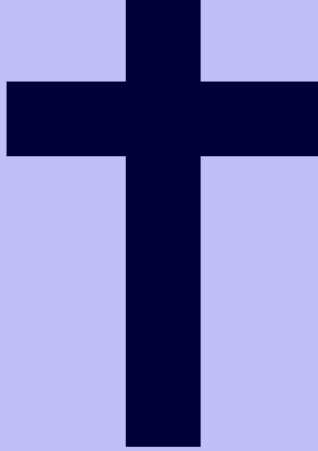

Deftera Lfida
Dzratawi

New Testament in Hdi

Deftera Lfiɔa Dzratawi **New Testament in Hdi**

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Hdi

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Hdi

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
f257b780-c0dd-5cce-9b20-430484439898

Contents

Mata	1
Markus	39
Lukwa	64
Yuhwana	102
Slna gwal ghunay	128
La Ruma	163
1 Kwarejt	180
2 Kwarejt	195
Galat	206
Afisu	212
Filip	219
Kwalus	223
1 Tesalunik	227
2 Tesalunik	231
1 Timute	233
2 Timute	238
Titus	242
Filimuj	244
Hebru	245
Yakubu	258
1 Piyer	263
2 Piyer	268
1 Yuhwana	271
2 Yuhwana	276
3 Yuhwana	277
Yuda	278
Suna Yuhwana	280

Gwada ta sabi da Mata

*Mndara dzidzilha Yesu
Luk 3:23-38*

¹ Wya ka tva saba mndara tan ma Yesu Kristi zivra Dawuda. Dawuda guli ná, zivra Abraham ya. ² Abraham ta yata Izak, Izak ta yata Yakubu, Yakubu ta yata Yuda nda zwanamani. ³ Yuda ta yata i Peres nda Zara (Tamar na ma tan,) Peres ta yata Isum, Isum ta yata Aram, ⁴ Aram ta yata Aminadap, Aminadap ta yata Nasun, Nasun ta yata Salmun, ⁵ Salmun ta yata Buwaz (Rahab na mani,) Buwaz ta yata Ubet (Rut na mani,) Ubet ta yata Yesay, ⁶ Yesay ta yata Dawuda.

Ka yata mgham Dawuda ta Salumun (si markwa Uriya na mani,) ⁷ Salumun ta yata Rubuwam, Rubuwam ta yata Abiya, Abiya ta yata Asa, ⁸ Asa ta yata Yusafat, Yusafat ta yata Yuram, Yuram ta yata Uziyas, ⁹ Uziyas ta yata Yuwatam, Yuwatam ta yata Akaz, Akaz ta yata Izekiyas, ¹⁰ Izekiyas ta yata Manasa, Manasa ta yata Amun, Amun ta yata Yuziyas, ¹¹ Yuziyas ta yata Yukwaniyas nda zwanamani. Ta tsa fitik ya, hlaghata lu ta la Isra'ila ta hadika Babila.

¹² Tahula hlaghata lu ta hən ta hadika Babila, ka yata Yukwaniyas ta Salatiyel, Salatiyel ta yata Zwarubabel, ¹³ Zwarubabel ta yata Abiyuda, Abiyuda ta yata Iiyakim, Iiyakim ta yata Azura, ¹⁴ Azura ta yata Saduka, Saduka ta yata Akim, Akim ta yata Iliyuda, ¹⁵ Iliyuda ta yata Iiyazar, Iiyazar ta yata Matan, Matan ta yata Yakubu, ¹⁶ Yakubu ta yata Yusufu ta nzakway ka za'ala Mari. Tsa Mari ya ta yata Yesu ta hgə lu ka Kristi*.

¹⁷ Zrafta ta Abraham ka sagha ta Dawuda ná, ghwanpɔɔ fwad da mida. Zrafta ta Dawuda ka lagha ta fitika hlaghatá la Isra'ila ta hadika Babila guli ná, ghwanpɔɔ fwad da mida. Zrafta ta fitika hlaghatá la Isra'ila ta hadika Babila ka sagha ta Kristi guli ná, ghwanpɔɔ fwad da mida.

*Yakwa Yesu
Luk 2:1-7*

¹⁸ Wya ka lu yata Yesu Kristi. Mari mani ma Yesu ná, Yusufu ta dzugway. Ta kul kluvtá hən ta vgha, ka zlgahanavatá Sulkum nda ghuɔa ta hudá ta Mari. ¹⁹ Tsa zwanja midzani Yusufu ya ná, nərma mndu ya. Va a ta pghanaghatá hula ta makumidzani wa. Ka kumə tsi ta zlanavatá tsa makwa ya ma

kɔɔk ma kɔɔk. ²⁰ Tata ndanay ndanay tsatsi ta zlanavata, ka lagha duhwala Mgham Lazglafta da sunani. «Yusufu zivra Dawuda, ma zləŋ ka ta kla Mari ŋa nzakway ka markwa ghuni. Tsa hudá zlg haf tsi ya ná, Sulkum nda ghuɔa ta zlgahanavata. ²¹ Zwanja zgun dza'a tsi yata, ŋa tsanaftá gha ta hgani ka Yesu†, kabga tsatsi dza'a mbanaftá mnduhani ma dmakuha tan,» ka'a nda tsi.

²² Inda tsaya ná, magu maga ŋa dzanaghatá ghəŋa skwi ya mnigŋ Mgham Lazglafta nda ma wa anabi kazlay:

²³ «Wya dza'a zlg haf zlg ha daghala makwa ta kul snantá zgun ta hudá, ŋa yatani ta zwanja zgun,

ŋa tsanaftá hgani ka Emanuwel,» manda mnay kazlay: Kawadaga Lazglafta nda amu† kə'a ya.

²⁴ Sli'avata Yusufu, ka snatá tsi ta tsa gwada mnana duhwala Mgham Lazglafta ya. Ka klaftá tsi ta Mari ŋa nzakway ka markwa tan. ²⁵ Walan a Yusufu ta ksantá tsa makwa ya wa. Tahula dgatani zlrá tsi ta ksantá. Ka tsanaftá tsi ta hga tsa zwan ya ka Yesu.

2

Sli'agafta gwal ma mndara luwa da vla glaku ŋa Yesu

¹ Ma luwa Batlehem ta hadika Zudiya yata lu ta Yesu, ma fitika gay Hiridus ta mghamani hada. Tahula yata, ka sli'aftá gwal nda sna ta skwi ta ghəŋa tekwatsa daga ma mndara luwa ka safi da luwa Ursalima.

² Ka dawantá hən: «Ga tsa zwan yaga lu ka lfid Mghama la Yahuda ya na? Nda nga ŋni ta tekwatsani ta zlagapta daga ma mndara luwa kəl ŋni ka safi da tsəlbu ta kəmani.»

³ Snantá mgham Hiridus ta tsa gwada ya, tsibak ma vghani. Mantsaya inda gwal ma luwa Ursalima guli. ⁴ Ka tskanatá tsi ta inda gwal mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha. Ka dawu tsi da hən: «Ga tsa vli dza'a yata lu ta Kristi* ya na?» ka'a nda hən. ⁵ Ka hən nda tsi mantsa: «Ma luwa Batlehem ta hadika Zudiya dza'a yata lu, kabga wya ka anabi vindafta:

⁶ «Kagha luwa Batlehem ta hadika Yahuda. Hta a nzakwa gha mataba luwaha ya ta hadika Yahuda wu,

kabga ga ghuni dza'a saba Mgham dza'a nga mnduha da la Isra'ila,†» ka'a.

⁷ Ka hgaftá mgham Hiridus ta tsa gwal nda sna ta skwi ta ghəŋa tekwatsa ya ma kɔɔk ma kɔɔk, ka dawantá tsi da hən: «Yawu zlagapta tsa tekwatsa ya na?» ka'a.

* **1:16** Kristi na: Manda mnay Mgham tfanagha Lazglafta ta wi kə'a ya. † **1:21** Yesu: Manda mnay kazlay: Lazglafta ta mba mndu kə'a ya. † **1:23** Ngaha ta Isaya 7:14 nda 8:8, 10. * **2:4** Kristi na: Tsaya Mgham tfanagha Lazglafta ta wi. † **2:6** Ngaha ta Mika 5:1, Yuhwana 7:42.

⁸ Ka ghunaftá tsi ta hən̄j da Batlehem, ka'a mantsa: «Lawala, ka zbapta kuni dina ta gwada ta tsa zwan̄j ya. Ka slafsla kuni tida katsi, ka vrakta kuni da mnihata ŋa dza'a vərda i'i guli da tsələbu ta kəmani,» ka'a.

⁹ Kdakwa tan̄j ta snamtá tsa gwada mgham ya, ka sli'aftá hən̄j ka dza'a. Ka nghəglantá hən̄j ta tsa tekwatsa si nghan̄j hən̄j daga ma mndəra luwa ya kay ta mbada ta kəma tan̄j. Bhadaghatani da tsa vli nda tsa zwan̄j ya, ka sladata tsi. ¹⁰ Nghay tan̄j ta sladata tsa tekwatsa ya, ka tuta ŋudufa tan̄j da rfu katakata. ¹¹ Ka lamə hən̄j da həga. Ka slanaghatá hən̄j ta tsa zwan̄j ya nda Mari ta nzakway ka mani. Ka tsələbatá hən̄j ta kəma tsa zwan̄j ya, ka vlan̄tá hən̄j ta glaku. Ka palanaptá hən̄j ta zlibiha tan̄j, ka mbəhatá hən̄j nda dasu, nda urdi ŋa dray nda raka, nda mandaḅaya urdi. ¹² Tahula tsa ka mnanatá Lazglafta ta hən̄j nda ma suni kazlay: Yahayaha hən̄j da vradaghata nda da Hiridus kə'a. Ka sli'aftá hən̄j ka vraghata da luwa tan̄j nda ta sana tvi.

Kdikin̄tá Yesu da luwa Masar

¹³ Tahula laghwa tan̄j, ka lagha sana duhwala Mgham Lazglafta da suna Yusufu. Ka'a nda tsi mantsa: «Sli'afslia, kla ta na zwan̄j na nda mani ka hwayaghata ka nda hən̄j ta hadika Masar, ka nzata ka hada. I'i dza'a mnaghata kada vrakta ka. Ya dza'a zbay Hiridus ta na zwan̄j na ŋa dzata,» ka'a.

¹⁴ Ka sli'aftá Yusufu, ka hlaftá tsi ta i tsa zwan̄j ya nda mani girvidik ka laghwi ta hadika Masar. ¹⁵ Ka nzatá tsi hada ha ka sagha fitika mta ta mgham Hiridus. Mantsa kə'a maguta ŋa dzanaghatá ghəŋa gwada mna Mgham Lazglafta nda ma wa anabi, ka'a mantsa: «Ma hadika Masar† hgagapta yu ta zwan̄j da,» kə'a ya.

Pslatá zwani ma luwa Batlehem

¹⁶ Kə'a ka Hiridus ná, hidaku hidanagha tsa gwal nda snatá skwi ta ghəŋa tekwatsa ya. Ka kuzlanaptá tsi ta ŋuduf. Tsaw mnanamna tsa gwal nda sna ta skwi ta ghəŋa tekwatsa ya kay ta fitika zlagapta tsa tekwatsa ya, kəl tsi ka mnay: Lawa pslihatá inda zwana zgwana yaga lu hadahada ha ka klaftá imi his ma luwa Batlehem, nda ya ma inda vli ta wanafta kə'a. ¹⁷ Ma tsa fitik ya dzatá ghəŋa gwada ya mna anabi Irmiya. Ka'a mantsa:

¹⁸ «Ta snaku hlwi ma Rama.

Ta snaku lili nda ŋadá ghəŋ.

Rahila ya ta tawa zwanani,

va a ta ləanató ŋuduf wu kabga rwurwa hən̄j§,» ka'a.

Sli'afta ma luwa Masar ka vru da luwa Nazaret

¹⁹ Manda mtatá mgham Hiridus, ka laglagha duhwala Mgham Lazglafta da suna Yusufu ma hadika Masar. ²⁰ Ka'a mantsa: «Sli'afslia, ka kla ka ta na zwan̄j na nda mani, ka dza'a ka ta hadika Isra'ila kabga nda rwa tsa gwal ta zba dzatá na zwan̄j na ya,» ka'a.

²¹ Ka sli'aftá Yusufu, ka hlaftá tsi ta i tsa zwan̄j ya nda mani, ka laghwi ta hadika la Isra'ila. ²² Ama snantani kazlay: Zwan̄j Hiridus ta nzakway ka Arkilayus ta ga mgham ta hadika Zudiya kə'a, ka zlanəftá tsi ta dza'a da hada. Tahula mnanan̄tá Mgham Lazglafta nda ma suni, ka mbədaghatá tsi ta vgha ta hadika Galili. ²³ Ka laghu tsi nzata ma sana luwa ta hgu lu ka Nazaret. Nda nza mantsaya ŋa dzanaghatá ghəŋa gwada ya mana la anabiha, ka hən̄j mantsa: «Mnda la Nazaret dza'a hga lu,» ka hən̄j.

3

«Mbədanafwa nzakwa ghuni» ka Yuhwana

Mak 1:1-8, Luk 3:1-18, Yuh 1:19-28

¹ Ma tsa fitik ya, ka zlagaptá Yuhwana mnda maga batem ma mtak ta hadika Zudiya, ka'a mantsa: ² «Mbədanafwa mbəda ta nzakwa ghuni, kabga ndusa ga mghama Lazglafta ka sagha,» ka'a.

³ Ka anabi Isaya mnuta mantsa:

«Mamu sana mndu ta gugudaku ma mtak. Ka'a mantsa:

«Payanawa tva Mgham Lazglafta, ka lele'anata kuni ndədap,*» ka'a.

⁴ Gatá lguta swida ŋalibwa ta sudə Yuhwana ta vgha nda hbatá ḅanava huta misti. Hi'i nda zuduma mtak skwa zayni. ⁵ Ka sli'adaghatá gwal ta sli'afta ma luwa Ursalima, nda inda gwal ta hadika Zudiya, nda inda gwal ta hadikha ta wanafta ghwa Zurden̄j, ka lagha da tsi. ⁶ Ka manigintá hən̄j ta dmakuha tan̄j, ka maganaftá tsi ta batem ta hən̄j ma ghwa Zurden̄j.

⁷ Nghay Yuhwana ta ndəghadaghata la Farisa nda la Sadukiya ta sli'adaghata da tsi, ŋa maganaftani ta batem ta hən̄j ná, ka'a nda hən̄j mantsa: «Mndəra la mupuhwa! Waya ta mnaghunató hwayapta ma tsa ḅasatá ŋudufa Lazglafta dza'a sagha ya na? ⁸ Ka maga kuni tama ta slna dza'a marantá mbədata nzakwa ghuni. ⁹ Ma fa kuni ta ndana ghuni kazlay: Abraham na Da ŋni kə'a. Ka yu ta mnaghunata na: lavinlava Lazglafta ta mbədanafatá na palaha na ŋa nzakwa tan̄j ka zwana Abraham. ¹⁰ Nda ghada fata wa slpadá mista fuha ŋa ratsin̄tá nda slrən̄j nda slrən̄j. Inda fu kul dzaku yakwani, dza'a tsin̄tsa lu ka vzamta ma vu. ¹¹ I'i ná, nda imi ta magaghunafata

† 2:15 Ngha ta Huseya 11:1.

§ 2:18 Ngha ta Irmiya 31:15.

* 3:3 Ngha ta Isaya 40:3.

yu ta batem ña marantá ta mbədata nza-
kwa ghuni. Ama tsa mndu ta sagha nda
hula dá ya ná, mal ñani glaku ka ña dá.
Slaghu a yu dər ña hlaptá 6á6ah ma səlani
wa. Tsatsi ná, dza'a magaghunafmaga ta
batem nda Sulkum nda ghu6a nda ya nda
vu. ¹² Mamu kuwatavihi ma dzvani ta wa
blikwi ña vihaptá hyani, ña dganatá sabat-
bat nda hənzila hya ña pghamtani ta hyani
ma guvur. Ama ña drijtani ta sabatbat, nda
vu kul had' ta mtavata dəkdek,» ka'a.

Maganaftá batem ta Yesu
Mak 1:9-11, Luk 3:21-22

¹³ Ka sli'aftá Yesu ta hadika Galili, ka lagha
ta wa ghwa Zurdej slanaghatá Yuhwana
ña maganaftani ta batem. ¹⁴ Ka Yuhwana
nda tsi mantsa: «Nawanawa mantsa a tsa
wu! I'i ta kuma magidifta kagha ta batem
guli ná, da i'i ta sagha kagha guli?» ka'a.
¹⁵ «Maga maga mantsa ya ndanana karaku,
kabga mantsa ya dza'a magata u ta inda
skwi ya kumañ Lazglafta,» ka Yesu nda tsi.
Gi dzəglamə a Yuhwana ta wi mida wa.
¹⁶ Kđakwa lu ta maganaftá batem ta Yesu, ka
sabə tsi ma imi. Ka gi gunatá luwa buwan,
ka nghə tsi ta Sulkuma Lazglafta ta saha
manda gherbu' ta ghəñani. ¹⁷ «Nanana zwanja
da ya dvu yu, ya ta zdigihata katakata,» ka
sana lwi snagata daga ta luwa.

4

Dzəghañta halaway ta Yesu ma mtak
Mak 1:12-13, Luk 4:1-13

¹ Tahula tsa, ka klaghatá Sulkuma
Lazglafta ta Yesu da mtak ña dzəghay
halaway. ² Tahula magatani ta fitik fwad'
mbsak' nda rvidik tani nda fitik tani ta
suma*, ka kuzlanaftá maya. ³ Ka gavana-
vatá halaway, ka'a nda tsi mantsa: «Ka si
Zwanja Lazglafta ka katsi ná, mnanamna ta
na palaha na ka mbədavaftha hən ka skwa
zay,» ka'a nda tsi. ⁴ Ka Yesu mantsa: «Ka
lu vindafta ma gwada Lazglafta na: "nda
skwa zay kwenkwen yeya a ta nzata mndu
nda hafu wu, ama nda inda gwada ta sabi
ma wa Lazglafta,†"» ka'a.

⁵ Ka klaghatá halaway ta Yesu da Ursal-
ima luwa ya nda ghu6a. Ka kladaftá tsi
ta bđama həga Lazglafta. ⁶ Ka halaway
nda tsi mantsa: «Ka si Zwanja Lazglafta ka
katsi ná, vzdavza ta vgha ta hadik. Ka
lu vindafta ma gwada Lazglafta na: "dza'a
ghunafghuna Lazglafta ta duhwalhani ña
tsu'aftá kagha ma dzva tanj ña kwala səla
gha da grunjtá pala‡,"» ka'a nda tsi. ⁷ Ka
Yesu guli mantsa: «Ka lu vindafta ma gwada

Lazglafta guli na: "Ma dzəghə ka ta Mgham
Lazglafta§ gha kə'a,"» ka'a nda tsi.

⁸ Tahula tsa, ka kləglaghatá halaway ta
bđama sana ghwá nda slra, ka maranató
za mgham ma ghəña hadik nda gadghəlani
tani. ⁹ Ka'a nda tsi mantsa: «Ka tsələa
tsələa ka ma ghuva dá ka vlihatá glaku,
ta vlaghavla yu ta inda tanj demdem,»
ka'a. ¹⁰ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Halaway!
Laghula gha ta vata i'i. "Ña Mghama gha
Lazglafta dza'a vla ka ta glaku, da tsatsi
turtukwani dza'a skwa ka ta htsinj*,» ka
lu vindafta ma deftera Lazglafta, ka'a nda
tsi. ¹¹ Mnatani ta tsaya, ka zlanavatá hal-
away. Ka sli'adaghatá duhwalha Lazglafta,
ka vlanjtá hən ta skwa zay.

Zrafta Yesu ta mna Lfida Gwada ma
luwa Galili

Mak 1:14-15, Luk 4:14-15

¹² Manda snanjta Yesu kazlay: Wa'a hbam
hba lu ta Yuhwana ma gamak kə'a, ka
sli'aftá tsi ka laghwi ta hadika Galili. ¹³ Ka
zlanatá tsi ta luwa Nazaret. Ka laghwi da
nzata ma luwa Kafarnahum ta nzakway ta
wa draf Galili, ma kwakwara luwa Zabu-
lunj nda Naftali. ¹⁴ Mantsa ya magata tsi
ña dzanaghatá ghəña gwada ya mnə anabi
Isaya:

¹⁵ «Kaghuni kwakwara Zabalunj nda Naftali
ta nzakway ta wa draf tvə sana 6la ghwa
Zurdej,

nda kagha hadika Galili ta nzaku gwal kul
had' ka la Yahuda mida ya,

¹⁶ dza'a nda ngha gwal ta nzaku ma grusl
ta mghama tsuwadək. Lanagha
la tsuwadək ta gwal ta nzaku ma
luwa zlatanagha sulkuma mtaku
ta hən†,» ka'a. ¹⁷ Daga ma tsa fitik
ya zrafta Yesu ta mna gwada, ka'a
nantsa: «Mbədanafwa mbəda ta
nzakwa ghuni! Ndusa ga mghama
Lazglafta ka sagha!» ka'a.

Hgafa Yesu ta tanjana duhwalhani
Mak 1:16-20, Luk 5:1-11

¹⁸ Ta wawakwani Yesu ta wa drəfa Galili,
ka nghanjtá tsi ta zwanamaha his, i Simunj
ta hgu lu ka Piyer ya nda zwanjamani Andre.
Ta wda kadəña tanj hən da draf ña tuma klipi
kabga tuma klipi slna tanj. ¹⁹ «Mbədwa mista
dá ña naghunaftha dá ka gwal hlaktá m-
duha,» ka Yesu nda hən. ²⁰ Ka gi zlanavatá
hən ta kadəñha tanj ka laghu mistani.

²¹ Mbədapta tanj dau', ka nghanjtá tsi ta
zwanamaha his guli, i Yakubu nda Yuh-
wana zwana Zebedi. Kawadaga hən nda da
tanj Zebedi ma kwambalu ta paya kadəña

* 4:2 Suma: Tsaya fitik ya dza'a kurata mndu ta zlanatá za skwa zay nda sa skwa say ka vaghay nda hanay ma fitik ya
dza'a kura mndu ta klafta ka magay. † 4:4 Ngha ta Vrafta ta zlahu 8:3. ‡ 4:6 Ngha ta Zabura 91:11-12. § 4:7
Ngha ta Vrafta ta zlahu 8:16 * 4:10 Ngha ta Vrafta ta zlahu 8:13 † 4:16 Ngha ta Isaya 8:23—9:1

tanj. Ka hgaftá Yesu ta hən̄j. ²² Ka zlanavatá hən̄j ta tsa kwambala tanj ya nda da tanj tani, ka laghwi mista Yesu.

Taghay Yesu ta skwi, nda mbambayni ta mnduha

²³ Ka rə Yesu ta inda hadika Galili, ka tagha skwi ŋa mnduha ma həgaha tagha skwa la Yahuda, ka mna Lfida Gwada ta ghəŋa ga mghama Lazglafta, ka mbamba mnduha ma inda danwaha tanj, nda inda ya ta raghwa hən̄j. ²⁴ Ka tuta gwada wdid ta ghəŋa Yesu ta inda hadika Siri. Ka hlədanaghatá lu ta inda gwal danwa, nda gwal ta ŋra danwaha kavghakavgha, nda gwal nda ksa da halaway, nda gwal nda ksa da seteni, nda gwal nda rwa səla tanj. Ka mbambə Yesu ta hən̄j. ²⁵ Ka sli'i dəmga mistani, gwal ta sli'af ta hadika Galili, nda gwal ta sli'af ta kwakwara Dekapwalus, nda ya ma luwa Ursalima, nda ya ta hadika Zudiya, nda gwal nda ta sana 6la ghwa Zuden.

5

*Vərda zdaku sura 5 ka labə ta 7
Luk 6:20-23*

¹ Nghay Yesu ta sli'adaghatá dəmga da tsi, ka sli'af tsi ka lafi ta kuđunur ka nzata. Ka sli'adaghatá duhwalhani tavatani. ² Ka zlraftá tsi ta tagha skwi ŋa tanj, ka'a mantsa: ³ «Rfu da gwal nda sna ta pda tanj ma Sulkum, kabga ŋa tanj ga mghama Lazglafta. ⁴ Rfu da gwal ta taw ndanana, kabga dza'a ləana ləa Lazglafta ta ŋudufa tanj. ⁵ Rfu da gwal leftekwa ghəŋa tanj, kabga dza'a vlanvla Lazglafta ta hadik ya tanaf tsi ta imi ta sləmən̄j ta hən̄j.

⁶ Rfu da gwal ta dzə maya nda ndala maga skwi ta kumə Lazglafta ta hən̄j, kabga dza'a baghaku hən̄j.

⁷ Rfu da gwal ta tawa hidahida ta mndu kabga dza'a taway Lazglafta ta hidahida ta hən̄j.

⁸ Rfu da gwal hezle' a ŋudufa tanj, kabga dza'a

ngħan̄gha hən̄j ta Lazglafta.

⁹ Rfu da gwal ta sləga zdaku mataba mnduha, kabga zwana da kuni ka Lazglafta dza'azlay nda hən̄j.

¹⁰ Rfu da gwal ta gə lu ta iri ŋa tanj ta ghəŋa magay tanj ta skwi tdukwə, kabga ŋa tanj ga mghama Lazglafta.

¹¹ Rfu da kaghuni, ka ta rarazay lu ta kaghuni, ka ta gay lu ta iri ŋa ghuni, ka ta vazay lu ta rutsak ta kaghuni ta ghəŋa gwada ta i'i.

¹² Rfawarfa ta rfu, ka nzata kuni wada, kabga mamu nisəla ghuni dagala ta kzla

kaghuni ta luwa. Manda va tsaya ganapta lu tiri ta anabiha ta tinlaghutá kaghuni.»

Nzaku ka slughul nda tsuwadaka ghəŋa hadik

Mak 9:50, Luk 14:34-35

¹³ «Kaghuni slughula ghəŋa hadik. Ka sabsa nəmaku ma slughul ná, waka lu dza'a nəmglanafta na? Ta had hayhayani wu, ta ghəŋa pghidinta ŋa dinlay mnduha yeya.

¹⁴ «Kaghuni tsuwadaka ghəŋa hadik. Had luwa ta bafta lu ta ghwá ta difaghuta wa. ¹⁵ Had lu ta tsamtá vu ma pitirla ka dzuəamta ma tughuba wa. Ta vli tskala ta fagata lu ŋa tsuwadakayni ta inda gwal ma tsa həga ya. ¹⁶ Manda tsaya dza'a tsuwadakakwa tsuwadaka ghuni ta kəma mnduha, kada nghanja hən̄j ta ŋərma slna ta magə kuni, ŋa zlzlvay tanj ta da ghuni ta luwa.»

Ŋlanaf ta Yesu ta inda zlahu

¹⁷ «Ma fa kuni ta ghəŋ kazlay: Sa da hərdinta zlahu Musa nda tagha skwa la anabi yu kə'a. Sa da hərdinta a yu wu, sa da ŋlanaf ta yu. ¹⁸ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata: Ka ta teke'a luwa nda hadik katsi, had sana skwi dər nec, dər ndəhed dza'a wudanaghuta lu mataba zlahu Musa, ha ka laghani ta fitika kdavakta inda skwi wa.

¹⁹ «Tsaya tama, dər wa ta kwalaghutá snatá dər ya kwitikw mataba tsa zlahuha ya, ka tagha magay manda tsa ŋani ya ŋa sanlaha ná, dza'a nzakway tsa mndu ya ka sagəŋ gudzekw ma ga mghama Lazglafta. Ama ka snasna mndu ta tsa zlahu ya, ka tagha magay manda tsa ŋani ya ŋa sanlaha guli ná, ka mndu dagala tsa mndu ya dza'azlay ma ga mghama Lazglafta. ²⁰ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata: Ka malaghumala a kaghuni ta snatá zlahu ka gwal tagha zlahu ŋa mnduha nda la Farisa wu katsi ná, had kuni dza'a walanjá lami da ga mghama Lazglafta wa.»

Tagha skwi ta ghəŋa basa ŋuduf

²¹ «Nda sna kuni ta skwi mnana lu ta dzidzila mu ghalya kazlay: Yaha ka walanja dzatá mndu* kə'a. Dər wa mndu ta dzatá mndu ná, dza'a klay lu da guma kə'a. ²² Ama ka i'i ta mnaghunata ná, dər wa ta basanavatá ŋuduf ta zwanamani ka mukumani a tsi ka tsi, dza'a klay lu ta tsa mndu ya da guma. Dər wa mndu dza'a mnay nda zwanamani ka mukumani a tsi kazlay: Ghwadak kə'a ná, dza'a klay lu ta tsa mndu ya ta kəma guyatá ghəŋa gwal tsa guma. Dər wa mndu dza'a mnay nda zwanamani ka mukumani a tsi kazlay: Rgha kə'a, nda ra tsa mndu ya ŋa vzaghata da dudu vu.

* 5:21 Ngha ta Sabi 20:13 nda Vrafta ta Zlahu 5:17.

²³ «Tsaya tama, ka kladagha kla ka ta skwi ña vlay ta gwir ña Lazglafta, ka havaktá ka hada ta gwaða ya ta kul dzraku mataba ghuni nda zwanjama gha katsi, ²⁴ zlanzla ta tsa skwa gha ya hada tavata tsa gwir ya, ka vraghuta ka dzrafta nda tsi karaku, kada vrakta ka vlanťá tsa skwa gha ya ta Lazglafta.

²⁵ «Ka mamu skwi mataba ghuni nda mndu katsi, ta kul lagha kuni da vla guma nda tsi ya, ñavanja ka dzrafta kuni ma kdáku tsi kladaghaghata da vla guma, da klaftá mndu ta tsa guma ta kagha ka vlanťá la sludzi, da vzaghatá lu ta kagha da gamak. ²⁶ Kahwathwata ka yu ta mnaghata, had ka dza'a sabi hada kata kdín a ka ta planatá kdavakta penani wa.»

Tagha skwi ta ghəña hliri

²⁷ «Nda sna kuni ta skwi mna lu kazlay: Yaha ka da hliri† kə'a. ²⁸ Ama ka i'i ta mnaghunata ná, mndu ta nghafta nda ira mbəzleh ta markwa sani ma mndu ná, nda ghada klutani ta tsa marakw ya ma ñudufani. ²⁹ Ka ira gha nda ga zeghwi ta kla kagha da ga dmaku katsi, tsakwaslinj tsakwasla ka wudidinťa ka di'ij. Dər pdata ka ta fawaya gha turtuk ka ya da vzamta lu ta kagha tsuhtsuh da dudu vu. ³⁰ Ala, ka dzva zeghwa gha ta kla kagha da maga dmaku ya, tsinjtsa ka wudidinťa ka di'ij, dər pdata ka ta fawaya gha turtuk ka ya da vzamta lu ta kagha tsuhtsuh da dudu vu.»

Tagha skwi ta ghəña ghzla marakw

Mat 19:9, Mak 10:11-12, Luk 16:18

³¹ «Ka lu mnata guli na: "Ka ghzlinghzla mndu ta markwa tanj katsi, vindanaftani ta delewera ghzlatani‡." ³² Ama ka i'i ta mnaghunata na: Ka ghzlinghzla mndu ta markwa tanj, ka ta ghəña hliri a tsi wu katsi, famfa ta tsa marakw ya da hliri. Ka klafkla mndu ta marakw ghzlinj lu guli, hliri ta hla tsa mndu ya,» ka'a.

Gwada ta ghəña wadu

³³ «Nda sna kuni ta skwi mnana lu ta dzidziha ghalya na: Yaha ka da walanťa wadu kə'a. Manda va tsa wadana ka ta Mgham§ Lazglafta gha ya ná, manda va tsaya ka ka magata. ³⁴ Ama ka i'i ta mnaghunata na: Yaha kuni walanťa wadutá vli, dər nda luwa, kabga vla nzakwa Lazglafta ya. ³⁵ Dər nda hadik, kabga vla fa səlani ya. Dər nda luwa Ursalima, kabga luwa Mgham dagala ya. ³⁶ Yaha ka da wadu nda ghəña gha, kabga laviñ a ka ta mbədanafka ka ñuslinj dər ka ñra ta ya dər turtuk ma swida gha wa. ³⁷ Gwada ya ña sabi ma wa ghuni ná, ka anji

tsi, anji. Ka mantsa a tsi wu, mantsa a wa. Inda ya dza'a sganaghata lu ta ghəña tsaya ná, sagha da halaway.»

Gwada ta ghəña planamtá mndu ta ñaslu nda ñaslu

Luk 6:29-30

³⁸ «Nda sna kuni ta mnata lu kazlay: Nda iri dza'a plamta lu ta iri, nda sli'ij dza'a plamta lu ta sli'ij* kə'a. ³⁹ Ama ka i'i ta mnaghunata ná, ka magamaga mndu ta ghwadaka skwi, yaha kuni da vranamta. Katək ná, ka dzughusdza mndu ma lagəña gha nda ga zeghwi, mbədanambəða guli ta lagəña gha nda ga zlaða. ⁴⁰ Ka kurakura mndu ta wlatá kagha kabga ña klugudughustá dawra gha, fanavafa guli ta lguta huda gha. ⁴¹ Ka pgha ta i'i tkwe' ka meli turtuk ka mndu nda kagha ya, pghaf-pgha gha ka meli his. ⁴² Ka dawandawa mndu ta skwi da kagha vlanťa gha. Ka laghala mndu da bla nzawa da kagha, ma sdanfak.»

Gwada ta ghəña dva ghuma

Luk 6:27-28,32-36

⁴³ «Nda sna kuni ta skwi mna lu kazlay: Dvudva ta zwanjama gha†, ghuma gha katsi husaghata kə'a. ⁴⁴ Ama ka i'i ta mnaghunata: Dvuwadva ta ghuma ghuni, magawa du'a ta ghəña gwal ta giri ña ghuni. ⁴⁵ Tsaya dza'a kal kuni ka nzakway ka vərda zwana Da ghuni ya ta luwa, kabga tsatsi ta sli'aganaptá fitik ta ghəña gwal kul zdaku ghəña tanj, nda ya ta ghəña gwal zda ghəña tanj. Ta nzagazna ta imi ta ghəña tdúkwa mnduha, nda ya ta ghəña ghwadaka mnduha. ⁴⁶ Ka gwal ta dvutá kaghuni yeya ka kuni laghu dvuta katsi, mndəra wati nisəla ta dza'a kuni mutsagəla na? Dər gwal tska dzumna guli ná, mantsa ya a ta maga həñ guli ra? ⁴⁷ Ka ña zwanjama gha yeya ta ga kaghuni ta zgu katsi ná, ndaw malaghuta kaghuni tama? Mantsa ya a ta maga gwal kul snanťa Lazglafta guli ra? ⁴⁸ Nzawanza ka vərda mndu manda va nzakwa Da ghuni ta luwa ka vərda mndu‡ ya.»

6

Tva vla skwi ña pduha

¹ «Dasuwa ka kuni ta magə kuni ta skwi tdúkwa, yaha kuni da magay ña ghubaku ta wa ira mnduha. Ka mantsa tsi ná, mutsafta a kuni ta nisəla ghuni da Da ghuni ta nzakway ta luwa wa.

² «Ta vlə ka ta skwi ña pdu ya, ma ghubu ka ta ghəña gha ta ghəñani, manda ya ta maga gwal ta maga magdwirmadgwir ma həga

† 5:27 Ngha ta Sabi 20:14 nda Vrafta ta Zlahu 5:18. ‡ 5:31 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 24:1. § 5:33 Ngha ta Zlahu 19:12, Mbsak 30:3 Vrafta ta Zlahu 23:22-24. * 5:38 Ngha ta Sabi 21:23-25 nda Zlahu 24:19-20, nda Vrafta ta Zlahu 19:21. † 5:43 Ngha ta Zlahu 19:18, nda Vrafta ta Zlahu 23:3-6. ‡ 5:48 Ngha ta Zlahu 19:2, Vrafta ta Zlahu 18:13.

tagha skwa la Yahuda, nda ya ta pazlala, ña ghubaku da mnduha ya. Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mutsu mutsa hɔɲ ta nisɔla tan. ³ Ama kagha, ta mbɔhu ka ta pɔu ya, ma snan dzva zlaɓa gha ta skwi ta magɔ dzva zeghwa gha. ⁴ Tsaya dza'a kɛl tsa mbɔha gha ya ka nzakway ka skwi nda difa. Dza'a plaghampila Da gha Lazglafta ta ñgha skwi ta magɔ ka ma difa ya.»

Tva maga du'a

Luk 11:2-4

⁵ «Ta ndɔbu kuni ta dzvu, ma nza kuni mandana ña gwal ta maga madgwirmadgwir zɔɔgana maga du'a ta hɔɲ ta sladu ta sladu ma hɔga tagha skwa la Yahuda, nda ya ta wa madɔdga tvi* ña ñghaɲta mnduha ta hɔɲ ya. Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mutsu mutsa hɔɲ ta nisɔla tan. ⁶ Ama kagha, ka ta maga du'a ka, laghula da dzuguva gha, ka hafta ka ta tgha gha ka ndɔba ka ta dzvu. Dza'a plaghampila Da gha ta nzakway ta ñghay ma difa ya.

⁷ «Ta ndɔbu kuni ta dzvu ya, ma gɔda kuni ta vrafta ta gwada turtuk, manda ña gwal kul sanɲta Lazglafta ta ndanay kazlay: Vrafta ta gwada dza'a kɛl Lazglafta ka tsu'arɲafta kɛ'a ya. ⁸ Ma taghɔ kuni ta skala tan, kabga nda sna Da ghuni ta skwi ta kumɔ kuni ma kdaku kaghuni ka daway da tsi.»

Da ta luwa

⁹ Wya ka kuni da maga du'a tama: «Da ñni ta nzakway ta luwa, ka snavasna hga gha nda ghuɓa.

¹⁰ Ka saghasa fitika ga mghama gha, ka maga ka ta skwi ta kuma ka ta hadik, manda ya ta magaku ta luwa.

¹¹ Vlarɲavla ta skwa zay prɔk zay ñni gita.

¹² Plarɲapla ta dmakuha ñni, manda ya ta plinista anɲi ta dmakwa gwal ta magarɲnata.

¹³ Ma zlarɲa ka tawa skwi dza'a dzɔgharɲnata. Klapkla ta anɲi ma dzva halaway, [kabga ña gha ga mgham, nda mbraku, nda glaku, ña kdɛkedzɛɲ. Amin!]

¹⁴ «Ka plinispla kuni ta dmakwa mnduha ta magaghunata katsi, Da ghuni ta nzakway ta luwa nɔ, dza'a plighunispla ta ña ghuni guli. ¹⁵ Ama ka had kaghuni ta plinistɔ dmakwa mnduha ta magaghunata wu katsi, had Da ghuni dza'a plighunistɔ dmakuha kaghuni guli wa.»

Tva maga suma

¹⁶ «Ka ta suma kuni, ma pslaf kuni ta kuma manda ya ta magɔ ghwadaka mnduha. Ta pslafpsla hɔɲ ta kuma, kabga ña ñghay mnduha kazlay: Ta suma hɔɲ kɛ'a. Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mutsumutsa hɔɲ ta nisɔla tan nda tsaya. ¹⁷ Kagha, ka ta suma ka, masamma ta rdɔ ma ghɔɲa

gha ka payanata ka, mbazɲɲ ka ta kuma gha guli. ¹⁸ Tsaya dza'a kwal mnduha tsatsafta ta suma ka kɛ'a. Ta ghɔɲa Da gha hada ta nzaku ma difa yeya nda ñgha. Dza'a plaghampila tsa Da gha nda ñgha ta skwi ta maga ka ma difa ya. Psawapsa ta mutsaftɔ gadghɛl da Lazglafta.»

Skwa gadghɛl ta hadik nda ya da Lazglafta

Luk 12:33-34

¹⁹ «Ma tskana kuni ta gadghɛla ghuni ta hadik ma vli ya ta zuta zahar, ta ksuta mbɔzlar, nda ya ma vli ta zraghata ghaliha guli. ²⁰ Ama tskawa tska ta gadghɛla ghuni ta luwa ma vli dza'a kwal zahar zuta, dza'a kwal mbɔzlar ksuta, nda ya dza'a kwal ghaliha zraghata. ²¹ Ma vli hada gadghɛla gha ya, hada ñdudfa gha guli.»

Nzaku ma tsuwadɔk

Luk 11:34-36

²² «Iri nɔ, manda pitirla vgha gha nzakwani. Ka tsidid ira gha, tsuwadɔk inda vgha gha. ²³ Ama ka nda badza ira gha, ma grum inda vgha gha. Ka si ma grum nzakwa tsa tsuwadɔk ma kagha ya katsi, kighkigh dza'a tɔkuta tsa grum ya tama!»

Zba'awazba mataba i Lazglafta nda tsemi

Luk 16:13

²⁴ «Had' mndu dza'a lavirɲta gwafɲta ksanatɔ slna ta mghamha his, ta magaymagay ña ya, ta magaymagay ña ya, ma va tsa fitik turtuk ya wa. Nda husanɲa sani, ta dɔvutɔ tsi ta sani. Nda ndi'a nzakwani nda sani, ta wudɲɲtɔ tsi ta sani. Lavirɲa kuni ta gwafɲta maga slna ña Lazglafta, ta magaymagay kuni ña tsemi wa.»

Zbawazba ta ga mghama Lazglafta karaku

Luk 12:22-31

²⁵ «Tsaya ta kɛl yu ka mnaghunata kazlay: Ma thɔ kuni ta he', a nu dza'a mu zay? Nu dza'a mu say? A nu dza'a mu suday ta vgha na kɛ'a? Malaghumala a hafu ta skwa zay ra? Ari malaghumala a wa a vgha ta lgut na? ²⁶ Nghawangha ta dɔyak ta ndaraku ta luwa ɓa. Had' hɔɲ ta slagu wu, tska a hɔɲ ta skwi ta vvhay wu, had' hɔɲ ta tskanatɔ skwi ma guvur guli wa. Da ghuni ta luwa ta zunɲta skwi ta hɔɲ. Malaghumala a kaghuni piw ka hahɔɲ wu ra?

²⁷ «Waya mataba ghuni ma mɲayni ta he', dza'a slranaghata dau' ta fitika hafani na? ²⁸ Ala, kabgawu ta kɛl kuni ka mna he' ta ghɔɲa lgut tama ɓa? Nghawangha ta vzlizla ta magaku ma vvhay ɓa. Had' sana slna ta magata hɔɲ wu, had' hɔɲ ta ga lgut wa. ²⁹ Kulam nda tsa, ka yu ta

* 6:5 Ñgha ta Lukwa 18:10-14. † 6:29 Ñgha ta 1 Mghamha 10.

mnaghunata na: Dər Salumuŋ nda va tsa nzakwani ka gadghəl[†] ya tani ná, ta fava a ta lgut ta klaftá dinakwa ya dər turtuk ma tsa vzlizlaha ya wa. ³⁰ Ka si mantsa ya ta sudanavata Lazglafta ta lgut dina ta kuzuŋ gita, gamahtsimani ŋa vzamta da vu ya ní, kaghuni yeya dza'a kwal tsi sudavaghunata tama rki? Kay! Nda hta zlghay nda ŋudufa ghuni.

³¹ «Ma walaŋ kuni ta mna he' tama, ma mnə kuni kazlay: A nu dza'a ŋni zay? A nu dza'a ŋni say? A nu dza'a ŋni suday ta vgha na kə'a. ³² Inda tsaha ya ná, gwal kul snanť Lazglafta ta psay. Nda sna Da ghuni ta luwa ta skwiha ta raku ka ŋa ghuni. ³³ Zbawazba ta ga mghama Lazglafta nda maga skwi tdukwa ta wa irani karaku, dza'a vlaghunavla lu ta inda tsa skwiha ya ta ghəŋani.

³⁴ «Ma mnə kuni kazlay: He', waka yu da magay gamahtsimani na kə'a. Prək gamahtsimani ka ndananatá ghəŋani, prək dər wati ma vaghu nda dənĵani.»

7

Ma tsə kuni ta guma ta ghəŋa mndu

Luk 6:37-38,41-42

¹ «Ma tsə kuni ta guma ta ghəŋa mndu, da tsaghunaghatá lu ta guma ta kaghuni guli. ² Dza'a tsaghunagha tsa Lazglafta ta guma, manda va tsa ta tsə kaghuni ta ghəŋa sanlaha ya. Nda tsa daram ta kəl kaghuni ka gray ŋa sanlaha ya, nda va tsaya dza'a gra lu ŋa kaghuni guli. ³ Kabgawu ta kəl kagha ka laghwi da nĝha slimbítsa udzu ma ira zwanama gha, kul nĝhanť kagha ta dughuslani ma ŋa gha iri na? ⁴ Ari, waka kagha dza'a mnay nda zwanama gha “Yaha ka kləgaghata yu ta slimbítsa udzu ta ira gha kə'a,” wya dughuslani ma ŋa gha na? ⁵ Tsa madĝwirmadĝwira gha ya. Tinĝəl ká ka klinťá dughusl ma ira gha karaku, kada nĝhanť ka ta vli ŋa kliginťá slimbítsa udzu ma ira zwanama gha.»

⁶ «Ma vlə kuni ta skwi nda ghuḅa ŋa kriha, da mbədavatá tsi valafta ta kaghuni ka patsaghunata. Ma vza kuni ta mizidikwa ghuni ta kəma ghuvazu da dinĝnaptá tsi, ka mbədavatá da hi'ida kaghuni.»

Mndu ta zbay ta mutsay

Luk 11:9-13

⁷ «Dawawadawa dza'a vlaghunavla lu. Zbawazba dza'a mutsay kuni. Gawaga ta zgu dza'a gunaghunaguna lu ta watgha. ⁸ Dər wati ma mndu ta dawənťa, ta mutsay. Dər wati ma mndu ta zbanťa, ta slafsla tida. Ta gunanaguna lu ta watgha ta mndu ta gatá zgu. ⁹ Waya ma kaghuni dza'a klaftá pala ka vlanťá zwanani dawənťar tsi ta skwa

zay na? ¹⁰ Ari, ka klipi dawənť tsa zwanť ya, ka klaftani ta nahadik ka vlanťa na? ¹¹ Ka si kaghuni ta nzakway ka ghwadaka mnduha, nda sna kuni ta klaftá nĝerma skwiha ka vlanťá zwana ghuni ya ní, Da ghuni ta luwa yeya dza'a kwal kul snanť klaftá skwiha dinadina, ka vlanťá gwal ta dawənťa da tsi rki?»

Hbatá ghəŋa zlahu

¹² «Inda skwi má ta kumə kaghuni ta magaghunata mnduha ya, maganawamaga kaghuni guli ta hahəŋ, kabga tsaya klatá ghəŋa zlahu Musa, nda gwada la anabi*.»

Tviha his

Luk 13:24

¹³ «Lamwa la nda ta watgha slrehwa, kabga watgha bughwa ná, bla a labə tida wa ta kla mndu da vla zadaku. Nda ndəgha gwal ta dza'a nda tida. ¹⁴ Watgha slrehwa ná, nda bla ka lu ta labə tida, ta kla mndu da hafu. Sira a gwal ta mutsa labə tida guli wa.»

Ghwadaka anabiha

Luk 6:43-44

¹⁵ «Dasuwa ka kuni nda anabiha ta tsakalawi ta sli'amta da taba ghuni manda tuwak, ama ma ŋudufa tanť ta sidi həŋ manda kramtak mtak. ¹⁶ Ta slna tanť dza'a tsatsafta kuni ta həŋ. Ta dagay lu ta yakwa fwa inabi ta teki ra? Ari, ta dagay a lu ta yakwa ghuraf ta hlu'a na? ¹⁷ Inda fu zda ná, zda yakwani. Ala, ka zda a fu ná, zda a yakwani guli wa. ¹⁸ Haf fu zda ta lavinťa yaftá yakwa fu kul zđaku wa. Manda tsaya guli ná, haf fu kul zđaku ta yaftá yakwa fu zda guli wa. ¹⁹ Inda fu kul zđaku yakwani, ta tsinťsa lu ka vzamta ma vu. ²⁰ Tsaya tama, ta yakwa tanť ta tsatsafta lu ta həŋ.»

Vərda duhwalha Yesu

Luk 13:25-27

²¹ «Inda gwal ta mnay kazlay: Mghama da, Mghama da! kə'a a dza'a lami da ga mghama da wa. Ba mndu ya ta maga skwi ta kumə Da dá ta nzakway ta luwa kwenkwen dza'a lami. ²² Nda ndĝha gwal dza'a mnay ŋa da bađu tsa kazlay: Mghama da, Mghama da! Anĝi a si ta kla lwa Lazglafta nda hĝa gha kay ra? Anĝi a si ta ghazla ghwadaka sulkum nda hĝa gha kay ra? Anĝi a si ta maga ndaghatá mazəməmha nda hĝa gha kay guli ra kə'a. ²³ Ka yu dza'azlay nda həŋ banľuwa na: “Ta walaŋ a yu ta snanť kaghuni wu. Laghwala ta vata i'i, kaghuni gwal maga ghwadaka skwiha†.”»

Həgaha his

Luk 6:47-49

²⁴ «Mantsa tama, dər wati ma mndu ta snanťá na gwada ta mnə yu na, ka ksa slna nda tsi, dza'a nzakway tsa mndu ya ka

* 7:12 Nĝha ta la Ruma. 13:8-10. † 7:23 Nĝha ta Zabura 6:9.

gragra nda sana mndu nda hida ta baftá hégani ta kutumba. ²⁵ Ka sagha imi, ka lagha zala vlunduf dista tsa hëga ya. Zlu a wu, kabga thaf ta kutumba lu. ²⁶ Dër wati ma mndu ta snanjá na gwada ta mnë yu na, ka kwalaghutá tsi ta ksa slna nda tsi, ka gragra tsa mndu ya guli nda sana mndu ka rgha ta baftá hégani ta wutak. ²⁷ Ka sagha imi, ka lagha zala vlunduf dista tsa hëga, ka saf falak guk grunja, ka zlutá tsi tesne',» ka'a.

Taghay Yesu ta skwi nda sgit

²⁸ Manda kdínta Yesu ta mna tsa gwadaha ya, ka ndërmim mnduha katakata ta tsa tagha skwani ya, ²⁹ kabga nda sgit ma tsa njani tagha skwi ya, nza a manda tsa nja gwal tagha zlahu nja tanj ya wa.

8

Mbanafta Yesu ta mndu nda rda mndu tida

Mak 10:40-45

¹ Manda saha Yesu ta ghwá, ka sli'aftá ndghata dëmgá mistani. ² Ka lagha sana mndu nda rda mndu tida zëmbata ma ghuvani, ka'a mantsa: «Mghama dá, ka ta kumay ka, lavinjlava ka ta mbidifta,» ka'a. ³ Ka fadapta Yesu ta dzvani ka ksanja, ka'a nda tsi mantsa: «Ta kumay yu, mbafmba gha,» ka'a. Gi hadahada ka mbaftá tsa mndu ya. ⁴ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Yahayaha ka mnananjá mndu! La ka dza'a ka da marananjá vgha gha ta mnda dra skwi nja Lazglafta, ka plata ka ta ghënj nda skwi manda ya mna zlahu Musa, kada snanjá mnduha nda mba* ka k'a'a,» ka'a nda tsi.

Mbanafta Yesu ta kwalva mghama sludza la Ruma

Luk 7:1-10, Yuh 4:43-54

⁵ Ta lamë Yesu da luwa Kafarnahum, ka lagha sana mghama sludza la Ruma ndëba dzvu da tsi. ⁶ Ka'a nda tsi mantsa: «Mghama dá, wa'a kwalva dá ta hani mintgha gezëmba' a ta ghuya danjwa katakata,» ka'a. ⁷ «Ta dza'a yu da mbanafta,» ka Yesu nda tsi. ⁸ «Mghama dá! Ra a yu ka lagha gha da ini wa. Ka sabsa gwada te' ma wa gha ná, dza'a mbaku kwalva dá. ⁹ I'i guli ná, mista maliha nziñta yu, mamu sludzihá mista i'i guli. «Ka la!» ka yu nda sani, gi sli'ani. Ka «saghasa!» ka yu nda sani, gi saghani. Ka «maga ta ya!» ka yu nda kwalva dá, gi magayni,» ka tsa mghama sludzi ya.

¹⁰ Snanata Yesu ta tsa gwada mghama sludzi ya, ka laghu tsi ndërmimay. Ka'a nda tsa gwal mistani ya mantsa: «Kahwathwata ká yu ta mnaghunata, dër mataba la Isra'ila, ta slaf a yu ta mndërga zlgHay nda njudufa

mndu manda nana wa. ¹¹ Ka yu ta mnaghunata ná, nda ndgha gwal zlgHay nda njuduf mndërga nana dza'a sli'agaghata daga ma mndëra luwa nda ya mista luwa†, ka nzata ka za skwi kawadaga nda i Abraham nda Izak nda Yakubu ma ga mghama Lazglafta. ¹² Ama gwal má dza'a nzakway ka zwana za hëga ga mghama Lazglafta ya, dza'a hlafhla lu ta hënj ka pghidinjta da grum ma bli, ma vli nja taw nda hpada sli'inj,» ka'a.

¹³ Ka Yesu nda tsa mghama sludzi ya mantsa: «La dzagha gha! Dza'a magamaga lu manda ya zlgHaf ka,» ka'a. Gi ma va tsa fitik ya ka mbaftá tsa kwalvani ya.

Mbanafta Yesu ta midza Piyer

Mak 1:29-34, Luk 4:38-41

¹⁴ Ka sli'aftá Yesu ka lagha da Piyer, ka slanaghatá tsi ta midza Piyer ta hani ta basa njudidar. ¹⁵ Ka ksanjá tsi ta dzvu, ka mbaftá tsi da tsa njudidar ya. Ka sli'aftá tsi ka maganata skwa zay.

¹⁶ Gahawani, ka hladaghatá lu ta ndghata gwal nda ksa da ghwadaka sulkumha. Ka ghazliginjá tsi ta tsa ghwadaka sulkumha ya nda gwada ma wani. Ka mbambanaftá tsi ta inda gwal kul dughwanaku. ¹⁷ Mantsa ya magata tsi nja dzanaghatá ghënja gwada ya mna anabi Isaya kazlay:

«Tsatsi ka ghënjani ta hlaghutá danjwaha mu, ka mbambamafta ma kwala mu kul dughwanaku‡ k'a'a ya.»

Mamuy mnduha ta dza'a mista Yesu

Luk 9:57-62

¹⁸ Nghanata Yesu ta dëmgá ta wanafta ná, «mbadma ta a ßlu a,» ka'a. ¹⁹ Ka lagha sana mnda vinda zlahu slanaghatá, ka'a nda tsi mantsa: «Malëma dá, Ta dza'a mista gha yu dër dza'a diga ka,» ka'a. ²⁰ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Gërhanja ná, mamu ghurumha tanj. Dyakha ta ndaraku ta luwa guli, mamu hëgaha tanj. Ama Zwanja mndu ná, had dër vli nja fadatani ta ghënjani wu,» ka'a.

²¹ Ka sani mataba duhwalhani mantsa: «Mghama dá! Zli hazla ka dza'a yu da padamtá da da karaku,» ka'a. ²² Ka Yesu nda tsi mantsa: «Mbadá kagha mista dá! Zlanjla ta gwal nda rwa ka pada hënj ta mbliha tanj,» ka'a.

Lëbanata Yesu ta falak ta drëf

Mak 4:35-41, Luk 8:22-25

²³ Ka sli'aftá Yesu ka lami da kwambalu, ka laghu duhwalhani mistani. ²⁴ Tata nderu hënj ta drëf, ka sli'avaftá mghama falak, ka kapatsa'uwaku imi, ka sli'i da kwambalu. Ma tsa fitik ya, ta hanutá hanani Yesu. ²⁵ Ka sli'aftá duhwalhani ka lagha sli'anafa. Ka hënj nda tsi mantsa: «Mghama dá, kata ta

* 8:4 Ngha ta Zlahu 14:2-23. † 8:11 Mndara luwa: Tsaya tva safá fitik. Mista luwa: Tsaya tva dëdakwa fitik. ‡ 8:17 Ngha ta Isaya 53:4.

amu, dza'a rwaku mu!» ka hɛɲ. ²⁶ Ka Yesu nda hɛɲ mantsa: «Nu ta kɛl kuni ka zɛɲ. Kay! Nda hta zɛɲhay nda ɲudufa ghuni,» ka'a. Ka sli'afɛtɛ tsi ka davanaghatɛ falak nda drɛf, ka nzatɛ vli tɛkɛw. ²⁷ Ka ndɛrmim tsa mnduha ya katakata. «Wa na mndu na ta sna^S dɛr falak nda drɛf tani ta gwadani katak na?» ka hɛɲ.

Mbanafta Yesu ta sana mnduha his nda ghwadaka sulkum ma hɛɲ

Mak 5:1-10, Luk 8:26-39

²⁸ Bhadapta tanj ta tsa sana ɛla drɛf ta hadika Gadaraniya ya, ka sli'agaptɛ sana mnduha his ma kulu kasu halaway, ka lagha hɛɲ da guɲay. Ta zɛɲɲay lu ta hɛɲ katakata, laviɲ a mndu ta walanja labɛ nda tvɛ tsa wa. ²⁹ Ka gi dzɛ hɛɲ ta lawlaw. Ka hɛɲ mantsa: «Nya mataba mu nda kagha ni Zwanja Lazglafta? Sagha da ghuyɛɲnaftɛ ka ta kul magaku fitikani ra?» ka hɛɲ.

³⁰ Tsaw manda a nda hɛɲ, mamu sana bra ghuvazu* dagala ta nghɛ lu. ³¹ Ka ndɛbu tsa halawayha ya ta dzvu da Yesu. Ka hɛɲ mantsa: «Ka ta ghzla anɲi ka nɛ, ghuna ta anɲi da a bra ghuvazuha a,» ka hɛɲ. ³² Ka'a nda hɛɲ mantsa: «Lawala!» ka'a. Ka sli'agaptɛ hɛɲ ka sli'amta da tsa ghuvazuha ya. Ka vazagatɛ tsa bra ghuvazuha ya ta vgha ta vata vli, ka rkaghata da drɛf, ka zadamtɛ hɛɲ mida.

³³ Ka sli'afɛtɛ tsa gwal si ta ngha hɛɲ ya nda hwaya, ka laghwi da luwa da mna inda skwi ta maguta, nda ya ta slanaghatɛ tsa mnduha kasu halaway ya. ³⁴ Ka sli'agaptɛ mnduha ma luwa nekwnekw da guya Yesu. Na tsa gi nghanja tanj ta Yesu ya, «kdɛkkdɛk, sli'apsli'a ma hadika ɲni,» ka hɛɲ nda tsi.

9

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda rwa sɛlani

Mak 2:1-12, Luk 5:17-26

¹ Ka sli'afɛtɛ Yesu ka lami da kwambalu, ka vrɛglaghuta nda ta drɛf, ka bhadaghatɛ tsi da luwani*. ² Ka tsukwadaghatɛ sana mnduha da tsi ta katiɲin ta sana mndu nda rwa sɛlani. Nghanata Yesu ta zɛɲhay nda ɲudufa tanj, ka'a nda tsa mndu nda rwa sɛlani ya mantsa: «Sagɛɲ! Njanja gha, nda pla dmakwa gha!» ka'a.

³ Ka sanlaha ma gwal tagha zlahu ɲa mnduha ma ghɛɲa tanj mantsa: «Na mndu na nɛ, ta kwarakwara ta ghɛɲa Lazglafta†,» ka hɛɲ. ⁴ Nghanapta Yesu ta skwi ta ndanu hɛɲ, ka'a mantsa: «Kabgawu ta kɛl kuni ka ndana tsa ghwadaka ndanu ya na? ⁵ Mal blakwa mnay kazlay: Nda pla dmakwa gha

ka'a re, ari, mal mnay kazlay: Sli'afɛtɛ a gha ka mbadaka ta mbadɛ ka'a na? ⁶ Ala, kada grafta kuni mamu Zwanja mndu nda mbrakwa plintɛ dmakwa mnduha ta na ghɛɲa hadik na ka'a,» ka'a nda tsa mndu nda rwa sɛlani ya mantsa: «Sli'afɛtɛ a gha, kla ta katiɲinja gha ka dza'a ka dzagha gha,» ka'a.

⁷ Gi brahwat sli'afɛtɛ a tsa mndu ya ka laghwi tsi dzaghani. ⁸ Nghanata dɛmga ta tsaya, ka ksutɛ tsi ta hɛɲ ka zɛɲ. Ka zɛzɛlvu hɛɲ ta Lazglafta ta vlanjɛ mndɛrga tsa mbraku ya ta mnduha.

Hgafa Yesu ta Mata ɲa dza'a mistani

Mak 2:13-17, Luk 5:27-32

⁹ Manda sli'afɛtɛ Yesu ka zɛɲɲɛ tsa vli ya, ka nghanjɛ tsi ta sana mndu ta hgɛ lu ka Mata, ta nzaku ma hɛga tska dzumna. «Mbadɛ mista da!» ka'a nda tsi. Ka sli'afɛtɛ Mata ka laghwi mistani.

¹⁰ Tahula tsa, ka nzatɛ Yesu ka za skwa zay ga Mata. Ka sli'adaghatɛ ndɛghata gwal ta tska dzumna, nda sanlaha ma ghwadaka mnduha nzata ka za skwa zay nda tsi, kawadaga nda duhwalhani. ¹¹ Nghan la Farisa ta tsa zay tanj ta skwa zay kawadaga ya, ka hɛɲ nda duhwalhani mantsa: «Kabgawu ta kɛl Mghama ghuni ka za skwa zay kawadaga nda gwal tska dzumna, nda ya nda ghwadaka mnduha† na?» ka hɛɲ.

¹² Slrew lami da slɛmɛɲa Yesu, ka'a mantsa: «Had mnduha dughwana dughwana ta zba duhtur wa, gwal kul dughwanaku yeya ta zbay. ¹³ Lawa tsatsa klatɛ ghɛɲa gwadɛ ya mnɛ Lazglafta kazlay: Tawa hidahida skwi ta zɛgighata pla ghɛɲ nda rini^S a wu ka'a ya. Sagha a yu haga gwal tɛdukwadukwa ya, gwal dmaku ɲa i i ta sagha da hagay,» ka'a.

Gwada Yesu ta ghɛɲa suma

Mak 2:18-22, Luk 5:33-39

¹⁴ Ka sli'afɛtɛ duhwalha Yuhwana mnda maga batem ka lagha dawanta da Yesu, ka hɛɲ mantsa: «Kabgawu ta kwal ɲa gha duhwalha suma, ya wya ta suma anɲi nda la Farisa tazlay na?» ka hɛɲ. ¹⁵ Ka Yesu nda hɛɲ mantsa: «Dza'a laviɲlava gwal hagan lu da vla kla makwa ta nzata zuzu'uva, ka ta kawadaga zwanja midzi nda hɛɲ ra? Dza'a saghasa fitik ɲa klɛgadanaghutɛ hɛɲ ta zwanja midzi. Ma tsa fitik ya dza'a suma hɛɲ ta suma.

¹⁶ «Had mndu ta tsa'atɛ lfidɛ lgut ka tsamtɛ halata lgut nda tsi wa. Ka mantsa tsi, dza'a sganaghasa tsa lfidani ya ta mdukwinja tsa halatani ya. ¹⁷ Had lu guli ta nghamtɛ ima inabi ta ka nuni da halata zliba huta wa. Ka mantsa tsi, dza'a tuta tsa zliba huta ya, ɲa

§ 8:27 Nghan ta Zabura 65:8, 89:10, 107:23-32. * 8:30 Nghan ta Markus 5:11. * 9:1 Ka Markus 2:1 na: Kafarnahum tsa luwani ya. Nghan ta Mata 4:13. † 9:3 Nghan ta Zlahu 24:16. ‡ 9:11 Nghan ta aya 10-11 nda Lukwa 15:1-2. § 9:13 Nghan ta Huseya 6:6.

mbuzuta ima inabi, lpay lu ma zliba huta guli. Ima inabi ta ka nuni ná, ma zliba huta ta ka lfídaní ta pghamta lu. Tsaya dza'a kəl həj his his ka nzata dína.»

Vranamta Yesu ta hafu da sana zwanja makwa

Mak 5:21-43, Luk 8:40-56

¹⁸ Tata mna tsa gwada ya Yesu ŋa tanj mantsa, ka lagha sana mali mataba la Yahuda zləmbata ma ghuvani. Ka'a nda tsi mantsa: «Ta nzdava a makwa da manda saba hafu mida wa, sawi fanaghatá dzva gha ta ghəjani ka mbafta tsi,» ka'a. ¹⁹ Ka sli'áftá Yesu kawadaga nda duhwalhani, ka dza'a mista tsa mali mataba la Yahuda ya.

²⁰ Ka sli'áftá sana marakw ta magay vakwani ghwanpda his ta paghaku, ka lagha tsi ksanjta wa lguta Yesu nda ga muhul hul. ²¹ Tsaw ka tsa marakw ya ma ghəjani na: «Dər wa lgutani yeya ksanj yu tada ná, dza'a mbaku yu,» ka'a. ²² Ka mbədavata Yesu, ka nghanavata tsi. Ka'a nda tsi mantsa: «Ŋavanja gha makwa da! Zlgəy nda ŋudufa gha ta mbaghafta,» ka'a. Gi hadahada ka mbafta tsa marakw ya.

²³ Ka 6hadaghatá Yesu da tsa mali mataba la Yahuda ya, ka slanaghatá tsi ta gwal ta vya sirjak, nda gwal ta vaza vgha. ²⁴ Ka'a nda həj mantsa: «Laghwala, ta mta a na makwa na wu, hani ta hani tsi,» ka'a. Ka ghudasu həj. ²⁵ Manda mbiginjta lu ta mnduha dzibil, ka lami Yesu da həga. Ka ksaftá tsi ta tsa zwanja makwa ya ta dzvu, ka sli'áftá tsa makwa ya. ²⁶ Ka tutá tsa skwi ta magata ya wdíd ma luwa.

Mbanafuta Yesu ta ghulpata mnduha his

²⁷ Manda sli'áfta Yesu ma tsa vli ya ka sli'i, ka sli'áftá sana ghulpa ta mnduha his mistani nda hagaku. «Zwanja Dawuda! Tawa ta hidahida ta anji!» ka həj.

²⁸ Ka lamə Yesu da həga, ka lagha həj slanaghata. Ka Yesu nda həj mantsa: «Grafgra kuni kazlay: Dza'a lavinjla va yu ta mbaghunafta kə'a ra?» ka'a nda həj. «Anji Mghama da,» ka həj nda tsi. ²⁹ Ka ksanjta tsi ta iriha tanj. «Manda va tsa zlgəfta ghuni nda ŋuduf ya ná, ka magamaga tsi manda va tsa,» ka'a nda həj. ³⁰ Ka mbaftá tsa iriha tanj ya. «Yahayaha kuni walanja mnanatá mndu!» ka Yesu ka ŋdanja nda həj. ³¹ Na tsa saba tsa gwal nda ghulpa ya, ka laghu həj da ta gwada ta Yesu ma inda tsa hadik ya.

Mbanafuta Yesu ta sana rgha

³² Ta mbəd hul tsa mnduha si nda ghulpa ya, ta kladaghatá lu da Yesu ta sana mndu tsinj ghwadaka sulkum ka rgha. ³³ Ka gh-zliginjta Yesu ta tsa ghwadaka sulkum ya mida. Ka zlaftá tsa mndu si ka rgha ya ta

gwada tsəlej. «Ka yawu ka yawu, ta ngha a lu ta mndərga skwi manda na ma Isra'ila wu,» ka dərga ka ndərmimay. ³⁴ «Mghama ghwadaka sulkum ta vlanjta mbraku ta Yesu ta kəl tsi ka ghazla ghwadaka sulkumha*,» ka la Farisa nda ŋa tanj.

Tawata Yesu ta hidahida ta dərga

³⁵ Ka rə Yesu ta vli ma inda luwa dagal-adagala nda zwana luwa tani. Ka tataghə tsi ta skwi ŋa mnduha ma həgaha tagha skwa la Yahuda. Ka mnə tsi ta lfída Gwada ta ga mghama Lazglafta, ka mbamba mnduha ma inda danwaha, nda inda ya ta raghwa mndu. ³⁶ Kə'a ka Yesu waftá dərga ná, ka ksanjta tsi ka hidahida, kabga nda hərfə həj, ta had mbraku ma həj wu, nda nza həj manda tuwakha kul had mndu ŋa nghay†. ³⁷ Ka'a nda duhwalhani mantsa: «Dagala skwi ŋa ts kay ta vwah, slaghu a gwal ŋa ts kay wa. ³⁸ Ndəbawa ndəba ta dzvu da mnda vwah ka ghuna tsi ta gwal ksa slna, ŋa ts kanatá skwi ta vwah,» ka'a.

10

Hga duhwalha Yesu ghwanpda his

Mak 3:13-19, Luk 6:12-16

¹ Ka hagamta Yesu ta duhwalhani ghwanpda his. Ka valanjta tsi ta mbrakwa ghazla ghwadaka sulkum, nda mbamba mnduha ma inda danwaha, nda ya ma inda danwaha ta raghwa mndu nda raghwa ta həj. ² Wya hga tsa gwal ghwanpda his ya: Tanjanani, Simunj ta hgə lu ka Piyer, nda Andre ta nzakway ka zwanjamani, nda Yakubu zwanja Zebedi, nda Yuhwana ta nzakway ka Zwanjamani, ³ nda Filip, nda Bartelemi, nda Tuma, nda Mata mnda tska dzumna, nda Yakubu zwanja Alfe, nda Tade, ⁴ nda Simunj mnda la Kanani, nda Zudas Iskaryut ta skwaptá Yesu ya.

Ghunafta Yesu ta duhwalhani ghwanpda his

Mak 6:7-13, Luk 9:1-6

⁵ Tsa gwal ghwanpda his ya ghwanagha Yesu da luwa. Ka'a nda həj ma kdaku tsi ka ghuna həj mantsa: «Yaha kuni dza'a da mndu kul nzakway ka la Yahuda. Yaha kuni lami da luwa la Samari. ⁶ Lawa tvə la Isra'ila, hahəj ná, nda nza həj manda tuwak nda zadá. ⁷ Lawa ka mna kuni ŋa tanj kazlay: Ndu sagagha ndusa ga mghama Lazglafta, kə'a. ⁸ Ka mbamba kuni ta gwal kul dughwanaku, ka sli'aganapta kuni ta gwal nda rwa, ka mbambanafuta kuni ta gwal nda ksa da rda mndu, ka ghazlijnta kuni ta ghwadaka sulkumha. Zlgəhaf ka mbalay kaghuni ka vla kaghuni guli ka mbalay. ⁹ Yaha kuni klaftá dər dasu, dər

* 9:34 Ngha ta 12:24. † 9:36 Ngha ta Mbsak 27:17, nda 1 Mghamha 22:17.

tsedi, dər skwi ɲa da manaka tsemi ma zliiba ghuni. ¹⁰Yaha kuni klaftá dər zliiba mbuluh. Turtuktuk ka kuni da klaftá lgut. Yaha kuni klaftá 6a6ah, dər dafa, kabga nda ra ka mut-say mnda slna ta skwa zayni*.

¹¹«Ka lamla kuni da luwa dagala, dər da zwanja luwa a tsi, zbawazba ta mndu ya nda fa vghani ɲa tsu'aftá kaghuni. Ka nzata kuni ga tsa mndu ya ha ka sagha fitika sli'afita ghuni. ¹²Ta lamə kuni da həga ga mndu ya, «ka nza zdakwa Lazglafta nda kaghuni†,» ka kuni dazlay. ¹³Ka nda fa vgha gwal ma tsa həga ya ɲa tsu'a zdaku katsi, dza'a nzaku tsa zdakwa ghuni ya ta ghəja tan. Ala, ka fa a vgha tan wu katsi, ka vragaghuvra tsa zdakwa ghuni ya da kaghuni. ¹⁴Ka kwalaghukwala lu ta tsu'aftá kaghuni snaghuna a lu ta gwada ghuni wu katsi, sli'apwa sli'a ma tsa həga ya, ka ma tsa luwa ya a tsi, ka tukwiŋta kuni ta rgitik ta sala ghuni. ¹⁵Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, badu tsay dza'a tsə Lazglafta ta guma ta ghəja mnduha ná, ta dərdər ɲa luwa Suduma nda Gwamura dza'a nzakwa tsi ka ɲa mnduha ma tsa luwa ya.»

*Skwi dza'a slanaghatá duhwalha Yesu
Mak 13:9-13, Luk 21:12-17*

¹⁶«Wana yu ta ghuna kaghuni manda tuwakha da taba kramtak mtakha. Ka nzata kuni nda hidá manda nahadik, manda gharbu' kul had'gwada ta ghəjani ya ká kuni da nzata guli. ¹⁷Dasuwa ká kuni, dza'a hlay mnduha ta kaghuni da vla guma. Dza'a sləvay hən ta kaghuni nda gasléróaha ma həga tagha skwa tan. ¹⁸Dza'a hlay lu ta kaghuni, kabga gwada ta i'i ta kəma ɲumna nda ya ta kəma mghamha. ɲa nzakwa ghuni ka masləmtsəka da ta kəma tan, nda ya ta kəma sanlaha ma mndəra mnduha. ¹⁹Ka hlafhla lu ta kaghuni ka hlada ghata ta kəma guma katsi, yaha kuni da ndana skwi ɲa mnay ghuni, nda ya ka kuni dza'a da gwadáy. Dza'a vlaghunavla Lazglafta ta gwada ya ɲa gwadáy ghuni ma va tsa fitik ya. ²⁰Tsa gwada dza'a kuni gwadáy ya ná, kaghuni a dza'a gwadáy wu, Sulkuma Da ghuni dza'a gwadáy nda ma kaghuni.

²¹«Zwanjamani dza'a vlatá zwanjamani ɲa dzata. Dani dza'a vlatá zwanjani ɲa dzata. Dza'a ndəranava ndəra zwana tan ta dadaha tan, ɲa vlatá hən ɲa pslata. ²²Dza'a husarhusa kuni ta inda mnduha ta ghəja gwada ta i'i. Ama mndu dza'a kdanakta ná, dza'a mbaku. ²³Ka ta giri lu ɲa ghuni ma sana luwa katsi, ka hwaya kuni da sana luwa. Kahwathwata ka yu ta mnaghunata,

ma kdaku kuni ka ranafita inda luwaha la Isra'ila ná, dza'a vragaghavra Zwanja mndu.

²⁴«Malaghumala a mndu ta taghə lu ta skwi ɲani, ka mndu ta taghanatá skwi wa. Malaghumala a kwalva ta danahəgani guli wa. ²⁵Lavinjava mndu ta taghanata lu ta skwi ta nzakway ka guram nda mndu ta taghanatá skwi. Lavinjava kwalva ta nza-kway ka guram nda danahəgani guli. Ka si halaway, ka lu ta hga danahəga ya ní, kighkigh ká lu dza'a hga gwal ma tsa həga ya tama?»

*Faftá ghəj ta Yesu
Luk 12:2-7*

²⁶«Yaha kuni da zlanja hən. Had' skwi buk-wana lu dza'a kwal kul sabi ta da6i wa. Had' skwi difana lu dza'a kwal lu tsatsafta guli wa. ²⁷Skwi mnaghuna yu ma grum ya ná, mnawa mna banjuwa. Skwi mnaghuna lu ma sləmən ja sləmən ja guli ná, gugudawa gugudá ta wa lilwa. ²⁸Ma zlanj kuni ta gwal ta dzatá slu'uvgha ta kwal kul laviŋta dzatá hafu. Lazglafta ta laviŋta zadanatá‡ slu'uvgha nda hafu tani ma həga vu ya ɲa zlanjaj katak. ²⁹Had' lu ta skwaptá tiyti his ta kwa6u ra? Kulam nda tsa ná, had' ya dər turtuk ma hən dza'a zadavaghuta kul d'vafita Da ghuni wa. ³⁰Nduk nda swidi ma ghəja ghuni tani ná, mbədaf mbəda Lazglafta demdem. ³¹Yaha kuni da zlanj, mal kaghuni sgitani ka ndəghata tiytiha.

³²«Tsaya tama, ka ɲa Yesu i'i ka mndu ta kəma inda mndu katsi ná, i'i guli ná, ɲa da na mndu na wu, ka yu dza'azlay ta kəma Da da ta nzakway ta luwa. ³³Ala, ka ɲa Yesu a\$ i'i wu, ka mndu ta kəma mnduha ya guli ná, i'i guli ná, ɲa da a na mndu na wu, ka yu dza'azlay ta kəma Da da ta nzakway ta luwa.»

*Zdaku a klagagha Yesu wa
Luk 12:51-53, 14:26-27*

³⁴«Yaha kaghuni da ndanay kazlay: Zdaku klagagha i'i da ghəja hadik kə'a. Kafay klagagha yu. ³⁵Saghasa yu da dganatá i zwanj nda dani, ta i makwa nda mani, ta i ghwa'ali nda midzani. ³⁶Gwal ma həga ga mndu dza'a nzakway ka ghuma mndu ma va tsa həga* ya.»

Vlatá ghəj manda ɲa Yesu

³⁷«Ka malaghumala d'vafita mndu ta dani ka mani a tsi ka i'i ná, ta nza a tsa mndu ya ka ɲa da wa. Ka malaghumala d'vafita mndu ta zwanjani ka makwani a tsi ka i'i ná, ta nza a tsa mndu ya ka ɲa da guli wa. ³⁸Ka kla a mndu ta udza zlanjajni ka dza'a mista da wu ná, ta nza a tsa mndu ya ka ɲa da wa.

* **10:10** Ngha ta 1 La Kwarent. 9:14, nda 1 Timute. 5:18. † **10:12** Ngha ta Yakubu 4:12. ‡ **10:28** Ngha ta Mika 7:6.

† **10:12** Ka nza zdaku nda kaghuni: Tsaya ga zgwa la Yahuda
§ **10:33** Ngha ta 2 Timute. 2:12. * **10:36** Ta ghəja aya

³⁹ Ka ta nzula hafa dá yu ka mndu katsi ná, dza'a zadiñzadá tsa mndu ya ta tsa hafani ya. Mndu ta zadíntá hafani ta gwada ta i'i guli ná, dza'a mutsay tsa mndu ya ta tsa hafani ya guli.»

Mndu ta tsu'aftá duhwalha Yesu ná, Yesu tsu'af tsi

Mak 9:41

⁴⁰ «Ka tsu'af tsi. Mndu ta tsu'aftá i'i guli, mndu ta ghunagatá i'i tsaya tsu'af tsi guli. ⁴¹ Mndu ta tsu'aftá anabi kabga nzakwani ka anabi ná, dza'a mutsay ta nisala manda ya ta vlə lu ŋa anabi. Mndu ta tsu'aftá mndu tdukwa, kabga nzakwani ka mndu tdukwa ná, dza'a mutsay ta nisala manda ya ta vlə lu ŋa mndu tdukwa. ⁴² Mndu ta tanaftá dər leghwa imi ləŋləŋa yeya tsi ŋa say ta sani turtuk mataba tsa zwaníha ya, kabga nzakwani ka duhwala dá ná, kahwathwata ka yu ta mnaghunata, had' nisala tsa mndu ya dza'a zwaduta wa.»

11

Ghunaf ta Yuhwana ta mnduha

Luk 7:18-35

¹ Manda kdákwa Yesu ta tsa tagha skwiha ŋa tsa duhwalhani ghwanjpdə his ya ná, ka sli'áftá tsi hada ka laghwi dá ra luwaha ma tsa hadik ya ŋa tagha skwiha, nda ya ŋa mna Lfidá Gwada.

Dawutá vla Yuhwana mnda maga batem

² Ma tsa fitik ya, ma gamak na Yuhwana mnda maga batem. Ka snanjá tsi ta mna gwada ta Kristi nda slnaha ta magə tsi. Ka ghunaf tsi ta sanlaha ma duhwalhani ³ dá dawanjá da Yesu kazlay: Kaha Kristi dza'a sagha ya re, ari ka kzla ŋni ta sana mndu a na kə'a. ⁴ Ka Yesu nda hən mantsa: «Lawa mnanatá Yuhwana ta skwi ya snaj kuni nda skwi ya nghanj kuni. ⁵ Nda nghanj gwal si nda ghulpa ta vli. Ta mbada gwal si nda raghwa səla tan. Nda mbamba gwal si nda rdá mndu ta hən. Nda sna gwal si ka matghəm ta sləmən. Sli'agapsli'a gwal si ta rwuta. Mnanamna lu ta Lfidá Gwada ta gwal ka pdu*. ⁶ Rfu da mndu ya kul kwalaghutá zlgħaftá i'i.» ka'a.

Gwada Yesu ta ghəŋa Yuhwana

⁷ Ta sli'i duhwalha Yuhwana ka vru, ka mnə Yesu ŋa dəmga ta gwada ta Yuhwana, ka'a mantsa: «Nahgani laghu kuni da nghanj ma mtak na? Gagadək ta vyə falak rki laghu kuni da nghanj na? ⁸ Nahgani laghu kuni da nghanj ba? Mndu ta sudavata lgut nda bla rki laghu kuni da nghanj? Ya wya gwal ta sudavatá lgut nda bla nda bla ta hən ná, ma həga ga mghanma hən. ⁹ Nu va skwi

laghu kuni da nghanj tama? Anabi rki laghu kuni da nghanj? Mantsa nzakwani, ka yu ta mnaghunata ná, malaghumala tsa mndu ya ta anabi. ¹⁰ Tsatsi tsa mndu mnə deftera Lazglafta ta gwada ta ghəŋani kazlay: Wya yu ta tinlaghutá ghunaf mnda dá ka kagha ŋa payaghatá tvi† kə'a ya. ¹¹ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata na: Mataba inda mndu ya yaga marakw nda ya ná, had' mndu ya ta zlagapta ka malaghutá Yuhwana mnda maga batem wa. Tsaw tama ná, mndu ya ta htuta katakata ma ga mghama Lazglafta ná, malaghumala ta tsatsi. ¹² Daga ta fitika Yuhwana mnda maga batem, ha ka sagha ta gitana, ta hwisay lu nda mbraku ta ga mghama Lazglafta. Ta zbay tsa gwal ta hwisay nda mbraku ya ta zlu'atá tsa ga mghama Lazglafta ya guli. ¹³ Inda la anabi nda deftera Musa tani, mnumna hən ta gwada ta ghəŋa tsa ga mghama Lazglafta ya, ha ka sagha ta fitika zlagapta Yuhwana. ¹⁴ Kata kumay kuni ta sanjta katsi ná, Yuhwana tsa Iliya dza'a vragaghata ya. ¹⁵ Ka mamu mndu nda sləmənə snaj ka sna tsi.

¹⁶ «Nda wa dza'a gra yu ta mnduha ta na zamana na na? Manda tskatá vgha zwani ta luma ta tsgha lwi ŋa graha tanj ¹⁷ kazlay: Vyanafha ŋni ta sinjak ná, skala a kuni wu, fanafha ŋni ta laha ta njada ghən, tawa a kuni wu kə'a ya hən. ¹⁸ Saghaha Yuhwana, za a ta skwi wu, sa a ta skwi wu, "a' nda halaway ma ghəŋani!" ka mnduha nda tsi. ¹⁹ Saghaha Zwanj mndu, ta zay ta skwi, ta say ta skwi, "a' mamblahawa ya, dagala sasakwani, a' gra gwal tska dzumna, nda gwal dmaku ya," ka hən nda tsi. Kulam nda tsa, ta nghanj difla Lazglafta ma slnani.»

Sana luwaha ta kwalaghutá zlgħaftá Yesu

Luk 10:13-15

²⁰ Tahula tsa tama, ka tsukunustá tsi nda gwada ta luwaha ya maga tsi katakata ta mazəmzəmhani mida, kabga kwalaghuta tanj ta mbədanaf tsi nzakwa tanj. Ka'a mantsa: ²¹ «Danjwa ŋa gha luwa Kwarizin! Danjwa ŋa gha luwa Betsayda! Ka má tsa mazəmzəm magə lu ma luwa gha ya, má maga ma luwa Tir, nda luwa Sidunj lu katsi ná, má gitagita a ta mbədanaf tsi hən ta nzakwa tanj ka pghavatá buhu nda hutidif ta vgha‡ wa. ²² Tsaya ta kəl yu ka mnaghunata kazlay: Bađu tsay dza'a tsə Lazglafta ta guma ta ghəŋa mnduha ná, ta dər dər ŋa luwa Tir nda luwa Sidunj dza'a nzakwa tsi ka ŋa ghuni.

²³ «Kagha guli Kafarnahum! Dza'a kapay Lazglafta ta i'i ta luwa ka kagha ta gray ra? Bukwa a gha tsa! Dza'a vradaghavra

* 11:5 Nghanj ta Isaya 35:5-6, 61:1. † 11:10 Nghanj ta Malatsi 3:1. ‡ 11:21 Kwarizin, Betsayda, Tir, Sidunj: Nghanj ta Isaya 23:1-18, nda Izekiyel 26, nda Yuwel 4:4-8, Amus 1:9-10.

lu tɔɔm da vla gwal nda rwa. Ka má tsa mazɔmzɔm maga lu ma luwa gha ya, má maga ma luwa Suduma lu katsi ná, má ta teke'a luwa Saduma gita na[§].²⁴ Tsaya ta kəl yu ka mnaghunata kazlay: Baɗu tsay dza'a tsə Lazglafta ta guma ta ghəŋa mnduha ná, ta dardar ŋa luwa Suduma dza'a nzakwa tsi ka ŋa gha kə'a.»

Snanamta Yesu ta Dani ta gwal ka zwanani

Luk 10:21-22

²⁵ Ma va tsa fitik ya, ka Yesu mantsa: «Ta rfay yu ta kagha Da, Mghama luwa nda haɗik tani, kabga ɗifana ɗifa ka ta na skwiha na da gwal nda difil ma ghəŋa tan, nda gwal nda sna ta skwi*, ka maranata ka ta zwanani.²⁶ Manda va tsa nzakwani Da, ta rfay yu ta kagha, ma zɗakwa gha nzakwa tsi mantsa.

²⁷ «Da ɗa ta vliha ta inda skwi. Haɗ sana mndu nda sna ta Zwanj wa, ba Da yeya nda sna. Haɗ sana mndu nda sna ta Da guli wa, ba Zwanj yeya nda sna, nda mndu ta kuma Zwanj ta maranata,» ka'a.

Sagha da Yesu ŋa mutsa mbi'a vgha

²⁸ «Saghawasa da i'i inda kaghuni gwal nda hɛrfa da ndɛgaku ka mbi'aghunapta yu ta vgha. ²⁹ Zba a yu ta nzaghunaghata wa. Klawakla ta ndɛgaku ya ta klə yu, ka tagha kuni ta skwi da i'i, mantsa ya dza'a kəl kuni ka mutsafta mbi'a vgha. ³⁰ Manda va tsaya nzakwani, skwi ya dza'a faghunaghata yu ná, ndɛgaghunata a wa. Kafkafani nzakwani,» ka'a.

12

Zwanj mndu Mgham ta ghəŋa sabat

Mak 2:23-28, Luk 6:1-5

¹ Ma va tsa fitik ya, baɗu fitika sabat, ka labə i Yesu nda duhwalhani nda ma vwaha hya. Ka kuzlanafatə maya ta duhwalhani. Ka bala'atə hən ta ghəŋa alkama* ŋa dghaɗay. ² Nghay la Farisa ta tsa skwi ta magə hən ya ná, ka hən nda Yesu mantsa: «Ngha ta duhwalha gha ɓa! Wa'a hən ta maga skwi kul raku ka magay baɗu sabat†,» ka hən nda tsi. ³ Ka Yesu nda hən mantsa: «Ta dzanaf a kaghuni ta skwi ya maga Dawuda kuzlanafar maya, nda gwal kawadaga nda tsatsi tani ra? ⁴ Ka lamə hən da həga Lazglafta ka zuta hən ta skwa zay fana lu ta Lazglafta. Haɗ sana mndu ta za tsa skwa zay ya, dar Dawuda, dar tsa gwal kawadaga nda tsi ya mazlay wu, ba gwal dra skwi ŋa Lazglafta‡ yeya ta zay. ⁵ Ari ta dzanaf a kuni ma deftera zlahu kazlay: Baɗu sabat ná, ta

zluŋzla gwal dra skwi ŋa Lazglafta ta zlahu sabat ta magə hən ta slna ma həga Lazglafta, ksaf a ta hən ka dmaku[§] wu kə'a na? ⁶ Tsaw ka yu ta mnaghunata ná, mamu sana skwi hadna ta malaghatə həga Lazglafta. ⁷ Ka má nda sna kuni ta klatə ghəŋa skwi mənə lu kazlay: Tawa hidahida skwi ta zɗigihata pla ghən nda rini* a wu kə'a ya ná, má haɗ kuni dza'a mnay kazlay: Magamaga hən ta dmaku, kə'a nda tsa gwal kul haɗ dmakwa tan ya wa. ⁸ Zwanj mndu ná, tsatsi mgham ta ghəŋa fitika sabat,» ka'a.

Mbanafta Yesu ta mndu nda mta dzvani

Mak 3:1-6, Luk 6:6-11

⁹ Ka sli'afatə Yesu ka zlanjta tsa vli ya, ka laghwɛ da həga tagha skwa la Yahuda. ¹⁰ Hada, mamu sana mndu nda mta dzvani. Ka mnduha dawanjta da Yesu mantsa: «Vlavla zlahu mu ta tvi ŋa mbanafta mndu baɗu sabat re, ari ki na?» ka hən nda tsi ŋa mutsafta rutsak tida. ¹¹ Ka'a nda hən mantsa: «Waya mataba ghuni, ka ɗɛɗaghatə kɗakwa tuwakani turtuktuk da gudzuvruŋ baɗu sabat, dza'a kwal kul kliginjta tsa tuwakani ya na? ¹² Malaghumala a mndu ka tuwak ra? Tsaya tama ná, pyaf a lu ta mndu ka maga zɗaku baɗu sabat wa,» ka'a. ¹³ Ka'a nda tsa mndu nda mta dzvani ya mantsa: «Tɗap dzva gha,» ka'a. Ka tɗaptə tsi, gi yəmad vravafvra tsa dzvani ya manda va tsa sanani ya.

¹⁴ Ka gi gazlagaptə la Farisa, ka laghwɛ dzrəku ŋa zba tvi ŋa zadinjta Yesu.

Yesu ná, kwalva ya zbap Lazglafta ya

¹⁵ Tsatsafta Yesu ta tsa ndana tan ya, ka sli'afatə tsi ma tsa vli ya, ka laghwɛ. Ka sli'afatə ɗamga guli ka laghwɛ mistani, ka mba mbə tsi ta inda gwal ma ɗanjwa. ¹⁶ Ka zlahanaghata tsi ta hən ka ndanjta kazlay: Yahayaha kuni da mniyata kə'a. ¹⁷ Kəl tsi ka mnay mantsa ya ná, nda nza ŋa dzanaghata ghəŋa gwada ya mna anabi Isaya kazlay:

¹⁸ Wya kwalva ɗa ya zbap yu, ya ɗvu yu, ya ta zɗigihata katakata, dza'a fanaghafa yu ta Sulkuma ɗa, dza'a mnanamna ta inda mndəra mndu kazlay: Tuɗukwa guma ɗa kə'a.

¹⁹ Zbətə a ta zlərdawɛ wa. Dzətə a ta lawlaw wa. Haɗ mndu dza'a snanjta ta gugudaku ta pazlawa.

²⁰ Haɗ dza'a kɗaglijntə ɓlanaptə sulam nda ghada njatani wa. Haɗ dza'a kɗinjta mtaglijntə pitirla ta mtaku mtaku guli wa. Mantsa ya dza'a maga tsi ha ka vlanjani ta za ghwa ta skwi tɗukwa.

§ 11:23 Ngha ta Isaya 14:13-15, Suduma Ngha ta Zrafta 19:24-28.

* 11:25 Ngha ta 1 La Kwarenj 1:17-29.

* 12:1

Ngha ta Vrafta ta Zlahu 23:26. † 12:2 Ngha ta Sabi 34:21.

‡ 12:4 Ngha ta 1 Samuyel 21:2-7, nda Zlahu 24:9.

§ 12:5

Ngha ta Mbsak 28:9-10.

* 12:7 Huseya 6:6, nda Mata 9:13.

† 12:21 Ngha ta Isaya 42:1-4.

21 Na fafta mndëra mnduha ta ghëja tanj ta hganif kə'a ya.

*Ghziŋta Yesu ta ghwadaka sulkumha
Mak 3:22-30, Luk 11:14-23*

22 Ka kladaghatá lu da Yesu ta sana mndu ksu ghwadaka sulkum ta ghulpiŋta, ka tsinŋta ka rgha guli. Ka mbanafá tsi. Ka gwadə tsa mndu ya ta gwada tsəlen, ka nghanŋtá tsi ta vli tsidif guli. 23 «Zlah zwanja Dawuda a na mndu na wu re?» ka mnduha ka ndarmimay.

24 Na snanŋa la Farisa ta tsa skwi ya, ka hən mantsa: «Nda mbrakwa halaway† ta nzakway ka mghama ghwadaka sulkumha ya ta ghazla tsi ta ghwadaka sulkumha,» ka hən.

25 Tsaw nda sna Yesu ta skwi ta ndanu hən. Ka'a nda hən mantsa: «Ka ta lmu-vuslma va tsa ga mgham turtuk ya ta lmu katsi ná, sladglata a tsa ga mgham ya wa. Ka ta lmu-vustalmu gwal ma luwa turtuk, ka gwal ma həga turtuk a tsi guli ta lmu ná, had' ya dza'a sladglata ma hən guli wa. 26 Ka si ta ghzlay halaway ta halaway katsi ná, dgavapdga tsa halaway ya nda tsa tama. Waka ga mghamani dza'a sladglata tama na? 27 Ka si nda mbrakwa Halaway ta ghzla yu ta ghwadaka sulkum ya ni, nda mbrakwa wa ta ghazla zwana ghuni guli? Tsaya tama, vərda hahən dza'a tsaghunata gumani. 28 Ala, ka si nda Sulkuma Lazglafta ta ghzla yu ta ghwadaka sulkumha katsi, bhavaghunaoha ga mghama Lazglafta nda tsa tama.

29 «Ari, waka mndu dza'a lavinŋta lami da həga ga mndu nda mbra ka hlugudunŋta huzlani ta kul habaftá tsi ta tsa mndu nda mbra ya na? Tahula tsaya dza'a kəl tsi ka hlugudunŋta huzlani.

30 «Mndu kul had' mista da ná, ghuma da tsa mndu ya. Mndu kul had' ta katihata nda tskanata guli ná, kwizidintá nja tsa mndu ya ta kwizay. 31 Tsaya ta kəl yu ka mnaghunata kazlay: Inda dmaku ta gə mndu, nda rutsak ya ta pghə tsi ta Lazglafta ná, dza'a plinispla lu ta hən. Ama mndu ta vzaftá rutsak ta Sulkum nda ghuəa ná, had' lu dza'a plinistá dmakwani wa. 32 Ka vzafvza mndu ta rutsak ta Zwanja mndu katsi, dza'a plinispla lu ta dmakwani. Ama mndu ta vzaftá rutsak ta Sulkum nda ghuəa ná, had' lu dza'a walanŋta plinistá dmakwani, dər ta na zamana na, dər ta zamana dza'a sagha wa.»

*Fu nda yakwani
Luk 6:43-45*

33 «Ka si zda ya fu ya, ka lu ná, zda yakwani. Ka si zda a ya fu ya wu, ka lu ná, zda a yakwani guli wa, kabga ta yakwani

ta tsatsafta lu ta fu. 34 Mndëra la mupuha na! Waka kuni si má dza'a mnagaptá skwi dina, kaghuni la ghwadak na! Ka nu ndəghatá skwi ma nđufu mndu ta mnigintá wubisima mndu. 35 Nərma mndu ná, ma tsa nərma skwiha ma nđufani ya ta kligista tsi ta skwi dina. Ghwadaka mndu guli ná, ma tsa ghwadaka skwiha ma nđufani ya ta kligista tsi ta ghwadaka skwi. 36 Ka yu ta mnaghunata ná, nda wa tanj dza'a mnəgintá mnduha badu guma ta inda njaslu ya brəfəgij hən. 37 Nda gwadə ma wa gha dza'a tsaghaghatu lu ta guma. Ka nja kwala dmakwa gha kul had' tsi, ka nja nzakwa dmakwa gha mamu a tsi.»

*Zlghawa Yesu nja gwal ta dawu
mazəmzəm*

Mak 8:11-12, Luk 11:29-32

38 Ka sanlaha ma gwal tagha zlahu nja mnduha, nda sanlaha ma la Farisa guli, nda Yesu mantsa: «Mghama da, ta kumay nni ta magata gha ta mazəmzəm nja grafta nni kazlay: Sa daga da Lazglafta ka kə'a,» ka hən.

39 Ka Yesu nda hən mantsa: «Ghwadək mnduha ta na fitik na. Had' hən ta zləŋa Lazglafta wa. Ta dawu mazəmzəm hən. Had' sana mazəmzəm dza'a maganata lu ta hən, ka tsa nja anabi Yunusa ya a tsi wa. 40 Manda va ya maga anabi Yunusa ta vaghu hkən nda rvidik hkən ma huđa mghama klipiS ya, manda va tsaya guli dza'a magata Zwanja mndu ta vaghu hkən nda rvidik hkən ma hadik. 41 Ghalya guli, gwal ma luwa Niniva ná, snasna hən ta gwada anabi Yunusa*, ka mbədanafá hən ta nzakwa tanj. Wana mamu mndu ta malaghutá anabi Yunusa hadna. Badu tsay dza'a tsə Lazglafta ta guma ta ghəja mnduha, "nja ghuni dmaku," ka gwal ma luwa Niniva dza'a sli'afatə mnay nja mnduha ta na fitik na. 42 Ghalya, ka sli'afatə sana marakw ta ga mgham ma vli di'ij nda ga sud†, ka lagha da sna difla Salumuŋ. Wana mamu mndu hadna ta malaghutá Salumuŋ nda difil. Badu tsay dza'a tsə Lazglafta ta guma ta ghəja mnduha, "nja ghuni dmaku," ka tsa marakw ya dza'a mnanatá mnduha ta na fitik na.»

*Vradamta ghwadaka sulkum da mndu
Luk 11:24-26*

43 «Ka sabsa ghwadaka sulkum ma mndu katsi, nja dza'ani da ra vli tuhwayan tuhwayanja ka zba vli nja mbi'a vghani. Ka trid mutsaf a tsi ta tsa vli nja mbi'a vghani ya wu katsi, 44 "ka vra yu da tsa həga da sabə yu mida ya gra," ka'a dza'azlay, nja sli'afatani ka vradaghatu. Ka ta vradaghatá tsi nda tsukwa vli mida, nda paya dina katsi,

45 yawa da! kə'a dza'azlay ŋa vraghutani, ŋa hlanaktani ta sanlaha ma ghwadaka sulkumha ndəfáj ta malaghutá tsatsi nda sidi. Na lama tanj da tsa həga ya ka nzamta mida. Mantsa tama, dza'a nzakway ɓadzatá nzakwa tsa mndu ya ka malaghutá nzakwani tanjan. Manda wa tsaya dza'a nzakwa tsi nda na mnduha ta na ghwadaka fitik na,» ka'a.

Vərdaka mnduha Yesu

Mak 3:31-35, Luk 8:19-21

46 Tata gwada tsa gwada ya Yesu nda dəmga ná, ka ɓhadaghatá i mani nda zwanamani, ka nzaghutá hən̄j ma bli, ka zɓə hən̄j ta gwadganata. 47 Ka sana mndu nda tsi mantsa: «Wa'a i ma gha nda zwanama gha ma bli ta zba gwadgaghata,» ka'a nda tsi. 48 Ka Yesu nda tsa mndu ta mnay ŋani ya mantsa: «I wa i ma da nda zwanama da na?» ka'a nda tsi. 49 Ka fadapá tsi ta dzvu tvə duhwalhani, ka'a mantsa: «Wana i ma da nda zwanama da. 50 Dər wati ma mndu ta maga skwi ya kumanj Da da ta nzakway ta luwa ná, tsa mndu ya ta nzakway ka zwanama da, nda mukuma da, nda ma da,» ka'a.

13

Gwada ta wutsa hulfa

Mak 4:1-9, Luk 8:4-8

1 Baɗu wa tsa fitik ya, ka sabi Yesu ma həga* ka laghwi nzata ta wa drəf. 2 Ka tskadaghatá dəmga ŋərɓisl ta vgha ta vatani. Ka sli'afá tsi ka laghwi nzagapta ma kwambalu ta nzatá inda mnduha ta wa ghwa. 3 Ka mnə tsi ta ndəghata skwiha ŋa tanj ka mahdihi, ka'a mantsa: «Mbaɗa sana mndu ka sli'afá ka laghwi da wutsa hulfani. 4 Tata wutsay wutsay, ka rkatá sanlaha ma hulfa ta tvi, ka sli'aktá dyakha ka ɗaguta. 5 Ka rkatá sanlaha ta kluluh ma vli kul slaghutá hadik, ka gi dyafá tsi misim-misim kabga sira a hadik ta ghəŋani wa. 6 Na safa fitik dzafá tida ka zlghtá tsi həw ka ghwaluta, kabga slaghu a slrəŋ mistani wa. 7 Ka rkamtá sanlaha ma teki, ka glanaghatá teki ka raghwana. 8 Ka rkatá sanlaha ta gənək, ka dyafá tsahaya ka glafá tsi ka pghafá ghəŋ ka zwanj dze'dze', ɓərɓlɓlɓa ghəŋa sanlaha, selega ghəŋa sanlaha, midíɗa ghəŋa sanlaha.» 9 Ka sganaghatá Yesu, ka'a mantsa: «Mndu nda sləmən̄ja snay ka sna tsi,» ka'a.

Kabgawu ta kəl Yesu ka gra gwada nda grana?

Mak 4:10-12, Luk 8:9-10

10 Ka gavanavatá duhwalhani, ka hən̄j mantsa: «Kabgawu ta kəl ka ka mna gwada

ŋa tanj ka mahdihi katək na?» ka hən̄j. 11 Ka Yesu nda hən̄j mantsa: «Kaghuni ná, vlaghunanavla lu ta snantá vərɗa dífatá ga mghama Lazglafta, ama vlanj a lu ta hahən̄j wa. 12 Na mndu mamu skwi da tsi ta sganaghatu lu, ŋa sgutani da tsi. Ama mndu ya kul hadá skwi da tsi ná, dza'a kləgadanaghu kla lu ta va tsa ki'a da tsi ya. 13 Tsaya ta kəl yu ka mnay ka mahdihi ŋa tanj, kabga dər nghan̄ha hən̄j, nghan̄a a hən̄j wa. Dər snan̄ha hən̄j nda sləmən̄ja tanj katək, sna a hən̄j wu, graf a hən̄j guli wa†.

14 «Ta ghəŋa tanj dədəfta tsa gwada Lazglafta ta mnay nda ma wa anabi Isaya‡ kazlay:

“Dər dza'a nda sna kuni nda sləmən̄ja ghuni, grafta a kuni wa.

Dər dza'a nda nghan̄a kuni nda ira ghuni, nghan̄a a kuni wu kə'a ya.

15 Təŋu tən̄ja ghəŋa na mnduha na.

Dərɓlɓlɓa dərɓlɓa hən̄j ta sləmən̄ja tanj, hafha hən̄j ta ira tanj, kabga va a hən̄j ta nghan̄a wa, yaha hən̄j da snantá nda sləmən̄ja tanj, yaha hən̄j da grafta ma ŋudufa tanj, yaha hən̄j da mbəɗanaftá nzakwa tanj, da mbanafá yu ta hən̄j§.”

16 «Kaghuni ná, nda tfawi ta ghəŋa kaghuni, kabga nda nghan̄a ira ghuni ta vli, nda sna sləmən̄ja ghuni ta sləmən̄j.

17 Kahwathwata ka yu ta mnaghunata: Nda ndəgha la anabi nda gwal tɗukwatɗukwa nzakwa tanj si ta dvan̄ta nghan̄a na skwi nghan̄ kaghuni na, lay nghan̄ a hən̄j wa. Si ta kumay hən̄j ta snantá na skwi snan̄ kaghuni ná, sew sna* a hən̄j wa,» kə'a ya.

Klatá ghəŋa tsa gwada ta wutsa hulfa ya

Mak 4:13-20, Luk 8:11-15

18 «Sawasna tama ta klatá ghəŋa gwada ta ghəŋa tsa mndu ta wutsa hulfa ya. 19 Tsa tvi rkaf hulfa tida ya ná, gwal ta snantá gwada ta ga mghama Lazglafta kul grafta hən̄j ya, hən̄j. Ka sagha halaway zlu'ugudunustá hən̄j ta tsa skwi wutsam lu ma ŋudufa tanj ya. 20 Tsa kluluh rkaf hulfa tida ya ná, tsaya mndu ta snantá gwada ta ga mghama Lazglafta, gi ka tsu'afá tsi nda rfu. 21 Tsaw tama, had slrəŋ mistani wu, nzɗava a wa. Ka gi grun̄gra ghuya ɗan̄wa, ka giri a tsi kabga tsa gwada ya, gi zləmbutani. 22 Tsa vli ma teki rkam hulfa mida ya guli ná, tsaya gwal ta snantá gwada Lazglafta, ka laghu hən̄j da ndana skwiha ma ghəŋa hadik, nda skwa gadghəl, ka raghwana tsa skwiha ya ta tsa gwada ya ma hən̄j, ka niŋtá hən̄j ka ksuban̄j. 23 Tsa gənək rkaf hulfa tida ya guli ná, tsaya gwal ta snantá gwada Lazglafta ka snatá hən̄j, ka magafá hən̄j: Ghərm̄bəts ghərm̄bəts sanlaha, salala sanlaha, midíɗa sanlaha.»

* 13:1 Ngha ta Markus 3:1. † 13:13 Ngha ta Markus 4:12. ‡ 13:14 Ngha ta Isaya 6:9-10. § 13:15 Ngha ta Isaya 6:9-10. * 13:17 Ngha ta 1 Piyer 1:10, 12.

Ghwadaka kuzurj

²⁴ Ka'a nda həj nda sana mahdihdi mantsa: «Ka guram ga mghama Lazglafta nda sana mndu ta sləgamtá vərda hulfa hya ma vwahani. ²⁵ Girvidik, sli'aghuslia lamndu da vlə hani, ka lagha ghumani da sləginistá rira distani ka laghwani. ²⁶ Manda dyafat tsa hulfa ya ka pghaftá ghəj, ka zlagaptá rira guli. ²⁷ Ka lagha kwalvaha tsa danahəga ya mnay ηani, ka həj mantsa: "Mghama da! vərda hulfa a sləgam kagha ma vwaha gha kay ra? Lamə ndiga rira dida na?" ka həj. ²⁸ Ka'a nda həj mantsa: "Ghuma da ta magatá tsa," ka'a. Ka tsa kwalvaha ya nda tsi mantsa: "Ta dvay ka ka dza'a ηni rəinjta rki na?" ka həj. Ka'a nda həj mantsa: ²⁹ "Zlanwazla, ma lə kuni da rətay, yaha kuni da gabinjta nda vərda hya. ³⁰ Zlanwa həj ka glakwa həj ka skwa turtuk ha ka sagha fitika tsKay ta vwah. Tskapwa tska karaku ta rira, ka habafta kuni ηa drijta nda vu. Vərda hya ya, ka tskidimta kuni da guvura da, ka yu dza'azlay nda gwal tska skwi ta vwah," ka'a.

*Hya kramasa**Mak 4:30-32, Luk 13:18-19*

³¹ Ka'a nda həj nda sana mahdihdi kay guli mantsa: «Ga Mghama Lazglafta ná, ka guram nda hya kramasa klaf mndu ka sləgamta ma vwahani. ³² Ndərzikwa tsatsi mataba inda hulfaha, ama ka dyaf dya tsi ka glafta, mal tsatsi mataba hulfa nidaliha. Ta nuna gdiz ka fu, ηa sli'adaghata dyakha da baba həga tanj ta zligamahani.»

*Is**Luk 13:20-21*

³³ Ka'a nda həj nda sana mahdihdi guli mantsa: «Ka guram ga mghama Lazglafta nda is ta klafta marakw ka labanamta ma kuratá darama hupu hkən ηa ηlaftá tsa hupu ya demdem,» ka'a.

Mahdihda Yesu ηa mniginjta skwi nda difa
Mak 4:33-34

³⁴ Ka mahdihdi mnanata Yesu ta inda tsa skwiha ya ta dəmga. Had'sana skwi mnanan tsi ta həj kul had ka mahdihdi wa, ³⁵ kada nzakwa dzatá ghəja gwada anabi ta mnay kazlay:

«Ka mahdihdi dza'a gwada yu ta gwada nda həj.
Dza'a mniginjmna yu ta skwiha nda difa daga ka ya wu zlraftá ghəja hadik† kə'a ya.»

Klatá ghəja gwada ta ghwadaka kuzurj

³⁶ Mbada Yesu ka zlinjtá dəmga, ka sli'aftá tsi ka laghu da həga. Ka gavanavatá duhwalhani, ka həj nda tsi mantsa: «Pslanjnap

psla ta klatá ghəja tsa mahdihdi ta ghəja rira ya,» ka həj. ³⁷ Ka'a nda həj mantsa: «Tsa mndu ta sləgamtá vərda hulfa hya ya ná, Zwanja mndu ya. ³⁸ Vwah ya guli ná, ghəja hadik tsa. Vərda hulfa hya ya guli ná, gwal ta nzakway ka ηa ga mghama Lazglafta ya. Rira ya guli ná, gwal ta nzakway ka ηa halaway ya. ³⁹ Tsa ghuma ta sləgamta ya guli ná, halaway ya. Tsa tska skwi ta vwah ya, tsaya kdakwa ghəja hadik. Tsa gwal tska skwi ta vwah ya guli, tsaya duhwalha Lazglafta. ⁴⁰ Manda va tsa tskaptá rira ηa drijta nda vu ya, manda va tsaya dza'a nzakwa tsi badu kdavakta ghəja hadik guli. ⁴¹ Dza'a ghunaga ghuna Zwanja mndu ta duhwalhani ηa talaptá inda gwal ta pghamtá mndu da ga dmaku, nda gwal ta maga ghwadaka skwi, ηa hlijntá həj di'ij nda ga mghamani, ⁴² ka pghamtá həj da duda vu. Na wahay tanj ta wahu, ka hpadá sli'ijna† tanj hada. ⁴³ Ama gwal ta nzakway tdukwa ta wa ira Lazglafta ya, manda fitik dza'a wudakwa hahəj ma ga mghama DaS tanj. Ka mamu mndu nda sləməja snay, ka sna tsi.»

Gadghəl ma difa

⁴⁴ «Ka guram ga Mgham Lazglafta nda gadghəl ta difa ma sana vwah. Ka lagha sana mndu dukwafta tida. Ka difglanata tsa mndu ya guli. Ka laghu tsi nda rfu da dzawinjta inda skwani ka skwata tsa vwah ya.»

Mizidikw nda bla dzvani

⁴⁵ «Ka guram ga mghama Lazglafta nda sana mnda tsakala ta psa mizidikwha nda bla dzvani. ⁴⁶ Ka mutsafta tsi ta tsa mizidikw ya turtuk nda bla dzvani ya. Ka laghu tsi dzawinjta inda skwani ka skwata tsa mizidikw ya.»

Kadəj

⁴⁷ «Ka guram ga mghama Lazglafta nda kadəj ta wudadata lu da drəf ηa tumagaftani ta inda mndərga klipiha kavghakavgha. ⁴⁸ Ndəghafta tsa kadəj ya, ηa tdagafat ta wa sgam. Tahula tsa, ηa nzata ka dagaptá ya dinadina, ka pghamta ma tughuba, ηa pghinjta ghwadakhani. ⁴⁹ Mantsa ya dza'a nzakwa tsi ma kdakwa ghəja hadik. Dza'a sli'aga sli'a duhwalha Lazglafta ηa galapta tanj ta ghwadaka mnduha mataba tdukwani, ⁵⁰ ηa pghaghata tanj ta həj da duda vu, ηa wahay tanj ta wahu ka hpadá sli'ijna* tanj hada.»

Lfida gadghəl nda halatani

⁵¹ Ka Yesu nda duhwalhani mantsa: «Lamla inda tsa skwiha ya da sləməja ghuni rki na?» ka'a nda həj. «Anj!» ka

† 13:35 Ngha ta Zabura 78:2. ‡ 13:42 Ngha ta Mata 8:12 8:12.

§ 13:43 Ngha ta Daniyel 12:3. * 13:50 Ngha ta Mata

həŋ zlgħanafta wani. ⁵² Ka'a nda həŋ guli mantsa: «Tsaya tama ná, ka nuna mnda tagħa zlahu ka duhwala ga mghama Lazglafta ná, ka guram nda daŋahəga ta mutsa skwa gadghəlani ma skwiha ka lfid ka lfid, nda ya ma skwiha nda kda fitikani, dza'a gra lu,» ka'a.

*Kwalaghuta la Nazaret ta zlgħaftá Yesu
Mak 6:1-6, Luk 4:16-20*

⁵³ Tahula kdíŋta Yesu ta mana tsa mahdihdiha ya, ka sli'aftha tsi hada ka lagħwi. ⁵⁴ Ka bhadaghata tsi da luwa Nazaret† ta nzakway ka luwa ta glakwani. Ka tagħa tsi ta skwiha ŋa mnduha ma həga tagħa skwa taŋ. Ka ndərrimim həŋ, ka həŋ mantsa: «Wa ta vlanťá mndərga na ma difil? Wa ta vlanťá mbrakwa maga mndərga na ma mazəməzəm? ⁵⁵ Zwanja tsa mndu ta fidí ya a tsi kay ra? Mari a mani† kay guli ra? I Yakubu, nda Yusufu, nda Simuŋ, nda Yuda a zwanamani kay ra? ⁵⁶ Mataba amu a ta nzakwa kwaghmani kay guli ra? Tsaw wa ta vlanťá na difil na, nda na mbraku na tama 6a?» ka həŋ. ⁵⁷ Tsahaya skwi ta pyafta həŋ ka zlgħafta Yesu. Ka Yesu nda həŋ tama mantsa: «Ma luwani, nda ya ma həga§ ga taŋ yeya ta hertətata lu ta anabi. Ama ma hamata vli ná, ta vlanťá lu ta glaku,» ka'a.

⁵⁸ Ki'a yeya mazəməzəm magan Yesu ma luwa Nazaret, kabga zlgħaf a mnduha nda ŋuduf wa.

14

*Mtakwa Yuhwana mnda maga batem
Mak 6:14-29, Luk 9:7-9*

¹ Ma tsa fitik ya, ka snanaghata gwada ta Yesu ta Hiridus ta nzakway ka ŋumna ta hadika Galili. Ka'a nda kwalvahani mantsa: ² «Yuhwana mnda maga batem ya ta sli'agapta ma mtaku, tsaya kəl tsi ka mutsafta mbrakwa maga mazəməzəm,» ka'a.

³ Tsaw si mnamna Hiridus kazlay: Ksidifwa ksa ta Yuhwana kə'a. Ka ksaftá lu, ka habafta, ka vzamta ma gamak ta ghəŋa gwada ta Hiridiya markwa zwanamani Filip*, ⁴ kabga ka Yuhwana nda Hiridus na: «Ra'a ka klafta gha ka markwa† ghuni wu,» ka'a. ⁵ Si ka zbə Hiridus ta tva dzata, ama ka zlanťaftá tsi ta dəmga, kabga ka anabi klafta mnduha ta Yuhwana.

⁶ Ka sagħa fitik ya ta grafta nda fitik ya kəl lu ka yatá Hiridus. Ka lagħa makwa tsa Hiridiya ya kay da skalu ta kəma gwal hagadagħa lu da vla skala havaktá tsa fitika yakwani ya. Ka zdənaftá tsi ta ŋuduf ta Hiridus. ⁷ Ka'a mantsa: «Dər nahgani

dawan ka da i'i ná, ta vlagħavla yu,» ka'a wadanatá tsa makwa ya. ⁸ Ka mnanafťa mani ta hidaku. Ka tsa makwa ya mantsa: «Tsidiftsa ta kwambleh nda va nana ta ghəŋa Yuhwana mnda maga batem,» ka'a.

⁹ Su'anak ka mgham nzata. Ama kabga ghadaghata ta wadanata, hada tsa gwal hagadagħa lu ya kay guli, ka'a mantsa: «Lawala da tsagaghata ka vlanťa kuni,» ka'a. ¹⁰ Ka ghunaftá tsi ta mnduha da tsagaghata ghəŋa Yuhwana ma gamak. ¹¹ Ka klaktá lu ta ghəŋa Yuhwana ta kwambleh, ka vlanťá tsa zwanja makwa ya, ka klanťá tsi ta mani. ¹² Ka lagħa duhwalha Yuhwana da klagħatá mblani ka lagħwi da padamta. Ka sli'afťa həŋ ka lagħwi mnanatá Yesu.

Zunťa Yesu ta skwa zay ta mnduha dambu' hutaf

Mak 6:30-44, Luk 9:10-17, Yuh 6:1-14

¹³ Manda snanťa Yesu ta tsa gwada ya, ka sli'afťá tsi hada nda kwambalu, ŋa lagħwi nzakta katsau' ta wa mazawa. Ka sniŋťá dəmga, ka sli'afťá həŋ nda səla ka lagħwi da zbíŋta. ¹⁴ Ta sabi Yesu ma kwambalu, kə'a kə'a ná, tizlik mnduha. Ka ksantá həŋ ta Yesu ka hidahida, ka mbambanafťá tsi ta gwal kul dughwanaku guli.

¹⁵ Gahawu, ka gavadaghata duhwalhani tavata Yesu. Ka həŋ nda tsi mantsa: «Ta wa mazawa na vli na, lagħula fitik guli, vrinťra ta na mnduha na ka dza'a həŋ da luwaha da zba skwi ŋa zay taŋ,» ka həŋ. ¹⁶ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Zbanťa a hahəŋ ta sli'i wa, vlanťawavla kaghuni ta skwa zay ta həŋ, ka za həŋ,» ka'a. ¹⁷ «Buradi hutaf nda tsulhwa klipí his yeya da amu,» ka həŋ nda tsi. ¹⁸ «Hligidighawa hla,» ka'a.

¹⁹ «Nzawanza nda nza ta kuzun,» ka'a nda mnduha. Ka nzatá mnduha rpa'. Ka hlafťá tsi ta tsa buradiha hutaf nda tsulhwa klipí his ya, ka nghadaftá tsi nda ta luwa, ka rfanaghata tsi ta Lazglafta, ka balanaptá tsi ta tsa buradi ya, ka vlanťá duhwalhani ŋa dğay ŋa dəmga. ²⁰ Ka zə inda mnduha. Ka babaghutá həŋ. Ka tsakaftá lu ta padakwani† ma vəl zay taŋ ka ghwanak ghwanpda his. ²¹ Tsa gwal si ta zay ya ná, ta magay həŋ ta dambu' hutaf, mbəda a lu ta mi'aha nda zwaní wa.

*Mbaday Yesu ta mbadá ta drəf
Mak 6:45-52, Yuh 6:15-21*

²² Gi tahula tsa, ka mblaftá Yesu ta duhwalhani ka lami da kwambalu ŋa dza'a ta sana 6lu, ta nzaghutá tsatsi ŋa vrinťá tsa dəmga ya. ²³ Manda vrinťani ta həŋ, ka sli'afťá tsi ka lagħwi nzata ta ghwá ŋa maga du'a. Ta kuzutá rvidik tukzum ná,

† **13:54** Nazaret: Luwa ta glakwa Yesu. Ngha ta 2:23, nda Lukwa 4:16. ‡ **13:55** Ngha ta Yuhwana 6:42. § **13:57**

Ngha ta Lukwa 4:24, nda Yuhwana 4:44. * **14:3** Ngha ta Markus 6:17. † **14:4** Ngha ta Zlahu 18:16, nda 20:21.

‡ **14:20** Ngha ta 2 Mghamha 4:42-44.

ta hada turtukwani. ²⁴ Ta tsa luwa ya ná, ma takataka drəf na kwambalu ta takada wuda nda gamtsa'uuwakwa imi, ta vray vray falak guli. ²⁵ Ta tsughbura sərđək tama, ka sli'aftá Yesu ka mbađá ta drəf ka dza'a tvə duhwalhani. ²⁶ Nghay duhwalhani ta mbađani ta drəf ná, ka ksafítá zləŋ ta həŋ. «Aya halalay!» ka həŋ ka wahu nda zləŋ nda zləŋ. ²⁷ Gi ka Yesu nda həŋ mantsa: «Ma wahu kuni! I'i ya, ma zləŋ kuni ta zləŋ!» ka'a.

²⁸ Ka Piyer nda tsi mantsa: «Mghama dá, ka si kagha tsi ná, mnamna ka laba ya ta ghəŋa na imi na da kagha,» ka'a. ²⁹ «Kaghasal» ka'a nda tsi. Ka sabə Piyer ma kwambalu, ka mbađá ta imi ka dza'a nda da Yesu. ³⁰ Ama nghayni ná, dagala falak, ka ksafítá zləŋ. Gi salikw zraftani ta dəđaku da huđá imi tsa. «Mghama dá, kata ta i'i!» ka'a wahata. ³¹ Ka gi fadapítá Yesu ta dzvu ka ŋanata. «Nda hta zlgħay nda ŋuđufa gha, kabgawu kəl ka ka dga ghəŋ na?» ka'a nda tsi. ³² Ka sli'aftá həŋ ka lami da kwambalu, ka lóata tsa falak ya. ³³ «Kagha ná, vərđá Zwanja Lazglafta ka,» ka tsa gwal ma kwambalu ya sli'adaghata da tsəlbu ma ghuva Yesu.

Mbambanafta Yesu ta gwal kul dughwanaku ta hadika Genazaret

Mak 6:53-56

³⁴ Tahula tsughwadapta tanj ta drəf, ka bhadaghata həŋ ta hadika Genazaret§. ³⁵ Tsəmafta gwal ma tsa vli ya ta Yesu, ka tsaghaghata həŋ ta lwi da inda luwaha ta wanafítá həŋ. Ka hləganaghata lu ta inda gwal kul dughwanaku. ³⁶ Ka ndəbə həŋ ta dzvu da tsi: «Zlanəzla ta tvi ta həŋ ka ksanja həŋ ta wa lguta gha kwenkwen,» ka həŋ nda tsi. Inda tsa gwal ta ksanja ya, ka mbambafítá həŋ.

15

Gwada ta nzakwa la Yahuda ta dzidza tanj

Mak 7:1-13

¹ Tahula tsa, ka sli'aftá la Farisa nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha daga ma luwa Ursalima, ka lagha da Yesu. Ka həŋ mantsa: ² «Kabgawu ta kəl duhwalha gha ka kwal kul sna taghatá nzaku daga ta dzidzi, kul had həŋ ta mbazinjá dzvu kada za skwa zay* wu na?» ka həŋ nda tsi. ³ Ka'a nda həŋ mantsa: «A ki kaghuni kaghuni, kabgawu ta kwal kaghuni sna zlahu Lazglafta, ka laghwi da sna ŋa ghuni ŋa ghuni na? ⁴ Ya wya ka Lazglafta mnata na: «Vla ta glaku ŋa i da gha nda ma gha,» ka'a. Ka'a mnata guli na: «“Mndu ta razanafítá dani ka mani a tsi ná, dzatá† tsa mndu ya,» ka'a.

⁵ Ama ká kaghuni ta taghay ŋa mnduha na: Lavinjlava ka ta mnay ŋa da gha ka ma gha a tsi kazlay: Si ta kumay ya ta vlaghatá skwi ŋa kataghata mndani ná, tsaw dza'a vlanja Lazglafta ya ka'a. Nza a tkwe' ka vlanja gha ta glaku ta da gha nda tsa tama wa. ⁶ Mantsa ya zadánata kuni ta gwada Lazglafta ka mbədapta nda ŋa ghuni. ⁷ Tsa madgwirmadgwira ghuni ya! Nda tvani tsa klatá lwa Lazglafta klak Isaya ta ghəŋa ghuni ta mnay kazlay:

⁸ Ta wi ta wi ta vla tsəna mnduha na ta glaku ŋa dá,

ama ma ŋuđufa tanj ná, di'ŋ həŋ nda i'i.

⁹ Ka bətbət ta tsəlba həŋ ta tsəlbu ŋa dá, gwada Lazglafta ya ka həŋ ta tagha zlahu mnduha ŋa mnduha‡ ka'a ya.

Skwi ya ta ŋrijtá mndu

Mak 7:14-23

¹⁰ Ka hgadaghata Yesu ta dəmgá da tsi, ka'a nda həŋ mantsa: «Fawafa ta sləmənŋ ka sna kuni. ¹¹ Skwi ta lami nda la nda ma wubisim a ta ŋrijtá mndu wu, ama skwi ta sabi nda sa ma wa mndu ta ŋrijtá mndu,» ka'a.

¹² Na snanja duhwalhani ta tsa gwada ya ka gavadaghata həŋ. Ka həŋ nda tsi mantsa: «Nda sna kagha kazlay: Kuzlanj kuzla tsa gwada gha ya ta la Farisa ka'a re?» ka həŋ.

¹³ Ka'a mantsa: «Inda fu ya kul ŋəbata Da dá ná, dza'a tđintá lu. ¹⁴ Zlanwazla ta həŋ, ka ghulpata mndu ta pgha ghulpata mnduha həŋ. Ka lagha ghulpata mndu ka pgha ghulpata mndu ná, dza'a rkagharka həŋ his his da ghurum,» ka'a.

¹⁵ «Tsiləŋnap tsisla ta tsa mahdihi ya,» ka Piyer nda tsi. ¹⁶ Ka Yesu mantsa: «Had mahizl ma ghəŋa kaghuni guli katak ra?

¹⁷ Ta sna a kaghuni kazlay: Inda skwi ta lami nda la nda ma wubisim ta dza'a da huđi, ŋa dza'a thidinja ma dra ka'a ra?

¹⁸ Ama skwi ta sabi nda sa nda ma wubisim ná, ma ŋuđuf ta saba tsi. Tsaya skwi ta ŋrijtá mndu. ¹⁹ Tazlay ná, ma ŋuđufa mndu ta sli'agapta ghwadaka ndanuha manda: Psla mndu, hliri, sli'ŋsli'ŋ, ghali, tsanavata gwada ta mndu, vza rutsak ta mndu. ²⁰ Tsahaya skwi ta ŋrijtá mndu. Had za skwa zay kul mbazaku dzvu ta ŋrijtá mndu wu,» ka'a.

Zlgħay nda ŋuđufa sana marakw

Mak 7:24-30

²¹ Tahula tsa ka sli'afta Yesu ma tsa vli ya ka laghwi ta hadika Tir nda ya nda ta hadika Sidunj. ²² Ka lagha sana marakw, makwa ta Kan'ana ta nzakway ta tsa hadik ya da wahu da tsi. «Zwanja Dawuda, tawatá

§ 14:34 Ngha ta Markus 6:53. * 15:2 Ngha ta Lukwa 11:38. † 15:4 Ngha ta Sabi 20:12, Vrafta ta zlahu 5:16, Sabi 21:17, Zlahu 20:9. ‡ 15:9 Ngha ta Isaya 29:13.

hidahida ta i'i Mghama da. Halaway ta ksuta makwa da, ta ghuya danja nani katakata,» ka'a. ²³ Ka kwalaghuta tsi ta zlganaftawi dar te'. «Vrij na marakw ta wahu mista mu na 6a!» ka duhwalhani gavadaghata mnay nani ka ndanjda. ²⁴ Ka'a mantsa: «Ghunaga nja la Isra'ila^S nda zaɗa manda tuwak lu ta i'i, nja sanlaha a wu,» ka'a. ²⁵ Ama ka lagha tsa marakw ya tsalɓata ma ghuvani: «Mghama da, kata ta i'i,» ka'a. ²⁶ Ka Yesu mantsa: «Ra a ka klafta skwa zay zwani ka vzanatá zwana kriha wu,» ka'a. ²⁷ «Mantsa ya nzakwani Mghama da, tsaw ta dagay zwana kriha ta wiwisa skwa zay ta rkagata ma wɛl zay danjahaɗa tan,» ka'a. ²⁸ Gi ka Yesu nda tsi mantsa: «Dagala zlgay nda ndufu gha makwa da, ka magamaga tsa skwi ya, manda ya kuman ka,» ka'a. Gi ta tsa luwa ya, ka mbaftá tsa makwani ya.

Mbambanafa Yesu ta ndaghata gwal danja

²⁹ Tahula tsa, ka sli'afata Yesu ma tsa vli ya ka laghwi nda ta wa drɛfa Galili. Ka laf tsi da nzata ta sana kuɗujur. ³⁰ Ka sli'adaghata ndaghata dɛmga slanaghata. Ka hladanaghata hɛn nda gwal ta dzɛgidi, nda gwal nda ghulpa, nda gwal nda rwa sɛla tan, nda gwal ka rgha, nda ndaghata sanlaha ma danjahaɗa, ka pghata ta kɛmani. Ka mbambanafa tsi ta hɛn. ³¹ Ka ndɛrmim tsa dɛmga ya ta gwal si ka rgha ta gwada, ta mbambatá gwal si ka bududun fawaya tan, ta gwal nda rwa sɛla tan ta mbada, ta gwal si nda ghulpa ta ngha vli. Ka hɛn mantsa: «Ja Lazglafta la Isra'ila na glaku,» ka hɛn.

Zujta Yesu ta skwa zay ta mnduha dambu'fwad

Mak 8:1-10

³² Tahula tsa guli, ka hganjta Yesu ta duhwalhani. Ka'a nda hɛn mantsa: «Ta kshihata ka hidahida na dɛmga na, kabga mahkɛna fitika tan na kawadaga nda i'i, had' skwi dan hɛn wa. Va a yu ta vrijta hɛn nda maya nda maya guli wu, da htuta mbrakwa tan ta tvi ta vru dzagha,» ka'a.

³³ Ka duhwalhani nda tsi mantsa: «Ga dza'a mutsa mu ta skwa zay hadna ma na mtak na nja zujta ndaghata dɛmga mandana na?» ka hɛn. ³⁴ «Kidaghi buradi da kaghuni na?» ka Yesu nda hɛn. «Nɛfɛn hɛn, mamu zwana klipi ki'a guli,» ka hɛn nda tsi.

³⁵ Ka'a nda tsa ndaghata dɛmga ya mantsa: «Nzawanza nda nza ta hadik,» ka'a. ³⁶ Ka hlafta tsi ta tsa buradi ndafɛn nda tsa klipiha ya, ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta ta ghɛnani. Ka balanaptá tsi ka vlanjta duhwalhani. Ka daganafa hahɛn guli ta tsa ndaghata dɛmga ya. ³⁷ Ka zɛ inda tan,

ka baghawta hɛn. Ka tsakafta lu ta pɛakwani ka ghwanak ndafɛn. ³⁸ Dambu'fwad na tsa mnduha ta za tsa skwi ya, mbɛdaf a lu ta mi'aha nda zwani wa.

³⁹ Tahula vrijtani ta tsa dɛmga ya dzagha tan, ka lamɛ tsi da kwambalu ka laghwi ta hadika Magadan*.

16

Yesu kawadaga nda la Farisa nda ya nda la Sadukiya

Mak 8:11-13, Luk 12:54-56

¹ Ka sli'adaghatá la Farisa nda la Sadukiya slanaghatá Yesu. «Maranjamara ta njizla ya ta saha daga ta luwa,» ka hɛn dawanta da tsi nja dzɛghay. ² Ka Yesu nda hɛn mantsa: «Nghay ghuni ta dvata vli laghar vli ta fitik hawu ya na: “Ka mandaha dza'a nzakwa vli mahtsim,» ka kuni ta mnay. ³ Nghay ghuni ta nra ta vli ma mndɛra luwa gasarɔak ya guli na: “Dza'a ghubugwa vli gita,» ka kuni ta mnay. Nda sna kuni ta dganatá skwiha ya ta magaku ta luwa, ama sna a kuni ta dganatá njizla skwiha ya ta magaku nda fitikani wa. ⁴ Ghwadak mnduha ta na fitik na, zljɛna a hɛn ta Lazglafta wa. Mazamzɛm yeya ta dawu hɛn. Had' sana mazamzɛm dza'a maganata lu ta hɛn ka nja anabi Yunusa* a tsi wu,» ka'a nda hɛn. Ka sli'afata tsi ka zlanja hɛn ka laghwani.

Trapta duhwalha Yesu ta havapta ka skwi ta magɛ Yesu

Mak 8:14-21

⁵ Ta tsughwadapta duhwalha Yesu ta drɛf ná, zanap za hɛn ta klafta skwa zay. ⁶ «Dasuwa ka kuni! Nghawa ghɛnɛn ghuni da isa la Farisa nda la Sadukiya,» ka Yesu nda hɛn. ⁷ «Tsɛna kwala mu kul klafta skwa zay na ya kɛl tsi ka mnay mantsa,» ka duhwalhani ta ndanay ma ghɛnɛn tan.

⁸ Ka Yesu nda hɛn snanɛr tsi ta tsa ndana tan ya mantsa: «Slaghwa a zlgay nda nduf da kaghuni wa. Kabgawu ta kɛl kuni ka ndanay kazlay: Hadu skwa zay da amu wu kɛ'a na? ⁹ Ta sna a kuni ra? Had' kuni ta havakta ka buradi zunus lu ta mnduha dambu' hutaf kay ra? Kidaghi ta tughuba tsakafta† kuni ta pɛakwani na? ¹⁰ Had' kuni ta havaktá ka buradi ndafɛn zunus lu ta mnduha dambu'fwad kay guli ra? Kidaghi ta tughuba tsakafta† kuni ta pɛakwani guli na? ¹¹ Ma mnaghunata da kazlay: Dasuwa ka kuni nda isa la Farisa nda Sadukiya kɛ'a ná, waka kaghuni kwal kul snanta kazlay: Ta ghɛnɛn buradi a ta gwada yu wu kɛ'a na?» ka'a. ¹² Ka tsatsaftá duhwalhani kazlay: Ta ghɛnɛn is ta magɛ lu ma buradi a mna Yesu

^S 15:24 Ngha ta 10:5-6. * 15:39 Sna a lu ta tsa luwa ya wa. Magdala ya ka sanlaha ta gray. * 16:4 Ngha ta 12:15-21. † 16:9 Ngha ta 14:15-21. ‡ 16:10 Ngha ta 15:32-38.

ta magay tanj ta dasuwa wu, ama ta ghəŋa tagha skwa la Farisa nda la Sadukiya dza'a maga həŋ ta dasuwa.

Yesu ná, Kristi ya

Mak 8:27-30, Luk 9:18-21

¹³ Bhadaghata Yesu ta hadíka Sezare Filip, ka dawantá tsi da duhwalhani: «Wa ya ka mnduha ta mnay ta Zwanja mndu na?» ka'a nda həŋ. ¹⁴ «Yuhwana mnda maga batem ya, ka sanlaha ta mnay. Iliya ya, ka sanlaha. Irmiya ya, ka sanlaha. Sana anabi ya, ka sanlaha.» ka həŋ nda tsi. ¹⁵ «A ki kaghuni! Wa ya ka kaghuni ta mnay?» ka'a nda həŋ. ¹⁶ «Kagha ná, Kristi ka, Zwanja Lazglafta ya ta wla hafu ka,» ka Piyer nda tsi.

¹⁷ Ka Yesu nda tsi tama mantsa: «Simuŋ zwanja Zunas, nda tfawi ta ghəŋa kagha, kabga mnda səla a ta mnaghatá tsa gwada ya wu, Da dá ta nzakway ta luwa ya. ¹⁸ Ka i'i ta mnaghatá kagha na: Piyer[§] ka. Ta tsa pala ya dza'a bafta yu ta Igliza* da. Had sana skwi dza'a laviŋta mbrakwa mtaku ta maganavata wa. ¹⁹ Dza'a vlaghavla yu ta kramtak tgha ga mghama Lazglafta. Inda skwi dza'a ka da hbafta ta ghəŋa hadík ná, nda hba ta luwa guli. Inda skwi dza'a ka da plinjta ta ghəŋa hadík guli ná, dza'a plinpla lu ta luwa† guli. ²⁰ Yaha kuni da walaŋta mnanantá dar wati ma mndu kazlay: Kristi yu ka'a,» ka Yesu zlahanaghatá duhwalhani ta ghəŋani.

Mnanja Yesu ta gwada ta dza'ani mtaku nda sli'agaptani

Mak 8:31—9:1, Luk 9:22-27

²¹ Daga ma tsa fitik ya zrafta Yesu ta tsalinistá duhwalhani kazlay: «Dza'a dza'a yu da luwa Ursalima, dza'a ghuypipghuya la galata mndu, nda la mali ta ghəŋa gwal dra skwi nja Lazglafta, nda gwal tagha zlahu nja mnduha ta danwa katakata. Nja dzata tanj ta i'i. Badu mahkən ya, nja sli'agapta da ma mtaku nda hafu,» ka'a. ²² Lagha Piyer ka ksaghutá Yesu nda ghəŋani ta slərpa vli, ka dvanaghata: «Ka klinkla Lazglafta ta tsaya Mghama da. Ma walaŋ tsaya ta slaghaghata,» ka'a. ²³ «Laghula gha tavata i'i, halaway na. Tuthun ta fə ka nja da. Manda nja Lazglafta a ta ndana ka ta ndanu wu, manda nja mnda səla ta ndana ka,» ka Yesu mbədavata nda Piyer.

Gwada ta ghəŋa nzula hafu

²⁴ Ka Yesu nda duhwalhani tama mantsa: «Ka ta kumay mndu ta dza'a mista da ná, vziŋtani ta ghəŋani ka klayni ta udza zləŋayni, ka dza'ani mista da. ²⁵ Mndu ta kuma nzulanatá hafani ná, dza'a zadinjada tsa mndu ya ta hafani. Ama mndu dza'a

zadiŋtá hafani ta ghəŋa gwada ta i'i ná, dza'a mbanafmba ta hafani guli. ²⁶ Tsa lagha mndu ka mutsaftá na ghəŋa hadík na demdem ka nani, ka nda zada hafani ní, nu dza'a ghzlanata tsi na? Ari mamu a skwi dza'a laviŋta mndu ta varatá hafani nda tsi na? ²⁷ Wya dza'a sasa Zwanja mndu kawadaga nda duhwalhani ma glakwa Dani, nja dganaftani ta nisəla inda mndu tafta magatá slnani‡ ma mndu. ²⁸ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata ná, had sanlaha mataba na gwal hadna na dza'a rwuta kul nghanjta həŋ ta sagha Zwanja mndu ma ga mghamani wa.»

17

Nghanja i Piyer, nda Yakubu, nda Yuhwana ta Yesu ma glakwa Lazglafta

Mak 9:2-13, Luk 9:28-36

¹ Tahula fitik mku', ka hlafá Yesu ta i Piyer nda Yakubu nda zwanjamani Yuhwana nda ghəŋa tanj, ka laghu həŋ ta sana ghwá nda slra. ² Ka mbədavafá Yesu ta wa ira tanj, ka wudaku kumani manda fitik. Ka navafá lgutani tilil ka nusiŋ manda slker. ³ Ka gi zlagaptá i Musa nda Iliya ta wa ira tanj ka ghwa yiva nda tsi. ⁴ Gi ka Piyer nda Yesu mantsa: «Mghama dá! Dina ka nzata ma hadna. Kata kumay ka, dza'a magafmaga yu ta dumbiha hkən hadna: Pal nja gha, pal nja Musa, pal nja Iliya,» ka'a.

⁵ Tata tsa gwada ya Piyer, gi ka saha kusay ka nusiŋ tilil bukwaŋta həŋ. Gi ka sranjta lu ta sana lwi ta gwadagapta ma tsa kusay ya: «Nana na Zwanja da ya dvu yu katakata Tsatsi zbap yu, ta rfu yu ta ghəŋani. Snavasna ta gwadani,» ka'a.

⁶ Na gi sranja tsa duhwalha ya ta tsa lwi ya, gi ka zləmbatá həŋ zluzlumbruh ta hadík. Ka ksutá zləŋ ta həŋ katakata. ⁷ Ka gavadaghatá Yesu tavata həŋ, ka ksantá həŋ. Ka'a mantsa: «sli'afwa sli'a, ma zləŋ kuni ta zləŋ!» ka'a nda həŋ. ⁸ Kə'a ka həŋ nghanjta ná, Yesu turtukwani yeya nghanj həŋ hada.

⁹ Ta vragatá həŋ ta tsa ghwá ya tama, ka zlahanaghatá Yesu ta həŋ: «Yahayaha kuni mnanantá dar wati ma mndu ta skwi ya nghanj kuni, ha ka sagha fitika sli'agapta Zwanja mndu nda hafu ma mtaku,» ka'a.

¹⁰ Ka duhwalhani dawantá da tsi mantsa: «Kabgawu kal gwal tagha zlahu nja mnduha ka mnay kazlay: Tinjəl Iliya dza'a sagha karaku* kə'a katak na?» ka həŋ. ¹¹ «Manda va tsaya nzakwani, tinjəl Iliya dza'a sagha nja payanata inda skwi karaku. ¹² Ama ka yu ta mnaghunata ná, ghadaghada Iliya ta sagha. Tsaw tama tsatsaf a mnduha wu, ka ghuyanaptá həŋ ta danwa manda ya kumanj

§ 16:18 Piyer: Tsaya ta hgə lu ka Pala. * 16:18 Igliz: Tsaya Igliz. Ngha ta la Afisus 2:20. † 16:19 Ngha ta 18:18, nda Yuhwana 20:23. ‡ 16:27 Ngha ta Zabura 62:13, Ruma 2:6. * 17:10 Ngha ta Malatsi 3:23.

həŋ. Manda va tsaya dza'a ghuyanapta həŋ ta daŋwa ta Zwanja mndu guli.» ka'a nda həŋ. ¹³ Mantsa ya tama, ka graftá tsa duhwalha ya kazlay: Ta gwadə ta ghəŋa Yuhwana mnda maga batem ta tsa gwadə ya ka'a.

Mbanafra Yesu ta sana zwanj ksu seteni
Mak 9:14-29, Luk 9:37-43

¹⁴ Nduasadaghata tanj tavata dəmga, ka gi ndadaghatá sana mndu tsələbata ma ghuva Yesu, ¹⁵ ka'a mantsa: «Mghama dá! Tawatá hidahida ta zwanja dá ksu seteni†, ta ghuya daŋwa ŋani katakata. Da vu kə'a ta dədəmta bađu ma sani, da imi bađu ma sani. ¹⁶ Si ka kləganaghatá yu ta duhwalha ná, ka traptá həŋ ta mbanafra,» ka'a. ¹⁷ Ka Yesu mantsa: «Kaghuni mnduha ta na fitik na, haď zlgħay nda ŋuďuf da kaghuni wa. Ta maga ghwadaka skwi kuni. Ha ŋa yawu dza'a gđavata yu tavata kaghuni na? Klagidighawa tsa zwanj ya da hadna,» ka'a. ¹⁸ Ka kladanaghatá lu. Ka davanaghatá Yesu ta tsa seteni ya katakata. Ka saghu tsi ma tsa zwanj ya, gi ka mbaftá tsa zwanj ya hadahada.

¹⁹ Ma nzata duhwalhani kawadaga nda Yesu ndaghəŋa tanj, ka gavadaghatá həŋ da dawanja ta tsi: «Kəbgawu kəl aŋni ka traptá ghzligintá tsa seteni ya katək na?» ka həŋ. ²⁰ «Hta ta zlgħay nda ŋuďufa ghuni ta magay,» ka Yesu nda həŋ. «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata ná, ka mamu zlgħay nda ŋuďuf ki'a da kaghuni manda hya kramasa† katsi ná, laviŋlava kuni ta mnanatá ya ghwa ya kazlay: Sli'afslí'a hadna ka dza'a ka da hada a kə'a na, dza'a sli'afslí'a. Haď sana skwi dza'a trəgədaghunaghuta wa. ²¹ [Ama mndərga tsa ghwadaka sulkum ya ná, ha nda maga du'a kawadaga nda suma ta ghzligintá lu,]» ka'a nda həŋ.

Mnəglanja Yesu ta dza'ani mtaku nda sli'agaptani

Mak 9:30-32, Luk 9:42-45

²² Ma sana fitik ka tskavatá duhwalha Yesu ma Galili. Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Dza'a vlavla lu ta Zwanja mndu ma dzva mnduha. ²³ Ŋa dzata tanj, bađu mahkəna fitik ŋa sli'agaptani nda hafu ma mtaku,» ka'a. Ka nzata duhwalhani sasu'anak katakata ta ghəŋani.

Plata i Yesu nda Piyer ta dzəmna

²⁴ Manda 6hadaghata tanj da luwa Kafarnahum, ka gwal tska dzumna həga Lazglafta nda Piyer mantsa: «Ta plər pla a wa'a Mghama ghuni ta dzumna həga§ Lazglafta katək na?» ka həŋ nda tsi. ²⁵ «Ta play,» ka'a.

Ka sli'afťá tsi ka lami da həga. Gi ka Yesu nda Piyer mantsa: «Simuŋ, kinawu ndana

kagha ta ghəŋa tsa gwadə tanj ya na? I wa ranj pla dzumna nda dzumna luma ŋa mghamha ta na ghəŋa hadik na na? Zwana hadik re, ari la matbay a na?» ka'a nda tsi. ²⁶ «La matbay ya,» ka Piyer. Ka Yesu mantsa: «Nza a tkwe' ta zwana hadik ka play tanj nda tsa tama wa. ²⁷ Dər má mantsa tsi ná, yaha mu da nzakway ka skwa tuthun ŋa tanj. La da drəf, ka vzadata ka ta ŋalum. Tsa tanjanja klipi dza'a ka da ksafta ya, ka gunanja ka ta wani, dza'a slanaghasla ka ta tseda dzumna mndu his. Ka klafta ka, ka vlanja ka ta həŋ ŋa platá ŋa u,» ka'a nda tsi.

18

Fatá ghəŋ manda zwanj kwitikw
Mak 9:33-37, Luk 9:46-48

¹ Ma tsa fitik ya, ka gavanavatá duhwalhani ta Yesu, ka həŋ mantsa: «Wa ta nzakway ka mali ma ga mghama Lazglafta na?» ka həŋ. ² Ka hgaktá Yesu ta sana zwanj kwitikw ka sladanata ta kəma tanj. ³ Ka'a mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ka mbədanaf a kuni ta nzakwa ghuni, ka nuta ghuni manda zwani kwitikw kwitikw wu katsi ná, haď kuni dza'a lami da ga mghama Lazglafta wa. ⁴ Tsaya tama ná, mndu ta hanaganatá ghəŋani manda na zwanj kwitikw na ná, tsaya mndu ka mali ma ga mghama Lazglafta. ⁵ Dər wati ma mndu ta tsu'afťá zwanj manda na zwanj wana tsi na ta ghəŋa gwadə ta i'i ná, vərda i'i tsu'af tsi.»

Dasuwa ka lu da zləmbintá lu ta mndu
Mak 9:42-48, Luk 17:1-2

⁶ «Ala, ka zləmbinjləmba mndu ta sani turtuk ma tsa zwaniha ta zlgħaftá i'i ya katsi, ta dər ya má hbidim lu ta dughura buna ma ŋurzluj ka vzaghata da drəf. ⁷ Daŋwa ŋa ghəŋa hadik ta nzakway ta zlazləmbintá mndu! Aŋ mndani, nda nza tkwe' ka nzakwa skwiha ta zləmbintá mndu. Ama daŋwa ŋa mndu ya ta sagha tsa zləmbaku ya nda da tsatsi.

⁸ «Ka nda nza dzva gha, ka səla gha a tsi ka skwi ta famťá kagha da ga dmaku katsi ná, tsintsə gha ka wuďinja ka di'ij. Ta dər lama ka da hafu ŋa kđekedzeŋ nda səla gha sluj turtuk, ka dzva gha sluj turtuk a tsi, ka ya da klafta lu ta kagha nda səlahə gha yipa' ka dzvuha gha yəmad a tsi, ka vzamťá kagha da həga vu ŋa kđekedzeŋ. ⁹ Ka ira gha ta famťá kagha da ga dmaku katsi ná, tsakwasliŋ tsakwasla gha ka wuďinja ka di'ij. Ta dər lama ka da həga hafu ŋa kđekedzeŋ nda ira gha guzliŋ turtuk, ka ya da klafta lu ta kagha nda iriha gha his his ka vzaghamta da həga vu.»

† 17:15 Ngha ta 4:24. ‡ 17:20 Ngha ta 13:32. § 17:24 Ngha ta Sabi 30:11-16.

*Tuwak nda zada**Luk 15:3-7*

¹⁰ «Dasuwa ka kuni da hertətətá kuni ta ya dər turtuk mataba tsəna zwaníha na. Ka yu ta mnaghunata ná, duhwalha Lazglafta ta gdata ta ngha kuma Da dá ta nzakway ta luwa ta ngha hən. [¹¹ Sa da mbanafá gwal ya si nda zada na Zwanja mndu*.]

¹² «Kinawu ka kaghuni ta ndanay na? Ka dərɱək ka tuwaka mndu, tsa zadavaghuta ya turtuk katsi ná, hađ ta zlanťá tsaha təmbay mbsak təmbay mida ya ta ghwá, ka laghu da psa tsa turtuk ta zwadúta ya ra? ¹³ Ka yu ta mnaghunata ná, ka slafsła tsi tida ná, dza'a rfay ta rfu katakata ta ghəjaní ka malaghuta ta ghəja tsaha təmbay mbsak təmbay mida kul zwadúta ya. ¹⁴ Manda va tsaya guli ná, va a Da ghuni ta nzakway ta luwa ta zadavaghuta ya dər turtuk ma tsa zwaníha ya wa.»

Tva nzaku nda zwanjama ta gaghatá dmaku

¹⁵ «Ka gaghaga zwanjama gha ta dmaku ná, la slanaghata ka dzranťa kaghuni histaghuni. Ka snaghasna tsi katsi, katafkata ka ta zwanjama gha. ¹⁶ Ala, ka kwalaghukwala tsi ta snaghata katsi, klafkla ta mndu turtuk ka his a tsi kawadaga nda kagha, ka vradaghata ka da slanaghata, “ña da graftá tsa gwada ya ma wa mnduha his ka hkən† a tsi.” ¹⁷ Ka kwalaghukwala tsi ta snanatá tsaha ya guli katsi, mnanamna ta Igliz. Ka kwalaghukwala tsi ta snatá ña Igliz katsi guli, ngha ta tsa mndu ya manda mndu kul snanťa Lazglafta, ka mnda tska dzumna a tsi.

¹⁸ «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, inda skwi ya dza'a kwalaghuta kuni ta hadík ná, dza'a kwalaghukwala lu guli ta luwa. Inda skwi ya dza'a hbanata kuni ta hadík ná, dza'a hbařba lu guli ta luwa‡.

Guya ghəñ ka maga du'a

¹⁹ «Ka yu ta mnaghunata guli na: Ka dzrařdzra mnduha his mataba ghuni ta wi, ña dáwa dər wati ma skwi tsi katsi, dza'a tsu'anaf tsu'a Da dá ta luwa ta hən. ²⁰ Ma vli ya guyava mnduha his ka hkən a tsi ma hga dá ná, mataba tan̄ yu,» ka'a.

Gwada ta kwal kul pla dmakwa mndu

²¹ Ka sli'afťá Piyer ka gavadaghata dáwanťa da Yesu, ka'a mantsa: «Mghama dá! Ka ta giha ga zwanjama da ta dmaku ní, kidaghi səla dza'a planata yu ta dmakwani na? Ndəfáñ səla rki dza'a planata yu na?» ka'a nda tsi. ²² Ka Yesu nda tsi mantsa: «Ndəfáñ səla yeya a ta mnaghata

yu wu, ndəfáñ mbsak, ndəfáñ mbsak, ndəfáñ səla. ²³ Tsaya dza'a kəl lu ka gra ga mghama Lazglafta nda sana mgham ta kuma mbədařťa skwa gadghalani ma dzva gwal ta ksanatá slna ya. ²⁴ Ma nzatani ka mbəday, ka klanaktá lu ta sani ya nda dməña mlen̄wi mlen̄wiha tsedi da tsi. ²⁵ Hađ skwa tsa mndu ya ña plata wa. Ka tsa mgham ya mantsa: Skwapwaskwa ta tsa mndu ya, nda markwa tan̄ tani, nda zwanani tani, nda inda skwi ta nzakway ka ñani tani, ña pla tsa dməñ ya, ka'a. ²⁶ Ka zləmbatá tsa kwalva ya ta hadík ka tsələbata ta kəmani, ka'a mantsa: “Wya dzvu, ksa ta řuduf, dza'a plagha pla yu demdem,” ka'a. ²⁷ Ksanťa tsa kwalvani ya ka hidahida katakata ta tsa danəhəgani ya, ka zlananťa tsi ta tsa dməñ ya ka zliñta.

²⁸ «Saba tsa kwalva ya manda zliñťá, ka guyatá tsi nda sana grani ya si ta ksə hən ta slna kawadaga, nda dməñani da tsi ka suley dərɱək. Ka valafťá tsi tida, ka ksanafťá řurzlun. “Plihapla ta skwa dá gita gita!” ka'a nda tsi. ²⁹ Ka zləmbatá tsa grani ya ta hadík, ka ndəba dzvu da tsi. Ka'a mantsa: “Wya dzvu, ksa ta řuduf dza'a plagha pla yu,” ka'a nda tsi. ³⁰ “Ya! Dva a yu wu, plihata gitagita,” ka'a. Ka laghu tsi hamťá tsa grani ya ma gamak ka kzla planatani ta tsa dməñani ya. ³¹ Nghay sanlaha ma tsa kwalvaha ya ta tsa skwi maga tsi ya ná, ka kuzlanafťá tsi ta hən ta řuduf katakata. Ka laghu hən rusanafťá danəhəga tan̄ ta inda skwi ta maguta. ³² Ka hgadaghata tsa danəhəgani ya, ka'a nda tsi mantsa: “Ghwadaka kwalva ka, zlaghanzla yu ta inda dməña dá ta kagha kabga ndəbata gha ta dzvu da i'i ná, ³³ hađ kagha guli má dza'a tawa hidahida ta gra gha, manda ya tawa yu ta hidahida ta kagha ya ra?” ka'a. ³⁴ Huf safi ta řudufá danəhəgani, ka laghu tsi hamta ma gamak, ka kzla planatani ta inda dməñani da tsi.

³⁵ «Dər wa tsi ma kaghuni kul hađ ta planatá dmakwa zwanjamani ma hyahya řudufani§ wu katsi ná, manda va tsaya dza'a maga Da da ya ta luwa nda kaghuni,» ka'a.

19*Tagha skwi ta ghəña ghzla marakw**Mak 10:1-12*

¹ Manda kdřnťa Yesu ta tsa gwada ya, ka sli'afťá tsi ta hadíka Galili ka laghwi ta hadíka Zudiya ta 6la ghwa Zurderj. ² Ka sli'afťa dənga rutut mistani. Ka mbambə tsi ta mnduha.

³ Ka gavadaghata la Farisa da tsi, kabga ta kumay hən ta tsanamťá matsavada. Ka hən nda tsi mantsa: «Lavin̄lava mndu ta ghzliñťá

* 18:11 Ngha ta Lukwa 19:10. † 18:16 Ngha ta Vrařta ta Zlaha 19:15. ‡ 18:18 Ngha ta 16:19, nda Yuhwana 20:23.

§ 18:35 Ngha ta 6:15.

markwa taŋ, ka magamaga tsi ta dər wati ma skwi tsi ra?» ka həŋ. ⁴ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Ta dzaŋa a kuni ta skwi ya nda vinda ma defteri nda ghuḅa ra? «Ma zlrafta inda skwi ná, zlagiŋ zлага Lazglafta ta i zgun nda marakw*.» ⁵ Ka Lazglafta mantsa: «Tsaya dza'a kəl zgun ka zlanťa i dani nda mani, ka laghwi da ndi'aftá vgha nda markwa taŋ, ŋa nzakway tsa hahəŋ his ya ka mndu turtuk†.» Mantsa ya tama, ⁶ nzəgla a həŋ ka mnduha his wa, ama ka mndu turtuk nzakwa taŋ. Yaha mndu tama da dganatá skwi ya ndi'anaf Lazglafta,» ka'a. ⁷ Ka la Farisa nda tsi mantsa: «Kabgawu tama kəl Musa ka mnay kazlay: Ka ta ghzlay mndu ta markwa taŋ katsi ná, vindanaftani ta delewera ghzliŋtani‡ kə'a 6a?» ka həŋ nda tsi. ⁸ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Təŋa ta ghəŋa ghuni kəl Musa ka vlaghunatá tva ghzliŋtá marakw. Ma zlraftani ná, mantsa ya a nzakwani wa. ⁹ Ama ka i'i ta mnaghunata ná, yaha mndu walanťa ghzliŋtá markwa taŋ, ka taghəŋa hliri§ a tsi. Nzakwani ná, ka ghzliŋghzla mndu ta markwa taŋ, ka klaf-tani ta sani katsi ná, ta hliri tsa mndu ya nda tsa.»

¹⁰ Ka duhwalhani nda Yesu mantsa: «Ka si mantsa ya ta magakwa skwi mataba i marakw nda zə'al katsi ná, dər kwal kul klay,» ka həŋ. ¹¹ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Inda mndu a dza'a lavinťa ŋaftá tsa gwada ya wa, ba gwal ya vlag Lazglafta ta mbrakwa ŋafta kasi¹², kabga mamu gwal ya yaga lu ka kuḅitik, mamu gwal ya pslaf mnduha nda psla, mamu gwal ta kwalaghutá klay, kabga gwada ta ga mghama Lazglafta guli. Mndu ya dza'a lavinťa ŋaftá tsa gwada ya, ka ŋa tsi,» ka'a.

Fanaghata Yesu ta dzvu ta ghəŋa zwani
Mak 10:13-16, Luk 18:16-17

¹³ Tahula tsa, ka hladaŋhatá mnduha ta zwani kwitikw kwitikw da Yesu, ŋa fanaghatani ta dzvu ta həŋ ka maga du'a ta ghəŋa taŋ. Ama ka pyə duhwalha Yesu ta mnduha. ¹⁴ Ka Yesu nda tsa duhwalha ya mantsa: «Zlanwazla ta zwani ka sagha həŋ da i'i, ma pyə kuni ta həŋ, kabga ŋa gwal ta gara vgha nda hahəŋ* na ga mghama Lazglafta,» ka'a. ¹⁵ Ka fafanaghatá Yesu ta dzvu ta ghəŋa tsa zwaniha ya. Tahula tsa, ka sli'aftá tsi ma tsa vli ya, ka laghwi.

Sana duhwal ka gadghəl
Mak 10:17-31, Luk 18:18-30

¹⁶ Va gi ka lagha sana mndu da Yesu, ka'a mantsa: «Maləma da, nahgani skwi dza'a yu magata dīna, ŋa nzakwa da nda hafu

ŋa kdekedzeŋ kawadaga nda Lazglafta na?» ka'a. ¹⁷ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Kabgawu kəl ka ka dawihata ta ghəŋa ŋərma skwi na? Turtuktuk ŋərma ta nzakway ka Lazglafta. Ka ta kumay ka ta nzakwa gha nda hafu ŋa kdekedzeŋ kawadaga nda Lazglafta katsi ná, snata gha ta zlahuhani,» ka'a. ¹⁸ «Wati zlahuha ya na?» Ka tsa mndu ya. Ka Yesu mantsa: «Yaha ka da dzatá mndu, yaha ka da hliri, yaha ka da ghali, yaha ka da tsanavatá gwada ta mndu, ¹⁹ vla ta glaku ŋa i da gha nda ma gha, dvuḅva ta mnda səla manda va ghəŋa gha†,» ka'a. ²⁰ Ka tsa duhwal ya nda tsi mantsa: «Snasna yu ta inda tsaha ya demdem, nu ta pdakwani ŋa magəgelta da na?» ka'a. ²¹ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Ka ta kumay ka ta nzakwa gha hem‡ katsi ná, la ka dzawinťa ka ta inda skwa gha, ka daganafu ka ta tsedani ta gwal ka pdu. Dza'a mutsay ka ta gadghəl ta luwa, tahula tsa ka sagha ka, ka dza'a ka mista da,» ka'a. ²² Na snanťa tsa duhwal ya ta tsa gwada ya, ka 6asaftá tsi ta ŋduf ka sli'afta ka laghwi, kabga gadghəl ya.

²³ Ka Yesu nda duhwalhani mantsa: «Kah-wathwata ka yu ta mnaghunata, nda bla katakata ka lama mndu ta fafta ghəŋani ta gadghəl da ga mghama Lazglafta. ²⁴ Ka yu ta vrəliŋťa mnaghunata na: Ta dər laba ŋalibwa nda ta ghuruma lipir, ka lama mndu ta faftá ghəŋani ta gadghəl da ga mghama Lazglafta,» ka'a. ²⁵ Na snanťa duhwalhani ta tsa gwada ya, ka ndərau' həŋ katakata, ka həŋ mantsa: «Ka si mantsa tsi, wa dza'a lavinťa mutsaftá mbaku tama?» ka həŋ. ²⁶ Ka nghanavatá Yesu ta həŋ, ka'a mantsa: «Skwi nda bla da mnduha ya ná, bla a da Lazglafta wa,» ka'a.

²⁷ Gi tsau' ka piyer tsu'aghutá gwada, ka'a nda Yesu mantsa: «A'a! Ya wana aŋni, zlanavazla aŋni ta inda skwi, ka dza'a mista gha ya ní, kinawu kə'a dza'a magaku nda aŋni tama?» ka'a. ²⁸ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghu-nata, ma mbəḅavafu§ inda skwi dza'azlay ná, dza'a nzafta ta dughurukwa glakwani na Zwanja mndu. Kaghuni gwal ta dza'a mista da ya guli, dza'a nzanzafta ta dughu-rukha ghwanpḅə his kaghuni, ŋa tsa guma ta ghəŋa mndəra la Isra'ila ghwanpḅə his guli. ²⁹ Dər wati ma mndu ta zlanavatá həgani, ka zwanamani a tsi, ka kwaghamani a tsi, ka dani a tsi, ka mani a tsi, ka zwanani a tsi, ka vwahani a tsi, ta ghəŋa gwada ta i'i ná, dza'a mutsay həŋ ta dərmekatani, ka malaghuta a tsi, ŋa mutsay taŋ ta hafu ŋa kdekedzeŋ guli ta ghəŋani. ³⁰ Ama nda ndəgħa gwal ta nzakway taŋtaŋ, dza'a nzakway nda hul.

* 19:4 Ngha ta Zlrafta 1:27 nda 5:2. † 19:5 Zlrafta 2:24. ‡ 19:7 Ngha ta Vrafta ta Zlaha 24:1. Nda Mata 5:31.
§ 19:9 Ngha ta 5:32. * 19:14 Ngha ta 18:3-5. † 19:19 Ngha ta Sabi 20:12-16, Vrafta ta zlahu 5:16-20, Zlaha 19:18.
‡ 19:21 Ngha ta 5:48. § 19:28 Ngha ta Daniyel 7:14.

Nda ndaḡha gwal ta nzakway nda hul guli, dza'a nzakway tañtañ,» ka'a.

20

Gwada ta ghəŋja kwalvaha ma vwaha inabi

¹ «Wya skwi ŋa gray nda ga mghama Lazglafta. Ka tsavagaptá sana zə'ala həga ma həgani, wrək sərđək, da zba gwal ŋa ksanatá slna ma vwaha inabani. ² Ka dzraftá tsi nda tsa gwal ksa slna ya ta planatá həŋ ka tseda vagha mndu* turtuk, ta vagha tañ. Ka ghunaghatá tsi ta həŋ da vwaha inabi. ³ Ka sli'iglaftá tsi wər ta nzemndi təmbay gavzlazlan, ka nghəglantá tsi ta gwal ksa slna ta nzaku bətbət. ⁴ Ka'a nda həŋ mantsa: "Lawa kaghuni guli da ksa slna ma vwaha inaba da, dza'a plaghuna pla yu ta tseda ghuni manda ya ta raku," ka'a nda həŋ. ⁵ Ka sli'aftá tsa gwal ksa slna ya ka laghwi da tsa vwaha inabi ya. Ka sli'iglaftá tsi guli wər fitik ma ghəŋ vli, mantsa guli ta fitik hawu, ka magata manda va tsaya guli. ⁶ Ka sli'iglaftá tsi guli beeghwa fitik, ka slanaghatá tsi guli ta sanlaha ma gwal ksa slna ta nzaku. Ka'a nda həŋ mantsa: "Nya kəl kuni ka vaghay ta nzaku kul laghwi maga slna na?" ka'a nda həŋ. ⁷ Ka həŋ nda tsi mantsa: "Had' mndu ta klaftá aŋni ŋa maga slna wa," ka həŋ. Ka'a nda həŋ mantsa: "Lawa kaghuni guli da maga slna ma vwaha da," ka'a.

⁸ «Gahawu tama, "hagakhaga ta tsa gwal ta ksa slna ya, ka planata ka ta nisala tañ ka zrafta ka nda tsa gwal ka kwanahani ya, ŋa kđiŋta gha nda gwal tañtañ," ka tsa dani ma vwaha inabi ya nda kwalvani. ⁹ Ka lagha tsa gwal ta zraftá ksa slna beeghwa fitik ya. Ka vlanťá lu ta tseda vagha mndu turtuk turtuk ta həŋ. ¹⁰ Ka lagha gwal ta zraftá ksa slna tañtañ. "Mali dza'a aŋni zlgħay" ka hahəŋ si ta gray. Ama ka vlanťá lu ta tseda vagha mndu turtuk turtuk ta həŋ. ¹¹ Ta zlgħa həŋ ya, ta dza'a nda ŋuŋuraku həŋ ta ghəŋja tsa danahəga ya. ¹² Ka həŋ mantsa: "Beeghwa fitik ta sagha nanaha na, awa† turtuktuk kwen'kwen' maga həŋ ta ksa slna ná, waka kagha planatá həŋ guram nda ŋa aŋni na? Aŋni, hərfu hərfu ŋni ta ksa slna tles fitik, ka vaghay ta maga slna ta fitik," ka həŋ. ¹³ Ka'a nda həŋ mantsa: "Gra da, nənəp a yu ta kagha wa. Ta tseda vagha mndu turtuk a dzrafta u nda kagha kay ra? ¹⁴ Zlgħa ta nisala gha, ka sli'a ka. Manda va ya kuman' yu vlanťa yu ta tsa mndu ta sagha nda hul ya, manda va ŋa gha. ¹⁵ Lavin'lava yu ta maga skwi manda ya kuman' yu nda tseda da, mantsa a kasi'i wa? Ari zdəgagha

a wa a na skwi dīna maga yu na ta wa ira gha na?" ka'a. ¹⁶ Tsaya tama ná, dza'a nzakway gwal nda hul, ka gwal tañtañ. Ŋa nzakwa gwal tañtañ, ka gwal nda hul,» ka Yesu sganaghata.

Mahkəna mnanja Yesu ta gwada ta mtakwani nda sli'agaptani

Mak 10:32-34, Luk 18:31-34

¹⁷ Ka sli'aftá Yesu ka ŋlu ka dza'a da luwa Ursalima. Ta mbađa həŋ ta tvi, ka ksaghutá tsi ta tsa gwal ghwan'pda his ya, ka'a nda həŋ mantsa: ¹⁸ «Ndanana, wana mu ta ŋlu ka dza'a da luwa Ursalima. Dza'a ksafksa lu ta Zwanja mndu, ka vlanťá la mali ta ghəŋja gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha, ŋa tsanaghata tañ ta guma dzata. ¹⁹ Dza'a vlan'vla həŋ ta gwal kul had' ka la Yahuda, ŋa gagay tsaha ya, ŋa sləvay tañ nda krupi, ŋa zləŋafta tañ ta udza zləŋay. Bađu mahkəna fitik, ŋa sli'agaptani nda hafu ma mtaku,» ka'a.

Dawutá vla mani ma i Yakubu nda Yuhwana

Mak 10:35-45

²⁰ Tahula tsa, ka lagha mani ma zwana Zebedi nda zwanani. Ka tsəlbata tsi ta kəmani ŋa dawa skwi da tsi. ²¹ «Nu ta kumə ka na?» ka Yesu nda tsi. «Wana na zwana da his na, sagha fitika ga mghama gha ya ná, ka mnata ka, ŋa nzata na zwana da na, nda ga zeghwa gha ya, nda ga zlaəa gha ya, ka yu,» ka'a nda tsi. ²² «Sna a kuni ta skwi ta dawu kuni wa. Dza'a lavin'lava kuni ta sa leghwa tsa ghuya dan'wa dza'a yu ghuyay ya ra?» ka Yesu. «Dza'a say ŋni!» ka həŋ nda tsi. ²³ Ka Yesu† nda həŋ mantsa: «Mantsa nzakwani, dza'a say kuni ta tsa leghwa ghuya dan'wa da ya, ama ta ghəŋja gwada ta nzaku nda ga zeghwi nda ya nda ga zlaəa ná, i'i a dza'a mna tsaya wa. Da da dza'a vlanťá tsa vli ya ta gwal ya payan'af tsi ta həŋ,» ka'a.

²⁴ Snanja tsa pčakwa duhwalha ghwan' ya ta tsa gwada ya, ka 6asanavatá həŋ ta ŋuduf ta tsa zwanamaha his ya. ²⁵ Ka hagadaghatá Yesu ta həŋ, ka'a nda həŋ mantsa: «Nda sna kuni ná, ta gay mghamha ta ghəŋja mnduha ta má mgham mghama tañ ta ghəŋja tañ. Gwal dagaladagala guli, ta maray hahəŋ ta mbrakwa tañ ta ghəŋja tañ. ²⁶ Ama mantsa ya a nzakwani mataba kaghuni wa. Katək ná, ka ta kumay sani ta nzakway ka mali mataba ghuni ná, nzatani ka kwalva ghuni. ²⁷ Ala, ka đar wa ta kuma nzakway ka mnda kla kəma mataba ghuni ya, nzatani ka vu'a ghuni. ²⁸ Manda va tsaya ná, sa a Zwanja mndu ŋa maganata lu ta slna wa. Ama sasa ŋa maganatá slna ta mnduha, ŋa vlatani ta

* 20:2 Ngha ta Mata 5:26. † 20:12 Awa: Tsaya fitik maga mndu ta maga slna. ‡ 20:23 Ngha ta Slna gwal ghunay

hafani ŋa mbanafá ndəghata mnduha[§],» ka'a.

Mbambanafa Yesu ta ghulpata mnduha his

Mak 10:46-52

²⁹ Ta sabə i Yesu nda duhwalhani ma luwa Yeriku, ka sli'afá dəmga rutut mistani. ³⁰ Ta nzaku ghulpata mnduha his ta wa tvi. Ka snaná hən ta labla Yesu nda ta tsa kə'a, ka dzatá hən ta lawlaw. «Mgham, Zwanja Dawuda! Tawa ta hidahida ta anji,» ka hən. ³¹ «Hafwa wa ghuni!» Ka tsa dəmga ya, ka dawa hən. Ama ka sganaghatá tsa ghulpata mnduha ya ta dza lawlaw. «Mgham, Zwanja Dawuda! Tawa ta hidahida ta anji,» ka hən. ³² Ka sladavatá Yesu, ka hgadaghatá tsi ta hən. «Nahgani ta kumə kuni ta magaghunata dá na?» ka'a nda hən. ³³ «Mghama dá, gwananagwana ta iriha ŋni!» ka hən nda tsi. ³⁴ Ka ksaná hən ta Yesu ka hidahida. Ka ksaná tsi ta iriha tan. Ka gi nghaná hən ta vli nzidid. Ka laghu hən mista Yesu.

21

Lama Yesu da luwa Ursalima

Mak 11:1-11, Luk 19:28-40, Yuh 12:12-19

¹ Ta ghwan a i Yesu nda duhwalhani ka bhadaghatá da luwa Ursalima wu, ndusa hən nda luwa Beslaze tavata ghwá Zaytun*, ka ghunafá Yesu ta gwal his mataba duhwalhani. ² Ka'a nda hən mantsa: «Lawala da a luwa ta kama ghuni a. Ka bhadagha kuni, dza'a gi slanaghasla kuni hada ta hbatá mana kdih nda zwanani. Ka pligidaghatá kuni ta hən. ³ Ka mamu mndu ta gwadgaghunata ta ghəŋani katsi ná, «Mgham ta kumay,» ka kuni da zlganafá wani. Dza'a gi zlgahunanzla hən.»

⁴ Kəl tsaya ka nzakway mantsa ná, nda nza kabga ŋa dzanaghatá ghəŋa gwadá ya mna anabi Zakari kazlay:

⁵ «Mnanawamna ta gwal ma luwa Siyuna, wa'a mghama gha ta sagha da kagha, lebtekw nzakwani katakata, ta sagha ta kdih, ta vuvu'ukwa kdih, ta nzakway ka zwanja kdih†,» ka'a.

⁶ Ka sli'afá tsa duhwalha ya ka laghwi magata manda ya mnanaf Yesu ta hən. ⁷ Ka hlaktá hən ta tsa mana kdih ya nda zwanani, ka pghafá hən ta lgutha tan ta hən, ka lafi Yesu nzafta tida. ⁸ Ka zlazlat ndəghata mnduha ta lgutha tan ta tvi. Sluhwa ŋa sanlaha ta patsay ka pghay ta tvi‡ guli. ⁹ Ka hlə gwal ta kama Yesu nda gwal nda hulani tani ta wi, ka hən mantsa: «ŋa Zwanja Dawuda

glaku, ka tfanaghatfa Lazglafta ta wi ta mndu ta sagha ma hga Mgham Lazglafta! ŋa Lazglafta ta luwa[§] glaku!» ka hən.

¹⁰ Manda bhadamta Yesu da luwa Ursalima, ka kbutá mnduha. «Wa na mndu na tama?» ka hən. ¹¹ Ka tsa dəmga mistani ya mantsa: «Anabi Yesu ta sabi ma luwa Nazaret ta hadika Galili ya,» ka hən.

Lama Yesu da həga Lazglafta

Mak 11:15-19, Luk 19:45-48, Yuh 2:13-22

¹² Ka lami Yesu da həga Lazglafta. Ka ghzglinjá tsi ta inda gwal ta tsakala nda gwal ta skway tani ma tsa həga Lazglafta ya. Ka zlambidinjá tsi ta tabəla gwal mbədu, nda vla nzakwa gwal ta dzawaptá ghərbu'. ¹³ Ka'a nda hən mantsa: «Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Həga dá ná, həga maga du'a ya kə'a, ka niná kaghuni ka galigha la ganda*,»

¹⁴ Ka gavadaghatá gwal nda ghulpa nda gwal nda raghwa səla tan tavatani ma tsa həga Lazglafta ya. Ka mbambanafá tsi ta hən. ¹⁵ Nghay la mali ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha ta tsa mandərmima skwi ta magə Yesu, nda tsa hlawa zwani ma həga Lazglafta kazlay: «ŋa Zwanja Dawuda glaku!» kə'a ya ná, ka kuzlanafá tsi ta hən ta ŋuduf. ¹⁶ Ka hən nda Yesu mantsa: «Nda sna ka ta na skwi ta mnə hən na ra?» ka hən. «Anji! Nda sna yu,» ka Yesu nda hən. «Ta walən a kuni ta dzanafá tsa gwadaha ya ma deftera Lazglafta ra? Ka'a na: «Kagha ta payafá zləzlvə kagha nda ma wa zwani nda ya nda ma wa zwana vzi'uwa, manda ya kuman ka†,» ka'a.

¹⁷ Ka sli'afá Yesu ka zlaná hən ka saghwi ma tsa luwa ya, ka laghwi da luwa Betani ka hani tsi hada.

Ksi'afá Yesu ta sana ghuraf

Mak 11:12-14,20-24

¹⁸ Gasərdək ta vru Yesu ka dza'a da tsa luwa dagala ya, ka kuzlanafá maya. ¹⁹ Ka nghaná tsi ta fwa sana ghuraf ta wa tvi. Ka lagha tsi distani. Kə'a kə'a ná, sluhwa yeya dze'dze' tida. «Had ka dza'a walglanəta yəglafta wu,» ka'a nda tsi. Gi hadahada dzun ghwalatá tsa fu ya tsa. ²⁰ Kə'a ká tsa duhwalhani ya nghanata ghwalatá tsa fu ya ná, ka ndərmimi hən nda ndərmima. Ka hən mantsa: «Waka na ghuraf na gi ghwaluta hadahada kay ka na?» ka hən. ²¹ Ka Yesu nda hən mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ka zlghafzlgħa kuni ta Lazglafta nda ŋuduf dgan a kuni ta ghən dekdek wu ka tsi ná, skwi magana lu ta na ghuraf na yeya a dza'a kuni magay wa:

* 21:1 Ngha ta Markus 11:1. † 21:5 Ngha ta Zakari 9:9. ‡ 21:8 Ngha ta 2 Mghamha 9:13. § 21:9 Ngha ta Zabura 118:25-26, Zabura 118:25. * 21:13 Ngha ta Isaya 56:7 nda Irmiya 7:11. † 21:16 Ngha ta Zabura 8:3.

“Ama, sli’afsi’a hada ka vzamta ka ta vgha da dráf,” ka kuni dza’azlay nda ya ghwá ya ná, dza’a magaku manda va tsaya. ²² Ina skwi dza’a dawajta kuni nda zlg hay nda ñuduf nda ma maga du’a ná, dza’a mutsai y kuni,» ka’a.

Wa ta vlanjta mbrakwa maga skwiha manda na?

Mak 11:27-33, Luk 20:1-8

²³ Ka lamə Yesu da həga Lazglafta ka taghə tsi ta skwi ña mnduha. Ka gavadaghata la mali ta ghəña gwal dra skwi ña Lazglafta, nda la galata mndu da dawajta da tsi. «Mutsu ga kagha ta na mbraku ta kəl kagha ka maga na skwiha na na? Wa ta vlaghata na mbraku na?» ka hən. ²⁴ Ka Yesu nda hən mantsa: «Mamu skwi turtuktuk dza’a dawajta yu da kaghuni guli. Ka zlg hidifzlg ha kuni ta wani katsi, dza’a mnaghunamna yu ta vli ta mutsu yu ta na mbraku ta kəl yu ka maga na skwiha na. ²⁵ Wa ta ghunafta Yuhwana ña maga batem† na? Lazglafta re, ari mnduha a na?» ka’a nda hən. Ka laghu hej da dzray mataba hahən hahən.

Ka hən mantsa: «“Ka Lazglafta ta ghunafta Yuhwana ka mu,” nu kwal kuni kul zlg hafta 6a? ka’a dza’azlay nda amu. ²⁶ Ala, ka “mnduha ta ghunafta” ka mu guli, ta zlənjay mu ta mnduha guli, kabga klaffka hən demdem kazlay: Anabi Yuhwana kə’a.» ²⁷ Ka hən nda Yesu tama mantsa: «Sna a anji ka wa ta ghunafta wu,» ka hən. Ka Yesu nda hən guli mantsa: «‘i guli ná, had yu ta mnaghunata ka wa ta vliha na mbraku ta kəl yu ka maga na skwiha na wu,» ka’a.

Gwada ta ghəña zwaniha his

²⁸ Ka Yesu nda hən guli mantsa: «Ki-nawu ka kaghuni ta ndanay na? Mamu sana mndu his zwanani. Ka’a nda sani tanjan mantsa: “La ka dza’a ka da maga slna ma vwaha inaba u sagən,” ka’a nda tsi. ²⁹ “La a yu wu,» ka’a. Tahula tsa, ka ndanglapta tsi ka sli’afta ka laghwí da vwah. ³⁰ Ka mnanatá dani ta tsa sana zwan yu manda va tsaya guli. “Aray, ta dza’a yu da,» ka’a. Tahula tsa, ka kwalaghuta tsi. ³¹ Wati mataba tsa zwaniha his ya, ta magata skwi ya kumə da tan ná?» ka Yesu nda hən. «Tsa tanjan ya ya,» ka hən. Ka Yesu nda hej tama mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata ná, dza’a tinlaghutinla gwal tska dzumna nda mi’a hliri ta lami da ga mghama Lazglafta ka kaghuni. ³² Wya saghasa Yuhwana mnda maga batem da kaghuni, ka maraghunata tsi ta tvi tdukwa, ka kwalaghuta kuni ta zlg hafta. Ama ka zlg hafta gwal ta tska dzumna nda mi’a hliri.

Kulam nda va tsa nghanja ghuni ya tani, mbədanaf a kuni ta nzakwa ghuni ka zlg hafta wa,» ka Yesu nda hən.

Mahidihi ta ghəña gwal ta hva vwaha inabi

Mak 12:1-12, Luk 20:9-19

³³ «Ka mnaghunamna yu ta sana mahidihi 6a: Mamu sana mndu ta ñabafata fwa inabiha ma vwahani. Ka ñamtá tsi ma muhul. Ka lapta tsi ta ghurum ña ditsa yakwani. Ka baghatá tsi ta vli ña nzagata ka nghanj. Tahula tsa, ka fanamtá tsi ma dzvu ka haya ta gwal hva. Ka sli’afta tsi ka laghwí dista luwa. ³⁴ Magatá fitika daga yakwani, ka ghunafta tsi ta kwalvahani da tsa gwal hva ma tsa vwah ya, ña mutsanafta tan ja ñani ma dagata yakwa tsa inabi ya. ³⁵ Ama, ka valaftá tsa gwal hva tsa vwaha inabi ya ta tsa kwalvaha ya. Ka dgaptá hən nda dga ta sani ka dzata hən nda dza ta sani. Ka zlərtsatá hən nda zlərtsa ta sani. ³⁶ Ka ghunglaftá tsi ta sanlaha ma kwalvahani ka malaghuta mbsaka tsaha tanjan ya. Ka maganata tsa gwal hva tsa vwah ya ta hahən guli manava ña tsahaya. ³⁷ Kdavaktani, ka ghunədanaptá tsi ta hən ja vərda ñani ma zwan nda mnay kazlay: Dza’a vlanjla hən ta glaku ta zwanja da kə’a. ³⁸ Na nghanj tsa gwal hva fwa inabi ya ta lagha tsa zwan ya, ka hən mataba tanjan mantsa: “Wana tsa mndu dza’a za həga ya kay. Sawa, ka dzata mu! Ña zay mu ta həgani,» ka hən. ³⁹ Ka valaftá hən tida. Ka tshidinja di’iñ nda tsa vwah ya, ka dzata.

⁴⁰ «Bađu da saghar tsa dani ma inabi ya ni, kinawu kə’a dza’a magay nda tsa gwal hva tsa vwaha inabi ya na?» ka Yesu nda hən. ⁴¹ «Dza’a splasla ta tsa ghwadakha ya, ksanta a hən ja hidahida wa. Ña klastani ta tsa vwaha inabani ya ka fanamta ma dzvu ka haya ta sanlaha ma gwal hva. Ña vlay tsahaya ñani nda fitikani ta ñani mataba dagata yakwa tsa fwa inabi ya,» ka hən.

⁴² Ka Yesu nda hən guli mantsa: «Ta walan a kuni ta dzanajta skwi vindaf lu ma defteri ra?

“Tsa pala wuđidin gwal ba həga ya, tsaya ta nuta ka vərda palaka tughwa həga. Tsaya ná, Lazglafta ta dvaftá nzakwani mantsa.

Nda nza ka mazəmzəm ta wa ira amu.*”

⁴³ «Tsaya kəl yu ka mnay ña ghuni kazlay: Dza’a klaghukla lu ta ga mghama Lazglafta da kaghuni ña vlanjta mndara mnduha dza’a snanata gwadani dina kə’a ya. ⁴⁴ [Tsa mndu dza’a zləmbafta ta tsa pala ya, dza’a hur6ə hur6ə. Ala, ka tsa pala ya ta zləmbanaghatá mndu katsi, dza’a hu’anap hu’a† ñərđək ta tsa mndu ya.]»

† 21:25 Ngha ta 3:6. § 21:33 Ngha ta Isaya 5:1-2. *

† 21:44 Ngha ta Lukwa 20:18.

⁴⁵ Na snanata la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la Farisa ta tsa mahdiha Yesu ya, ka graftá hən kazlay: Ta ghəŋa tanj ta gwada tsi ta tsa gwada ya, kə'a. ⁴⁶ Ka zbə hən ta ksaftá Yesu. Ama ka zləŋaftá hən ta dəmga, kabga klaflka dəmga ta Yesu ka anabi.

22

Mahdihi ta ghəŋa kla makwa
Luk 14:15-24

¹ Ka Yesu mnəŋlanatá hən nda mahdihi mantsa: ² «Ka guram ga mghama Lazglafta nda sana mgham ta payaftá skwa zay ma klay zwanjani ta makwa. ³ Ka ghwanaftá tsi ta kwalvahani ŋa hagaktá gwal haganj tsi ŋa za tsa skwa zay ya, ama ka kwalaghuta tsahaya ta sagha. ⁴ Ka ghunglafta tsi ta sanlaha ma kwalvaha ŋa dza'a "mnanatá tsa gwal haganj tsi ya nda mnay kazlay: Ndanana ná, ndusa skway zay kə'a. Pslapsla yu ta slaha dá, nda rina fisika dá nda uwasla nda uwasla, nda paya inda skwi, saghawasa da za skwa zay ma vla kla makwa," ka'a nda hən. ⁵ Ndananj a tsa gwal haganj lu ya wa. Ta laghu ya da vwahani, ta laghu ya da tsakalani, ⁶ ta valafta sanlaha ta tsa kwalvaha ya ka ganaptá iri ta hən, ka pslatá hən. ⁷ Ka kuzlanaftá tsi ta njuuf ta mgham, ka ghunadaptá tsi ta sludzihani zadanatá ta tsa gwal ta pslatá tsa mnduha ya ka driŋtá luwa tanj. ⁸ Tahula tsa, ka'a nda kwalvahani mantsa: "Wana nda paya skwa zaya kla makwa. Tsa gwal si haganj lu ya, ranj ta hən a zay wa. ⁹ Lawala ta madədga tviha, ka hagakta kuni ta inda mndu dza'a guyunja kuni da na vla za skwa zay na," ka'a nda hən. ¹⁰ Ka sli'afta tsa kwalvahani ya ka laghwi ta tvi. Ka tsakaktá hən ta inda mndu ya guyun hən. Nda ghwadaka mnduha tani, nda njerma mnduha tani, ka ndəghanaftá həga ma tsa vla kla makwa ya.

¹¹ «Ka lamə mgham da nghanaghatá tsa gwal hagak lu ya. Ka nghanj tsi ta sana mndu kul had'lguta kla makwa tida. ¹² Ka'a nda tsi mantsa: "Ari gra! Waka kagha sami da na həga na kul had'lguta kla makwa ta kagha na?" ka'a nda tsi. Sew, sna a tsa mndu ya ta skwi ŋa mnay wa. ¹³ Ka mgham nda kwalvahani mantsa: "Habafwa haba ta dzvuhani nda səlahani, ka klafta kuni ka wuđidinjta dzibil da grum, ka tawa tsi ta taw, ka hpada sli'inani" hada," ka'a. ¹⁴ Tsaya tama ná, dagala hagatani, ama ki'a yeya dagatani,» ka Yesu sganaghata.

Nda ra ka pla dzumna ŋa mgham Sezar ra?

Mak 12:13-17, Luk 20:20-26

¹⁵ Mbadaka la Farisa ka ts kavata ka dzrafta ka hən dza'a ksaftá Yesu nda gwada dza'a sabi ma wani. ¹⁶ Ka ghunaftá hən ta sanlaha ma duhwalha tanj kawadaga nda mnduha Hiridus slanaghatá Yesu. Bhadaghata tanj, ka hən nda Yesu mantsa: «Mghama dá, nda sna ŋni kazlay: Ta mnay kagha ta kahwathwata kə'a. Skwi ta kumə Lazglafta ta magay mu ta taghə kagha kahwathwata ŋa mnduha. Had' kagha ta zləŋa ira mndu wu, kabga gala a kagha nda gala ta mndu wa. ¹⁷ Mnəŋnamna ta ŋa gha ma ndanu. Nda ra re, ari ra a wa'a ka pla dzumna ŋa mgham Sezar na?» ka hən.

¹⁸ Tsaw nda sna Yesu ta tsa ghwadaka ndana tanj ya. Ka'a nda hən mantsa: «Tsa madgwirmađgwira ghuni ya. Kabgawu ta kəl kuni ka dzəgha i'i na? ¹⁹ Marihawa tsa kwaβu ta kəl lu ka pla dzumna ya,» ka'a. Ka klanaktá lu ta tsa kwaβu† ya. ²⁰ Ka'a nda hən mantsa: «ŋa wa na fwatu nda hgu ta na kwaβu na ná,» ka'a. ²¹ «ŋa mgham Sezar ya,» ka hən. «Ka mantsa tsi ya ní, vlaŋwawla ta mgham Sezar ta ya ta nzakway ka ŋa mgham Sezar. Vlaŋwawla guli ta Lazglafta ta ya nzakway ka ŋa Lazglafta,» ka'a. ²² Snanja tanj ta tsa gwada ya, ka ndərmim hən nda ndərmima. Ka zlanavatá hən ta Yesu ka laghwa tanj.

Gwada ta sli'agapta ma mtaku nda hafu
Mak 12:18-27, Luk 20:27-40

²³ Badu va tsaya, ka laghala Sadukiya, tsa gwal ta mnay kazlay: Had' lu dza'a sli'agapta ma mtaku wu kə'a ya slanaghata Yesu. ²⁴ Ka hən nda Yesu mantsa: «Mghama dá, ka Musa na: "Ka mtumta mndu ta kul yatá tsi ta zwanj katsi, klay zwanjamani ta tsa wadgani ya ka markwa tanj ŋa yanatani ta zivir ta tsa zwanjamani ta mtuta‡ ya," ka'a. ²⁵ Tsaw mamu sana mndu da anjani ndəfáj zwanani. Ka klaftá mali ta marakw, ka mtuta tsi ta yana a lu ta zwanj wa. Ka wunanaghatá sagəŋani ta tsa marakw ya. ²⁶ Ka mtutá tsa mahisa zwanj ya guli, ya a ta zwanj wa. Ka klafta ma hkan, ha ka klafta mandəfáj, had' ya ta yatá zwanj ma hən nda tsi wa. ²⁷ Tahula rwuta tanj demdem, ka mtuta tsa marakw ya guli. ²⁸ Badu sli'agapta dza'a sli'agapta gwal nda rwa ma mtaku nda hafu ní, wati dza'a nzakway ka zə'ala tsa marakw ya mataba tsa zwanihani ndəfáj ya, ya wya klukla hən demdem ka marakw na?» ka hən. ²⁹ Ka Yesu nda hən mantsa: «Ta nanay kuni ta ghəŋa ghuni, kabga sna a kuni ta skwi nda vinda ma defteri nda ghuβa wa. Sna a kuni guli ta mbrakwa Lazglafta wa. ³⁰ Badu sli'agapta dza'a sli'agapta lu ma mtaku ná, had' lu dza'a klagəltá vgha ŋa nzakway ka

* 22:13 Ngha ta Mata 8:12. † 22:19 Ngha ta Mata 20:2.

‡ 22:24 Ngha ta Zlrafta 38:8, nda Vrafta ta Zlahu 25:5-6.

marakw nda zə'al wa. Dza'a nzakway lu ta nzaku tavata Lazglafta manda duhwalha Lazglafta. ³¹ Gwada ta ghəŋja sli'agapta ma mtaku ná, ta dzaŋaf a kuni ma defteri ta tsa gwada Lazglafta ta manay kazlay: ³² I'i Lazglafta Abraham, i'i Lazglafta Izak, i'i Lazglafta Yakubu^S kə'a ya ra? Lazglafta ná, Lazglafta gwal nda rwa a wu, Lazglafta gwal nda hafu ya,» ka'a. ³³ Snaŋta mnduha ta tsa tagha skwani ya, ka ndərmim hən̄ nda ndərmima katakata.

Wati mali mataba zlahuha na?

Mak 12:28-34, Luk 10:25-28

³⁴ Na snaŋta la Farisa kazlay: Hanafha Yesu ta wi ta la Sadukiya kə'a, ka tskavatá hən̄. ³⁵ Lagha sani mataba taŋ ta nzakway ka mndu ta tagha zlahu ŋa mnduha, ka kuma tsanamta matsavada ta Yesu. Ka'a nda tsi mantsa: ³⁶ «Mghama dá! Wati mali mataba zlahuha na?» ka'a nda tsi. ³⁷ Ka Yesu nda tsi mantsa: «“Dvudva ta Mgham Lazglafta gha nda hyahya ŋudufa gha, nda inda hafa gha, nda inda ndana* gha.” ³⁸ Tsahaya mali mida, tsahaya tantanja zlahu guli. ³⁹ Mamu mahisani manda tsaya guli: “Dvudva ta sləvda gha manda va ghəŋja gha†” kə'a. ⁴⁰ Inda zlahu Musa, nda inda skwi ta taghə la anabi ná, ta tsa zlahuha‡ his ya sladafta hən̄,» ka'a.

Daway ta ghəŋja i Kristi nda Dawuda

Mak 12:35-37, Luk 20:41-44

⁴¹ Mbadaka la Farisa ka tskavata hada tavata Yesu. Ka Yesu nda hən̄ mantsa: ⁴² «Kinawu ka kaghuni ta ndanay ta ghəŋja Kristi na? Zwanja wa ya na?» ka'a. «Zivra Dawuda ya,» ka hən̄ nda tsi. ⁴³ Ka Yesu nda hən̄ guli mantsa: «Waka Dawuda mnay nda ma mbrakwa Sulkum nda ghudá kazlay: Mgham kə'a ba? Ya wya ka Dawuda na: ⁴⁴ “Ka Mgham nda Mghama dá na: Sawi nzata nda ga zeghwa dá, ha ka nanafta dá ta ghumaha gha ka skwa ta dinjlay səla gha^S”, ka'a.

⁴⁵ «Ka si “Mghama dá”, ka Dawuda ta hgay ya ní, waka Kristi dza'a nzakway ka zivrani tama?» ka'a.

⁴⁶ Trid, traptra dər wa ta zlghanafá wi. Daga badu tsa, had mndu ta walglanja dawutá vli da tsi wa.

23

Nzakwa la mali ta ghəŋja dina la Yahuda

Mak 12:38-39, Luk 11:43,46, 20:45-46

¹ Tahula tsa, ka Yesu nda damga nda ya nda duhwalhani tani mantsa: ² «Dzaŋanaghatá gwal tagha zlahu, nda la Farisa na tsislanaptá zlahu Musa ta

mnduha. ³ Tsaya tama ná, nda ra ka snanata ghuni ta hən̄, ka magay ghuni ta inda skwi ta mnaghunata hən̄. Nziya nza tsi ná, yaha kuni da magay manda ya ta magə hahən̄, kabga had hahən̄ ta magay manda va ya ta mnata hən̄ wa. ⁴ Ta hbafhba hən̄ ta huzla ndəgaku ka fanaghatá mnduha, ama va a hahən̄ ta ksanta dər nda wa ndəfiŋa dzva taŋ wa. ⁵ Inda slna ta magə hən̄ ná, ta magay hən̄ ŋa nghan wa ira mnduha. Mantsa ya ná, bərləzla ka hahən̄ ta mbaghatá ŋa taŋ ayaha ta funja ta wa bizlbizla kuma, nda ya ta dzvu. Zutut ka hən̄ ta zlanjá dzva lguta* taŋ. ⁶ Vli nda paya ta kəma ŋa taŋ ta zbay ŋa nzakwa taŋ ma fitika za skwa zay ta badawa. Vli nda paya ta kəma guli ta zbə hən̄ ŋa nzakwa taŋ ma həga tagha skwa la Yahuda. ⁷ Ta kumay hən̄ ta ganaghata mnduha ta zgu ta hən̄ ma vla tsakata vgha mnduha, ka hga hən̄ ka “maləm.” ⁸ Ama kaghuni ya, ma dvaf kuni ta hga kaghuni ka maləm. Turtuktuk Maləma ghuni. Kaghuni ná, la zwanama kuni. ⁹ Ma hga kuni ta mnda səla ta ghəŋja hadik ka “Da” kabga turtuktuk Da ghuni ta nzakway ta luwa. ¹⁰ Ma dvaf kuni ta hga kaghuni ka “mali,” kabga turtuktuk Mala ghuni ta nzakway ka Kristi. ¹¹ Ka kwalva ghuni ká mali mataba ghuni nzakway. ¹² Inda mndu ta kapanafá ghəŋjani ná, dza'a dzaganadza lu. Inda mndu ta hanaganatá ghəŋjani guli ná, dza'a kapanafkapa lu,» ka'a.

Dajwa ŋa gwal tagha zlahu nda la Farisa

Mak 12:40, Luk 11:39-52, 20:45-47

¹³ «Dajwa ŋa ghuni gwal tagha zlahu ŋa mnduha, nda la Farisa. Tsa madgwirmaadgwira ghuni ya. Mbadá ka kuni ka hanafá tgha ga mghama Lazglafta ta mnduha. Lamə a vərda kaghuni wu, zlanəŋ a kuni ta tvi ta gwal ta kuma lami guli wa.

¹⁴ «Dajwa ŋa ghuni gwal tagha zlahu ŋa mnduha nda la Farisa. Tsa madgwirmaadgwira ghuni ya. Kaghuni ta hlugudunjá skwa mi'a wadgu. Ka va slrintá maga du'a ŋa nghan wa ira mnduha. Tsaya tama dza'a kəl lu ka tsaghunaghatá guma ka malaghatá mbraku†.

¹⁵ «Dajwa ŋa ghuni gwal tagha zlahu ŋa mnduha, nda la Farisa. Tsa madgwirmaadgwira ghuni ya. Ta wawaku kuni ka ra vli ta drəf nda ya ta hadik ŋa mutsafá dər mndu turtuk ŋa da dina ghuni. Ka mutsafmutsa kuni, ŋa ninja ghuni ka mnda nzakway ma dudu va ka malaghatá ŋa ghuni mantsa ya mantsa ya his.

§ 22:32 Ngha ta Sabi 3:6, 15-16. * 22:37 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 6:5. † 22:39 Ngha ta Zlahu 19:18. ‡ 22:40 Ngha ta 7:12. § 22:44 Ngha ta Zabura 110:1. * 23:5 Ngha ta Mbsak 15:38-41. † 23:14 Ngha ta Markus 12:40.

¹⁶ «Dajwa ɲa ghuni gwal nda ghulpa ta kla gwal nda ghulpa. Ka kuni ta mnay tazlay na: «Ka wadawada mndu ta wadu nda hɛga Lazglafta nɔ, bla a tsaya wa. Ama ka wadawada mndu ta wadu nda dasu ma hɛga Lazglafta kasi nɔ, nda nza tkwe' ka magatani ta skwi wada tsi ɲa magay ya, ka kuni.»
¹⁷ La rghaha, gwal nda ghulpa! Wati mali mida? Mal dasu re, ari mal hɛga Lazglafta ta nanafta dasu ka skwi nda ghuɔa ya a ka na? ¹⁸ Ka kuni guli nɔ, «ka wadawada mndu ta wadu nda gwir nɔ, bla a tsaya wa. Ama ka wadawada mndu ta wadu nda skwi ya vlay tsi ta Lazglafta ta gwir nɔ, nda nza tkwe' ka magatani ta tsa skwi wada tsi ɲa magay ya,» ka kuni. ¹⁹ Ghulpata mnduha! Wati mali mida. Skwi ya kɛl lu ka mbɛhata nda tsi re, ari gwir ta nanafta skwa mbɛhu ka skwi nda ghuɔa ya a nɔ? ²⁰ Wya tsi, mndu ta wada ta wadu nda gwir nɔ, wadawada ta wadu nda skwi tida tani. ²¹ Mndu ta wada ta wadu nda hɛga Lazglafta nɔ, wadawada ta wadu nda Lazglafta ta nzaku mida ya tani. ²² Mndu ta wada ta wadu nda luwa nɔ, wadawada ta wadu nda dughurukwa nzakwa Lazglafta, nda Lazglafta ta nzaku† tida ya tani.

²³ «Dajwa ɲa ghuni gwal tagha zlahu ɲa mnduha, nda la Farisa. Tsa madgwirmaɗgwira ghuni ya! Ta ɲavaya kuni ka vla zaka nidali§, ka zluɲtɔ mali ma skwi ma zlahu ta nzakway ka nzaku tɔukwa, nda maga zɔaku, nda nzaku ka ɲɛrma. Tsahaya skwi ma ɲa magay nda kwal kul zanaptɔ sanlaha ma skwiha. ²⁴ Gwal ta kla gwal nda ghulpa kuni! Ta dizapɔza kuni ta imi ɲa klijta miyaunj mida, ka laghwa ghuni da ndutɔ ɲalibwa.

²⁵ «Dajwa ɲa ghuni gwal tagha zlahu ɲa mnduha, nda la Farisa. Tsa madgwirmaɗgwira ghuni ya! Hula leghwa ta sa imi nda hliba ɲa ghuni ta laghwi da mbazijta, ama ma hudani, nda ndɛgha nda skwa ghala ghuni nda ya nda skwiha zla'uwa kuni. ²⁶ La Farisa ghulpata mnduha! Tinɛl ma ka kuni ghuɔɲtɔ huɔa leghwa nda hliba, kada nzakwa hulani nda ghuɔa.

²⁷ «Dajwa ɲa ghuni gwal tagha zlahu ɲa mnduha, nda la Farisa. Tsa madgwirmaɗgwira ghuni ya! Manda kulu ɓap lu ka ɲusij nzakwa ghuni. Kɔ ka nda dinakwani nda ta hulani, ama nda ma hudani nɔ, tskata ghudzifa gwal nda rwa, nda ya nda rwata ɲɛɔak yeya mida. ²⁸ Manda wa tsaya kaghuni guli. Ta nghadaghatɔ mnduha ta kaghuni nɔ, manda skwi tɔukwa nzakwa ghuni. Ama ta

ghɔɲa madgwirmaɗgwir, nda kwal kul sna gwada da Lazglafta yeya ma kaghuni.

²⁹ «Dajwa ɲa ghuni gwal tagha zlahu ɲa mnduha, nda la Farisa. Tsa madgwirmaɗgwira ghuni ya! Ta baba kulu kuni ɲa la anabi, ta pgha rka kuni ta kula gwal ta snanata gwada Lazglafta. ³⁰ Ka kuni ta mnay nɔ, «ka mɔ si mamu aɲni ta fitika dzidziha ɲni nɔ, ma gwafta a aɲni ta wi nda hɛɲ ka pslatɔ la anabi wu, ka kuni.» ³¹ Ma tsa mnay ta mnɛ kuni mantsa ya nɔ, maraɲmara kuni kazlay: Zivra tsa gwal ta zadanatɔ la anabi ya kuni kɔ'a. ³² Dina tsa, lawa ta kɛma ta kɛma nda maga tsa ghwadaka slna zɛraf dzidziha ghuni ya! ³³ Nahadiha! Mndɛra la mupuha! Haɔ wa ghuni ɲa ndapta ma tsa guma nda vu ya wa. ³⁴ Tsaya tama nɔ, dza'a ghunaghunafghuna yu ta la anabi, nda gwal nda difil da hɛɲ, nda gwal tagha zlahu. Dza'a pslata nda psla kuni ta sanlaha, dza'a zɛɲafta nda zɛɲa kuni ta sanlaha, dza'a slɛvapta nda slɛva kuni ta sanlaha ma hɛga tagha skwa ghuni, dza'a zbijzba kuni ta hɛɲ ma inda luwaha, ka giri ɲa tar. ³⁵ Tsaya tama, ta ghɔɲa ghuni dza'a vrafta usa gwal tɔukwa psla kuni. Zɛrafta ta Abel mndu tɔukwa, ha ka sagha ta dzata dza kuni ta Zakari zwanja Baraki, ya dza lu ma takataka vli nda ghuɔa ma hɛga Lazglafta nda gwir* ya. ³⁶ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a vrafta ta ghɔɲa gwal ta na fitik na inda tsaya,» ka'a.

*Gwada Yesu ta ghɔɲa Ursalima
Luk 13:34-35*

³⁷ «Aya Ursalima! Aya Ursalima! Kagha ta pslatɔ la anabi, kagha ta pslata nda pala ta gwal ghunadagha Lazglafta. Nda kɔa fitika zbanɔa da ta tskanatɔ zwana gha manda mana ghatalakw ta tskanatɔ nduɔukhani ma zɛmbakhani ya, ama ka kwalaghuta kuni. ³⁸ Ndana tama, zɛghunanzla lu ta hɛga ghuni ka kufik†. ³⁹ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, haɔ kuni dza'a nghɛglantɔ i'i wa, ha ɲa mnay ghuni dazlay kazlay: Tfawi ta ghɔɲa mndu ta sagha ma hga Mgham‡ Lazglafta kɔ'a,» ka'a.

24

*Gwada ta ghɔɲa tasiɲtɔ hɛga Lazglafta
Mak 13:1-2, Luk 21:5-6*

¹ Mbada Yesu ka sabi ma hɛga Lazglafta, ka sli'i. Ka lagha duhwalhani tavatani ɲa maranata batɔ hɛga Lazglafta. ² Ka Yesu nda hɛɲ mantsa: «Nda ngha kuni ta inda ya nzakwani ya ki'e? Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a tasiɲtasa lu ta indani

‡ 23:22 Ngha ta Isaya 66:1, nda Mata 5:34. § 23:23 Ngha ta Zlahu 27:30, nda Vrafta ta Zlahu 14:22. * 23:35 Ngha ta Zɛrafta 4:8, nda 2 Krunik 24:20-22. † 23:38 Ngha ta Irmija 22:5. ‡ 23:39 Ngha ta Zabura 118:26.

demdem. Had nzugwatá pala sani ta sani, dza'a pđata wa,» ka'a.

*Ma kđaku kđakwa ghəŋja hadik ka sagha
Mak 13:3-13, Luk 21:7-19*

³ Ka sli'afťá Yesu ka laghwi nzata ta ghwá Zaytun. Ka lagha duhwalhani slanaghata. Ka nzata hən nda ghəŋja tan kawadaga nda tsi. Ka đawanťá hən da tsi: «Mnanamna ka yawu dza'a magakwa tsa skwi ya. Kinawu ka ŋni dza'a snanťá fitik dza'a kəl ka ka sagha, nda fitika kđakwa ghəŋja hadik na?» ka hən. ⁴ Ka Yesu nda hən manta: «Dasuwa ka kuni, yaha lu da nanaghunafta. ⁵ Wya nda ndəgha mnduha dza'a klafta hga đa ka sagha: "I'i Kristi," ka hən dza'azlay ŋa nanaghata tan ta ndəghata mnduha. ⁶ Dza'a nda sna kuni ta gwada ta wulu ma vliha ndusa ndusa nda ya ma vliha di'ij di'ij. Dasuwa ka kuni, yaha ŋudufa ghuni tđu, kabga nda nza tkwe' ka magakwa inda tsa skwiha ya. Ama tsaya a kđakwa ghəŋja hadik wa. ⁷ Dza'a vulay sana luwa ta wulu nda sana luwa. Dza'a vulay sana mgham ta wulu nda sana mgham. Dza'a slasla maya ma sana vliha. Dza'a gigdavafgigdá hadik. ⁸ Inda tsa skwiha dza'a magaku ya ná, dza'a nzakway manda zlrakwa basa yaku.

*Skwi dza'a slanaghata duhwalha Yesu
Mak 13:14-23, Luk 21:20-24*

⁹ «Dza'a vlavla lu ta kaghuni ma dzvu ŋa mnduha, ŋa gaghunaptá iri. Dza'a pslap-sla lu ta kaghuni guli. Dza'a husanhusa kuni ta inda mndəra mnduha ta ghəŋja hadik kabga gwada ta i'i. ¹⁰ Ta ghəŋja tsaya tama, nda ndəgha gwal dza'a zlanavata zlgħay nda ŋudufa tan. Dza'a skwap-skwa sani ta sani, ta husanťá sani ta sani. ¹¹ Nda ndəgha ghwadaka anabiha dza'a sagha ŋa nanaghata tan ta ndəghata mnduha guli. ¹² Ta dza'a sgaku nda sga maga ghwadaka skwi, dza'a vyaku nda vya đvu ma ŋudufa ndəghata sanlaha ma gwal zlgħay nda ŋuduf. ¹³ Ama mndu ta su'afťa ha ka lagha ta kđavaktani, dza'a mbaku. ¹⁴ Dza'a mnay lu ŋa mnduha ta ghəŋja hadik demdem ta tsa Lfida Gwada ta ghəŋja ga mghama Lazglafta ya, ŋa snanťa gwal kul snanťá Lazglafta. Tahula tsaya tama, ŋa sagha fitika gwada ta kđakwa ghəŋja hadik.

*Dza'a ghuyay mnduha ta đanwa
Mak 13:14-23, Luk 21:20-24*

¹⁵ «Tsaya tama, ka nda nga kuni ta sana "ghwadaka manzakđaway ta vla mbida" manda ya mnə anabi Daniyel*, fa lu ma vli nda ghuđa ya, đina ka snanťa mndu ta dzanay.

¹⁶ «Ma tsa fitik ya, ka hwaya gwal ta hadika Zudiya ta hwaya ta ghwá. ¹⁷ Ka ta ghəŋja həga nda dədəma mndu, yaha ləglami nda ma həga da hla huzla mida, ka hwaya tsi ta hwaya. ¹⁸ Ka ma vwah mndu, yaha da vrəgalta dzagha da hla lguthani. ¹⁹ Đanwa tan ŋa mi'aha nda huđi nda ya nda mi'aha nda zwanťa ta ghuva tan ma tsa fitik ya. ²⁰ Ka ndəba kuni ta dzvu yaha tsa fitika hwaya ghuni ya da nzakway ma fitika mazlam, nda ya bađu sabat, ²¹ kabga dagala ghuya đanwa dza'a slaku ma tsa fitik ya. Ta walanťa mndərga ghuya đanwa manda tsaya ta slata ka yawu fata ghəŋja hadik wa. Had mndara tsaya dza'a slaglatá† guli wa. ²² Ka má hadka Lazglafta ta htanaktá tsa fitik ya wu, ma had mndu dza'a ndapta wa. Ama kabga gwal ya zabap tsi, ka htanaktá tsi ta tsa fitik ya.

²³ «Ka ka mndu nda kaghuni manta: "A! Wana Kristi hadna." "A! Wa a hada a," ka'a ná, yaha kuni da tsu'afťa. ²⁴ Ya dza'a sli'agagħasli'a ghwadaka krista nda ghwadaka anabiha, ŋa magay tan ta skwa mandərmimihi nda mazəməmha katakata ŋa nana mndu, ka ta magaku tsi, nda gwal đagap Lazglafta tani. ²⁵ Wya mnaghunamna yu ta tseke'luwa.

²⁶ «Ka ka lu nda kaghuni manta: "A! Wa a Kristi ta wa mtak kə'a," yaha kuni da dza'a. "A! Wana đifaghuta hadna kə'a," yaha kuni da zlgħafta. ²⁷ Sagha dza'a sagha Zwanja mndu ná, dza'a sagha manda wudakwa luwa nda ma mndəra luwa, ka ranaftá vli kutsuk ma mndəra luwa ya, dza'a nzakwa tsi. ²⁸ Ma vli đar ga mbala skwi ya ná, hada dza'a tska guglum ta vgha.

*Dza'a vragavra Zwanja mndu
Mak 13:24-27, Luk 21:25-28*

²⁹ «Gi tahula fitika tsa ghuya đanwa ya, gi tđik dza'a nzata fitik, had tili dza'a tsuwadakgáltá vli wu, dza'a rkaga rka tek-watsa ta luwa, dza'a gigdavafgigdá‡ skwiha nda mbra nda mbra ta luwa. ³⁰ Ma tsaya tama dza'a nga lu ta saha zwanja mndu ta luwa ŋa wahay mnduha ta ghəŋja hadik ka wahu, ŋa nghan tan ta Zwanja mndu ta saha ta luwa ma ghwayak nda inda mbrakwani, nda inda glakwani§. ³¹ ŋa ghunaftani ta duhwalha Lazglafta ŋa vyata tan ta duli ta taw katakata, ŋa tsakakta tan ta gwal ya đagap tsi ta slərpa luwa fwad, sli'afťani ta mndəra luwa dikw dista luwa*.»

*Tagha skwi ta ghəŋja ghuraf
Mak 13:28-31, Luk 21:29-33*

³² «Mamu skwi ŋa taghay ghuni ma nza-kwa ghuraf. Ka nda sta ghuraf ta đakudaku sluhwa tida katsi, nda sna kuni kazlay:

* 24:15 Ngha ta Daniyel 9:27 nda 11:31 nda 12:11. † 24:21 Ngha ta Daniyel 12:1. ‡ 24:29 Ngha ta Isaya 13:10, nda 34:4, Izekiyel 32:7, Yuwel 2:10, 3:4. § 24:30 Ngha ta Daniyel 7:13. * 24:31 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 30:4, Zakari 2:10, Nehemi 1:9.

Ndusa duwiŋ tama kə'a. ³³ Manda va tsaya guli ná, ka nda nga kuni ta inda tsa skwiha ya, grafwa gra kazlay: Ndusa Zwanja mndu, manda skwi ta watgha nzakwani kə'a. ³⁴ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ta sagha tsa skwiha ya ná, rwuta a na mnduha ta na fitik na demdem wa. ³⁵ Dza'a lula luwa nda hadik, ama gwada da ná, walaŋta a ta luta wa.»

Nzawanza hzleŋa

Mak 13:32-37, Luk 17:26-30,34-36

³⁶ «Tsa gwada ta ghəŋa fitik ya dza'a magaku tsa skwiha ya, nda ya ka ta wati luwa tsi ya ná, had' mndu nda sna wa. Dər duhwalha Lazglafta, dər Zwanj, sna a wa. Da turtukwani yeya nda sna. ³⁷ Ma tsa fitik dza'a sagha Zwanja mndu ya ná, manda va skwi ta luta ma fitika Nuhu ya dza'a magakwa tsi. ³⁸ Manda va ya ma tsa fitik ma kdaku tsa ima mabudbud' ya dza'a nzakwa tsi, laghula mnduha da hamta' ghəŋ ma za skwi, nda ya ma sasaku. Laghula həŋ da hamta' ghəŋ ma kla makwa, nda walaŋta kwagha tanj ŋa zə'al, ha ka sagha fitik kəl Nuhu ka lama da kwambalu†. ³⁹ Had' sana skwi ndananj həŋ wu, ha ka sagha ima mabudbud' hlghatá həŋ demdem‡. Bađu tsa fitik dza'a sagha Zwanja mndu ya ná, manda va tsaya dza'a magakwa tsi. ⁴⁰ Ma tsa fitik ya, ta maga slna mnduha his ma vwah, ŋa klanaghutá sani ka zlanavata sani. ⁴¹ Mi'aha his ta hu'u ta buna, ŋa klanaghuta sani ka zlanavata sani. ⁴² Ka si mantsa tsi, nzawanza hzleŋa, kabga sna a kuni ta tsa fitik dza'a kəl mghama ghuni ka sagha ya wa. ⁴³ Wya skwi dina ŋa snaŋta ghuni: Ka má nda sna danahəga ta fitik má dza'a lamə ghali da həgani ná, má dza'a nzanza hzleŋa, má zlanata a ta ghali ka lamani da həgani wa. ⁴⁴ Tsaya tama ná, nzawanza kaghuni guli nda payatá vgha, kabga ma tsa fitik kul faftá kuni ta ghəŋ ya, dza'a sagha Zwanja mndu.

Nərma kwalva ya nda hida

Luk 12:41-48

⁴⁵ «Wa na nərma kwalva nda hida fanam danahəgani ma dzvu ta inda gwal ksanata slna, ŋa nghaptani ka həŋ ka dgayni ta skwa zay ŋa tanj nda fitikani na na? ⁴⁶ Rfu ŋa tsa kwalva dza'a sagha danahəgani slanaghata ta magaymagay ta tsa slna ya. ⁴⁷ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a fanamfa danahəgani ta inda gadghəlani ma dzvu. ⁴⁸ Ala, ka ghwadaka kwalva tsi, «saghata a danahəga da misimmisim wu» ka'a dza'azlay ma ghəŋani, ⁴⁹ ŋa liŋtani ta psala grahani ta ksə həŋ slna ka skwa turtuk. Na laghwani zazakwani, ka sasakwani kawadaga nda

gwal ghwayaku. ⁵⁰ Nda sagha danahəgani slanaghata dluak ma fitik kul faftá tsi ta ghəŋ, nda ya ka ta wati luwa tsi, sna a wa. ⁵¹ Dza'a dgapdga danahəgani, ŋa tsanaghatani ta guma kawadaga nda la ghwadak, ŋa taway tsa kwalva ya ta taw, ka hpada sli'ŋani§ hada,» ka'a.

25

Gwada ta ghəŋa ku'aha ghwanj

¹ «Ma tsa fitik ya, dza'a gray lu ta ga mghama Lazglafta nda sana ku'aha ghwanj ta klaftá pitirla tanj ka dza'a da gəma zwanja midzi. ² Mataba tanj, hutaf gwal kul hidaku, hutaf gwal nda hida. ³ Ta klafta tsa ku'aha kul hidaku ya ta pitirla tanj ná, tana a həŋ ta rdí ŋa sgay da tsa pitirla tanj ya wa. ⁴ Ama tsa ku'aha nda hida ya, tana'atá hahəŋ ta rdí ma hwarak ŋa sgay da ŋa tanj. ⁵ Ka gərdatá zwanja midzi ka sagha misimmisim. Ka zunur hani ta həŋ, ka pslatá hani ta həŋ demdem.

⁶ «Ma takala tama, ka gugudatá lu: «Wa'a zwanja midzi kay ta sagha! Lawala da gmay,» ka lu. ⁷ Ka sli'avatá tsa ku'aha ya demdem ta hani, ka sganaghatá vu ma pitirla tanj. ⁸ Ka tsa ku'aha kul hidaku ya nda tsaha nda hida ya mantsa: «Tanjnafwata ta na rda ghuni na, wana na ŋa ŋni ma pitirla na ta mtaku,» ka həŋ. ⁹ Ka tsaha nda hida ya mantsa: «Kay! Slaghwa a ka dgay mu wa, lawala da gwal ta dza-wapta, ka skwakta kuni ta ŋa ghuni,» ka həŋ. ¹⁰ Ta laghu hahəŋ da skwa rdí ya ná, ta bhagaghatá zwanja midzi. Ka lamə tsaha nda hba vgha tanj ya kawadaga nda tsi da haga kla makwa, ka hawutá lu ta tgha. ¹¹ Bats nzda tama, ka vraktá tsa ku'aha ya. Ka həŋ mantsa: «Mghama da, mghama da! Gunanaguna ta watgha,» ka həŋ. ¹² Ka'a nda həŋ mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, sna a yu ta kaghuni wu,» ka'a. ¹³ Ka Yesu sganaghatá mantsa: «Nzawanza hzleŋa, kabga sna a kuni ta tsa fitik ya, ka ta wati luwa tsi wu,» ka'a.

Gwada Yesu ta ghəŋa kwalvaha hkən

Luk 19:11-27

¹⁴ «Manda va tsaya ná, dza'a gray lu ta ga mghama Lazglafta nda sana mndu ma sli'ani dista luwa, ka hagaftá tsi ta kwalvahanani, ka dganafatá tsi ta gadghəlani ta həŋ ma dzvu. ¹⁵ Ka klaftá tsi ta talanj* hutaf, ka vlanjta' sani. His kə'a klafta ka vlanjta' sani. Pal kə'a klafta guli ka vlanjta' mahkənani. Tafta mbrakwa tanj kə'a dganafatá həŋ. Ka sli'afatá tsi ka laghwi. ¹⁶ Ka gi sli'afatá tsa ta zlghaftá talanj hutaf ya da tsakala nda tsi, ka zanaghatá tsi ta ndeli ka talanj hutaf guli.

† 24:38 Ngha ta Zlrafta 6:9—7.6.

‡ 24:39 Ngha ta Zlrafta 7:7-24.

§ 24:51 Ngha ta Mata 8:12.

* 25:15 Talanj;

Tsaya tsedi ta klaftá zlibi hutaf.

¹⁷ Ka sli'äftá tsa ta zlghaftá talan his ya guli ka laghwí da tsakala, ka zanaghatá tsi ta ndeli ka talan his guli. ¹⁸ Tsa ta zlghaftá talan turtuk ya, ka laghu tsi da lapta ghurum ma hadík, ka difanatá tsa tseda danahagani ya.

¹⁹ «Nzdavanzdá lu katakata tama, ka vraktá danahaga tsa kwalvaha ya dzagha. Ka daw tsi da hən ta skwi maga hən nda tsa tsedani ya. ²⁰ Ka lagha tsa ta zlghafta talan hutaf ya, ka kladanaghata nda talan hutaf guli. Ka'a mantsa: "Mghama dá, talan hutaf vliha ka, wana zanaghata ya ta ndeli ka talan hutaf guli," ka'a. ²¹ Ka danahagani nda tsi mantsa: "Dina tsa, nərma kwalva ka! Manda va tsa nzakwa gha ka nərma mndu ma skwi kwitikw ya, ta vlaghavlá ya ta skwi dagala. Saghusa gha da rfu kawadaga nda i'i," ka'a. ²² Ka lagha tsa ta zlghaftá talan his ya guli, ka kladanaghata nda sana talan his. Ka'a mantsa: "Mghama dá, talan his vliha ka, wana zanaghata ya ta ndeli ka talan his guli," ka'a. ²³ Ka danahagani nda tsi mantsa: "Dina tsa, nərma kwalva ka. Manda va tsa nzakwa gha ka nərmani ma skwi kwitikw ya, ta vlaghavlá ya ta skwi dagala guli. Saghusa gha da rfu kawadaga nda i'i," ka'a. ²⁴ Tahula tsa, ka lagha tsa ta zlghafta talan turtuk ya guli. Ka'a mantsa: "Mghama dá, nda sna ya kazlay: Nda bla gwada ta kagha kə'a. Ta tsKay ka ta skwi ta vwah ma vli kul sləgadata ka. Ta hlay ka guli ta skwi ma vli kul vihanjá ka. ²⁵ Ka zlənjáftá ya ta zlənj, ka laghu ya da difanatá tsa talanja gha ya ma hadík. Wana tsi, kla ta skwa gha," ka'a. ²⁶ Ka danahagani nda tsi mantsa: "Kagha ná, ghwadaka kwalva ka, yadí. Ka si nda sna ka kazlay: Ta tsKay ya ta skwi ta vwah ma vli kul sləgadatá ya, ta hlay ya ta skwi ma vli kul vihanjá ya kə'a ya ní, ²⁷ má fafa ka ta tsa tseda dá ya ma banjki†, ma na vragaghata dá na ná, má saghasa yu da kla skwa dá nda imi ta ghanjani. ²⁸ Kləgadanaghwakla ta tsa talan ya, ka gwanavata kuni ta tsa nda talan ghanj ya," ka'a.

²⁹ «Mantsa ya ná, nja mndu mamu tsi da tsi, ta sganaghata lu ta skwi nja nzakwani dagala da tsi. Ama mndu ya kul had tsi da tsi ya, kləgadanaghutá va tsa kwitikwatani da tsi ya. ³⁰ Klafwa kla ta tsa ghwadaka kwalva ya ka wudidinjta kuni dzibil da grum, ka dza'a tsi taw, ka hpada tsi ta sli'injani‡ hada,» ka'a.

Dza'a sasa Zwanja mndu da tsa guma

³¹ «Badu sagha dza'a sagha Zwanja mndu ma glakwani kawadaga nda inda duhwalha Lazglafta ná, dza'a nzafnza ta dughurukwa glakwani. ³² Dza'a tskanatska lu ta inda mndəra mnduha ta ghəja hadík ta kamani,

nja dganatani ta sanlaha nda sanlaha manda ya ta dganata mnda nga rini ta tuwak nda gu ya. ³³ Nja pghatani ta tuwak nda ga zeghwani, pghaha ta gu nda ga zlaḡani. ³⁴ Ka mgham dza'azlay nda tsaha nda ga zeghwani ya mantsa: "Saghawasa, kaghuni gwal tfanagha Da dá ta wi ya. Tsu'awa tsu'a, ta za mgham ya payaghunaf Lazglafta daga ma zrafta ghəja hadík ya. ³⁵ Ma fitika dzay maya ta i'i, vlihavla kuni ta skwa zay. Ma fitika dzay ndala ta i'i, tidiftá kuni ta imi nja say. Nzanza ya ka matbay, ka tsu'äftá kuni ta i'i. ³⁶ Ma nzakwa dá ka fərdi'u, sudidiva suda kuni ta lgut. Ma nzakwa dá kul dughwanaku, nghapngaha kuni ka i'i. Ma nzakwa dá ma gamak, nghadighangha kuni," ka'a. ³⁷ Ka tsa gwal ta snatá gwada Lazglafta ya dza'azlay mantsa: "Yawu nghanja nni ta kagha ta dzə maya, ka vlaghatá nni ta skwa zay? Yawu nghanja nni ta kagha ta dzə ndala, ka taghaftá nni ta imi nja say? ³⁸ Yawu nghanja nni ta kagha ka matbay, ka tsu'äftá nni ta kagha? Yawu nghanja nni ta kagha ka fərdi'u ka sudavaghatá nni ta lgut? ³⁹ Yawu nghanja nni ta kagha kul dughwanaku? Yawu nghanja nni ta kagha ma gamak ka lagha nni nghaghata?" ka hən. ⁴⁰ Ka Mgham dza'azlay mantsa: "Kahwathwata ka yu ta mnaghunata ná, inda fitik ya maga kuni ta tsa skwiha ya nja zwanama da gwal ya nda hta katakata ya ná, magihatá i'i kuni nda tsa."

⁴¹ «Tahula tsa, ka'a dza'azlay nda tsa gwal nda ga zlaḡani ya mantsa: "Laghwala tavata i'i, kaghuni gwal ksi'af Lazglafta. Lawala da haga ya nja kəkedzen, payaf lu nja i halaway nda duhwalhani. ⁴² Ma fitika dzay maya ta i'i, vliha a kuni ta skwa zay wa. Ma fitika dzay ndala ta i'i, tidif a kuni ta imi nja say wa. ⁴³ Nzanza ya ka matbay, tsu'af a kuni ta i'i wa. Ma nzakwa dá ka fərdi'u, sudidiva a kuni ta lgut wa. Ma nzakwa dá kul dughwanaku nda ya ma nzakwa dá ma gamak guli, nghadigha a kuni wu," ka'a. ⁴⁴ Ka hən dza'azlay guli na: "Mghama dá, yawu nghanja nni ta kagha ta dzə maya? Yawu nghanja nni ta kagha ta dzə ndala? Yawu nzata ka ka matbay? Yawu nghanja nni ta kagha ka fərdi'u? Yawu nghanja nni ta kagha kul dughwanaku? Yawu nghanja nni ta kagha ma gamak kul kataghata nni na?" ka hən. ⁴⁵ Ka Mgham dza'azlay nda hən mantsa: "Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, inda fitik ya kul maganatá kuni ta tsa skwiha ya nja gwal ya nda hta katakata ya, nja dá kwalaghuta kuni ta magay nda tsaya." ⁴⁶ Nja sli'a tsaha ya da vla ghuya danja nja kəkedzen, ta sli'i gwal ta snatá gwada Lazglafta da vla hafu nja kəkedzen§

† 25:27 Banjki: Tsaya vla pgha tseda mnduha ma luwa.

‡ 25:30 Ngha ta Mata 8:12.

§ 25:46 Ngha ta Daniyel 12:2.

guli,» ka'a.

26

Dzrawi ŋa dzatá Yesu

Mak 14:1-2, Luk 22:1-2, Yuh 11:45-53

¹ Manda kdiŋta Yesu ta inda tsa gwadaha ya, ka'a nda duhwalhani mantsa: ² «Nda sna kuni kazlay: Ta his fitik ka skala Pak kə'a, ŋa vlatá Zwanja mndu ŋa Zlɛŋafta,» ka'a.

³ Ka tskavatá la mali ta ghɛŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la galata mndu mataba mnduha ma daɓa hɛga ga mali ta ghɛŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ta hgə lu Kayifa ya. ⁴ Ka dzraftá hɛŋ ta ksafá Yesu ma difa ma difa ŋa dzata. ⁵ Ama ka hɛŋ mantsa: «Yaha da nzakway badú fitika skala Pak tama, kabga yaha da sli'anaftá ŋudufa mnduha,» ka hɛŋ.

Pghaganata sana marakw ta rdí ta Yesu ma ghɛŋ

Mak 14:3-9, Yuh 12:1-8

⁶ Ta nzaku Yesu ma hɛga ga Simuŋ, sana mndu nda rdá mndu tida ma luwa Betani, ⁷ ta za skwa zay hɛŋ, ka lagha sana marakw tavata Yesu nda klatá hwaraka albastra nda ndəghatani nda urdi ya nda bla dzvani. Ka pghaganatá tsi ma ghɛŋ. ⁸ Nghay duhwalhani ta tsa skwi ta magə tsa marakw ya, zdagana a ta hɛŋ wa. «Kabgawu ta kəl lu ka ɓadza skwi manda na na? ⁹ Skwi ma ŋa skwapta na urdi na ka tseɗi dagala, ka daganafá la ka pɗu ná,» ka hɛŋ. ¹⁰ Snaŋta Yesu ta tsa gwadá tan ya, ka'a nda hɛŋ mantsa: «Kabgawu ta kəl kuni ka ghuya ɗanwa ŋa na marakw na na? Dina skwi magiha tsi ta i'i. ¹¹ Kawadaga a kaghuni* nda la ka pɗu inda fitik wu ra? Ama i'i ná, gɗavata a yu kawadaga nda kaghuni inda fitik wa. ¹² Nana pghata urdi pghidigha tsi na ná, paya i'i ŋa dza'a da kulu† ya. ¹³ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ma inda vli dza'a mnə lu ta na Lfiɗa Gwadá na ta ghɛŋa hadik tender ná, dza'a gɗagɗa lu ta rusa skwi maga na marakw na ŋa havay,» ka'a.

Kurata Zudas ta dza'a skwaptá Yesu

Mak 14:10-11, Luk 22:3-6

¹⁴ Ka gi sli'afata sani mataba duhwalhani ta hgə lu ka Zudas Iskaryut, ka laghwí slanaghata la mali ta ghɛŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta. ¹⁵ Ka'a nda hɛŋ mantsa: «Nu dza'a vlihata kuni ka vlaghunavla yu ta Yesu na?» ka'a. Ka vlaná hɛŋ ta suley hkən mbsak.† ¹⁶ Daga ma tsa fitik ya, ka zbə tsi ta tvi ya nda ra ŋa vlatani ta Yesu.

Payafata Yesu ta skwa zaya skala Pak

Mak 14:12-21, Luk 22:7-14,21-23, Yuh 13:21-30

¹⁷ Badú tanɗanɗa fitika skala buradi kul had is mida, ka duhwalhani nda Yesu mantsa: «Ga ta kuma ka ta payaghafta ŋni ta vla skwa zaya skala Pak na?» ka hɛŋ. ¹⁸ Ka'a nda hɛŋ mantsa: «Lawala da huɗa luwa, ka lagha kuni da sana mndu. Ka kuni dza'azlay nda tsi na: "Wana ndusakndusa fitika ɗa, ga ghuni dza'a za yu ta skwa skala Pak kawadaga nda duhwalha ɗa, ka Mghama ŋni, ka kuni dza'azlay,» ka'a. ¹⁹ Ka laghu duhwalhani magata manda va ya mnana Yesu ta hɛŋ. Ka payafata hɛŋ ta skwa zaya skala Pak.

Mamu sani ma kaghuni dza'a skwaptá i'i, ka Yesu

²⁰ Gahawani, ka nzata Yesu kawadaga nda duhwalhani ghwanɗə his ka za skwa zay. ²¹ Ta zə hɛŋ ta tsa skwa zay ya, ka'a mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mamu sani mataba ghuni dza'a vlatá i'i ma dzva mnduha,» ka'a nda hɛŋ. ²² Rmasas ka vgha inda tan. «I'i a wu su'u ní Mghama ɗa! I'i a wa su'u ní Mghama ɗa!» ka inda hahɛŋ. ²³ Ka'a nda hɛŋ mantsa: «Tsa mndu tsghada ŋni da hliba§ ka guram nda tsi ya, tsa mndu ya dza'a vlatá i'i ma dzva mnduha. ²⁴ Dza'a laghulani Zwanja mndu manda ya nda vinda ma gwadá Lazglafta ta ghɛŋani*. Ama ɗanwa ŋa mndu dza'a vlatá Zwanja mndu ma dzvu ŋa mnduha. Ta ɗran ya má kwal lu kul yatá tsa mndu ya,» ka'a. ²⁵ Ka Zudas dza'a vlatá ma dzva mnduha ya guli mantsa: «Ari i'i a ní Mghama ɗa?» ka'a. «Manda va ya mna kagha nda wa gha,» ka Yesu nda tsi.

Skwa zay na slu'uvgha ɗa, ka Yesu

Mak 14:22-26, Luk 22:14-20, 1Kwa 11:23-25

²⁶ Ta za skwa zay hɛŋ, ka klafta Yesu ta buradi. Tahula rfanaghatani ta Lazglafta, ka ɓlanaptá tsi ka vlaná duhwalhani. Ka'a mantsa: «Zlghawazlgha ka za kuni. Nanana ná, slu'uvgha ɗa ya,» ka'a. ²⁷ Ka klafta tsi ta leghwa ima inabi guli. Tahula rfanaghatani ta Lazglafta, ka vlaná tsi ta hɛŋ. Ka'a mantsa: «Sasa'awasasa kaghuni demdem, ²⁸ kabga nanana ná, usa ɗa ya, usa slərɓa zughu† dza'a pghinɗa lu ŋa pla dmakwa ndaghata mndu. ²⁹ Ka yu ta mnaghunata ná, had yu dza'a səlaná na ima inabi na wu, ha ka sagha fitik ya dza'a kəl yu ka səgaltá lfidani kawadaga nda kaghuni ma ga mghama Da ɗa,» ka'a.

* 26:11 Ngha ta Vrafta ta Zlaha 15:11. † 26:12 Ngha ta Markus 14:8. ‡ 26:15 Ngha ta Zakari 11:12. § 26:23

Ngha ta Markus 14:20. * 26:24 Ngha ta Zabura 22:2-19, nda Isaya 53. † 26:28 Ngha ta Sabi 24:8, nda Irmiya 31:31-34.

Dza'a zlidivazla ka, ka Yesu nda Piyer
Mak 14:27-31, Luk 22:31-34, Yuh 13:36-

38

³⁰ Tahula fafanafta taj ta laha skala Pak, ka laghu hɔŋ ta ghwá Zaytuŋ. ³¹ Ka Yesu nda hɔŋ mantsa: «Ta na rvidik gita'una, dza'a hwayaghuhwaya kuni ka zlihata. Ka lu vindafata ma defteri Lazglafta na:

Dza'a dzadza lu ta mnda ngha tuwak,

ŋa gazlata tuwakha demdem ta bra†. ³² Ama tahula sli'agapta da ma mtaku, dza'a tinlaghutinjla yu ta ɓhata ma Galili ka kaghuni,» ka'a.

³³ Ka Piyer nda tsi mantsa: «Dɛr ma dza'a hwayaghuhwaya lamndu ka zlavaghata ná, had' i'i dza'a walanŋa hwayaghuta ka zlavaghata wu,» ka'a. ³⁴ «Kahwathwata ka yu ta mnaghata, ta va na rvidik gita u na, ma kdaku vazak ka wahata, dza'a mnamna ka hkɛn sala kazlay: Sna a yu ta na mndu na wu kɛ'a,» ka Yesu nda tsi. ³⁵ «Dɛr ŋa mtuta da kawadaga nda kagha tsi, had' yu dza'a mnay kazlay: Sna a yu ta kagha wu kɛ'a wu,» ka Piyer. Manda va tsaya ka inda sanlaha ma duhwalhani mnata guli.

Maga du'a Yesu ma Getsemene
Mak 14:32-42, Luk 22:39-46

³⁶ Ma va tsaya, ka ɓhadaghata i Yesu nda duhwalhani da sana vli ta hɔŋ lu ka Getsemene. Ka'a nda duhwalhani mantsa: «Nzawanza hadna ta labɛ yu da maga du'a hada a,» ka'a.

³⁷ Ka klana'ata tsi i Piyer nda tsa zwana Zebedi his ya mistani. Ka tɗata ŋduufani ka ksay ka zɔŋ. ³⁸ Ka'a nda hɔŋ tama mantsa: «Tɗatda ŋduufa da manda skwi dza'a dzi-hata. Nzawanza hadna, ka nzata kuni ndiri kawadaga nda i'i,» ka'a. ³⁹ Zadaptani daw' ta kɛma, ka zɔmbatá tsi ka mbumba, ka maga du'a. Ka'a mantsa: «Da da, ka ta magaku tsi, di'injidi'inja ta na leghwa ghuya danja na nda i'i. Nziya nza tsi ná, manda ya ta kumɛ i'i a wu, manda ya ta kumɛ kagha,» ka'a.

⁴⁰ Ka sli'afta tsi ka vradaghata slanaghata duhwalhani, pslapsla hani ta hɔŋ. Ka'a nda Piyer mantsa: «Trapta ghuni ta nzata ndiri kawadaga nda i'i dɛr ka awa tur-tuk tsa ra? ⁴¹ Nzawanza ndiri ka ndɔɔa kuni ta dzvu, kada ŋanŋa kuni ta skwi dza'a dzɛghaghunata. Ta kumay kuni ta maga skwi dina mndani, ama had' mbrakwa slu'uvgha ghuni wu,» ka'a.

⁴² Ka zɔgladapta tsi daw' ka mahis, ka ndɔɔɔgáltá dzvu, ka'a mantsa: «Da da, ka va a ka ta di'inghuta na leghwa ghuya danja na nda i'i wu katsi, ka nda nza tsi ŋa say da ná, ka maga tsi manda ya kumanj ka,» ka'a.

⁴³ Ka vrɔglagaghata tsi ka slɔglanaghata hɔŋ ta hani, nda gharɔa hɔŋ da hani.

⁴⁴ Ka zɔglanŋa tsi ta hɔŋ ka zɔgladapta daw', ka ndɔɔgáltá tsi ta dzvu ka ma hkɛn, ka vrɔglanŋa tsi ta va tsa gwadaha mna tsi ya.

⁴⁵ Ka vrɔgladaghata tsi da tsa duhwalhani ya, ka'a nda hɔŋ mantsa: «Tata hana ghuni kuni ta mbi'a vgha ghuni ɓa? Daswa ka kuni tama tsa, wana nda maga fitik dza'a kɛl lu ka vlata Zwanja mndu ma dzva gwal dmaku.

⁴⁶ Sli'afwasli'a mbadma. Wa'a tsa mndu ta vlatá i'i ŋa dzata ya ta sagha,» ka'a.

Ksaftá Yesu ŋa dza'a dzata

Mak 14:43-50, Luk 22:47-53, Yuh 18:3-12

⁴⁷ Tata tsa gwada ya i Yesu, nda ɓhakta Zudas ta nzakway tek wataba duhwalha ghwanjɔdɛ his ya. Kawadaga hɔŋ nda ndaghata mnduha nda kafay nda kafay, nda sarak nda sarak, ghunaf la mali ta ghɔŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda la galata mndu mataba mnduha. ⁴⁸ Mnanafnma Yuda ta nzakway dza'a vlata ya kɛ'a dza'a magay nda tsi, ta hɔŋ. «Tsa mndu dza'a yu brusata ya ná, ya vani tsaya, ka ksa kuni.» ⁴⁹ Na gi ndusadaghatani tavata Yesu, ka'a mantsa: «Zgu tsa ŋa gha Mghama da,» ka'a ka gi brusay. ⁵⁰ «Gra da, maga ta skwi sagha ka magay,» ka Yesu nda tsi.

Ka gi sli'adaghata tsa mnduha ya, ka pghaftá vgha tida ka ksafta. ⁵¹ Gi fay, tshagaptsha sani ma duhwalha Yesu ta kafayani, gi tay, tsaghuta slɛmɔŋa§ sani ma kwalva mali ta ghɔŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta. ⁵² Ka Yesu nda tsi mantsa: «Vradanamvra ta kafaya gha da kupakani. Inda gwal ta kla huzla vulu ná, tsa huzla vulu ya dza'a zadana ta hɔŋ guli. ⁵³ Ka kagha ta gray ná, lavinj a yu ta hganŋa Da da, ŋa gi ghunighatani ta bra sludza duhwalha Lazglafta ta malaghuta ghwanjɔdɛ his ra? ⁵⁴ Kinawu tama dza'a nzakwa dzata ghɔŋa skwi ya nda vinda ma deftera Lazglafta ta mnay kazlay: Mantsa ya dza'a magakwa tsi kɛ'a ya?» ka'a.

⁵⁵ Ma va tsa fitik ya, ka Yesu nda tsa mnduha ya mantsa: «Nya ŋa sagha ghuni da ksa i'i nda kafay nda kafay, nda sarak nda sarak, manda skwi ŋa ksa gɔnda na? Inda fitik yu ta nzaku kawadaga nda kaghuni ta tagha skwi ma hɔga Lazglafta, ksaf a kuni ta i'i wa. ⁵⁶ Kɛl na skwiha na ka magaku ná, nda nza ŋa dzanaghata ghɔŋa skwi ya vindaf la anabi ma deftera Lazglafta,» ka'a. Ka gi hwayaghutá* inda duhwalha Yesu krawats ka zlanavata.

Yesu ta kama guma

Mak 14:53-65, Luk 22:54-55, 63-71, Yuh 18:13-14, 19-24

† 26:31 Ngha ta Zakari 13:7. § 26:51 Ngha ta Yuhwana 18:26. * 26:56 Ngha ta 26:31.

⁵⁷ Ka klaghatá tsa gwal ta ksafta ya ta Yesu da mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ta nzakway ka Kayifa, ma vla tsakatá vgha gwal tagha zlahu ŋa mnduha nda la galata mndu ya tani. ⁵⁸ Mbadaka Piyer ka dza'a ta hulani ta hulani, ha ka lami da daɓa həga ga tsa mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ya. Ka nzamtá tsi mataba la kwalva ka nghay ka kinawu kdavaktani.

⁵⁹ Ka zbə la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda inda gwal tsa guma, ta tsanavata ghwadaka gwada ta Yesu prak ka dzata. ⁶⁰ Trid, mutsaf a hən wa. Aj mndani, nda ndəgha tsakalawiha ya hladagha† lu. Ma kdavaktani, ka lagha sana mnduha his da mnay: ⁶¹ Ka na mndu na ná, lavinlava yu ta tasintá na həga Lazglafta na, ka bəgladafta da badu mahkən‡, ka'a. ⁶² Ka sli'afta mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, ka'a nda Yesu mantsa: «Zlgha a ka ta wani ra? Nu ta mnə na mnduha na ta kagha na na?» ka'a. ⁶³ Pslaf a Yesu ta wani wa. Ka mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda tsi mantsa: «Nda həga Lazglafta nda hafu mida, ta dawa yu da kagha, zlghidifzlgha ta wani. Kagha Kristi ta nzakway ka Zwanja Lazglafta ra?» ka'a. ⁶⁴ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Manda va ya mna kagha nda wa gha. Ka yu ta sgaghunaghata ta ghəŋani ná, daga ndanana, dza'a nda ngha kuni ta Zwanja mndu ta nzaku nda ga zeghwa Lazglafta ta mbruta, dza'a nda ngha kuni ta sahani ma kusay ta luwa§ guli,» ka'a.

⁶⁵ Lagha tsa mali ta ghəŋa gwal dra skwi ya ka kuhintá lgut ta vghani. Ka'a mantsa: «Ya wana kwara ta kwarakwara ta ghəŋa Lazglafta. Mndara wati gwaɗa ya ta psagalta mu, ya wana nda sna sləməŋa ghuni ta kwarakwara ya kwara tsi na? ⁶⁶ Kinawu ka kaghuni ta gray na?» ka'a. «Nda ra ka dzata* na mndu na,» ka hən hlafta wi.

⁶⁷ Ka gi tafə hən ta sərɗək ma kuma ŋa Yesu, ka dənəzl sanlaha, ta dgharu† ya laha. ⁶⁸ «Ka si Kristi ka ná, tsatsaftsatsa ka waya ta dza kagha,» ka hən.

Wadutá vla Piyer

Mak 14:66-72, Luk 22:56-62, Yuh 18:25-27

⁶⁹ Ma tsa fitik ya, ta nzaku Piyer ma bli ma daɓa tsa həga ya. Ka lagha sana kwalva ka marakw slanaghata. «Kagha guli ná, si ka kawadaga kagha nda tsa Yesu mnda la Galili ya,» ka'a nda tsi. ⁷⁰ Əŋ, ya'! «Sna a yu ta skwi ta kumə ka ta mnay wu,» ka'a ta kəma mnduha demdem.

⁷¹ Tahula tsa, ka sli'afta tsi ka nzata ma dzuguva watgha. Ka nghanjá sana kwalva ka marakw guli. «Si ka kawadaga na mndu na nda Yesu mnda la Nazaret,» ka'a nda tsa gwal hada ya. ⁷² Əŋ, ya'! «Sna a yu ta tsa mndu ya wu,» ka'a ka wadgəlta.

⁷³ Bats nzda, ka gavanavata tsa gwal ma tsa vli ya ta Piyer, ka hən nda tsi mantsa: «Dər ki tsi, tekw kagha mataba tsa mnduha ya, ta tsatsaku ta lwa gha,» ka hən nda tsi. ⁷⁴ «Kusekw!» ka Piyer ka waday. «Ka ksi'afksi'a Lazglafta ta i'i ka tsakalawa da tsi. Sna a yu ta na mndu na wu,» ka'a. Gi ka wahatá vazak. ⁷⁵ Ka gi havaktá Piyer ka gwada ya si mnana Yesu kazlay: Ma kdaku vazak wahata ná, dza'a mnay ka hkən səla kazlay: Sna‡ a yu ta tsa mndu ya wu kə'a ya. Ka gi sli'afta tsi ka laghwi dzibil ka hərəba taw.

27

Kladaghatá Yesu ta kəma Pilatus

Mak 15:1, Luk 23:1-2, Yuh 18:28-32

¹ Tsadakwa vli gasərɗək, ka ts kavata la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda la galata mndu, ka dzraftá gwada ta ghəŋa Yesu, ŋa dzata. ² Ka habaftá hən, ka klaghatá hən vlarjá Pilat ta nzakway ka ŋumna.

Mtakwa Yuda Iskaryut

Slg 1:18-19

³ Nghay tsa Zudas ta vlatá Yesu ya, ta tsanaghatá guma ŋa dzata ná, ka həgə tsi ta mader. Ka klaftá tsi ta tsa suley hkən mbsak ya, ka lagha vranavata tsa la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda la galata mndu ya. ⁴ «Gaga yu ta dmaku ta vlatá mndu kul had dmakwani ŋa dzata,» ka'a nda hən. «Nu gwada anni! Dzik nda kagha tsaya,» ka hən nda tsi. ⁵ Ka pghidintá Yuda ta tsa tseɗi ya ma həga Lazglafta, ka laghwi hamta ketsin ma ŋurzuljani, ka dzuvta ht-sinani. ⁶ Ka hlafta la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ta tsa tseɗi ya. «Ra a ka gwafata na tseɗi na nda tseɗi ma vla tsakatá skwa Lazglafta wu, kabga tseɗa nasa ya,» ka hən.

⁷ Ka dzraftá hən, ka laghwi skwatá vwaha sana mnda tsa huzla nda tsi, ŋa la mbla la matbay. ⁸ Tsaya tama ta kəl lu ka hga tsa vwah ya ka «vwaha nasa» kulam gitana. ⁹ Tsaya dzatá ghəŋa skwi ya mna anabi Irmiya kazlay: Ka klaftá hən ta tsa suley hkən mbsak ya, tsa mbsaka tseɗi kura la Isra'ila ta planata ya, ¹⁰ ka vlatá hən ŋa skwatá vwaha sana mnda tsa huzla, mantsa ya mnidifta* Mgham Lazglafta kə'a ya.

† 26:60 Ngha ta Zabura 27:12, nda 35:11. ‡ 26:61 Ngha ta Yuhwana 2:19. § 26:64 Ngha ta Zabura 110:1 nda Daniyel 7:13. * 26:66 Ngha ta Zlahu 24:16. † 26:67 Ngha ta Isaya 50:6. ‡ 26:75 Ngha ta 26:34. * 27:10 Ngha ta Zakari 11:12-13 nda Irmiya 18:2-3 nda 19:1-2 nda 32:6-15.

*Yesu ta kəma Pilatus**Mak 15:2-5, Luk 23:3-5, Yuh 18:33-38*

¹¹ Ka kladaghatá lu ta Yesu ta kəma Pilat ta nzakway ka n̄umna. «Kagha na mghama la Yahuda na ra?» ka n̄umna dawajta da tsi. «Manda wa tsa mna ka ya,» ka Yesu nda tsi.

¹² Ama, ta ghəŋja hamata tsakalawa la mali ta ghəŋja gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la galata mndu ya ná, zlgħa a ta wani wa. ¹³ «Sna a kagha ta inda na skwi ta gwadə hən̄ ta kagha na ra?» ka Pilat nda tsi. ¹⁴ Ama mbədanagha a Yesu dər te' ta inda tsa daway ta daw tsi ya wa. Ka ndərmim n̄umna Pilat katakata.

*Tsanaghata lu guma mtaku ta Yesu**Mak 15:6-15, Luk 23:13-25, Yuh 18:39—**19:16*

¹⁵ Inda fitika skala Pak ya, ta snusna n̄umna ta zliginjá mndu turtuk ma gamak. Mndu ya dawaj mnduha da tsi ta zlijnta tsi. ¹⁶ Ma tsa fitik ya, mamu sana mnda mdaku snaj lu ksamə lu da gamak, Barabas hgani. ¹⁷ Nghay Pilat ta tsa tskata mnduha ya, ka'a nda hən̄ mantsa: «Wati ta kumə kuni ta zlighunista da na? Barabas re, ari Yesu ta hgə lu ka Kristi ya a na?» ka'a nda hən̄. ¹⁸ Nda sna Pilat kazlay: Ka draku vlata hən̄ ta Yesu kə'a ya kay.

¹⁹ Ta nzaku Pilat ma vla tsa guma tama, ka ghunafita markwa tan̄ ta mndu ŋa mnanata kazlay: Ma famə ka ta ghəŋja gha ma gwadə ta na mndu kul had dmakwani na. Ya ghuyə ghuya yu ta dan̄wa katakata ta ghəŋja na mndu na ma suna da ta na rvidik gita u na kə'a.

²⁰ Lagha la mali ta ghəŋja gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la galata mndu, ka linta bara mnduha ŋa daway tan̄ ta slinjá Barabas, ta dzatá lu ta Yesu. ²¹ «Wati mataba na mnduha his na ta kumə kuni ta zlighunista da na?» ka Pilat nda hən̄. «Barabas! Barabas! Barabas!» ka hən̄ hlaftá wi. ²² «Nu dza'a yu magay ŋa Yesu ta hgə lu ka Kristi na tama?» ka Pilat dawajta da hən̄. «Zlən̄afta ta udzu! Zlən̄afta ta udzu! Zlən̄afta ta udzu!» ka hən̄ hlaftá wi. ²³ «Nahgani va skwi maga tsi?» ka n̄umna nda hən̄. «Zlən̄afta ta udzu! Zlən̄afta ta udzu! Zlən̄afta ta udzu!» ka hən̄ hlaftá wi nda mbraku. ²⁴ Nghay Pilat ná, zlranta a mataba tan̄ wu, ta sgaku nda sga sli'avafita ŋudufa mnduha, ka ta'atá tsi ta imi, «wya dzva da, wya dzva da,» kə'a mbazinjá dzvani ta kəma mnduha†. «Sabsa dzva da ta ghəŋja gwadə ta na mndu na, dzik nda kaghuni tsa,» ka'a. ²⁵ «Ka la usani ta ghəŋja an̄ni nda zwana ŋni tani!» ka hən̄ hlaftá wi. ²⁶ Lagha Pilat ka zlinistá Barabas ta hən̄. Tahula

slvaptani ta Yesu nda krupi, ka vlatá tsi ŋa zlən̄afta ta udzu.

*Ghubasay sludzihá ta Yesu**Mak 15:16-20, Yuh 19:2-3*

²⁷ Ka kladamtá la sludza n̄umna Pilatu ta Yesu da dafi ma hudá həga, ka hagdaghata hən̄ ta inda la sludzi demdem ka tskanaghatá ghəŋ. ²⁸ Ka sudatá hən̄. Ka sudanavatá hən̄ ta lguta dva ma mgham mgham. ²⁹ Ka daftá hən̄ ta zewazewa teki, ka fanamta ma ghəŋ, fanamha hən̄ ta dafa ma dzva zeghwí. Ka lagha hən̄ da tsaləfu ta kəmani ka gagay. «Zgu tsa ŋa gha mghama la Yahuda,» ka hən̄.

³⁰ Ka tafa sərđak tida, ka klaghutá tsa dafa da tsi ya, ka dzay nda tsi ma ghəŋ. ³¹ Manda kdakwa tan̄ ta gagay, ka sudaghutá hən̄ ta tsa lguta ma mgham mgham ya, ka sudglanavatá tsa ŋani ma lgut ya. Ka klə hən̄ ŋa dza'a zlən̄afta ta udza zlən̄ay.

*Kla Yesu ŋa zlən̄afta**Mak 15:21-32, Luk 23:26-43, Yuh 19:17-**27*

³² Ta sap hən̄ ma hudá luwa, ka guyatá hən̄ nda sana mnda la Siren, ta hgə lu ka Simuŋ. Ka mblanaftá hən̄ ta kla udza zlən̄a Yesu. ³³ Manda 6hadaghata tan̄ da vli ta hgə lu ka Gwalgwata, manda mnay kazlay: Vla ghudzifa ghəŋ kə'a ya, ³⁴ ka vlanjá hən̄ ta ima inabi nda skwi ya dāh dāha‡. Tapanata Yesu ná, ka kwalaghutá tsi ta say.

³⁵ Tahula zlən̄afta tan̄, ka vzə hən̄ ta vindima§, ŋa daguvustá lguthani. ³⁶ Tahula tsa, ka nzatá hən̄ ka nghan̄.

³⁷ ŋa maranjá skwi kəl lu ka tsanaghatá guma, wya ká lu vindafta nda ta ghəŋani: «Nana mndu na Yesu, Mghama la Yahuda, ka lu.» ³⁸ Ka zlan̄aftá lu ta gandaha his kawadaga nda tsi. Pal nda ga zeghwani, pal nda ga zlaḡani.*

³⁹ Ka rarazə gwal ta mbaḡa ta tvi ka kəktsa ghəŋ†. ⁴⁰ «Kagha dza'a tasiŋtá həga Lazglafta ka bəgladafta gha ma fitik hkən‡ ná, mbanafmba ta ghəŋja gha tama 6a, ka si Zwan̄a Lazglafta ka. Sasa gha ta na udza zlən̄ay na tama 6a,» ka hən̄.

⁴¹ Ka gagə la mali ta ghəŋja gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha, nda la galata mndu guli, ka hən̄ mantsa: ⁴² «Mbanaftha ta sanlaha ná, trid trapta ma mbanaftha ghəŋani. Ka si mghama la Isra'ila tsi ya ní, ka sasa tsi ta na udza zlən̄ay na kada grafta mu. ⁴³ Faffa yu ta ghəŋja da ta Lazglafta, ka'a. Ka mbanafmba Lazglafta ndana§ tama, ka si ta dvay tsi. «Ti ná, Zwan̄a Lazglafta yu,» a katsi kay ra,»

† 27:24 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 21:6-8. ‡ 27:34 Ngha ta Zabura 69:22. § 27:35 Ngha ta Zabura 22:19. * 27:38

Ngha ta Isaya 53:12. † 27:39 Ngha ta Zabura 22:8. ‡ 27:40 Ngha ta 26:61, Yuhwana 2:19. § 27:43 Ngha ta Zabura 22:9.

ka hən. ⁴⁴ Ka rarazə tsa gəndaha zlanaf lu kawadaga nda tsi ya manda va tsaya guli.

Mtakwa Yesu

Mak 15:33-41, Luk 23:44-49, Yuh 19:28-

30

⁴⁵ Zlrafta ta fitik dək ma ghən ha ka laha ta nzemndi hkən ta fitik hawu, ka nutá vli tđik ka grum ta ghəŋa hadik demdem. ⁴⁶ Lagha vli ta nzemndi hkən tama, ka wahatá Yesu nda lwi dagala. «Eluwa! Eluwa! Lama sabaktani,» manda mnay kazlay: «Da da! Da da! kabgawu kəl ka ka zlidivata* na?» kə'a ya. ⁴⁷ «Wya ta haga Iliya,» ka tsa gwal ta snay hada ya. ⁴⁸ Ka gi hwayaftá sana mndu turtuk mataba tan, ka laghwi klaftá susu, ka tsumamta ma imi masmasa, ka hbunja ta wa udzu, ka vlay nani ŋa sayni†. ⁴⁹ «Zlanzla ka nghan mu, ka dza'a saghasa tsa Iliya ya da mbanafata,» ka sanlaha.

⁵⁰ Ka wahglatá Yesu nda lwi dagala, ka sap hafu mida. ⁵¹ Ma va tsa fitik ya, ka gi tavaptá zlala ma həga‡ Lazglafta his, daga ta ghən dikw ta mndər, ka gigdavaftá hadik, ka tatavaptá palaha, ⁵² ka gwanutá wa kuluha, ka sli'agaptá ndəghata mnduha Lazglafta si ta rwuta, nda hafu. ⁵³ Tahula sli'agapta Yesu, sli'agapta hahən ma kulu, ka laghu hən da luwa Ursalima ta nzakway ka luwa nda ghuəa. Nda ndəgha mnduha ta nghanja hən hada.

⁵⁴ Nghan mghama sludza la Ruma nda sanlaha ma sludzi kawadaga nda tsi ta nghan Yesu ta tsa gigdavafta hadik, nda tsa skwi ta magaku ya ná, ka ksutá zlan ta hən katakata. «Kahwathwata ná, Zwanja Lazglafta na mndu na,» ka hən. ⁵⁵ Hada guli ná, nda ndəgha mi'aha ta nzakta di'ij ka nghan. Tsaw daga ma luwa Galili sli'afata hən mista Yesu ŋa maganata slna. ⁵⁶ Mataba tsa mi'aha ya, hada Mari makwata Magdala, nda Mari mani ma i Yakubu nda Yusufu, nda mani ma zwana Zebedi.

Padamta Yusufu ta Yesu

Mak 15:42-47, Luk 23:50-56, Yuh 19:38-

42

⁵⁷ Laha fitik hawu, ka sagha sana mnda luwa la Arimate ta həg lu ka Yusufu. Tsa mndu ya ná, gadghəl ya, duhwala Yesu ya guli. ⁵⁸ Ka lagha tsi da Pilat da dawaftá mbla Yesu. Ka vlatá Pilat ta tvi ŋa vlanja. ⁵⁹ Ka klaftá Yusufu ta tsa mbli ya, ka mbsamta ma wupaya ŋusliŋ. ⁶⁰ Ka klaftá tsi ka laghwi da famta ma kulu ta ka lfid, si lap tsi ma kluluh ŋa ghənani. Ka tanwalunja tsi ta mghama klam ta wa tsa kulu ya. Ka sli'afatá tsi, ka

laghwi. ⁶¹ Ka nzaktá i Mari makwa ta Magdala nda tsa sana Mari ya mbən nda tsa kulu ya.

Nghan la sludzi ta kula Yesu

⁶² Gamahtsimani, tahula fitika paya skwi ŋa bađu Sabat, ka sli'afatá la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta kawadaga nda la Farisa, ka laghu slanaghatá Pilat. ⁶³ Ka hən nda tsi mantsa: «Mghama da, mamu sana skwi havagagha ŋni. Ka tsəna mnda tsakalawi na mnata ta ma nzakwani ta ndiri ná, “tahula fitik hkən dza'a sli'agapsli'a yu nda hafu§,” ka'a. ⁶⁴ Tsaya tama ná, mnanamna ta la sludzi ka dza'a hən nghan tsa kulani ya, ha bađu mahkəna fitik, da lagha duhwalhani da ghalaghatā mblani, da mnə hən ŋa mnduha kazlay: Wa a sli'agapsli'a ma mtaku, kə'a. Ya dza'a malaghumala tsa tsakalawi ma kdavaktani ya katakata ka tsa tanjan ya,» ka hən. ⁶⁵ «Ya mamu sludziha, hlawa hən ka dza'a kuni da nghan, manda ya ta kumə kuni,» ka Pilat. ⁶⁶ Ka laghu hən da vla tsa kulu ya, ka nərzlaftá hən ta tsa klam ya, ka pghatá hən ta la sludzi ŋa nghan.

28

Sli'agapta Yesu ma mtaku

Mak 16:1-10, Luk 24:1-12, Yuh 20:1-10

¹ Tahula luta Sabat, wurək tgha bađu Dəmas, ka sli'afata i Mari makwa ta Magdala nda tsa sana Mari* ya ka laghu ta kulu. ² Gi ka gigdavaftá hadik katakata. Ka saha duhwala Lazglafta daga ta luwa, ka tanwalaghatá tsa klam ya, ka nzafata tida. ³ Ta wudaku manda wuda luwa. Ka ŋusliŋ lgutani tilil manda papla. ⁴ Ka ghudzaku tsa sludziha ta nghan tsa kulu ya da zlan. Ka zlambutá hən manda gwal nda rwa.

⁵ Ka tsa duhwala Lazglafta ya nda tsa mi'aha ya mantsa: «Kaghuni, ma zlan kaghuni ta zlan. Nda sna yu kazlay: Tsa Yesu si zlanaf lu ta udzu ya ta zbə kuni kə'a. ⁶ Ta had hadna wa, sli'agapsli'a ma mtaku manda va ya si mna tsi. Sawa nghanatá vli si hanana lu 6a. ⁷ Ka dza'a kuni misimmisim da mnanatá duhwalhani kazlay: Sli'agapsli'a Yesu ma kulu, wa'a ta kzla kaghuni ma luwa Galili† kə'a. Hada dza'a gmakwa kuni nda tsi. Tsaya skwi mnaghuna yu,» ka'a.

⁸ Ka gi sli'afata tsa mi'aha ya ta kulu nda zlan nda zlan, nda rfu nda rfu guli, ka laghu nda hwaya nda hwaya mnay ŋa duhwalhani Yesu. ⁹ Ka gi lagha Yesu da guyaku nda hən. «Zguwa tsa!» ka'a nda hən. Ka gavadaghatá tsa mi'aha ya tavatani, ka njananatá səlahani, ka tsəlbu ta kəmani. ¹⁰ Ka Yesu nda hən

* 27:46 Nghan ta Zabura 22:2. † 27:48 Nghan ta Zabura 69:22. ‡ 27:51 Nghan ta Sabi 26:31-33. § 27:63 Nghan ta 16:21, 17:23, 20:19. * 28:1 Nghan ta 27:56. † 28:7 Nghan ta 26:32.

mantsa: «Ma zləŋ kuni ta zləŋ! Lawala da mnanata zwanama da, ka dza'a həŋ da luwa Galili, hada dza'a gmakwa ŋni nda həŋ,» ka'a.

Rusay la sludzi ta skwi ta maguta nda mbla Yesu

¹¹ Tata tvi tsa mi'aha ya, ta sli'amtá sanlaha ma tsa gwal si ta ngha kulu ya da luwa, ka laghu da rusay ŋa la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ta inda skwi ta maguta. ¹² Ka tskavatá la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la galata mndu, ka dzraftá həŋ ta klafta tseǵi dambłak ka vłanťá tsa la sludzi ya. ¹³ Ka həŋ nda həŋ mantsa: «Duhwalhani ta sagha ghalaghata girvidik ta hani† aŋni ná, kiǵa» ka kuni dza'azlay, ka həŋ. ¹⁴ Ka snanaghasna tsa gwada ya ta ŋumna ya, dza'a nda sna aŋni ta skwi ŋa mnanata, had' sana skwi dza'a ksaghunata wu,» ka həŋ. ¹⁵ Ka zlgħaftá tsa la sludzi ya ta tsa tseǵi ya, ka laghwı magata manda ya mnanaf lu ta həŋ. Ka tutá tsa gwada ya mataba la Yahuda, ta mnə həŋ ha gita.

Maravata Yesu da duhwalhani ta ghwá

Mak 16:14-18, Luk 24:36-49, Yuh 20:19-

23, Slg 1:6-8

¹⁶ Ka sli'afťa tsa duhwalha Yesu ghwanpǵə ndeŋ ya ka laghwı da luwa Galili ta ghwá ya mnanaf§ Yesu ta həŋ. ¹⁷ Na gi nghay taŋ ta Yesu, ka tsǵłbatá həŋ ta kəmani. Ama ta dga ghəŋ sanlaha. ¹⁸ Ka gavadagħatá Yesu, ka'a nda həŋ mantsa: «Inda mbraku ta luwa nda ya ta hadik tani ná, vlihavla lu. ¹⁹ Lawala ta ghəŋa hadik demdem, ka nanafta kuni ta mnduha ka duhwalha* da, ka maganafta kuni ta batem ta həŋ ma hga Da, ma hga Zwan, nda ya ma hga Sulkum nda ghuǵa. ²⁰ Ka taghanafta kuni ta həŋ ta snatá inda skwiha ya mnaghunaf yu. Ya wana yu kawadaga nda kaghuni ha kdavakta ghəŋa hadik,» ka'a.

† 28:13 Ngha ta 27:64. § 28:16 Ngha ta 26:32. * 28:19 Ngha ta Slna gwal ghunay 1:8.

Simuŋ nda Andre. ³⁰ Tata lamə nda la həŋ da həga, ka gi mnə lu ŋa Yesu ta gwada ta midza Simuŋ ta hani ta ɓasa ŋuɗidar. ³¹ Ka gavadaghatá Yesu tavatani ka ŋanata ta dzvu, ka sli'anafta. Na tsa gi sli'anaftani ya, gi kwandlanŋ mbatani tsa. Ka sli'aftá tsa marakw ya maganata skwa zay ta həŋ.

Mbambanafta Yesu ta gwal kul dughwanaku

Luk 4:42-44

³² Tahula dadata fitik baɗu va tsaya, ka hladaghatá lu ta inda gwal kul dughwanaku da Yesu, kulam nda gwal ta tsuta ka halaway tani. ³³ Ka ts kavatá inda mnduha ma luwa nərɓisl ta watgha tsa həga ya. ³⁴ Ka mbambanaftá Yesu ta ndəghata mnduha ma danwaha taŋ kavghakavgha, ghazligiŋha ta ndəghata duhwalha halaway guli ma mnduha. Vlaŋ a ta tvi ta tsa duhwalha halaway ya ŋa gwada guli wu, kabga nda sna hahəŋ guli ta nzakwa Yesu.

Sli'apta Yesu ma luwa Kafarnahum

³⁵ Na tsadakwa vli ta tsughbura sərɗək, ka sli'aftá Yesu, ka laghwi da mtak. Ka ndəɓu tsi ta dzvu hada. ³⁶ Ka sli'aftá i Simuŋ nda sanlaha ma mnduha ka laghwi da naghay. ³⁷ Ka naghə həŋ, ka slaftá həŋ tida. «Ta paha kagha inda mnduha,» ka həŋ nda tsi. ³⁸ «Mbadma da sana vliha ndusa ndusa, ka dza'a yu mnanaŋtá gwada Lazglafta ta tsahaya guli, kabga tsaya kəl yu ka sagha,» ka'a nda həŋ. ³⁹ Ka laghu tsi da mna gwada Lazglafta ma həgaha tagha skwa la Yahuda ta inda hadika Galili, ghazligiŋha ta duhwalha halaway ma mnduha.

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda rda mndu tida

Mat 8:1-4, Luk 5:12-16

⁴⁰ Ma sana fitik, ka lagha sana mndu nda rda mndu tida tsalɓata ta kəma Yesu. Ka'a mantsa: «Nda zɗakatahuda gha, laviŋlava ka ta mbidifta,» ka'a. ⁴¹ Ka ksaŋtá tsi ta Yesu ka hidahida. Ka kapaŋtá tsi ta dzvani ka ksaŋta. «Ta kumay yu, mbafmba gha,» ka'a nda tsi. ⁴² Gi hadahada, hlets mbatani tsa, kləwəɗ vghani. ⁴³ «La tama,» ka Yesu vriŋta. ⁴⁴ Ka'a nda tsi guli mantsa: «Yahayaha ka da walaŋta mnanaŋtá mndu, ka dza'a ka da maranaŋtá vgha gha ta mnda dra skwi ŋa Lazglafta. Ka plata ka ta ghəŋ manda ya vindaf Musa, ŋa maraŋtá ghuɓatá kagha, ka da grafta mnduha ta mbatá kagha,» ka'a. ⁴⁵ Ama ka sli'aftá tsatsi, ka laghwi tay ma luwa, ka tutá tsi wdid. Kabga tsa, ka pyaftá tsa gwada ya ta Yesu ka lamə da luwa banluwa. Ama ka nzaghutá tsi ta wa mazawa. Kulam nda tsa, ka sli'adaghatá mnduha dər ndiga ndiga da slanaghata hada.

2

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda rwa səlani

Mat 9:1-8, Luk 5:17-26

¹ Tsɓakw fitik tahula tsa, ka sli'aftá Yesu ka vradaghatá da luwa Kafarnahum. Manda snaŋta lu kazlay: Vragaghavra Yesu dzagha kə'a, ² ka sli'adaghatá mnduha nərɓisl ndaghaganaptá vli nduk ta dabiŋgha, had vli ŋa nzaku wu, ta mna Lfiɗa Gwada Yesu ŋa taŋ. ³ Ka tsukwadanaghatá mnduha fwaɗ mataba mnduha ta sli'adaghatá da tsi ta sana mndu nda rwa səlani. ⁴ Zbay taŋ ta tvi ŋa ɓhanavatá Yesu ná, triɗ mutsaf a həŋ wa. Ka ŋladaftá həŋ ta ghəŋa tsa dzuguvu nzamə Yesu mida ya. Ka gunapta həŋ ta ghəŋani, ka hbaftá həŋ ta tsa mndu ya ta tsa skwa hanani ya ka fadatá həŋ nda ta tsa ghurum ya. ⁵ Nghanata Yesu ta tsa zlghey nda ŋuɗufa taŋ ya ná, «nda pla dmakwa gha sagəŋ,» ka'a nda tsa mndu nda rwa səlani ya. ⁶ Ta nzaku sanlaha ma gwal tagha zlahá Musa ŋa mnduha ma tsa vli ya, ka həŋ ma ghəŋa taŋ mantsa: ⁷ «Nu ta kəl na mndu na ka kwarakwara mandana na! Wa ta laviŋtá* pla dmakwa mndu ta ghəŋa Lazglafta turtukwani na?» ka həŋ. ⁸ Snaŋta Yesu ta tsa skwi ta mnə həŋ ma ghəŋa taŋ ya nda ma sulkuma vghani, ka'a nda həŋ mantsa: «Nu ta kəl kuni ka ndanu mandana na? ⁹ Ta grə kuni ná, mal blakwa mnay ŋa na mndu nda rwa səlani na kazlay: Nda pla dmakwa gha kə'a re, ari mal blakwa mnay ŋani kazlay: Sli'afslí'a, kla ta skwa hana gha ka sli'a ka kə'a na? ¹⁰ Ndana tama, kada snaŋta kuni kazlay: Mamu Zwanja mndu nda mbrakwa plinjtá dmakwa mndu ta ghəŋa hadik kə'a ná, wya tsi: ¹¹ Ka i'i ta mnaghata gra wa, «Sli'afslí'a, kla ta skwa hana gha, la dzagha gha,» ka'a nda tsa mndu nda rwa səlani ya. ¹² Gi brahwat kə'a sli'afta, zləŋal klaftá skwa hanani, ka sabə tsi nzərəm ta nghay inda mnduha. Ka ndərmim həŋ nda ndərmima, ka zləzlvu həŋ ta Lazglafta. Ka həŋ mantsa: «Ka yawu ka yawu, ta maga a skwi manda na wu,» ka həŋ.

Hgafsta Yesu ta Levi mnda tska dzumna

Mat 9:9-13, Luk 5:27-32

¹³ Tahula tsa ka sli'aftá Yesu ka vrəglaghata nda ta wa drəfa Galili. Ka sli'adaghatá mnduha dliwis slanaghata hada, ka taghə tsi ta skwi ŋa taŋ. ¹⁴ Tata gra mbada Yesu, ka nghanjtá tsi ta Levi mnda tska dzumna, ta nzakway ka zwanja Alfe, ta nzaku ta watgha həga ksa slnani. «Mbadá mista ɗa,» ka'a nda tsi. Ka sli'afta Levi ka laghwi mistani.

Za skwa zay ma həga ga Levi

* 1:44 Ngha ta Zlahu 14:2-32.

* 2:7 Gray nda Zlahu 24:16, Ngha ta Zabura 103:3, Isaya 43:25.

¹⁵ Tahula tsa, ka tskavatá i Yesu nda duhwalhani kawadaga nda gwal tska dzumna, nda sanlaha ma ghwadaka mnduha, kabga nda ndagha mndarga tsa mnduha ya ta dza'a mistani tazlay. Ka tskavatá hən̄ ka za skwi ma həga ga Levi.[†] ¹⁶ Kə'a, ká gwal tagha zlahá Musa n̄a mnduha ta nza-kway mataba la Farisa ná, ta za skwi Yesu kawadaga nda gwal tska dzumna nda sanlaha ma tsa ghwadaka mnduha[†] ya. Ka hən̄ nda duhwalha Yesu mantsa: «Kabgawu ta kəl Mghama ghuni ka za skwi kawadaga nda na mnduha na 6a?» ka hən̄. ¹⁷ Slrew, lamla tsa gwada ya da sləmən̄ja Yesu. Ka'a mantsa: «Gwal kul dughwanaku yeya ta psa duhtur, psa a gwal dughwana wa. Sagha da psa gwal dmaku i'i, sagha a yu da psa gwal ta mnay kajlay: Tudúkwa an̄ni kə'a wa,» ka'a nda hən̄.

Gwada Yesu ta ghən̄ja suma
Mat 9:14-17, Luk 5:33-39

¹⁸ Tata suma i duhwalha Yuhwana nda la Farisa ma sana fitik guli, ka sli'aktá mnduha dawan̄ta da Yesu. Ka hən̄ mantsa: «Ya wya ta suma i duhwalha Yuhwana nda la Farisa ní, kabgawu ta kwal n̄a gha ma duhwalha suma ka na?» ka hən̄ nda tsi. ¹⁹ Ka Yesu nda hən̄ mantsa: «Ka ta kawadaga graha zwan̄ja midzi nda tsa zwan̄ja midzi ya katsi ná, ta sumay hən̄ ta suma ra? Ka ta kawadaga hən̄ katsi ná, had' hən̄ ta suma wa. ²⁰ Dza'a saghasa fitik, n̄a klaghutá zwan̄ja midzi. Bađu tsaya tama, dza'a sumay hən̄ ta suma. ²¹ Mantsa guli, had' lu ta tsaktá lfida gerzan, ka tsamtá halata lgut nda tsi wa. Ka mantsa tsi katsi ná, dza'a kđin̄kđá tsa lfida gerzan ya ta mđukinj̄ta tsa halata lgut ya. ²² Had' lu ta d̄ihamtá ima inabi ta ka nuni ma halata zliba huta guli wa, ba ma lfidani ta d̄ihanta lu. Kabga tawafanti dza'azlay ná, dza'a zlukigin̄z lukwa ta tsa halata huta ya, n̄a tiñtani. N̄a nzakwani lpay lu ma ya, lpay lu ma ya,» ka'a.

Yesu mgham ta ghən̄ja sabat
Mat 12:1-8, Luk 6:1-5

²³ Bađu sana sabat ta labla i Yesu nda duhwalhani ta tviš ma vwaha nimaya, ka 6ala'atá tsa duhwalhani ya ta tsa nimaya ya. ²⁴ Ka la Farisa nda Yesu mantsa: «Ngha 6a gra ta skwi, kabgawu ta kəl duhwalha gha ka maga skwi pyaf lu ta magay bađu sabat^{*} na?» ka hən̄. ²⁵ Ka Yesu nda hən̄ mantsa: «Ta dzan̄af a kuni ta skwi maga Dawuda[†] ma fitika kuzlanafata maya ta hən̄ nda gwal kawadaga nda tsi tani ra?» ²⁶ Ma fitika nzakwa Abiyatar ka mali ta ghən̄ja inda gwal ta dra skwi n̄a Lazglafta ná, ka

lamə tsi da həga Lazglafta, ka zutá skwa zay ya fana lu ta Lazglafta pđar tsi ta skwi n̄a zan̄ta, tsatsanafha guli ta gwal kawadaga nda tsi. Tsa skwa zay[†] ya ná, had' hamata mndu ta zay wa, ba tsa gwal ta dra skwi yeya kwen̄kwen̄ ta zay, ama ka zutá Dawuda tsatsanafha ta grahani guli,» ka'a. ²⁷ Ka Yesu nda hən̄ guli mantsa: «Kabga n̄a kata mndu fata lu ta sabat, fa a lu ta mndu n̄a sabat wa. ²⁸ Tsaya kəl Zwan̄ja mndu ka nzaku ka mgham ta ghən̄ja sabat,» ka'a.

3

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda mta dzvani

Mat 12:9-14, Luk 6:6-11

¹ Mbadaka Yesu ka ləglami da həga tagha skwa la Yahuda, ka slafatá tsi ta sana mndu nda mta dzvani ta nzaku hada. ² Ka dza'a mbanafər mbanaf a tsi ta na mndu na bađu sabat, ká mnduha nzata ka ngha Yesu tiritiri, kabga n̄a mutsafatá rutsak tida. ³ «Sli'afslia' gra, ka sagha ka sladata ta kəma mnduha,» ka Yesu nda tsa mndu nda mta dzvani ya. ⁴ Ka'a nda hən̄ tama mantsa: «Nu skwi nda ra n̄a magay bađu sabat na? Maga skwi dina re, ari maga ghwadaka skwi a na? Mbanafatá mndu skwi ta raku re, ari dzatá mnda a skwi ta raku?» ka'a nda hən̄. Tsitsrid, ka hən̄ nzata. ⁵ Ka kuzlanafatá tsi ta Yesu ta n̄uduf manda waftani ta hən̄, kabga tsa tən̄ja ta ghən̄ja tan̄ ya. Huf safi ta n̄udufa Yesu, «tdaptá ta dzva gha gra,» ka'a nda tsa mndu nda mta dzvani ya. Ka tdapta tsi ta dzvani, gi kundlin̄ mbatani tsa. ⁶ Ka gazlagabá la Farisa dzibil, gi ka laghwi hən̄ dzrəku kawadaga nda mnduha mghama Hiridus^{*} n̄a zba tva dzatá Yesu.

Sli'adaghata mnduha slanaghatá Yesu ta wa drəf

⁷ Ka sli'aptá i Yesu nda duhwalhani mataba tan̄, ka laghwi ta wa drəfa Galili. Snañta mnduha ta tsa skwi ta magə Yesu ya, ka sli'akta hən̄ daga ta hadika Galili, nda ya ma Zudiya, ⁸ nda pđakwa gwal ta hadika Ursalima, nda gwal ta hadika Idume, nda gwal ta 6la ghwa Zurden, nda gwal ta waftá luwa Tir nda Sidun̄ tani. ⁹ Ka mnanatá Yesu ta duhwalhani n̄a payanatá kwambalu, kabga yaha mnduha da 6isla i'i kə'a, ¹⁰ kabga nda ndəgha mnduha mbambanaf tsi, kəl inda gwal dan̄wa ka sli'adaghata. ¹¹ Ghur ka gwal kasaf ghwadaka sulkum ta hən̄ ngha Yesu guli ná, ka sli'adaghata hən̄ da tsaləu ma ghuvani ka wahu. «Kagha Zwan̄ja Lazglafta!» ka hən̄ nda tsi. ¹² Ka

[†] 2:15 Ngha ta Lukwa 5:29. [‡] 2:16 Ngha ta Lukwa 15:1-2. [§] 2:23 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 23:26. ^{*} 2:24 Ngha ta Sabi 34:21. [†] 2:25 Ngha ta 1 Samuyel 21:2-7. [‡] 2:26 Ngha ta 1 Samuyel 21:2-7, 2 Samuyel 15:35 nda Zlahu 24:9.

^{*} 3:6 Hiridus An̄tipas.

davanaghatá Yesu ta hən̄j ka ɲɔɲɔɲɔ. «Ma mnaɲ kuni ta i'i» ka'a nda hən̄j.

Dagabta Yesu ta duhwalhani ghwanɲɔɲɔ his

Mat 10:1-4, Luk 6:12-16

¹³ Tahula tsa, ka sli'af̄tá Yesu ka laghwi ta kudunur. Ka haga'atá tsi ta gwal kumaɲ tsi, ka sli'adaghatá hən̄j slanaghata. ¹⁴ Ka daga'atá tsi ta gwal ghwanɲɔɲɔ his ɲa nzaku tavatani, ɲa ghunayni guli ta hən̄j mna Ggwada Lazglafta. ¹⁵ Vlan̄ja ta mbrakwa ghazligiɲtá duhwalha halaway ma mnduha ta hən̄j. ¹⁶ Wya hga tsa gwal ghwanɲɔɲɔ his dagab tsi ya: Simun̄j tsanaf tsi ta hɲani ka Piyer†, ¹⁷ nda i Yakubu nda zwanamani Yuhwana ta nzakway ka zwana Zebedi, Bwarneges kə'a tsanaf̄tá hga tan̄j, manda mnay kazlay: Zwana ɲəzla luwa† kə'a ya, ¹⁸ nda Andre, Filip, Bartelemi, Mata, Tuma, Yakubu zwan̄ja Alfe, Tade, Simun̄j mnda la Kananit, ¹⁹ nda Zudas Iskaryut. Tsa Zudas ya ta skwaptá Yesu.

Razanaf̄tá Sulkum nda ghu6a

²⁰ Tahula tsa, ka sli'af̄tá hən̄j ka laghwi dzagha. Ka sli'igəldaghatá mnduha dliwis slanaghata hən̄j, ha ka trapta i Yesu nda duhwalhani ta mutsaf̄tá fitik ɲa zan̄tá skwa zay. ²¹ Snaɲta la tan̄j ma Yesu ta skwi ta mnə lu kazlay: Nda hwaɲa ghunislakani kə'a ya, ka sagha hən̄j da klay.

Zlghawa Yesu ta ghəɲja razay ta razu lu
Mat 12:22-32, Luk 11:14-23, 12:10

²² Ka gwal tagha zlaha Musa ɲa mnduha ta sli'akta ma luwa Ursalima ta mnay guli mantsa: «Nda ksa na mndu na da Belzebul[§], kabga nda mbrakwa halaway ta ghazligiɲtá tsi ta duhwalha halaway ma mnduha,» ka hən̄j. ²³ Ka hagam̄tá Yesu ta hən̄j ka mnay ɲa tan̄j nda mahdihi. Ka'a nda hən̄j mantsa: «Waka halaway dza'a ghazligiɲtá halaway na? ²⁴ Ka tavaptá luwa turtuk ná, dza'a nzakway tsa luwa ya tɲukwa ra? ²⁵ Ka dgavapdga həga mndu his ná, ta dza'a nzəglanza tsa həga ya ra? ²⁶ Ka kuranavatá ghəɲani halaway katsi ná, nda dga his nda tsa tama, sladglata a nda tsa tama guli wu, kdavakta ɲani tsa. ²⁷ Ka ta habaf a mndu ta mndu nda mbra wu katsi ná, laviɲta a ta lami da həga ga tan̄j ka hlugudunustá hulzani wa. ²⁸ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata: Innda dmakuha dza'a magata mnduha, dza'a plinispla Lazglafta ta hən̄j nda innda rarazuha dza'a hən̄j rarazay tani. ²⁹ Ama innda mndu dza'a razanaf̄tá Sulkum nda ghu6a, plinista a lu ta dmakwani dekdek wa. Dza'a nzakway dmakwani ta ghəɲani ɲa kdekederj,» ka'a nda hən̄j. ³⁰ kabga «nda ghwadaka sulkum ma vghani,» ka hən̄j ta

mnay ta Yesu, kəl Yesu ka mna tsa gwada ya ɲa tan̄j.

I wa vərda zwanamani ma Yesu?

Mat 12:46-50, Luk 8:19-21

³¹ Tahula tsa, ka ɬhadaghatá i mani nda zwanamani ma Yesu, ka sladaghuta ma bli. Ka ghunadamtá hən̄j ta mndu da həga ɲa hgagaptá Yesu. ³² Tizlik tskatá mnduha tavata Yesu ta lagha lu da mnay ɲani kazlay: Wa'a i ma gha nda zwanama gha ta hga kagha ma bli kə'a. ³³ «I wa ma da nda zwanama da na?» ka'a zlghaftá wani. ³⁴ Ka nghadaptá tsi ka tsa mnduha ta nzaku ta wanaf̄tá ya, ka'a mantsa: «Wana i ma da nda zwanama da, ³⁵ kabga innda mndu ta maga skwi manda ya ta kumə Lazglafta, tsaya zwanama da, tsaya mukuma da, tsaya ma da,» ka'a.

4

Mahdihi nda mnda wutsa hulfa

Mat 13:1-9, Luk 8:4-8

¹ Ma sana fitik, ka nzəglatá Yesu ka tagha skwi ɲa mnduha ta wa drəfa Galili. Ka tskadaghatá mnduha ta vgha ɲəbəl̄s tavatani, kəl tsi ka laghwi nzagapta ma kwambalu ta wa tsa drəf ya, ta nzatá innda tsa mnduha ya rpa' ta wani. ² Ka taghə tsi ta ndaghata skwi ɲa tan̄j nda mahdihi. Wya ka'a nda hən̄j ma tsa tagha skwani ya: ³ «Snawa ka mnaghunata yu ɬa! Mbadaka sana mndu ka sli'af̄tá ka laghwi da wutsa hulfa ma vwahani. ⁴ Tata wut-saywutsay mantsa, ka rkatá sanlaha ta tvi ka sli'adaghatá dyakha da daguta. ⁵ Ka rkatá sanlaha ta kluluh ma vli kul slaghutá hadik, ka gi dyaf̄tá tsi misimmisim kabga sira a hadik ta ghəɲani wa. ⁶ Na safa fitik dzafta tida, ka zlghutá tsi haw ka ghwaluta, kabga slaghu a slrəɲ mistani wa. ⁷ Ma teki sanlaha, ka glanaghatá teki ka raghwana pghaf a ta ghəɲ wa. ⁸ Ta gənək sanlaha, ka dayaf̄tá tsahaya, ka galaf̄tá, ka pghaftá ghəɲ ka zwan̄j dze'dze'. Midida ghəɲja sanlaha, se-lela ghəɲja sanlaha, ɬərzəzla ghəɲja sanlaha. ⁹ Mndu nda sləmən̄ja snay, ka sna tsi,» ka'a nda hən̄j.

Kabgawu ta kəl Yesu ka gwada nda mahdihi na?

Mat 13:10-17, Luk 8:9-10

¹⁰ Manda dgaghuta i Yesu nda duhwalhani kawadaga nda sanlaha ma mnduha ta vgha, ka dawan̄tá hən̄j ta ghəɲja tsa mahdihi ya da tsi. ¹¹ «Kaghumi, vlaghunavla lu ta snaɲtá difa ta gwada ta ghəɲja ga mghama Lazglafta, ama ɲa sanlaha ná, ba nda mahdihi dza'a mnanan̄ja lu ta hən̄j, ¹² kabga ɲa nghay tan̄j, nghan̄ta a hən̄j

† 3:16 Piyer: Manda mnay kazlay: Pala kə'a ya. Gray nda Mata 16:16-18, Yuhwana 1:42. † 3:17 Gray nda Lukwa 9:54. § 3:22 Ngha ta Mata 10:25.

wa. Nja snay tan, snaŋta a haŋ dekdék wa. Ka má nda sna haŋ katsi ná, má dza'a mbədəkmbədə haŋ ta vgha da Lazglafta ŋa plinistani ta dmakuha tan,*» ka'a nda haŋ.

*Klatá ghəŋa tsa mahdihdi ya
Mat 13:18-23, Luk 8:11-15*

¹³ Tahula tsa, ka'a nda haŋ guli mantsa: «Sna a kuni ta tsa mahdihdi ya ra? Ka sna a kuni ta tsaya wu katsi ná, wa ka kuni dza'a snaŋta inda mahdihdi tama? ¹⁴ Tsa hulfa ta wutsə tsa mndu mnə yu ya ná, gwada Lazglafta ya ta wutsə tsi. ¹⁵ Sanlaha ma mnduha ná, manda tvi rkaf hulfa tida nzakwa tan. Na gi snaŋta tan ta gwada Lazglafta ma ŋudufa tan, ndadaghata hal-away hlugudunustá haŋ, manda dagay ta daguta dyak ta hulfa ta tvi. ¹⁶ Sanlaha ma mnduha guli ná, manda kluluh wutsaf lu ta hulfa tida haŋ. Ka snaŋsna haŋ ta gwada Lazglafta gi misimmisim ka haŋ ta tsu'afra nda rfu, ¹⁷ ama had haŋ ta zlanŋta vli ŋa dzugwamta tsa gwada ya ta slrəŋ ma ŋudufa tan wa. Ka grungra ghuya danwa nda giri ta haŋ kabga tsa gwada ya katsi, gi suwak zlanavata tan ta zlgay nda ŋudufa tan. ¹⁸ Sanlaha ma mnduha guli ná, manda vli ma teki rkam hulfa mida haŋ. Snaŋsna haŋ ta gwada Lazglafta ¹⁹ ama ta laghula haŋ da ndana nzaku ma ghəŋa hadik, nda ndana zba gadghəl, nda ndana sana skwiha ta hara'uwa iri. Mantsa tama, mbada tsa skwiha ya ka raghwa tsa gwada ya, ka niŋtá haŋ ka ksuban. ²⁰ Sanlaha ma mnduha ná, manda hadik ka gəŋək haŋ. Ta snaŋsna haŋ ta gwada Lazglafta, ta zlgahfzlgaha haŋ nda ŋudufa tan, ta magay haŋ ta skwi ta kumə Lazglafta. Sanlaha ma tsa mnduha ya ná, ki'a ki'a magata haŋ, ka gratani magata sanlaha, Sanlaha ma mnduha guli ná, wa ŋulum ŋulum magatá ŋa tan,» ka'a.

*Mahdihdi graf lu nda pitirla
Luk 8:16-18*

²¹ Ka Yesu nda haŋ guli: «Ta klafkla lu ta pitirla ŋa dzuəamta ma tughba ra? Ari ta klafkla a lu ŋa fiŋta mista ghzləŋ na? Ta klafta ŋa fafta ta vəl tskala† lu kasi'i ki'e. ²² Had skwi nda difa dza'a kwal kul sabi ta daŋi wa. Had skwi kdékkdek dza'a kwal kul maravata banluwa guli wa. ²³ Mndu nda sləmənə snay ka sna tsi,» ka'a. ²⁴ Ka'a nda haŋ guli: «Daswa ka kuni nda skwi ta snaŋta kuni. Nda tsa daram ta kəl kuni ka gra skwi ya, nda tsi guli dza'a graghunafra Lazglafta ta ŋa ghuni, ŋa sgaghunaghata ŋa ghuni guli. ²⁵ Tsaya tama, mndu ta fata sləmənəni dina ka sna gwada ná, dza'a sganaghassa Lazglafta ta snaŋtani.

Ama mndu ta dərzlaftá sləmənəni ná, dza'a sganaghassa ta dərzlanafra guli,» ka Yesu.

Hulfa ma hadik graf lu nda ga mghama Lazglafta

²⁶ Ka'a nda haŋ guli: «Ka gragra nda hulfa ta pghamta mndu da hadik ya ga mghama Lazglafta. ²⁷ Dər ta hanə ta hanani tsa mndu ya girvidik, dər ta vaghə ta nzakwani tsi gifitik, ta dyutá dyakwani, ka glakwani hulfa sna a kə'a ta magaku wa. ²⁸ Hadik ta dygintá hulfa ŋa nzakwani ka kuzun. Tahula tsa, ŋa pghaftani ta ghəŋ ŋa ksayni ta zwan. ²⁹ Ka nda ndəha tsi vərzləŋ tama, nda maga fitik ŋa tsay, sagha fitika kla vdu ŋa tsay† tsa,» ka'a.

Ga mghama Lazglafta graf lu nda hya kramasa

Mat 13:31-32,34, Luk 13:18-19

³⁰ Wya ka'a nda haŋ guli: «Ndaw dza'a gra mu ta ga mghama Lazglafta, nda wati ma skwi dza'a grafta mu? ³¹ Tsa ga mghama Lazglafta ya ná, dza'a gray lu nda hya kramasa. Tsa hya kramasa ya ná, ndərzikw nzakwani mataba hulfaha ta ghəŋa hadik, ama ka sləgam sləga lu, ³² ta glafgla gdiz ka malaghatá hamata sluhwaha nidali. Ta pghay ta sləma dagala ha ka lavinŋa dyakha ta baba haga tan tida,» ka'a.

³³ Nda ndəghata mndərga tsa mahdihdiha ya mnananŋta tsi ta gwada ta haŋ prək ka snaŋta tan. ³⁴ Inda ŋani ma gwada nda haŋ ná, ba nda mahdihdi. Ama nzata tan nda ghəŋa tan nda duhwalhani ya ná, tsislanapani ta haŋ.

Ləbanata Yesu ta mativirau'

Mat 8:23-27, Luk 8:22-25

³⁵ Gahawu badu wa tsa, «mbadma ta a blu a,» ka Yesu nda duhwalhani. ³⁶ Ka sli'afra haŋ ka zlanavatá tskata mnduha, ka lamə haŋ da tsa kwambalu nzamə Yesu mida ya ka laghwi, kawadaga nda sanlaha ma kwambalu guli mistani. ³⁷ Tata ndrə haŋ ma kwambalu, ka sli'afra mghama mativirau', ka kapatsa'uwaku imi ka lami ka kuma ndəghanafra kwambalu. ³⁸ Ta hanani Yesu ma mndəra kwambalu, nda fatá ghəŋani ta skwa fa ghəŋ. Ka sli'anafá haŋ. «Mghama da! Ndana a kagha ta na zwađuta dza'a zwađuta mu na ra?» ka haŋ nda tsi. ³⁹ Sli'avatani mantsa, ka dvanaghata tsi ta falak. «L6al6a ka nzata ka t6ekw!» ka'a nda drəf. Ka l6atá falak, ka nzatá vli t6ekw. ⁴⁰ Ka mbədəvatá tsi tvə duhwalhani. Ka'a nda haŋ mantsa: «Nu ta kəl kuni ka zləŋ mandana na, kulam ndana, had zlgay nda ŋuduf da kaghuni dekdék katak ra?» ka'a nda haŋ. ⁴¹ Ka ksafá zləŋ ta haŋ katakata. «Wa va na ma mndu

* 4:12 Ngha ta Isaya 6:9, 10. † 4:21 Gray nda Mata 5:15 Lukwa 11:33. ‡ 4:29 Zuwel 4:13. § 4:41 Gray nda Zabura 65:8, 89:10, 107:23-32.

katak na? Nduk nda falak nda dræf tani ta snanatá gwada!Š» ka hæŋ.

5

Mbanafta Yesu ta mndu ksu halaway
Mat 8:28-34, Luk 8:26-39

¹ Manda laba tanj ta tsa sana bla dræfa Galili ta hadika Geraseni* ya, ² tata sabæ nda sa Yesu ma kwambalu, ka gi ndadaghatá sana mndu ksu halaway, ta sabi mataba kuluha da guyay. ³ Mataba kuluha si ta nzakwa tsa mndu ya. Had mndu ta laviŋtá ksafta ŋa habafta dær nda zidá wu, ⁴ kabga si ta tsamtsa lu ma tsuhwal, habawuha lu ta dzvuhani nda zida, ama ta ratsin ratsa tsatsi ta tsa zidaha ya, ta baliŋ bala ta tsa tsuhwalha ya. Had mndu ta laviŋtá zlahafta wa. ⁵ Inda fitik ta vaghæ nda vagma, ta hanæ nda hana ta wawaku mataba kuluha nda ya ta ghwá, ka lili ka kwaha vghani nda pala. ⁶ Na tsa Nghanjani ta Yesu manda a ya ná, ka hwayaftá tsi ka lagha tsæbata ta kamani, ⁷ ka wahu nda lwi dagala. «Yesu Zwanja Lazglafta ta luwa: Nya mataba dá nda kagha na? Ta ndæba dzvu yu da kagha nda hæga Lazglafta, ma ghuydip ka ta danwa,» ka'a. ⁸ Kæl tsi ka mna tsaya ná, kabga mnanamna Yesu kazlay: Ghwadaka sulkum! Sabsa ma na mndu na ka'a. ⁹ Ka dawanjá tsi da tsi. «Wa hga gha na?» ka'a nda tsi. «Dæba'» hga dá, kabga nda tska ŋni. ¹⁰ Kdækkdæk, ma ghziŋnis ka ma luwa, ka'a ndi'ata ka ndanjá nda tsi.

¹¹ Tsaw ma tsa vli ya, mamu bra ghuvazuha† ta zbu ta skwa zay tanj tavata ghwá. ¹² Ka tsa ghwadaka sulkum ya mantsa: «Kdækkdæk, ghuna ta anjani da a ghuvazuha a, ka sli'amta ŋni da hæŋ,» ka hæŋ nda tsi. ¹³ «Lawala!» Ka'a nda hæŋ. Ka sli'agaptá hæŋ ka sli'amta da tsa ghuvazuha ya. Ka vazagatá tsa ghuvazuha ya ta vgha tavata tsa ghwá ya ka rkaghata da dræf. Ta magay mbsaka tanj ta dambu' his ta zadamta ma tsa dræf ya. ¹⁴ Na tsa gwal si ta ngha tsa ghuvazuha ya, ka sli'afta hæŋ nda hwaya ka laghu mnay ma luwa nduk tahula luwa. Ka sli'adaghatá mnduha da ngha tsa skwi ta maguta ya. ¹⁵ Manda sli'adaghata tanj tavata Yesu, ka nghanjá hæŋ ta tsa mndu si sli'amæ ghwadaka sulkumha dida ya ta nzakwani kwandlanj nda sudatá lgut ta vgha. Ka ghudzaku tsa mnduha ya da zlæŋ. ¹⁶ Ka rusu tsa gwal si hada ya ta skwi ta maguta nda tsa mndu si ksu halaway ya, nda skwi ta maguta nda tsa ghuvazuha ya, ŋa tanj. ¹⁷ Tahula tsa, «kdækkdæk, sli'apsli'a ma hadika ŋni,» ka hæŋ nda Yesu. ¹⁸ Ta dza'a dza'a Yesu da kwambalu tama, «wya dzvu, ka la yu mista gha,» ka tsa mndu si

ksu halaway ya nda tsi. ¹⁹ Ama ka Yesu nda tsi mantsa: «La dzagha gha, ka dza'a ka slanaghatá la ga ghuni. Ka rusanaftha ka ta inda skwi maga gha Mgham Lazglafta, nda ya ka'a tawatá hidahida ta kagha,» ka'a. ²⁰ Ka sli'afta tsi ka laghwi da manay ma kuraghuta hadika Dekapwalus ta inda skwi magana Yesu. Ka ndærmim inda tanj nda ndærmima.

Mbatá sana marakw ta paghaku, nda vramta hafu ma makwa Zayrus

Mat 9:18-26, Luk 8:40-56

²¹ Manda vradaghata Yesu nda kwambalu ka lagha ta sana bla dræf, ka sli'adaghatá mnduha ŋæbisl slanaghata hada. Ta sladu Yesu ta wa tsa dræf ya. ²² Ka lagha sana mndu tekw mataba maliha ma hæga tagha skwa la Yahuda slanaghata. Zayrus hga tsa mndu ya. Na gi nghanjani ta Yesu, ka gi zlæmbatá tsi ma ghuvani. ²³ Ka ŋavatá tsi ka ndæba dzvu da tsi, ka'a mantsa: «Wa a makwa dá ta kala ghæŋ ta dza'a mtaku. Kdækkdæk, sawi ksantja nda dzvu ka mbafta tsi, ka nzakwa tsi nda hafu,» ka'a nda tsi. ²⁴ Ka sli'aftá Yesu ka dza'a kawadaga nda tsi. Mbadá mnduha ka sli'i rutututa mistani, ka bislay.

²⁵ Mamu sana marakw mataba tanj ta maga vaku ghwanjdæ his ta paghaku. ²⁶ Ghuyghuya tsa marakw ya ta danwa katakata ta dza'a da takay da duhturha. Zadiŋzadá ta inda skwihani demdem, nduk nda tsa, had lavaghvani wu, tata sgaku nda sga tsa danjani ya. ²⁷ Na snanjá tsa marakw ya ka lu ta gwada ta Yesu, ka kdikadamtá tsi mataba mnduha, ka lagha ksantjá lguta Yesu nda ga mahulhul, ²⁸ kabga wya ka'a ma ghæŋani: «Tsa ksantj yu ta dar lgutani tada ná, dza'a mbaku yu,» ka'a. ²⁹ Na tsa gi ksantjani ya, gi tærsiu' lóata tsa paghakwani ya tsa. Ta snu tsi ma vghani ná, wdær nda mba. ³⁰ Gi ta snæ Yesu ma ŋani ma vgha guli ná, mamu mbraku ta savaghuta. Ka sladata tsi, ka mbædavata mataba tskata mnduha. Ka'a mantsa: «Wa na mndu ta ksantjá lgutha dá na na?» ka'a. ³¹ Ka duhwalhani nda tsi mantsa: «Nda ngha ka ta tskatá mnduha ta bisla kagha ná, wa ta kshihata na» ka ka? ka hæŋ nda tsi. ³² Ka nanaghaku tsi ka zba tsa mndu ta ksantja ya. ³³ Na tsa marakw ya, ka ghudzaku da zlæŋ, kabga nda sna ta skwi maga tsi. Ka zlæmbatá tsi ma ghuva Yesu, ka mnananjá kahwathata. ³⁴ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Nda mba ka makwa dá, kabga zlghafta gha ta i'i nda ndudufa gha. La nda vgha ta zdaku, ka nzata ka kwandlanj,» ka'a.

³⁵ Tata gwada Yesu, ka sagha gwal ga Zayrus da mnay ŋa Zayrus kazlay: Kdækwa

* 5:1 Gray nda Mata 8:28. † 5:11 Ngha ta Zlahu 11:7 nda Vrafta ta Zlahu 14:8.

tša makwa gha ya tša, ŋa danwazlgelta gha ŋaw ta mgham na? ka hən, ³⁶ Klaf a Yesu ta tša gwada tan ya ka gwada wa. «Ma zlan ka, fafta kagha ta ghəŋa gha ta i'i kwenkwen ŋa gha,» ka'a nda Zayrus. ³⁷ Ka sli'afta tsi ka dza'a. Ka pyanata tsi ta mnduha ta dza'a mistani, ka hgana'ata tsi ta i Piyer nda Yakubu nda Yuhwana zwanamani ma Yakubu ŋa dza'a mistani. ³⁸ Ka ghadaghatā hən da tša Zayrus mali ma həga tagha skwa la Yahuda ya. Ka slanaghatā Yesu ta mnduha ta kitsiwiraku, ta wawahaku, ta dzada lubaluba. ³⁹ Ka lamə tsi da həga. «Kabgawu ta kəl kuni ka hlawi, ta kəl kuni ka taw? Ya wana ta mta a zwan wu, hani ta hani tsi,» ka'a nda hən. ⁴⁰ Ka ghuḁasu hən ta Yesu. Lagha Yesu ka ghzlagaptā inda mndu ma həga. Ka hgana'ata tsi ta i dani nda mani ma tša zwan ya, nda tša gwal lagha hən kawadaga ya, ka lamə hən da tša dzuguvi nda zwan mida ya. ⁴¹ Ka ŋanatā tsi ta dzvu, ka'a mantsa: «Talitakum,» ka'a. Manda mnay kazlay: Makwa da, sli'afslī'a, i'i ya ta gwada nda kagha ka'a ya.

⁴² Gi hləbəts ka tša makwa ya sli'afta ka gi mbada. A', ghwanpda his ima tša makwa ya. Ka nzata hən ndandrakawa ka ndərmimay. ⁴³ Mbadaka Yesu ka zlahanaghatā hən ka ŋdanḁa kazlay: Yahayaha kuni da mnay dər ŋa wa tsi, ka'a. Ka'a nda hən guli mantsa: «Vlanwa skwa zay ta na makwa na,» ka'a.

6

Kwalaghuta gwal ma Nazaret ta zlghaftā Yesu

Mat 13:53-58, Luk 4:16-30

¹ Ka sli'aftā Yesu ka zlanḁa tša vli ya ka laghu da luwa ta glakwani.* Ka laghu duhwalhani mistani. ² Baḁu sabat, ka lamə Yesu da tagha skwi ŋa mnduha ma həga tagha skwa la Yahuda. Kāka nda ndəghata mnduha hada ta sna tša skwi ta taghə tsi ya. Ka ndərmim hən nda ndərmima: «Wa ta taghanaftā mndərga nana ma skwi? Wa ta vlanḁa mndərga nana ma difil ta kəl tsi ka maga nana ma mazəmzəmha na? ³ Tša mnda fidī ta nzakway ka zwanə Mari† ya a na mndu na kay ra? Zwanamani ma i Yakubu nda Yuses, nda Yuda, nda Simun a tsi kay ra? Mataba mu a kwagha mani kay guli ra?» ka hən. Ka nzaku Yesu ka skwa tuthun da hən. ⁴ Ka Yesu nda hən tama mantsa: «Ta vlay lu ta glaku ŋa anabi ma sana vliha, ama ma luwani, nda ya mataba la tan nduk nda ya ma həga ga tan‡ ná, had lu ta vla glaku ŋani wa,» ka'a. ⁵ Tsaya kəl Yesu ka kwal kul maganḁa mazəmzəm hada. Ka laghu tsi ksantā nda dzvu ta

sanlaha ma mnduha kul dughwanaku, ka mbambanaftā tsi ta hən. ⁶ Ka ndərmim Yesu nda ndərmima ta tša kwala tan kul zlghaftā tsatsi nda ŋuduf ya.

Ghunafta Yesu ta duhwalhani ghwanpda his

Mat 10:5-15, Luk 9:1-6

Tahula tša, ka sli'aftā Yesu ka laghwi da ra zwana luwa ta hula Nazaret. Ka tatagha skwi ŋa mnduha. ⁷ Ka hagaftā tsi ta duhwalhani ghwanpda his ŋa ghwanaftani ta hən his his da luwaha. Ka valanḁa tsi ta mbraku ta hən ŋa ghazliginḁa ghwadaka sulkum. ⁸ Ka zlahanaghatā tsi ta hən ka'a mantsa: «Ta sli'i kuni ya, dafa kwenkwen dza'a kuni klafta ma dzva ghuni, yaha kuni klaftā skwa zay, nda dər zliba ghuva, yaha kuni klaftā tsemi ma zlibi. ⁹ Yaha kuni klaftā mahisa lgut. ¹⁰ Ka lamla kuni da luwa katsi, ka nzata kuni ga mndu ya ta tsu'aftā kaghuni, ha ka sagha fitik dza'a kəl kuni ka sli'afta ma tša vli ya. ¹¹ Ka mamu gwal ma sana vli dza'a kwal kul tsu'afta kaghuni ta kwalaghatā sna gwada ghuni katsi, ka sli'apta kuni ma tša vli ya, ka tukwinḁa kuni ta rgitika tša luwa ya ta səla ghuni. Tsaya dza'a maranḁa nza-kwa dmakwa tan ta ghəŋa tan,» ka'a nda hən. ¹² Ka sli'aftā hən ka laghwi da mnay ŋa mnduha, ka hən mantsa: «Mbədanafwa mbəda ta nzakwa ghuni, ka mniginḁa kuni ta dmakwa ghuni,» ka hən. ¹³ Ka ghazliginḁa hən ta ghwadaka sulkum ma mnduha, mbambanafha hən ta ndəghata gwal kul dughwanaku nda masanavata rdī ta hən§.

Mtakwa Yuhwana mnda maga Batem

Mat 14:1-12, Luk 9:7-9

¹⁴ Mantsa, ka snanaghatā tša gwada ta gwada lu ta Yesu ya ta mgham Hiridus, kabga laghula hgani da zarwa. Ka lu ta mnay tida na: «Tša Yuhwana mnda maga batem ya kay ya ta sli'agabta ma mtaku, tša ta kəl tsi ka maga mazəmzəmha,» ka lu. ¹⁵ «Iliya ya tane,» ka hən. «Sana anabi ta gara vgha nda sani mataba anabiha ghalya ya,» ka sanlaha nda ŋa tan. ¹⁶ Ama mnda kdakwa Hiridus ta snaḁa tsahaya: «Tša Yuhwana tsaghu yu ta ghəŋani ya kay ya ta sli'agabta nda hafu,» ka'a. ¹⁷ Kəl Hiridus ka mnata ksafḁa Yuhwana ná, kabga gwada ta Hiridiya ta nzakway ka markwa zwanamani Filip* klu tsi ka marakw, ¹⁸ si kəl Yuhwana ka mnay ŋa Hiridus kazlay: Ra a ka klay gha ta markwa zwanama gha wu,† ka'a nda tsi. Kəl Hiridus ka ghunaftā sludzani ksafḁa Yuhwana ka tsamta na zida. ¹⁹ Tifin

* 6:1 Ngha ta Mata 13:54. † 6:3 Gray nda Yuhwana 6:42. ‡ 6:4 Gray nda Lukwa 4:24, Yuhwana 4:44. § 6:13 Gray nda Yakubu 5:14. * 6:17 Ngha ta 8:27. † 6:18 Ngha ta Zlahu 18:16, 20:21.

6asanava 6asa Hiridiya ta nɔɔuf ta Yuhwana kabga tsa gwada ya, ka zbɛ tsi ta tvi ɲa dzata ama trid traptra ta tvani. ²⁰ Vɛrda dɛr Hiridus nɛ, ta zɛɲay ta Yuhwana. Nda sna guli kazlay: Mndu nda ghu6a Yuhwana, ɲɛrma mndu ya kɛ'a ka katɛ tsi. Inda nzata Hiridus ka sna gwada ta gwada Yuhwana ya nɛ, ta dɛwir nda dwira ta ghɛɲani dɛr mɛ dvafɛva tsi ta snay. ²¹ Ma sana fitik tama, ka mutsafta tsa Hiridiya ya ta tvi ɲa dzatɛ Yuhwana. Tsa fitik ya nɛ, badu fata Hiridus ta skala havakta fitika yakwani ya. Badu tsaya, ka hagafɛ Hiridus ta mnduha. Tsa mnduha hagaf tsi ya, gwal dagaladagala ta wanafta, nda mghamba ta ghɛɲa sludziha, nda gwal klu lu ta hadika Galili ya. ²² Badu va tsaya tama, ka lamɛ makwa tsa Hiridiya ya ka skalu ta kɛma tsa mnduha ta ts kavata ya. Ka zdanaftɛ tsa skalani ya ta nɔɔufa Hiridus nda tsa gwal hagaf tsi ya tani. Ka Hiridus nda tsa makwa ya mantsa: «Ka nu dza'a kumafta maya gha ya, dawihɛ dawa dza'a vlaghavla yu,» ka'a. ²³ Ka wadanatɛ tsi. Ka'a mantsa: «Skwi ya dza'a dawanta kagha da i'i nɛ, dza'a vlaghavla yu, dɛr mɛ slɛahwa luwa da tsi,» ka'a. ²⁴ Ka ndagaptɛ tsa makwa ya ka laghwi mnay ɲa mani. Tahula mnanatani, ka dawu tsi da mani. Ka'a mantsa: «Nu dza'a yu daway tama?» ka'a. Ka mani zlgahftɛ wani mantsa: «Dawa ta ghɛɲa Yuhwana mnda maga batem,» ka'a nda tsi. ²⁵ Ka gi vrɛglaghutɛ tsi slanaghatɛ mgham ka daway da tsi: «Ta kumay yu ta vlihata gha ndana ndana ta kwambleh ta ghɛɲa Yuhwana mnda maga batem,» ka'a. ²⁶ Su'anak kɛ mgham nzata. Lavgliɲ a ta sdanafta wu, kabga nda ghada wadanatani ta kɛma tsa gwal hagaf tsi ya. ²⁷ Ka gi ghunaftɛ tsi ta sludzi turtuk mataba gwal ta ngɛɲay ka'a nda tsi mantsa: «La ka tsagaghata ka ta ghɛɲa Yuhwana mnda maga batem,» ka'a. ²⁸ Ka sli'afɛ tsa sludzi ya ka laghwi da gamak, ka tsagaghata ghɛɲa Yuhwana mnda maga batem ta kwemle. ²⁹ Manda snanɛta duhwalha Yuhwana ta tsa skwi ya, ka lagha hɛɲ klaghata mblani ka laghwi padamta.

Zunusta Yesu ta skwa zay ta mnduha dɛmbu' hutaf

Mat 14:13-21, Luk 9:10-17, Yuh 6:1-14

³⁰ Mbadɛ tsa duhwalha si ghwanagha Yesu ya ka varakta. Ka ts kavatɛ hɛɲ tavata Yesu, ka rusa skwi si maga hɛɲ, nda skwi ya si ta tagh hɛɲ ɲa mnduha. ³¹ Ka Yesu nda hɛɲ mantsa: «Mbadɛma ta wa mazawa, ka nzata kuni ka hlaptɛ hafu hada,» ka'a. Had fitika tan ɲa mutsaftɛ dɛr zanɛta dɛr skwa zay wu, kabga ndaghatɛ mnduha ta zazavadaku katakata hada. ³² Ka sli'afɛ hahɛɲ hahɛɲ

ka dza'a ma kwambalu da sana vli ta wa mazawa. ³³ Ta sli'i hɛɲ, nda ndagha mnduha ta ngihntɛ hɛɲ, ka tsɛmaftɛ hɛɲ. Ka gazlatɛ inda mnduha ma luwa, ka dza'a nda sɛla da tsa vli ta dza'a i Yesu nda duhwalhani ya, ka tinlaghutɛ hɛɲ ta ghadaghatɛ, kabga ta hway nda hway hahɛɲ. ³⁴ Manda ghadaghatɛ Yesu, ka sabɛ tsi ma kwambalu. Kɛ'a kɛ'a nɛ, tizlik tskata mnduha, ka ksantɛ hɛɲ katakata ta Yesu ka hidahida, kabga nda nza hɛɲ manda tuwakha kul had' mnda ngɛɲ hɛɲ, ka gi nzatɛ tsi ka tagha skwiha ɲa tan. ³⁵ Manda ya nda ghada laghwa fitik, ka lagha duhwalhani mnay ɲani. Ka hɛɲ mantsa: «Wana ma mtak lu hadna, laghula fitik guli, ³⁶ mnanamna ta na mnduha na, ka sli'a hɛɲ da luwa, nda ya da zwana luwaha ta wafta na vli na, ka dza'a hɛɲ skwa skwiha ɲa zay tan,» ka hɛɲ. ³⁷ Ama ka Yesu nda hɛɲ mantsa: «Vlanɛwawla kaghuni 6a ta skwa zay ta hɛɲ,» ka'a. Ama ka hɛɲ nda tsi mantsa: «ɲa sli'a ɲni da dzawaktɛ buradi prɛk ka tseda vagha mnduha his dɛrmɛk ta maga slna§, ka valantɛ hɛɲ ɲa zay tan rki?» ka hɛɲ. ³⁸ Ka'a nda hɛɲ mantsa: «Kidaghi buradi da kaghuni na? Naghawa naghɛ» ka'a. Naghanata tan, ka hɛɲ mantsa: «Buradi hutaf nda tsulhwa klipi his ya,» ka hɛɲ. ³⁹ Ka Yesu nda duhwalhani mantsa: «Mnanawamna ta mnduha ka nanzata hɛɲ ka ghu6u ka ghu6u ta kuzunɛta mkwenek,» ka'a. ⁴⁰ Ka tsakavatɛ mnduha, ka nanzata dɛrmɛk dɛrmɛk ma ya vli, hutaf mbsak hutaf mbsak ma ya vli. ⁴¹ Ka hlafɛta Yesu ta tsa buradi hutaf, nda tsulhwa klipi his ya. Ka ngahadafɛ tsi nda ta luwa ka rfanaghatɛ Lazglafɛta. Tahula tsa mantsa, ka 6alanaptɛ tsi ta tsa buradi ya, ka valantɛ duhwalhani, ɲa daganafɛ tsa mnduha ya. Mantsa guli, ka daganafɛ tsi ta tsa tsulhwa klipi his ya ta hɛɲ. ⁴² Inda tan demdem ka zazutɛ hɛɲ, ka babaghawtɛ hɛɲ. ⁴³ Ka tskaftɛ lu ta padakwa tsa buradiha nda klipiha ya ka ghwanak ghwanɛdɛ his.* ⁴⁴ Gwal ta za tsa buradi ya nɛ, mnduha dɛmbu' hutaf ya.

Mbaday Yesu ta mbadɛ ta drɛf

Mat 14:22-33, Yuh 6:15-21

⁴⁵ Tahula tsa, gi ka mblafɛta Yesu ta duhwalhani ka lamɛ da kwambalu ɲa dza'a tan ta sana 6la drɛf nda tvɛ luwa Betsayda, ta kdɛ tsatsi ta vriɲntɛ dɛmga ɲa laba tsatsi nda hul nda hul slanaghatɛ hɛɲ. ⁴⁶ Manda dgatani ta vgha nda tsa mnduha ya, ka sli'afɛ tsi ka laghwi ta ghwa da maga du'a. ⁴⁷ Lama vli da rvidik ya nɛ, 6hatɛ tsa duhwalha Yesu ya tsa nda kwambalu ma takataka drɛf. Tata hadik Yesu turtukwani. ⁴⁸ Kɛ'a ka Yesu ngahadapta nɛ, ta

† 6:34 Gray nda Mbsak 27:17, 1 Mghamba 22:17, Azekiyel 34:5-6. § 6:37 Ngɛɲa ta Mata 20:2. * 6:43 Gray nda 2 Mghamba 4:42-44.

takaðaku duhwalhani ka swa kwambalu, kabga mamu falak ta vra hən̄. Wər ta tsughbura sərðək vli, ka sli'äftá tsi ka mbada ta drəf nda sala, ɲa dza'a nda da hən̄, ka kumə tsi ta klatá wa tan̄. ⁴⁹ Kə'a ka hən̄ ná, mamu skwi ta mbada ta imi, zlah halalay ya, ka hən̄ ka wahu. ⁵⁰ Nda ngha inda tan̄ demdem, ka ghudzaku hən̄ ta ghudzaku da zlən̄. Ka gi gwadganatá Yesu ta hən̄. Ka'a nda hən̄ mantša: «Ma wahu kuni ta wahu, i'i ya, ma zlən̄ kuni ta zlən̄!» ka'a nda hən̄. ⁵¹ Ka lagha tsi, ka lamə da tsa kwambalu ya nzata tavata hən̄. Ka gi ləata tsa falak ya tóekw. Ka laghu tsa duhwalhani ya da ndarmimay katakata. ⁵² Ma ɲa snan̄ta tan̄ ta mbrakwa Yesu nda mazəmzəm maga tsi nda buradi ya ná, lanamə a ta hən̄ wu, kabga tən̄tən̄a ghən̄a tan̄.

Mbambanafa Yesu ta mnduha ma Genazaret

Mat 14:34-36

⁵³ Tahula tsughwadapta tan̄ ta drəf, ɬhadaghar hən̄ ta hadika Genazaret, ka hbanata hən̄ ta kwambala tan̄ ta wa drəf hada. ⁵⁴ Manda saba tan̄ ma kwambalu, ka tsəmafta mnduha ta Yesu. ⁵⁵ Tsəmafta tan̄, ka sli'äftá hən̄ nda hwaya da mnay ma inda vliha. Ka tsakwə hən̄ nda ghzlən̄a tan̄ nda ghzlən̄a tan̄ ta gwal kul dughwanaku, da inda vli snan̄ hən̄ kazlay: Hada Yesu kə'a. ⁵⁶ Ma inda dər wati ma vli tsi ta lagha Yesu, dər ma zwana luwa tsi, dər ma huda luwa tsi, ka dər tahula luwa a tsi, ta hladaghahla lu ta gwal kul dughwanaku ka pghata ta daɬi. Ka ndəbu lu ta dzvu da tsi, ɲa ksən̄ta dər wa lgutani tsi kwen̄kwen̄. Inda gwal ta ksən̄ta ná, nda mbamba hən̄.

7

Gwada i Yesu nda la Farisa ta ghən̄a tagha skwa dzidzi

Mat 15:1-9

¹ Ka sli'agata tsa la Farisa nda sanlaha ma gwal tagha zlahu ɲa mnduha ya ma Ursalima, ka tskavata tavatá Yesu. ² Ka nghan̄tá hən̄ ta sanlaha ma duhwalha Yesu ta za skwa zay nda ɲratá dzvu, mbazinj a hən̄ manda ya taghanaf dzidziha tan̄ ta hən̄ wa. ³ Tsaw la Farisa nda sanlaha ma la Yahuda ya ná, had hən̄ ta za skwa zay ka ta mbaza a dzva tan̄ tsuwedek dina, manda ya taghanaf dzidziha tan̄ ta hən̄ wa.* ⁴ Ka vragahavra hən̄ ta luma, had hən̄ ta za skwa zay ka ta mbazaghu a hən̄ ta mbaza wa. Mamu ndəghata sana skwiha guli taghanaf dzidziha tan̄ ta hən̄ ta magə hən̄ manda: Tva mbazapta dina ta kuwa, nda bezleghwa, nda siga kufur. ⁵ Mbada la Farisa nda gwal

tagha zlahu ɲa mnduha ka dawanjta da Yesu. Ka hən̄ mantša: «Nu kul had duhwalha gha ta maga skwi taghaf lu da dzidziha, ta kəl hən̄ ka za skwa zay kul mbazinjá dzvu na?» ka hən̄. ⁶ Ka Yesu nda hən̄ mantša: «Tsa madgwirmadgwira ghuni ya. A ta ɲa Isaya ta mnay ta ghən̄a ghuni, manda ya nda vinda mnə na Lazglafta kazlay:

nana mnduha na ná, ta wubisim ta wubisim ta zləzlvə hən̄ ta i'i. Ma ɲudufa tan̄ ná, dva a hən̄ ta i'i wa. ⁷ Zləzlvə i'i ta zləzlvu hən̄ ná, ka batbat. Ma ɲa taghay tan̄ ta zlahə dá ɲa mnduha ná, ka laghu hən̄ da ɲanatá zlahə mnduha†,» kə'a ya.

⁸ Zlanava zla kuni ta zlahə Lazglafta, ka laghu kuni da sna skwi ya ta taghu mnduha. ⁹ «Nda hida kuni kahwata ta wudin̄tá zlahuha Lazglafta, ka ɲanatá ɲa ghuni ma skwa dzidzi. ¹⁰ Wya ka Musa: «Vla ta glaku ɲa i da gha nda ma gha,» ka'a. Ka'a guli na: «Mndu ta razanaftá i dani nda mani, dza'a dzadza‡ lu,» ka'a. ¹¹ Ama ka kaghuni ta mnay ɲa mnduha ná, lavinj lava mndu ta mnay ɲa i dani nda mani kazlay: Si má ta kumay yu ta vlaghatá skwi ɲa kataghata, daw lavinj a yu wu, kabga qarban̄ ya manda mnay kazlay: Dza'a vlan̄tá Lazglafta yu kə'a. ¹² Mantša ya tama ta mbla kuni ta tsa mndu ya, ɲa kwal kul katan̄ta i dani nda mani. ¹³ Ma tsa magay ghuni mantša ya tama ná, ta mbədin̄mbəda kuni ta gwada Lazglafta, nda mndərga tsa tagha skwa ghuni ya ɲa mnduha. Nda ndəgha mndərga sana skwiha ta magə kuni manda daslakwa tsahaya.»

Skwi ya ta ɲrin̄ta mndu

Mat 15:10-20

¹⁴ Tahula tsa, ka hagəglaktá Yesu ta dəmga da tsi. Ka'a nda hən̄ mantša: «Gunawa guna ta sləmən̄a ghuni dina, ka mnaghunata yu. ¹⁵ Had skwi ta zadata mndu nda za ta ɲrin̄ta mndu wa, ba skwi ta sabə nda sa ma ɲudufa mndu ta ɲrin̄ta mndu,» ka'a. ¹⁶ [Ka mamu mndu nda sləmən̄a snay ka sna tsi.] ¹⁷ Manda sli'äfta Yesu ka laghwi da həga dgarə tsi ta vgha nda dəmga, ka dawanjta duhwalhani da tsi ta ghən̄a tsa gray graf tsi ya. ¹⁸ Ka'a nda hən̄ mantša: «A'a, had difil ma ghən̄a kaghuni guli ra? Sna a kaghuni guli kazlay: Had skwi ta zadata mndu nda za ta lavinjá ɲrin̄ta mndu wu kə'a ra? ¹⁹ Had tsa skwi ta zadata mndu nda za ya ta dza'a da ɲudufa mndu wu, da hudí ta dza'a tsi ɲa dza'a thidinjta ma dra,» ka'a. Tsa gwada Yesu ya ná, ta kumay ta mnay kazlay: Nda ghuə inda skwa zay§ kə'a. ²⁰ «Skwi ta sabə nda sa ma ɲudufa

* 7:3 Gray nda Lukwa 11:38. † 7:7 Ngha ta Isaya 29:13. ‡ 7:10 Ngha ta Sabi 20:12 nda Vrafta ta Zlahu 5:16 nda Sabi 21:17 nda Zlahu 20:9. § 7:19 Gray nda Slna gwal ghunay 10:9-16.

mndu ná, tsaya ta nriŋta mndu, ²¹ kabga ma ɲudufa mndu ta sli'agabta ghwadaka ndanuha, nda sli'iŋsli'iŋ, nda ghali, nda psla mnduha, ²² nda hliri, nda hara'u tiri, nda sidi, nda nənba mndu, nda kakraŋaku, nda ghudzaku, nda vza rutsak ta mndu, nda gəla ghəŋ, nda ga rgha. ²³ Inda tsa ghwadaka skwiha ta sli'agapta ma ɲudufa mndu ya ta nriŋta mndu,» ka'a nda həŋ.

Zlghay nda ɲudufa sana marakw

Mat 15:21-28

²⁴ Tahula tsa, ka sli'aftá Yesu hada ka laghwi ta hadika Tir nda Siduŋ. Ka lamə tsi da sana həga. Va a si ta snanɲa mndu kazlay: Wa'a hadya kə'a wa, ama lavin a ta difaghuta wa. ²⁵ Mamu sana marakw ksu halaway ta makwani, ka snanɲá tsi ta mna gwada ta Yesu. Ka gi sli'aftá tsi ka lagha zləmbatá ma ghuva Yesu. ²⁶ Ka ndəbu tsi ta dzvu da tsi ɲa ghzligiŋtá tsa duhwala halaway ya ma tsa makwani ya. Tsa marakw ya ná, makwa la Grek ma luwa Finusi, ya lu ta hadika Siri ya. ²⁷ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Zlanɲla ta zwani karaku ka baghafta həŋ. Dina a ka klaftá dɔvula zwani ka vlanɲtá zwana kriha wa,» ka'a nda tsi. ²⁸ «Mantsa nzakwani mndani mghama da, ama ta dagay zwana kriha ta wiwsa tsa skwa zay ta rkadata ta hadik ma vəl zay zwani ya guli,» ka tsa marakw ya. ²⁹ Ka'a nda tsi mantsa: «Kabga tsa gwada gha ya, la makwa da dzagha gha, wa'a saghusa tsa duhwala halaway ya ma makwa gha,» ka'a nda tsa marakw ya. ³⁰ Ka sli'aftá tsa marakw ya ka laghwi dzaghani. Bhadaghatani dzagha ka lamə tsi da həga, ka slanaghatá tsi ta tsa makwani ya ta hani ta ghzlanɲ. Ta had tsa duhwala halaway ya mida wa.

Mbanafta Yesu ta sana rgha kul snanɲa zləmənɲ

³¹ Tahula tsa, ka sli'aftá Yesu ta hadika Tir, ka laghwi nda ma luwa Siduŋ, ka zlagaghatá tsi nda ma Dekapwalus ɲa vru nda tvə drəfa Galili. ³² Bhadaghatani da hada, ka klanaktá lu ta sana mndu ka rgha, sna a ta sləmənɲ wu, sna a ta gwada guli wa. Ka ndəbu lu ta dzvu da tsi ɲa ksənɲa nda dzvu ka mbafta tsi. ³³ Ka klaghatá Yesu ta tsa mndu ya turtukwani, di'ɲ nda mnduha. Ka dzadzaghatá Yesu ta ndəfiŋa dzvuhani da sləmənɲha tsa mndu ya, danafha ta sarđakani ta ghanik. ³⁴ Ka nghanafá Yesu nda ta luwa, ka hlafta tsi ta hafu. «Efasla,» ka'a. Manda mnay kazlay: Gunaguna kə'a ya, nda gwada luwa tanɲ. ³⁵ Gi wuzlanɲ guna guna sləmənɲha tsa mndu ya, gi wuted' plata ghanikani tsa, ka gwadə tsi ta gwada tsələŋ. ³⁶ Ka dvanaghatá Yesu ta mnduha yaha həŋ da mnay dər ɲa wati ma mndu tsi. Ka dvu Yesu ta həŋ ya ná, ka sɡə hahəŋ ta mna tsa skwi maga Yesu ya. ³⁷ Ka ndərmim

həŋ katakata, ka həŋ mantsa: «Inda skwi ta maga na mndu na na, dina. Nduk nda rgha tani ná, ka gwananatanani ta sləmənɲhani, ka gwadayni ta gwada. Kay! Skwi dina ta maga na mndu na,» ka həŋ.

8

Zunusta Yesu ta skwa zay ta mnduha dambu' fwad

Mat 15:32-39

¹ Ma tsa fitik ya, ka tsəkəglavatá ndəghata mnduha da Yesu, had skwa zay ɲa zay tanɲ wa. Ka hganɲtá Yesu ta duhwalhani, ² «Ta ksita ka hidahida na mnduha na, kabga ma hkəna fitika tanɲ na ta nzaku kawadaga nda i'i, had skwi mutsaf həŋ ɲa zay guli wa. ³ Ka lawala dzagha ghuni nda maya nda maya ka yu nda həŋ katsi, mutsafta a həŋ ta mbraku ɲa mbađa ta tvi wa. Wya sli'af ma vli di'ɲ sanlaha mataba tanɲ guli,» ka'a nda həŋ. ⁴ «Ga dza'a mutsafta lu ta skwa zay ma na mtak na, ɲa vlanɲtá na mnduha na ɲa baghanaftá həŋ na?» ka duhwalhani nda tsi. ⁵ «Kidaghi buradi da kaghuni na?» ka'a nda həŋ. «Ndəfáŋ həŋ,» ka həŋ nda tsi. ⁶ Mantsa tama, «nzawanza rap ta hadik,» ka Yesu nda tsa mnduha ya. Ka nzatá həŋ. Ka hlaftá Yesu ta tsa buradiha ndəfáŋ ya, ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta. Tahula tsa, ka balanaptá tsi, ka valanɲtá duhwalhani, ɲa daganafá tsa mnduha ya. Ka daganafá hahəŋ ta tsa mnduha ya. ⁷ Mamu zwana klipi ki'a guli da həŋ, ka rfanaghatá Yesu ta Lazglafta ta ghəŋa tsa klipi ya, ka valanɲtá tsi ta duhwalhani. «Daganafwa daga ta mnduha,» ka'a. ⁸ Ka zutá mnduha, ka baghaftá həŋ. Ka tskaftá lu ta pđakwani ma vəl zay tanɲ, ka ghwanak ndəfáŋ. ⁹ Tsa mnduha ya na, ta magay həŋ ta dambu' fwad. Mantsa tama, ka vrinɲtá Yesu ta həŋ dzagha tanɲ. ¹⁰ Gi tahula tsa, ka sli'aftá tsi ka lamə da kwambalu nda duhwalhani, ka laghu həŋ ta hadika Dalmanuta.

Daway la Farisa ta mazəmzəm da Yesu

Mat 16:1-4

¹¹ Manda bhadaghatá tanɲ, ka sli'adaghatá la Farisa slanaghatá, ta zlərdə həŋ ta skwihi nda tsi, kabga ta kumay həŋ ta mutsaftá ghurum ɲa ksafá Yesu, ka həŋ nda tsi mantsa: «Maganɲnamaga maga ta mazəmzəm ɲa maranɲa kazlay: Da Lazglafta ta mutsa kagha ta ɲa gha ma mbraku kə'a,» ka həŋ. ¹² Ka hlaftá Yesu ta hafu, ka'a mantsa: «Kabgawu ta kəl mnduha ta na zamana na, ka dawa magatá mazəmzəm katək na? Kahlwathwata ta mnaghunata yu, had sana mazəmzəm dza'a maranɲa lu ta mnduha ta na zamana na wa,» ka'a nda həŋ. ¹³ Ka sli'aptá tsi mataba tsa la Farisa ya ka laghwi da kwambalu ɲa dza'a ta sana bla tsa drəf ya.

Zanapta duhwalha Yesu ta skwi maga Yesu

Mat 16:5-12

¹⁴ Ma tsa sli'a tan ya, ka zanaptá duhwalhani ta klaftá buradi, turtuktuk yeya buradi da hən̄ ma kwambalu. ¹⁵ «Dasuwa ka kuni! Nghawa ghə̄nja ghuni da isa la Farisa nda Hiridus,» ka Yesu zlahanaghatá hən̄. ¹⁶ Ka wuwisaku tsa duhwalhani ya mataba tan̄. «Zlah na kwala buradi kul had da amu na yeya,» ka hən̄. ¹⁷ Fslek ka tsa gwada ya lama da sləmən̄ja Yesu. Ka'a nda hən̄ mantsa: «Kabgawu ta kəl kuni ka ndanu, kabga kwala buradi kul had da kaghuni na? Ha gita, had mahizl ma ghə̄nja ghuni ra? Tə̄ntə̄jani ghə̄nja ghuni katak ra? ¹⁸ Ya wana mamu ira ghuni ní, nu kul nghan̄tá kuni ta vli? Wana mamu sləmən̄ja ghuni, nu kul snan̄tá kuni ta sləmən̄j*? Had kaghuni ta havaktá skwi katak ra? ¹⁹ Ma fitika daganaf̄ta dá ta buradi hutaf ta mnduha də̄mbu' hutaf, kidaghi ndaghanaf̄ta kuni ta ghwanak nda padakwa vəl zay mnduha na?» ka'a nda hən̄. «Ghwan̄jda his hən̄,» ka hən̄.† ²⁰ «A ki ma fitika daganaf̄ta dá ta buradi ndə̄fāj ta mnduha də̄mbu' fwad, kidaghi ndaghanaf̄ta kuni ta tughuba nda padakwa vəl zay mnduha guli?» ka'a nda hən̄. «Ndə̄fāj hən̄,» ka hən̄.‡ ²¹ «Ka si mantsa tsi, nu kwal kuni snan̄ta tama?» ka'a nda hən̄.

Mbanaf̄ta Yesu ta mndu nda ghulpa ma Betsayda

²² Mantsa tama ka ḡhadaghatá i Yesu nda duhwalhani da luwa Betsayda. Ka kladaghatá mnduha ta ghulpata mndu da Yesu. Ka ndə̄ḡu lu ta dzvu da tsi ŋa ksən̄ta. ²³ Ka ksaf̄ta Yesu ta tsa mndu nda ghulpa ya ta dzvu, ka klaghata tahula luwa. Ka tfanaf̄ta tsi ta sərđək ta iri, ka pghanaf̄ta dzvu, ka daw tsi da tsi kazlay: Nda ngha ka ta skwi ra? ka'a. ²⁴ Ka gunan̄tá tsa ghulpa ta mndu ya ta iri. «Nda ngha yu ta mnduha ta wawaku mndani ná, ama manda fu manda fu ta ngha yu ta hən̄,» ka'a. ²⁵ Ka pghə̄glaf̄ta Yesu ta dzvuhani ta iriha tsa mndu ya guli, ka nghan̄tá tsa mndu ya ta vli tsuwadək. Nda mba tama, nda ngha ta dagatá skwiha. ²⁶ Mantsa tama, «Yaha ka lami da hudá luwa,» ka'a nda tsi, ka ghuniŋta dzaghani.

Kagha ná, Kristi ka, ka Piyer nda Yesu
Mat 16:13-20, Luk 9:18-21

²⁷ Tahula tsa, ka sli'af̄ta Yesu kawadaga nda duhwalhani ka dza'a da sana luwaha ndusa ndusa ma luwa Sezare Filip. Ta labə̄ hən̄ ta tvi, ka daw tsi da duhwalhani. Ka'a mantsa: «Wa i'i, ka mnduha ta mnay na?» ka'a nda hən̄. ²⁸ Ka hən̄ mantsa: «Yuhwana

mnda maga batem ya ka sanlaha, Iliya ya ka sanlaha, sana mndu mataba la anabi ya ka sanlaha ta mnay nda kagha.» ²⁹ «Kinawu ka kaghuni, wa ya ka kaghuni ta mnay nda i'i?» ka'a kay guli. Ka Piyer mantsa: «Kagha na: Kristi[§] ka,» ka'a nda tsi. ³⁰ Ka zlahanaghatá Yesu ta hən̄ ka ŋdan̄da. Ka'a nda hən̄ mantsa: «Yahayaha kuni da walan̄tá mnay mantsa ŋa mndu,» ka'a.

Mnay Yesu ta dza'ani mtaku nda sli'agaptani

Mat 16:21-28, Luk 9:22-27

³¹ Mantsa tama, ka zraftá Yesu ta taghay ŋa duhwalhani kazlay: Dza'a ghuyapə̄ ghuya Zwan̄ja mndu ta dan̄wa katakata. Dza'a wudidij wuda la galata mnduha, nda maliha ta ghə̄nja gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha tani. Dza'a dzadza lu, badu mahkən, ŋa sli'agaptani nda hafu, ka'a. ³² Ka mnə̄ tsi ta tsa gwadaha ya ban̄luwa. Ka ksaghutá Piyer ta Yesu ta slərpa vli ka davanaghatata. ³³ Ka mbədavatá Yesu, ka ngha duhwalhani. Ka ŋruhanaghatá tsi ta Piyer, ka'a nda tsi mantsa: «Laghula gha tavata i'i halawaya skwi na. Had ka ta ndanu manda ya ta kumə̄ Lazglafta wa. Manda ndana mnduha ká ka ta ndanu,» ka'a nda tsi.

Fata duhwalha ta ghə̄nja tan̄ manda ŋa Yesu

³⁴ Ka hagaktá Yesu ta mnduha, nda duhwalhani tani, ka mnay ŋa tan̄. Ka'a mantsa: «Ka ta kumay mndu ta nzaku kawadaga nda i'i katsi, ba vzintani ta ghə̄jani, ka klanyi ta udza zlə̄janyi, ka dza'ani mista dá. ³⁵ Ka dza'a mbanaf̄mba yu ta hafa dá ka mndu katsi ná, dza'a zadinj̄zadá tsa mndu ya ta hafani. Mndu dza'a zadinj̄tá hafani kabga i'i, nda ya kabga Lfidá Gwada ná, dza'a mbanaf̄mba tsa mndu ya ta hafani. ³⁶ Nu dza'a ghzlanata mutsafa mndu ta na ghə̄nja hadik na tender, ka nda zadá hafani na? ³⁷ Nu dza'a vlata mndu ŋa vara hafani na? ³⁸ Ya wana ka dmaku mnduha ta na zamana na, ka sli'ij ka sli'ij hən̄ da Lazglafta. Ka kwalaghukwala mndu ta mnantá hga dá nda gwada dá guli ta kə̄ma tsa mnduha ya katsi, i'i Zwan̄ja mndu guli ná, dza'a kwalaghukwala yu ta mnantá tsa mndu ya badu vragata dá kawadaga nda duhwalha nda ghuḡa ta luwa ma glakwa Lazglafta.»

9

¹ Ka'a nda hən̄ guli mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mamu sanlaha ma mnduha mataba gwal hadna, dza'a kwal kul rwuta ta saha ga mghama Lazglafta nda mbraku, ŋa nghan̄ta tan̄ nda ira tan̄,» ka'a.

* 8:18 Gray nda Irmiya 5:21, Azekiyel 12:2. † 8:19 Ngha ta 6:35-44. ‡ 8:20 Ngha ta 8:1-9. § 8:29 Kristi: Tsaya Almasihu.

*Mbədavafta Yesu**Mat 17:1-13, Luk 9:28-36*

² Tahula fitik mku', ka hlaftá Yesu ta i Piyer nda Yakubu, nda Yuhwana mistani, ka nlaghatá hən̄ ta sana ghwá nda slra. Lafa tan̄ ta tsa ghwá ya, ka mbədavaftá tsi ta kəma tan̄. ³ Ka wudáku lguthani tilil katakata. Had̄ mndu ta na ghə́ŋa hadik na dza'a lavinjá ghuḅaptá skwi ŋa ḅanafta ŋa laf taḅ ta tsaya wa.* ⁴ Ta wa ira tsa duhwalhani ya, ka zlagaptá i Iliya nda Musa, ka ghwa yiva nda Yesu. ⁵⁻⁶ Ka ksafata zləŋ ta tsa duhwalha ya katakata. Sna a Piyer ta skwi ŋa mnay wa. Gi ka Piyer nda Yesu mantsa: «Maləma da, dina ka nzata mu hadna. Magafmamaga ta həgaha tumpul hkən. Pal ŋa gha, pal ŋa Musa, pal ŋa Iliya guli,» ka'a. ⁷ Ka saha kusay tđik buk-wamtá hən̄. Ka gwadagaptá lwi ma tsa kusay ya. Ka'a mantsa: «Nana na zwanja da ta đvu yu nda ŋudufa da. Snawa ta gwada da tsi,†» ka'a. ⁸ Gi zləwad zləwad zləwad, ka duhwalhani ka nanagha vl̄i ta wanafá hən̄. Kə'a ka hən̄ ná, Yesu turtukwani yeya nghan̄ hən̄ kawadaga nda hən̄. ⁹ Ka sli'aftá hən̄ ka saha ta tsa ghwá ya. Ta saha hən̄, ka zlahanaghatá Yesu ta tsa duhwalha ya. Ka'a mantsa: «Yahayaha kuni da mnajá skwi nghan̄ kuni ŋa mndu ha ka sagha fitik ya dza'a sli'agabta Zwanja mndu mataba gwal nda rwa,» ka'a. ¹⁰ Ka snatá hən̄ ta tsa gwada ya, ama ka laghu hən̄ da dadawaku mataba tan̄ «nahgani sli'agabta mataba gwal nda rwa?» ka hən̄. ¹¹ Mantsa tama, ka dawanjá duhwalhani da Yesu. Ka hən̄ mantsa: «Kabgawu ta kəl gwal tagha zlahu ŋa mnduha ka mnay kazlay: Tin̄əl Iliya dza'a saha karaku‡ kə'a na?» ka hən̄. ¹² Ka Yesu nda hən̄ mantsa: «An̄i, dza'a tin̄laghutinjla Iliya ta saha ŋa payanata inda skwiha. Ama kabgawu vindafta lu ta ghə́ŋa Zwanja mndu kazlay: Dza'a ghuyay ta đanjwa katakata, đvəta a lu wu kə'a?» ¹³ Ama ka yu ta mnaghunata ná, ghadaghada Iliya ta saha ka ghuyanaptá hən̄ ta đanjwa manda ya kuman̄ hən̄. Mantsa ya ka gwada Lazglafta mnata ta ghə́ŋani,» ka'a nda hən̄.

*Mbanafta Yesu ta sana zwan̄ ksu seteni**Mat 17:14-21, Luk 9:37-43*

¹⁴ Manda vradaghata i Yesu tavata tsa duhwalhani si zлана hən̄ ya, ka nghanjá hən̄ ta tskata mnduha ta wanafá tsa duhwalha ya nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha ta zlərdutawi nda hən̄. ¹⁵ Na ghur, nghan̄ tsa tskatá mnduha ya ta Yesu ná, nda ghada ndusadaghatani da hən̄. Ka sli'afta hən̄ nda hwaya ka dza'a ga zgu ŋani. ¹⁶ Ka Yesu dawanjá da hən̄ mantsa: «Ta ghə́ŋa wu ta zlərdá kuni ta wi nda hən̄ na?» ka'a.

¹⁷ Ka sana mndu mataba tsa mnduha ya zlghanaftawi mantsa: «Maləma da, zwanja da ksu seteni, vlan̄ a ta tva gwada wu kəl yu ka klagaghata da kagha. ¹⁸ Ka ta kumay tsa skwi ya ta slanapta katsi, gi slanatani ta hadik. Gi pghay tsa zwan̄ ya ta mahupak ma wi, dzislaini ta sli'ij̄ ka hpaday, gi dzəŋ vghani. Tsaya kəl yu ka ndə́a dzvu da duhwalha gha, kambəl ka ghzliginjá hən̄ ta tsa seteni ya ma tsa zwan̄ da ya mazlay, ama ka traptá hən̄,» ka'a nda tsi. ¹⁹ Ka Yesu nda hən̄ mantsa: «Ghwadaka mndara mnduha kul had̄ zlghay nda ŋuduf da hən̄! Ŋa kulam yawu dza'a nzata yu tavata kaghuni? Ŋa kulam yawu dza'a nzata yu ka su'uwaghunata? Klagidighawa tsa zwan̄ ya,» ka'a nda hən̄. Ka klədanaghatá lu. ²⁰ Gi ghur nghan̄ tsa zwan̄ ya ta Yesu ná, ka gi slanaptá tsa seteni ya nda mbraku, ka slanata ta hadik, ka kwatambal tsi ta vgha ta hadik, ka pgha mahupak ma wi. ²¹ Ka dawanjá Yesu da dani ma tsa zwan̄ ya: «Daga Yawu zlafta na skwi na ta na zwan̄ na na?» ka'a nda tsi. «Daga ma ga zwan̄ani ksafata tsi. ²² Badu ma sani, klaftani wudamta da vu, đar da imi tsi, gi wudamtani ma ŋa dzatani, kə'a ta magay tazlay. Ka lavinjla ka, kdəkkdək katan̄na kata, tawa ta hidahida ta an̄ni!» ka tsa mndu ya. ²³ «Ka lavinjla ka ri waka ka? Nu dza'a kwal lu lavinjta magata ka zlg hafzlgħa mndu nda ŋuduf na?» ka Yesu nda tsi. ²⁴ Gi ka kapanjá dani ma tsa zwan̄ ya ta lwi, «Zlg hafzlgħa yu, sawi katihata ma hta ta zlgħay da,» ka'a nda tsi. ²⁵ Nghan̄ Yesu ta gazladaghata mnduha nda hwaya, ka davanaghatá tsi ta tsa seteni ya. «Ghwadaka Sulkum ta pya mndu ka gwada nda ya ka snanjá sləmən̄. Sabsa ma na zwan̄ na, ka yu ta mnaghata. Yaha ka vrəgladamta dəkdek dida,» ka'a. ²⁶ Ka wahata tsa seteni ya ka ghudzanaftá tsa zwan̄ ya nda mbraku, ka sabə tsi mida. Ka ninjá tsi ta tsa zwan̄ ya gzəmbła' manda mndu nda mta, ha ka mnay ndaghata mnduha kazlay: Nda mta kə'a. ²⁷ Ama ka ŋanata Yesu ta dzvu, ka sli'anafta, ka sli'aftá tsi ka sladata. ²⁸ Manda lama Yesu kawadaga nda duhwalhani da həga nda ghə́ŋa tan̄, ka daw hən̄ da tsi. Ka hən̄ mantsa: «Kabgawu kəl an̄ni ka traptá ghzliginjá tsa seteni ya katək na?» ka hən̄. ²⁹ «Mndərga tsa Sulkum ya ná, ba nda maga du'a kada saba tsi,» ka'a nda hən̄.

*Mnəglanjta Yesu ta dza'ani mtaku nda sli'agaptani**Mat 17:22-23, Luk 9:43-45*

³⁰ Ka sli'aftá hən̄ hada ka taghatá hadika Galili. Va a Yesu si ta nghanjá mndu wu, ³¹ kabga ta tagha skwi ŋa duhwalhani. Wya skwi ta mnə tsi ŋa tan̄: «Dza'a ksafksa lu

* 9:3 Gray nda 2 Piyer 1:16-18. † 9:7 Ngha ta 1:11. ‡ 9:11 Gray nda Malatsi 3:23.

ta Zwanja mndu ka vlata ma dzva mnduha nja dzata tanj. Badu mahkan, nja sli'aftani nda hafu.»³² Ama sna a duhwalhani ta tsa gwada ya wa. Ta zlanj hən guli nda dawantja da tsi.

Wa dza'a nzakw ka mali

Mat 18:1-5, Luk 9:46-48

³³ Ka bhadaghatā hən da luwa Kafar-nahum. Ta nzaku hən ma həga, ka dawantā Yesu da hən: «Nahgani tsa skwi ta uwa'uwal kaghuni ta tvi ya na?» ka'a nda hən. ³⁴ Sriw nzanza hən, pslaf a hən ta wa tanj wa, kabga si ta zba snantā mali mataba tanj hən, na skwi si ta uwa'uwal hən ta tvi. ³⁵ Ka nza-datā Yesu, «saghawasa» ka'a nda hən. «Ka ta kumay mndu ta nzaku ka mali ta wa ira Lazglafta katsi, vraganatani ta ghəjani ka sagəj gudzekw mista lamndu, ka nzakwani ka kwalva tanj guli.»³⁶ Ka hgaftā tsi ta sana zwanj kwitikw, ka sladanata mataba tanj. Ka tskwaftā tsi ma ghuvani, ka'a nda hən mantas: ³⁷ «Dər wati ma mndu ta tsu'aftā sani turtuk mataba na zwaniha na, kabga i'i, vərda i'i tsu'af tsa mndu ya nda tsa. Dər wati ma mndu ta tsu'aftā i'i guli, vərda i'i a tsu'af tsi wa, ama mndu ya ta ghunighata tsu'af tsi,» ka'a.

Mndu ta vla zdaku nja amu ná, nja amu tsa
Luk 9:49-50

³⁸ Ka Yuhwana nda tsi mantas: «Maləma da, nda naha nni ta sana mndu ta ghzla duh-walaha halaway ma mndu. Ka tsa mndu ya na: «Yesu ta vlihatā mbraku,» ka'a. Ka lmə nni, kabga had' ta dza'a mista amu wu,» ka'a. ³⁹ Ka Yesu mantas: «Ma lmə kuni ta mndu, kabga had' mndu ta maga mazəməm nda hga da, dza'a vza rutsak ta i'i wa. ⁴⁰ Mndu kul had' ta raza amu guli ná, nja amu tsa mndu ya. ⁴¹ Dər wati ma mndu ta taghu-naftā imi rau' nja say, kabga nzakwa ghuni ka nja Kristi, kahwathwata ka yu ta mnaghunata, had' nisəla tsa mndu ya dza'a zwaduta dekdek wu,» ka Yesu.

Daswa ka mndu nda vzamta mndu ma dmaku

Mat 18:6-9, Luk 17:1-2

⁴² «Ka vzamvza mndu ta sani turtuk mataba na zwaniha ta zlglafta i'i na ma dmaku katsi, dza'a ghuyay ta danjwa katakata da Lazglafta. Ta dər má ya hbanam lu ta dughura buna dagala ma nuzrlun, ka vzaghata da drəf, ka'a. ⁴³ Ka si dzva gha ta famta kagha kəl ka ka zləmbamta ma dmaku katsi, tsinjtsa gha ta tsa dzvu ya. Ta dər mutsafta gha ta hafu nda dzva gha ka bufudun, ka lama gha nda dzvuha gha yipa' his his da həga vu kul had' ta mtavata dekdek.

⁴⁴ [Hada, mamu mtarakha ta yamta ma vgha nədəməts, rwava a hən wa. Had' tsa vu ya ta mtaku dekdek guli wa.] ⁴⁵ Ka səla gha ta famta kagha kəl ka zləmbamta ma dmaku katsi, tsinjtsa ta tsa səla ya. Ta dər mutsafta gha ta hafu nda səla gha slun turtuk, ka nzakwa gha nda səlahə gha yipa' his his, nja wudamtā kagha da həga vu. ⁴⁶ [Hada, mamu mtarakha ta yamta ma vgha nədəməts, rwava a hən wa. Had' tsa vu ya ta mtaku dekdek guli wa.] ⁴⁷ Ka ira gha turtuk, ta famta kagha kəl ka ka dədəmta da dmaku katsi, tsakwaslinj tsakwasla ta tsa iri ya. Ta dər lama ka nda ira gha guzlinj turtuk da ga mghama Lazglafta, ka nzakwa gha nda ira gha his his, nja wudamtā kagha da həga vu. ⁴⁸ Hada, mamu mtarakha ta yamta ma vgha nədəməts, rwava a hən wa. Had' tsa vu ya ta mtaku dekdek guli wa. ⁴⁹ Inda mndu dza'a nəmanaf nəma vu manda slughul. [Inda skwi ta drə lu nja Lazglafta ta kuktəf kukta lu ta slughul tida] ⁵⁰ Slughul ná, skwi dina ya, ama ka ta had' zdaku mida dekdek wu katsi, nu dza'a magəglamta kuni mida nja vranamtā si tsa nəmatani ya na? Mamu ka slughul ma kaghuni. Nzawanza nda zdaku mataba ghuni, sanlahə nda sanlahə,» ka'a.

10

Tagha skwi ta ghəja ghzlinjtā marakw
Mat 19:1-12, Luk 16:18

¹ Tahula tsa, ka sli'aftā i Yesu nda duh-walhani hada ka laghiw ta had'ika Zudiya nda tvə drəfa Zurden. Ka tskəgladaghatā mnduha ta vgha tavatani. Ka nzəglatā tsi ka tagha skwi nja tanj manda ya snu tsi. ² Ka gavadaghatā la Farisa tavata Yesu nja hla səlani. Ka dawantā hən da tsi, ka hən mantas: «Mamu re had' wa a tvi nja gh-zlinjtā mndu ta markwa tanj na?» ka hən. ³ Ka'a nda hən mantas: «Wa ka Musa vindaghunaf ta na?» ka'a. ⁴ «Ka Musa ná, ka ta kumay mndu ta ghzlinjtā markwa tanj katsi ná, vindanaftani ta dēlewera ghzlu, ka ghzlinjtani* kə'a,» ka hən. ⁵ Ka Yesu nda hən mantas: «Tənjə ta ghəja ghuni kəl Musa ka vindaghunaf tsa gwada zlahu ya mantas. ⁶ Ama ma zraaftani, manda kdinjtā Lazglafta ta magaftā inda skwi, «ka tsaftā tsi ta i zə'al nda marakw.†» ⁷ Tsaya dza'a kəl zgūn ka zlanjtā dani nda mani, ka ndi'anavatā vgha ta markwa tanj, ⁸ nja nzakwa tsa hahən his ya ka slū'uvgha turtuk‡. Mantas tama, nzəgla a hən ka mnduha his wu, ama ka slū'uvgha turtuk nza-kwa tanj.» ⁹ Skwi ndi'anaf Lazglafta ná, yahayaha mndu dganata, ka'a. ¹⁰ Manda

§ 9:48 Ngha ta Isaya 66:24. * 10:4 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 24:1. † 10:6 Ngha ta Zrafta 2:24. ‡ 10:8 Ngha ta Zrafta 1:27 nda 2:24.

vrakta tanj, ka lamə həŋ nzata ma həga, ka dawəntá duhwalhani da tsi ta ghəŋa tsa gwada ya. ¹¹ Ka'a nda həŋ mantsa: «Ka ghziŋghzla mndu ta markwa tanj, ka klaftá sana marakw kati, ta hliri tsa mndu ya, maganamaga tsa mndu ya ta ghwadaka skwi ta tsa tanjanja markwa tanj ya. ¹² Mantsa guli, ka sli'afslí'a marakw ka laghu da wumatá sana zə'al kati, ta hliri tsa marakw ya nda tsa.»

Hlakta mnduha ta zwani kwitikw kwitikw da Yesu

Mat 19:13-15, Luk 18:15-17

¹³ Mbadaka mnduha ka va hlaktá zwani kwitikw kwitikw da Yesu ŋa tfanaghatawi ta həŋ, nda ma fanaghatawi ta dzvu ta həŋ. Ama ka ghziə duhwalha Yesu ta həŋ. ¹⁴ Ka nghə Yesu ta tsa skwi ta maga həŋ ya ná, zdəgana a wu, ka kuzlanafá tsi ta ŋuduf. «Zlanwazla ta zwaniha kwitikw kwitikw ka sagha həŋ da i', ma pyə kuni ta həŋ, kabga ŋa gwal ta gara vgha nda həŋ na ga mghama Lazglafta. ¹⁵ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dər wati ma mndu dza'a gi kwal kul tsu'afá ga mghama Lazglafta manda zwan kwitikw, lamta a tsa mndu ya dekdek wa,» ka'a nda həŋ. ¹⁶ Ka hlamtá tsi ta tsa zwaniha ya da ghuvani, ka pghanaghatá dzvu ta həŋ, ka tfanaghatawi ta həŋ.

I Yesu nda sana mnda gadghəl

Mat 19:16-30, Luk 18:18-30

¹⁷ Manda sli'afá Yesu ka mbadá ta tvi, ka sli'afá sana mndu ka hwayakta tsəlata ma ghuvani, ka daway da tsi: «Ari nərma mgham, nu dza'a maga yu ŋa mutsafa da ta hafu ŋa kdekedzer na?» ka'a nda tsi. ¹⁸ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Kabgawu kəl ka ka hga i' ka nərma na? Had sana nərma tabta Lazglafta wa. ¹⁹ Nda sna ka ta zlahuha ta mnay kazlay: Yaha ka da dzatá mndu, yaha ka da hliri, yaha ka da ghali, yaha ka da tsanavatá gwada ta mndu, yaha ka da nənba mndu, ka vla ka ta glaku ŋa i da gha nda ma gha* ka'a,» ka'a. ²⁰ «Mghama da, snasna yu ta inda tsa skwiha ya daga ma ga zwanja da,» ka'a nda tsi. ²¹ Tsəmesl, ka Yesu nghanavatá tsa mndu ya, ka dvtutá tsi, ka'a nda tsi mantsa: «Ta turtuk skwi ta pđugudughusta. La ka dzawapta ka ta inda skwa gha, ka daganafá ka ta gwal ka pđu, mantsa dza'a mutsay ka ta gadghəl ta luwa. Magata gha ta tsaya, ka sagha ka, ka dza'a ka mista da,» ka'a nda tsi. ²² Na snanja tsa mndu ya ta tsa gwada ya, ka laghu tsi nda basatá ŋuduf, kabga gadghəl ya. ²³ Ka wafá Yesu ta duhwalhani ta wanafta. «Kay! Dza'a nda bla ka lama gwal gadghəl da ga mghama Lazglafta!» ka'a. ²⁴ Ka ndərmim duhwalhani nda ndərmima

ta tsa gwada ya. Ka vrəglintá Yesu ta mnay guli, «Zwana da, nda bla ka lama gwal ta fafta ghəŋa tanj ta gadghəl da ga mghama Lazglafta! ²⁵ Ta dər laba ŋalibwa nda ta ghuruma lipir, ka lama mnda gadghəl da ga mghama Lazglafta,» ka'a. ²⁶ Ka va ndərmimghalta duhwalhani, ka həŋ mataba tanj mantsa: «Ka si mantsa tsi kati ná, wa dza'a mutsafa mbaku tama?» ka həŋ. ²⁷ Ka nghanavatá Yesu ta həŋ, ka'a mantsa: «Had mndu dza'a laviŋtá mbanafá ghəŋani wa, ama laviŋlava Lazglafta ta mbanafá mndu, kabga laviŋlava ta maga inda skwi.» ²⁸ «A'a! Wana anji, zlanavazla ŋni ta inda skwiha ŋni, ka dza'a mista gha,» ka Piyer. ²⁹ Ka Yesu mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, had mndu ta sli'afá ka zlanjta hgani, nda zwanamani, nda kwaghamani, nda mani, nda dani, nda zwanani, nda hadikhani, kabga i' nda ya kabga Lfida Gwada Lazglafta, ³⁰ dza'a kwal kul mutsafa fəta ta sgavaghatawi daga ta na zamana mida mu na wa. Dza'a mutsay ta həgaha, nda zwanama, nda kwaghama, nda mamaha, nda zwani, nda hadikha tani, ama dza'a ghuyay ta danja guli. Ma zamana ta sagha guli, ŋa mutsayni ta hafu ŋa kdekedzer da Lazglafta. ³¹ Nda ndəgha gwal si ta kəma, dza'a nzakway nda hul. Nda ndəgha gwal si nda hul guli, dza'a nzakway ka gwal ta kəma,» ka Yesu nda həŋ.

Mahkəna mnanja Yesu ta mtakwani nda sli'agaptani

Mat 20:17-19, Luk 18:31-34

³² Ta mbadá həŋ ta tvi ŋa ŋlu ka dza'a da Ursalima, ka labə Yesu ta kəma tanj. Hluhla zlanj ta duhwalhani, nda gwal ta dza'a mista tanj tani. Ka tsəglanata Yesu ta tsa duhwalhani ghwanpədə his ya tavatani, ka zlráftá tsi ta mnay ŋa tanj ta skwi dza'a slanaghata. ³³ «Snawasna ba! Wana mu ta dza'a da Ursalima. Hada dza'a ksafá lu ta Zwanja mndu, ŋa vlanjta maliha ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha, ŋa tsanaghata tanj ta guma ŋa dzata, ŋa vlanja tanj ta gwal kul nzakway ka la Yahuda, ³⁴ ŋa ganapta tsahaya tiri, ŋa tafay tanj ta sərək tida, ŋa sləvay tanj nda krupiha, ŋa dzata tanj, ama badu mahkən, ŋa sli'agaptani nda hafu.»

Dawutá vla i Yakubu nda Yuhwana da Yesu

Mat 20:20-28

³⁵ Tahula tsa, ka gavadaghatá i Yakubu nda Yuhwana ta nzakway ka zwana Zebedi tavata Yesu. «Mghama da, ta kumay ŋni ta maganata gha ta skwi dza'a dawənta ŋni da kagha,» ka həŋ nda tsi. ³⁶ «Nahgani ta kumə kuni ta magaghunata da na?» ka'a

nda hən̄. ³⁷ «Bađu lama gha da glakwa gha ya ná, ka pghata ka ta an̄ni, sani nda ga zeghwa gha, sani guli nda ga zlaḅa gha ná, kíḅa,» ka ḥni. ³⁸ Ka Yesu zlgħanaftawani ta hən̄ mantsa: «Sna a kuni ta skwi ta ḁawə kuni wa. Dza'a laviḅlava kuni ta sa leghwa tsa ghuya ḁan̄wa dza'a yu say ya ra? Ari dza'a tsu'ay kuni ta batema tsa ghuya ḁan̄wa dza'a ghuydipta lu ya?» ka'a nda hən̄. ³⁹ «An̄i, dza'a laviḅlava ḥni,» ka hən̄. Ka Yesu nda hən̄ mantsa: «Mantsa nzakwani, dza'a say kuni ta leghwa ghuya ḁan̄wa dza'a yu say, dza'a tsu'ay kuni ta batema tsa ghuya ḁan̄wa dza'a lu ghuydipta ya†, ⁴⁰ Ama ta ghəḅa skwi ta nghanan̄ta tsa nzaku nda ga zeghwa ḁa nda ya nda ga zlaḅa ḁa ya ná, nghidígha a tsa ya wa. Nda nza tsa vliha ya ka ḥa gwal payanaf Lazglafta ta hən̄,» ka'a nda hən̄. ⁴¹ Na snar̄ta tsa pḁakwa duhwalha ghwan̄ ya ta tsa gwaḁa ya, ka ḅasanavata hən̄ ta ḥuduf ta i Yakubu nda Yuhwana. ⁴² «Saghawasa,» ka Yesu nda hən̄. «Nda sna kuni ta gwal ta nghə lu manda mghamha ta ghəḅa mndəra mnduha ná, ta gay hən̄ ta ma mgham mghama tan̄. Gwal kulan̄ lu guli, ta maray hahən̄ ta mbrakwa tan̄ ta ghəḅa tan̄. ⁴³ Ama mantsa a nzakwani mataba kaghuni wa. Ka ta kumay mndu ta nzaku ka mali mataba ghuni katsi, ka nzata tsi ka kwalva ghuni. ⁴⁴ Ka ta kumay mndu mataba ghuni ta nzaku ta kəma katsi, ka nzata tsi ka kwalva inda mnduha. ⁴⁵ Wya tsi, sa a Zwan̄a mndu kabga ḥa maganata lu ta slna wa, ama ḥa nzaku ka kwalva mnduha, vlaha ta hafani ḥa vara ndəghata mnduha guli,†» ka Yesu zlgħanaftawani ta hən̄.

Gunanata Yesu ta ira Bartime

Mat 20:29-34, Luk 18:35-43

⁴⁶ Ka ḅhadaghatá hən̄ da luwa Yeriku. Ta sabə i Yesu nda duhwalhani, nda tskata sanlaha ma mnduha ma tsa luwa ya, mamu sana ghulpa ta mndu ta nzaku ta wa tvi ka gatá skwi. Bartime hga tsa mndu ya, ta nzakway ka zwan̄a Time. ⁴⁷ Manda snar̄tani kazlay: Yesu zwan̄a la Nazaret ya ta sagha ka'a, ka dzatá tsi ta lawlaw, ka'a mantsa: «Yesu zwan̄a Dawuda, tawa ta hidahida ta i'i,» ka'a. ⁴⁸ Mbaḁa mnduha ka ḥurhway. «Ma gwaḁaf ka,» ka hən̄. Ama ka sganaghatá tsi ta dza lawlaw ka ḥḁan̄da: «Zwan̄a Dawuda, tawa ta hidahida ta i'i,» ka'a. ⁴⁹ Ka sladata Yesu, ka'a mantsa: «Hgagaghawa hga,» ka'a. Ka hgaktá hən̄ ta tsa ghulpa ta mndu ya. Ka hən̄ nda tsi mantsa: «ḥwan̄a ka sli'af̄ta ka, wya ta hga kagha,» ka hən̄. ⁵⁰ Ka slur̄tidin̄tá tsa ghulpa ta mndu ya ta lgutani, ka

valavata ka labə nda tvə Yesu. ⁵¹ Ka ḁawan̄ta Yesu da tsi. Ka'a mantsa: «Nu ta kumə ka ta magaghata ḁa na?» ka'a. «Maləma ḁa, ka nghəglan̄ta yu ta vli,» ka'a. ⁵² «La, nda mba ka, kabga zlgħafta gha ta i'i nda ḥudufa gha,» ka'a nda tsi. Ka gi nghəglan̄ta tsa mndu ya ta vli, ka ksə tsi ta tvi ka dza'a mista Yesu.

11

Lama Yesu da luwa Ursalima

Mat 21:1-11, Luk 19:28-40, Yuh 12:12-19

¹ Taghwan̄ a hən̄ ka ḅhadaghatá da luwa Ursalima wu, ka labə hən̄ nda mista ghwá zaytun̄, ndusa nda sana luwaha ta hgu lu ka Beslaze nda Betani. Ka ghunaftá Yesu ta gwal his mataba duhwalhani. ² «Lawala ḁa na luwa ta kəma ghuni na. Ka ḅhadaghaḅa kuni, dza'a slanaghasla kuni ta zwan̄a kḁih hbana lu ta kul walan̄ta mndu ta laf tida. Ka plata kuni, ka klagaghata kuni. ³ Ka «ḥaw kuni ta tsa na» ka mndu ḁawan̄ta da kaghuni katsi, «Mgham ta kumay,» ka kuni dazlay. Gi dza'a zlgħunan̄zla hən̄ ḥa klaktá ghuni da hadna,» ka'a nda hən̄. ⁴ Ka sli'af̄ta hən̄ ka labə, ka slanaghatá hən̄ ta zwan̄a kḁih ta hba ma bli ta watgha ga mndu ndusa nda wa tvi, ka platá hən̄. ⁵ Ka gwal ma tsa vli ya nda hən̄ mantsa: «Nu tsa ta magə kuni na? Ta plə ḥaw kuni ta tsa zwan̄a kḁih ya na?» ka hən̄. ⁶ Ka zlgħanaftá hən̄ ta wa tan̄ manda ya mnanaf Yesu ta hən̄. Ka zlan̄tá lu ta hən̄, ka laghu hən̄. ⁷ Ka klədanaghatá hən̄ ta tsa zwan̄a kḁih ya ta Yesu, ka pghaftá hən̄ ta lguta tan̄, ka ḥladaftá Yesu nzafta tida.* ⁸ Ka lin̄tá mnduha ta zlazlatá lgutha tan̄ ta tvi, sləhwa fuha ḥa sanlaha ta ḅalakta ma vwah† ka pghay ḥa tsu'ay. ⁹ Mbaḁa gwal ta dza'a ta kəma Yesu nda gwal ta dza'a nda hulani tani ka hla wi. «ḥa Lazglafta glaku! Ka tfanaghatfa Lazglafta ta wi ta mndu ya ta sagha ma hgani. ¹⁰ Ka tfanaghatfa Lazglafta ta wi ta ga mgham ta sagha, ga mghama Dawuda ta nzakway ka da ḥni! Glaku ḥa Lazglafta ta luwa!†» ka hən̄. ¹¹ Ka ḅhadaghatá Yesu da luwa Ursalima, ka lamə tsi da haga Lazglafta. Tahula naghanatani ta inda skwiha, ka sli'af̄ta tsi ka vraghuta da Betani kawadaga nda duhwalhani ghwan̄pḁə his, kabga nda ghada laghwa fitik.

Ksi'af̄ta Yesu ta fwa ghuraf

Mat 21:18-19

¹² Gamahtsimani, ta sabə hən̄ ma tsa luwa Betani ya ka vru da luwa Ursalima, ka kuzlanaf̄ta maya ta Yesu. ¹³ Ka nghan̄tá tsi ta sana ghuraf manda a nda sləhwa tbukw tida. Ka labə tsi nghanata, ka dza'a

† **10:39** Gray nda Sina gwal ghunay 12:2. ‡ **10:45** Gray nda Sina gwal ghunay 14:24 nda 1 Timute 2:6. * **11:7**

Gray nda Zakari 9:9. † **11:8** Manda ya ma 2 Mghamha 9:13, zlatá skwi ḥa vla glaku ya. ‡ **11:10** Gray nda Zabura 118:25-26 nda Mata 21:9.

slanaghar slanagha a wa yu ta zwanj tida kə'a. Laghani tavata tsa fu ya, kə'a kə'a ná, sləhwa yeya tida, kabga ta fitika yakwa ghuraf a wa. ¹⁴ Ka Yesu nda tsa ghuraf ya mantsa: «Walglanja a mndu ta tsagatá yaku ta kagha ŋa zay wa,» ka'a. Ta snaysnay duhwalhani.

Ghzglagaptá gwal dzawa skwi ma həga Lazglafta

Mat 21:12-17, Luk 19:45-48, Yuh 2:13-22

¹⁵ Tahula tsa, ka bhadaghatá həŋ da luwa Ursalima, ka lamə Yesu da daɓa həga Lazglafta. Ka slanaghatá tsi ta mnduha ta dzawa skwi nda sakwa skwi hada. Ka lintá tsi ta ghzligintá həŋ dzibil, ka zlambidintá tsi ta tabəlha gwal ta mbəd, nda vla nzakwa gwal ta dzawa ghərbu' tani. ¹⁶ Zlana a ta mndu dər turtuk ŋa tsughwadadapta nda ma tsa daɓa həga Lazglafta ya nda skwi wa. ¹⁷ Ka mnə tsi ŋa tanj. Ka'a mantsa: «Vinda a ma gwada Lazglafta kazlay: Həga da ná, dza'a nzakway ŋa həga maga du'a mndəra mnduha demdem kə'a ra? Ama mbada kaghuni ka nintə ka galigha gwal ganda§,» ka'a. ¹⁸ Manda snanja la mali ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha ta tsa skwi ya, ka zbə həŋ ta tvi ŋa dzatá Yesu. Ama ta zləŋ həŋ guli, kabga ksarjksa tsa skwi ta taghə tsi ya ta hamata inda mnduha. ¹⁹ Manda daɓata fitik, ka sabə i Yesu nda duhwalhani ma tsa luwa ya ka laghwa tanj.

Maga du'a kul had dga ghəŋ

Mat 21:20-22

²⁰ Ga sərđək ta labə həŋ ta tvi ka vru da Ursalima, kə'a ka duhwalha Yesu ná, dzunuj nda ghwala tsa ghuraf ksi'af tsi ya kay, nduk nda slrəŋhani tani. ²¹ Ka havaktá Piyer ta ghəŋa skwi ta luta. «Maləma da, ngha ta ghwala ta na ghuraf ksi'af ka na kay 6a!» ka'a nda Yesu. ²² Ka Yesu nda duhwalhani mantsa: «Fawa ghəŋa ghuni ta Lazglafta! ²³ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dər ya ghwá ya mnə mndu kazlay: Sli'afslí'a ka vzamta ka ta vgha da drəflí ka'a nda tsi katsi, ka dgarj a tsi ta ghəŋ ta ghəŋani wu, faffa ta ghəŋani ta skwi ya mna tsi ŋa magakwani katsi, dza'a maganamaga Lazglafta ta tsa skwi ya. ²⁴ Tsaya ta kəl yu ka mnaghunata kazlay: Inda skwi dza'a kuni dawanja nda maga du'a ná, fafwafa ta ghəŋa ghuni tida manda skwi nda ghada mutsatani, dza'a nghay kuni ta magata tsa skwi ya. ²⁵ Ka ta maga du'a kuni katsi, ka waya ka'a mamu dgun ma nudufa ghuni nda sana mndu katsi, pliniswapla ta dmakwa tsa mndu ya, kada plighunista Da ghuni Lazglafta ta luwa ta dmakuha kaghuni guli. ²⁶ [Ama, ka

had kaghuni ta plinistá dmakwa mndu wa katsi, had Da ghuni Lazglafta ta luwa dza'a plighunistá dmakwa kaghuni guli waj*» ka Yesu nda həŋ.

Ga mutsa Yesu ta glaku

Mat 21:23-27, Luk 20:1-8

²⁷ Ta mbada həŋ, ka vrəgladaghatá həŋ da luwa Ursalima. Ta wawakwani Yesu ma həga Lazglafta, ka sli'adaghatá la mali ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha, nda la galata mndu guli slanaghata. ²⁸ «Nda mbrakwa wa ta maga ka ta na skwiha na, wa ta vlaghatá tvi ŋa magay?» ka həŋ nda tsi. ²⁹ «I'í guli, ka dawanjadawa yu ta skwi turtuk da kaghuni, ka zlgħidifzlgħa kaghuni ta wani katsi, dza'a mnaghunamna yu, ka nda mbrakwa wa ta maga yu ta tsa skwiha ya,» ka Yesu nda həŋ. ³⁰ «Wya tsa daway da ya: Lazglafta ta ghunafta Yuhwana maga batem† re, ari mnduha a na? Zlgħidifwa zlgħa ta wani,» ka'a nda həŋ. ³¹ Ka laghu həŋ zlərday mataba tanj. «Waka mu dza'a zlgħa wani. Ka Lazglafta ya ta ghunafta ka mu, kabgawu kwal kuni kul zlgħafta 6a,» ka'a dza'azlay nda amu. ³² «Ka mnduha ta ghunafta» ka mu katsi, lava a mantsa guli wu, ka həŋ, kabga nda sna mnduha ta Yuhwana kahwathwata kazlay: Vərda anabi ya kə'a. Tsaya tama, ta zləŋay həŋ ta skwi dza'a magə mnduha. ³³ Mantsa tama: «Sna a arjni ta mndu ta ghunakta wu,» ka həŋ. Ka Yesu nda həŋ tama mantsa: «Mantsa i'í guli, had yu dza'a mnaghunata, ka nda mbrakwa wa ta maga yu ta tsa skwiha ya wu,» ka'a.

12

Sana ghwadaka mnda vwaha inabi

Mat 21:33-46, Luk 20:9-19

¹ Mantsa, ka nzatá Yesu ka mna gwada ŋa tanj nda mahdihi, ka'a mantsa: «Mamu sana mndu ta sli'af ta ka laghwi da ŋaɓaftá fuha inabi ndər ndər ndər ma vwahani, ka ŋamtá tsi ma dzugur. Ka laptá tsi ta vli ŋa ditsa yakwani. Ka bamtá tsi nduk nda dumbi nda slra tani mida ŋa nzakwa mnda nghay*. Tahula kdintani ta payanátá tsa vwahani ya dına, ka fanamtá tsi ma dzvu ta gwal hvay. Ka sli'af tá tsi ka laghwi dista luwa. ² Sagha fitika daga yakwani, ka ghunadaghatá tsi ta sana kwalvani slanaghatá tsa gwal ta hvay ya ŋa mutsanaf ta tanj ta ŋani ma yakwa tsa inabi ya. ³ Laghani, dīŋ ksafksa həŋ ka dgaptá, ka vrinja kul vlanja. ⁴ Ka ghungladaghatá tsi ta sana kwalva slanaghatá həŋ guli, ka tatanaghatá həŋ ta ghəŋ ka rarazata. ⁵ Ka ghungladaghatá tsa mnda vwah ya ta

§ 11:17 Ngha ta Isaya 56:7 nda Irmiya 7:11. * 11:26 Ngha ta Mata 6:15. † 11:30 Ngha ta 1:4-5. * 12:1 Gray nda Isaya 5:1-2.

mahkəna kwalva, ka dzatá hən̄j nda dza ta tsaya. Ka għungladaghatá tsa mnda vwah ya ta sanlaha ma kwalvaha guli, ka dġaptá hən̄j nda dġa ta sanlaha, ka pslatá hən̄j nda psła ta sanlaha. ⁶ Ga va tsa mndu ya, mamu pđakwa zwanjani turtuktuk ta dŷu tsi ma hya ŋudufani, ka kdĩntá tsi ta għunadapta da tsa mnduha ya kazlay: Dza'a hulay hən̄j tahula ta na zwanja da na kə'a. ⁷ Ka sli'af̄ta tsa zwanj ya ka lagha slanaghatá hən̄j. "Ya wana tsa mndu dza'a za həga ya kaya! Sawa ka dzatá mu, ŋa zay amu ta tsa həga ya!" Ka tsa gwal ta hva tsa vwah ya mataba tan̄j. ⁸ Dĩŋ ksafksa hən̄j ka dzata, ka vzidĩntá hən̄j ta mblani di'ĩŋ nda tsa fuha inabi ya.

⁹ «Ndana tama, nu dza'a maga dani ma tsa vwaha fuha inabi ya? Dza'a laghala, ŋa zadanatani ta tsa mnduha ta hva ma tsa vwah ya, ŋa vlan̄tani ta tsa fuha inabi ya ta sanlaha ma mnduha. ¹⁰ Ta dzanaf a kaghuni ta vindatani ma deftera Lazglafta manda ya kə'a ta mnay ra? "Tsa pala wudidĩŋ gwal ta ba həga ya, tsaya ta nuta ka vərđa palaka tughwa həga. ¹¹ Tsaya ná, Lazglafta ta dŷaftá nzakwa tsa pala ya ka vərđa palaka tughwa həga. Skwa ndərmimay nzakwani ta wa ira amu!†"» ka'a.

¹² Tsatsafta tsa maliha ya ná, ta ghəŋja tan̄j ta gwada Yesu ta tsa gwada ya. Ka zbə hən̄j ta tva ksaf̄ta, ama ka zlanatá hən̄j ka laghwa tan̄j kabga zlan̄ja gwada da mnduha.

Gwada ta ghəŋja pla dzumna
Mat 22:15-22, Luk 20:20-26

¹³ Ka għunaftá hən̄j ta sanlaha mataba la Farisa nda mnduha Hiridus,‡ ŋa dza'a gwada nda Yesu, kada dákwaštafta lu ta gwada ma wani ŋa ksaf̄ta. ¹⁴ Wya ka hən̄j lagha mnay ŋani: «Maləma da, nda sna ŋni kazlay: Dar gwada ta mnə kagha kə'a, had kagha ta zlan̄ja ira mnduha wu, kabga had ghuya gha nda mndu ta ghərbakwani wa. Vərđa nzaku manda ya ta kumə Lazglafta ta tagħa kagha. Ta kumay ŋni ta dawan̄tá gwada da kagha: Ma zlahla Lazglafta ná, nda ra re, ra a wa ka pla dzumna ŋa mgham dagala ma Ruma na? Dza'a plər pla a wa ŋni na?» ka hən̄j. ¹⁵ «Kabgawu ta kəl kuni ka dzəgha i'ĩ na?» Ka Yesu zlgħanaftawi ta hən̄j, kabga nda sna ta tsa madgwirmadgwira tan̄j ya. «Klagaghawakla ta tsa kwađu ya ka ngħanata yu.» ka'a. ¹⁶ Ka klanaktá hən̄j turtuk. Ka dawan̄tá Yesu da hən̄j. Ka'a mantsa: «Nda wa grafta lu ta na skwi tsaf lu tida na na? Nja wa na hgu tida na guli?» ka'a nda hən̄j. «ŋa mgham Sezar ya,» ka hən̄j. ¹⁷ Ka Yesu nda hən̄j mantsa: «Vlan̄wa mgham Sezar ta ya ta nzakway ka ŋa mgham Sezar, vlan̄wa Lazglafta ta ya ta nzakway ka ŋa Lazglafta,»

ka'a nda hən̄j. Ka ndərmim hən̄j katakata ta tsa zlgħawani ya.

Daway ta ghəŋja sli'agabta ma mtaku nda hafu

Mat 22:23-33, Luk 20:27-40

¹⁸ Ka sli'adaghatá la Sadukiya slanagħata Yesu guli. Hahən̄j ná, gwal ta mnay kazlay: Had sli'agabta mndu ma mtaku wu§ kə'a ya hən̄j. Ka dawan̄tá hən̄j da tsi, ka hən̄j nda tsi mantsa: ¹⁹ «Maləma da, wya ka Musa vindan̄tafta: "Ka mamu mndu mtu zwanjamani ka zlan̄tá markwa tan̄j, ya a ta zwanj nda tsa marakw ya wu katsi, wunanagħata tsa zwanjamani ta ndiri ya ta tsa wadgani ya, ŋa yanatani ta zivir ta tsa zwanjamani ta mtuta ya,* ka'a.

²⁰ «Tsaw ghalya, si mamu zwanama ndəfán̄ hən̄j ma da tan̄j. Si ka klaftá zumali ma hən̄j ta marakw, ka mtutá tsa mndu ya ta yana a lu ta zwanj wa, ²¹ ka wunanagħatá tsa mahisa zwanj ya ta tsa wadgu ya, ka mtutá tsaya guli, yana a lu ta zwanj wa. Mantsa ya tsa mahkəna zwanj ya guli. ²² Inda tsa zwaniha ya ndəfán̄ ndəfán̄, ka raftá hən̄j ta tsa marakw ya, kul had ya ta yatá zwanj nda tsi. Tahula rwuta tsa zwaniha ya ndəfán̄ ndəfán̄, ka mtuta tsa marakw ya guli. ²³ Mantsa tama ní, bađu sli'agabta ma mtaku nda hafu ní, ŋa wa ŋa wa dza'a nzakwa tsa marakw ya mataba tan̄j bađu tsaya tama, ya wya klaflka hən̄j demdem ta tsa marakw ya ka markwa tan̄j?» ka hən̄j nda tsi. ²⁴ Ka Yesu zlgħanaftawani ta hən̄j mantsa: «Ta nanay kuni ta ghəŋj. Kabgawu kəl yu ka mnay mantsa? Sna a kuni ta skwi nda vinda ma gwada Lazglafta wu, sna a kuni ta mbrakwa Lazglafta guli wa. ²⁵ Tahula sli'agapta ma mtaku nda hafu ná, ta had klutvá vgha i marakw nda zə'al wu, dza'a nzanza hən̄j manda duhwalha Lazglafta ta luwa. ²⁶ Ta ghəŋja gwada ta vragapta ma mtaku nda hafu ya ná, ta dzanaf a kuni ta tsa vli ta ghəŋja mubuk nda vu tida ma deftera Musa ya ra? Ka Lazglafta nda Musa hada na: "i'ĩ Lazglafta Abraham, i'ĩ Lazglafta Izak, i'ĩ Lazglafta Yakubu,†" ka'a. ²⁷ Hahən̄j ná, ta nda hafu hən̄j, kabga Lazglafta ná, Lazglafta gwal nda rwa a wu, ama Lazglafta gwal nda hafu ya. Ta nanay kuni ta ghəŋja ghuni katakata,» ka Yesu nda hən̄j.

Daway ta ghəŋja mali mataba zlahu
Mat 22:34-40, Luk 10:25-28

²⁸ Ma tsa vli ya, mamu sana mndu mataba gwal tagħa zlahu ŋa mnduha ta sna tsa skwi ta zlərdə i Yesu nda la Sadukiya ya. Ngħayni ná, dīna tsa zlgħatá wa Yesu ŋa tan̄j ya.

† 12:11 Ngha ta Zabura 118:22-23. ‡ 12:13 Ngha ta Mata 3:6. § 12:18 Gray nda Slna gwa ghunay 23:8. * 12:19 Ngha ta Sabi 20:1-17 nda Vrafta ta Zlahu 5:6-22, 25:5-10 nda Zlrafta 38:8. † 12:26 Ngha ta Sabi 3:2, nda 3:6, 15-16.

Ka sli'af'ta tsi ka gavadaghata tavata Yesu da dawañta. Ka'a mantsa: «Wati mali ma inda zlahuha na?» ka'a. ²⁹ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Wya mali mida: Snawa 6a la Isra'ila! Mgham ta nzakway ka Lazglafta ná, tsatsi turtuktuk Mgham. ³⁰ Mantsa tama, ka d'vuta ka ta Mgham ta nzakway ka Lazglafta gha nda hyahya n'udufa gha, nda inda hafa gha, nda inda ndana gha, nda inda mbrakwa gha.† ³¹ Wya mahisani: “Ka d'vuta ka ta mnda s'ala manda va d'vuta gha ta gh'nja gha.‡” Mataba inda zlahuha ná, haɗ zlahu ta malaghutá tsahaya wa.» ka'a.

³² Ka tsa mndu ta tagha zlahu na mnduha ya nda tsi mantsa: «Zdá tsa mghama dá. Kahwathwata tsa mn'ə ka kazlay: Turtuktuk Lazglafta k'ə'a ya, haɗ sani d'ekdek ta gh'nja tsatsi* wa. ³³ Haɗ taɓta d'vuta mndu ta Lazglaftani nda hyahya n'udufani, nda inda ndanani, nda inda mbrakwani, nda d'vutani ta mnda s'ala manda va d'vutani ta gh'janani wa. Malaghumala tsaya ta gh'nja skwi nda s'ala ta drafta lu tsuhtsuh ta gwir. Malaghumala guli ta planatá gh'nej ta plu lu nda hamata skwiha nda ya nda rini† ta vlan'ta lu manda ya dawañ zlahu.» ka tsa mndu ya. ³⁴ Nghanata Yesu ta tsa zlgawani ya ná, mamu difil mida. Ka'a nda tsi mantsa: «Di'ınaghu a ka nda ga mghama Lazglafta wa.» ka'a. Haɗ mndu ta d'erglaftá n'uduf ka dawgaltá vli da tsi tahula tsa wa.

Zwanja Dawuda Kristi ra?

Mat 22:41-46, Luk 20:41-44

³⁵ Ka k'də Yesu ta tagha skwi njə mnduha ma h'əga Lazglafta. Wya ka'a ta mnay: «Kurki gwal tagha zlahu njə mnduha ta mnay kazlay: Kristi ná, zwanja Dawuda ya ka'a na? ³⁶ Ya wya ka v'ərda Dawuda pghafer Sulkum nda ghu6a mnata:

“Ka Mgham Lazglafta mnanatá Mghama dá na:

Nzanza gha nda ga zeghwa dá ha ka s'agha fitik dza'a nin'ja

yu ta ghumaha gha ka skwa din'lay gha,‡” ka'a.

³⁷ Ya “Mghama dá ka,” ka v'ərda Dawuda ta h'əy ní, wa k'ə'a n'zəglaku ka zwanjani tama?» ka'a guli. Tsa skwi ta taghə Yesu ya na, z'dəganazdá ta tsa d'əmgə ta snay ya.

Planaghatá vu ta gwal tagha zlahu

Mat 23:1-36, Luk 20:45-47

³⁸ Wya ka'a nda h'əj njə tsa skwi ta taghə tsi ya. «Daswa ka kuni nda gwal tagha zlahu njə mnduha! Hah'əj ná, nda lgutha zutu-tuta z'dəganata wawaku ta h'əj. Z'dəganazdá ganaghatá zgu ta h'əj ta luma. ³⁹ Ta zbay h'əj ta vli nzaku ta k'əma ma h'əga ta kəl

lu ka tagha skwa la Yahuda. Vla nzaku dina ta z'bə hah'əj ma vli za skwa zay guli. ⁴⁰ Hah'əj gwal ta dghwad'guduɗtá skwa la wadgu. Z'dəganazdá s'riɗtá maga du'a ta h'əj ta k'əma mnduha njə ghuban'ta h'əj. Dza'a tsanaghat'sa lu ta guma ta h'əj katakata,» ka'a.

Vla skwa markwa wadgu ka p'du

Luk 21:1-4

⁴¹ Tahula tsa, ka nzatá Yesu mb'əj nda akwata pgha t'sedi ma h'əga Lazglafta, ka n'ghay ka mnduha ta pgha t'sedi dida. Nda nd'əgha la gadghəl ta va pghadatá t'sedi. ⁴² Ka lagha sana markwa wadgu ka p'du guli, ka pghadatá tsi ta aneni his kul slaghuta ka sana skwi. ⁴³ Mantsa tama, ka h'əgantá Yesu ta duhwalhani, ka'a nda h'əj mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, t'sedi pghada ya markwa wadgu ya da ya skwi ya ná, mal'njani ka njə p'dakwa mnduha, ⁴⁴ kabga sanlaha ná, ma f'ərta tani da h'əj kla'ata h'əj ka pghadata. Ama tsa marakw ya ná, k'd'avakta skwi ma njə zayni ga tan' klaf tsatsi ka pghadata,» ka'a.

13

Tasiɗtá h'əga Lazglafta

Mat 24:1-2, Luk 21:5-6

¹ Ma fitika saba i Yesu ma h'əga Lazglafta, ka sani mataba duhwalhani nda tsi mantsa: «Mghama dá, n'gha ta glakwa na pala na 6a! Nghanana ka ta glakwa bata na h'əga na 6a!» ka'a. ² Ka Yesu nda h'əj mantsa: «Nda n'gha ka ta glakwa batá na h'əga na ki'e, haɗ n'zug-watá pala d'ər turtuk dza'a p'data wa, dza'a tasiɗtasa lu tesne'» ka Yesu nda tsi.

Skwiha dza'a magaku ma k'də k'dakwa gh'nja hadik s'agha

Mat 24:3-14, Luk 21:7-19

³ Tahula tsa, ka sli'af'tá Yesu ka laghwi nzata ta ghwá zaytuɗ, ta nzakway mb'əj nda h'əga Lazglafta, ka ksaghutá i Piyer nda Yakubu nda Yuhwana nda Andre nda gh'nja tan' ta Yesu ka dawanjta da tsi. ⁴ «Yawu dza'a magakwa tsa skwiha ya, njizla wu dza'a maran'ta magakwa inda tsa skwiha ya na? Mna gwanan'na mna,» ka h'əj nda tsi. ⁵ Ka z'raftá Yesu ta mnay njə tan', ka'a nda h'əj mantsa: «Daswa ka kuni yaha mndu da nanaghuɗta. ⁶ Kabga nda nd'əgha mnduha dza'a sli'akta ka klaftá h'ga dá kazlay: “Ti Kristi,” ka inda tan' dza'a mnay, njə nanaghatana tan' ta nd'əghata mnduha. ⁷ Dza'a nda sna kuni ta mna gwad'a ta lmu ndusa nda ya di'ın, yaha n'udufa ghuni t'du, kabga dza'a magaku tsa skwiha ya, ama k'd'avakta k'dakwa gh'nja hadik a tsa wa. ⁸ Dza'a lmay sana hadik ta lmu nda

† 12:30 N'gha ta Vrafta ta Zlahu 6:4, 5.

§ 12:31 N'gha ta Levi 19:18.

* 12:32 Gray nda Vrafta ta Zlahu 4:35.

† 12:33 Gray nda Huseya 6:6. ‡ 12:36 N'gha ta Zabura 110:1.

sana hadik, mantsa sana luwa nda sana luwa guli. Dza'a ghudzavafghudza hadik ma vliha kavghakavgha. Dza'a slaku maya ta hadik. Nda tsahaya dza'a zlra ghəŋa hadik ta basay manda marakw ta basay yaku.⁹ Kaghuni, daswa ka kuni, dza'a hlay lu ta kaghuni da vla guma, dza'a dɔgay lu ta kaghuni nda sarak ma həga tagha skwa la Yahuda. Dza'a hladaghunagha hla lu ta kəma la ŋumna nda mghamha, kabga nzakwa ghuni ka duhwalha da. Hada dza'a maranɔta kuni ta nzakwa ghuni ka masləmtsəka da ta kəma tanɔ.¹⁰ Wya skwi dza'a magaku karaku: Dza'a nzakway tkwe' ka mnananɔta mnduha ta ghəŋa hadik tender ta Lfi da Gwada Lazglafta, kada kuduta ghəŋa hadik.¹¹ Hlafta lu ta kaghuni ka hlaghata da vla guma ya, yaha kuni da laghwi da ndana skwi dza'a kuni mnay hada kazlay: Nu dza'a mu mnay tama, ka'a. Ka nu dza'a sagha da ghəŋa ghuni ma tsa fitik ya, tsaya dza'a kuni mnay, kabga kaghuni a dza'a gwadaɔy wa. Dza'a sagha da Sulkum nda ghuɔa skwi dza'a kuni gwadaɔy.¹² Ma tsa fitik ya na, zwanjani dza'a vlatat zwanjani ŋa dzata, zwanjani ŋa da dza'a vlatat ŋa dzata, ta mbəɔɔavata zwani tvə dadaha tanɔ nda mamaha tanɔ ŋa vlatat həŋ ŋa psleta.*¹³ Dza'a husanhusa kuni ta inda mnduha, kabga nzakwa ghuni ka duhwalha da, ama mndu ya dza'a kdanakta su'afat dza'a mbaku,» ka'a.

Manzakdawaya skwi

Mat 24:15-28, Luk 21:20-24

¹⁴ «Ma sana fitik dza'azlay, dza'a nda ngha kuni ta manzakdawaya ta ŋriŋta† skwa Lazglafta dza'a nzata ma vli ma si kul raku. Ka havapta mndu nda sna ta dzana. Mantsa guli, ka nda ngha gwal hadna ma Zudiya ta tsa skwi ya katsi, ka hwaya həŋ ta ghwa.¹⁵ Ka ta nzaku mndu ta bəɔma həga, yaha da ndana valagata ŋa vru da həga‡ kabga ŋa klafta sana skwi, ka hwaya tsi ta hwaya.¹⁶ Mndu ya ma vwah guli, yaha da ndana vrakta dzagha ŋa klafta lɔgutani.¹⁷ Ghuya danɔwa dza'a slanaghatat mi'aha nda hudit nda gwal nda zwani ta ghuva tanɔ ma tsa fitik ya! ¹⁸ Ndəɔawa dzvu da Lazglafta, kabga yaha tsa skwiha ya slata givya.¹⁹ Ka yawu tsatit ghəŋa hadik ka sagha ta gita, ta sla a mndərga tsa ghuya danɔwa dza'a slata ma tsa fitik ya wu, sləglata a vani guli wa. §²⁰ Ka ma fa a Lazglafta ta htanaktat tsa fitik ya wu katsi, ma had mndu dza'a mbafta wa. Ama dza'a htanaghuhta ta tsa fitik ya, kabga gwal dagap tsi ŋa nzaku ka ŋani.²¹ Ka «wana Kristi hadna,» «a' wa'a Kristi hada a,» ka

mndu nda kaghuni katsi, yaha kuni da snay,²² kabga dza'a sli'agaghasli'a ghwadaka la krista nda ghwadaka anabiha. Dza'a magay həŋ ta ŋizla sana skwiha nda mazəmzəmha ŋa nana dagat mnduha Lazglafta, ka ma ta magaku tsi.²³ Kaghuni, daswa ka kuni. Wya mnaghunamna yu ta tseke'luwa ta inda skwi dza'a magaku demdem.

Vragata Kristi

Mat 24:29-31, Luk 21:25-28

²⁴ «Tsa fitik dza'a sagha tahula ghuyapta lu ta tsa danɔwa ya, dza'a mtumta fitik, had tili dza'a ɔəglafat wa.²⁵ Dza'a rkaga rka tek-watsa ta luwa, ta dza'a ghudzavafghudza mbrakwa sana skwiha ta luwa.*²⁶ Ma tsaya tama, dza'a nghanɔta lu ta saha Zwanjani mndu nda mbraku ma ghwayak, ta wudaku katakata ma glakwani ta saha tsi dza'azlay.²⁷ Ghwanafna ta duhwalha Lazglafta, ŋa sli'a tanɔ ta kdavakta ghəŋa hadik tender,† kulam ta slrəŋa luwa, ŋa tsakaktat mnduhani dagab tsi.

Tagha skwi ta ghəŋa ghuraf

Mat 24:32-35, Luk 21:29-33

²⁸ «Nghawa skwi ta magaku nda ghuraf ɔa! Ka nda ngha kuni ta ghuraf ta daku katsi na, gi nda sna kuni kazlay: Ndusa dəwɔŋ tama kə'a.²⁹ Mantsa ya guli, ka nda ngha kuni ta tsa skwiha ya ta magaku katsi na, ka snanɔta kuni kazlay: Ta tvi səla Zwanjani mndu ka saha tama kə'a.³⁰ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, had na mnduha ta na zamana gita na dza'a kduta dekdek kul slatit tsa skwiha ya wa.³¹ Luwa nda hadik na, dza'a kdu kda. Ama gwada da na, had dza'a kuduta wa. Nzawanza hzlenja, yaha kuni hani.

Lazglafta yeya nda sna ta kdakwa ghəŋa hadik

Mat 24:36-44

³² «Ta ghəŋa gwada ta tsa fitik ya na, had mndu nda sna ka ta wati luwa tsi wa. Dər duhwalha Lazglafta ta luwa, dər zwanjani, sna a həŋ wa. Ba Da turtukwani yeya nda sna ta tsa fitik ya.³³ Daswa ka kuni! ka nzata kuni hzlenja nda fatat ghəŋa ghuni, sna a kuni ka yawu dza'a sagha tsa fitik ya wa.³⁴ Tsa skwi ya na, dza'a nzakway manda zə'ala həga ta vrakta ta za wliwani. Ma sli'ani, ka zlanɔta tsi ta haganani ma dzva gwal ksanatit slnani, daganafna ta slna tanɔ ta həŋ. Ka ngha ka ta həga, ka'a nda mnda ngha həga, ka nzata ka hzlenja, ka'a guli. Ka sli'afat tsi ka laghwi.³⁵ Kaghuni guli, hzlenja fata ghəŋa ghuni kabga snanɔta a kuni ka ta wani luwa dza'a sagha zə'ala həga wa. Ka

* 13:12 Gray nda Mika 7:6. † 13:14 Ngha ta Daniyel 9:27, 11:31, 12:11. ‡ 13:15 Ngha ta Mata 24:17. § 13:19

Gray nda Daniyel 12:1. * 13:25 Gray nda Isaya 13:10, 34:4, Azekiyel 32:7, Yuwel 2:10, 3:4. † 13:27 Gray nda Vrafta ta Zlahu 30:4, Zakari 2:10 Nehemi 1:9.

gahawu tsi, ka ma takala tsi, ka ta waha vazak tsi, ka gasærdæk a dza'a sagha tsi, had mndu nda sna wa. ³⁶ Daswa ka kuni da sagha tsi dluk slaghunaghata pslapsla hani ta kaghuni. ³⁷ Manda va na ta mnæ yu ña ghuni na ná, mantasa ya ta mna yu ña inda mnduha kazlay: HZleña ka kuni fata ghøj,» ka'a.

14

Dzra skwi ña ksafta Yesu ña dzata
Mat 26:1-5, Luk 22:1-2, Yuh 11:45-53

¹ Ta his fitik ka sagha fitika skala Pak, nda skala buradi kul had is mida,* ka zbu gwal dra skwi ña Lazglafta nda gwal tagha zlahu ña mnduha ta hidaku ña ksaftá Yesu ma kdek ma kdek ña klay dzata. ² «Yaha da nzakway baðu tsa fitika skala Pak ya tama, kabga ka baðu tsa ka mu ksay katsi ná, ka waya ka skwi da sli'anaftá mnduha ta hwanzaabaku,» ka høj.

Pghay sana marakw ta urdi ta ghøj ña Yesu

Mat 26:6-13, Yuh 12:1-8

³ Ma luwa Betani Yesu ta nzaku ka za skwa zay ma hæga ga Simuñ si nda rdá mndu tida ya, ka lamæ sana marakw slanaghata nda klatá hwaraka Albastra ndæghamæ tsi ta urda sana fu ta hgu lu ka Nar. Nda bla dzva tsa urdi ya katakata. Ka 6laghutá tsi ta wa tsa hwarak ya, ka bærlæganatá tsa urdi ya ma ghøj ta Yesu. ⁴ Ka kuzlanaftá tsi ta sanlaha ta ñuduf, ka ruruñwaku høj ta ruruñwaku. Ka høj mantasa: «Kabgawu ta kæl lu ka badza urdi ka bætbæt na? ⁵ Ta skwi má ña klafta ka skwapta ña mutsaftá suley hkæn dærmæk†, ka daganaftá gwal pdu ná,» ka høj ka basanavatá ñuduf ta tsa marakw ya, ka davay. ⁶ Ama ka Yesu nda høj mantasa: «Kabgawu ta kæl kuni ka ghuya ðañwa ña tsa marakw ya? Zlanawa zla, ñerma skwi tsa skwi ya magiha tsi. ⁷ Gwal ka pduha ná, kawadaga høj nda kaghuni inda fitik,‡ laviñlava kuni ta vla skwi ña tañ ðar yawu tsi manda ya ta kumæ kuni. I'i ná, gðavata a yu tavata kaghuni wa. ⁸ Kðavakta ñerma skwi kura tsi, maga tsi. Rdi má ña masadivata baðu dza'a ða da hadik, tsaya na masadiva tsi na. ⁹ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, inda vli dza'a mna lu ta Lfidá Gwada Lazglafta ma ghøjna hadik tender, dza'a rusay lu ta skwi maga na marakw na, ña hava na marakw na.»

Skwapta Zudas Iskaryut ta Yesu

Mat 26:14-16, Luk 22:3-6

¹⁰ Ka sli'aftá Zudas Iskaryut. Tsatsi ná, tekwa mataba duhwalha ghwanpðæ his, Ka

laghu tsi da slanaghata gwal dra skwi ña Lazglafta. «Dza'a vlaghunavla yu ta Yesu ma dzva ghuni,» ka'a nda høj. ¹¹ Tahula mnanatani ta tsa gwada ya ta høj, ka rfu høj ta rfu. «Dza'a vlaghavla añni ta tseði guli,» ka høj nda tsi. «Yaw,» ka Zudas. Tahula tsa tama, ka ñavata Zudas ka psa tvi dza'a kæl tsi ka vlantá Yesu ta høj.

Zay Yesu ta skwa zay ña skala Pak

Mat 26:17-25, Luk 22:7-14,21-23, Yuh 13:21-30

¹² Baðu tsa tañtaña fitika skala skwa zay kul had is mida ya, baðu tsaya ta hna lu ta tuwak ña maga tsa skala Pak ya. Ka duhwalhani nda Yesu mantasa: «Ga ta kuma ka ta payafta mu ta vli ña maga skala Pak na?» ka høj. ¹³ Ka ghunaftá tsi ta gwal his mataba duhwalhani. Ka'a nda høj mantasa: Lawala da huða luwa, dza'a guyaku kuni nda sana mndu ta kla bzleghwa imi, ka dza'a kuni mistani. ¹⁴ Ka dza'a lamæ da hæga ga tsi ya ná, ka mnanatá kuni ta za'ala hæga ma tsa hæga ya kazlay: Ga tsa vli dza'a kæl yu ka za skwa zay ña skala Pak kawadaga nda duhwalha ða ya na? ka mghama ñni, ka kuni dazlay nda tsi, ña maraghunatani. ¹⁵ Ya dza'a maraghunamara ta vli ma sana dzuguvi ta ghøjna sana hæga nda payatá inda huzlaha mida. Hada dza'a payamafta kuni ta skwi ña za skwa zay ña skala Pak, ka'a. ¹⁶ Ka sli'afta tsa duhwalha ya, ka laghwi da hudluwa, ka slafta høj ta inda tsa skwiha ya, manda va ya mnanaf Yesu ta høj. Ka datá høj ta skwa zaya skala Pak hada.

Sani ma kaghuni dza'a skwaptá i'i, ka Yesu

¹⁷ Gahawu tama, ka lagha tsi kawadaga nda duhwalhani ghwanpðæ his. ¹⁸ Nda nza nzakwa tañ tama ta za skwa zay høj, ka Yesu mantasa: «Kahwathwata ta mnaghunata yu, mamu mndu turtuk mataba ghuni ta zæ mu ta skwa zay kawadaga nda tsi, dza'a vlatá i'i ma dzva mnduha§,» ka'a. ¹⁹ Ræmasas ka vgha tañ. «I'i a wu su'u na? I'i a wu su'u na? I'i a wu su'u na?» ka høj turtuk turtuk nda tsi. ²⁰ «Mndu turtuk mataba na kaghuni ghwanpðæ his ta zæ mu ta skwa zay ma hliba turtuk* na tsa mndu ya. ²¹ Wya te'uwa, Zwanja mndu ná, dza'a mtaku manda ya nda ghada vindatani ma gwada Lazglafta.† Ama ðañwa ña mndu dza'a vlata Zwanja mndu ma dzva mnduha ña dzata. Ðar ya má kwal lu yatá tsa mndu ya,» ka'a nda høj.

Tahanata Yesu ta za skwa zay nda ghuða

Mat 26:26-30, Luk 22:14-20, 1Kwa 11:23-25

* 14:1 Ngha ta Sabi 12:1-27. † 14:5 Ngha ta Markus 6:37. ‡ 14:7 Gray nda Vrafta ta Zlahu 15:11. § 14:18 Gray nda Zabura 41:10. * 14:20 Ngha ta Zabura 41:10. † 14:21 Ngha ta Zabura 22:2-19 nda Isaya 53.

²² Ta zə həŋ ta skwa zay, ka klaftá Yesu ta tsa buradi ya, ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta, ka balanaftá tsi ta həŋ. Ka'a nda həŋ mantša: Nanana ná, slú'uvgha dá ya, zlgħawazlgħa, ka'a. ²³ Tahula tsa, ka klaftá tsi ta leghwa ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta, ka vlarjtá tsi ta həŋ. Ka zlgħaftá həŋ ka rnarja'ata demdem. ²⁴ Ka'a nda həŋ mantša: «Nanana na usa dá ya. Nana usa dá ná, dza'a pghupgha ŋa slər6a zughu mataba mnduha demdem nda Lazglafta.» ²⁵ Kahwathwata ta mnaghunata yu, had yu dza'a səglanjá ima yakwa fwa inabi ha ka labə ta fitik dza'a kəl yu ka sa lfidani ma ga mghama Lazglafta wa,» ka'a nda həŋ.

²⁶ Ka fafanaftá həŋ ta laha§ zləzlvā Lazglafta, ka sli'aftá həŋ ka dza'a ta ghwá zaytun.

Sna a yu ta kagha wu, ka Piyer nda Yesu
Mat 26:31-35, Luk 22:31-34, Yuh 13:36-

38

²⁷ Ta labə həŋ ta tvi, ka Yesu nda həŋ mantša: «Dza'a hwahwayaghu hwahwaya kuni ka zlidivata,*» ka'a nda həŋ. Wya te'uwa nda vinda da Lazglafta kazlay: Dza'a dzadza yu ta mnda ngha tuwak, ŋa gazlaghuta tuwakha kə'a†.

²⁸ «Dza'a dzadza lu ta i'i, ama tahula sli'agabta dá, dza'a tinlaghutinla yu ta bhadaghata da Galili ka kaghuni,» ka'a. ²⁹ Ka Piyer nda tsi mantša: «Dər hwahwayaghuta lamndu ka zlavaghata, i'i, zlavaghata a yu dəkdek wa,» ka'a. ³⁰ Ka Yesu nda tsi guli mantša: «Kahwathwata ka yu ta mnaghata wa, ta vana rvidik gita u ná, ma kdaku vazak ka wahata kamahis, dza'a mnamam vərda kagha hkən səla kazlay: Sna a yu ta na mndu na wu kə'a.» ³¹ Ama ka Piyer vrəglinjá zlgħanaftawi nda mbraku nda mbraku mantša: «Dər má ŋa dzatá i'i kawadaga nda kagha tsi, had yu dza'a mnay kazlay: Sna a yu ta kagha wu kə'a wu,» ka'a nda tsi. Manda va tsaya, ka pdakwa sanlaha nda tsi guli.

Nd6a dzva Yesu ma Getsemani

Mat 26:36-46, Luk 22:39-46

³² Ka bhadaghatá həŋ da sana vli ta hgu lu ka Getsemene.‡ Lagha tanj da tsa vli ya, «nzawanza hadna ta dza'a yu da maga du'a,» ka Yesu nda duhwalhani. ³³ Ka hgana'atá tsi ta i Piyer nda Yakubu nda Yuhwana kawadaga nda tsi. Ta mbədap a həŋ ta səla wu ná, ka ksaftá zləŋ ta Yesu ka ghuyay ma vgha. ³⁴ Ka'a nda həŋ mantša: Tdatdá ŋudufa dá katakata ta kuma dzihata, nza-wanza hadna ndiri, ka'a nda həŋ. ³⁵ Tahula tsa ka mbədaptá tsi ta sala dau' manda a,

ka zləmbatá tsi ta hadik, ka ndə6ə tsi ta dzvu da Lazglafta: Ka má ta magaku tsi katsi ná, ka laghula na ghuya dajwa na ta ghəŋa dá, ka'a. ³⁶ Ka'a guli: «Aba, Da, had skwi kul laviŋtá ka ta magay wa, klinjla ta na gruma dza'a yu say na! Nziyanza tsi tama, manda ya ta kumə i'i a wa, ama ka nza tsi manda ya ta kumə kagha,» ka'a. ³⁷ Ka sli'aftá tsi ka vrakta slanaghatá duhwalhani, ka slanaghatá tsi ta həŋ ta hani. Ka'a nda Piyer mantša: «Simun, ta hani ka ra? Laviŋ a ka ta nzdavata ta nzaku ndiri dər ka ki'a ra! ³⁸ Nzawanza ndiri, ka ndə6a kuni ta dzvu yaha kuni da zləmbamta ma ghwadaka skwi dza'a dzghaghunata,» ka'a nda Piyer. «Nda sna yu ta kumay ŋudufa ghuni ta maga skwi dina, ama had mbrakwa slú'uvgha wa,» ka'a nda həŋ. ³⁹ Ka vrəglaghutá tsi da maga du'a manda va tsa ya kay guli. ⁴⁰ Ka sli'iglaftá tsi ka vrəglakta slanaghatá həŋ. Ta vraktá tsi ná, ta zurjura hani həŋ kay guli. Ka sli'anafatá tsi ta həŋ. Trid traptra həŋ ta skwi ŋa mnanata, kabga nda ghuya həŋ da hani. Ka vrəglaghutá tsi. ⁴¹ Ka vrəglaktá tsi ŋa mahkəna səla, ka'a nda həŋ mantša: «Tata hani kuni ka mbi'a vgha ghuni tama 6a? Nda kdá, nda maga fitikani tama. Wana vlarjla lu ta Zwanja mndu ma dzvu ta gwal dmaku. ⁴² Sli'afwasli'a, mbadma guya həŋ, wya ndusakta tsa mndu ta vlatá i'i ma dzva tanj ya,» ka'a nda həŋ.

Ksaftá Yesu

Mat 26:47-56, Luk 22:47-53, Yuh 18:13-12

⁴³ Tata tsa gwada ya Yesu, ta lagha Zudas ta nzakway tekw mataba duhwalha ghwanjpdə his. Ka lagha tsi kawadaga nda tskatá mnduha, nda huzla lmu da həŋ da slanaghatá Yesu. Tsa mnduha ya ná, ghunatá mnduha mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha, nda la galata mndu ya. ⁴⁴ Tsa Zudas ya ná, tsatsi ta vlarjtá həŋ. Tinlaghutinla ta mnanatá həŋ kazlay: Ka nda ngha kuni ta tsa mndu dza'a lagha yu da brusata ya ná, ya vani tsaya. Ka gi ksafta kuni, ka kla kuni, yaha kuni da walarja zlinjta, ka'a nda həŋ. ⁴⁵ Bhadaghatani, ka gavadaghatá tsi tavata Yesu. «Zgu tsa Maləma dá,» ka'a ganaghatá zgu ka brusay. ⁴⁶ Ka gi sli'adaghatá tsa mnduha ya ksaftá Yesu. ⁴⁷ Ka gi tshagaptá sana mndu tavata Yesu ta kafayani, ka gi tsaghatá sləmənə§ sani ma kwalva tsa mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ya. ⁴⁸ Ka Yesu nda həŋ mantša: «Nya ta maguta kəl kuni ka sli'agaghata nda huzla lmu da ksa i'i, gənda yu ra? ⁴⁹ Ya wya kawadaga yu nda kaghuni ta tagha skwi ma həga Lazglafta tazlay, hada kaghuni, kabgawu

‡ 14:24 Gray nda Sabi 24:8, Irmiya 31:31-34. § 14:26

Ngha ta Zabura 113-118. *

14:27 Ngha ta Zakari 13:7.

† 14:27 Ngha ta Zakari 13:7. ‡ 14:32 Ngha ta Mata 26:36. § 14:47 Ngha ta Yuhwana 18:26.

kwal kuni ksaftá i'i? Wya nana skwi ta magaku na ná, ña nzakwani manda ya mna gwada Lazglafta ya,» ka'a. ⁵⁰ Ka hwahwayaghutá* duhwalha Yesu ka zlanavata. ⁵¹ Ka sli'áftá sana galaḅay ka mbada mistani, nda tsatá gwada ta vghani, ka kumə lu ta ksafta, ⁵² ama ka slurtintá tsi ta lgutani ka hwayaghuta ka fərdi'u.

Yesu ta kəma guma

Mat 26:57-68, Luk 22:54-55,63-71, Yuh 18:13-14,19-24

⁵³ Ka klaghatá hən̄ ja Yesu da mala gwal dra skwi ña Lazglafta. Hada, ka ts kavatá inda gwal ta dra skwi ña Lazglafta, nda la galata mndu tani, nda gwal tagha zlahu ña mnduha tani, ka ts kavatá hən̄. ⁵⁴ Ta klə hən̄ ja, mbadaka Piyer ka mbada ta hulani ta hulani, ha ka lamə tsi da daḅa tsa həga ga mali ta ghəña gwal ta dra skwi ña Lazglafta ya. Ka nzatá tsi hada ka slina vu kawadaga nda kwalvaha. ⁵⁵ Mbadá maliha ta ghəña gwal dra skwi ña Lazglafta, nda gwal tsa guma, ka zba skwi dza a kəl lu ka mutsaftá rutsak nda inda tsakalawi ta ghəña Yesu, kabga ña mutsaftá dzata, trid mutsaf a hən̄ ja. ⁵⁶ Nda ndəgha gwal ta vaza rutsak ta Yesu† mndani, ama la a tsa gwada tar̄ ja ta tva turtuk wa. ⁵⁷ Ka sli'anafá sanlaha ta gwada ta ghəñani. Ka'a nda hən̄ ja mantsa: ⁵⁸ Sninsna ñni ta mnayni kazlay: «Dza'a tasiñtá na həga Lazglafta baf lu nda dzvu na yu, ka vranafata ḁa ta bafta baḁu mahkan kul ksañtá mndu,‡» ka'a. ⁵⁹ Kulam nda tsaya tani, la a tsa gwada tar̄ ja ta tva turtuk wa. ⁶⁰ Ka sli'áftá mal ta ghəña gwal dra skwi ña Lazglafta mataba tsa ts katá vgha mnduha ya. Ka'a nda Yesu mantsa: «Nu kul zlgħə kagha ta wa na skwi ta mnə mnduha ta kagha na katək na? Ari sna a wa a kagha na?» ⁶¹ Tsəridá, ka Yesu nzata, zlgħa a ta wani wa. Ka dawuglanťa tsa mal ta ghəña gwal dra skwi ya da tsi. «Kagha Kristi ta nzakway ka Zwaña Lazglafta nda tfawi ta ghəñani ya ra?» ka'a nda tsi. ⁶² Ka Yesu zlgħanafá mantsa: «Anj, i'i ya. Dza'a nda ngha kuni ta i'i Zwaña mndu ta nzaku nda ga zəghwa Lazglafta nda mbra. Dza'a nghay kuni ta saha ḁa ma kusay ta luwa§ guli,» ka'a. ⁶³ Na snanťa tsa mal ta ghəña gwal ta dra skwi ña Lazglafta ya ta tsa gwada ya, ka kwahinťa tsi ta lgutani. Ka'a nda hən̄ ja mantsa: «Nu tata zbəgelta mu?» ⁶⁴ Nda sna kuni ta tsa ñaslani ya ki'e, kinawu ka kaghuni ta ghəñani?» ka'a. Prak ka dzatá na mndu* na, ka hən̄ ja demdem. ⁶⁵ Ka gi tafə sanlaha ta sərdək tida, ka hbanamtá hən̄ ja ta patak ma kuma, ka dənəzlay. Ka hən̄ ja

tsi mantsa: Tsatsaf tsatsa ta tsa mndu ta dzughusta ya, ka hən̄ ja nda tsi. Ka vlanťa hən̄ ja ta la kwalvaha, ka dghar† tsahaya guli.

Hkən̄ mnay Piyer kazlay sna a yu ta Yesu wu kə'a

Mat 26:69-75, Luk 22:56-62, Yuh 18:15-18,25-27

⁶⁶ Tata nzaku Piyer ndaghadik ma daḅa həga, ka sagha sana marakw ta nzakway tekw mataba kwalvaha ka mi'aha ga mal ta ghəña gwal ta dra skwi ña Lazglafta. ⁶⁷ Ka nghanťa tsi ta Piyer ta slina vu. Ka vits tsi, «Si kawadaga kagha nda tsa Yesu la Nazaret ya,» ka'a nda tsi. ⁶⁸ «Kay! Sna a yu ta na skwi ta mnə ka na wu, sna a yu ta va na mndu ta mnə ka na guli wu,» ka'a. Ka gi sli'áftá tsi ka laghwi da dzuguva watgha. [Ka wahatá vazak.] ⁶⁹ Ka nghəlanťa va tsa marakw ya. Tekw nana mndu na mataba tsa mnduha ya, ka'a nda tsa mnduha ma tsa vli ya kay guli. ⁷⁰ «Kay! I'i a wu,» ka'a kay guli. Bats nzda, ka tsa gwal ta nzaku hada ya nda Piyer kay guli mantsa: «Dər ki tsi, vara a kagha mataba tsa mnduha ya wu, kagha ná, mnda la Galili ka,» ka hən̄ ja nda tsi. ⁷¹ Ka zltraftá Piyer ta ksi'a ghəñani ka waḁu. Ka'a mantsa: «Sna a yu ta na mndu ta mnə kuni na dekdek wu,» ka'a. ⁷² Ka gi wahatá vazak ka mahis. Snanťa Piyer ta tsa wahata vazak ka mahis ya, hizl sagha tsa gwada mnana Yesu kazlay: Ma kdaku vazak wahata ka mahis ná, dza'a mnay ka kazlay: Sna a yu ta kagha wu kə'a ya tsa da ghəñani. Ka gi sli'áftá tsi ka laghwi da hərəa taw.‡

15

Kladaghata Yesu ta kəma Pilatus

Mat 27:1-2,11-14, Luk 23:1-5, Yuh 18:28-38

¹ Tsadakwa vli, ka gi ts kavatá maliha ta ghəña gwal dra skwi ña Lazglafta ka dzraku kawadaga nda la galata mndu, nda gwal tagha zlahu ña mnduha, nda gwal tsa guma demdem. Ka habaftá hən̄ ja ta Yesu. Ka klaftá hən̄ ja ka laghwi vlanťa Pilat ka ñumna. ² Tahula kladaghata tar̄ ja Yesu da Pilatus, ka dawanťa Pilat da tsi. Ka'a mantsa: «Kagha mghama la Yahuda ra?» ka'a nda tsi. Manda ya mna ka,* ka Yesu nda tsi. ³ Ka vazə maliha ta ghəña gwal dra skwi ña Lazglafta ta rutsakha kavghakavgha ta Yesu. ⁴ Ka dawuglanťa Pilat da Yesu, «Mbadá a ka ra, ari sna a wa a ka ta na skwiha ta mnə hən̄ ja ta kagha na na?» ka'a nda tsi. ⁵ Tsərid nzanza Yesu kul mbədanaghata dər ka turtuk. Ka vlanťa tsi ta ndanu ta Pilat.

* 14:50 Gray nda 14:27. † 14:56 Gray nda Zabura 27:12, 35:11. ‡ 14:58 Ngha ta Yuhwana 2:19. § 14:62 Ngha ta Zabura 110:1 nda Daniyel 7:13. * 14:64 Ngha ta Zlahu 24:16. † 14:65 Gray nda Isaya 50:6. ‡ 14:72 Ngha ta 14:30. * 15:2 Ngha ta Mata 27:11.

Tsanaghatá guma mtaku ta Yesu

Mat 27:15-26, Luk 23:13-25, Yuh 18:39—19:16

⁶ Tsaw inda fitika skala Pak ya ná, ta snusna Pilat ta zlinistá mndu turtuk ma gamak ta hēj. Mndu dawan hēj ta zlinista tsi ta hēj. ⁷ Ma tsa fitik ya, mamu sana mndu ta hgu lu ka Barabas, ksaf lu ka famta ma gamak kawadaga nda sanlaha ma mnduha, kabga dzata taj ta mndu ma vla zlerdawi nda njumna. ⁸ Mbadá dǎmga ka slí'adaghata da Pilatus, «Zliǎniszla ta mndu turtuk manda ya snu ka ta maganata,» ka hēj. ⁹ «Ta kumay kuni ta zlighunista dá ta mghama la Yahuda ra?» ka Pilat nda hēj. ¹⁰ Kabga nda sna ka mnay kazlay: Ka draku kladaghata maliha ta ghǎja gwal dra skwi ǎa Lazglafta ta Yesu kǎ'a. ¹¹ Ama mbadá maliha ta ghǎja gwal dra skwi ǎa Lazglafta ka ǎavata, ka bara mnduha ǎa mnay taj kazlay: Zliǎnis Barabas, zliǎnis Barabas, kǎ'a nda Pilatus. ¹² Ka vrǎliǎntá Pilat ta daway da hēj: «Ka si mantsa tsi, nu ta kumǎ kuni ta magay dá nda na mndu ta hgu kuni ka mghama la Yahuda na?» kǎ'a nda hēj. ¹³ Ka hlǎglaftá hēj ta wi: «Zlǎǎfzǎja ta udzu, ka hēj nda tsi.» ¹⁴ Ka Pilat nda hēj guli mantsa: «Kabgawu, nahgani va ghwadaka skwi maga tsi? Ka hlǎglaftá hēj ta wi nda mbraku, Zlǎǎfzǎja ta udzu!» ka hēj nda tsi. ¹⁵ Tsa Pilat ya, ta kumay ta zdánafta ǎuduf ta dǎmga. Mantsa, ka zlinistá tsi ta Barabas ta hēj, ta vǎntá tsi ta Yesu ma dzvu ta la sludzi ǎa silvanapta. Tahula tsa, ka zlanǎntá tsi ta hēj ǎa zlǎǎfta ta udzu.

Gagay sludziha ta Yesu

Mat 27:27-31, Yuh 19:2-3

¹⁶ Ka zlgħagħutá sludziha ta Yesu ma dzva Pilatus, ka kladamtá hēj, ta dáǎi ma hǎga ma vla nzakwa Pilatus, ka hagadaghata hēj ta inda sludziha demdem, ka tskavata hada. ¹⁷ Ka sudanavatá hēj ta lguta ma mgham mgham ka dva. Ka dáftá hēj ta teki ka wanamta ma ghǎj manda zewzewa. ¹⁸ Ka gǎ hēj ta zgu ǎani: «Zgu tsa mghama la Yahuda,» ka hēj nda tsi. ¹⁹ Mbadáka hēj ka dzay ta ghǎj nda sarak guli, ka tafa sǎrdǎk tida. Ka tsǎlbu hēj ta tsǎlbu ta kǎmani, manda skwi ǎa vla glaku ǎani. ²⁰ Tahula hǎrfuta taj ta gagay, ka sudǎghutá hēj ta tsa lguta dva má mgham mgham tida ya, ka sudǎlanavatá hēj ta vardá ǎani. Ka klagapta ka klagħata ǎa zlǎǎj ta udzu.

Daláfta la sludziha ta Yesu ta udzu

Mat 27:32-44, Luk 23:26-43, Yuh 19:17-27

²¹ Ta labǎ hēj ta tvi, ka guyatá hēj nda sana mnda la Sireǎ ta hgu lu ka Simuǎ, dani ma i Alegzandra nda Rufus† ta vrakta ta wawakwani. Ka mblanaftá hēj ta kla tsa udza zǎǎja Yesu ya. ²² Ka klagħatá hēj ta Yesu da Gwalgwata. Tsa Gwalgwata ya na, manda mnay kazlay: Vla ghudzifa ghǎj kǎ'a ya. ²³ Bhadaghata taj da hada, ka kumǎ hēj ta sunustá ima inabi laǎanaf lu nda sana skwi ta hgu lu ka mur, ǎa htanaghutá kuzlakwa tsa ghuya dǎjwa ya, ama ka kwalaghutá Yesu ta say. ²⁴⁻²⁵ Nzemndi tǎmbay vli ta zlǎǎftá hēj ta udza zǎǎj, ka vzǎ hēj ta vindima† ǎa daguvustá lguthani. ²⁶ Vindafħa lu nda ta ghǎjani, ta ghǎja skwi kǎl lu ka tsanagħatá guma kazlay: Mghama la Yahuda kǎ'a. ²⁷ Ka zlanǎftá hēj ta gǎndaha his ta sana udzuha tavatani, pal nda ga zegħwani, pal nda ga zǎǎani. ²⁸ [Mantsa ya kdavakta skwi mnǎ gwadá Lazglafta kazlay: Nda mbǎda mataba mbsaka gwal ta maga ghwadaka skwi,§] kǎ'a. ²⁹ Mbadá mnduha ta labǎ nda ta tsa tvi ya, ka gidǎ ghǎj ka rarazay, «Yawa a wa! Dza'a tasiǎtasa yu ta hǎga Lazglafta ka bafta dá ma fitik hkǎn* a ka ka kay ra. ³⁰ Mbanaf mba ta ghǎja għa kagħa ka ghǎja għa, ka saħa ka ta na udza zǎǎj na!» ka hēj nda tsi. ³¹ Mbadá maliha ta ghǎja gwal dra skwi ǎa Lazglafta, nda gwal tagħa zǎhu ǎa mnduha ka manay guli: «Mbanafħa ta sanlaha ná, ama trid lavǎj a ta mbanafħa ghǎjani wu,» ka hēj mataba taj. ³² «Ka sasa Kristi Mghama la Isra'ila ta na udza zǎǎj na ndana tama, ka ngħa ǎni, kada zlgħafħa ǎni nda ǎudufa ǎni!» ka hēj. Mbadá tsa gwal zlǎǎf lu kawadaga nda tsi ya guli ka razay.

Mtakwa Yesu

Mat 27:45-56, Luk 23:44-49, Yuh 19:28-30

³³ Lafa fitik dǎk da ghǎj, ka nutá vli tǎik ka grusl ta hadǎk demdem, ħa ka laħa ta nzemndi hkǎn ta fitik hawa. ³⁴ Manda magatá nzemndi hkan, ka hǎgatá Yesu nda mbraku, kǎ'a mantsa: «Eluhi, Eluhi, lama sabaktani?» kǎ'a. Manda mnay kazlay: Lazglafta dá, Lazglafta dá, kabgawu zlidivata† ka na? kǎ'a ya. ³⁵ Snaǎta sanlaha mataba tsa gwal hada ya ta tsa skwi mna tsi ya ná, ka hēj mantsa: «Wya ta hga Iliya mnda Lazglafta ghalya,» ka hēj. ³⁶ Ka gi slí'afħa sani mataba taj ka hwayadapta klaftá susu, ka ħbuǎta ta wa sarak. Ka tsughumamtá tsi ma ima inabi mastalan, ka tsghǎdanaftá tsi ta Yesu ǎa sayni.‡ Ta tsghǎ tsi ya, «Swidwa! Nghama ngħa ka dza'a sasa Iliya da klagata ta na

† 15:21 Gray nda Ruma 16:13. ‡ 15:24-25 Ngħa ta Zabura 22:19. § 15:28 Ngħa ta Lukwa 22:37 nda Isaya 53:12.

* 15:29 Ngħa ta 14:58 nda Zabura 22:8 nda Yuhwana 2:19. † 15:34 Ngħa ta Zabura 22:2. ‡ 15:36 Gray nda Zabura 69:22. § 15:38 Ngħa ta Sabi 26:31-33.

udza zlənjay na tsi, kaki tsi,» ka həj. ³⁷ Ama ka wahatá Yesu nda mbraku, ka sabə hafu mida. ³⁸ Ma va tsa fitik ya, ka tavaptá zlala ta watgha lamə da vli nda ghuəa ma həga^S Lazglafta kuyar daga ta luwa dikw ta hadik. ³⁹ Ma tsa vli zlənjaf lu ta Yesu ya, mamu sana mghama sludza la Ruma ta sladakta mbəj nda tsi. Manda nghanjani ta mndərga tsa klay Yesu ta hafu ya, ka'a mantsa: «Kah-wathwata, na mndu na ná, Zwanja Lazglafta ya,» ka'a. ⁴⁰ Mamu sana mi'aha ta sladakta di'inj ka nghanj tsa skwiha ta magaku ya guli. Mataba tsa mi'aha ya, mamu i Mari makwa ta Magdala, nda Salume, nda Mari mani ma i Yuses nda Yakubu ta tsne'uwa ya. ⁴¹ Ma fitika si nzakwa Yesu ta ma luwa Galili karaku ná, si ta dza'a mistani tsa mi'aha ya nja maganata slna. Si nda ndəgha sanlaha ma mi'aha ta sli'adafta mistani da luwa Ursalima guli.

Padamta Yusufu ta Yesu

Mat 27:57-61, Luk 23:50-56, Yuh 19:38-

42

⁴² Bađu luma Madagala tsa fitik ya, ta kəl lu ka papaya skwiha, kabga dza'a lamla lu da sabat, ka nda dədə fitik. ⁴³ Ka lagha Yusufu mnda luwa Arimate*. Tsa mndu ya ná, ta mnay ta tughwa gwadaha. Tsatsi guli ná, ta kzla ga mghama Lazglafta. Ka draftá tsi ta njuduf, ka lagha slanaghatá Pilat nja dawaftá tvi nja dza'a kla mbla Yesu. ⁴⁴ Ka ndərmim Pilat ta tsa gi saba hafu ma Yesu misimimim ya. Ka hganj tsi ta tsa mghama sludziha ya, ka dawanjta da tsi kazlay: Nda kda fitika saba hafu mida ra? kə'a. ⁴⁵ Manda snanamta tsa mghama sludzi ya, ka zlanajtá tsi ta tvi ta Yusufu nja dza'a kla mbla Yesu. ⁴⁶ Ka skwatá Yusufu ta lguta wupay, ka klagata mbla Yesu ta udza zlənjay, ka mbsamta mida. Ka klaftá tsi ka laghwi famta ma kulu huhrap lu ma kluluh. Ka tanjwalaktá mghama klam, ka hunjta ta wa tsa kulu ya. ⁴⁷ Ta nzaktá i Mari makwa ta Magdala nda Mari mani ma Yuses, ka nghanj vli dza'a kəl lu ka famta.

16

Sli'agabta Yesu nda hafu ma mtaku

Mat 28:1-8, Luk 24:1-12, Yuh 20:1-10

¹ Manda luta sabat, ka sli'aftá i Mari makwa ta Magdala nda Salume nda Mari mani ma Yakubu dzawata rda urdi nja dza'a masay ta mbla Yesu. ² Ka sli'afta həj, ka bhadaghatá həj mbessa vzlazlanj ta kulu gasərdək bađu dəmas. ³ Ta labə həj ta tvi, ka həj mantsa: Wa dza'a tanjwalaghutá tsa klam ta wa tsa kulu ya tama? ka həj. ⁴ Ndu sadaghata tanj, kə'a ka həj ná, tanjwalaghutanjwala lu ta tsa mghama klam

ya di'inj nda wa tsa kulu ya. ⁵ Ka gi lamə həj da tsa kulu ya. Ka slanaghatá həj ta sana duhwal ta nzaku hada nda ga zeghwi, nda sudatá ta lguta nuslinj zutut ta vghani. Nghanjta tanj, mbadaka həj ka ghudzafu da zləj. ⁶ «Ma zləj kuni ta zləj, nda sna yu kazlay: Yesu mnda la Nazaret si zlənjaf lu ya ta psə kuni» kə'a. Ta had hadna wa. Sli'afli'a nda hafu ka laghwi. Wana tsa vli si kəl lu ka fatá mblani ya. ⁷ Lawala da mnanatá i Piyer nda sanlaha ma duhwalhani kazlay: Tinjəl tsatsi dza'a bhata ma Galili. Hada dza'a nghanjta kuni manda ya si mnaghuna tsi,* ka tsa duhwal ya nda həj. ⁸ Ka ndagapta tsa mi'aha ya ma kulu, ka hwaya. Ta ghudzaku həj da zləj. Ka kwalaghutá həj ta mna tsa gwada ya nja mndu, kabga nda ksa həj da zləj.

Maranjta Yesu ta vghani da Mari Magdala

Mat 28:9-10, Yuh 20:11-18

⁹ [Manda sli'agabta Yesu gasərdək bađu dəmas, tinjəl Mari makwa ta Magdala, ya ghzliginj tsi ta duhwalha halaway ndəfənj mida ya, marava tsi da tsi. ¹⁰ Ka sli'aftá tsa marakw ya ka laghwi da mnay nja gwal si kawadaga nda Yesu, ta nzaku həj sasgama ka taw. ¹¹ Wa a Yesu nda hafu, nda nghanj i'nda ira da, ka'a nda həj. Ka kwalaghutá həj ta zlgahftá tsa gwada ya.

Maravata Yesu da sana duhwalhani his Luk 24:13-35

¹² Tahula tsa, ka maravatá Yesu ka sani ma mndu tsəm da duhwalhani his ta mbadá ta tvi ta dza'a tahula luwa. ¹³ Ka vraktá həj da Ursalima, ka rusu həj nja sanlaha. Ama ka kwalaghutá tsahaya ta zlgahftá tsa gwada ya guli.

Maravata Yesu da duhwalhani ghwanjpdə ndej

Mat 28:16-20, Luk 24:36-49, Yuh 20:19-23, Slg 1:6-8

¹⁴ Tahula tsa guli, ka maravatá tsi ta kəma duhwalhani ghwanjpdə ndej ta zə həj ta skwa zay. Ka davanaghatá tsi ta həj: Nu kul zlgahftá kuni ta gwada tsa gwal ta nghanjta i'i ta sli'agapta ya, tanjənja ghənja ghuni, ka'a nda həj. ¹⁵ Ka'a nda həj tama mantsa: Lawala ta ghənja hadik tender, ka mna kuni ta Lfida Gwada Lazglafta nja inda mnduha.† ¹⁶ Inda mndu dza'a zlgahfta nda njuduf, ka maganaftá lu ta batem, nda a mbaku. Ama mndu dza'a kwal kul zlgahfta, dza'a tsanaghatsa Lazglafta ta guma. ¹⁷ Wya njizla dza'a maranjta gwal ta zlgahftá i'i: Nda hga da, dza'a ghazlay həj ta duhwalha halaway ma mnduha, dza'a gwaday həj ta sana Lfida Gwada. ¹⁸ Dər ksafha həj ta

* 15:43 Nghanjta Mata 27:57. * 16:7 Nghanjta 14:28. † 16:15 Slna gwal ghunay 1:8.

nahadik nda dzvu, dər suha həŋ ta gruma,
had' sana skwi dza'a maganata tsi ta həŋ wa.
Dza'a fafanaghafafa həŋ ta dzvu ta gwal kul
dughwanaku, ŋa mbambafta taŋ, ka Yesu
nda həŋ.

Vraghuta Yesu ta luwa

Luk 24:50-53, Slg 1:9-11

¹⁹ Tahula mnanata Mgham Yesu ta tsa
gwada ya ta həŋ, ka klaghatá Lazglafta ta
luwa, ka nzanatá tsi nda ga zeghwani.†
²⁰ Hahəŋ guli, ka sli'aftá həŋ ka laghwi da
mna tsa Lfida Gwada Lazglafta ya ma inda
vli. Ka katu Mgham Yesu ta həŋ ma mna tsa
gwada ya, ŋlanaghaha ta tsa gwada ya ta həŋ
nda ma magay taŋ ta mazəmzəm.]

---

† 16:19 Gray nda Slna gwal ghunay 1:9-11.

33 Dza'a gay ta mgham ta ghəŋa la Isra'ila ŋa kəkəkədzen, kdāvakta a tsa ga mghamani ya wu,» ka'a. 34 Ka Mari nda tsa duhwala Lazglafta ya mantsa: «Kinawu ka skwi dza'a magaku mantsa, ya wya ta sna a yu ta zgūn wu?» ka Mari. 35 «Sulkum nda ghu6a dza'a saha ta ghəŋa gha. Mbrakwa Lazglafta ta luwa dza'a bukwaghamta. Tsaya dza'a kəl lu ka hga tsa zwanj nda ghu6a dza'a yata ka ya ka Zwanj Lazglafta. 36 Ngha a ka ta zba gha Elizabet si kul faftá lu ta ghəŋ ta yayni ta zwanj ná, wa'a nda huđi ndana, mamku' a tilani na nda va tsa halatani ya tani ra. 37 Hađ sana skwi ta tranaghatá Lazglafta wa,» ka duhwala Lazglafta nda tsi. 38 Yaw, «kwalva Lazglafta i'i, ka maga Lazglafta manda ya mniha ka,» ka Mari. Ka sli'afatá duhwala Lazglafta tavatani ka laghwi.

Laghwa Mari nghanaghatá Elizabet

39 Ma va tsa fitik ya, ka sli'afatá Mari misimmisim ka laghwi da sana luwa ta ghwá ma hadika Yahuda da nghanaghatá Elizabet. 40 Ka lamə tsi da həga ga Zakari ka ganaghatá tsi ta zgu ta Elizabet. 41 Na gi snanja Elizabet ta ga zgwa Mari, gi ka skalavafatá zwanj ma hudani. Ka ndəghanaftá Sulkum nda ghu6a ta Elizabet. 42 Ka klanjta tsi ta lwi dagala dagala. Ka'a mantasa: «Kagha, nda tfawi ta ghəŋa kagha mataba mi'aha. Na zwanj ma huđa gha na guli, nda tfawi ta ghəŋani. 43 Waka yu mutsa nana ma zdaku kəl mani ma mghama da ka sagha da ini na? 44 Nda sna ka ná, ma fitika lama tsa ga zgwa gha ya tsərah da sləmənja da, ka skalavafatá na zwanj ma huđa da na da rfu. 45 Nda tfawi ta ghəŋa kagha, kagha ta zlgħaftá skwiha mna gha lu ta dza'a magaku kahwathwata daga da Mgham Lazglafta ya.»

Fa laha Mari

46 Ka Mari mantsa:
«Ta zləzlvay yu ta Lazglafta.
47 Ta taku ŋuđufa da da rfu ta ghəŋa tsatsi mnda mba i'i,
48 kabga đvafđva ta nghapta ka kwalvani nda hta. Wana daga ndana, nda tfawi ta ghəŋani ka inda zivra mnduha dza'azlay nda i'i,
49 kabga dagala ŋərma skwiha magiha Lazglafta nda mbra.
Nda ghu6a həga Lazglafta.
50 Tawa hidahidani ná, nda nza ŋa dekdek ta ghəŋa gwal ta zləŋaj.
51 Nda dzvani maranja tsi ta mbrakwani, ka ghzliŋtá tsi ta gwal ta gla ghəŋ, nda ghər6aku ma ŋuđufa tanj.
52 Ka slisliŋwiŋtá tsi ta sanlaha ma gwal dagaladagala ta dughurukwa dasu, ka kapanafatá tsi ta gwal nda hta,

53 ka baghanaftá tsi ta gwal ma maya nda skwiha zdazda, ka ghzliŋtá tsi ta gwal gadghəl bđadar.

54 Manda ya tanaf tsi ta imi ta sləmən ta dzidziha mu, ka katanjta tsi ta la Isra'ila mnda maganata' slna,

55 ka havaptá tsi ka tawa hidahidani ŋa Abraham nda inda zivrani tani ŋa dekdek,» ka'a.

56 Ka nzatá Mari kawadaga nda Elizabet ta kla tili hkən, tahula tsa ka vraghutá tsi dzaghani.

Yagatá Yuhwana

57 Mantasa, ka sagha fitika dgakwa Elizabet, ka yatá tsi ta zwanj zgūn. 58 Ka snanja sləvdahani nda la tanj ta tsa ŋərma zdaku magana Lazglafta ya, ka sli'adaghatá hən gwaftá rfu kawadaga nda tsi. 59 Bađu matghasa fitik manda dgatani, ka sli'adaghatá hən ŋa tsanatá fafadá zwanj. Ka kumə hən ta tsanaftá hgani ka Zakari manda va hga dani. 60 «Mantasa a dza'a hga lu wu, Yuhwana hgani,» ka mani. 61 «Hađ mndu mataba mndəra ghuni tsanaf lu ta mndərga tsa hgu ya wu,» ka hən nda tsi. 62 Ka đawanja hən nda dzvu da dani: «Waka ka ta kuma tsanaftá hgu na?» ka hən nda tsi. 63 Klagidighawa aluha, ka Zakari nda dzvu. «Yuhwana hgani,» ka'a vindaftá hga tsa zwanj ya. Inda tanj demdem ka ndərmim hən.

64 Gi hadahada, ka zlərglaftá Zakari ta gwađa tsəŋ, ka zləzlvay Lazglafta. 65 Ka ksaftá tsi ka zləŋ ta inda sləvdahani. Ka rusu lu ta inda tsa skwiha ya ma inda vli ta ghwá ma hadika Zudiya. 66 Inda mndu ta snanja tsa gwađa ya, ta ndanu ta ghəŋani kazlay: Kinawu dza'a nzakwa tsa zwanj ya tama kə'a? «Zlah dza'a nzakway ka mndu dagala, kabga kawadaga Lazglafta nda tsa zwanj ya,» ka hən.

Zləzlvay Zakari ta zdakwa Lazglafta

67 Tsa Zakari dani ma tsa zwanj ya kay, ka ndaghanafatá Sulkum nda ghu6a, ka zltraftá tsi ta mna skwi dza'a magaku: 68 «Zləzlvama Mgham Lazglafta la Isra'ila kabga saghani da katanjta mnduhani, ka varatá tsi ta hən.

69 Ka sladamatá tsi ta mnda mba mndu nda mbra ta sabi ma zivra Dawuda ta nzakway ka kwalvani, 70 manda ya mnigij tsi nda ma wa la anabi daga ghalya kazlay:

71 Dza'a mbaghunafmba yu ma dzva ghumaha ghuni, nda ya da gwal ta dra kaghuni kə'a.

72 Mantasa ya, marananmara ta tsa tva hidahidani ya ta dzidziha mu, ka havaktá tsi ka tsa dzratá wani nda ghu6a ya, \$

73 manda ya wađana tsi ta dzidza mu Abraham,

74 «Dza'a mbaghunafmba yu ma dzva ghuma ghuni, kada laviŋta kuni ta ksanatá slna kul had zlej,

75 ŋa nzata ghuni ka gwal nda ghuđa, gwal tđukwa ta kəmani ma inda kdavakta hafa mu.»

76 Kagha zwanja dā, anaba Lazglafta ta luwa dza'a hga lu ta kagha.

Kagha dza'a tinlaghuta ka mgham ŋa fađanatá tvl,

77 Ŋa snanamtá mnduhani kazlay: dza'a mbay ta həŋ ma platá dmakwa tanj kə'a.

78 Dagala tawa hidahidá nda zdaku da Lazglafta mu kəl tsi ka vlagatá tsuwađakani manda fitik ta safi gavzlazlanj, ka sagha da amu daga ta luwa,

79 ŋa tsuwađakaku ta ghəŋja gwal ta nzaku ma grusl,

nda gwal ta nzaku ta wa hđak ma sulkuma mtaku,

nda ya ŋa pgha səla mu ta tva zdaku,» ka'a.

80 Mbađa tsa zwanj ya ka glaku, ka sgaku mbrakwani ma Sulkum, ka nzatá tsi ma mtak ha ka sagha fitik kəl tsi ka marantá nzakwani banjuwa da la Isra'ila.

2

Yagatá Yesu

Mat 1:18-25

¹ Ma tsa fitik ya, ka mnaftá mgham Sezar Agustus ta zlahu kazlay: Vindaftá mbsaka inda mnduha ma dzva Ruma kə'a. ² Ma fitika nzakwa Kiriniyus ka ŋumna ta hadika Siri zrafta tsa tanjanja mbədaftá mbsaka mnduha ya. ³ Inda mnduha ka sli'i həŋ da vinda hga tanj ma luwa tanj. ⁴ Ka sli'ifta Yusufu ma luwa Nazaret ta hadika Galili, ka ŋlađaftá tsi da luwa Batlehem ma hadika Zudiya ta nzakway ka luwa kəl lu ka yatá mgham Dawuda. Lafla da hada kabga sabə ma mndəra Dawuda tsatsi. ⁵ Ka laf tsi kawadaga nda makumidzani Mari nda huđi ya, da vinda hga tanj. ⁶ Manda 6hadaghata tanj da hada, ka sagha fitika dgakwa Mari. ⁷ Ka yatá tsi ta zumalani ka zwanja zgun, ka mbsamtá tsi ma lgut ka hananamta ma tsu'anj, kabga mutsaf a həŋ ta həga nzakwa matbay wa.

Mnay duhwala Lazglafta ta Lfida Gwada ŋa gwal ngha rini

⁸ Tsaw ma va tsa luwa ya mamu gwal ta ngha rini, ta hani ma mtak ta ngha rina tanj. ⁹ Ka zlagaptá duhwala Lazglafta ta kəma tanj, ka wanaftá tsuwađaka glakwa Lazglafta ta həŋ. Ka ksaftá zlej ta həŋ

katakata. ¹⁰ «Ma zlej kuni ta zlej, kabga Lfida Gwada dza'a nzakway ka skwa rfu dagala da inda mnduha sagha yu da mnaghunata. ¹¹ Gita yagaghunata lu ta mnda mba mndu ta nzakway ka Kristi ma luwa Dawuda. ¹² Wya ŋizla dza'a kəl kuni ka tsəmafta: Dza'a slanaghasla kuni ta vzi'uwa mbsam lu ma lgut ka hananamta ma tsu'anj,» ka duhwala Lazglafta nda həŋ. ¹³ Ka gi sli'agatá ndaghata sanlahu ma duhwala Lazglafta ta luwa ŋər6isl slanaghatá tsa turtukya. Ka zlezlvu həŋ ta Lazglafta. Ka həŋ mantsa:

¹⁴ «Glaku ŋa Lazglafta ta luwa, zdaku ta ghəŋja hadik mataba mnduha đvu tsi.»

Sli'a gwal ngha rini da luwa Batlehem

¹⁵ Manda vraghuta tsa duhwala Lazglafta ya ta luwa, ka tsa gwal ngha rini ya mataba tanj mantsa: «Mbađma da luwa Batlehem ka nghanata mu ta tsa skwi ta maguta mnama lu ya,» ka həŋ. ¹⁶ Ka sli'iftá həŋ ka laghwi misimmisim, ka slanaghatá həŋ ta i Mari nda Yusufu nda tsa zwanja vzi'uwa ya hananam lu ma tsu'anj*. ¹⁷ Tahula nghanja tanj, ka rusu həŋ ta skwi mnana lu ta həŋ ta ghəŋ tsa vzi'uwa ya. ¹⁸ Ka ndərmim inda gwal ta sna tsa skwi ta mnə gwal ngha rini ŋa tanj ya nda ndərmima. ¹⁹ Ka ŋjanatá Mari ta inda tsa skwiha ya ma ghəŋani ka ndanu ta ghəŋani. ²⁰ Ka vraghutá tsa gwal ngha rini ya dzagha tanj nda vla glaku nda zlezlvu ŋa Lazglafta ta ghəŋja inda skwi snanj həŋ, ka nghanjá həŋ manda va skwi ya mnana lu ta həŋ ya. ²¹ Ta matghasa fitik ŋa tsanatá fafađa tsa zwanj ya, ka tsanaftá lu ta hgu ka Yesu, tsa hgu mna duhwala Lazglafta ma kdaku mani ka zlghaftá huđani ya.

Marantá Yesu ma həga Lazglafta

²² Kdatá tsa fitika ghuđata Mari manda ya ta mnə zlahu Musa ya, ka klaghatá i Mari nda Yusufu ta tsa zwanj ya da Ursalima ŋa vlanjá Lazglafta. ²³ Manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Inda zumali ka zwanja zgun[†] ná, ŋa Lazglafta ya kə'a ya. ²⁴ Ka dranaftá həŋ ta Lazglafta ŋa pla ghəŋ ta «kukuha his ka zwana ghərbu'[‡] his a tsi» manda ya nda vinda ma zlahu Mgham Lazglafta.

Rfay Saminu ta Lazglafta

²⁵ Ma tsa fitik ya, mamu sana mndu ma Ursalima Simeyuna hgani. Tsa mndu ya ná, tđukwa mndu ya, ta snay ta gwada da Lazglafta. Ta kzlaykzlay ta mnda mba la Isra'ila. Kawadaga Sulkuma Lazglafta nda tsi guli. ²⁶ Si mnananj mna Sulkum nda ghuđa kazlay: Had dza'a mtuta karaku ka ta ngha

* 2:16 Ngha ta Lukwa 2:7. † 2:23 Ngha ta Sabi 13:2, 12, 15 nda Mbsak 18:15-16. ‡ 2:24 Ngha ta Zlahu 12:8.

a tsi ta ghunatá mnda Lazglafta ta nzakway ka Kristi wu kə'a. ²⁷ Ka ghunafá Sulkum nda ghu6a da həga Lazglafta, ta kladaghatá i dani nda mani ta Yesu ŋa kdiŋta magatá skwi manda ya mna zlahu ŋa magay. ²⁸ Ka tsi'afá tsatsi ta tsa zwan ŋa ma dzvani, ka rfu tsi ta Lazglafta. Ka'a mantsa:

²⁹ «Ndana tama mghama dá, nda k6a magatá slna gha, zlanzla ta kwalva gha,

ka 6hata tsi nda vghata zdaku manda ya mna ka,

³⁰ kabga nda ngha yu nda ira dá ta mbaku vla ka,

³¹ mbaku ya payaf ka ŋa inda mnduha dem-dem.

³² Tsuwadak ya ŋa inda mndəra mndu.

Tsatsi dza'a klaktá glaku ŋa mnduha gha la Isra'ila.»

³³ Ka va ndərmim i dani nda mani ta skwi ta gwadə lu ta ghəŋa tsa zwan ŋa. ³⁴ Ka tfanaghatá Simeyuna ta wi ta həŋ. Ka'a nda Mari mantsa: «Nana zwan na ná, dza'a klakla ta zləmbaku, nda sli'afá ŋa ndəghata sanlaha ma mnduha ma la Isra'ila. Dza'a nzakway ka ŋizla daga da Lazglafta, ŋa husanŋa ta sanlaha ma mnduha. ³⁵ Dza'a tuzigiŋ tuza ta skwi ma ŋudufa mnduha. Vərdə kagha guli ŋa nza-kwa ŋudufa gha manda skwi sligla lu nda kafay,» ka'a nda Mari mani ma tsa zwan ŋa.

Rfay Ana ta Lazglafta ta ghəŋa Yesu

³⁶ Mamu sana marakw ka anabi nda hala katakata, Ana hgni, makwa Fanuwal ma mndəra la Asira. Ndafəŋ yeya vaku maga tsi nda zə'al manda laghani da mndu, ³⁷ ka nzaku tsi ka wadgu. Tghasmbak fwad mida imani. Ma həga Lazglafta ta nza-kwa tsi ta ksanatá slna nda fitik tani nda rvidik tani, nda ma maga du'a nda suma. ³⁸ Bhadaghatá tsatsi guli, ma va tsa fitik ya, ka zləzlvu tsi ta Lazglafta, ka mnə tsi ta gwadə ta Yesu ŋa inda gwal ta kzla mbakwa Ursalima.

Glakwa Yesu ma luwa Nazaret

³⁹ Tahula kdiŋta i Yusufu nda Mari ta maga skwi ya mnə zlahu Lazglafta, ka vraghutá həŋ da luwa tan ma Nazaret ta hadika Galili. ⁴⁰ Ka glaku tsa zwan ŋa, ka sifaku tsi, dagala difil ma ghəŋani, kawadaga zdakwa Lazglafta guli nda tsi.

Yesu ma həga Lazglafta ma Ursalima

⁴¹ Inda vaku i dani nda mani ma Yesu ta dza'a da skala Pak ma Ursalima. ⁴² Magatá ima tsa zwan ya ghwanpdə his, ka ŋlaghatá tsi kawadaga nda i dani nda mani da Ursalima da tsa skala Pak ya manda ya snu həŋ ta magay. ⁴³ Tahula kdátá tsa skalu ya ta vru həŋ dzagha, ta tsaghutá Yesu ta

vgha nda həŋ ka nzaghuta ma Ursalima kul snanťá i dani nda mani. ⁴⁴ Ba ta mbada həŋ kawadaga nda grahani ka həŋ sizlay. Tekulemes vagha tan ta mbada, ka zbə həŋ mataba mndəra tan nda grahani, lay ngha a həŋ wa. ⁴⁵ Trapta tan ta pahay, ka vraghutá həŋ pahay ma Ursalima. ⁴⁶ Badu mahkəna fitik, ka slanaghatá həŋ ma həga Lazglafta ta nzaku mataba gwal tagha zlahu ŋa mnduha, ta sna skwi ta mnə həŋ, ta dza'a nda dawarŋta da həŋ guli. ⁴⁷ Faflara, ka tsa gwal ta sna tsa zlgħawi ta zlgħə tsi nda tsa snanťá skwani ya. ⁴⁸ Na ghur nghanťá i dani nda mani, ka ndrə'u həŋ nda ndrə'uwa. «Sagəŋ, nu kəl ka ka maganťatá skwi mandana? Hərfə ta anŋi nda da gha na təklək ta psa kagha,» ka mani nda tsi. ⁴⁹ «ŋaw kaghuni ta i'i ta psay na? Sna a kuni kazlay: Dza'a nza ma həga da dá yu ta nzaku kə'a ra?» ka'a nda həŋ. ⁵⁰ Tsərif, sna a həŋ ta tsa skwi ta mnə tsi ŋa tan ŋa wa. ⁵¹ Mantsa tama, ka snatá tsi ta gwadə tan, ka sli'afá tsi kawadaga nda həŋ, ka valaghata da Nazaret. Ka ŋanató mani ta inda tsa skwiha ya ma ghəŋani. ⁵² Ka glaku Yesu, ka sgaku difilani, ka zdəganatá nzakwani ta Lazglafta nda mnduha tani.

3

Mbədananafwa mbədə ta nzakwa ghuni ka Yuhwana nda mnduha

Mat 3:1-12, Mak 1:1-8, Yuh 1:19-28

¹ Ta Maghwanapdə hutafa vakwa Tiber Sezar ta pala, ta nzakwə Pwanəs Pilat ka ŋumna ta hadika Zudiya, ta gə Hiridus ta mgham ta hadika Galili, ta gə zwanamani Filip guli ta mgham ta hadika Iture nda hadika Trakunita, ta gə Lisaniya guli ta hadika Abilena. ² Ma tsa fitik ya guli, i Hana nda Kayifa mali ta ghəŋ gwal dra skwi ŋa Lazglafta. Ka sagha gwadə Lazglafta da ghəŋa Yuhwana zwanə Zakari ma mtak. ³ Ka sli'afá Yuhwana ka laghwí da ra inda luwa ta wanafá ghwa Zurdeŋ nda hagaku, ka'a mantsa: «Mbədananafwa mbədə ta nza-kwa ghuni, ka magaghunafu lu ta batem, ka plighunista Lazglafta ta dmakwa ghuni,» ka'a.

⁴ Manda ya nda vinda ma deftera anabi Isaya kazlay:

«Lwa tsa mndu ya ta snu lu ta gugudaku ma mtak kazlay:

payanawa paya ta tvi ŋa Mgham, ka lele'anata kuni kə'a.

⁵ Ka sanamta lu ta inda vli ka didiŋa, ka tasiŋta lu ta inda ghwá nda kuđunurha, ka dayapta lu ta skwi ka ghulunud,

ka payanata lu ta hurabasl ta tvi,

⁶ ŋa nghanťa inda mnda səla ta mbaku da Lazglafta*.»

* 3:6 Ngha ta Isaya 40:3-5.

⁷ Ka mn̄ə tsi ŋa tsa mnduha ta sli'adaghata rutututa da maga batem da tsi ya. Ka'a mantsa: «Mnd̄əra la mupuhwa, wa ta mnaghunata kazlay: Hwayawahwaya ta ɓasa ŋuduf ta sagha ta k̄əma k̄ə'a na?»
⁸ Magawamaga ta slna ya ta maran̄ta mb̄ədatá nzakwa ghuni, ka zlan̄ta kuni ta mnay ma gh̄əŋa ghuni kazlay: Abraham ná, dzidza ŋni ya, k̄ə'a. Ka yu ta mnaghunata ná, lavin̄lava Lazglafta ta nanaftá ya palaha ya ka zwana Abraham. ⁹ Daswa ka kuni! Nda ghada kapatá slpada ŋa tsinjá fu daga ta slr̄əŋ. Inda fu ya kul z̄daku yakwani, dza'a tsinj̄tsa lu ka vzamta ma vu,» ka'a.

¹⁰ Ka d̄əmgá nda Yuhwana mantsa: «Nu ta raku ŋa magay ŋni tama?» ka h̄əŋ. ¹¹ Ka'a nda h̄əŋ mantsa: «Mndu ya his l̄gut da tsi, ka dganap̄dga tsi nda mndu ya kul haf̄ tsi da tsi. Mndu ya mamu skwa zay da tsi guli, ka maga tsi mantsa ya,» ka'a.

¹² Ka sli'adaghatá gwal ta tska dzumna guli, ŋa maganafta Yuhwana ta batem ta h̄əŋ, ka d̄aw̄ə h̄əŋ da tsi: «Mal̄əm, nu ta raku ŋa magay aŋni guli?» ka h̄əŋ. ¹³ Ka'a nda h̄əŋ mantsa: «Ma d̄aw kuni ta skwi da mndu ka malaghutá ya tsaf lu,» ka'a nda h̄əŋ. ¹⁴ «A ki aŋni, nu ta raku ŋa magay ŋni?» ka La sludzi d̄awan̄ta guli da tsi. Ka'a nda h̄əŋ mantsa: «Ma mbr̄əh kuni ta mndu ŋa vlaghunata skwi, rfawa ta rfu nda kuraghuta skwi ta plaghunata lu,» ka'a.

Mndu ta malaghuta ka Yuhwana

¹⁵ «Zlah Kristi a na mndu na ri,» ka mnduha nda Yuhwana, kabga nda fa gh̄əŋa tan̄ ka kzla saghani. ¹⁶ Ka'a nda h̄əŋ mantsa: «I'í ná, nda imi ta magaghunafta yu ta batem, ama mamu mndu ta sagha ta malaghutá i'í nda mbraku. Slaghu a i'í ka plinjá zu'a ɓaɓahani wa. Tsatsi, dza'a magaghunaf-maga ta batem nda Sulkum nda ghuɓa nda ya nda vu. ¹⁷ Nda ŋatá kuwatavihi ma dzvani, dza'a vihapviha ta hyani, ŋa tskamtani ma gvurani, ŋa driŋtani ta sabatbat nda vu kul mtavata,» ka'a nda h̄əŋ demdem. ¹⁸ Mantsa ya ka Yuhwana ta mna Lfidá Gwadá ŋa mnduha, ka dza'a nda vla ndaghata hidakuha ŋa tan̄.

Tsamta Hirudus An̄tipas ta Yuhwana ma gamak

¹⁹ Ka dvanaghatá Yuhwana ta mgham Hiridus ta gh̄əŋa klugudunustani ta Hiridiya markwa zwan̄amani Filip, nda ya ta gh̄əŋa ndaghata sanlaha ma ghwadaka skwi ta maḡə tsi. ²⁰ Ka ksamtá tsi ta Yuhwana da gamak, ka sganaghata ta gh̄əŋa tsa ghwadaka skwi ta maḡə tsi ya.

Maganaftá batem ta Yesu *Mat 3:13-17, Mak 1:9-11*

²¹ Manda ya ta maganafta Yuhwana ta batem ta mnduha, ka lagha Yesu ka maganaftá lu ta batem guli. Ta nd̄əɓu tsi ta dzvu, ka gunatá luwa buwan̄, ²² ka saha Sulkum nda ghuɓa ta gh̄əŋani manda gh̄ər̄bu' ta ngh̄ə mnduha. Mantsa, ka snaku lwa Lazglafta daga ta luwa ta mnay kazlay: Kagha Zwan̄a d̄a d̄vu yu ma hyahya ŋudufa d̄a†, ka'a.

Mnd̄əra la tan̄ ma Yesu *Mat 1:1-17*

²³ Ta magay ima Yesu ta hk̄ən mbsak ta zlraftá tsi ta ksa slnani. Manda wa ya ta ndanu mnduha kazlay: Zwan̄a Yusufu ya k̄ə'a ya, wya mnd̄əra tan̄: Yusufu, Yusufa Heli, ²⁴ Hela Matat, Matata Levi, Levi Malki, Malki Zanay, Zanaya Yusufu, ²⁵ Yusufa Matatiyas, Matatiyasa Amus, Amusa Nahum, Nahuma Hes̄əla, Hes̄əla Nagay, ²⁶ Nagaya Mahat, Mahata Matatiyas, Matatiyasa Samayin̄, Samayin̄a Yusek, Yuseka Yuda, ²⁷ Yuda Yuwana, Yuwana Resa, Resa Zwarubabel, Zerubabela Salatiyel, Salatiyela Neri, ²⁸ Nera Malki, Malki Adi, Adi Kasam, Kasama Elmadama, Elmadama Yera, ²⁹ Yera Dzesuwa, Dzesuwa Eliyezer, Eliyezera Yurima, Yurima Matat, Matata Levi, ³⁰ Leva Simeyuna, Simeyuna Yudah, Yudah Yusufu, Yusufa Yunam, Yunama Iliyakim, ³¹ Iliyakima Meleya, Meleya Mena, Mena Matat, Matata Natan̄, Nataŋa Dawuda, ³² Dawuda Yesay, Yesaya Ubed, Ubeda Buwaz, Buwaz Sala, Sala Nasun̄, ³³ Nasun̄a Aminadap, Aminadapa Admin, Admina Arni, Arni Hes̄ərum, Hes̄əruma Fares, Faresa Yuda, ³⁴ Yuda Yakubu, Yakubu Izak, Izaka Abraham, Abraham Tera, Tera Nahur, ³⁵ Nahura Seruk, Serukwa Ragaw, Ragawa Falek, Faleka Eber, Ebera Sala, ³⁶ Sala Kayinam, Kayinama Afaksad, Afaksada Sema, Sema Nuhu, Nuhwa Lamek, ³⁷ Lameka Matusalah, Matusalaha Inuk, Inukwa Yered, Yereda Maleleyel, Maleleyela Kayinan, ³⁸ Kayinana Inus, Inusa Set, Seta Adamu, Adamu ya Zwan̄a Lazglafta.

4

Dz̄əghanj̄ta halaway ta Yesu *Mat 4:1-11, Mak 1:12-13*

¹ Ta vragaptá Yesu ma ghwa Zurden, nda nd̄əgha nda Sulkum nda ghuɓa. Ka wawu tsa Sulkum ya ma mtak, ² fitik fwaɗ mb-sak zan̄ a ta skwa zay wa. Ka dz̄əghanj̄ta halaway. Tahula luta tsa fitikha ya, ka kuzlanaf̄ta maya. ³ Ka halaway nda tsi mantsa: «Ka Zwan̄a Lazglafta ka katsi, mnanamna ta na pala na, ka navapta tsi ka buradi,» ka'a. ⁴ Ka Yesu mantsa: «Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Nda skwa zay

† 3:22 Ngha ta Zabura 2:7 nda Isaya 42:1.

* 4:4 Ngha ta vrafta ta Zlahu 8:3.

kwenjkenj yeya a ta nzakwa mndu ta nzaku nda hafu wu kə'a,» ka Yesu.* ⁵ Ka kladaftá halaway ta Yesu ta wa lilwa, ka gi maranató tsi ta inda za mgham ma ghəŋja hadík. ⁶ Ka'a nda tsi mantsa: «Dza'a vlaghavla yu ta inda na mbraku nda glaku ma na ghəŋja hadík na, kabga klafkla lu ka vliyata ma dzva da. Lavinjlava yu ta vlanjá mndu ya ta dŋu yu guli. ⁷ Ka tsələ tsələ ka ma ghuva da, ta vlaghavla yu,» ka'a. ⁸ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: ma ghuva Mgham Lazglafta gha dza'a tsələ ka ta tsələ, ka maganató slnani turtukwani†,» ka'a. ⁹ Ka kləglaghatá halaway ta Yesu da Ursalima, ka kladafta ta bđama həga Lazglafta ka sladanata. Ka'a nda tsi mantsa: «Ka si Zwanja Lazglafta ka katsi, vzada vgha gha hadna, kabga nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: ¹⁰ Dza'a mnanamna ta duhwalhani ta luwa ŋa ng-hapta ka kagha kə'a. ¹¹ Ka'a guli na: "Ŋa tsu'afuta tanj ta kagha ma dzva tanj, yagha pala da dzughusta ta səla" ka'a‡. ¹² Ka Yesu nda tsi guli mantsa: «Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: ma dzəghə ka ta Mgham Lazglafta§ gha dekdek kə'a,» ka'a. ¹³ Kđakwa halaway ta dzəghanjta nda inda tsa skwiha kavghakavgha ya, ka zlanavatá tsi ka laghwi ŋa badu ma sani guli.

Kwalaghatá Yesu ma Nazaret
Mat 4:12-17, Mak 1:14-15

¹⁴ Ta sli'afuta Yesu ka laghwi ta hadíka Galili nda ndəgha nda mbrakwa Sulkum nda ghuəa. Ka tuta hgani ma inda vli ta wanaftá tsa vli ya. ¹⁵ Ka tataghə tsi ta skwi ma həga tagha skwa la Yahuda, ka ghubu mnduha.

Zrafta Yesu ta slnani ma Galili
Mat 13:53-58, Mak 6:1-6

¹⁶ Ka sli'afuta tsi ka Laghwi da Nazaret, luwa ta glakwani. Ka lamə tsi da həga tagha skwa la Yahuda badu sabat* manda ya snu tsi. Ka sli'afuta tsi ŋa dzanafuta skwi ma defteri. ¹⁷ Ka klaftá lu ta deftera anabi Isaya ka vlanjta. Ka planjta tsi, ka slanaghatá tsi ta vli vindaf lu kazlay:

¹⁸ «Kawadaga Sulkuma Lazglafta nda i'i ŋa vlihatá mbraku.

Zbapzba Lazglafta ta i'i ka tfidaghatawi ŋa mnanatá Lfida Gwada ta gwal ka pdu, ghunafghuna ta i'i ŋa mnanatá gwal habaf lu kazlay: Palaghunisipala lu kə'a,

ŋa gwaninjta ira gwal nda ghulpa, ŋa zlu'agapta da ta gwal raghwana lu,

¹⁹ ŋa snanamta da ta mnduha ta vaku dza'a sagha dzakwa Lazglafta† kə'a.

²⁰ Manda kđinjani ta dzanafuta, ka mbsaftá tsi ka vlanjta kwalva ma tsa həga ya, ka nzadatá tsi. Ka pghaftá inda tsa mnduha ma tsa həga tagha skwa la Yahuda ya ta iri tida: ²¹ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Nana gwada Lazglafta snaj kuni nda sləmənja ghuni gita na ná, nda kđa magatani ka ŋa ghuni,» ka'a. ²² Inda tsa hahəŋ ma tsa vli ya ka dzəganatá tsi ta həŋ, ka ndərmim həŋ ta tsa gwada dzaku ta sabə ma wani ya. Ka həŋ mantsa: «Zwanja Yusufu a na mndu na kay tsawa,» ka həŋ. ²³ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Nda sna yu dza'a mnay kuni ta mahdihi ta ghəŋja i'i kazlay: Ka duhur ka katsi ná, mbanafmba ta ghəŋja gha kagha ka ghəŋja gha kə'a. Ka kuni dza'azlay nda i'i guli, "magamaga hadna ma luwa gha ta tsa skwiha snaj ŋni ta magə ka ma Kafarnahum ya" kə'a. ²⁴ «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata ná, had lu ta tsu'afuta hmətət ta dər wati ma anabi ma luwani wa, ka Yesu sganaghatá həŋ. ²⁵ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ma fitika nzakwa anabi Iliya, si nda ndəgha wadguha ma Isra'ila, ka ghwalutá luwa ka vaku hken nda tili mku', ka slatá maya dagala ta hadíka Yahuda, ²⁶ Má ŋa ghunafuta lu ta Iliya ŋa katanjta ya dər turtuk ma tsa wadguha la Yahuda ya, ka ghunafuta lu katanjta sana markwa wadga ma luwa Sarepta ta hadíka Sidun. ²⁷ Ma fitika nzakwa anabi Alisa guli, si nda ndəgha gwal nda rdá mndu ta həŋ ma Isra'ila, had ya mbanaf lu dər turtuk mataba tanj wu, Na'ama mnda la Siri‡ yeya mbanaf lu.»

²⁸ Ka basaftá həŋ ta ŋuduf demdem ma tsa həga tagha skwa La Yahuda ya, manda snanjta tanj ta tsa gwada ya. ²⁹ Ka sli'afuta həŋ, ka ksagapta Yesu ma huda luwa, ka kladapta ta wa lilwa tsa ghwá baf həŋ ta luwa tanj tida ya, ma ŋa sliŋwidinjta, ³⁰ ka tsəhaptá Yesu ta vghani mataba tanj ka laghwani.

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda ksa da duhwala halaway

Mak 1:21-28

³¹ Ka laha tsi da luwa Kafarnahum ta hadíka Galili. Badu sabat, ka taghə tsi ta skwi ŋa mnduha. ³² Ka ndərmim lu ta tsa tagha skwani ya, kabga nda sgít ma tsa gwadani ya. ³³ Ma tsa həga tagha skwa tanj ya, mamu sana mndu ksu duhwala halaway mataba tanj. Ka sli'afuta tsi nda lili. ³⁴ «Aya! Yesu zwanja la Nazaret, nu gwada gha nda anji sagha ka da zada anji? Wya nda sna yu mndu nda ghuəa daga da Lazglafta kagha kə'a, ka'a» ³⁵ «Haf wa gha, sapsa ma na mndu na!» ka Yesu dvanaghatata. Gi ka slanatá tsa duhwala halaway ya ta tsa mndu ya mataba

† 4:8 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 6:13-14. ‡ 4:11 Ngha ta zabura 91:11-12. § 4:12 Vrafta ta Zlahu 6:16. * 4:16 Ngha ta Sabi 20:10. † 4:19 Ngha ta Isaya 61:1-2. ‡ 4:27 Ngha ta 2 Mghamha 5:1-14.

tskatá mnduha, ka saghu tsi mida kul bal-anata. ³⁶ Ka tsutá njudufa mnduha dem-dem, ha ka dadawu hən mataba tanj kazlay: Nu mndərga nana ma skwi? Na gi dvanaghatani nda sgit nda mbraku ta duhwala halaway ná, gi saghwa tanj, ka hən. ³⁷ Ka tutá hgani ma inda vli ta wanafá tsa vli ya.

*Mbanafta Yesu ta gwal kul dughwanaku
Mat 8:14-17, Mak 1:29-34*

³⁸ Manda sli'agapta tanj ma həga tagha skwa la Yahuda, ka laghu hən da Simuj. Ta lagha hən ta 6asa njudidar midza Simuj katakata. Ka ndə6u lu ta dzvu da Yesu nja katanjta tsa marakw ya. ³⁹ Ka 6ukudanaghatá tsi ta tsa marakw ya, «zlinjla!» ka'a nda njudidar, ka zlinjta tsi. Gi hadahada ka sli'afá tsa marakw ya ka maganata skwa zay ta hən.

⁴⁰ Manda dədəta fitik, ka hladağhatá gwal nda mnduha tanj kul dughwanaku da danwaha kavghakavgha ta hən da Yesu, ka fafanaghatá tsi ta dzvu ta hən, ka mbambanaftá hən. ⁴¹ Ka sli'agapta duhwala halaway guli nda lili ma ndaghatá mnduha. Ta sli'agapta hən, ka hən mantsa: «kagha ná, Zwanja Lazglafta ka,» ka hən nda tsi. Ka davanaghatá Yesu ta hən, nja hanafá wi ta hən, kabga nda sna hahən kazlay: Tsatsi Kristi kə'a.

*Sli'a Yesu da mna Lfida Gwada ma luwa
Zudiya*

Mak 1:35-39

⁴² Na tsadakwa vli, ka sabə Yesu ka laghwi da mtak. Ka sli'afá mnduha ka zbay, ka slanaghatá hən, ka kumə hən ta njanata yaha lavaghwi tavata hən. ⁴³ Ka Yesu mantsa: «Dina guli ka mnananjta dá ta Lfida Gwada ta ghənja ga mghama Lazglafta ta sana luwaha, kabga tsaya kal Lazglafta ka ghunigihata,» ka'a nda hən. ⁴⁴ Ka sli'afá tsi ka laghwi. Ka va rə tsi ta vli ta mna tsa Lfida Gwada ya ma inda həga tagha skwa la Zudiya.

5

Hgafata Yesu ta tanjana duhwalhani

Mat 4:18-22, Mak 1:16-20

¹ Ma sana fitik ta nzaku Yesu ta wa drəf ma Genezaret, ka va sli'adaghata dəngá dliwis slanaghatá nja sna gwada Lazglafta da tsi. ² Ka nghanjta tsi ta kwambaluha his ta wa tsa drəf ya, sli'agaghu gwal tuma klipi mida ka laghu ghwa6a kadənja tanj. ³ Ka sli'afá Yesu ka lamə da sani ma tsa kwambaluha ya, ta nzakway ka nja Simuj. «Gavadanam gava kwitkw nda ma hudá drəf,» ka'a nda Piyer. Ka nzagaptá tsi mida ka tagha skwi nja mnduha.

⁴ Manda kdakwani ta gwada, «Gavadanamwa gava ta kwambalu da takataka drəf, ka wudadata kuni nda graha

gha ta kadənja ghuni nja tuma klipi,» ka'a nda Simuj. ⁵ Ka Piyer mantsa: «Mghama dá, kurzlinj hana nni ta tumay, lay mutsaf a nni wa. Yaw, dza'a vzadavza nni tama ta gwada gha» ka'a nda tsi. ⁶ Ka vzadatá hən, ka waftá tsi ta ndaghatá klipiha ta malaghatá mbraku ka kuma ratsinjta kadənja tanj. ⁷ Ka kaməts hən ta sanlaha ma graha tanj ma sana kwambalu nja sagha katanjta hən. Ka sagha tsahaya, ka ndaghanafá hən ta tsa kwambaluha tanj ya his his, ha ka kumə tsa kwambaluha tanj ya ta zamta da imi. ⁸ «Mghama dá! laghula gha tavata i'i kabga mnda dmaku yu,» ka Simuj Piyer tsəbata ma ghuva Yesu nğər tsi ta tsa skwi ya. ⁹ Tsaw si hlulha zlənj ta i Piyer nda grahani ta ghənja tsa mandərmima tuma klipi maga hən ya. ¹⁰ Mantsa ya hluta tsi ta i Yakubu nda Yuhwana ta nzakway ka zwana Zebedi ta gwaftá vgha nda i Simuj ya guli. Ama ka Yesu nda Simuj mantsa: «Ma zlənj ka, daga ndanana, mnduha dza'a ka hlakta,» ka'a nda tsi. ¹¹ Manda vranakta tanj ta tsa kwambaluha ya ta wa sgam, sdak zlanavazla hən ta inda skwiha tanj ka laghwi mista Yesu.

*Mbanafta Yesu ta sani mndu nda rda
mndu tida*

Mat 8:1-4, Mak 1:40-45

¹² Ma sana fitik ma nzakwa Yesu ma sana luwa, ka lagha sana mndu ksu rda mndu. Na gi nghanjani ta Yesu, ka zləmbatá tsi zlumbruh ma ghuvani ka ndə6a dzvu. «Mghama dá, ka ta kumay ka lavinjlava ka ta mbidifta ka nzakwa yu nda ghu6a,» ka'a. ¹³ Ka fadapta Yesu ta dzvani ka ksarjta. Ka Yesu mantsa: «Ta kumay yu ta mbafta gha, mbafmba gha,» ka'a. Gi hlets mbafta ka nzaku tsi nda ghu6a. ¹⁴ Tahula tsa ka'a nda tsi mantsa: «Yahayaha ka da walanjta mnananjta mndu, la da marananjta vgha gha ta mndu ta dra skwi nja Lazglafta karaku, ka vlata ka ta skwi manda ya vindaf Musa nja grafta mnduha ta mbatá kagha,» ka'a nda tsi.

¹⁵ Ka va sgaku dza'a hga Yesu da zərwa, ka sli'aktá dəngá da sna gwada da tsi nda ya nja mutsafá mbaku ma danwaha tanj guli. ¹⁶ Ama ta gdata Yesu ta laghwi da mtak da maga du'a.

*Mbanafta Yesu ta sana mndu nda rwa
səlahani*

Mat 9:1-8, Mak 2:1-12

¹⁷ Ma sana fitik ta tagha skwi Yesu nja dəngá, ta nzaku la Farisa nda gwal tagha zlahu nja mnduha hada ta sli'akta ma inda luwa ta hadika Galili nda ya ma luwa Ursalima, nda pdakwa gwal ma hadika Zudiya. Ka va sgaku maravata mbrakwa Mgham Lazglafta nda ma mbambay Yesu ta mnduha ma danwaha tanj. ¹⁸ Ka sli'adaghatá

mnduha, ka tsukwadanaghatá sanlaha ta sana mndu nda rwa səlani. Ka zbə həj ta ɓhadanamta da həga fata ta kəma Yesu. ¹⁹ Ka traptá həj ta tvi ŋa lami, kabga hiə ta mnduha. Ka kladaftá həj nda ta bəđama həga, ka gunaptá həj ta ghəŋa tsa həga ya, ka fadata həj sruh fata ta kəma Yesu nda ta tsa ghurum ya nda ghzləŋani nda ghzləŋani mataba tskata mnduha. ²⁰ Nghanata Yesu ta zlgəy nda ŋudufa taŋ ná, «nda pla dmakwa gha sagəŋ,» ka'a nda tsi. ²¹ «Wana ma mndu ta kwarakwara 6a? Wa ta laviŋtá pla dmakwa mndu ta ghəŋa Lazglafta tur-tukwani na?» ka tsa gwal tagha zlahu ŋa mnduha nda la Farisa ya ta ndanay ma ghəŋa taŋ. ²² «Ndanawu mndəra na ta ndanu kuni 6a! ka Yesu nda həj, kabga nda sna tsatsi ta ndana taŋ. ²³ Ta grə kuni ná, mal blakwa mnay ŋa na mndu na kazlay: Nda pla dmakwa gha kə'a re? Ari mal blakwa mnay kazlay: Sli'afsi' a ka mbada ka ta mbada kə'a na? ²⁴ Ala, ka da grafta kuni kazlay: Mamu Zwanja mndu nda mbrakwa plintá dmakwa mndu ta ghəŋa hadik» kə'a, ka yu ta mnaghata gra wa, «sli'afsi' a, kla ta skwa hana gha, la dzagha gha,» ka'a nda tsa mndu nda rwa səlani ya.

²⁵ Gi hadahada brahwat sli' afta tsa mndu ya tsa ta nghay mnduha demdem, zləŋal klaftá skwa hanani, ka dza'a dzaghani nda zləzlvu Lazglafta. ²⁶ Ka ndərmim inda mnduha nda ndərmima, ka zləzlvu həj ta Lazglafta. «Nda ngha ŋni ta skwa mandərmimi gita,» ka həj nda zləŋ nda zləŋ.

Hgafu Yesu ta Levi ŋa dza'a mistani
Mat 9:9-13, Mak 2:13-17

²⁷ Tahula tsa, ka sabə Yesu ka nghanjta tsi ta sana mnda tska dzumna Levi hgani, ta nzaku ma həga ksa slnani. «Mbađa mista da,» ka'a nda tsi. ²⁸ Ka sli' aftá Levi ka zlanavatá inda tsa skwiha ta magə tsi ya ka laghi mistani. ²⁹ Lagha Levi ka maganata skwa zay ga' ga taŋ. Ka nzata həj ka zay kawadaga nda ndəghata mnduha, nda sanlaha ma gwal tska dzumna guli mataba taŋ. ³⁰ Ka rurunwaku la Farisa nda mnduha taŋ ta tagha zlahu ŋa mnduha ta rurunwaku. Ka həj mantsa: «Kabgawu ta kəl kuni ka za skwi nda sa skwi kawadaga nda gwal tska dzumna nda sanlaha ma ghwadaka mnduha na?» ka həj nda duhwalha Yesu. ³¹ Ka Yesu nda həj mantsa: «Had gwal dughwana ta zba duhtur wa, gwal kul dughwanaku yeya ta zbay. ³² Sagha a yu da hagaktá gwal ta mnay kazlay: Tudukwa aŋni kə'a wu, sa da haga gwal ta snaŋta kazlay: Gwal dmaku aŋni kə'a yu, ŋa mbəđanafta taŋ ta nzakwa taŋ,» ka'a nda həj.

Mnay Yesu ta gwada ta suma

Mat 9:14-17, Mak 2:18-22

³³ Ka la Farisa nda Yesu mantsa: «Ta sumay i duhwalha Yuhwana nda duhwalha aŋni ta suma ka maga du'a tazlay, za skwa zay taŋ nda sa skwa say taŋ ŋa duhwalha kagha,» ka həj. ³⁴ Ka Yesu nda həj mantsa: «Dza'a laviŋlava kuni ta mnay kazlay: Tkwe' sumawa suma ta suma kə'a nda graha zwanja midzi ka ta kawadaga zwanja midzi nda həj bađu kla makwa ra? ³⁵ Dza'a saghasa fitik ŋa kləgdanaghutá zwanja midzi ta həj. Ma tsa fitikha ya dza'a suma həj ta suma,» ka'a nda həj. ³⁶ Ka'a nda həj nda mahdihi guli mantsa: «Had mndu ta kuhwa' atá lfida lgut ŋa tsamtá halata lgut nda tsi wa. Ala ka kuhwa a kuhwa lu ta tsa lfida lgut ya ka tsamtá halatani nda tsi katsi, rəta a ngha tsatá tsa halata lgut ya wa. ³⁷ Had mndu dza'a pghamtá ima inabi ta ka nuni da halata zliba huta wa. Ka pghampgha lu katsi, dza'a tiŋta ta tsa zlibi ya, ŋa mbəzutani ta bəghutá lu ma zliba huta. ³⁸ Ma zliba huta ta ka lfida ta pghamta lu ta ima inabi ta ka nuni. ³⁹ Had mndu ta sutá ima inabi nda tawa dza'a zba səgəltá ima inabi ta ka nuni guli wa. «Mal zdakwa ya nda tawa» ka lu ta mnay,» ka'a.

6

Zwanja mndu mgham ta ghəŋa sabat
Mat 12:1-8, Mak 2:23-28

¹ Bađu sana fitika sabat, ta lap Yesu ta tvi ma takataka vwaha alkama kawadaga nda duhwalhani, ka bala' atá duhwalhani ta ghəŋani. Ka vərdə həj ma dzvu ka dghaday. ² Mamu sanlaha ma la Farisa ta nghanjta həj. Ka'a nda həj nda həj mantsa: «Kabgawu ta kəl kuni ka maga skwi ya pyaf lu ta magay bađu sabat na?» ka həj. ³ Ka Yesu nda həj mantsa: «Ta dzanjaf a kuni ta skwi maga Dawuda* ma sana fitik kuzlanafər maya kawadaga nda gwal ta dza'a mistani tani ra? ⁴ Ka sli' aftá tsi ka lami da həga Lazglafta, ka klaftá tsi ta buradi fana lu ta Lazglafta ka zuta, daganafna ta tsa gwal mistani ya guli, aŋ mndani za a hamata mndu ta tsa skwi ta fanata lu ta Lazglafta ya wa, ba gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta yeya ta zay.†» ⁵ «Zwanja mndu ná, tsatsi mgham ta ghəŋa sabat,» ka'a nda həj.

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda mta dzvani

Mat 12:9-14, Mak 3:1-6

⁶ Ma sana sabat guli, ka lamə Yesu da həga tagha skwa la Yahuda, ka taghə tsi ta skwi. Mamu sana mndu nda mta dzva zeghwani hada. ⁷ Ma tsa vli ya guli, mamu

* 6:3 Ngha ta 1 Samuyel 21:2-7. † 6:4 Ngha ta 1 Samuyel 26:6. ‡ 6:7 Ngha ta Irmija 36:4 nda Izra 8:1.

gwal tagha zlahu ŋa mnduha[†] nda la Farisa, ta kuma mutsafa rutsak ta Yesu ŋa razay. Ka nzatá hɛŋ ka nŋha Yesu ta iri ta iri ŋa nŋhay ka dza'a mbɛr mba a wa tsi ta mndu baɗu sabat, ka hɛŋ. ⁸ Tsaw nda sna Yesu ta ndana tanj. Ka'a mantsa: «Sli'afslí'a gra, ka sagha ka sladata ta nŋhay mnduha,» ka'a nda tsa mndu nda mta dzvani ya. Ka sli'afstá tsa mndu ya ka sladata. ⁹ Ka Yesu nda hɛŋ mantsa: «Nu skwi mna zlahu mu ŋa magay baɗu sabat na? Maga skwi dína ta raku re, ari maga skwi kul dína ku a na? Mbanafstá hafu skwi nda ra re, ari klaptá hafu mida a guli?» ka Yesu dawanta da tsa gwal tagha zlahu ŋa mnduha ya, nda tsa la Farisa ya. ¹⁰ Ka waftá Yesu ta hɛŋ turtuk turtuk. Ka'a mantsa: «Tɔdaptá da dzva gha gra,» ka'a nda tsa mndu ya. Ka tɔdaptá tsi ta tsa dzvani ya, ka vravaftá tsi yɛmad. ¹¹ Ka kuzlanafstá tsi ta hɛŋ ta ŋuduf, ka laghu hɛŋ dzɛdzɛrkaku mataba tanj ŋa zba maganata ghwadaka skwi ta Yesu.

Zabafstá Yesu ta duhwalhani ghwanɔɔ his

Mat 10:1-4, Mak 3:13-19

¹² Ma tsa fitik ya, ka sli'afstá Yesu ka laghuwí tavata ghwá da maga du'a. Ka hani tsi kurzliŋ nda iri ta maga du'a da Lazglafta. ¹³ Tsadakwa vlani, ka hagadaghatá Yesu ta duhwalhani tavatani, ka sli'adaghatá hɛŋ. Ka zaba'atá tsi ta mnduha ghwanɔɔ his mataba tanj, ka tsanafstá tsi ta hgu ta hɛŋ ka gwal ghunay. ¹⁴ Wya hga tsa mnduha ghwanɔɔ his zaba a tsi ya: Mamu Simunj tsanaf tsi ta hgani ka Piyer, nda Andre zwanjamani ma Simunj, nda Yakubu, nda Yuhwana, nda Filip, nda Bartelemi, ¹⁵ nda Mata, nda Tuma nda Yakubu zwanja Alfe, nda Simunj ta hgə lu ka mnda zlu'a ghwa, ¹⁶ nda Yuda zwanja Yakubu, nda Zudas Iskaryut. Tsa Zudas ya ta skwaptá Yesu.

Sli'akta dɛmga sna gwada da Yesu

Mat 4:23-25

¹⁷ Tahula tsa, ka saha hɛŋ kawadaga, ka sladavatá hɛŋ ta sana vli ka dandar tskava ŋɛɔɔmata sanlaha ma duhwalhani, nda ndaghatá mnduha ta sli'akta ma luwa Ur-salima, nda sanlaha ta hadika Zudiya, nda sanlaha guli ta wa drɛf ta nzakway ka luwa Tir nda Sidunj. ¹⁸ Inda tsa mnduha ya ná, sli'agagha da sna gwada da Yesu hɛŋ, nda ya ŋa mutsa mbaku ma danjwa tanj. Ka mbambanafstá tsi ta inda gwal kasu ghwadaka sulkum ta hɛŋ. ¹⁹ Inda mndu ta zba tvi ŋa ksanta dɛr ndəhedɛ, kabga mamu mbraku ta sabə ma tsatsi ka mbamba hɛŋ.

Nda zdakwani nda kuzlakwani

Mat 5:1-12

²⁰ Mantsa, ka waftá Yesu ta duhwalhani, ka'a mantsa: «Rfawarfa ta rfu, kaghuni gwal ka pɔu,

kabga ŋa ghuni ga mghama Lazglafta.

²¹ Rfawarfa ta rfu kaghuni gwal ta kuzlanja maya ndanana,

kabga dza'a baghaku kuni.

Rfawarfa ta rfu kaghuni gwal ta taw ndanana,

kabga dza'a ghuɛasay kuni ta ghuɛasu.

²² Rfawarfa ta rfu ka ta husanhusa kuni ta mnduha,

ka ta vzighunisvza hɛŋ,

ka ta razay hɛŋ ta kaghuni,

ka ta vazay hɛŋ ta rutsak ta kaghuni kabga vɔl zlghafta ghuni ta Zwanja mndu.

²³ Rfawarfa ta rfu,

ka vavalakwa kuni da rfu baɗu slaghu-naghatta tsa skwiha ya,

kabga dza'a mutsay kuni ta nisəla dagala ta luwa.

Mantsa ya si ta ghuya dzidziha tanj ŋa la anabiha ghalya.

²⁴ Danjwa ŋa ghuni kaghuni gwal ka gadghəl, kabga nda ghada mutsuta ghuni ta ŋa ghuni zdaku.

²⁵ Danjwa ŋa ghuni!

Kaghuni gwal nda bagha,

kabga dza'a dzay maya ta kaghuni.

Danjwa ŋa ghuni!

Kaghuni gwal ta ghuɛasu ndanana,

kabga dza'a taway kuni ta taw nda ima taw.

²⁶ Danjwa ŋa ghuni!

ka ta mnay inda mnduha ta zdaku ta kaghuni,

kabga mantsa si ta mna dzidziha tanj ta ghəŋa la ghwadaka anabiha ghalya.»

Dvuwadva ta ghumaha ghuni

Mat 5:38-48, 7:12a

²⁷ «Ka i'i nda kaghuni gwal ta sna gwada da ná, dvuwadva ta ghumaha ghuni, magawa zdaku ŋa gwal ta husanja kuni. ²⁸ Dawawa tfawi ta ghəŋa gwal ta ksi'a kaghuni. Ndəbawa dzvu ta ghəŋa gwal ta giri ŋa ghuni. ²⁹ Ka dzughunus dza mndu ma lagəŋ katsi, mbəɔɔnawa sana lagəŋ guli. Ka kləgəɔɔdaghawklə mndu ta lɡuta huɔa gha katsi, ma pyə ka ta kləgəɔɔdaghawtá dawra gha. ³⁰ Vlanjvta ta skwi ta mndu ta dawanta da kagha. Ka kləgəɔɔdaghawklə mndu ta skwa gha ŋa ŋani katsi, ma dawugəl ka da tsi. ³¹ Ka nu skwi dína ta kumə ka ghuni ta magaghunata mnduha ya, maganawamaga manda va tsaya ta hahəŋ guli. ³² Ka gwal ta dvtutá kaghuni yeya ka kaghuni ta dvtuta katsi, mndəra wati ma nisəla ta kzləgəltə kaghuni tama ya mantsa ya ta maga gwal dmaku guli, gwal ta dvtutá hahəŋ ta dvtuta həŋ? ³³ Ka ŋa gwal ta magaghunata zdaku yeya ka kaghuni maga zdaku katsi, mndəra wati ma nisəla ta kzləgəltə kaghuni ya

mantsa ya ta maga gwal dmaku guli? ³⁴ Ka ña gwal ta ndanu kuni dza'a plaghunamta yeya ka kuni 6la nzawa katsi ni, mndëra wati ma nisëla ta kzëlgëla kuni guli ya mantsa ya ta 6la gwal dmaku ta nzawa ña gwal dmaku guli, ña planamta hëñ manda va tsaya? ³⁵ Kaghuni ya ná, ðvuwadva ta ghumaha ghuni, magawamaga ta zdaku ña tan. Blawa nzawa ña mnduha, ma faf kuni ta ghëñ ta vraghunamta, dza'a mamu nisëla ghuni dagala, dza'a nzakway kuni ka zwana Lazglafta ta luwa, kabga tsatsi ná, zda ghëñani nda mnduha kul had ta rfa mndu, nda gwal ta sidi tani.»

Ma tsë kuni ta guma ta sanlaha

Mat 7:1-5

³⁶ «Tawawa tawa ta hidahida ta mndu, manda ya ta taw Da ghuni ta hidahida ta mndu ya. ³⁷ Ma tsanagha kuni ta guma ta mndu. Had Lazglafta dza'a tsaghu-naghatá guma guli wa. Ma ñam kuni ta mndu ma ñuduf, had Lazglafta dza'a ñamta kaghuni ma ñuduf guli wa. Plin-iswa dmakwa mnduha, dza'a plighunispla Lazglafta ta ña ghuni guli. ³⁸ Vlawa vla ta skwi ña mndu, dza'a vlay Lazglafta ña ghuni guli, ña ndëghaghunamta ta wlguta ghuni, ka gëgzanata, ka va tsihwaghunamta, ka ndëghanafata ha ka paghakwani. Ta tsa skwi ta kël kaghuni ka gra skwi ña mndu ya dza'a gra Lazglafta ña ghuni guli,» ka'a.

³⁹ Wya ka Yesu nda hëñ nda mahdihi guli: «Dza'a ksay mndu nda ghulpa ta mndu nda ghulpa ka mbaða ta tvi ra? Had hëñ dza'a rkaghata his his da ghurum ra? ⁴⁰ Had zwanj ta taghë lu ta skwi ñani malaghatá Malëmani wu, ba ka nda tagha skwa tsa zwanj ya dza'a kël tsi ka nzakway manda Malëmani kasi'i.

⁴¹ «Kabgawu ta kël kagha ka laghwi nga hiwir ma ira zwanjama gha, kul had kagha ta nghapta ka dughusl ma ña gha iri na? ⁴² Waka kagha ta mnay ña zwanjama gha kazlay: Yaha ka klighista yu ta hiwir ma ira gha kë'a, ya nga a kagha ta dughusl ma ña gha iri na? Mndëra wani ma madgwirmaðgwir tsa? Kliginj kla karaku ta dughusl ma ña gha iri, kada nghanja ka ta vli ña lavinjta kliginjta hiwir ma ira zwanjama gha.»

Ta yakwani ta tsatsafta lu ta fu

Mat 7:16-20, 12:33-35

⁴³ «Had yakwa fu zda ta yaku ta fu kul zdaku yakwani wa. Had yakwa fu kul zdaku yakwani ta yaku ta fu zda yakwani guli wa. ⁴⁴ Ta yakwani ta tsatsafta lu ta inda fu. Had lu ta mutsafta mana ta hul'uwa wa. Had lu ta daga yakwa ghuku ta madzëfdzëf wa. ⁴⁵ Mantsa ya guli, mataba ndëghata skwiha ðinaðina ma ñudufani ta mniginjta ñërma mndu ta skwi. Mataba ndëghata ghwadaka

skwiha ma ñudufani ta mniginjta ghwadaka mndu ta ñani guli, kabga skwi ma ñudufani ma mndu ta mniginjta wubisim.»

Hëgaha his

Mat 7:24-27

⁴⁶ «“Mghama ða! Mghama ða!” ka kuni ta hga i'i, kabgawu tama? wya had kuni ta maga skwi ta mnaghunata yu wu na? ⁴⁷ Ka mnaghunamna yu ta nzakwa mndu ta sagha da i'i 6a. Tsa mndu ya ná, ta snanña ta gwada ða, ka ksa slna nda tsi. ⁴⁸ Ka guram tsa mndu ya nda mndu ta baftá hëgani. Ma zlayni ta bay, ka ladatá tsi ta mndërani, ka thagafta ta kutumba. Ma sagha zala vlunduf dista tsa hëga ya ma ña zlijnta, trið, trapá zlijnta kabga nda diha mndërani. ⁴⁹ Mndu ya ta snanña gwada ða, ka kwalaghatá tsi ta ksa slna nda tsi, ka guram tsa mndu ya nda mndu ta baftá hëgani ta hadik, kul ladatá mndërani da hadik. Ma saha zala vlunduf dista tsa hëga ya, gi krip zluta tesne' dekdek,» ka'a.

7

Mbanafta Yesu ta kwalva mnda la Ruma

Mat 8:5-13

¹ Tahula kðinjta Yesu ta mna inda tsa gwada ya ña tsa ndëghata mnduha ta sna tsa gwadani ya, ka sli'äftá tsi ka lami da luwa Kafarnahum. ² Hada, mamu sana mghama sludza la Ruma kul ðughwanaku kwalvani ya ðvu tsi katakata, ta dza'a mtaku. ³ Manda snanña tsa mghama sludzi ya ta mna gwada ta Yesu, ka ghuadaptá tsi ta la galata mndu ta ghëña la Yahuda, ña guyata nda Yesu, ña ndëbanatá dzvu ña sagha mbanaftá tsa kwalvani ya. ⁴ Ka sli'äftá hëñ ka lagha slanaghatá Yesu, ka ndëbanatá hëñ ta dzvu katakata. Ka hëñ mantsa: «Kðëkkðëk nda ra katanja gha ta tsa mndu ya. ⁵ Tsa mndu ya ná, ta ðvay ta mndëra amu, tsatsi ta banñaftá hëga tagha skwi,» ka hëñ. ⁶ Ka sli'äftá Yesu ka dza'a kawadaga nda hëñ. Ndusa Yesu ka ðhadaghatta tama ta ghungladapta tsa mghama sludzi ya ta grahani ña mnanatá Yesu. Ka hëñ mantsa: «Mghama ða, yaha lu da ðanjzaghafta, ra a yu ka ñlata gha ga ini wa. ⁷ Tsaya ðër kël yu ka mnay kazlay: La a vërda i'i da guya kuma nda tsi wu kë'a. Ka sabsa gwada ma wa gha ya ná, præk mbanaftá kwalva ða tsa. ⁸ I'i guli ná, mista gwal dagaladagala nzinjta yu, mamu sludzihata ta ksa slna mista i'i guli. Ka “la,” ka yu nda sani ná, gi sli'ani. Ka “saghasa,” ka yu nda sani guli ná, gi saghani. Ka “magam-aga ta ya skwi ya,” ka yu nda kwalva ða, gi magatani,» ka'a.

⁹ Na snanata Yesu ta tsa gwada ya, ka ndrau' tsi nda ndrau'uwa ta tsa mghama sludzi ya. Ka mbëðavatá tsi tvë tsa ndëghata mnduha ta dza'a mistani ya. «Ka yu ta

mnaghunata ná, dər mataba la Isra'ila, ta slanagha a yu ta mnderga nana ma zlgħay nda n̄uduf wu,» ka'a.

¹⁰ Ta vradagħatá tsa mnduha si ghunagha tsa mghama sludzi ya dzagha, ka slanagħatá h̄əj ta mbatá tsa kwalva si kul dughwanaku ya.

Vranamta Yesu ta hafu ma zwan̄a sana wadgu

¹¹ Tahula tsa ka sli'af̄tá Yesu ka lagħwi da sana luwa ta h̄əḡ lu ka Nayina. Ka sli'af̄tá duhwalhani nda d̄əmḡa guli mistani. ¹² Ndusa ka lami ta watgħa tsa luwa ya, ka guyatá tsi nda mnduha ta kla mbli n̄a paday. Tsa mbli ya, kd̄akwakdakwa zwan̄a sana markwa wadgu ya. Nda tska mnduha tsa luwa ya ta dza'a mista tsa marakw ya. ¹³ Na nghan̄ta Yesu ta tsa marakw ya, ka ksaf̄tá tsi ka hidahida. «Ma taw ka» ka'a nda tsi. ¹⁴ Ka gavadagħatá Yesu tavata tsa kativin̄ ta k̄əl lu ta mbli tida ya, ka ksant̄a. Ka sladavatá tsa mnduha ta kla mbli ya. «I'i ya ta gwada nda kagha galaḅay da, sli'af̄sli'a għa!» ka'a. ¹⁵ Ka sli'af̄tá tsa mbli ya ka nzata, ka gwad̄ə tsi ta gwada. «Wya zwan̄a għa makwa da,» ka Yesu nda tsa mani ya. ¹⁶ Ka ksutá tsi ta inda tan̄ ka zl̄əj. Ka zlz̄lvu h̄əj ta Lazglafta guli. «Nda zlaga mghama anabi mataba mu, sagħasa Lazglafta nghanagħatá mnduhani,» ka h̄əj. ¹⁷ Ta gh̄əjta tsa skwi ya, ka tuta gwada wd̄id ta gh̄əjta Yesu ta inda had̄ika Zudiya, nda ya ma inda luwaha ta wanafta.

Daway Yuhwana mnda maga batem

Mat 11:2-19

¹⁸ Ka snanamtá duhwalhani ma Yuhwana, ta inda tsa skwiha ta maguta ya ta Yuhwana. ¹⁹ Ka hgaf̄tá Yuhwana ta gwal his mataba duhwalhani, ka ghunaftá h̄əj da Mgham Yesu. Ka'a nda h̄əj mant̄a: «Lawala d̄awan̄ta! Kagha tsa mndu sn̄ə n̄ni dza'a sagħa ya re, ari ka kzla n̄ni ta sana mndu a na?» ka kuni nda tsi. ²⁰ Ka sli'af̄tá h̄əj ka ḅhadagħata da Yesu. Ka h̄əj mant̄a: «Yuhwana mnda maga batem ta ghunagan̄naghata da kagha kazlay: Kagha tsa mndu sn̄ə n̄ni dza'a sagħa ya re, ari ka kzla n̄ni ta sana mndu a na k̄ə'a?» ka h̄əj.

²¹ Ma va tsa fitik ya, ka mbambanaftá Yesu ta ndagħata mnduha ma d̄an̄wa tan̄, nda gwal nda ragħwa, nda gwal kasaf ghwadaka sulkum, gwananaha ta iri ta gwal si nda ghulpa. ²² Ka'a nda h̄əj mant̄a: «Lawala mnanata Yuhwana ta inda skwiha nghan̄ kuni, nda inda skwiha sanan̄ kuni. Gwal si nda ghulpa nda n̄gha h̄əj ta vli, ta mbadá gwal si nda ragħwa s̄əla tan̄, kwandlan̄kwandlan̄ mbambatá gwal si nda rd̄a mndu ta h̄əj, nda gwana sl̄əm̄əjta gwal si ka rgha si kul snant̄á sl̄əm̄əj. Gwal si

nda rwa, varamvara h̄əj nda hafu. Mananamana lu ta Lfid̄a Gwadá ta gwal ka pdu. ²³ Rfu da mndu ta kwal kul zlan̄tá zlgħay nda n̄udufani ta i'i,» ka'a nda h̄əj.

Mnay Yesu ta gwada ta Yuhwana

²⁴ Manda vragħuta tsa mnduha si ghunadap Yuhwana ya, ka zlr̄af̄tá Yesu ta mna gwada ta gh̄əjta Yuhwana n̄a tsa ndagħata mnduha ta tskavata ya. Ka'a mant̄a: «Ma tsa lagħwa ghuni da mtak ya ní, nahgani lagħu kuni n̄ghay? Sana mndu ta tatamaku manda sulam ta ḡigdu falak rki lagħu kuni da n̄ghay? ²⁵ Ka tsa a tsi wu, nahgani lagħu kuni n̄ghay ḅa? Sana mndu nda sudatá lgut ta wudaku ta vghani rki lagħu kuni da n̄ghay? Ya wya gwal ta kla lgut nda bla dzvani ná, ta za mghama tan̄ h̄əj ka nzaku ma h̄əga ma mgham mgham. ²⁶ Wa va mndu lagħu kuni da n̄ghay tama na kula? Sana anabi rki lagħu kuni da n̄ghay? An̄j mant̄a nzakwani, malagħumala tsa mndu ya ta mbrakwa anabi. ²⁷ Ta gh̄əjta tsa Yuhwana ya vindafta lu ma deftera Lazglafta kazlay: I'i Lazglafta wana yu ta tin̄lagħutá ghunaftá mndu ka kagha

n̄a dza'a fad̄agħata tvi* k̄ə'a ya.

²⁸ Ka yu nda kaghuni wa, mataba inda mndu ya yaga marakw nda ya ná, had̄ ya ta malagħutá Yuhwana wa. Tsaw tama, mndu ta nzakway kwit̄ikw ma ga mghama Lazglafta ná, malagħumala ta Yuhwana. ²⁹ Tsaw inda hamata mnduha nduk nda gwal tska dzumna tani, snant̄a tan̄ ta gwada Yuhwana, ka h̄əj mant̄a: «Ta kumay Lazglafta ta mbamafta,» ka h̄əj. Ka dawu h̄əj ta maganaftá batema Yuhwana ta h̄əj. ³⁰ Kuragħuta la Farisa nda gwal tagħa zlahu n̄a mnduha ya, ka kwalagħuta h̄əj ta tsu'af̄tá skwi ta kum̄ə Lazglafta ta magay n̄a tan̄. Ka kwalagħutá h̄əj ta tsa batem ta maga Yuhwana ya.»

³¹ «Ndaw dza'a gra yu ta mnduha ta na fitik na? Yakwa wa h̄əj? ³² Ka guram nda zwani ta kur̄but ta mnay mataba tan̄ kazlay: Vyanaft̄a n̄ni ta sijlak skala a kuni wu, fanaf̄ta n̄ni ta laha ta taw, tawan̄ a kuni ta taw wu k̄ə'a ya h̄əj. ³³ Tsaya ná, nzakwani manda sagħa Yuhwana mnda maga batem, ka kwalagħuta tsi ta za buradi nda sa ima inabi, «a' nda ksa da halaway» ka kuni. ³⁴ Saghaha Zwan̄a mndu guli, ka zay ka say, «a' dagala mahahaw'ani, dagala sasakwani, gra gwal ts̄əka dzumna nda la ghwadaka mnduha ya,» ka kuni. ³⁵ Inda gwal nda difil ma gh̄əjta tan̄ ná, tsatsaftsatsa hah̄əj ta v̄rd̄aka difla Lazglafta,» ka'a.

Yesu ma h̄əga ga Simun̄ mnda la Farisa

³⁶ Ka hgaf̄tá sana la Farisa ta Yesu n̄a za skwa zay ga tan̄. Ka lagħa Yesu da tsa mndu

* 7:27 N̄gha ta Malatsi 3:1 nda Sabi 23:20.

ya, ka lamə tsi da həga ka zə tsi ta skwi.
³⁷ Mamu sana ghwadaka marakw ma tsa luwa ya, ka snan̄ta tsi kazlay: Wa'a Yesu ta za skwa zay ga tsa la Farisa ya kə'a, ka klaftá tsi ta hwaraka Albastra ndəghatani nda urdi nda bla dzvani, ka kladaghata.
³⁸ Ka lagha tsi tavata səla Yesu nda ga mahullhulani, ka mbəza ima taw ta səla Yesu, ka ksaf̄ta tsi ta swidani ka takad̄ay nda tsi, ka habwa'aku ta səlani, ka pgha tsa urdi ya ta səla Yesu.
³⁹ Na nghan̄ta tsa mnda la Farisa ta hgadaghatá Yesu ya ta tsa skwi ya, ka'a ma ghəjan̄i mantsa: «Ka ma vər̄da anabi na mndu na ná, ma dza'a tsatsaf̄tsatsa ta mndərga na marakw ta ksant̄a na. Ma dza'a nda sna kazlay: Ghwadaka marakw ya kə'a.»
⁴⁰ Ka Yesu zraftá gwada nda tsa mnda la Farisa ya mantsa: «Ari Simun̄, mamu gwada ta kumə yu ta mnaghata,» ka'a. «An̄i Mghama dá mna,» ka'a zlgahanaf̄ta wi.
⁴¹ «Mamu sana mndu ta balanaf̄ta nzawa ta sana mnduha his. Prək ka tseda vagha mnduha hutaf dər̄mæk kə'a vlan̄tá sani, prək ka tseda vagha mnduha hutaf mbsak kə'a vlan̄tá sani guli.
⁴² Ka traptá hən̄ ta palata kabga had̄ skwi da hən̄ prək ka palata tan̄ wa. Ka zlanan̄tá tsi ta tsa dmən̄j ya ta hən̄ his his. Wati mataba tsa mnduha ya dza'a malaghuta d̄vutá tsa mndu ya, ka kagha ta gray na?» ka'a.
⁴³ «Mataba tsa mnduha ya ra! Ta graftá yu ná, tsa mndu zlanan̄ lu ta n̄ani dagala ya ya,» ka Simun̄. «Ta n̄a gha,» ka Yesu nda tsi.

⁴⁴ Ka mbədavatá Yesu tva tsa marakw ya, ka mn̄ə tsi n̄a Simun̄: «Nda n̄gha ka ta na marakw na ki'e? Samsa yu da həga ga ghuni, walañ a ka ta tidif̄ta imi n̄a mbaza sela dá manda ya snu lu wu, ka mbazihatá na marakw na nda ima tawani, ka takadihata nda swidani.
⁴⁵ Brusa a ka ta i'i ma sagha dá manda ya snu lu wa. Tsatsi, ka yawu sama dá ta zlana a ta brusa səlahá dá wa.
⁴⁶ Walañ a ka ta pghigihatá rd̄i ma ghən̄ manda ya snu lu wu, tsatsi, pghidif̄ pgha tsatsi ta rd̄i ta səlahá da.
⁴⁷ Ka yu ka mnaghata na: Nda pla in̄da dmakwa na marakw na. Tsaya kəl tsi ka maran̄ta d̄vutani ta i'i dagala. Ka ki'a planata lu ta dmakwa mndu ya, ki'a d̄vu maran̄ tsa mndu ya guli.»
⁴⁸ «Nda pla in̄da dmakwa gha makwa dá» ka Yesu nda tsa marakw ya.
⁴⁹ Ka sana mnduha ta za skwi kawadaga nda tsi mantsa: «Wa va na mndu na katək na? Ta uwala pla dmaku na?» ka hən̄.
⁵⁰ «Zlḡhay nda n̄d̄uf̄a gha ta mbaghafta makwa dá, la nda vghata zdakwa gha,» ka Yesu nda tsa marakw ya.

8

Sana mi'aha ta pgha Yesu

* 8:10 Ngha ta Isaya 6:9, 10.

¹ Tsəbakw fitik tahula tsa, ka laghwi Yesu da ra luwaha dagaladagala nda luwaha kwitikw kwitikw, ka tuza Lfida Gwada ta ghəja ga mghama Lazglafta, ka mna gwada ta ghəjan̄i ² nda sanlaha ma mi'aha ya ghazliḡiḡ lu ta ghwadaka sulkumha ma hən̄, ka mbambanaf̄ta hən̄ ma dan̄waha tan̄. Tekw i Mari makwa ta Magdala sli'agap ghwadaka sulkumha ndəf̄aj̄ mida, ³ nda Yuwana markwa Kuza. Tsa Kuza ya, mndu ya fanam mgham Hiridus ta in̄da skwi ma həgani ma dzvani ya. Mamu Suzana, nda ndəghata sanlaha ma mi'aha guli mataba tan̄. In̄da tsa mi'aha ya ná, katan̄kata hən̄ ta i Yesu nda duhwalhani nda skwi ma dzva tan̄.

Gwada ta ghəja sana mndu ta wutsa hulfani

Mat 13:1-9, Mak 4:1-9

⁴ Ka sli'aktá mnduha ma luwaha kavghakavgha ka tskavata tizlik tavata Yesu. Mantsa tama, ka zraftá Yesu ta mna mahdihi:

⁵ «Mbadá sana mndu ka sli'af̄ta ka laghwi da wutsa hulfa ma vwahani. Tata wutsay-wutsay, ka rkata sanlaha ma tsa hulfaha ya ta tvi, ka din̄laku lu tida, ka sli'adaghata d̄yakha da daguta.
⁶ Ka rkata sanlaha ta kluluh: Na tsa gi dyaftani ya, ka ghwalutá tsi kabga had̄ nasa mistani wa.
⁷ Ka rkamtá sanlaha ma teki, ka dyaftá tsi, ka glanaghatá teki ka raghwana. ⁸ Ka rkata sanlaha ta ganək. Tsahaya, ka dyaftá hən̄, ka glafta ka pghaftá ghən̄ ghərm̄bəts ghərm̄bəts. Ka mamu mndu nda sləmən̄ja snay, ka sna tsi,» ka Yesu sganaghata nda lwi dagala.

Garay Yesu nda gara ta gwadani

Mat 13:10-17, Mak 4:10-12

⁹ «Nu klatá ghəja tsa mahdihi da na?» ka duhwalhani dawan̄ta da tsi.
¹⁰ «Kaghuni, vlaghunavla lu ta snan̄tá difatá gwada ta ghəja ga mghama Lazglafta. N̄a sanlaha ya, ba nda mahdihi dza'a mnanan̄ta lu ta hən̄ kabga
 "ta n̄ghay hən̄, trid̄ n̄gha a hən̄ wu, ta snay hən̄, sew sna a hən̄ wa.*"»

Gwada ta ghəja mndu ta wutsa hulfa

Mat 13:18-23, Mak 4:13-20

¹¹ «Wya klatá ghəja tsa mahdihi ya: Tsa hulfa ya ná, gwada Lazglafta ya.
¹² Sanlaha ma mnduha ná, manda tvi rkaf̄ hulfa tida hən̄. Hahən̄ ná, gi snan̄ta tan̄ ta gwada Lazglafta, gi ndadaghata halaway klugudunustá hən̄ yaha hən̄ da zlḡhafta ma n̄d̄uf̄a tan̄ da mbaf̄ta hən̄.
¹³ Sanlaha ma mnduha guli ná, manda kluluh rkaf̄ hulfa tida hən̄, snan̄ta tan̄ ta gwada Lazglafta, gi zlḡhafta tan̄ nda rfu, ama had̄ hən̄ ta zlan̄tá vl̄i n̄a dzugwamta tsa gwada ya ta slrən̄

ma n̄dũfa tanj wa. Ka dzghan̄dzgha skwi ta h̄əj, gi suwak zlan̄ta tanj ta zlḡhay nda n̄dũfa tanj. ¹⁴ Sanlaha ma mnduha guli ná, manda hulfa ta rkamta da teki ya h̄əj, snar̄ta tanj ta gwada Lazglafta ka laghu h̄əj da ndana nzaku ma gh̄əj hadik nda zba gadghal nda ndana zba skwi ta hara'uwa iri, mantsa tama, mbađa tsa skwiha ya ka raghu tsa gwada ya, ka niŋta h̄əj ka ksuban̄. ¹⁵ Sanlaha ma mnduha guli, manda gənək h̄əj, snar̄ta tanj ta gwada Lazglafta, ka zlḡhaftá h̄əj nda n̄dũf turtuk, ka n̄anata h̄əj ka ksa slna nda tsi ka dihavata mida.»

Daswa ka kuni nda sna skwi ta snu kuni
Mak 4:21-25

¹⁶ «Ka mnaghunamna yu 6a! Had mndu ta tsamta vu ma pitir̄la ka dzuŋamta ma tughuba wu, had ta fiŋta mista gh̄zl̄əj guli wu, ta fagata ta vli tskala, kada nḡhan̄ta gwal ta lamə da dzuguvi ta tsuwadak. ¹⁷ Inda skwi nda difa ná, dza'a maravamara. Inda skwi nda bukwa guli dza'a snar̄sna lu, ŋa zlagaptani b̄əŋəy ta daŋi. ¹⁸ Dasuwa ka kuni nda tva snar̄ta skwi ta snar̄ta kuni, kabga ŋa mndu nda guna sl̄əŋəni ŋa sna skwi dza'a sganaghata lu ta snanamani. Ama ka had tsi da mndu wu, dza'a kl̄əgadanaghu kla lu ta va tsa má si ta ndanu tsi ta mutsay ya.»

V̄əda zwanamani ma Yesu
Mat 12:46-50, Mak 3:31-35

¹⁹ Ka lagha i mani nda zwanamani ma Yesu slanaghata, ama trid traptra h̄əj ta ɔhanavata, tskutska mnduha. ²⁰ «Wa a i ma gha nda zwanama gha ma bli ta gvala kagha, ka lu nda tsi. ²¹ «Gwal ta sna gwada Lazglafta ka maga slna nda tsi, saha ya i ma da nda zwanama da,» ka'a.

L̄əanata Yesu ta mativirau' ta gh̄əjə imi
Mat 8:23-27, Mak 4:35-41

²² Ma sana fitik, «mbadma ta a sana ɔla dr̄əf a,» ka Yesu nda duhwalha, ka sli'af̄ta h̄əj kla lamə da kwambalu ka sli'i. ²³ Tata ndr̄əu h̄əj, ka dzata hani ta Yesu, ka sli'avafta mativirau' ta gh̄əjə dr̄əf, ka dza'a imi nd̄əghanaf̄ta kwambalu. Ta wa h̄ək h̄əj. ²⁴ Ka lagha h̄əj sli'a Yesu, «Maləm! Maləm! Nda zada mu!» ka h̄əj nda tsi. Ka sli'avatá Yesu ka davanaghata tsi ta falak, nda tsa vavalakwa imi ya. Ka lbatá vli ka nzata t̄əkw. ²⁵ «Nu ta kəl kuni ka zl̄əj mantsa? Kulam ndana had zlḡhay nda n̄dũf da kaghuni d̄ək̄d̄ək̄ katək ra?» kə'a mb̄ədavata tv̄ə duhwalhani. Ka ksaf̄ta zl̄əj ta h̄əj, ka ndr̄ə'u h̄əj. «Wa na mndu na katək na? Na dvanaghata ni da dər falak nda imi ná, gi ka snanata tanj?» ka h̄əj mataba tanj.

Mbanaf̄ta Yesu ta sana mndu nda duhwalha halaway mida

Mat 8:28-34, Mak 5:1-20

²⁶ Ka ɔhadaghata i Yesu nda duhwalhani ta hadika Geraseni ta nzakway mb̄əj ya mb̄əj ya nda luwa Galili. ²⁷ Nda fagata Yesu ta sala ta hadik ta sab̄ə tsi ma kwambalu, ka sagha sana mnda tsa luwa ya da guyay. Tsa mndu ya ná, ksuksa duhwala halaway. Nda k̄da fitikani kul sudgaltá lgut d̄ək̄d̄ək̄, had ta nzəglata mintgha wu, mataba kuluha kə'a ta nzaku. ²⁸ Na ghur n̄ghayni ta Yesu, ka wahatá tsi ka zl̄əmbatá ma ghuvani. Ka'a mantsa: «Yesu Zwan̄a Lazglafta ta luwa, Nyā mataba u nda kagha? K̄d̄əkk̄d̄ək̄, wya dzvu, yaha ka ghuydiptá d̄əŋwa,» ka'a wahata nda lwi dagala. ²⁹ Kəl tsi ka mna tsaya na: Sab̄sa ma na mndu na ka Yesu dvanaghata tsa duhwala halaway ya. Tsa mndu ya ná, nda k̄da fitika ksaf̄ta tsa duhwala halaway ya. Ma tsa fitika ksaf̄tani ya, si ta habaf̄haba mnduha nda zidá, ka tsamtá salahani ma tsuhwal, ma ŋa habanata. Ka raratsiŋtá tsi ka ɔabaliŋta. Ka klaghata tsa duhwala halaway ya ka laghwi ra vli ma mtak. ³⁰ «Wa hga gha na?» ka Yesu nda tsi. «D̄əb̄a' hga da,» ka'a zlḡhanaf̄ta wi. Kəl tsi ka mna tsaya ná, kabga nda ndagha duhwala halaway ta sli'amta dida. ³¹ «K̄d̄əkk̄d̄ək̄, yaha ka da ghuna aŋni da gudzuvruŋwa vu†,» ka tsa duhwala halaway ya ndi'ata, ka nd̄əba dzvu da Yesu.

³² Ndusa nda tsa vli ya, mamu sana bra ghuvazu ta zbutá skwa zay tanj tavata ghwá. «K̄d̄əkk̄d̄ək̄ vlan̄ə tvi, ka sli'amta ŋni da a ghuvazuha a,» ka h̄əj nda Yesu. «Ary,» ka Yesu vlan̄tá tvi ta h̄əj. ³³ Ka gi sli'agaptá tsa duhwala halaway ya ma tsa mndu ya, ka sli'amta da tsa ghuvazuha ya. Ka vazagatá tsa ghuvazuha ya ta vgha tavata tsa ghwá ya ka rkaghata da dr̄əf ka rwuta.

³⁴ N̄ghay tsa mnduha ta n̄gha tsa ghuvazuha ya ta tsa skwi ta magata ya, ka hwayaf̄ta h̄əj ka laghwi tay ma luwa nduk ma zwana luwaha ta tsa skwi ta maguta ya. ³⁵ Ka sli'af̄ta mnduha ka laghwi da n̄gha tsa skwi ta maguta ya. Ka lagha h̄əj slanaghata Yesu, ka slaf̄ta h̄əj ta tsa mndu sli'agap duhwala halaway mida ya ta nzaku kurevesa tavatá sala Yesu nda sudatá lgut ta vgha, nda mbatani kwandlan̄. Nghan̄ta tanj, ka ksutá tsi ta h̄əj ka zl̄əj. ³⁶ Mbađa tsa gwal si ta n̄ghay ta magaku tsa skwi ya, ka rusay ŋa tanj ká tsa mndu si ksaf duhwala halaway ya mbafta. ³⁷ Ka h̄əj mantsa: «K̄d̄əkk̄d̄ək̄ sli'apsli'a ma hadika ŋni,» ka inda mnduha ma hadika Geraseni nda Yesu, kabga nda ksa h̄əj da zl̄əj katakata. Ka sli'af̄ta Yesu ka lamə da kwambalu ŋa vru. ³⁸ «Wya dzvu, kla ta i'i ta sala gha,» ka tsa mndu sli'agap

† 8:31 Gudzuvruŋwa vu: Ngha ta Ruma. 10:7, Suna Yuhwana 9:1-2, 11, 11:7, 17:8, 20:1, 3.

duhwala halaway mida ya nda Yesu. ³⁹ «Vra dzagha gha, ka dza'a ka rusa inda skwi maga gha Lazglafta,» ka Yesu pyafta ka dza'a mistani. Ka sli'aftá tsi ka laghwi tay ma inda luwa ta inda skwi magana Yesu.

Mbanaftha Yesu ta sani marakw, nda sana zwanja makwa

Mat 9:18-26, Mak 5:21-43

⁴⁰ Ta vrægladaptá Yesu ta sana ñla dræf, ka slanaghatá tsi ta ndæghata mnduha guli ta kzlay hada ña zlgħafta. ⁴¹ Mbadaka sana mndu ta hǵe lu ka Zayrus ta nzakway tekw mataba la mali ta ghæña hæga tagha skwa la Yahuda, ka lagha zlæmbatá ma ghuva Yesu. Ka'a mantsa: «Kdækkdæk mbada da ini,» ka'a nda tsi, ⁴² kabga mamu kdækwakdækwa makwani ta kla imi ghwanjædæ his kul dughwanaku ta kala ghæñ. Ka sli'aftá Yesu ka dza'a mistani. Ta mbada Yesu ka dza'a mataba tskata mnduha, had tva mbædayni ta vgha wa. ⁴³ Mamu sana marakw mataba tanj Maghwanjædæ hisa vakwani tsa ta paghaku. Kdijñkda ta inda skwi ma dzvani ña la duhtur. Had ya ka dær turtuk mataba tanj ta mbanaftha wa.

⁴⁴ Ka lagha tsa marakw ya nda ga mahulhula Yesu ka ksantá wa lgutani. Na tsa gi ksantani ya, gi hle' sladata tsa paghaku ya tsa. ⁴⁵ Ka Yesu mantsa: «Wa tsa ta ksita ya na?» ka'a. «Andaw! Andaw! Andaw!» ka mnduha. Ka Piyer mantsa: «Malama dá! Mataba ndæghata mnduha mandana ta waghaftha, had tva mbæda vgha gha ná, wa ta kshihata na, ka ka?» ka'a nda tsi. ⁴⁶ Ka Yesu mantsa: «Mamu mndu ta kshihata! Nda sna yu ta mbraku ta savaghuta ma i'i,» ka'a. ⁴⁷ Snay tsa marakw ya ta tsa gwada ya ná, a nda tsatsa yu, ka'a. Ka lagha tsi nda ghudzatani da zlæñ zlæmbatá ma ghuva Yesu, ka mnæ tsi ta kæma inda mnduha ta skwi kabgawu kal tsi ka ksantá nda ya kæ'a mbafta ma va tsa fitik ya. ⁴⁸ Ka Yesu mantsa: «Makwa dá, zlgħay nda ñudúfa gha ta mbaghaftha, la nda vgha ta zdækwa gha,» ka Yesu nda tsi.

⁴⁹ Tata tsa gwada ya Yesu, ka lagha sana mndu ta sli'afta ga Zayrus da mnay ña Zayrus: Ka'a mantsa: «Kdækwa tsa makwa gha ya tsa, ta ña danjwazlgalta gha ñaw ta Malæm na,» ka'a. ⁵⁰ Ka Yesu mantsa: «Ma tdu ñudúfa gha, fata gha ta ghæña gha yeya ña gha, dza'a mbaku,» ka Yesu nda Zayrus snæñer tsi ta tsa gwada ya. ⁵¹ Manda ðhadaghata tanj da tanj, ka pyaftá Yesu ta mnduha ta lami da hæga mistani, ka hla'atá tsi ta i Piyer nda Yuhwana, nda Yakubu nda dani nda mani ma tsa makwa ya ña lamæ mistani. ⁵² Ta lamæ hæn, ta wahu inda gwal ma hæga ka tawa ghæn ta ghæña tsa makwa ya. Ka hæn mantsa: «Ma taw kuni, mta a wu, hani ta hani tsi,» ka'a. ⁵³ «Ta mndu nda mta ná, mta

a wu ka'a,» ka hæn ka ghuðasay. ⁵⁴ Ka lagha Yesu ksafá tsa makwa ya ta dzvu. «Sli'afslí'a gha makwana!» ka'a. ⁵⁵ Ka vramtá tsa makwa ya, ka gi sli'afta. «Vlanjwawla ta skwa zay,» ka Yesu nda hæn. ⁵⁶ Nðandrakau' ká i dani nda mani ma tsa makwa ya nzata ka ndærmimay. «Yaha kuni da mnay dær ña wati ma mndu ta skwi ta maguta,» ka Yesu zlahanaghatá hæn.

9

Ghunafta Yesu ta duhwalha ghwanjædæ his

Mat 10:5-15, Mak 6:7-13

¹ Lagha Yesu ka tskanató duhwalhani ghwanjædæ his, ka vlanjta tsi ta hæn ta mbrakwa mbranaghatá inda duhwala halaway, nda mbrakwa mbambanaftá danjwaha. ² Ka ghunaftá tsi ta hæn tuza gwada ta ghæña ga mghama Lazglafta, nda mbambanaftá gwal kul dughwanaku. ³ Ma kdaku hæn sli'afta, ka'a nda hæn mantsa: «Yaha kuni klaftá sana skwi dekdæk ña dza'a da wawaku, dær dafa, dær zlibi, dær skwa zay, dær tsedi, turtuk turtuk ka kuni da klaftá lgut. ⁴ Dær ma wati hæga da tsu'afta lu ta kaghuni ya, nzata ghuni hada ña ka sagha fitika sli'apta ghuni ma tsa vli ya. ⁵ Ala, dær ga vli dza'a kwal lu tsu'aftá kaghuni ya, wya dzva ñni wya dzva ñni ka kuni dazlay ka zlanavata kuni ta tsa luwa ya, tsaya dza'a maranavta hæn ta ðasa ñudúfa Lazglafta ta ghæña tanj,» ka'a nda hæn.

⁶ Ka sli'aftá hæn ka laghwi da ra luwaha, ka mna Lfidá Gwada, ka mbamba gwal kul dughwanaku ma inda vli.

Wa Yesu na ka Hiridus Antipas

Mat 14:1-12, Mak 6:14-29

⁷ Na snænta tsa Hiridus Tetrak ta nzakway ka mgham ta hadika Galili ya, ta mna gwada ta inda skwiha ta magaku. Ka traptá tsi ta skwi ña ndanay. «A', Yuhwana ya ta sli'agapta nda hafu,» ka sanlaha ta mnay. ⁸ «A', anabi lliya ya ta zlagapta,» ka sanlaha. «A', sani mataba la anabiha ghalya ya ta sli'agapta,» ka sanlaha. ⁹ «Ya wya tsaghwa tsa ta ghæña Yuhwana ka yu, ka tsaghutá lu ní, wa na mndu na ta mnæ lu ta mndærga na skwiha ta snæ yu na ta ghæñani tama?» ka Hiridus, ka psæ tsi ta tva nghanjta Yesu.

Zujta Yesu ta skwa zay ta mnduha dæmbu' hutaf

Mat 14:13-21, Mak 6:30-44, Yuh 6:1-14

¹⁰ Ka varaktá tsa gwal ghunay ya. Manda varakta tanj, ka rusu hæn ña Yesu ta inda skwi maga hæn. Ka hlaghatá Yesu ta hæn mistani, ka laghu hæn nda tvæ sana luwa ta hǵe lu ka Betsayda nda ghæña tanj. ¹¹ Snænta dæmga kazlay: Laghula hæn kæ'a, ka sli'aftá hæn zbijnjta hæn. Ka lagha hæn slanaghatá hæn, ka zlgħaftá Yesu ta hæn, ka mnæ tsi ta

gwada ta ga mghama Lazglafta ŋa tan. Ka mbambanafá tsi ta gwal ta kuma mbambanafá hən ma danjwa tan.

¹² Ta fitik hawu, ka gavadaghatá duhwalhani tavatani, ka mnay ŋani: «Mnanamna ta na mnduha na, ka dza'a hən da luwa dagaladagala nda luwaha kwitikw kwitikw ta waftá na vli na, ŋa dza'a tan zba skwa zay nda vli ŋa hana tan, kabga ma mtak mu hadna,» ka hən. ¹³ Ka Yesu nda hən mantsa: «Vlanjwawla kaghuni 6a ta skwi ŋa zay ta hən,» ka'a. Ka duhwalhani mantsa: «Buradi hutaf nda tsulhwa klipi his yeya da amu, ŋa dza'a ŋni da dzawagaghatá skwa zay ŋa zunjá nda na mnduha na rki?» ka hən nda tsi. ¹⁴ [Tsaw ta magay mnduha* ta dambu' hutaf ma tsa vli ya.] «Mnanawa mna ta hən ka tsakavata hən hutaf mbsak hutaf mbsak,» ka Yesu nda duhwalhani. ¹⁵ «Aray!» ka hən ka tsakanatá hən ta mnduha. ¹⁶ Ka hlaftá Yesu ta tsa buradiha hutaf ya, nda tsa tsulhwa klipi his ya, ka nghadaftá tsi nda ta luwa, ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta ta ghəŋani, ka balanaptá tsi ka valanjá duhwalhani ŋa daganafá mnduha. ¹⁷ Ka zə inda tsa mnduha ya, ka babaghawtá hən. Ka tsakaftá lu ta padakwani ka ghwanak ghwanjəđ his.

*Yesu ná, Kristi ya ka Piyer
Mat 16:13-19, Mak 8:27-29*

¹⁸ Ma sana fitik ta nzaku Yesu turtukwani ka maga du'a, ka lagha duhwalhani slanaghata. Ka'a dawanjta da hən mantsa: «Wa i'i ka dəmga ta mnay na?» ka'a. ¹⁹ Ka duhwalhani mantsa: «Tsa Yuhwana mnda maga batem ya kay ya, ka sanlaha. Iliya ya, ka sanlaha. Sani mataba la anabi ghalya ya ta sli'agapta nda hafu, ka sanlaha,» ka hən nda tsi. ²⁰ Ka'a nda hən guli mantsa: «A ki kaghuni, waya ka kaghuni ta mnay nda i'i na?» ka'a. Ka Piyer mantsa: «Kagha ná, Kristi ka,» ka'a.

Mnanja Yesu ta dza'ani mtaku nda sli'agaptani

Mat 16:20-28, Mak 8:30—9:1

²¹ Ka Yesu zlahanaghatá hən ka ndanjda mantsa: «Yaha kuni da mnay dər ŋa wati ma mndu tsi,» ka'a. ²² Ka'a sganaghata guli na, «dza'a ghuyay Zwanja mndu ta danjwa katakata, dza'a wdinjwá la galata mndu nda gwal mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha. Dza'a dzadza lu, ŋa sli'agaptani nda hafu badu mahkən,» ka'a.

²³ Wya ka'a nda hən demdem: «Ka ta kumay mndu ta dza'a mista dá katsi, ba zlanjani ta ndanu ta ghəŋa ghəŋani, ka vlatani ta ghəŋani ka kla udza zlanjani † inda fitik, ka dza'a mista dá,» ka'a.

Kinawu ta dza'a lu mista Yesu?

²⁴ Ka'a guli mantsa: «Ka dza'a mbanafmba yu ta hafa dá ka mndu katsi, dza'a Zadiŋzada tsa mndu ya ta hafani. Ala ka dza'a Zadiŋzada mndu ta hafani ta ghəŋa i'i katsi, dza'a mbanafmba tsa mndu ya ta hafani. ²⁵ Nu dza'a katanja mutsafta mndu ta inda na ghəŋa hadik na ka ŋani ka Zadiŋzada tsi ta hafani, ka ghəŋani a tsi na? ²⁶ Ka ta 6asa zləŋ mndu ka mnanjá hga dá, nda gwada dá guli katsi, i'i Zwanja mndu guli ná, dza'a kwalaghukwala i'i guli ta mnanjá tsa mndu ya badu sagha dza'a sagha yu ma glakwa dá, nda ya ma glakwa Da dá nda duhwalhani nda ghu6a, ta luwa. ²⁷ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata: Mamu sanlaha ma mnduha mataba gwal hadna dza'a kwal kul rwuta ta saha ga mghama Lazglafta, dza'a nda ngha hən nda ira tan,» ka'a.

Mbadavafu Yesu

Mat 17:1-8, Mak 9:2-8

²⁸ Ta magay fitik tghas manda mnutani ta tsa gwada ya, ka hlaftá Yesu ta i Piyer nda Yuhwana nda Yakubu, ka ŋlaghatá hən ta ghwá da maga du'a. ²⁹ Ta magə Yesu ta du'a, ka mbədavafu kumani tskam, mbədavafu lgutani ka wudaku tilil ka ŋusliŋ. ³⁰ Gi wya mnduha his ta ghwa yiva nda tsi. I Musa nda Iliya tsa mnduha ya, ³¹ ta zlagapta ta wudaku tili ma glakwa Lazglafta ta luwa, ta gwada nda Yesu kinawu kə'a dza'a kdinjta magata skwi ta kumə Lazglafta nda ma mtakwani ma Ursalima.

³² Ma tsa fitik ya, nda ghə6a i Piyer nda grahani da hani, sli'avata tan, ka nghanjá hən ta glakwa Yesu nda tsa mnduha his ya tavatani. ³³ Ma fitika dgay tsa mnduha ya ta vgha nda Yesu, ka Piyer nda Yesu mantsa: «Maləma dá! Dina ka nzakwa mu hadna, ka magafmaga ŋni ta həga tumpul hkən. Pal ŋa gha, pal ŋa Musa, pal ŋa Iliya!» ka'a. Tsaw, snəgla a Piyer ta skwi ta mnə tsi wa.

³⁴ Tata mna tsa gwada ya tsatsi, ka saha kusay bukwamtá hən, ka ksaftá zləŋ ta tsa duhwalha ya nghər hən ta saha tsa kusay ya bukwamtá hən. ³⁵ Ka gwadagaptá lwi ma tsa kusay ya. Ka'a mantsa: «Nanana zwanja dá ya zbab yu, snawasna ta gwada da tsi!» ka'a ³⁶ Tahula gwadata tsa lwi ya, Yesu yeya ta nghə lu turtukwani, sriw nzanza tsa duhwalha ya ma tsa fitik ya, had mndu ya mnanan hən ta tsa gwada ya wa.

Mbanafu Yesu ta sana zwanj nda ghwadaka sulkum mida

Mat 17:14-18, Mak 9:14-27

³⁷ Gamahtsimani ka saha hən ta ghwá, ka sli'afá ndəghata dəmga ka sagha da guya Yesu. ³⁸ Ka wahatá sana mndu mataba mnduha: «Maləma dá! Ta ndə6a dzvu yu

* 9:14 Ngha ta Mata 14:21. † 9:23 Ngha ta Lukwa 14:27, Markus 8:34.

da kagha, nghanava na zwanja da na 6a! kɔakwɔkɔakwa zwanja da na. ³⁹ Ghwadaka sulkum ta ksafata. Na ksafatani, gi wahayni ta wahu, ka ghudzay nda mbraku, ka pgha mahupak ka giri nani, zlah kɔ'a ta zliŋta. ⁴⁰ Ka ndaɓu yu ta dzvu da duhwalha gha ma nja ghzliŋtá mida ná, trid traptra hɔŋ,» ka'a nda tsi. ⁴¹ Ka Yesu mantsa: «Gwal tɔŋtɔŋa ghɔŋa tan kul had' zlgħay nda ŋuduf da hɔŋ, kulam nja yawu dza'a nzavaghunata yu? Kulam nja yawu dza'a nzata yu ka su'aghunata? Klak tsa zwanja gha ya da hadna,» ka Yesu nda tsa mndu ya. ⁴² Ta gavadaghatá tsa zwanja ya, ka slanátá tsa ghwadaka sulkum ya ta hadik, ka ghudzay nda mbraku. Ka davanaghatá Yesu ta tsa ghwadaka sulkum ya, ka mbanafatá tsi ta tsa zwanja ya, ka vlaŋtá tsi ta tsa dani ya. ⁴³ Ka ndɔrmim mnduha ta glakwa mbrakwa Lazglafta.

Mnɔglanŋta Yesu mtakwani nda sli'agaptani

Mat 17:22-23, Mak 9:30-32

Ta laghu mnduha da ndɔrmima inda tsa skwi maga Yesu ya, ka Yesu nda duhwalhani mantsa:

⁴⁴ «Fawafa ta slɔmɔŋ dɔna, ka sna na skwi dza'a yu mnaghunata na. Dza'a ksafksa lu ta Zwanja mndu, ka vlata ma dzva mnduha,» ka'a. ⁴⁵ Sna a tsa duhwalha ya ta tsa gwada ya wa, tsala a tsa gwada ya da hɔŋ wa. Nda difa klatá ghɔŋa tsa gwada ya da hɔŋ, kabga nja kwala tan kul snanŋta. Ta zlonjay hɔŋ ta dawantá tsa gwada ya guli da tsi.

Nahgani skwi ka ŋɔrmani na?

Mat 18:1-5, Mak 9:33-37

⁴⁶ Ka sagha sana ndanu da ghɔŋ tan, ka zlerdɔ hɔŋ mataba tan. Ka hɔŋ mantsa: «Wa mali mataba mu na?» ka hɔŋ. ⁴⁷ Daslafta Yesu ta tsa ndana tan ya, ka hgaftá tsi ta zwanj kwitikw ka sladanata tavatani. ⁴⁸ Ka'a nda hɔŋ mantsa: «Dɔr wa ta tsu'afatá na zwanj kwitikw na nda hga da, vɔrda i'i tsu'af tsi. Dɔr wa ta tsu'afatá i'i guli, tsu'afsu'a ta tsa mndu ta ghunigihata ya. Tsa mndu ta niŋtá ghɔŋani ka zwanj gudzekw dekdɔk mataba ghuni ya ná, tsa mndu ya ta nzakway ka mali,» ka'a.

Mndu kul had' kuni ta husanŋta ná, kaghuni tsa

Mak 9:38-40

⁴⁹ Ka gi tsu'aghutá Yuhwana ta gwada, ka'a mantsa: «Malɔma da! Nda ngha ŋni ta sana mndu ta ghzla duhwala halaway nda hga gha, ka lmafá ŋni kabga had' tsatsi mataba mu wu,» ka'a. ⁵⁰ «ŋaw! Ma pyɔ kuni! Ka had' gwada mndu nda kaghuni wu, mista ghuni tsa mndu ya,» ka Yesu nda tsi.

Ksay Yesu ta tvi ka dza'a da Ursalima

⁵¹ Manda ndusakta fitik dza'a kɔl Yesu ka zlanŋtá ghɔŋa hadik, ka klaftá tsi ta ghɔŋani nja dza'a 6hata ma Ursalima. ⁵² Ka ghunaghatá tsi ta sana mnduha nja dza'a ta kɔma ta kɔma. Ka sli'afatá tsaha ya ka ksafatá tvi, ka 6hadaghatá hɔŋ da sana zwanja luwa la Samari nja payanaftá vli. ⁵³ Ka kwalaghutá mnduha ma tsa luwa ya ta tsu'afatá, kabga nzakwani ta dza'a da Ursalima. ⁵⁴ Snanŋta gwal his mataba tsa duhwalha ya, i Yakubu nda Yuhwana ta tsa gwada ya, «Malɔma da! Va a ka ta dawantá ŋni da Lazglafta nja zliŋinŋani ta vu ta luwa, ka zadanata tsi ta hɔŋ ra?» ka hɔŋ. ⁵⁵ Ka mbɔdavátá Yesu ka davanaghatá hɔŋ: «[Sna a kuni ka mndɔra wani ma sulkum ta klaghunaktá mndɔrga tsaya ma ndanu wu! Sagha a Zwanja mndu da zadanatá mndu wu, saghasa nja mbanafatá hɔŋ,]» ka'a. ⁵⁶ Ka sli'afatá hɔŋ ka laghwi da sana zwanja luwa.

Zlanŋtá inda skwi demdem ka dza'a mista Yesu

Mat 8:19-22

⁵⁷ Ta mbada hɔŋ ta tvi, ka sana mndu mantsa: «Dɔr dza'a diga ka, ta dza'a yu mista gha,» ka'a. ⁵⁸ Ka Yesu mantsa: «Mamu ghuruma garhanŋa, mamu hɔga dyakha, Zwanja mndu ná, had' vli nja fadatani ta ghɔŋani wa,» ka'a. ⁵⁹ Ka'a nda sana mndu guli mantsa: «Mbadá mista da!» ka'a nda tsi. «Mghama da! Zli hazla ka dza'a yu padamtá da da karaku,» ka tsaya zlgħanaftá wi. ⁶⁰ «Zlanŋzla ta gwal nda rwa ka pada hɔŋ ta ghɔŋa tan, sli'afsi'a kagha ka dza'a ka da mna gwada ta ga mghama Lazglafta,» ka'a nda tsi. ⁶¹ Ka sana mndu guli mantsa: «Ta dza'a yu mista gha mghama da. Nziya nza tsi tama ná, ka la yu mnanatá la ga ini nda sli'asli'a da ka'a.» ⁶² Ka Yesu nda tsi mantsa: «Ka nda ghada sli'afatá mndu ka dza'a mista da, ka laglaghwani ngha vli nda ga muhul hul katsi, tsa mndu ya ná, had' hayhayani dekdɔk nja magaftá slna ga mghama Lazglafta wa,» ka Yesu nda tsi.

10

Ghunafta Yesu ta duhwalha ndafán mb-sak his mida

¹ Tahula tsa ka zabɔglaptá Mgham Yesu ta sanlaha ma duhwalha ndafán mbsak his mida, ka ghunaftá tsi ta hɔŋ his his his ta kɔma ta kɔma da inda vli ya má dza'a 6hata tsatsi. ² Ka'a nda hɔŋ mantsa: «Dagala skwiha nja tsokay ta vwah, tsaw slagħwa a mnduha nja magay wa. Ndɔɔawa dzvu da mnda vwah ka sganaghata tsi ta mnduha nda ndɔgha nja tsakanata. ³ Lawala, ta ghuna kaghuni yu manda zwana tuwak da taba kramtakha. ⁴ Yaha kuni klaftá tsi, dɔr zlibi, dɔr ɔaɔah. Yaha kuni laghwi da gaga zgu nja mnduha.

⁵ «Dər da wa dza'a lagha kuni, "ka nza zđakwa Lazglafta ta ghəja na haga na," ka kuni dza'azlay karaku. ⁶ Ka mamu mnda zđaku ma tsa haga ya katsi, dza'a nzaku tsa zđakwa ghuni ya nda tsi. Ka had tsi wu dza'a vragaghuvra tsa zđakwa ghuni ya da kaghuni. ⁷ Ka tsu'afstu'a lu ta kaghuni, ka nzata kuni ma tsa həga ya, ka za kuni, ka sa kuni ta inda skwi dza'a vlaghunata lu, kabga nda ra ka tsu'ay mndu ta maga slna ta nisəlani. Yaha kuni dza'a da ra həga. ⁸ Ka lamla kuni da luwa ka tsu'aftá lu ta kaghuni, tsu'awatsu'a ka za kuni ta skwi dza'a vlaghunata lu. ⁹ Ka mbambanafta kuni ta gwal kul dughwanaku dza'a slanaghata kuni ma tsa luwa ya. "Ndana ná, ndusavaghuna ndusa ga mghama Lazglafta," ka kuni dza'azlay nda hən, ¹⁰ Dər da wati ma luwa dza'a lama kuni, ka kwalaghutá lu ta tsu'aftá kaghuni, lawala ta tvi ta tvi ma tsa luwa ya, ka kuni dza'azlay nda hən na: ¹¹ "Wana ĩni ta tukwaghunata nduk nda rgitika na luwa ghuni ta ndi'afata ta səla ĩni na, kada grafta kuni si ndusavaghuna ndusa ga mghama Lazglafta kə'a." ¹² Ka yu ta mnaghunata na: Bađu tsa fitik dza'a tsə Lazglafta ta guma ta ghəja mnduha ya ná, ta ləjəja ĩa luwa Suduma* ka ĩa tsa luwa ya," ka'a nda hən.

Luwaha ta kwalaghutá zlglafta nda ĩuduf

Mat 11:20-24

¹³ «Dəjwa ĩa gha luwa Kurazin! Dəjwa ĩa gha luwa Betsayda! Ka má magamaga lu ta mndərga tsa mazəzməz maga lu mataba kaghuni ya ma luwa Tir nda luwa Siduĵ katsi ná, má nda kđa fitika mbədanaftá tanĵ ta nzakwa tanĵ, ka zlanavatá maga ghwadaka skwiha, ka pghavatá buhu ta vgha nda hutidif ma ghəj ¹⁴ Tsaya dza'a kəl tsi ka nzakway bađu tsa fitika guma Lazglafta ya, dza'a malaghumala kafatá guma ta ghəja luwa Tir nda luwa Siduĵ ka ĩa ghuni.

¹⁵ «Kagha luwa Kafarnahum, dza'a kapidif kapa lu ta luwa ka kagha ra? Siga! Dza'a vradaghavra lu ha da vla gwal nda rwa," ka'a. ¹⁶ Ka Yesu guli nda duhwalhani mantsa: «Mndu ta snatá gwada ghuni, gwada da sna tsi. Ka kwalaghukwala mndu ta tsu'aftá kaghuni, i'i kwalaghu tsi ta tsu'afata. Ka kwalaghukwala mndu ta tsu'aftá i'i, kwalaghukwala ta tsu'aftá mndu ta ghunigihata," ka'a.

Varakta tsa duhwalha ndəfəj mbsak his mida ya

¹⁷ Manda laghwa tsa gwal ndəfəj mbsak his mida ya, ka varaktá hən nda rfu katakata. «Mgham dá! Nduk nda duhwalha

halaway tani ná, snasna hən ta gwada davanaghar ĩni ta hən nda hga gha," ka hən nda Yesu. ¹⁸ Ka Yesu nda hən mantsa: «Nda ngha yu ta halaway ta dədəgata ta luwa manda wudakwa luwa. ¹⁹ Snawa ba! Vlaghunavla yu ta mbrakwa dijanaptá nahađikha nda rdaha, nda ya ta ghəja inda mbrakwa ghuma, had sana skwi dza'a balaghunata wa. ²⁰ Kulam nda tsa, ma rfu kuni ta rfu kabga snaghunata ghwadaka sulkumha ta gwada, rfawa ta rfu ta ghəja vindatá hga ghuni ta luwa," ka'a nda hən.

Snanamta Yesu ta Dani ta gwal ka zwanani

Mat 11:25-27, 13:16-17

²¹ Ma va tsa fitik ya ka zđanaftá Sulkum nda ghuđa ta ĩuduf ta Yesu, ka'a mantsa: «Əĵka'a Da, Mgham ta luwa nda ya ta hadik, ta ghəja difanata gha ta tsa skwiha ya da gwal nda difil ma ghəja tanĵ, nda ya da gwal nda mahizl ma ghəja tanĵ, ka maranantá ka ta gwal kul snantá skwi. Kahwathwata mantsa nzakwani Da, ta rfa kagha yu ta ghəja dvafta gha mantsa, ka'a.

²² «Inda skwiha vlihavla Da da, had mndu nda sna ta tsa Zwan ya wa, Da yeya nda sna. Had mndu nda sna ta tsa Da ya guli wa, Zwan yeya nda sna nda mndu ya ta kumə zwan ta maranantá," ka'a. ²³ Ka mbədavata Yesu tvə duhwalhani, ka mnay ĩa tanĵ nda ghəja tanĵ kazlay: Rfu ĩa ghuni, kaghuni gwal ta nghanjá skwi ya nghanĵ kuni kə'a. ²⁴ Ka yu ta mnaghunata na: «Nda ndəgha la anabiha nda mghamha si ta kuma nghanjá skwi ya nghanĵ kaghuni, trid ngha a hən wa. Si ta kumay hən ta snantá, sew, sna a hən wa," ka'a nda hən.

Dvuđva ta Lazglafta, đvuđva ta sləvda gha guli

²⁵ Lagha sana mnda tagha zlahu ĩa mnduha ka slifata kabga ĩa dzəghanjá Yesu, ka'a mantsa: «Maləma dá, nu dza'a yu magata ĩa mutsafta dá ta hafu ĩa kədəkedzəj na?» ka'a nda Yesu. ²⁶ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Waka lu vindafata ma deftera zlahu na? Nu dzanĵaf ka mida na?» ka'a. ²⁷ «Ka đvuta ka ta Mgham Lazglafta gha nda kđavakta ĩudufa gha, nda kđavakta hafa gha, nda kđavakta mbrakwa gha, nda kđavakta ndana gha guli, ka đvuta ka ta sləvda gha manda va ghəja gha† kə'a," ka'a nda tsi. ²⁸ «Mantsa ya nzakwani, la magay mantsa dza'a mutsay ka ta hafu," ka Yesu nda tsi.

²⁹ Ka'a nda Yesu mantsa: «Wa ya ta nza-kway ka sləvda da na?» Ka tsa mnda tagha zlahu ya kabga ta kumay ta nza-kwa gwada ta ĩani. ³⁰ Ka Yesu mantsa: «Mbadá sana mndu ka slifata ma Ursalima

* 10:12 Ngha ta Zlrafta 19:1-29. † 10:27 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 6:5 nda Levitik 19:18.

ka valu da Yeriku. Ta laha tsi, ka dɔdamtá tsi mataba la gɔnda, ka zlu'atá hɔj ta tsa mndu ya ka ɔgata ka pɔfanamtá hafu hafu, ka laghwa tan. ³¹ Ta lala sana mnda dra skwi ɲa Lazglafta ta va tsa tvi ya, ka dukwaftá tsi ta tsa mndu ya, ka tsaghutá tsi ta warawara ka laghwani. ³² Ka lagha sana mnda la Levi dukwafta tida guli, ka tsaghutá tsaya ta warawara guli ka laghwani. ³³ Mataba tsa ka lagha sana mnda la Samari ta dza'a wawakwani dukwafta tida. Ghur kɔ'a ná, ka ksantá tsi ka hidáhida. ³⁴ Ka gavadaghatá tsi, ka maganaftá tsi ta rɔfi nda ghwani ta lkuhani, ka habanafta. Ka tsukwaftá tsi ka fafta ta kɔihani. Ka klaghata da hɔga tsu'a matbay, ka zughulay hada. ³⁵ Gamahtsimani, ka klaftá tsi ta tseda vagha mndu his ta maga slna ka vlanjtá mndu nda tsa hɔga ya, ka'a nda tsi mantsa: "A'a, ka nghapta ka ka na mndu na, ka kidaghi dza'a sgavaghata ta ghɔɲani ya, ɲa mnihata gha vragaghar yu, ɲa plaghata da," ka'a nda tsi. ³⁶ «Wati mataba tsa duhwalha hkɔn ya, ta nzakway ka slɔvda tsa mndu ta dɔdamta mataba la gɔnda ya, ka kagha ta gray ná?» ka'a nda tsi. ³⁷ «Tsa mndu ta tawatá hidáhida tida ya ya,» ka tsa mnda tagha zlahu ya. «La, ka maga kagha mantsa,» ka Yesu nda tsi.

Tsu'afɔta i Marta nda Mari ta Yesu

³⁸ Tata mbaɔa i Yesu nda duhwalhani, ka ɓhadaghatá hɔj da sana luwa. Ka tsu'afɔta sana marakw ta hgɔ lu ka Marta ta Yesu ga tan. ³⁹ Mamu mukumani ta hgɔ lu ka Mari guli, ka nzatá tsi tavata Yesu, ka sna skwiha ta gwadɔ tsi, ⁴⁰ ta ksaghutá slna rmba ta Marta. Ka sap tsi mnay ɲa Yesu, ka'a mantsa: «Mghama dá! Tha a kagha ta na zlidɔnta mukuma dá ta slna na katɔk ra? mnanamna ɓa ka katihata tsi,» ka'a. ⁴¹ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Marta! Marta! Ma ghuyɔ ka ta ghɔɲa gha, ma laghu ka da ndandanaku ta ghɔɲa ndɔghata skwiha. ⁴² Turtuk skwi ta raku. Ka zbaptá Mari ta vardani ya dza'a kwal lu klugudunusta dekdek,» ka Mgham Yesu nda tsi.

11

Taghay Yesu ta maga du'a ɲa duhwalhani Mat 6:9-13, 7:7-11

¹ Ma sana fitik ka magɔ Yesu ta du'a ma sana vli. Manda kdakwani ta maga tsa du'a ya, ka dawantá sani mataba duhwalhani da tsi, ka'a mantsa: «Mghama dá! Taghanaf tagha ka lu ta maga du'a manda ya taghanaf Yuhwana ta duhwalhani ya,» ka'a. ² Ka Yesu nda hɔj mantsa: «Ta magɔ kuni ta du'a, wya ka kuni da mnay: "Da ɲni ya ta nzakway ta luwa, ka snavasna hga gha nda ghuɓa, ka saghasa ga mghama gha.

³ Vlanɲavla ta skwa zay prɔk zay ɲni inda fitik,

⁴ planɲapla ta dmakwa ɲni, manda ya ta plinista aɲni ta dmakuha gwal ta maganɲata guli.

Ma zlanɲa ka tawa skwi dza'a dzaghɔɲnata,» ka'a.

Dawawadawa, dza'a mutsay kuni

⁵ Ka Yesu nda hɔj guli mantsa: «Ka waya ka skwi mamu sana mndu mataba ghuni mamu grani, ka sli'afɔta tsa mndu ya ma takala, ka laghwi slanaghatá tsa grani ya. "Zwanɲama dá, katihakata nda kanaya buradi hkɔn. ⁶ Mamu sani mataba graha da si ta wawakwani ta dukwata ga ini, tsaw had skwa zay ɲa vlanjtá da wu," ka'a. ⁷ Ka waya ka skwi ka gwadagaptá tsa grani ya ma hɔga, ka'a mantsa: "Ma gɔrzlɔ ka ta i'i gra, nda ghada hatá tgha dá, nda ghada ɲni ta ghzljɔj nda zwana dá, lavglɔɲa a yu ta sli'afɔta ɲa vlaghatá buradi wu," ka'a. ⁸ Ka yu ta mnaghunata ná, dɔr má laviɲta a tsi ta sli'iglafta ɲa vlanjtá skwi ya ta dawu tsi, kabga dɔr má nzakwani ka grani wu, má dza'a sli'afɔli'a ka vlanjtá inda skwi ta kumɔ tsi kada kwala tsi ta gɔrzlɔgaltá.

⁹ «Ka i'i ta mnaghunata ná, dawawadawa dza'a vlaghunavla lu. Zhawazba dza'a mutsay kuni, dzawadza ta tgha ta gunaghunaguna lu. ¹⁰ Ka dɔr wa ta dawantá ta mutsay, ka dɔr wa ta zbanɲa ta slafɔla tida, ka dzanɲda mndu ta tgha, ta gunanaguna lu. ¹¹ Wati ya mataba ghuni dza'a klaftá pala ka vlanjtá zwanɲani, dawantɔr tsi ta buradi na? Ari ka klipi a dawantɔr tsi, ɲa klaftani ta nahadik ka vlanjtá ka zlanjtá klipi na? ¹² Ari ka slislik a dawantɔr tsi ná, ɲa klaftani ta rda ka vlanjtá na? ¹³ Ka si kaghuni ta nzakway ka ghwadaka mnduha ya, nda sna kuni ta vla skwi dina ɲa zwana ghuni ya ní, Da ya ta nzakway ta luwa yeya dza'a kwal kul vlanjtá Sulkum ta mndu ta dawantá rki na?» ka'a.

Ghizlay Yesu ta duhwalha halaway

Mat 12:22-30, Mak 3:22-27

¹⁴ Ma sana fitik ka ghzligintá Yesu ta duhwalha halaway ta tsa mndu ka rgha ma sana mndu. Manda saghwa tsa duhwalha halaway ya ma tsa mndu ya, ka zlraftá tsa mndu ya ta gwadɔ tsɔlen, ka va ndɔrmim dɔmga. ¹⁵ Ka sanlaha mataba tsa dɔmga ya mantsa: «A' nda mbrakwa belzebul mgham ta ghɔɲa duhwalha halaway ta ghazla tsi ta tsa duhwalha halaway ya!» ka hɔj. ¹⁶ «Maganɲamaga ta mazamzɔm dza'a marantá kazlay: Sa daga da Lazglafta mbrakwa gha kɔ'a,» ka sanlaha nda tsi ɲa dzghay. ¹⁷ Tsatsafta Yesu ta ndana tan, ka'a mantsa: «Ka tavaptá ga mgham turtuk his katsi ní, nda zla tsa ga mgham ya ɲa zlazlakwa hɔga sani ta sani. ¹⁸ Ka si dgavapɲga halaway his katsi ní,

wa ka tsa ga mghamani ya dza'a gđavata tama, "ya nda mbrakwa belzebul ta ghazla tsi ta duhwalha halaway" ka kaghuni nda i'i? ¹⁹ Ka si i'i, nda mbrakwa halaway ta ghazla yu ta duhwalha halaway katsi ní, nda mbrakwa wa ta ghazla zwana ghuni guli? Hahəj dza'a tsaghunata gumani. ²⁰ I'i, nda mbrakwa Lazglafta ta ghazla yu ta duhwalha halaway, tsaya ta marantá ghadata sagha ga Mgham Lazglafta da taba ghuni.

²¹ «Ka hbafhba mndu nda mbra ta vghani ka nga hagoni ka tsi ná, had skwi dza'a ksanjá skwihani wa. ²² Ala, tsa lagha sana mndu ta malaghutá mbrakwani ka lagha habafta tsehwtehwewh ka hləgadanaghutá huzla lmani ya faf tsi ta ghəjani tida ya katsi, ta had mbrakwani wa. Na hlafta tsa mndu ya ta tsa huzla zlu'a tsi ya ka dginja.

²³ «Mndu ya kul had mista dá ná, nda i'i gwadani. Mndu kul had ta katihata ka tskanata ná, kwizinjá njani.» ka'a.

Vramta ghwadaka sulkum da vli sabə tsi
Mat 12:43-45

²⁴ «Ka sabsa ghwadaka sulkum ma mndu katsi, na dza'ani da ra vli tuhwayaj tuhwayana, na zba vli na mbi'a vghani, ka trid mutsaf a tsi ta tsa vli na mbi'a vghani ya wu katsi, ka'a dza'azlay na: "Ka vra yu da tsa həga da ma vəl sabi yu ya gra," ka'a, na sli'aftani ka vradaghata. ²⁵ Ka ta vradaghatá tsi da tsa həga ya, nda tsukwa vli mida nda paya dina katsi, ²⁶ yawa da kə'a dza'azlay na vraghutani, na hlanaktani ta sanlaha ma ghwadaka sulkumha ndəfaj ta malaghutá tsatsi nda sidi, na lama tanj da tsa həga ya ka nzamta mida. Tsaya dza'a kəl nzakwa tsa mndu ya ka ɓwadzuta ka malaghutá nzakwani tanjana.» ka'a.

Tfawi ta ghəja gwal ta sna gwada
Lazglafta

²⁷ Tata gwada tsa gwada ya Yesu, «rfu da tsa marakw ta klaftá kagha ma hudí ka sughustá u'a ya!» ka sana marakw klanjá lwi mataba tskata mnduha. ²⁸ «Katak ná, rfu da mndu ta fata sləməj ka sna gwada Lazglafta, ka ksa slna nda tsi.» ka Yesu nda tsi.

Zlghawa Yesu na gwal ta daw
mazəmzəm da tsi
Mat 12:38-42

²⁹ Ta tskakutskaku mnduha tavata Yesu, ka'a mantsa: «Ghwadək mnduha ma na fitik na, má maganmaga lu ta mazəmzəm ta saha daga da Lazglafta, ka həj ta daway. Had sana mazəmzəm dza'a maganata lu ta həj, ka mndərga na anabi Yunusa a tsi wa. ³⁰ Manda va ya nza anabi Yunusa* ka njizla na gwal ma luwa Niniva ya, manda va tsaya

dza'a nzakwa Zwanja mndu, na gwal ma na fitik na. ³¹ Ghalya, ka sli'afta sana marakw ta ga mgham ma vli di'ij ta hadika Seba ka lagha da sna difil da Salumu. Wana mamu mndu ta malaghutá Salumu hadna, badu tsay Lazglafta ta guma ta ghəja mnduha, na ghuni dmaku ka tsa marakw ya dza'a sli'afta mnanatá mnduha ma na fitik na. ³² Ghalya guli, gwal ma luwa Niniva ná, snasna həj ta gwada anabi Yunas, ka mbədanaftá həj ta nzakwa tanj. Wana mamu mndu ta malaghutá anabi Yunusa hadna. Badu tsay Lazglafta ta guma ta ghəja mnduha, na ghuni dmaku ka gwal ma luwa Ninive dza'a sli'afta mnay na mnduha ma na fitik na.» ka'a.

Nzaku ma tsuwadək
Mat 5:15, 6:22-23

³³ «Had mndu ta tsamtá vu ma pitirla na fata ma lwa vli ka ka dzuəamta ma tughba a tsi wu ta vli tskala ta fagata tsi na nghanja mnduha ta lami da həga ta tsuwadək. ³⁴ Ira gha ná, pitirla vgha gha ya. Ka ta dinađina ira gha, ma tsuwadək vgha gha. Ka nda ɓadza ira gha, ma grum vgha gha. ³⁵ Dasuwa ká ka, yaha tsa tsuwadək ma kagha ya da nuta ka grum. ³⁶ Ka si má tsuwadək inda vgha gha, had pɓakwa sana vli ma gruma wu katsi, inda vgha gha dza'a nzata ma tsuwadək manda tsuwadaka pitirla ta tsuwadaka vli ya.» ka'a.

Manay Yesu ta maliha ta ghəja dina
Mat 23:1-36, Mak 12:38-40

³⁷ Manda kdakwa Yesu ta gwada, ka hgaghatá sana la Farisa na dza'a za skwi ga tanj. Ka lamə tsi da hga, ka nzatá tsi ka za skwi. ³⁸ Ka nzatá tsa la Farisa ya ka ndərmima kwala Yesu kul mbazinjá dzvu kada za skwi. ³⁹ Ka Mgham Yesu nda tsi mantsa: «Kaghuni la Farisa, hula leghwa nda hula hliba yeya na ghuni ta mbazinjá, ama ma njudufa ghuni ta kumay kuni ta ghalatá sanlaha, ta sidi kuni guli. ⁴⁰ Rghaha! Tsa mndu ta magaftá hulani ya a ta magaftá hudani guli ra? ⁴¹ Klawa skwi ma leghwa ghuni nda ya ma hliba ghuni, ka vla kuni na gwal ka pɓu, tsaya dza'a kəl inda skwi ka nzaku tsuwadaka da kaghuni.

⁴² «Dajwa na ghuni la Farisa! Ta laghula kuni vla skwi turtuk ma ghwanj ta nzakway mataba nidali ta mutsafta kuni ma vwah, nda masu'ataha ta hvata kuni nda hva ka vlay na Lazglafta, ka zlanjá nzaku tɓukwa, nda ɓvutá Lazglafta. Tsaya skwi má na magay nda kwal kul zanaptá sana skwiha.

⁴³ «Dajwa na ghuni la Farisa! Ta laghula kuni ɓvafá tanjana vla nzaku ma həga tagha skwa la Yahuda, ta kumay kuni ta gagay mnduha ta zgu na ghuni ta

* 11:30 Ngha ta Yunusa sura 1-4.

dawadawa. ⁴⁴ Dajwa ña ghuni! Manda kulu ta zwaduta ta mbaðe mnduha ta mbaða tida kul snarja ya kuni.»

⁴⁵ «Mghama ða, anji ta razə ka ndana gwada gha na,» ka sana mnda ta tagha zlahu ña mnduha nda tsi. ⁴⁶ «Dajwa ña ghuni guli, gwal tagha zlahu! Kertawa ndəgaku ka kaghuni nda mnduha, va a kaghuni ta hiñtá ðər ndəñja dzva ghuni ña katarjta hən ja klay wa.

⁴⁷ «Dajwa ña ghuni! Kula anabiha psła dzidziha ghuni ghalya ña ghuni ta babay. ⁴⁸ Ma tsa babay ghuni mantsa ya ná, ta maray kuni kazlay: Zdəgaghunazda tsa skwi maga dzidziha ghuni ya kə'a. Pslapsla hahən ta la anabiha, baba kuluha tan ña ghuni. ⁴⁹ Tsaya kəl Lazglafta ma difilani ka mnay kazlay: Dza'a ghunadaghuna ghuna yu ta la anabi nda gwal ghunay ta hən, dza'a pslapsla hən ta sanlaha, dza'a ganapga hən tiri ta sanlaha kə'a. ⁵⁰ Ta ghəña tsaya dza'a kəl lu ka ghuzlanarjta iri ta gwal ta na fitik na kabga psłata tan ta inda la anabiha daga zrafta ghəña hadik, ⁵¹ na zrafta ta Abel, ka sagha ta Zakari dza lu ma takataka gwir nda vli nda ghuða ma həga Lazglafta ya. Mantsa tsaya, dza'a ghuzlanarjghuzla lu ta iri ta gwal ma na fitik na ta ghəña vəl psłata tan ta tsa mnduha ya.

⁵² «Dajwa ña ghuni gwal tagha zlahu! Nu'af nu'a kuni ta watgha snarjta skwi, lamə a vərda kaghuni wu, pyafpya kuni ta sanlaha ta kuma lami guli,» ka'a.

⁵³ Manda zlarja Yesu ta tsa vli ya, ka zrafta gwal tagha zlahu nda la Farisa ta zlurgwa gwada kavghakavgha da tsi. ⁵⁴ Ka ðakwats hən ña ksafita nda gwada dza'a sabi fates ma wani, ña fanamta tbanj ma lwi.

12

Gwada banjuwa
Mat 10:26-27

¹ Mataba tsaya, ka tskadaghatá mnduha ta vgha nəddəm tavata Yesu ka bisla vgha sani tavata sani. Ka Yesu nda duhwalhani mantsa: «Dasuwa ka kuni nda Isa la Farisa ta nzakway ka madgwirmadgwir ta magə hən ya. ² Had skwi nda difa dza'a kwal kul sabi ta ðabi wa. Had skwi kdekdek dza'a kwal kul snavata guli wa. ³ Tsaya dza'a kəl inda skwi dza'a kuni mnay ma grum ka snaku ta ðabi. Skwi dza'a kuni mnay ma sləmən ma sləmən ma dzuguvu dza'a tuta wdida ta ðabi.»

Fafwa ghəñ ja Lazglafta
Mat 10:28-31

⁴ «Wya ka yu ta mnaghunata kaghuni ta nzakway ka graha ða: Ma zlarj kuni ta gwal dza'a dzatá slu'uvgha ghuni kwenkwenj, kul lavinjta hən ta magəglatá sana skwi tahula tsa. ⁵ Ka maraghunamara yu ta mndu dza'a kuni zlarj. Zlarjawa zlarj ta Lazglafta.

Tsatsi ta lavinjta dzatá slu'uvgha ghuni, mamu guli nda mbrakwa klafta kaghuni ka vzamta da vu. Mantsa ya nzakwani, tsatsi dza'a kuni zlarj, ka yu ta mnaghunata.

⁶ «Had lu ta skwaptá tiytiha hutaf ta aneni his ra? Kulam nda tsa, Zanap a Lazglafta ta ya ðər turuk ma hən wa. ⁷ Mbəðaf mbəða lu nduk nda swidi ma ghəña ghuni tani, ma zlarj kuni ta zlarj dekdek. Malaghumala kuni piw ta tiyti,» ka'a.

Mnarjta Yesu banjuwa

Mat 10:32-33, 12:32, 10:19-20

⁸ «Ka yu ta mnaghunata na, mndu dza'a mararjta ghəñani ta ðabi ka mnay: «Ña Yesu i'i» ka'a ná, ka Zwanja mndu dza'azlay ta kəma duhwalha Lazglafta na: «Ña ða na mndu na,» ka'a dza'azlay. ⁹ Ama Mndu dza'a mnay ta kəma mnduha: «Ña Yesu a i'i wu» ka'a, ka Zwanja mndu dza'azlay ta kəma duhwalha Lazglafta na: «Ña ða a na mndu na wu,» ka'a. ¹⁰ Mndu dza'a vaza ñazlu ta ghəña Zwanja mndu, dza'a plinispla lu ta dmakwani. Ka Sulkum nda ghuða dza'a razanafta mndu kati, had lu dza'a plinistá dmakwani dekdek wa.

¹¹ «Ka kladaghunaghakla lu da həga tagha skwa la Yahuda, ka tsaghunaghatá guma, ka ðər da gwal tsa guma nda gwal ñumna a tsi, yaha kuni da ndana skwi dza'a kuni magay ña kata ghəña ghuni, nda ya dza'a kuni mnay guli. ¹² Sulkum nda ghuða dza'a mnaghunata ma tsa fitik ya ta skwi ña mnay ghuni.»

Ma zbə kuni ta tsagana

¹³ Ka sana mndu mataba ðəmga nda Yesu mantsa: «Maləma ða, mnanamna ta zwanjama ða kada dganapta ñni ta skwa za hga ñni,» ka'a. ¹⁴ «Ari gra! Wa ta fantá i'i ña tsaghunata guma, ari wa ta fantá i'i ña dgaghunaptá skwa za hga na?» ka Yesu nda tsi. ¹⁵ «Dasuwa ka kuni nda tsagana. Vəl nzakwa skwa mndu mamu ka nutá tsi ka gadghəl a kəl tsi ka nzata nda hafu wu, ka Yesu kay guli nda inda mnduha.»

¹⁶ Ka'a nda hən nda mahdihdi mantsa: «Lagha sana mndu ka gadghəl ka hvatá hva dagala. ¹⁷ «Waka yu dza'a maga na skwi ná, wana had vli ña pgha na nimaya ða na wu?» ka'a ma ghəñani. ¹⁸ «Yawa! Wya skwi dza'a yu magay: Dza'a dzañjta guvurha ða yu, ka tahanaghata ña tskamta ða ta inda nimaya ða, nda hamata skwiha ða mida. ¹⁹ Wana mamu skwi ðər ña vaku kidaghi tsi. Mbi'a ta vgha gha, za, sa, rfa ta rfu tama, ka yu dza'azlay nda vgha ða,» ka'a. ²⁰ «Rghargha vgha na, kudarj hafa gha ta na rvidik gita u na, ña wa inda na skwiha papayaf ka na tama?» ka Lazglafta nda tsi. ²¹ Ka Yesu sganaghata mantsa: «Tsaya skwi ta magaku nda mndu ta tskanata skwi ta

ghənjani, ka zlanjtá tsakanatá skwi ta ghənjani da Lazglafta,» ka'a.

Zbawazba ta ga mgham Lazglafta karaku

Mat 6:25-34

²² Tahula tsa, ka Yesu nda duhwalhani guli: «Tsayá ta kəl yu ka mnay ŋa ghuni kazlay: Ma mnə kuni ta «He', a nu dza'a yu zay ní, a nu da fə yu ta vgha ní,» kə'a. ²³ Mal hafu ka skwa zay, mal vgha ka lgut. ²⁴ Nghawa zarakataghuví 6a, had' ta sləgu dər tska skwi ta vwah wu, had' wbani wu, had' guvurani guli wu, Lazglafta ta zunjtá skwi. Malaghumala a kaghuni piw ta dyakha ra? ²⁵ Waya mataba ghuni dza'a laviñtá sganaghata dər kwitikw ta fitik ta ghəŋa hafani kabga vəl mnayni ta he' na?

²⁶ «Ka si laviñ a kuni ta magatá skwi dər ka ki'a wu, nu ta kəl kuni ka mna he' nda pdakwani tama. ²⁷ Nghawa vzlizla ma vwah 6a, had' hən ta maga slna wu, had' hən ta ga lgut wa. Ka yu ta mnaghunata ná, dər Salumuñ, kulam nda tsa nzakwani ka gadghəl ya tani, ta fava a ta lgut manda ŋa sani ma tsa vzlizlaha ya wa. ²⁸ Ka gita u na ka Lazglafta pghanavatá rka ta kuzun ma vwah ná, gi gamahtsimani ŋa drijntá nda vu. Kaghuni yeya dza'a kwal tsi sudavaghunatá lgut tama rki? Nahgani ta htijntá zlg hay nda ŋudufa ghuni? Nu kul laviñtá kuni ta faftá ghəŋ? ²⁹ Ma laghu kuni da ndana skwi dza'a kuni zay nda skwi dza'a kuni say. ³⁰ Gwal kul snanjtá Lazglafta ma ghəŋa hadik ta laghu da zba tsahaya. Kaghuni ná, nda sna da ghuni kazlay: Ta dvyay kuni ta tsa skwiha ya kə'a. ³¹ Dzawadza ta vgha ka zba ga mgham Lazglafta karaku, dza'a vlaghunavla Lazglafta ta pdakwani,» ka'a.

Gwal ka gadghəl ta luwa

Mat 6:19-21

³² «Ma zləŋ kuni ta zləŋ kaghuni gwal ta nzakway ka ŋa da manda zwanja bra. Zdəganazda ta Da ghuni Lazglafta na vlaghunatani ta ga mghamani. ³³ Dzawinwa dzawa ta skwiha ghuni, ka dginjtá kuni ŋa gwal ka pdu ta tsedani. Tskawa tseda ghuni ma vəl dza'a kwal kul 6adzavata ta nzakway ta luwa. Hada, ksanja a ghali wu, ksanja a hzay guli wa. ³⁴ Ka ga vla tskatá gadghəla gha ya ná, hada ŋudufa gha guli,» ka'a.

Fawafa ta vgha ka kzla saha Zwanja mndu

³⁵ «Hbawahba ta vgha ŋa maga slna, tsamwa vu ma pitirla ghuni, ³⁶ nzawanza manda duhwalha ta kzla dzanja danjahəga tanj ta watgha vrakar tsi ma vla kla makwa ŋa gunanata tanj. ³⁷ Rfu da tsa kwalvaha dza'a sagha danjahəga tanj slanaghatá hən ndiri ya! Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a habafnaba ta vgha,

ŋa nzanatani ta hən ma vla za skwi, ŋa saghani vlanjtá skwa zay ta hən. ³⁸ Rfu da tsa kwalvaha ya ka slanaghasla tsi ta hən ndiri ma takala dər nda dga a vli ya!

³⁹ «Fawafa ta sləmən dīna. Ka má nda sna zə'ala hla ta fitik dza'a lagha ghali da tanj katsi, má dza'a nzanza ndiri má zlanja a ka zlrataní ta hgani wa. ⁴⁰ Kaghuni guli, habafwa vgha, kabga ma fitik kul ndananjtá kuni dza'a sagha Zwanja mndu,» ka'a.

Ŋərma kwalva nda sna ta skwi

Mat 24:45-51

⁴¹ Ka Piyer dawanta mantsa: «Mghama da! ŋa aŋni nda ghəŋa ŋni re, ari ŋa inda mndu demdem a ta mna ka ta na mahdihdi na na,» ka'a nda tsi. ⁴² «Wa na mndu tdúkwa nda mahizl ma ghənjani na na? Tsaya a mndu dza'a danjahəgani mnay ŋani: «Ta vlaghavla yu ta slna, ka vla ka ta skwa zay ŋa gwal ta magihatá slna nda fitikani,» ka'a ya ra. ⁴³ Rfu da tsa mndu dza'a sagha danjahəga slanaghatá ta magay mantsa ya! ⁴⁴ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata: Dza'a fanaghafa ta tsa mndu ya ta ghəŋa inda tsa skwihani ya. ⁴⁵ Ala ka ka tsa kwalva ya ma ghənjani mantsa: «Wana nda gərda mghama da katək na,» ka'a ka linjtá psala sanlaha ma kwalva nda kwalva mi'aha, ka laghwi da zazaku nda sasaku ka ghuyaku katsi, ⁴⁶ dza'a saghasa mghama tsa kwalva ya dluk ma vaghu kul graftá tsatsi ta fitik ya kul snanjtá tsi, ŋa ghuyaghunaptani ta danja katakata, ŋa tsanaghatani ta guma kawadaga nda gwal ta maga ghwadaka skwiha.

⁴⁷ «Tsa kwalva nda sna ta skwi ta kumə mghamani ka kwalaghutá tsi ta payavata ka magay ya, dza'a dgapdga lu kwərdək. ⁴⁸ Kwalva ya kul snanjtá skwi ta kumə mghamani, ka magatá tsi ta skwiha prak ka dgapta, ki'a yeya dza'a dgunja lu. Ka dagala vlanja lu ta mndu katsi, dagala dza'a dawa lu da tsi guli. Ka si fərta tani vlanj lu ta mndu katsi, fərta tani dza'a dawu lu da tsi guli,» ka'a.

Hwazla6a ta mnduha ta gwada ta Yesu

Mat 10:34-36

⁴⁹ «Sagha da vzatá vu yu ta hadik, ta kumay yu ta gi kbaftani misimmisim. ⁵⁰ Dza'a lamla yu da ghuya danja manda ya ta lamə mndu da imi ma maga batem. Ya ta kzla nda imi ma kulun yu ta magatani. ⁵¹ Zđaku klagagha yu ta ghəŋa hadik ka kaghuni ta gray ra? Si ga! Daga vgha klagagha yu. ⁵² Daga ndanana, dzrafta a mnduha hutaf ma hga ta wi wa. Dzrafta a gwal hkən ta wi nda gwal his wa. Dzrafta a gwal his ta wi nda gwal hkən guli wa. ⁵³ Dza'a nda dma i da nda zwanj, dza'a nda dma i zwanj nda dani. Dza'a nda dma i ma nda makwani, dza'a nda dma i makwa nda mani. Dza'a

nda dma i midzi nda ghwa'alani, dza'a nda dma i ghwa'ali nda midzani,» ka'a.

Nghawangha ta skwi ta magaku ndana
Mat 16:2-3

⁵⁴ Ka Yesu guli nda ndəghata dəmga na: «Nghay ghuni ta nhatā ghwayak nda ga mazu ná, “dza'a saghasa imi” ka kuni ta mnay, gi nja magatani mantsa. ⁵⁵ Nghay ghuni ta vyakwa falaka Sud ná, “dza'a mamu vis gita,” ka kuni ta mnay, gi nja magatani mantsa. ⁵⁶ Tsa madgwirmadgwir madəgwira ghuni ya! Nda sna kuni ta dganatā skwiha ta magaku ta hadik nda ya ta luwa, waka kuni traptā snantā dganatā skwiha ta magaku ma na fitik na tama?» ka'a.

Dzraftā skwi nda ghuma
Mat 5:25-26

⁵⁷ «Waka kaghuni ka ghəña ghuni traptā tsatsaftā maga skwi dīna? ⁵⁸ Ka wlawla mndu ta kagha, ka sli'afta kuni ka dza'a da guma katsi, njanja ka dzray nda tsi ma kdaku kuni ka bhadaghata da tsa vla guma ya, da lamə ka da dzva mnda tsa guma, da klaftā tsi ta kagha ka vlata ma dzva la sludziha, da klaftā tsahaya ta kagha guli ka vzamta ma gamak. ⁵⁹ Ka yu ta mnaghunata ná, “had ka dza'a walanatā sabi hada ka ta kdij a ka ta platā kdavakta anena tsa mndu ta vlaghata ya wu,» ka'a.

13

Mbədanafwambəda ta nzakwa ghuni,
yaha kuni da rwuta

¹ Ma va tsa fitik ya, ka sli'adaghatā sanlaha ma mnduha mnay nja Yesu ta skwi ta slanaghatā gwal ma Galili psila Pilat ma fitika dray tanj ta skwi nja Lazglafta. ² Ka Yesu nda hən mantsa: «Mal nja tsa la Galili psila lu ya glakwa dmaku ka nja pdakwa sanlaha ma gwal ma Galili, kəl hən ka ghuytā tsa danja ya, ka kaghuni ta gray na? ³ Malaghumala a nja tanj wa. Ka mbədanaf a kaghuni ta nzakwa ghuni wu katsi, dza'a rwurwa kuni demdem manda hahən. ⁴ Ari tsa mnduha ghwanjpdə tghas ta rwuta ma fitika zləmbanaghata sana həga dagala ma Silwe ta hən ya ná, mal nja tanj glakwa dmaku ka pdakwa sanlaha ma mnduha ma Ursalima a ka kaghuni ta gray na? ⁵ Malaghumala a nja tanj wa. Ka mbədanaf a kaghuni ta nzakwa ghuni wu katsi, dza'a rwurwa kaghuni manda hahən guli,» ka'a.

Fu ya kul had ta yaku

⁶ Wya ka'a nda hən nda mahdihdi guli: «Mamu sana mndu dyaf fwa ghuraf ma vwaha inabani. Ka sli'aftā tsa mndu ya ka lagha da daga yakwani. Ta lagha tsi ná, lay yaf a dekdek wa. ⁷ Ka'a nda tsa mndu ta

ngaha tsa vwaha inabi ya mantsa: “ngaha 6a ta na ghuraf na, mahkana vakwa da na ta sagha da daga yakwani, lay had ta yafta wa. Njan nja zlanjutani ta vli ka batbat na, tsinjtsal” ka'a nda tsi. ⁸ “Mghama da! Ka va va tsi karaku, ka lapta yu ta vli mistani, ka pghinjta yu ta rgwa distani. ⁹ Ka waya ka skwi dza'a yafya kdaghalam. Ka yəglafa a tsi wu katsi nja tsinjta gha,» ka tsa mndu ta nghay ya.

Mbanafta Yesu ta sana marakw kul
dughwanaku badu sabat

¹⁰ Badu sana sabat, ka taghə Yesu ta skwi nja mnduha ma həga tagha skwa la Yahuda. ¹¹ Hada, mamu sana marakw kul dughwanaku ta maga vaku ghwanjpdə tghas njn sulkuma halaway kutsuvud, lavinj a ta sladata ndədap wa. ¹² Nghanja Yesu ta tsa marakw ya, ka hgantā tsi. «Nda mba ka ma danja gha makwa da,» ka'a nda tsi. ¹³ Ka faftā tsi ta dzvu tida, gi hadahada ka sladatā tsi ndədap, ka zləzlvu tsi ta Lazglafta. ¹⁴ Ka kuzlanaftā tsi ta juuduf ta mgham ta ghəña tsa həga tagha skwa la Yahuda ya, kabga tsa mbanafta Yesu ta mndu badu sabat ya. «Mamu fitik mku' nja maga slna sagha ghuni da mbamba vgha ghuni ma tsa fitikha ya, badu sabat a wu,» ka'a nda tsa tsakatā vgha mnduha ya. ¹⁵ «Tsa madgwirmadgwira ghuni ya! Had inda kaghuni ta pla slani ka kdihani a tsi ta wa guduk* ka klay da vla sa imi badu sabat wu ra? ¹⁶ Wana marakw na ta sabə ma mndəra la Abraham Maghwanjpdə tghasa vakwani na manda hbuta halaway, ra a ka plinjta tsəna marakw na ma tsa zida ya badu sabat wu ra?» ¹⁷ Ka ksutā tsa zlgghawa Yesu ya ta ghumahani ka hula. Ka rfu hamata sanlaha ma mnduha ta rfu ta ghəña inda nərma slna ta magə Yesu.

Ndaw dza'a gra lu ta ga Mgham
Lazglafta

Mat 13:31-32, Mak 4:30-32

¹⁸ Ka Yesu guli mantsa: «Ndaw dza'a gra lu ta ga mghama Lazglafta na? Ndaw dza'a gra lu? ¹⁹ Ka guram nda hya kramasa klaf sana mndu ka sləgamta ma gam, ka dyaftā tsi ka glafta gadiz, ka babaftā dyakha ta hga tanj ta zligamahani nzakwani,» ka'a.

Gwada ta ghəña is

Mat 13:33

²⁰ Ka Yesu guli mantsa: «Ndaw dza'a gra lu ta ga mghama Lazglafta na? ²¹ Ka guram nda is klaf sana marakw ka labanamta ma gratā darama hupu hkən nja njlanafata inda tsa hupu ya nzakwani,» ka'a.

Wa dza'a lami da ga mghama Lazglafta?

Mat 7:13-14,21-23

²² Ka tadaptā Yesu ta zwana luwa nda luwaha dagala dagala, ta sli'i tsi da luwa

* 13:15 Ngaha ta Lukwa 2:7.

Ursalima, ka dza'a nda tagha skwi ŋa mnduha. ²³ Ka lagha sana mndu dawanta da tsi: «Mgham da! Ki'a yeya mnduha dza'a mbafta rki na?» ka'a. Ka Yesu nda hɔŋ mantsa: ²⁴ «ŋawana ka lami nda ta watgha slrehwa. Ka yu ta mnaghunata na: Nda ndagha gwal dza'a zba lami nda tida, trid ŋa trapra tanj.

²⁵ «Ka sli'afslia'a danahaga ka nɔrzlafta watgha ta ma bli kaghuni katsi, ŋa kuduslafta kaghuni ta dza watgha kazlay: Mghama da! Mghama da! Gunanaguna ta watgha ka'a. "Sna a yu ka sagha ndiga kuni wul!" ka'a dza'azlay nda kaghuni. ²⁶ "Taw kay Mghama da! Ta va anji si ta za skwi, ka sa skwi, ka tatagha ka ta skwi ŋa mnduha ta inda pazlala ma luwa ŋni kay ra!" ka kuni dza'azlay nda tsi. ²⁷ "Sna a yu ka sagha ndiga kuni wul, laghwala demdem tavata i'i, kaghuni gwal ta maga ghwadaka skwi." ka'a dza'azlay nda kaghuni kay guli. ²⁸ Hada, dza'a waha kuni ta wahu nda hpaɗa sli'ij nghanɔr kuni ta i Abraham nda Izak, nda Yakubu, nda inda anabiha ta nzaku ma ga mghama Lazglafta, wɗiŋwɗa lu ta kaghuni ma bli. ²⁹ Dza'a sli'akslia'a mnduha nda ta slɔrpa luwa fwad, ŋa nzata tanj ka za skwi ma ga Mgham Lazglafta. ³⁰ Nda tsaya tama, gwal nda hul ndanana guli, dza'a nzakway hɔŋ ta kama. Gwal ta kama ndanana, dza'a nzakway hɔŋ nda hul,» ka'a.

Yesu nda Ursalima
Mat 23:37-39

³¹ Ma va tsa fitik ya, ka lagha sanlaha ma la Farisa slanaghatá Yesu, ka hɔŋ mantsa: «Ta psa kagha Hiridus ŋa dzata, sli'afslia'a hadna ka laghwa ka da sana vli,» ka hɔŋ. ³² «Lawa mnanatá tsa gɔrhanj ya kazlay: Ta ghazla duhwala halaway yu, ta mbamba gwal ma danwa yu gita nda ya mahtsim, ta mahkana fitik ŋa kɗiŋta da ta slna da, ka'a nda hɔŋ. ³³ Ka kɗa yu ta mbaɗa da gita, nda ya mahtsim, nda ya badima. Ra a ka mtuta anabi ma sana vli, ka zlanjta mtuta ma Ursalima wa.

³⁴ «Luwa Ursalima! Luwa Ursalima! Kagha ta rwanatá anabiha. Ghunagagha gha Lazglafta ta mnduha ná, rwana ka, ka psalatá hɔŋ nda pala. Kumanjuma yu ta tskanatá mnduha gha tavata i'i, manda mana ghatalakw ta tskanatá ndudúkhaní ma zlabakani, ka kwalaghutá kuni. ³⁵ Wana lu dza'a zlaghunantá hɔga ghuni. Had kuni dza'a nghɔglanjta i'i dekdek ha ka sagha fitik dza'a mnɔ kuni kazlay: Ka tfanaghatá Lazglafta ta wi ta mndu ya ta sagha ma hga Mgham kɔ'a,» ka'a nda hɔŋ.

14

Mbanafra Yesu ta mndu baɗu sabat

¹ Baɗu sana sabat, ka sli'afstá Yesu ka lami da hɔga ga sana mali mataba la Farisa da za skwa zay. Ka pghaftá gwal hada ta iri tida ka nghanj ndeezla. ² Mamu sani mndu kul ɗughwanaku nda hasla vghani ta nzaku hada. ³ «Mamu tvi ŋa mba mndu baɗu Sabat re had wa a na?» ka Yesu dawanta da gwal tagha zlahu ŋa mnduha nda la Farisa. ⁴ Tsitsirid nzanza hɔŋ kul zlganhaftá wi. Ka lagha Yesu ksantá tsa mndu kul ɗughwanaku ya ka mbanafra, ka ghuninjta dzaghani. ⁵ Ka'a nda hɔŋ tama mantsa: «Wa mataba ghuni ka ɗɗaghadada zwanjani, ka slani a tsi da vavram baɗu Sabat dza'a kwal kul tɗiŋinjta misimmisim na?» ⁶ Trid, traptra hɔŋ ta skwi ŋa zlganhaftá wani.

Dasuwa káka nda vli ŋa nzata gha

⁷ Na nghanj Yesu ta gwal hagaf lu ta zba vla nzaku ɗinaɗina, ka'a nda hɔŋ nda mahɗiɗi mantsa: ⁸ «Ka hgaf hga mndu ta kagha da vla za skwa zay, ma gi lɔ ka da nzata ma vli ɗina, ka waya ka skwi mamu sana mndu ta malaghutá kagha hgaf lu ŋa da tsa vli ya. ⁹ Da lagha tsa mndu ta hgafstá kaghuni ya, da mnay ŋa gha kazlay: Sli'afslia'a, zlananjla ta na vli na ta na mndu na kɔ'a, ŋa ksutani ta kagha ka hula ta dza'a nzaglatá ma hamata vla nzaku. ¹⁰ Skwi ta raku ná, ka hgaf hga lu ta kagha da vla za skwa zay katsi, nzanza gha ma hamata vla nzaku karaku. Kɔ'a ka tsa mndu ta hgafstá kagha ya ná, "ɓay gra! sli'afslia'a, sawi da nzata hadya," ka'a dza'azlay. Mantsa tama nda tsafara vgha gha da gwal dza'a za skwi kawadaga nda kagha. ¹¹ Inda mndu ta glanaftá ghɔŋani, dza'a vraganavra lu, inda mndu ta vraganatá ghɔŋani dza'a kapanafkapa lu,» ka'a nda hɔŋ.

Hagafstá gwal ka pɗu ŋa za skwa zay

¹² Ka'a nda tsa mndu ta hgafstá ya mantsa: «Ka magamaga ka ta skwa zay ŋa badawa ka vaghu ɗɔr skwa zay ka hani a tsi ŋa mnduha, ma laghu ka hagay ta gra gha ta gra gha, ta zwanjama gha ta zwanjama gha, ta laghuni ta laghuni, nda ya ta slɔvdaha gha ka gadghal ka gadghal, da hgafstá hɔŋ ta kagha ŋa plaghamta manava tsaya baɗu ya ga tanj guli. ¹³ Ka magamaga ka ta skwa zay ŋa badawa katsi, haga ta la ka pɗu, nda la ka marghum, nda la nda rwa sɔlaha tanj, nda gwal nda ghulpa, ŋa zay. ¹⁴ Dza'a nzanza ka nda rfu kabga had fitik dza'a plaghamta hɔŋ manda va tsaya wa. Lazglafta dza'a plaghamta baɗu fitik dza'a sli'agapta tɗúkwa mnduha nda hafu,» ka'a.

Skwa zay dagala
Mat 22:1-10

¹⁵ Tahula snanata sana mndu mataba tsa gwal ta za skwa zay ya tsa gwada ya, ka'a nda Yesu mantsa: «Rfu da mndu dza'a za

skwa zayni ma ga mghama Lazglafta,» ka'a. ¹⁶ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Lagha sana mndu ka magatá skwa zay dagala, ka hagarjta tsi ta mnduha nda ndagha. ¹⁷ Ndu sakwa skwa zay, ka ghunaftá tsa mndu ya ta duhwalani da mnanatá tsa mnduha hagarj tsi ya kazlay: Saghawasa nda maga fitikani kə'a. ¹⁸ Lagha tsa mnduha ya ka mbahanaftá wi ta tva turtuk. "Mamu vwah skwa yu ná, tsaw nda nza tkwe' ka dza'a da nghanata ná, ki6a, wya dzvu," ka sani tanjtanj nda tsi. ¹⁹ "Mamu slaha hva dzawa yu ghwanj dza'a yu dzaghanjta" ná, ki6a, wya dzvu, ka sani. ²⁰ "Klafta da yeya ta makwa ta ga maghurbi yu tsaya dza'a kwal yu 6hata," ka sani nda njani. ²¹ Ka vragaghatá tsa duhwal ya dzagha, ka rusanafá tsi ta mghamani. Ka 6saftá tsa danjahagani ya ta nduf. Ka'a nda tsa duhwalani ya mantsa: "La misim-misim ta badawaha nda ya ta pazlalaha ma luwa, ka hagakta ka ta la ka pdu, nda la marughumha, nda ghuipata mnduha, nda la nda rwa selaha tanj," ka'a. ²² Tahula magatani, ka vradaghatá tsi. "Mghama da, nda maga tsa skwiha mna ka ya kay, tsaw ta teke'a vla nzakuha, ka'a." ²³ "La ta tvi ta tvi nda ya ma vla njajatá gam, ka hlakta ka ta inda mnduha dza'a slanaghata ka, ka da ndaghagapta vli ma hga ga ini, ka tsa danjahaga ya nda duhwalani. ²⁴ Ka yu ta mnaghunata ná, had' mndu mataba tsa gwal hagarj lu ya dza'a dantá skwa zaya da wa," ka'a.

Dina zlanja duhwalha Yesu ta inda skwi
Mat 10:37-38

²⁵ Ma sana fitik ta mbada mnduha rutututa ta tvi mista Yesu, ka mbədavata Yesu, ka'a nda hən mantsa: ²⁶ «Ka sagha da i'i mndu katsi, ba malaghutani ta dvtá i'i ka i dani nda mani, nda markwa tanj, nda zwanani, nda zwanamani, nda kwaghamani, nduk nda vərda ghəjani tani, kada nzakwa tsi ka duhwala da. ²⁷ Dər wa tsi ta kwalaghutá kla udza zlanjani*, ka kwalaghutá dza'a mista da, lavinj a ta nzakway ka duhwala da wa. ²⁸ Ka ta kumay mndu mataba ghuni ta baftá həga dagala katsi ní, had' ta nzata ka mbədaftá mbsaka skwi dza'a zadinja tsi karaku njə nghanjani ka mamu re had' wa a tsedani prak ka kdijntá tsa slna ya ra? ²⁹ Ka mantsa a tsi wu, ka laghani ka thaftá mndara tsa həga ya ka kwal kdijntá bafta katsi, inda gwal dza'a nghanavata ná, dza'a ghufasay hən. ³⁰ "Ngha ta na mndu na ta thaftá mndəra hga ka trapatá kdijnta," ka hən dza'azlay. ³¹ Mantsa guli, ka ta kumay sana mgham ta vulu nda sana mgham katsi, had' ta nzata karaku ka ndanapta ka dza'a lavinjərlavinj a wa a tsi ta guyata nda ghumani ta dza'a

sagha guyata nda tsi nda mnduha dəmbu' hisamsak wu ra? Tsaw tsatsi, dəmbu' ghwanj yeya njani ma mnduha. ³² Ka kə'a kə'a nghanadapta lavinjta a tsi wu, ta ghunafghuna ta mndani da tsa sana mgham ya ta kul 6hadaghatá tsi ndusa, njə dawa tva dzrafta nda tsi. ³³ Mantsa tama, had' mndu dza'a lavinjta nzata ka duhwala da mataba ghuni, ka zlinj a tsi ta inda skwihani wu,» ka Yesu sganaghata.

Slughul kul had' zdaku mida
Mat 5:13, Mak 9:50

³⁴ «Wya zda slughul, ka nda kda zdaku mida katsi, ndaw dza'a vraglanamta lu ta zdakwani na? ³⁵ Zdagla a njə pghafta ta vwah dər njə rgwa wu, dza'a pghidinjgha lu ta hadik. Ka mamu mndu nda sləmənja snay, ka sna tsi,» ka'a.

15

Slafta sana mndu ta tuwakani nda zada
Mat 18:12-14

¹ Ma sana fitik, ka gavadaghata gwal ta tska dzumna da sna gwada da Yesu. ² Mbada la Farisa nda gwal tagha zlahu ka runjwaku. «Ninjna na mndu na ta ghəjani ka gra gwal dmaku, wana ta za skwi kawadaga nda hən,» ka hən. ³ Ka mnə Yesu njə tanj nda mahdihi hdi: ⁴ «Wayə mataba ghuni, ka dər mək tuwakhani, ka zadavaghuta ya turtuk mataba tanj, dza'a kwal kul zlanavatá tsa pdukuha tanj təmbaymsak təmbay mida ya ma mtak, ka laghi da zba tsa turtuk ta zwađuta ya, ha ka nghanjani na? ⁵ Manda nghanjani, ka rfu tsi ta rfu, ka tsukwaftá tsi ta badzagani. ⁶ Manda vraktani dzagha, ka hagarjta tsi ta grahani nda sləvdahani. "Sawa ka rfa mu ta rfu, wana nda ngha yu ta tuwaka da si ta zwađuta kay," ka'a nda hən. ⁷ Ka yu ta mnaghunata ná, dza'a malaghumala rfu ta luwa ta ghəjə mnda dmaku turtuk ta mbədanaftá nzakwani, ka njə tdukwa mnduha təmbaymsak təmbay mida ta kwalaghutá mbədanaftá nzakwa tanj,» ka'a.

Slafta sana marakw ta kwabani si ta zwađuta

⁸ «Ari wati marakw ya, ta mutsaftá suley ghwanj, ka zwađugudunustá suley turtuk matabani, dza'a kwal kul tsamtá vu ma pitirla, ka tsukwa həga ka psay dasuwa ha ka nghanjani na? ⁹ Manda nghanjani, njə hagarjani ta magrahani nda sləvdahani. "Sawa, rfama ta rfu, wana nda ngha yu ta suley da si ta zwađuta kay, ka'a." ¹⁰ Ka yu ta mnaghunata ná, dza'a malaghumala rfu da duhwalha Lazglafta ta ghəjə mnda dmaku turtuk ta mbədanaftá nzakwani,» ka'a.

Dukwafta dani ta zwanjani si ta zwađuta

* 14:27 Ngha ta Lukwa 9:23.

husan̄ta tsa sani ya. Lavin̄ a kuni ta nza-kway ka kwalva Lazglafta kuni guli na, ka kwalva tsemi kuni guli wa,» ka Yesu.

Nzakwa la Farisa nda guma Lazglafta
Mat 11:12-13, 5:31-32, Mak 10:11-12

¹⁴ Ka ghubasu la Farisa ta sna inda tsa gwada ya ta Yesu, kabga d̄vud̄va hah̄n̄ ta tsemi. ¹⁵ Ka Yesu nda h̄n̄ man̄ta: «Ka t̄dukwa mndu an̄ni ka kaghuni ta mara gh̄n̄a ghuni ta k̄ma mnduha. Tsaw nda sna Lazglafta ta n̄d̄uf̄a ghuni. Tsa skwi ta ghubu mnduha nda ghuba ya n̄a, ka man-zakdaway nzakwani ta wa ira Lazglafta.

¹⁶ «Daga ghalya ta zraft̄a lu ta mna gwada ta gh̄n̄a skwi vindaf lu ma deftera zlah̄a Musa, nda ya ma deftera an̄biha, ha ka sagha ta fitika zlagapta Yuhwana mnda maga Batem. Ta fitika zlagapta Yuhwana mnda maga batem tama, ka zraft̄a lu ta mna gwada ta gh̄n̄a L̄fid̄a Gwada ta ga mghama Lazglafta, ka zlu'u mnduha ta vgha n̄a lami. ¹⁷ Tsaw mal nd̄akwed̄ata h̄rd̄uta luwa nda had̄ik ka d̄d̄avaghuta that̄a skwi turtuk ma zlahu,» ka'a.

Tagha skwi ta gh̄n̄a ghzla marakw

¹⁸ «Mndu ta ghzlin̄t̄a marakwa tan̄ ka klaft̄a sani n̄a, hliri ta hlu tsa mndu ya. Mndu ta klaft̄a marakw ghzlin̄ z̄'ala tan̄ guli n̄a, hliri ta hlu tsa mndu ya,» ka'a.

I sana mnda gadgh̄l nda Lazar

¹⁹ «Mamu sana mndu ghalya ka gadgh̄l, l̄gut kulefed̄ed̄a nda bla dzvani ta sud̄a tsi ta vgha. Inda fitik, skwi dzadz̄a ta z̄ lu ga tan̄. ²⁰ Mamu sana mndu guli Lazar hgani, ka p̄du, ka lku vghani dze'dze', ta zi'aku, ta hani ta watgha ga tsa mnda gadgh̄l ya. ²¹ Ta kumay si ta baghaftani nda wiwisa dafa ta rkata ma vl̄ zay tsa mnda gadgh̄l ya, sew mutsaf a wa. Ama kriha yeya katak ta sl̄'adaghata da ni'a tsa lkuhani ya. ²² Ka mtuta tsa mndu ka p̄du ya, ka tsukwaghat̄a duhwalha Lazglafta fata tavata Abraham. Ka mtut̄a tsa mnda gadgh̄l ya guli, ka padamt̄a lu. ²³ Ka ghuȳ tsi ta d̄n̄wa katakata ma vl̄ nzakwa gwal nda rwa. K̄'a k̄'a klan̄t̄a gh̄n̄ n̄a, ka nghan̄t̄a tsi ta Abraham di'n̄ kawadaga nda Lazar. ²⁴ «Da d̄a Abraham! Tawat̄a hidah̄ida ta i'i! Ghunafghuna ta Lazar ka tsughumamta tsi ta nd̄af̄n̄a dzvani ma imi, ka did̄ifta tsi ta ghan̄ik l̄n̄l̄n̄l̄n̄, kabga ta ghuya d̄n̄wa yu katakata ma na vu na,» ka'a dzat̄a lawlaw. ²⁵ Ka Abraham nda tsi man̄ta: «Saḡn̄! Havaphava ka za mghama gha si ta z̄ ka ma nzakwa gha nda iri ta gh̄n̄a had̄ik, ta ghuȳ Lazar ta d̄n̄wani ya. Ndana tama nda l̄a n̄d̄uf̄a tsatsi, ta ghuȳ kagha ta d̄n̄wa gha. ²⁶ Zlan̄ha lu ta tsa, mamu mghama gudzuvrun̄ ta dgamata. D̄r m̄a ta kumay mnduha ta sl̄'af̄ta hadna da an̄ni n̄a dza'a

da kaghuni n̄a, lavin̄ a h̄n̄ wa. Lavin̄ a lu ta tsughwadagapta da kaghuni ka sagha da an̄ni guli wu,» ka'a. ²⁷ «Ka si man̄ta tsi, wya dzvu, ghunat̄a Lazar da la ga da d̄a, ²⁸ kabga ta mamu zwanama d̄a hutaf. Ka dza'a tsi da snanamt̄a h̄n̄, da sagha hah̄n̄ guli da ghuya d̄n̄wa ma na vl̄ ghuya d̄n̄wa na,» ka tsa mnda gadgh̄l ya. ²⁹ «Mamu vindat̄a deftera zlah̄a Musa nda vindat̄a gwada la an̄biha da zwanama gha, ka snasna h̄n̄,» ka Abraham nda tsi. ³⁰ «Slaghwa a tsaya da d̄a Abraham wu, ka sl̄'af̄ hadna mndu da gwal nda rwa, ka lagha slanaghat̄a h̄n̄ ka tsi n̄a, hadahada h̄n̄ dza'a mb̄d̄an̄aft̄a nza-kwa tan̄,» ka tsa mnda gadgh̄l ya. ³¹ «Ka va a h̄n̄ ta sna tsa zlah̄a Musa nda tsa gwadaha la anabi ya wu katsi, d̄r ki sl̄'af̄ta mndu da gwal nda rwa ka lagha slanaghat̄a h̄n̄, had̄ fitik dza'a snata h̄n̄ wu, ka Abraham nda tsi,» ka'a.

17

Hidaku vla Yesu

Mat 18:6-7,21-22, Mak 9:42

¹ Ka Yesu nda duhwalhani tama man̄ta: «Nda nza tkwe' ka nzakwa skwiha dza'a dzin̄t̄a mnduha ka tuthun. Ama d̄n̄wani ma mndu ta zl̄mbin̄t̄a sani. ² Ta d̄n̄wa ya ma hbanam lu ta buna ma lwi ka vzaghata da dr̄af, ka vzamtani ta sanlaha nda hta da dmaku. ³ Nghawa gh̄n̄a ghuni!

«Ka gaga zwanama gha ta dmaku, mnanan̄mna dar. Ka mb̄d̄an̄af̄ mb̄d̄a tsi ta nzakwani, planapla ta dmakwani. ⁴ Ka d̄r nd̄af̄n̄ s̄la gaghata tsi ta dmaku ta fitika turtuk ka va sagha tsi mnaghan̄ta kazlay: Bgad̄aya k̄'a, plinispla,» ka'a.

Gwadata zlḡhay nda n̄d̄uf̄

⁵ Ka gwal ghunay nda Mgham Yesu man̄ta: «Saḡn̄n̄agha zlḡhay nda n̄d̄uf̄,» ka h̄n̄. ⁶ Ka Yesu tsu'anaf̄t̄a wani ta h̄n̄ man̄ta: «Ka mamu zlḡhay nda n̄d̄uf̄a ghuni ta d̄ta hya kramasa katsi, dza'a mnay kuni n̄a ya babala ya kazlay: Td̄aft̄a ta vgha gha ka dza'a ka vzamt̄a vgha ma dr̄af k̄'a, n̄a snaghunatani.»

V̄rd̄a kwalva

⁷ «Ka mamu ya mataba ghuni ta hvanatahva ta mndu, ka ta nghanat̄a rini a tsi, na gi nghan̄ta tsa mndu ya ta saghani ma vwah n̄a, «sawi misimimisim da za skwa zay» ka'a dza'azlay nda tsi ra? ⁸ Skwi dza'a tsi mnay n̄a, «diha skwa zay, ka mb̄d̄apta ka ta l̄gut n̄a vl̄ skwi n̄a d̄a, ta z̄ yu. Tahula tsa, n̄a zay gha ta n̄a gha k̄'a.» ⁹ Dza'a rfay ta tsa kwalva ya kabga magatani ta tsa skwi mnana tsi ya ra?

¹⁰ «Man̄ta ya kaghuni guli, ka magamaga kuni ta skwi mnaghuna Lazglafta n̄a magay katsi, «nu hayhaya kwalva ma an̄ni 6a, skwi

ya laviŋ ŋni ta magata maga ŋni, ka kuni mnay,» ka'a.

Mbanafta Yesu ta sana mndu ksu rda mndu

¹¹ Ta dza'a Yesu da luwa Ursalima, ka labə tsi ma takataka hadika Samari nda Galili. ¹² Tata lamə nda la Yesu da sana luwa, ka sagha gwal ghwanj hlu rda mndu ta həŋ guyaku nda tsi. Ka nzagaghatá həŋ kətsau'. ¹³ «Mgham Yesu, tawatá hidáhida ta aŋni,» ka həŋ kapaŋtá lwi. ¹⁴ Na gi pghafta irani ta həŋ, «Iawa la maranaŋtá vgha ghuni ta mnda dra skwi ŋa Lazglafta,» ka'a nda həŋ. Tata mbada həŋ ka dza'a, gi kləwad nda mbamba həŋ. ¹⁵ Na gi nghanjá sani turtuk mataba taŋ ta tsa mbatani ya, ka vraktá tsi nda zləzlvá Lazglafta nda lwi dagala dagala, ¹⁶ ka lagha tsi zləmbatá ma ghuva Yesu, ka rfay. Tsaw mnda la Samari tsa mndu ya. ¹⁷ Ka Yesu mantsa: «Ghwanj a həŋ ta mbambaftha kay ra? Ga tsaha təmbay ya katek na? ¹⁸ Nana mndu ka matbay na yeya kweŋkweŋ ta vrageghata da rfanaghatá Lazglafta ra?» ka Yesu ta ghəŋjani. ¹⁹ «Sli'afslí'a gha ka dza'a ka, zlgħay nda ŋudufa gha ta mbagħafta,» ka Yesu nda tsi.

Ma takataka ghuni ga mghama Lazglafta

Mat 24:23-28,37-41

²⁰ Ka la Farisa nda Yesu mantsa: «Yawu dza'a sagha fitika ga mghama Lazglafta na?» ka həŋ. Ka'a nda həŋ mantsa: «Ghur a dza'a nghanja lu ta sagha ga mghama Lazglafta wa,» ka'a. ²¹ «Had lu dza'a mnay kazlay: A! "Wana tsi," a! "Wa'a tsi" kə'a wa. Dina ka snaŋta ghuni kazlay: Ma takataka ghuni ga mghama Lazglafta kə'a,» ka Yesu nda həŋ.

Fitik dza'a sagha Zwanja mndu

²² Ka'a nda duhwalhani guli mantsa: «Dza'a saghasa fitik ŋa kumaŋta ghuni ta nghanjá fitika Zwanja mndu dar turtuk səla tsi, nghanjá a kuni wa. ²³ Ka lu dza'azlay nda kaghuni na: "A! Wa a hada a," "a! Wana hadna," yaha kuni da dza'a, yaha kuni da slaslamaku. ²⁴ Manda dáslakwa wuda luwa ta sli'aftha ta sana slərpu ka labə da sana vli ya ná, mantsa ya dza'a sagha Zwanja mndu bađu ŋani fitik. ²⁵ Ma kda tsaya, dza'a ghuyapə ghuya ta daŋwa katakata ŋa vzinjta na mnduha ta na fitik na. ²⁶ Tsa skwi ta maguta ma fitika Nuhu* ya ná, mantsa ya dza'a magakwa tsi ma fitika Zwanja mndu guli. ²⁷ Ta zazaku mnduha, ka sasaku, ka hla mi'i, ka vla kwagha taŋ ŋa zə'al, ha ka sagha fitik kəl Nuhu ka lami da kwambalu, ka sagha imi vlundud zadánatá həŋ. ²⁸ Ka guram nda skwi ta magata ta fitika Ludu

dza'a magakwa tsi. Ta zazaku mnduha, ka sasaku, ka sakway, ka dzawapta, ka ŋabay, ka babay, ²⁹ vagim bađu sagħwa Ludu ma Suduma† ya, ka zlagatá drafa vu zadánatá həŋ tendərzele'. ³⁰ Manda va tsaya dza'a nzakwa tsi bađu tsa fitik dza'a zlagapta Zwanja mndu ya.

³¹ «Bađu tsaya, ka ta nzaku mndu ta dadəmatá ghəŋa həga, dər ma mamu huzlani ma huđa həga, yaha tsi da saha da hlay, ka hwayaghuta tsi. Mantsa mndu ma vwah guli, yaha vru dzaghani. ³² Havakwa markwa Ludu‡ 6a! ³³ Mndu ta kuma mbanaftá hafani ka ghəŋjani ná, dza'a zadinjzada. Ama mndu ya ta zadinjta hafani dza'a mutsafmutsa. ³⁴ Ka yu ta mnaghunata ná, ma tsa rvidik ya, gwal his ta hani ta ghzəŋa turtuk, ŋa klagħutá sani, ka zlanavatá sani. ³⁵ Mi'aha his ta hu'u ka skwa turtuk, ŋa klagħutá sani ka zlanavatá sani. ³⁶ [Mnduha his ma vwah, ŋa klagħutá sani ka zlanavatá sani,]» ka'a nda həŋ. ³⁷ Ka duhwalhani nda tsi mantsa: «Ga dza'a magakwa tsa skwiha ya ni Mghama dá?» ka həŋ. «Ka ga mbala skwi ya ná, hada ta tska gugzlum ta vgha,» ka'a nda həŋ.

18

Sana ghwadaka mnda tsa guma

¹ Ka mnə Yesu ta mahdihi ŋa taŋ, ŋa gdavata taŋ nda maga du'a, yaha malandugwa taŋ da rwaku, da zlanatá həŋ. ² Ka'a mantsa: «Mamu sana mnda tsa guma ma sana luwa kul zləŋa Lazglafta, had ghuyani nda mnda səla wa. ³ Mamu sana markwa wadgu ma va tsa luwa ya guli, ta va gdata ta lagha da mnay ŋani kazlay: Dganja guma mataba ŋni nda ghuma da, ka'a tazlay. ⁴ Nda kda fitika kwalagħutani ta tsanata tsa gumani ya. Tahula tsa, ka'a ma ghəŋjani mantsa: «Dər ma zləŋa a yu ta Lazglafta wu, had ghuya da nda mnda səla guli wu, ⁵ tsaw wana na wadgu na ta ghuya i'i, dər tsanata da ta na gumani na, yaha da gdata ta sagha da ghuya ghəŋa da,» ka'a. ⁶ «Fawa sləməŋ ka sna kuni ta skwi mnə tsa ghwadaka mnda tsa guma ya 6a! ⁷ Lazglafta yeya dza'a kwal kul maganata zdaku ta mnduhani ta wahu da tsi giftik nda rvidik tani ŋa gərda həŋ rki na? ⁸ Ka i'i ta mnaghunata, dza'a gi maganamaga ta zdaku ta həŋ gi hadahada. Nziya nza tsi, bađu vrageghata dza'a vrageghata Zwanja mndu ní, dza'a slanagħasla ta gwal ta zlgħafta nda ŋuduf rki na?»

Mnda la Farisa nda sana mnda tska dzumna

⁹ Ka mnə Yesu ta sana mahdihi guli kabga sanlaha ta ngħa ghəŋa taŋ ka gwal

* 17:26 Ngħa ta Zlrafta 6:5-12 nda 7:6-23. † 17:29 Ngħa ta Lukwa 10:12. ‡ 17:32 Ngħa ta Zlrafta 19:26.

tđukwa ta kəma Lazglafta ka ghuḅasa sanlaha. ¹⁰ Ka'a mantsa: «Mamu sana mnduha his ta nladafata da həga Lazglafta da maga du'a. La Farisa sani, mnda tska dzumna sani. ¹¹ Ka sladatá tsa la Farisa ya ka maga du'a ma ghənjani. Ka'a mantsa: «Ari Lazglafta, ta rfay yu ta kagha, kabga nza a i'i manda sanlaha ma mnduha, gwal ghali, ka ghwadak mnduha, nda gwal hliri wa. Nza a yu mnda ya mnda tska dzumna ya wa. ¹² Fitik his ta fata yu ka suma ma luma, ta vlay yu ta skwi turtuk ŋa gha ma skwiha da ghwanj ka'a.» ¹³ Na tsa mnda tska dzumna ya kay ka nzagaghata katsau', walaŋ a ta kapanťa ghənj nda ta luwa wa. Mbađa kə'a ka wuslikay dzvu, ka dza ghuva. Ka'a mantsa: «Ari Lazglafta, tawa ta hidahida ta i'i ta nzakway ka mnda dmaku na,» ka'a. ¹⁴ Ka i'i ta mnaghunata, ta lagha tsa mndu ya dzaghani, nda dzra ŋani nda Lazglafta. Mantsa a nzakwa ŋa tsa la Farisa ya wa. Nzakwani ná, dər wa ta kapanaftá ghənjani, dza'a gwitsaganagwitsa lu. Ka hananahana mndu ta ghənjani, dza'a kapanafkapa lu,» ka'a.

Na gwal ta gara vgha nda zwani, ga mghama Lazglafta

Mat 19:13-15, Mak 10:13-15

¹⁵ Mbađa mnduha ka va hlaktá zwani kwitikw kwitikw da Yesu ŋa tfanaghatani ta wi ta hənj guli, Na nghanťa duhwalhani ta tsa hladaghatá zwani ya, ka ghlzə hənj ta hənj. ¹⁶ Ka hganťa Yesu ta hənj, ka'a mantsa: «Zlanjwazla ta zwani ka sagha hənj da i'i! Ma pyə kuni ta hənj. Nda nza ga mghama Lazglafta ka ŋa gwal ta gara vgha nda hənj. ¹⁷ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dər wa ta kwal kul tsu'aftá ga mghama Lazglafta manda zwanj kwitikw ná, haď dza'a walaŋta lami dida dekdek wu,» ka'a.

Sana mnda gadghal

Mat 19:16-30, Mak 10:17-31

¹⁸ Ka dawantá sana mghama la Yahuda da Yesu ka'a mantsa: «Ŋərma mgham, nu da a yu magay ka da mutsafta yu ta hafu ŋa kđekedzeŋ na?» ka'a.

¹⁹ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Kabgawu ta kəl ka hga i'i ka ŋərma na? Lazglafta turtukwani ŋərma. ²⁰ Nda sna ka, ka zlahu ta mnay: «Ma hlu ka tiri, ma dza ka ta mndu, ma ghali ka ta ghali, ma tsanava ka ta gwada ta mndu, vlatá glaku ŋa i da gha nda ma gha*, kə'a,» ka Yesu nda tsi. ²¹ «A'! Sna a i'i ta tsaha ya daga ma ga zwanja da ra,» ka'a. ²² Na snanťa Yesu ta tsaya, ka'a mantsa: «Turtuk skwi ta pđagədaghawta. La dzawantá skwiha gha, ka daganafata ka ta tsedani ta la ka pđu, dza'a mutsay ka

ta gadghəl ta luwa, ka vrakta ka, ka dza'a ka mista da,» ka'a. ²³ Na snanťani ta tsa gwada ya, su'anak kumani kabga gadghəl ya katakata.

²⁴ Nghanata Yesu ta tsa su'anaka ta ŋudufani ya, ka'a mantsa: «E'! Nda bla ka lama gadghəl da ga mghama Lazglafta. ²⁵ Ta dran lama ŋalibwa nda ta ghuruma lipir, ka lama gadghəl da ga mghama Lazglafta,» ka'a. ²⁶ «Ka si mantsa tsi, waya dza'a mbafta 6a?» ka tsa gwal ta sna skwi ta mnə tsi ya. ²⁷ «Tsa skwi nda bla nzakwani da mnda səla ya ná, bla a da Lazglafta wu,» ka Yesu zlgahanafatawa tanj. ²⁸ Ka Piyer mantsa: «A'! Wana anji na zlantá inda skwa ŋni, ka dza'a mista gha,» ka'a. ²⁹ Ka Yesu nda hənj mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ka zlanjla mndu kabga mghama Lazglafta, ta hgani, ka markwa tanj a tsi, ka zwanamani a tsi, ka i dani nda mani a tsi, ka zwanani a tsi, ³⁰ dza'a kwal kul mutsaftá skwi dagala ma na zamana na, ŋa mutsaftani ta hafu ŋa kđekedzeŋ dazlay wu,» ka'a.

Mnəgłta Yesu ta dza'ani mtaku nda sli'agaptani

Mat 20:17-19, Mak 10:32-34

³¹ Ka hgadaghatá Yesu ta duhwalhani ghwanjpdə his da tsi, ka'a nda hənj mantsa: «Wana mu ta dza'a da Ursalima hada dza'a kđafta skwi vindaf la anabi ta ghəŋa Zwanja mndu. ³² Dza'a vlanjla lu ta gwal kul nzakway ka la Yahuda, ŋa gagay tanj, ŋa rarazay tanj, ŋa tafay tanj ta sərdək tida. ³³ Tahula sləvapta tanj nda krupi, ŋa dzata. Ta mahkana fitik, ŋa sli'agaptani.» ³⁴ Sna a duhwalhani ta tsa skwi ta mnə tsi ya wa. Gwada nda difa ya ta snə hahənj, sna a hənj ta klatá ghənjani wa.

Mbanafata Yesu ta sana mndu nda ghulpa

Mat 20:29-34, Mak 10:46-52

³⁵ Nduasadaghata Yesu tavata luwa Yeriku, mamu sana ghulpa ta mndu ta nzaku ta wa tvi ta gatá skwi. ³⁶ Snanťani ta dəmga ta sli'adaghatá, ka dawantá tsi ta skwi ta magaku. ³⁷ Ka mnanatá lu kazlay, Yesu mnda la Nazaret ya ta labə kə'a. ³⁸ Ka'a mantsa: «Yesu zwanja Dawuda, tawatá hidahida ta i'i,» ka'a dzatá lawlaw. ³⁹ Lagha tsa gwal ta kəma ya ka daway, ka mbəl ŋa hanafatá wi. «Zwanja Dawuda, tawatá hidahida ta i'i!» ka'a sganaghatá lwi dagala dagala. ⁴⁰ Ka sladavatá Yesu. «Klakwakla,» ka'a mnanatá mnduha. Manda gavadanaghata, ⁴¹ «nu ta kumə ka ta magaghata da na?» ka Yesu dawantá da tsi. «Maləma da, ka nghəglanťa yu ta vli,» ka'a nda tsi. ⁴² Ka Yesu nda tsi mantsa: «Nghəglanťa gha, zlgay nda ŋudufa gha ta mbaghafta,» ka Yesu nda tsi.

* 18:20 Ngha ta Sabi 20:12-16, Vrafta ta Zlahu 5:16-20.

⁴³ Gi hadahada, nzuwidiŋirani, ka sli'aftá tsi ka dza'a mista Yesu nda zlazlva Lazglafta. Inda mndu ta nghanja ka zlazlva tsi ta Lazglafta.

19

I Yesu nda Zakayus

¹ Ka ɓhadamtá Yesu da luwa Yeriku, ka labə nda mida. ² Mamu sana mndu ta hɓə lu ka Zakayus, mali ta ghəŋa gwal tska dzumna, gadghal ya guli. ³ Ka zbə tsi ta tva gmata nda Yesu, ka wa tsi ya. Tsaw laviŋ a ta nghanja wa. Ka dekweri nzakwani tskutska mnduha guli ⁴ Ka hwayaghatá tsi nda ta kəma, ka njadafta ta sana fwa babala, ŋa nghanja Yesu ta labə nda ta tsa tvi ya. ⁵ Manda ɓhadaghata Yesu da tsa vli ya, ka kapaŋtá tsi ta ghəŋ, ka nghanjafta. Ka'a mantsa: «Zakayus, sasa gha misimmisim da ghuni ta dza'a yu gita.» ka'a. ⁶ Ka gi saha Zakayus, ka laghu həŋ da tan, ka tsu'aftá tsi ta Yesu nda rfu. ⁷ Nghanja mnduha ta tsaya, mbaɗa həŋ ka rurunwaku. «Wa a laghwa tsa mndu ya da mnda dmaku,» ka həŋ. ⁸ Ka sladata Zakayus, ka'a nda Mgham Yesu mantsa: «Sna ɓa Mghama ɗa! Dza'a daganafá sləbaha gadghəla ɗa yu ta la ka pɗu. Ka mamu mndu si hulɗadunus yu ta skwani, fwaɗ sɛla dza'a planamta yu ta va tsa skwani ya guli,» ka'a. ⁹ Ka Yesu mantsa: «Samsa mbaku da na hɛga na gita, kabga zivra Abraham tsatsi guli. ¹⁰ Tsaya ná, sa psa gwal nda zaɗa ŋa mbambanafá həŋ Zwanja mndu,» ka'a.

Kwalvaha hkən

Mat 25:14-30

¹¹ Tata snaysnay həŋ ta tsa skwi ya, ka sganaghatá Yesu ta mahdihi kabga ndusanavatani ta luwa Ursalima. Guli ná, zlah gi dza'a zlagapzлага ga mgham Lazglafta, ka mnduha ta ndanay. ¹² Wya tsa skwi ta mnə tsi ya: «Mamu sana mndu ka katsala mndəra tan ta laghwi ta sana hadik di'ij, ŋa famta ka mgham, kada vrakta tsi. ¹³ Ma kɗə tsi kada laghwi, ka haga'atá tsi ta gwal ksanatá slna ghwan ka daganafá tseda dasu* pal pal pal ta həŋ. «Ka tsakala kuni ta tsakala nda tsi ta vraktá yu,» ka'a nda həŋ. ¹⁴ Tsa mndu ya ná, ta husanhusa ta tsa mnduha ta tsa hadik ya. Ka ghunafá həŋ ta mnduha ta hulani kazlay: Va a ŋni ta gayni ta mgham ta ghəŋa anji wu kə'a. ¹⁵ Kulam nda tsa, ka famtá lu ma mgham, ka vraktá tsi ta hadikani. Ka hagaktá tsi ta tsa gwal daganaf tsi ta tseɗi ya, ŋa ɗawanja ta həŋ ta skwi mutsanagha həŋ. ¹⁶ Ka lagha sani tanjan. Ka'a mantsa: «Mghama ɗa! Ghwan mutsanagha yu ta ghəŋa tsa vliha ka ya kay,» ka'a nda tsi. ¹⁷ «Dina tsa, vɛrɗa kwalva

ka. Fitika tsa nzata gha ka vɛrɗa mndu ma skwi ki'a ya, ka ŋumna ta ghəŋa luwaha ghwan ta famta yu ta kagha,» ka tsa mgham ya nda tsi. ¹⁸ Ka lagha mahis. «Mghama ɗa! Hutaf mutsanagha yu ta ghəŋa tsa vliha ka ya kay,» ka'a nda tsi. ¹⁹ «Kagha guli, ka ŋumna ta ghəŋa luwaha hutaf ta fanaghata yu ta kagha, ka'a.» ²⁰ Ka sagha sani. Ka'a mantsa: «Mghama ɗa! A'a tseda dasa gha. Ma lgut si mbsamta yu. ²¹ Zlanafzlanja yu ta kagha, nda bla gwada ta kagha, ta klay ka ta skwi kul fata ka, ta tsKay ka ta skwi ta vwah ya kul sləgafá ka,» ka'a nda tsi. ²² «Ghwadaka kwalva ka. Ta gwada gha ta tsaghaghata yu ta guma. Nda sna kagha kazlay: Nda bla gwada ta i'i, ta klay yu ta skwi kul fata yu, ta tsKay yu ta skwi ta vwah kul sləgafá yu kə'a a tsa wa. ²³ Kabgawu kwal ka kul famta ta tsa tseda ɗa ya ma banji? Ma na vrakta ɗa na ná, ma ŋa klagapta ɗa nda zwan ta ghəŋani?» ²⁴ Ka mgham nda tsa gwal hada ya mantsa: «Klagadanagha tsa tseda dasu ya ka gwanaghata kuni ta tsa ghwan ŋani ya,» ka'a. ²⁵ Ka həŋ nda tsi mantsa: «A'a! Ghwan a ŋani tsa mghama ɗa wa!» ka həŋ nda tsi. ²⁶ «Ka i'i ta mnghunata wa, ka mamu skwi da mndu katsi, ŋani ta sganaghata lu. Ala ka had skwi da mndu wu katsi, kləgadanaghutá va tsa ki'atani ta fə tsi ta ghəŋ tida ya, ka'a zlgahanafawi ta həŋ. ²⁷ Tsa hamata gwal kul kuma nzakwa ɗa ka ga mgham ta ghəŋa tan ya, hlagaghawahla ta həŋ ka pslata kuni ta həŋ tawa ira ɗa, ka'a nda həŋ,» ka Yesu. ²⁸ Tahula mnata Yesu ta tsa gwada ya, Ka sli'aftá tsi ka mbaɗa ta kama tan ŋa dza'a da Ursalima.

Lama Yesu da luwa Ursalima

Mat 21:1-11, Mak 11:1-11, Yuh 12:12-19

²⁹ Manda ndusanavatani ta luwa Beslaze, nda luwa Betani ta nzakway ndusa nda ghwa Zaytun ya, ka ghunafá tsi ta duhwalhani his. Ka'a nda həŋ mantsa: ³⁰ «Lawala da na luwa ta kəma mu na. Bhadaghata ghuni ya, dza'a slanaghasla kuni ta zwanja kɗih ta hba, ta kul walantá mndu ta lafi tida. Ka plata kuni ka klaktá kuni. ³¹ «Ka ŋaw ta pla kuni na?» ka mndu nda kaghuni ya, «Mgham ta psay» ka kuni dazlay nda tsi, ka'a.

³² Ka laghu tsa gwal ghunagha lu ya, ka slanaghatá həŋ manda ya ya mnana Yesu ta həŋ. ³³ Tata play play həŋ, «ŋaw kuni ta zwanja kɗih na?» ka tsa gwal nda kɗiha tan ya. ³⁴ «Mgham ta psay,» ka həŋ zlgahanafawi ta həŋ. ³⁵ Ka klanaktá həŋ ta tsa zwanja kɗih ya ta Yesu. Ka pghaftá həŋ ta lgutha tan tida. Ka faftá Yesu tida. ³⁶ Ka gavu həŋ ya ná, ka zlazlatə mnduha ta lgutha tan ta tvi. ³⁷ N dusadaghatani nda Ursalima, nda ta tsa tvi ta saha nda tvə ghwa Zaytun

* 19:13 Tseda vagha mndu turtuk turtuk ya.

ya, mbada inda tskata duhwalhani ka rfu, ka zləzlvə Lazglafta nda lwi dagaladagala ta ghəŋə inda mazəməzəməm ya nghan hən. ³⁸ «Ka tfanaghatfa Lazglafta ta wi ta Mgham ta sagha ma hgni. Zđaku ta luwa, glaku ŋa Lazglafta ta luwa nda gaftək,» ka hən. ³⁹ «Lma ta na duhwalha na 6a, ka l6ata hən,» ka sanlaha ma la Farisa ta lami da taba dəmgə. ⁴⁰ «Ka i'i nda kaghuni wa, ka hafha hən ta wa taŋ nā, pala dza'a wahay,» ka'a nda hən.

Taway Yesu ta luwa Ursalima

⁴¹ Nduśadaghatani dəkđək nda luwa, ka nghanavata tsi, ka taw tsi ta taw ta ghəŋəni. ⁴² Ka'a mantsa: «Ka m'á nda sna kagha Ursalima káka má da zba zđakwa gha gita! Ndana tama, zadagħagħazada nghanlanta a ka wa. ⁴³ Dza'a sagħasa fitika ksagħagħata, ŋa dzəbafata ghuma gha ka waghafata, ka ŋamtá kagha hesl dər ndiga. ⁴⁴ ŋa zadagħata nda mnduha gha tani. Zlanata a hən ta nzugwatá pala ta ghəŋə sani wu, kabga tsatsafa a kagha ta tsa fitika sagha Lazglafta da kata kagha ya wu,» ka'a.

Ghəzlay Yesu ta gwal dzawa skwi ma həga Lazglafta

Mat 21:12-17, Mak 11:15-19, Yuh 2:13-22

⁴⁵ Ka lamə Yesu da həga Lazglafta, ka zlraftá tsi ta ghəzlagaptá gwal ta tsakala. ⁴⁶ Ka'a mantsa: «Vinda a ma deftera Lazglafta kazlay: Həga dā ná, həga maga du'a ya kə'a ra? Na kaghuni ná, ka ninŋa ka galigha la ghali'?» ka'a nda hən. ⁴⁷ Ka taghə Yesu ta skwi ŋa mnduha ma həga Lazglafta inda fitik. Mbada gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda gwal tagha zlahu, nda la mali ta ghəŋə mnduha ka psa dzatá Yesu. ⁴⁸ Ama sna a hən ta tvi ka hən dza'a 6hanavata wu, kabga dar faza mnduha ta vgha ka sna gwadani.

20

Wa ta vlanŋá tvi ta Yesu ŋa magay mantsa na?

Mat 21:23-27, Mak 11:27-33

¹ Ma sana fitik, ma tsa fitika tataghay Yesu ta skwi ŋa mnduha ma həga Lazglafta, ka mna Lfida Gwada ya, ka sli'adaghatá la mali mali ta ghəŋə gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu, nda la galata mndu slanaghata. ² Ka hən mantsa: «Mnanŋamna, ka wa ta mnaghatá maga na skwiha na, ka wa ta vlaghatá mbrakwa magay?» ka hən nda tsi. ³ Ka Yesu mantsa: «Ka dāwaghuna dawa i'i guli. ⁴ Lazglafta ta ghunagatá Yuhwana da maga batem re, ari mnduha a na? mniha wa mna,» ka'a nda hən. ⁵ Ka nzatá hən ka dzrəkay mataba taŋ. «Ka Lazglafta ya ta ghunagata» ka mu, «nu kul zlgħaftá kuni ta gwadani 6a,» ka'a dza'azlay nda

amu. ⁶ «Ka mnduha ya» ka mu guli, dza'a zlrətsaku mu nda pala da inda mnduha ŋa pslatá amu, kabga nda sna inda taŋ kazlay: Anabi Yuhwana kə'a.» ⁷ «Sna a aŋni ka wa ta ghunaghatata wu,» ka hən nda tsi. ⁸ Ka Yesu mantsa: «Ahaa! I'i guli ná, had' yu ta mnaghunata ka wa ta vlihatá mbrakwa maga tsa skwiha ya wu,» ka'a nda hən.

Sana mnda vwaha inabi ta sidi

Mat 21:33-46, Mak 12:1-12

⁹ Tahula tsa, ka zlraftá Yesu ta mna mahdihi ŋa mnduha, ka'a mantsa: «Lagha sana mndu ka ŋəbafatá fuha inabi ma vwa-hani. Ka sli'aftá tsi ka lagħwi distaluwa ŋa nzdavata. ¹⁰ Magatá fitika daga yakwa fwa inabi, ka ghunaftá tsa mndu ya ta kwalvani slanaghatá tsa gwal ta hva vwaha tsa inabi ya, ŋa hlanafatá mayaka ŋani ma yakwa fu. Ka mbədanatá tsa gwal ta hva tsa vwah ya ta tsa kwalva ya nda dzə kul klanafata. ¹¹ Ka ghunglaftá tsi ta sana kwalvani, ka rəhaptá hən ta tsaya guli, ka rarazata, ka vrinta kul klanafata. ¹² Ka ghungladaptá tsi ta mahkəna kwalvani, ka balanatá hən ta tsaya guli ka vzidiŋta. ¹³ Ka dani ma tsa vwaha inabi ya mantsa: «Waka yu dza'a magay? dza'a ghuna zwanə dā dvu yu, yu. Tsatsi yeya dza'a vlə hən ta glaku ŋani,» ka'a. ¹⁴ Na ghur nghanay tsa gwal ta hva vwaha tsa inabi ya ta lagha tsa zwan ya, gi ka hən mantsa: «Ya wana tsa mndu dza'a za həga ya tane, dzamadza, ka nzakwa na fuha inabi na ka ŋa mu,» ka hən. ¹⁵ Ka tsəhaghatá hən di'ij nda tsa vwaha inabi ya, ka dzata.» Ka Yesu mantsa: «Mantsa tama ni, nu dza'a maganata dani ma vwaha inabi ta hən?» ¹⁶ Dza'a lagħala slanaghatá tsa gwal ta hva tsa vwaha inabi ya, ka pslatá hən. ŋa klaftani ta tsa fwa inabi ya, ka fanamta ma dzvu ta sanlaha ma mnduha,» ka'a nda hən. «Had'tsaya dza'a magaku mantsa wu,» ka tsa mnduha ta sna gwada Yesu ya hlafawi.

¹⁷ Ka naghadamtá Yesu da kuma taŋ, ka'a mantsa: «Nu klatá ghəŋə tsa gwada vindaf lu ma deftera Lazglafta kazlay:

Tsa pala wuđidij gwal ta ba həga ya,

ta nuta ka palaka tughwa həga* kə'a ya?

¹⁸ Inda mndu dza'a nzegħwafata ta tsa pala ya, dza'a huru6u huru6a. Ka tsa pala ya ta dədanaghatá tsa mndu ya katsi guli, dza'a hu'anap hu'a ŋərdək,» ka'a.

Nda ra ka pla dzumna ŋa mghama Ruma ra?

Mat 22:15-22, Mak 12:13-17

¹⁹ Ma va tsa fitik ya, ka zlə la mali ta ghəŋə gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu, ta tva ksafatá Yesu, kabga nda sna hən kazlay: Ta ghəŋə taŋ ta mna Yesu ta

† 19:46 Ngha ta Isaya 56:7 nda Irmiya 7:11. * 20:17 Ngha ta Zabura 118:22.

tša mahdihi ya kə'a, ama ka zləŋaftá həŋ ta mnduha.

²⁰ Ka va dəkwaŋts həŋ ta Yesu, ka ghunadaghatá həŋ ta sana mnduha ta nzakway manda va ya nərma mnduha ya, da dawa gwada da Yesu, ŋa dəkwaŋts gwada da tsi, ŋa ksafta ka vlaŋtá ŋumna. ²¹ Ka dawaŋtá həŋ da tsi: «Mghama dá! Nda sna ŋni ta gwada ta gwadə ka, nda skwi ta taghə ka tđukwa nzakwani kə'a. Had ka ta gala mndu wu, tva nzaku kahwathwata manda ya ta kumə Lazglafta ta taghə ka,» ka həŋ. ²² «Mnaŋnamna, nda ra re ra a wa a ka play mu ta dzumna ŋa mgham Sezar na?» ka ga ŋni. ²³ Tsatsafta Yesu ta tša madgwirmadgwira taŋ ya, ka'a nda həŋ mantsa: ²⁴ «Yahawa ka nghanata yu ta tša kwaβu† ya. Fuwata wa nda hga wa na thaf lu tida na na?» ka'a. «ŋa mgham Sezar ya,» ka həŋ. ²⁵ «Ala plawa ŋa mgham Sezar ta ya ta nghanatá mgham Sezar. Plawa ŋa Lazglafta ta ya ta nghanatá Lazglafta,» ka'a. ²⁶ Trid traptra həŋ ta ksafta krughuvani ma skwi ya ta mnə tsi ta kəma mnduha. Tša zlghawani yeya ta vlaŋtá ndərmimay ta həŋ katək, ka nzatá həŋ faflara.

Dza'a sli'agapsli'a gwal nda rwa ra?
Mat 22:23-33, Mak 12:18-27

²⁷ Ka gavadaghatá sanlaha ma la Sadukiya guli tavatá Yesu. Tša la Sadukiya ya gwal ta mnay kazlay: Had sli'agapta ma mtaku nda hafu wu kə'a ya. Ka dawaŋtá həŋ da Yesu. ²⁸ «Mghama dá! Ka Musa vindanŋafta na: «Ká mamu sana mndu nda zwanamani ta klaftá marakw ka mtuta kul yatá zwan katsi, ka kla tsa mndu ta ndiri ya ta tša wadgani ya, ŋa yanatani ta zivir ta zwanamani‡,» ka'a. ²⁹ Tsaw mamu la zwanama ndəfáŋ həŋ. Ka klaftá zumali ta marakw ka mtuta kul yatá zwan. ³⁰ Ka klutá mahis ta tša wadgu ya, ³¹ mantsa ya mahkən, ka raftá həŋ ndəfáŋ ndəfáŋ tida ka rwuta həŋ, had ya ta yatá zwan nda tsi wa. ³² Mantsa ya guli ka mtanaghatá tša marakw ya. ³³ Mantsa tama ní, ŋa wa ŋa wa dza'a nzakwa tša marakw ya bađu sli'agapta ma mtaku nda hafu, ya wya klukla tša mnduha ya ndəfáŋ ndəfáŋ ka markwa taŋ na?» ka həŋ nda tsi. ³⁴ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Ta kluvustá vgha zgwana nda mi'aha ma na ghəŋa hadik na, ³⁵ ama zgwana nda mi'aha gwal ngadap Lazglafta kazlay: Nda ra həŋ ka vragapta ma mtaku nda hafu, ŋa nzaku nda hafu ma mbədakwa luwa dazlay kə'a ya, had həŋ dza'a kluvustá vgha wa. ³⁶ Had həŋ dza'a mtəgaltá mtaku wu, kabga nda nza həŋ manda duhwalha Lazglafta. Nda nza həŋ

ka zwana Lazglafta, kabga sli'agapsli'a həŋ ma mtaku, ka nzata nda hafu. ³⁷ Kđiŋkda Musa ta mnata kazlay: Dza'a sli'agapsli'a gwal nda rwa ŋa nzaku nda hafu kə'a. Ma vla gwada ta ghəŋa mubukw ta zlgħaku, ka hga tsi ta Mgham, «ka Lazglafta Abraham, ka Lazglafta Izak, ka Lazglafta Yakubu§.» ³⁸ Lazglafta ná, Lazglafta gwal nda rwa a wa, Lazglafta gwal ndiri ya, kabga inda taŋ demdem ŋani ta nzakwa həŋ nda hafu. ³⁹ Rkau' tsu'uwaghu tsu'a sanlaha ma gwal tagha zlahu ta gwada, ka həŋ mantsa: «Zda tša gwada gha ya Mghama dá,» ka həŋ, ⁴⁰ Walgləŋ a həŋ ta dawgləŋtá sana skwi da tsi wa.

Kristi ná, Mghama Dawuda ya
Mat 22:41-46, Mak 12:35-37

⁴¹ Ka Yesu mantsa: «Kura ki lu ta mnay kazlay: Kristi ná, zwanə Dawuda ya kə'a na? ⁴² Wya mnamna vərda Dawuda ma deftera Zabura kazlay: «Ka Mgham Lazglafta nda mghama dá ná, nzanza nda ga zeghwa da, ⁴³ ta nanaftá yu ta ghumaha gha ka skwa ta diŋlay səla gha*» kə'a. ⁴⁴ Waka Kristi dza'a nzaku ka zwanə Dawuda, ya wya «Mgham» ka Dawuda ta hga?» ka'a.

Yaha kuni maga skwi manda gwal tagha zlahu
Mat 23:1-36, Mak 12:38-40

⁴⁵ Tata sna tša gwada ta mnə tsi ya mnduha, ka Yesu nda duhwalhani mantsa: ⁴⁶ «Daswa ka kuni nda gwal tagha zlahu zdəgana wawaku ta həŋ nda lɡut zutututa ta kuma gagay lu ta zgu ŋa taŋ ta dawadawa ya. Vla nzaku ta kəma ŋa taŋ ta zbay ma həga tagha skwa la Yahuda nda ya ma vla za skwa zay. ⁴⁷ Hahəŋ gwal ta tskugudunustá skwa mi'a wadgu. Ta slriŋsra həŋ ta maga du'a ŋa ghubu. Dza'a tsanaghatsa lu ta guma ta həŋ katakata,» ka'a.

21

Sana markwa wadgu ka pdu
Mak 12:41-44

¹ Kə'a ka Yesu fatá iri ná, ta pgha tse di gwal gadghəl da akwata pgha tse di ma hga Lazglafta. ² Ka nghanatá tsi guli ta sana markwa wadgu ka pdu ta pgha aneni his dida. ³ Ka'a mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata ná, mal ya markwa wadgu ka pdu ya ta pghadatá tse di ka inda sanlaha. ⁴ Tša tse di pghada sanlaha ya ná, ma fəta tani da həŋ kla'ata həŋ ka pghadata da tša akwati tse di ya. Ya marakw ya ná, kdavakta skwi ma ŋa zayni pghada tsatsi,» ka'a.

† 20:24 Ngha ta Lukwa 15:8. ‡ 20:28 Ngha ta Zrafta 38:8 nda Vrafta ta Zlahu 25:5-6. § 20:37 Ngha ta Sabi 3:2, 6.

* 20:43 Ngha ta Zabura 110:1.

Dza'a tasiŋtasa lu ta hɛga Lazglafta, ka Yesu

Mat 24:1-2, Mak 13:1-23

⁵ Mbaɗa sana mnduha ka mna gwada ta ghɛja ɗinakwa hɛga Lazglafta nda rkatarankani nda pala nda skwiha ta vlɛ lu ŋa Lazglafta. Ka Yesu nda hɛj mantsa: ⁶ «Tsana skwi ta nghɛ kuni na nɔ, dza'a saghasa fitik ŋa kwal kul nghɛlantɔ nzugwatɔ pala ta sani, dza'a tasiŋtasa lu,» ka'a.

Skwi dza'a magaku ma kɗakwa ghɛja hadik

Mat 24:1-2, Mak 13:1-13

⁷ «Mghama ɗa! Yawu dza'a magakwa tsa skwiha ya, mndɛra wati ŋizla dza'a kɛl lu ka snaŋtɔ magakwa tsa skwiha ya tama?» ka hɛj nda tsi. ⁸ «Daswa ka kuni da nanaghu-naftɔ lu, kabga nda ndgha gwal dza'a sagha ka klaftɔ hga ɗa ka mnay kazlay: "Ti Kristi, ndusakndusa fitik," ka hɛj dza'azlay. Yaha kuni da dza'a mista tanj. ⁹ Baɗu da snaŋta kuni ta mna gwada ta wulu ta wulu lu, nda ghazenjen ta ghazenjen lu ya, yaha juɗufa ghuni da tɗu, ya kɗakwa ghɛja hadik a tsaya karaku wa. Tkwe' ka tinlaghuta tsa skwiha ya ta slata,» ka'a. ¹⁰ «Dza'a vulay mndɛra sana mnduha ta wulu nda mndɛra sana mnduha. Dza'a vulay sana mgham ta wulu nda sana mgham. ¹¹ Dza'a ghudzavafghudza hadik katakata. Dza'a mamu ɗanjwaha, nda maya guli ma vliha kavghakavgha. Dza'a mamu skwiha ta gaga zlɛj, nda ŋizlaha da-galadagala dza'a saha ta luwa, ka'a.

Skwi dza'a slanaghatɔ duhwalha Yesu

¹² «Ma kɗaku tsa skwiha ya magaku dza'a kasay lu ta kaghuni, dza'a ghuyay lu ta ɗanjwa ŋa ghuni, dza'a hlay lu ta kaghuni da hɛga tagha skwa la Yahuda, ŋa tsaghu-naghatɔ guma, dza'a tsatsam tsatsa lu ta kaghuni ma gamak, dza'a hlay lu ta kaghuni ta kama mghamha nda ŋumnaha, kabga nza-kwa ghuni ka ŋa ɗa. ¹³ Dza'a slaghunaghasla tsa skwiha ya, ŋa maraŋta ghuni ta nzakwa ghuni ka maslɛmtsaka ɗa. ¹⁴ Wya skwi ŋa famta ghuni ma ghɛj: Yaha kuni laghwi da ndanay kɔ kuni dza'a waraptɔ ghɛja ghuni. ¹⁵ Ti, dza'a ndanaghu-naftɔ tva gwadaha nda ɗifil ŋa ŋarapta ghuni ta ghumaha ghuni, ŋa trapta tanj ta skwi ŋa mbaɗay. ¹⁶ Kulam nda dadaha ghuni tani, nda mamaha ghuni tani, nda zwanama ghuni tani, nda zbɛha ghuni tani, nda graha ghuni guli tani, dza'a vlatɔ kaghuni ŋa pslanaghatɔ sanlaha mataba ghuni. ¹⁷ Dza'a husanhusa kuni ta hɛj demdem, kabga nzakwa ghuni ka ŋa ɗa. ¹⁸ Ama ɗɛr turtuk haɗ ya dza'a ɗaɗavaghuta ma swida ghɛja ghuni wa. ¹⁹ Drusa ka kuni da nzata, ya tsaya dza'a kɛl kuni ka kataftɔ htsiŋja ghuni,» ka'a.

Skwi dza'a slanaghatɔ luwa Ursalima

Mat 24:15-21, Mak 13:14-19

²⁰ «Baɗu da nghanja kuni ta wanafɔ sludziha ta luwa Ursalima ya, ya ndusa kɗakwa gwada tida nda tsa. ²¹ Ka mantsa tsi katsi, ka hwaya gwal ta hadika Zudiya ta ghwa. Ka sli'apta gwal ma luwa Ursalima guli. Yagha gwal tahula luwa da sagha ka lami da huda luwa. ²² Mantsa ya dza'a tsanaghatɔ Lazglafta ta guma ta mnduhani, ŋa hɗanamtɔ ghɛja skwi ya nda vinda ma deftera Lazglafta. ²³ ɗanjwa ŋa mi'aha nda huɗi dza'azlay, nda gwal nda zwanj ta ghuvu tanj ma tsa fitik ya, kabga dza'a mamu ghuya ɗanjwa dagala ma tsa fitik ya. Dza'a marananmara Lazglafta ta ɓasa juɗufani ta tsa mnduha ya. ²⁴ Dza'a pslapsla lu ta hɛj nda kafay nda za, dza'a hlaghahla lu ta hɛj da ga vu'a mataba mndɛra sana mnduha. Dza'a tasiŋtasa gwal kul snaŋtɔ Lazglafta ta luwa Ursalima, ha ka kɗaghuta fitika gay tanj ta mgham.»

Dza'a vragavra Zwanja mndu

Mat 24:29-31, Mak 13:24-27

²⁵ «Dza'a nghaku ŋizla ta fitik nda tili nda tekwatsa. Ta ghɛja hadik guli, dza'a ghudzaga ɗrɛf, ŋa vavalakwa imi, ŋa ksutani ta mnduha ka zlɛj katakata, snaŋta a hɛj ta skwi ŋa magay wa. ²⁶ Dza'a rwaku mnduha da zlɛja vl ndana skwi dza'a magaku ta ghɛja hadik, kabga dza'a ghudzavafghudza skwiha nda mbra nda mbra ta luwa. ²⁷ Ma tsaya dza'a nghanja lu ta Zwanja mndu ta saha ma mbrakwani nda glakwani dagala ma kusay. ²⁸ Ka zrlafzrla tsa skwiha ya ta magaku katsi, ka payavata kuni, ka kapaŋta kuni ta ghɛj ya ndusakwa fitika mbakwa ghuni tsa,» ka'a.

Gwada ta ghɛj ghuraf

Mat 24:32-35, Mak 13:28-31

²⁹ Wya ka'a granafɔ hɛj guli: «Ng-hawangha ta ghuraf nda inda fuha ɓa. ³⁰ Ka nda ngha kuni ta zrlafta tanj ta ɗaku, gi nda sna kuni ndusa ɗawin ka'a. ³¹ Mantsa ya, ka nda ngha kuni ta magakwa tsa skwiha ya, ka snaŋta kuni ndusakndusa fitika ga mghama Lazglafta ka'a. ³² Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, haɗ na mnduha gitana na dza'a rwuta demdem, makɗaku inda tsa skwiha ya ka magaku wa. ³³ Dza'a lula luwa nda hadik, gwada ɗa nɔ luta a ɗekɗek wu,» ka'a.

Daswa ka kuni yaha kuni da hani

³⁴ «Daswa ka kuni da laghu kuni dzamtɔ ghɛj ma skwi ŋa zay nda za, nda skwi ŋa say nda sa, nda ndana nzaku ma ghɛja hadik, da sagha tsa fitika sagha Zwanja mndu ya ksaghunaghatɔ dluk. ³⁵ Manda vza kaɗɗ ŋa dza'a sagha tsi ta ghɛja inda mnduha ta ghɛja hadik tender. ³⁶ Hzlɛja ka kuni nzata,

ka va maga kuni ta du'a dər ta wati luwa tsi, kada mutsafta kuni ta ndapta ma inda tsa skwiha dza'a magaku ya, ɲa sladata ghuni ta kama Zwanja mndu,» ka'a.

³⁷ Giftik giftik ya, ta tatagha skwi Yesu ma hɛga Lazglafta. Gahawu gahawu ya guli, laghwani hanə ta sana ghwá ta hɛgə lu ka ghwá zaytuɲ. ³⁸ Tsadəkwa vli gasərdək ya, sli'adaghata inda mnduha da sna gwada ta mnə tsi ma hɛga Lazglafta.

22

Kurata Zudas ta skwaptá Yesu

Mat 26:1-5,14-16, Mak 14:1-2,10-11, Yuh 11:45-53

¹ Ka ndusagaghatá fitika za buradi kul had is mida ta hɛgə lu ka skala Pak. ² Ka zbə la mali ta ghəɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta nda gwal tagha zlahu ɲa mnduha ta tvi ɲa ksafatá Yesu ɲa dzata. Kəl hən ka psa tvi nda psa ná, kabga ta zləɲay hən ta mnduha.

³ Tsaw ka lami halaway da Zudas ta hɛgə lu ka Iskaryut ta nzakway mataba mbsaka gwal ghwanjɔdɛ his. ⁴ Ka sli'afatá Zudas ka laghwí dzrafta nda la mali ta ghəɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta, nda la mali ta ghəɲa gwal ta ngha hɛga Lazglafta kə'a dza'a lavintá ksanaftá hən ta Yesu. ⁵ Ka rfu tsahaya ta rfu. Dza'a vlaghavla anɲi guli ta tsedi, ka hən nda tsi. ⁶ Tahula dzrafta tan, ka zbə tsi ta fitik ya dza'a kəl tsi ka vlantá hən ta Yesu kul snantá mnduha.

Payay Yesu ta gwada ta skwa skala Pak

Mat 26:17-25, Mak 14:12-21, Yuh 13:21-30

⁷ Ka sagha tsa fitika za buradi kul had is mida ya. Tsa fitik ya ta kəl lu ka dzaɓa manjak ɲa za skala Pak. ⁸ Ka ghunaftá Yesu ta i Piyer nda Yuhwana: «Lawala ka dza'a kuni payamaftá skwa zaya Pak,» ka'a nda hən. ⁹ «Ga ta kuma ka ta dza'a ɲni payamafta na?» ka hən nda tsi. ¹⁰ Ka'a nda hən mantsa: «Wya tsi, na lama ghuni da luwa ya, dza'a guyaku kuni nda sana mndu ta kla bzleghwa imi, ka dza'a kuni mistani da tsa hɛga dza'a lami tsi ya. ¹¹ «Ga tsa vli ɲa zay ɲni ta skwa zay ɲa skala Pak kawadaga nda duhwalha da ya na ka Mgham nda kagha?» ka kuni dazlay nda zə'ala hɛga ma tsa hɛga ya. ¹² Ya dza'a maraghunamara ta vli ma sana dzuguví dagala ta ghəɲa sana hɛga, nda payatá inda huzla mida. Hada dza'a payamafta kuni ta skwa zay ɲa skala Pak,» ka'a nda hən. ¹³ Ka sli'afatá hən ka laghwí, ka slanaghatá hən ta tsa skwiha ya manda ya mnanaftá tsi ta hən. Ka payaftá hən ta skwa zay ɲa skala Pak hada.

Kwanaha zay Yesu ta skwi nda duhwalhani

Mat 26:26-30, Mak 14:22-26, 1Kwa 11:23-25

¹⁴ Na sagha tsa fitik ya, ka nzatá tsi ka za skwa zay kawadaga nda gwal ghunay.

¹⁵ Ka'a nda hən mantsa: «Ndada a kumafta yu ta zay dá ta na skwa zaya skala Pak na kawadaga nda kaghuni ma kɛaku yu ghuya dənwa wa. ¹⁶ Mantsa nzakwani, ka yu ta mnaghunata ná, had yu dza'a zəglantá na skwa zay na dəkdek ha ka sagha fitika dzatá ghəɲani ma ga mghama Lazglafta wu,» ka'a.

¹⁷ Ka kapantá tsi ta leghwa, ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta, ka'a mantsa: «Zlghawa ta na leghwa na, ka rafta kuni tida, ka'a. ¹⁸ Mantsa nzakwani, ka yu ta mnaghunata ná, kwanaha say dá nana ta ima yakwa inabi dəkdek, ha ka sagha fitika ga mghama Lazglafta.»

¹⁹ Ka kapaftá tsi ta buradi, tahula rfanaghatani ta Lazglafta, ka ɓlanaptá tsi, ka'a mantsa: «Nanana ná, slu'uvgha dá ya vla lu ɲa ghuni, ka maga kuni manda nana ɲa havay ghuni ta i'i,» kə'a ka vlantá tsi ta hən.

²⁰ Tahula zuta tan ta skwa zay, ka kapaftá tsi ta leghwa manda tsaya guli, ka'a mantsa: «Nana leghwa na ná, slərɓatá zughu mataba mnduha nda Lazglafta ya nda ma usa dá ta pghuta ɲa ghuni. ²¹ Nghawa ɓa! Nana mndu ta skwaptá i'i na ná, wana ta za skwi zay kawadaga nda i'i. ²² Wya te'uwa dza'a mtaku Zwanja mndu manda ya ghada Lazglafta ta mnata, ama dənwaní ma mndu dza'a vlatá Zwanja mndu ma dzva mnduha ɲa dzata!» ka'a.

²³ Ka zlráftá tsa duhwalha ya ta dádaway da sani nda sani ta tsa mndu mataba tan dza'a magatá tsa skwi ya.

Wa mali na?

²⁴ Ka sli'avafatá gwada duk mataba tsa gwal ghunay ya. Wa ta nzakway ka mali mataba mu na? Ka hən zlərdanafta.

²⁵ Ka Yesu nda hən mantsa: «Ta ga má mgham mghama tan mghamha kul snantá Lazglafta ta ghəɲa mnduha tan. «Nərma mnduha,» ká lu má hga anɲi, ka tsa gwal ta ga mgham ta ghəɲa tan ya. ²⁶ Yaha ɲa ghuni da nzakway manda tsaya. Katək ná, ka nzanza tsa mndu ka mali mataba ghuni ya manda zwan kwitikw. Tsa mndu ta kla kəma ya guli, ka nzanza tsi manda mndu ta dga skwi ɲa mndu. ²⁷ Wa mali katək na, mndu ta nzata ka zay zay re? Ari mndu ta dɔaydgay a na? mndu ta nzata ka zay zay mali kasi'i ki'e? Ala, wana i'i mataba ghuni manda mndu ta dɔaydgay.

²⁸ Kaghuni, wana gɔavagda kuni kawadaga nda i'i ma dənwaha ghuyə yu. ²⁹ Manda ya payana Da da ta vla ga mghamani ɲa da ya, manda tsaya ta payaghunata i'i guli ta kaghuni. ³⁰ ɲa nzata ghuni ka zay nda say ma ga mghama dá, ɲa nzanzafta ghuni ta dughurukwa má mgham mgham, ɲa tsay

ghuni ta guma ta ghəŋa mndəra la Isra'ila ghwanjəpədə his.»

Mnay Yesu ta krughuva Simun Piyer

Mat 26:31-35, Mak 14:27-31, Yuh 13:36-38

³¹ «Simun! Simun! Nda sna ka ra? dawafəwə halaway ta mbraku ŋa ktsida kaghuni manda hya ma dzelela* . ³² Tsaw magamaga yu ta du'a ta ghəŋa gha, kada kwala zlgħay nda ŋudufa gha htuta dekdek. Badu vragaghuta gha da i'i ya, ka mba ka ta zwanama gha,» ka Yesu. ³³ «Mghama da, dər dza'a tsamta ma gamak lu ta kagha, dər dza'a dzata nda dza lu ta kagha, nda fa vgha i'i ŋa dza'a mista gha,» ka Piyer nda tsi. ³⁴ «Piyer! ka yu ta mnaghata ná, makdaku vazak ka wahata gita'una ná, hkan səla dza'a mnata ka kazlay: Sna a yu ta na mndu na wu kə'a,» ka Yesu.

Payawawa paya ŋa lmay

³⁵ Ka'a nda həŋ guli mantasa: «Ma fitika ghwanaghata da ta kaghuni da wəl di'ŋ da mna gwadi, kul had' tseidi, kul had' zliibi, kul had' 6abəh ya kay ni, mamu skwi pda kuni ra?» ka'a. «Had' wa,» ka həŋ zlgħanafta wi. ³⁶ «Ndana tama, ka mamu tseida mndu, ka klafta tsi, ka mamu zliiba mndu, ka klafta tsi guli, ka had' kafay da mndu wu katsi, ka skwapta tsi ta lguta hudani ŋa skwata. ³⁷ Ka yu ta mnaghunata ná, nana gwada Lazglafta ta mnay kazlay: Tekw tsatsi mataba gwal pslata mnduha† kə'a ya, ka nza tsi ta ghəŋa i'i manda tsa. Ndanana, wana tsa skwi mnaf lu ta i'i ya dza'a magaku,» ka'a. ³⁸ «Mghama da, wana kafayha his,» ka həŋ. «Prək tsa tsa,» ka Yesu nda həŋ.

Magay Yesu ta du'a

Mat 26:36-46, Mak 14:32-42

³⁹ Ka sli'afəta Yesu ka sabi, ka laghwi ta ghwá zaytun manda ya snu tsi ta magay, ka laghu duhwalhani mistani guli. ⁴⁰ Manda 6hadaghatani da tsa vli ya, «magawamaga ta du'a kada kwala kuni ta zləmbuta dzəghaghunar skwi,» ka'a nda həŋ. ⁴¹ Ka tsaghutá tsi ta vgha ta vata həŋ ka zaptá mtak prək ka mtaka wudadapta pala. Ka tsələbatá tsi ka maga du'a. ⁴² «Da! Ka má ta kumay ka, klaghukla ta na ghuya dənwa na ta ghəŋa da! Tsaw yaha da nzakw manda ya ta kumə i'i, ka nza tsi manda ya ta kumə kagha,» ka'a. [⁴³ Ka gi saha duhwalha Lazglafta daga ta luwa da vlapəta mbraku. ⁴⁴ Ma tsa tdata ŋudufani ka ghuyay ya, ka ŋavatá tsi ka maga du'a, ka nuta visani manda palaka us, ka tadaku ta hadik.]

⁴⁵ Manda kdakwani ta maga du'a, ka sli'afəta tsi ka lagha slanaghata duhwalhani ta hani kabga nda gurda ŋudufa tanj katakata. ⁴⁶ «Kabgawu ta kəl kuni ka hani na? Sli'afwasli'a, magawamaga ta du'a kada kwala kuni ta zləmbuta dzəghaghunar skwi,» ka'a nda həŋ.

Ksaftá Yesu

Mat 26:47-56, Mak 14:43-50, Yuh 18:3-11

⁴⁷ Tata tsa gwada ya Yesu, nda sli'adaghata mnduha vlundud' slanaghata. Tsa mndu ta hgə lu ka Zudas tekw mataba duhwalha ghwanjəpədə his ya kay ta kəma tanj. Ka lagha tsi tavata Yesu da brusay. ⁴⁸ «Ari Zudas! Nda ma brusay dza'a vlata ka ta Zwanja mndu ra?» ka Yesu nda tsi. ⁴⁹ Nghay tsa gwal kawadaga nda Yesu ya ta skwi dza'a magaku ná, ka həŋ mantasa: «Mghama da! Ka tsa ŋni ta həŋ nda kafay ra?» ka həŋ. ⁵⁰ Ka gi tsanamtá sani mataba tanj ta kwalva mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, ka tsaghutá sləməŋa zəghwani. ⁵¹ «Zlanjwazla prək tsa!» ka Yesu nda həŋ. Ka ksantə tsi ta sləməŋa tsa mndu ya, ka mbanafəta.

⁵² Ka Yesu nda tsa la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la mali ta ghəŋa gwal ngha həga Lazglafta, nda la gwalta mndu ta sli'adaghata da ksay ya mantasa: «Nya kəl kuni ka sli'akta nda kafay nda kafay, nda sarak nda sarak na, gonda yu ra? ⁵³ Inda fitik yu si kawadaga nda kaghuni ma həga Lazglafta, zbanj a kuni ta ksaftá i'i wu, ŋa ghuni nda mghama na grusl ná, na fitik na gita tama,» ka'a nda həŋ.

Hkən sala Piyer ta mnay sna a yu ta na mndu na wu kə'a

Mat 26:57-58,69-75, Mak 14:53-54,66-72, Yuh 18:12-18,25-27

⁵⁴ Tahula ksafta tanj ta Yesu, ka klaghatá həŋ da həga ga mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta. Ka sli'i Piyer tahula tanj tahula tanj. ⁵⁵ Vanagha va lu ta vu ma takataka dafa həga, ka lagha Piyer nzata ka slinay mataba gwal ta nzaku ta slinayslinay.

⁵⁶ Ka'a ka sana kwalva ka marakw ná, ta nzaku Piyer ka slina vu, ka faftá tsi ta iri tida ka vitsay. «Si kawadaga na mndu na guli nda tsa mndu ya,» ka'a. ⁵⁷ «Makwana, sna a yu ta tsa mndu ya wu,» ka Piyer ka waday. ⁵⁸ Bats nzda, ka nghanəta sana mndu guli ta Piyer. «Tekw kagha mataba tanj tani,» ka'a nda tsi. «Gra! Nu gwada gha nda i'i tagha,» ka Piyer. ⁵⁹ Va rbats nzda tahula tsa guli, «kahwathwata kawadaga na mndu na nda tsi, mnda la Galili ya,» ka sana mndu nda tsi nda mbraku nda mbraku. ⁶⁰ «Sna a yu ta na skwi ta kumə kagha ta mnay na gra wu,» ka Piyer. Tata tsa gwada ya Piyer, ma va tsa fitik ya, ka wahata vazak. ⁶¹ Ka mbədavatá

* 22:31 Ngha ta Lukwa 3:17. † 22:37 Ngha ta Isaya 53:12.

Mgham Yesu nghagapta ka Piyer ta kuma. Ka havaktá Piyer ta gwada mnana Yesu kazlay: Makdaku vazak wahata gita u nana, hkan sala dza'a wadata ka kazlay: Sana a yu ta na mndu na wu ka'a nda i'i ka'a ya. ⁶² Ka saghu Piyer dzibil ka laghu hërba taw.

Dzay mnduha ta Yesu ka rarazay
Mat 26:67-68, Mak 14:65

⁶³ Mbadá tsa mnduha ta njanatá Yesu ya ka gagay, ka dånzlay. ⁶⁴ Ka hbanamtá hån ta patak ma kuma. «Tsatsaf tsatsa ta mndu ta dånzlughusta,» ka hån ka daway da tsi. ⁶⁵ Ka vavaza hån ta rutsak tida ka rarazay.

Yesu ta kama guma

Mat 26:59-66, Mak 14:55-64, Yuh 18:19-

24

⁶⁶ Tsadákwa vli, ka tskavatá la galata mnduha mataba la Yahuda, nda mali ta ghånja gwal dra skwi ña Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ña mnduha, ka klaghatá hån ta Yesu da vla tsa guma tan. ⁶⁷ Ka hån mantsa: «Kagha Kristi ra? Mnånñañ mna,» ka hån. Ka Yesu mantsa: «Dër ki mnaghunata yu, zlgħata a kuni wa. ⁶⁸ Dër ki dawaghunata yu, tsu'uta a kuni ta wani wa. ⁶⁹ Daga ndanana, dza'a nzanza Zwanja mndu nda ga zeghwa Lazglafta nda mbra.» Ka Yesu zlgħanaftawani ta hån. ⁷⁰ «Zwanja Lazglafta kagha nda yeya tama rke?» ka hån hlaftá wi. «Manda tsa nzakwani manda ya mna kuni,» ka'a nda hån. ⁷¹ «Mndëra wati gwada tata zbægalta mu, ya wya mnamamna vërdá tsatsi nda wubisimani, nda sna slëmønja amu?» ka hån.

23

Yesu ta kama Pilatus

Mat 27:1-2,11-14, Mak 15:1-5, Yuh 18:28-

38

¹ Ka sli'aftá hån demdem, ka klaghatá Yesu da Pilat ta nzakway ka ñumna. ² «Wana na mndu na, slanagha ñni ta hwazlaḅa mnduha ñni. Ma plë kuni ta dzumna ña mgham Sezar, i'i Kristi ta nzakway ka mgham, ka'a,» ka hån ka vaza rutsak tida. ³ Ka Pilat mantsa: «Kagha mghama la Yahuda ra?» ka'a dawañta da tsi. «Manda tsa mna ka ya nzakwani,» ka Yesu zlgħanaftá wani. ⁴ Ka Pilat mantsa: «Ksaf a i'i ta skwi præk ka tsanaghata ḁa ta guma ta na mndu na wu,» ka'a nda tsa la mali ta ghånja gwal dra skwi ña Lazglafta, nda ya nda tsa dëmga ya. ⁵ «Ta hwazlaḅa mndu na mndu na nda skwi ta taghë tsi. Wa a zrafta tsi ta hadika Galili, ka raganaptá inda hadika Zudiya, ha ka sagha da hadna,» ka hån ndi'ata ka mnay. ⁶ «La Galili na mndu na ra?» Ka Pilat dawañta snër tsi ta kulanťá Galili. ⁷ Snañta Pilat kazlay: Sli'af ma luwa ta gë Hiridus ta mgham na Yesu ka'a, ka vrinťá tsi ta Yesu da mgham

Hiridus, kabga ma luwa Ursalima Hiridus ma tsa fitik ya.

Yesu ta kama Hiridus Anťipas

⁸ Manda vradanaghatá, ka rfu Hiridus ta rfu nghër tsi ta Yesu, kabga nda kḁa fitika zbayni ta nghanťa, ta ghånja skwiha ta snë tsi ta mnay tida. Dza'a nghanñgha yu ta maga sana mazëmzëm su'u na, ka'a sizlay. ⁹ Ka va ḁadawu tsi ta skwiha kavghakavgha da Yesu. Sew had sana skwi zlgħanaf tsi ta wani wa. ¹⁰ Hada la mali ta ghånja gwal dra skwi ña Lazglafta nda gwal tagha zlahu ña mnduha. Ka va njavatá hån ka vaza rutsak tida. ¹¹ Mbadá i Hiridus nda sludzihani ka dulay, ka gagay. Ka sudanavatá hån ta lgut káka nda dñakwani, ka vrinťa da Pilat ta nzakway ka ñumna. ¹² Daga baḁu tsa, ksata gra i Pilat nda Hiridus tsa kabga si manda la ghuma nzakwa tan.

Habaftá Yesu ña dzata

Mat 27:15-26, Mak 15:6-15, Yuh 18:39—

19:16

¹³ Manda tskanata Pilat ta la mali ta ghånja gwal dra skwi ña Lazglafta nda gwal tsa guma nda dëmga tani, ka'a nda hån mantsa: ¹⁴ «“Wana na mndu na ta hwazlaḅa mnduha,» ka kuni klakta da i'i, ka dawañťá yu da tsi ta kama ghuni, had skwi dër turtuk mataba tsa skwiha ta mnë kaghuni tida ya ksaf yu da tsi wa. ¹⁵ Ksaf a Hiridus guli ta sana skwi da tsi wu, kël tsi ka vraganaghata da amu. Wana guli had sana skwi maga na mndu na ta nzakway præk ka dzata wa. ¹⁶ Wana yu dza'a slævapta nda krupi ña zlinťa ḁa,» ka'a. [¹⁷ Tsaw inda skala Pak ya ná, ta zlinisla tkwe' ta vu'a turtuk ma gamak ta hån.] ¹⁸ Ka hån mantsa: «Dzadza ta na mndu na ka zlinñista ka ta Barabas,» ka hån hlaftá wi demdem ka skwa turtuk. ¹⁹ Tsaw tsa Barabas ya, tsamtsa lu ma gamak kabga vël dzatá mndu ma sli'avafťa hwazlaḅaku nda ñumna. ²⁰ Ta kumay Pilat má ta zlinťá Yesu, ka gwadgəlганatá tsi ta hån. ²¹ Ka hån mantsa: «Zlånafzłånja ta udzu! Zlånafzłånja ta udzu!» ka hån hlaftawi. ²² Ka Pilat nda hån ka mahken mantsa: «Nu va na ghwadaka skwi na maga tsi na? Ya wana slanagha a i'i ta dmaku maga tsi præk ka dzata wa. Ala, wana yu dza'a slævapta nda krupi, ña zlinťa ḁa,» ka'a. ²³ «Zlånafťá Yesu ta udzu,» ka hån va sganaghatá hlawi. Ka ñrapťá tsa hlawa tan ya ta Pilatus. ²⁴ Ka maganatá Pilat ta hån ta tsa skwi kumanj hån ya. ²⁵ Ka zlinťá tsi ta tsa mndu si tsam lu ma gamak ta ghånja vël dzatá mndu ma hwazlaḅaku nda ñumna, ta dawu hån ya. Ka vlanťá tsi ta hån ta Yesu manda ya kumanj hån.

Kla Yesu ŋa dzata

Mat 27:32-44, Mak 15:21-32, Yuh 19:17-27

²⁶ Ta klayklay hɛŋ ta Yesu ka guyatá hɛŋ nda Simunj mnda la Sireŋ ta vraktá ma vwah. Ka ŋanatá hɛŋ, ka fanaghatá tsa udza zɛŋjay ya ŋa klayni mista Yesu. ²⁷ Ka sli'i mnduha rutututa mistani, ta dza'a mi'aha nda taw ka ŋadá ghɛŋ guli. ²⁸ Ka mbədavatá Yesu tvə tsa mi'aha ya, ka'a nda hɛŋ mantsa: «Ma taw kuni ta i'i kwagha Ursalima, tawawa tawa ta ghɛŋa ghuni nda zwana ghuni. ²⁹ Wya dza'a saghasa fitik dza'a kəl lu ka mnay kazlay: Rfu da gwal ka dzəghɛŋ, kul tatá mndar, kul santá zwan ta u'a tanj kə'a. ³⁰ «Zlagawazla ta ghɛŋa anjɛni,» ka mnduha dza'azlay nda ghwáha, «bukwanjawa bukwa,» ka hɛŋ dza'azlay nda kuɗunurhal! ³¹ Ka si manda nana maganata lu ta udza mkwenek ya ní, kighkigh dza'a slanaghata tsi ta ghwalatá udzu?» ka'a.

³² Mamu sanlaha ma ghwadaka mndu his guli ta hlu lu ŋa dza'a pslatá hɛŋ kawadaga nda Yesu.

Dalaftá Yesu ta udza zɛŋjay

³³ Bhadaghata tanj da tsa vli ta hgə lu ka «vla ghudzifa ghɛŋ» ya, ka zɛŋaftá hɛŋ hada, kawadaga nda tsa ghwadaka mnduha his ya kay. Pal sani nda ga zeghwani, pal sani nda ga zlaɓani. ³⁴ Ka Yesu mantsa: «Da! planapla ta dmakwa tanj, kabga sna a hɛŋ ta skwi ta maga hɛŋ wu,» ka'a. Ka vzə hɛŋ ta vindima ŋa daguvustá lughani. ³⁵ Ka nzatá mnduha hada ka ngray. «Mbambanaf a tsi ta sanlaha kay ra? Ka si Kristi zbatá ŋa Lazglafta tsi katək ya ní, ka mbanafmba tsi ta ghɛŋani tama ɓa?» ka gwal dagaladagala ta ghɛŋa la Yahuda ka ghúasa Yesu. ³⁶ Ka kladaghatá la sludzi guli ta imi masmasa ka vlay ŋani, ka ghúasasu hɛŋ. ³⁷ «Ka mghama la Yahuda ka katsi, mbanafmba ta ghɛŋa gha, ka ghɛŋa gha,» ka hɛŋ. ³⁸ «Nana na mghama la Yahuda,» ka lu vindafita skwi ka fagata nda ta ghɛŋani.

³⁹ «Kristi a kagha kay ra? mbanafmba ta ghɛŋa gha ka ghɛŋa gha, ka mbanafmba ka,» ka sani ma tsa ghwadaka mnduha zlanaf lu ya, ka razay. ⁴⁰ Ka sani dvanaghata mantsa: «Wana kagha ta ghuyay ghuyay manda tsatsi, zɛŋja a kagha ta Lazglafta ra? ⁴¹ Ŋa u ná, rakwani tsa'uwaghatá guma, kabga nisəla slna u maga u ŋu u ta mutsafta. Tsatsi, had skwi ka tsi wu,» ka'a. ⁴² Ka'a ta hula tsa guli mantsa: «Ka havapta ka ka i'i badu saghar ka da ga mgham,» ka'a nda Yesu. ⁴³ Ka Yesu mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghata na, gita u na dza'a kawadaga ka nda i'i ma luwa da,» ka'a.

Saba hafu ma Yesu

Mat 27:45-56, Mak 15:33-41, Yuh 19:28-30

⁴⁴⁻⁴⁵ Dək fitik ma ghɛŋ, ka haftá skwi ta wa ira fitik, ka nutá vli ka grum ta inda tsa hadik ya, ha ka lagha ta fitik hawu. Ka tavaptá tsa zlala tamə lu ma haga Lazglafta ya tsəra' ma takataka. ⁴⁶ Ka Yesu mantsa: «Da! Ma dzva gha ta vlaghata yu ta hafa dá ,» ka'a wahata nda lwi dagala. Tahula mnatani ta tsa gwada ya, ka sabi hafu mida. ⁴⁷ «Kahwathwata si nɛrma mndu na mndu na,» ka mghama sludzi la Ruma nɛr tsi ta tsa skwi ta magata ya, ka zɛzlvu tsi ta Lazglafta. ⁴⁸ Tahula nɛraŋta tanj ta tsa skwi ta magata ya, ka vraghutá inda tsa gwal si ta lagha ngray ya nda wuwuslika dzvu. ⁴⁹ Ka nzaktá inda graha Yesu, nda tsa mi'aha ta safi mistani daga ma Galili ya, ka nɛra tsa skwi ta magaku ya.

Padamta Yusufu ta Yesu

Mat 27:57-61, Mak 15:42-47, Yuh 19:38-42

⁵⁰⁻⁵¹ Mamu sana nɛrma mndu tɗukwa nzakwani, ta hgə lu ka Yusufu. Mnda la Ari-mate ya, sana luwa ta nzakway ta hadika la Yahuda. Ta kzlaykzlay tsatsi ta sagha fitika ga mghama Lazglafta. Tekw tsatsi mataba gwal dagaladagala ta vla hidaku. Tsu'af a tsatsi ta tsa skwi tsin lu ta ghɛŋani ma guma ŋa magay, ka magata lu ya wa. ⁵² Ka sli'aftá tsa mndu ya ka lagha da Pilat ta nzakway ka ŋumna da dawaftá tvi ŋa dza'a kla mbala Yesu. ⁵³ Ka laghu tsi klagatá mbala Yesu ta udza zɛŋjay, ka mbsamtá tsi ma wupay, ka laghu tsi famta ma kulu huhrap lu ma kluluh ta kul famtá lu ta mbli mida karaku. ⁵⁴ Badu luma madagala tsa fitik ya, ta ghwanj a lu ka lami da Sabat wa.

⁵⁵ Ka sli'aftá tsa mi'aha si ta safi mista Yesu daga ma Galili ya mista Yusufu. Ka nghanatá hɛŋ ta vla tsa kulu ya, nda ya ka lu hananamtá Yesu mida. ⁵⁶ Ka vraghatá hɛŋ da luwa. Ka payaftá hɛŋ ta rdí nda urdi ŋa masay ta mbala Yesu. Ka nzaptá hɛŋ badu Sabat manda ya ta mnə zlahu.

24*Sli'agapta Yesu ma kulu*

Mat 28:1-10, Mak 16:1-8, Yuh 20:1-10

¹ Wrək tgha gasərdək badu dəmas, ka klaftá tsa mi'aha ya ta tsa rdí nda urdi payaf hɛŋ ya kay, ka sli'afita ka laghi ta kulu. ² Kə'a ká hɛŋ ná, tanjwalaghatanjwala lu ta tsa klam kəl lu ka hunja ya. ³ Ka lami hɛŋ dida, nɛra a hɛŋ ta mbala Mgham Yesu mida wa. ⁴ Trid, traptra hɛŋ ta skwi ŋa ndanay. Gi ka zlagaptá duhwalha Lazglafta his ta kəma tanj nda sudatá lɛgut ta wudaku tilil ta vgha

* 23:46 Nɛra ta Zabura 31:6.

tanj. ⁵ Ka ksaftá zləj ta həj katakata, ka dzadzata həj ta ghəja tanj nda ta hadik. Ka tsa duhwalha Lazglafta ya nda həj mantsa: «Ta zbə njaw kuni ta mndu ndiri mataba gwal nda rwa na?» ⁶ Ta had hadna wa, sli'apsli'a tsatsi nda hafu. Havakwahava ta skwi mnaghuna tsi ma fitika nzakwani ta ma Galili. ⁷ Ka'a mnata na: «Nda nza tkwe' ka klaftá Zwanja mndu ka fanamtá gwal dmaku ma dzvu, ja dzata ta udza zləjaj, ja sli'agaptani nda hafu ma mtaku badu mahkana fitik kə'a ya.»

⁸ Ka havaktá tsa mi'aha ya ta skwi ya si mnana Yesu ta həj. ⁹ Sli'afta tanj ta kulu, ka laghu həj da rusanaftá inda tsa skwiha ya ta tsa duhwalha ghwanjpdə nden ja nda pɔakwa sanlaha. ¹⁰ Tsa mi'aha ta mna tsa gwada ya ja gwal ghunay ya ná, i Mari makwata Magdala, nda Yuwana, nda Mari mani ma Yakubu, nda sanlaha ma mi'aha ta dza'a mista tanj ya həj. ¹¹ Ta nghə ka tsabaku həj ta tsa gwada ya, zlgħaf a həj ta gwada tsa mi'aha ya wa. ¹² Piyer ya tani, sli'aftá tsatsi nda hwaya ka laghwi ta kulu, ka ɔukwadatá tsi, kə'a kə'a ná, wupay yeya nghanj tsi njufuk ta hadik, ka vraghata tsi dza-ghani nda ndərmima tsa skwi ta magaku ya.

Yesu ta tva dza'a da luwa Imayus

Mak 16:12-13

¹³ Badu va tsa fitik ya, ka sli'aftá sana duhwalha his, ka dza'a da sani luwa ta hgə lu ka Imayus. Ta magay meli ghwanjpdə nden matakataka tanj nda luwa Ursalima. ¹⁴ Ka dza'a həj nda ghwa yiva ta ghəja skwi ta maguta. ¹⁵ Tata dza'a nda ghwa yiva ta ghəja tsa skwi ta maguta ya həj, ka ksaftá Yesu ta həj ka mbada kawadaga nda həj. ¹⁶ Ka hanaftá skwi ta iri ta həj, tsamaf a həj wa. ¹⁷ Ka Yesu mantsa: «Ta ghəja wu ta dza'a kuni nda ghwa yiva na?» ka'a nda həj. Gagərdzək sladaslada həj, ka nzata sasgama. ¹⁸ Ka sani mataba tanj ta hgə lu ka Kliyupas nda tsi mantsa: «Si laghu diga kagha ta magaku skwi ma Ursalima ma na fitik na na?» ka'a. Ka Yesu mantsa: «Nya ta magaku na?» ka'a nda həj. ¹⁹ Ka həj nda tsi mantsa: «Sna a ka ta skwi ta maguta nda Yesu mnda la Nazaret ta nzakway ka anabi dagala, nda sgit ma gwadani, ta magata skwa mandərmimi ta kəma Lazglafta nda ya ta kəma inda mnduha, ²⁰ klaft la mali ta ghəja gwal dra skwi ja Lazglafta nda gwal tsamatá guma, ka vlatá həj ja dzata, ka zləjajftá həj ta udza zləjaj ra?» ²¹ Tsatsi dza'a mbanaftá la Isra'ila ka njani sizlay, kulam nda tsa, hkan gita manda luta tsa skwiha ya. ²² Anj mndani, ta ndərmimi nda ndərmima njani ta gwada sana mi'aha mataba njani ta sli'afta wrək tgha, ka laghu ta kulu. ²³ Ta lagha həj, slanagha a həj ta mblani wu, ka

vraaktá həj da mnay: «Maravamara duhwalha Lazglafta ta wa ira njani, ka mnə həj njanji kazlay: Sli'afslia' nda hafu kə'a.» ²⁴ Ka sli'aftá sanlaha mataba njani guli ka laghu ta kulu, ka slanaghatá həj ta tsa skwi ya manda va tsa mnə tsa mi'aha ya. Tsatsi, ngha a həj wu,» ka'a. ²⁵ Ka Yesu nda həj mantsa: «Mnduha kul had mahizl ma ghəja tanj, ta daramay nda darama ta zlgħa inda skwi mna la anabi! ²⁶ Nza a tkwe' ka ghuyay Kristi ta tsa danjwaha ya makdaku tsi ka lami da glakwani ra?» ka'a nda həj. ²⁷ Ka zraftá Yesu ta rusa gwada ta ghəjani manda ya mna i Musa nda inda la anabi ma deftera Lazglafta.

²⁸ Ndu sadaghata tanj nda tsa luwa ta dza'a həj ya, mbada Yesu ka kda mbada manda mndu ta kuma dza'a da vla di'ij. ²⁹ «Nawanawa, nzanza kawadaga nda anjani, nda hləma fitik, ndusa rvidik,» ka həj nzafata tida, ka njanata, ka lamə tsi da həga ka nzata kawadaga nda həj. ³⁰ Ta za tsi ta skwa zay kawadaga nda həj, ka klaftá tsi ta buradi, ka rfanaghatá Lazglafta, ka ɔlanaptá tsi*, ka valanjá tsi ta həj. ³¹ Nzidid, tsalətsala ira tanj ka tsəmaftá həj, gi lay nğhəla a həj tavata həj wa. ³² «Burburbur a njufufa u ma fitika mnayni ta gwada ta rusu tsi ta skwi ma deftera Lazglafta ja u ta tvi kay ra?» ka həj mataba tanj.

³³ Tahula tsa, gi ka sli'aftá həj ka vraghuta da Ursalima. Bhadaghata tanj, ka slanaghatá həj ta tskata vgha tsa duhwalha ghwanjpdə nden ja, kawadaga nda gwal si ta dza'a mista tanj, ³⁴ ta mnaymnay kazlay: Kahwathwata sli'agapsli'a Mgham Yesu nda hafu. Nda ngha Piyer kə'a. ³⁵ Ka rusu tsahaya guli ta skwi ta maguta ta tvi nda ya ka həj tsəmaftá Yesu, ma fitika balanaptani ta buradi.

Maravata Yesu da duhwalhani

Mat 28:16-20, Mak 16:14-18, Yuh 20:19-23, Slg 1:6-8

³⁶ Tata rusa tsa gwada ya həj, ka gi maravata vərdaka Yesu mataba tanj, ka'a mantsa: «Ka vlaghunavla Lazglafta ta zdaku» ka'a ganaghatá zgu ta həj. ³⁷ Ka ksaftá tsi ta həj ka zləj, ka ghudzaku həj katakata, ba glamglam ya ka həj sizlay. ³⁸ Ka Yesu nda həj mantsa: «Nya ta ghudza kaghuni na? Nya ta kəl kuni ka dga ghəj?» ³⁹ Nğhawangha ta dzvuhə da nda salaha da ɔa, va tsa i'i yeya. Ksihawaksa, ka vitsidivata kuni. Had sluvvgha nda ghudzif ma glamglam manda tsa ta ndanu kaghuni ta ghəja i'i ya wu,» ka'a. ⁴⁰ Ta mnə tsi ta tsaya ná, va marə tsi ta dzvuhani nda səlahani ja tanj. ⁴¹ Ta graf a həj karaku wu, ta rfu həj katakata ka ndərmimay. Ka Yesu mantsa: «Mamu skwa zay da kaghuni hadna ra?» ka'a nda həj.

* 24:30 Ngha ta Lukwa 22:19.

⁴² Ka vlanjá həŋ ta sulatá klipi ki'a. ⁴³ Ka zlgħaftá tsi ka zay ta wa ira tanj.

⁴⁴ Ka'a nda həŋ mantsa: «Wana na skwi si ta mnə yu ŋa ghuni ma fitika nzakwa da kawadaga nda kaghuni kazlay: "Inda skwi ya vindaf lu ta ghəŋa i'i ma deftera Musa nda ya ma deftera la anabi, nda ya ma Zabura ná, dza'a magaku ka'a ya kay,"» ka'a nda həŋ. ⁴⁵ Ka gunananjá tsi ta mahizl ta həŋ ŋa snanjá skwi vindaf lu ma gwadā Lazglafta. ⁴⁶ Ka'a nda həŋ guli mantsa: «Wya ka lu vindaf ta: Dza'a ghuyay Kristi ta danwa, ŋa sli'agaptani ma mtaku nda hafu bađu mahkən. ⁴⁷ Dza'a mnay lu tkwe' nda hgani ŋa inda mndəra mnduha ka mbədanaf ta həŋ ta nzakwa tanj, ŋa planata Lazglafta ta dmakwa tanj. Tinəl ma luwa Ursalima dza'a zrafta lu ta mnay. ⁴⁸ Kaghuni ta nzakway ka masləmtsəka tsa skwiha ya kə'a ya. ⁴⁹ Wya yu dza'a ghungaghunatá tsa skwi taghunaf Da da ta imi ta sləmən ya. Kaghuni, ka nzata kuni ma huda luwa ha ka saha mbraku daga ta luwa da mbraghunafta,» ka'a nda həŋ.

Sli'a Yesu ka zlanjá duhwalhani

Mak 16:19-20, Slg 1:9-11

⁵⁰ Ka hlaftá Yesu ta həŋ ma huda luwa, ka laghu həŋ nda tvə luwa Betani. Bhadaghata tanj da hada, ka kapaftá tsi ta dzvu ka tfanaghatawi ta həŋ. ⁵¹ Tata tfaytfay ta wi ta ghəŋa tanj, ka dgaghutá tsi ta vgha nda həŋ, ka klaghatá lu ta luwa. ⁵² Hahəŋ, manda kdakwa tanj ta tsəlbanatá tsəlbu, ka vraghata həŋ da Ursalima nda rfu katakata. ⁵³ Ka gdatá həŋ ta lagha da nzaku ma həga Lazglafta ka zləzlvay.

Gwada ta sabi da Yuhwana

Yesu Kristi na, gwada Lazglafta ya

¹ Daga tɔntɔn mamu gwada*. Kawadaga tsa gwada ya nda Lazglafta. Tsa gwada ya ta nzakway ka Lazglafta. ² Daga tɔntɔn, kawadaga tsa gwada ya nda Lazglafta. ³ Nda tsatsi magafta Lazglafta ta inda skwiha. Had skwi magaf Lazglafta kul had tsatsi wa. ⁴ Ma tsatsi zrafta hafu. Tsa hafu ya ta nzakway ka tsuwadaka mnduha. ⁵ Tsa tsuwadaka ya ta tsuwadakaku ma grusl, walaɗ a grusl ta ksafɗa dekkeɗ wa.

⁶ Ka zlagaptɔ sana mndu ta hgɔ lu ka Yuhwana ghunaf Lazglafta. ⁷ Ka sagha tsi ɗa nzaku ka maslɛmɛtsaka tsuwadaka, kada zlglafta inda mnduha nda ma tsatsi. ⁸ Tsatsi a tsa tsuwadaka ya wu, zlagap ɗa ga maslɛmɛtsaka tsuwadaka tsatsi.

⁹ Tsa tsuwadaka ya na, vɔrdɔ tsuwadaka ya. Ma saghani ta ghɔɗa hadik ka tsuwadaka tsi ta mnda sɛla.

¹⁰ Tsaw tsa gwada ya na, nda ghada nza-kwani ma ghɔɗa hadik, kabga nda tsatsi magafta lu ta ghɔɗa hadik. Nziya nza tsi tsatsaf a mnduha wa. ¹¹ Saghani da mnduha, ka kwalaghuta mnduha ta tsu'afɗa. ¹² Lagha gwal ta tsu'afɗa, ka zlglafta hgani. ɗa tsahaya, ka vɔlantɔ tsi ta hɔɗ ta mbrakwa nzaku ka zwana Lazglafta. ¹³ Nza a hɔɗ ka zwanani manda ya ta yagata mnda sɛla, manda ya ta kumɔ mndu a wu, ama sagha da Lazglafta manda ya ta kumɔ tsatsi. ¹⁴ Tsa gwada mnɔ lu ya kay na, ka mbɔdavafɗa tsi ka mndu, ka nzata mataba mu. Nda ndɔgha nda zdakatahudi, nda kahwathwata. Nda ngha mu ta glakwani, glakwa zwanɗ tur-tuktuk ghunaf Da ya. Zdakatahudani nda kahwathwatani katakata ya.

¹⁵ Ka gwadɔta Yuhwana ta nzakway ka maslɛmɛtsakani banluwa. «Wana tsa mndu mnɔ yu kazlay: Tsa mndu ta sagha nda hula da ya na, malaghumala ta i'i, kabga mamu tsatsi ma kdaku lu ka yatɔ i'i kɔ'a ya kay.» ¹⁶ Dagalɔ zdakatahudani katakata, tfamaghatfa ta wi demdem, ta gdagdɔ ta vlamatɔ zdakatahudani. ¹⁷ Nda ma dzva Musa vlata Lazglafta ta zlahu, ka sagha zdakatahudi nda kahwathwata nda da Yesu Kristi. ¹⁸ Had mndu ta kdɔ walaɗta nghanɗa Lazglafta wa. Tsa zwanɗ tur-tuktuk ya ta nzakway ka Lazglafta, ta nzaku ma ghuva Da ya, tsatsi ta mnanɗta nzakwa Lazglafta.

Gwada Yuhwana

Mak 3:1-12, Mak 1:1-8, Luk 3:1-18

¹⁹ Wya gwada mna Yuhwana ma ghunadaghata gwal dagaladagala ma la Yahuda ma Ursalima ta gwal dra skwi ɗa Lazglafta, nda la Levi. Ka lagha hɔɗ da dawanta da tsi: «Wa kagha na?» ka hɔɗ. ²⁰ Ka mnatɔ Yuhwana ta kahwathwata, manana a ta hɔɗ wa. «Kristi a i'i wu,» ka'a klinistɔ ghɔɗani ta hɔɗ. ²¹ «Tsa wa kagha ba? Iliya ka rki?» ka hɔɗ nda tsi. «Vani a i'i wu,» ka Yuhwana nda hɔɗ. «Anabi ka rki?» «Vani a i'i wa.» ²² «Wa kagha ka ɗni dza'azlay nda gwal ta ghunaganɗaghata ba? Wa i'i ka va kagha na?» ka hɔɗ nda tsi kay guli. ²³ «I'i na,

«Iwi ta gugudaku ma mtak yu, lele'anawa tvi ɗa mgham†» ka'a nda hɔɗ, manda ya mnɔ anabi Isaya. ²⁴ Mataba tsa mnduha ghunadap lu da Yuhwana ya, mamu la Farisa. ²⁵ Ka dawglaɗta hɔɗ da Yuhwana, «Wana Kristi a i'i wu ka ka, ta Iliya a yu wu ka ka, anabi a yu wu ka ka guli, ɗaw ta maga ka ta batem ba?» ka hɔɗ nda tsi. ²⁶ «I'i na, nda imi ta magɔ yu ta batem. Mamu sana mndu mataba ghuni kul snanɗta kuni. Tsatsi ta sagha nda hula da. ²⁷ Ra a yu ka plaptɔ zu'a baɓahani wu,» ka'a nda hɔɗ. ²⁸ Ma Betani maguta tsa skwiha ya, ta bla ghwa Zurden, ma vla magay Yuhwana ta batem.

Yesu Kristi na, Zwanɗa Lazglafta ya

²⁹ Gamahtsimani ka nghɔ Yuhwana ta Yesu ta sagha da tsi. «Wana zwanɗa tuwaka Lazglafta ta klaghutɔ dmakwa mnduha. ³⁰ Tsatsi tsa mndu mnɔ yu kazlay: Mamu sana mndu ta sagha nda hula da ta malaghutɔ i'i, mamu tsatsi ma kdɔ lu ka yatɔ i'i kɔ'a ya kay. ³¹ I'i guli na, si sna a yu kazlay: Tsatsi ya kɔ'a wa. Nana saghasagha yu da maga batem ma imi na na, ɗa snanamta la Isra'ila nzakwani,» ka'a. ³² Ka Yuhwana guli mantsa: «Nda ngha yu ta Sulkum ta saha daga ta luwa manda ghɔɗbu', ka nzafta tida. ³³ Si sna a yu kazlay: Tsatsi ya kɔ'a wu, ka mnihatɔ Lazglafta ta ghunafɗa i'i ɗa maga batem ma imi ya kazlay: Tsa mndu dza'a nghanɗa ka ta saha Sulkum ka nzafta tida ya, tsatsi ta dza'a maga batem nda Sulkum nda ghuba, ka'a. ³⁴ Ka nghanɗa yu manda va tsaya. Nana mndu na na, Zwanɗa Lazglafta ya, ka yu ta ghɔɗani.»

Tanɗanɗa duhwalha Yesu

³⁵ Gamahtsimani, ka vradaghata Yuhwana kawadaga nda gwal his mataba duhwalhani da wa tsa vli ya. ³⁶ Nghayni ta Yesu ta labɔ mantsa: «Wa a zwanɗa tuwaka Lazglafta,» ka'a. ³⁷ Snanɗa tsa duhwalha his ya ta tsa gwada Yuhwana ya, ka laghu hɔɗ mista Yesu. ³⁸ Kɔ'a ka Yesu mbɔdavata, ta nghɔ tsi na, ta dza'a mistani hɔɗ. «Nu ta zbɔ kuni ba?» ka'a nda hɔɗ. «Malɔma

* 1:1 Ngha ta aya 14. † 1:23 Ngha ta Isaya 40:3.

da! Ga ta nzakwa ka na?» ka hən̄ nda tsi.³⁹ «Saghawasa ka nghanata kuni 6a!» ka'a nda hən̄. Ka laghu hən̄ mistani, ka nghanatá hən̄ ta vla nzakwani. Ta fitik hawu ta nzem-ndi fwaď vli nda tsa. Ka kďinjá hən̄ ta vaghay kawadaga nda tsi.

⁴⁰ Mataba tsa mnduha his ta snanjá gwada Yuhwana ka laghu mista Yesu ya ná, tekw Andre ta nzakway ka zwanamani ma Simun̄ Piyer. ⁴¹ Tin̄jəl̄ n̄a zwanamani Simun̄ sli'af̄ta tsi ka laghwi da mnay. Ka'a mantsa: «Slafsla n̄ni ta Almasihu,» ka'a. Tsaya ta nzakway ka «Kristi.» ⁴² Ka kladaghatá tsi da Yesu, na ghur nghan̄a Yesu, ka'a nda tsi mantsa: «Simun̄! Zwan̄a Yuhwana ka, Kefas dza'a hga lu ta kagha,» manda mnay kazlay: Pala ka'a ya. ⁴³ Gamah̄tsimani, dza'a da Galili yu, ka Yesu. Ka guyatá tsi nda Filip, «mbada mista da,» ka'a nda tsi. ⁴⁴ Tsa Filip ya ná, mnda luwa Betsayda luwa i Andre nda Piyer ya. ⁴⁵ Tahula tsa, ka guyatá Filip nda Natanayel guli. «Slanaghasla n̄ni ta tsa mndu vindaf Musa ta gwada ta ghənjani ma deftera zlahu nda ya ta mnə la anabi ta gwada ta ghənjani ya kay. Yesu zwan̄a Yusufu mnda la Nazaret ya,» ka'a nda tsi. ⁴⁶ «Mndərga wati skwi ya đina dza'a sabi ma luwa Nazaret na?» ka Natanayel nda tsi. «Sawi ka nghanata ka 6a!» ka Filip. Ka sli'af̄ta tsi ka lagha. ⁴⁷ Nghay Yesu ta laghani, «wana vərđa mnda la Isra'ila kul had sana skwi n̄a tsanavata,» ka Yesu nda Natanayel. ⁴⁸ «Ga snanjta ka ta i'i na?» ka Natanayel nda tsi. «A'a! Ngha a yu ta kagha ta nzaku mista ghuraf ma kdə Filip ka hga kagha ya ra!» ka Yesu nda tsi. ⁴⁹ «Maləma da! Kagha ná, Zwan̄a Lazglafta ka, mghama la Isra'ila ka,» ka Natanayel nda Yesu. ⁵⁰ «Zlray kagha ta zlḡhay tsa 6a, kabga mnay da kazlay: Nda ngha yu ta kagha mista ghuraf kə'a? dza'a nda ngha ka ta skwiha ta malaghutá tsaya,» ka Yesu nda tsi. ⁵¹ Ka Yesu sganaghata mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a nda ngha kuni ta gunatá luwa buwan̄ n̄a n̄la duhwalha Lazglafta, n̄a saha tan̄ ta ghənjā Zwan̄a mndu,» ka'a.

2

Kla makwa ma Kana

¹ Ta mahkəna fitik, ka slatá skala kla makwa ma luwa Kana ta hadika Galili. Tsaw laghala mani ma Yesu da tsa vla skala kla makwa ya. ² Hgadagha hga lu ta i Yesu nda duhwalhani guli da tsa vla skala kla makwa ya. ³ Ka kďutá ima inabi. Ka mani nda Yesu mantsa: «Nda kdā ima inabi da hən̄,» ka'a. ⁴ «Nahgani n̄a gha nda i'i katək ní a ma! Ta maga a fitika da wu,» ka Yesu nda tsi. ⁵ «Ka maga kuni ta inda skwi dza'a mnaghunata tsi,» ka mani ma Yesu nda

kwalvaha. ⁶ Tsaw ma tsa vli ya, mamu wudaha tsatsaf lu nda palaha ta za litir tghas mbsak tghas mbsak sanlaha, dər̄mæk nda hisamsak hisamsak sanlaha, ta kəl la Yahuda ka ghu6a salaha tan̄. ⁷ «Ndaghanafwa ndagha ta ya wudaha ya nda imi,» ka Yesu nda hən̄. Ka ndaghanaf̄ta hən̄ te'te'. ⁸ «Ndana tama, tan̄watá ta mndu ta wa skwa zay,» ka Yesu nda hən̄, ka tan̄tá hən̄. ⁹ Tapanata tsa mndu ta wa skwa zay ya ta tsa imi mbədanaf lu ka ima inabi ya ná, zďakwa skwi a va tsa wu, sna a guli ka sagha ga tsa ima inabi ya wa. Taghənjā tsa gwal ta zakamtá tsa imi yeya nda sna. Ka hgan̄tá tsi ta zə'ala makwa. ¹⁰ Ka'a nda tsi mantsa: «Tin̄jəl̄ ima inabi ya zďa ta dgə lu n̄a mnduha, kada vla ya leghlegha tahula baghuta tan̄ ná, ka laghwa kagha đifanata ya zďa, ka zlrā klagapta ndana?» ka'a nda tsi. ¹¹ Tsaya tan̄tanjā mazəməm maga Yesu ma luwa Kana ta hadika Galili. Mantsa ya maranjta tsi ta glakwani. Ka faftá duhwalhani ta ghənj tida. ¹² Tahula tsa, ka sli'af̄ta tsi ka lagha da luwa Kafarnahum kawadaga nda i mani nda zwanamani, nda duhwalhani tani, ka zatá hən̄ ta fitik tsə6akw hada.

Gh̄zlay Yesu ta gwal ta dzawa skwi ma həga Lazglafta

Mat 21:12-13, Mak 11:15-17, Luk 19:45-46

¹³ Nduşagaghata fitika skalay la Yahuda ta Pak, ka lafi Yesu da Ursalima. ¹⁴ Bhadaghatani, ka lamə tsi da da6a həga Lazglafta ka slanaghatá tsi ta mnduha ta dzawa slaha nda tuwakha, nda ghər̄bu'ha, nda gwal mbada tseđi ta nzaku tavata tabəla tan̄ hada. ¹⁵ Ka klaftá tsi ta t6an̄ n̄a krupi, ka gh̄zlagaptá tsi ta mnduha demdem ma tsa da6a həga Lazglafta ya, nda tuwakha tani, nda slaha tani. Ka wutsidinjá tsi ta tseđa gwal mbədu, ka zlbmbidinjá tabəla tan̄. ¹⁶ «Hliŋwa na skwiha na hadna, ma niŋ kuni ta həga Da da ka həga mbəda dzvu,» ka'a nda gwal dzawa ghər̄bu'ha. ¹⁷ Ka havaktá duhwalhani ta skwi ya nda vinda ma gwada Lazglafta tazlay: «Đvafđva* yu ta həga gha, manda vu ta dra tsi ta i'i,» ka'a ya ¹⁸ «Mndərga wati ma mazəməm dza'a ka magata, n̄a maranjta skwi kəl ka ka maga mndəra skwi mandana na?» ka la Yahuda zlraftá gwada nda tsi. ¹⁹ «Tasiŋwatasa ta na həga Lazglafta na, dza'a bəglafba yu ma fitik hkan,» ka Yesu nda hən̄. ²⁰ «Ta skwi vaku fwaď mbsak mku' mida za lu ta ba na həga Lazglafta na ná, ma fitik hkən dza'a bafta yu ri wa kə'a?» ka la Yahuda nda tsi. ²¹ Tsaw tsa həga ta gwada Yesu ya ná, ta gwada ta ghənjā ghənjani tsatsi. ²² Tsaya kəl duhwalhani tahula sli'agaptani ma mtaku, ka havaktá skwi ya mna tsi. Ka zlḡhaftá hən̄

* 2:17 Ngha ta Zabura 69:10.

ta skwi ya nda vinda ma gwada Lazglafta, nda gwada Yesu ta mnata tani.

Nda sna Yesu ta skwi ma nudufa mnduha

²³ Ma fitika nzakwa Yesu ma Ursalima ta skala Pak, nda ndəgha gwal ta zlghafta nghər həj ta mazəmzəmha ta magə tsi. ²⁴ Lamə a tsaya da fəlma Yesu wu, kabga nda sna ta həj tsidid. ²⁵ Psa a ta mnanata mndu ta gwada ta ghəja nzakwa sana mndu wu, kabga nda sna tsatsi ta skwi ma nudufa mndu.

3

I Yesu nda Nikwademu

¹ Mamu sana mndu mataba la Farisa ta hge lu ka Nikwademu tekw mataba gwal dagaladagala mataba la Yahuda. ² Ka sli'afta tsi nda rvidik ka lagha slanaghatā Yesu. Ka'a nda tsi mantsa: «Maləma da! Nda sna nni kazlay: Mnda tagha skwi ta saha daga da Lazglafta kagha kə'a, kabga had mndu ta laviñta maga tsa mazəmzəmha ta magə kagha ya, ka had Lazglafta kawadaga nda tsi wu,» ka'a. ³ «Kahwathwata ka yu ta mnaghata, ka ya a lu ta mndu ka mahis wu katsi, laviñ a ta nghanjta ga mghama Lazglafta wu,» ka Yesu nda tsi. ⁴ «Waka lu dza'a yəglagatā mndu nda ghada halatani, dza'a vrəgladaf vra da huda mani, nja yəglagata ra?» ka Nikwademu nda tsi. ⁵ Ka Yesu mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghata, ka ya a lu ta mndu nda imi nda Sulkum wu katsi, laviñ a ta walanjta lami da ga mghama Lazglafta wa. ⁶ Ya yaga mndu nā, mnda səla tsaya. Ya yaga Sulkum ya nā, nja Sulkum tsa ya. ⁷ Ma ndərmim ka nda ndərmima kabga mnaghata da: "Tkwe' ka yagatā kaghuni ka mahis" kə'a. ⁸ Nda ta tvi ta kumə tsi ta vyakwa falak. Ta snay ka ta ghudzagani, sna a ka ka ga sli'afta tsi wu, sna a ka ka ga ta dza'a tsi wa. Mantsa ya nzakwa inda mndu yaga lu ma Sulkum,» ka Yesu nda tsi. ⁹ «Waka skwi mantsa dza'a magaku?» ka Nikwademu nda tsi. ¹⁰ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Kagha mndu ta tagha skwi nja la Isra'ila nā, sna a ka ta tsa ra? ¹¹ Kahwathwata ka yu ta mnaghata, skwi snaj nni ta mna nni, skwi nghanj ira nni ta gwada nni, tsaw tsu'a a kuni ta skwi ta mnə nni wa. ¹² Gwaday da ta skwi ta magaku ta hadik nja ghuni, zlgha a kuni wu, waka kuni dza'a zlghaftā skwi ta magaku ta luwa dza'a mnaghunata yu tama? ¹³ Had mndu ta kdə lafi ta luwa, ka mndu ta saha daga ta luwa a tsi wa. Ba Zwanja mndu yeya ta saha daga ta luwa. ¹⁴ Manda va ya kapadaf Musa ta nahadika ghuvatili ta udzu ma mtak ya, manda va tsaya dza'a kapadaf lu ta Zwanja mndu, ¹⁵ kada mutsafta dər wa ta zlghaftā hafu nja kdəkədzey.

¹⁶ «Dvudva Lazglafta ta ghəja hadik, kəl tsi ka vlatā Zwanjani turtuktuk, dər wa ta zlghafta, zwađuta a wu, mutsafmutsa ta hafu nja kdəkədzey. ¹⁷ Ghunaga a Lazglafta ta zwanjani nja tsanaghatā guma ta mnduha ta ghəja hadik wu, ama nja mutsafta mnduha ma ghəja hadik ta mbaku nda ma tsatsi, kəl Lazglafta ka ghunagatā Zwanjani ta ghəja hadik. ¹⁸ Mndu ta zlghaftā Zwanja Lazglafta, had guma ta ghəjani wa. Mndu kul zlghafta, nda ghada tsatā guma ta ghəjani, kabga kwalani kul zlghaftā Zwanja Lazglafta turtuktuk.

¹⁹ «Wya ghəja tsa guma ya: Ma saha tsuwadək ta ghəja hadik, ka zlanavatā mndu ta tsuwadək ka laghwi dvatā grusl, kabga slnaha taj kul dinaku. ²⁰ Inda mndu ta maga ghwadaka skwi, husanjhusa tsuwadək. Had tsa mndu ya dza'a walanjta sagha da tsuwadək wu da maravata slnani duway ta dafi. ²¹ Ka nərmani nzakwa mndu kahwathwata katsi nā, dza'a saghana da tsuwadək kada nghavata inda slnani ta magə tsi tsidid kazlay: Skwi ta magə tsi, zdəganazda ta Lazglafta kə'a.»

Yuhwana mnda maga batem nda Yesu

²² Tahula tsa, ka sli'afta Yesu kawadaga nda duhwalhani ka laghwi ta hadika Zudiya. Ka nzdavata tsi tsəbakw fitik kawadaga nda həj hada. Ka magə tsi ta batem nja mnduha. ²³ Ta magə Yuhwana ta batem guli nja mnduha ma sana vli ta hge lu ka Inuj, ndusa nda sani vli ta hge lu ka Salima, kabga dagala imi hada. Ka va sli'adaghatā mnduha nja maganaftā batem ta həj. ²⁴ Ma tsa fitik ya, ta la a lu ksaghatā Yuhwana da gamak karaku wa.

²⁵ Ka sli'anafatā duhwalha Yuhwana ta zlərdutawi nda sana mnda la Yahuda ta ghəja gwada ta ghuə səla. ²⁶ Ka sli'aftā həj ka lagha da mnay nja Yuhwana kazlay: Maləma da! Tsa mndu si kawadaga nda kagha ta bla ghwa Zurderj si ta mnə ka ta gwada ta ghəjani ya kay nā, wa'a ta maga batem nja mnduha. Ta sli'i inda mnduha da tsi, ka həj. ²⁷ Ka Yuhwana mantsa: «Had mndu dza'a mutsaftā sana skwi ka Lazglafta a ta vlanjta wa. ²⁸ Nda sna kaghuni nda sləmənja ghuni ta mnə yu tazlay "Kristi a i'i wu" kə'a. Ghunidik ghuna lu ma kdaku tsatsi ka sagha. ²⁹ Nja zwanja midzi ta kla lu ta makwa, gra zwanja midzi ya guli nā, tavatani ta nzata tsi ka sna lwa gwada ta gwadagapta zwanja midzi. Snanjani ta gwada ta gwadagapta tsi ya, rfayni ta rfu. Manda tsaya ta rfa i'i ta rfu guli. Ndanana nā, rfu nja da ta rfay. ³⁰ Ka nja tsatsi nda nja, ka htakwa i'i nda hta.

³¹ «Mndu ya ta saha daga ta luwa nā, nzanaghanza tsatsi ta ghəja inda skwi demdem. Mndu ya ta ghəja hadik guli

ná, ña ghəña hadik tsatsi. Gwada ta ghəña skwi ta ghəña hadik ñani ta gwaday. Mndu ta saha daga ta luwa ná, [ta ghəña inda skwi nzanaghata tsatsi].³² Gwada ta ghəña skwi nghanj tsi nda ya snaj tsi ta gwada tsi. Had mndu ta tsu'aftá gwadani wa.³³ Mndu ta tsu'aftá gwadani ná, grafgra tsa mndu ya ta Lazglafta kazlay: Kahwathwata ya kə'a.³⁴ Mndu ghunaga Lazglafta ná, gwada Lazglafta ta gwada tsi, kabga zwakuzwakwa Sulkum vlanj Lazglafta mida.

³⁵ «Dvudva Da ta Zwanj, ka fanamtá tsi ta inda skwi ma dzvani.³⁶ Mndu ta zlghaftá tsa Zwanj ya mutsafmutsa ta hafu. Mndu ta kwalaghutá zlghaftá tsa zwanj ya mutsafta a ta tsa hafu ya wa. Ta ghəña basá ñudufa Lazglafta yeya ta nzaku ta ghəñani,» ka'a.

4

I Yesu nda markwa la Samari

¹ Ka snanjta la Farisa ta mnay kazlay: Mal mnduha ta sli'i da maga batem da Yesu ka ya da Yuhwana kə'a.² Ka kahwathwatani ka lu mnay katsi ná, Yesu a ta maga batem ña mndu wu, duhwalhani zlananj tsi ta magay. Snanjta Yesu ta tsa gwada ta mnə lu ya,³ ka sli'aftá tsi ta hadika Zudiya ña vrə ta hadika Galili.⁴ Wya nda ma hadika Samari ta laba tsi ya,⁵ ka bhadaghatá tsi da sana vli ta hgə lu ka Sikar ndusa nda vwaha Yakubu ta vlanjta zwanjani Yusufu bamma, ta hadika Samari.⁶ Ma tsa vli ya, mamu vavrəma Yakubu. Manda hərfatá Yesu ta mbađa, ka nzatá tsi ta wa tsa vavrəm ya, wər ma ghəñ fitik nda tsa.

⁷ Ka lagha sana markwa la Samari da ta imi. «Tidifta ta imi ka sa'ata yu,» ka Yesu nda tsi.⁸ Ma tsa fitik ya, laghula duhwalhani da luwa da skwa skwa zay.⁹ «Waka kagha ta nzakway ka mnda la Yahuda, ta dawā imi ña say da i'i ta nzakway ka markwa la Samari na?» ka tsa marakw ya nda tsi. Tsaw had la Yahuda ta guya vgha nda la Samari wa.¹⁰ Ka Yesu mantsa: «Ka má nda sna ka ta skwi ta kumə Lazglafta ta vlaghata, nda mndu ya ta dawā imi ña say da kagha katsi ná, má kagha má dza'a dawā imi ña say, má ña vlaghatani ta imi ta vla hafu,» ka'a nda tsi.¹¹ Ka tsa marakw ya nda tsi mantsa: «Mghama dá! wana had skwi ña tagafta da kagha wu, nda la na vavrəm na guli, ga dza'a mutsa ka ta tsa imi ta vla hafu ya na?»¹² Mal kagha ka dzidza ñni Yakubu si ta sa ima na vavrəm na nda zwanani, nda rinani tani, ka zlananjta tsi na ra?» ka'a.¹³ Ka Yesu nda tsi Mantsa: «Dər wati ma mndu ta sa na imi na ná, ta dza'a kuzlanj kuzla ndala,¹⁴ ama mndu dza'a sa na imi dza'a vlanjta yu na ná, walglanjta a ndala ta kuzlanjta wa. Tsa imi dza'a vlanjta yu ya ná, dza'a nuna ka dzuəay, ña

mbəzagapta hafu ña kdekedzej mida,» ka Yesu nda tsi.¹⁵ «Mghama dá! Vlihavla ta tsa imi ya tsa, kada kwala ndala ta kuzliglihata, ka kwala yu ta səglagha da ta imi hadna,» ka tsa marakw ya nda tsi.¹⁶ «La hgaktá zə'ala ghuni, ka sagha kuni da hadna,» ka Yesu nda tsa marakw ya.¹⁷ «Had zə'ala da wu,» ka tsa marakw ya nda tsi. Ka Yesu nda tsi mantsa: «Ta ña gha ta mnay kazlay: Hadu zə'ala da wu kə'a,¹⁸ kabga hutaf zə'ala gha. Nana ga tanj ka ndanana guli, zə'ala ghuni a wu, raghatani mnay gha mantsa ya,» ka Yesu nda tsi.¹⁹ «Mghama dá! Anabi ka ta grə yu nda na skwi na.²⁰ Dzidziha ñni la Samari ná, ta na ghwá na si ta maga hən ta du'a ña Lazglafta. Ka kaghuni la Yahuda ná, ma Ursalima vla maga du'a ña Lazglafta, ka kaghuni,» ka tsa marakw ya.²¹ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Marakw na, zlghafzlgħa ta i'i. Dza'a saghasa fitik dza'a kwal kuni maga du'a ña Da ta na ghwá na, dər ma Ursalima.²² Kaghuni la Samari, ña skwi kul snanjta kuni ta maga kuni ta du'a. Anjani la Yahuda, ña skwi snanj ñni ta maga ñni ta du'a, kabga da la Yahuda sagha mbaku.²³ Dza'a saghasa fitik, nda maga vani ndanana. Ma Sulkum nda ya ma kahwathwata dza'a kəl mnduha ka maga du'a, ña tsəəay tanj ta tsəəlu ña Da, kabga mndərga tsa mnduha ta tsəəa tsa tsəəlu ya ta zbə Da.²⁴ Lazglafta ná, Sulkum ya. Tsa mnduha ta maga du'a ñani ya, ma Sulkum nda ya ma kahwathwata ta maga hən,» ka Yesu nda tsi.²⁵ «Nda sna yu kazlay: Dza'a saghasa Almasihu, ta hgə lu ka Kristi ya, kə'a. Ka saghasa tsi, dza'a mnanjamna ta inda skwi,» ka tsa marakw ya nda tsi.²⁶ «Tsa mndu ta mnə kagha ya na i'i ta gwada nda kagha na,» ka Yesu nda tsi.

²⁷ Tata gwada hən, ka vraktá duhwalhani. Ka ndermimi duhwalhani ta tsa nzatani ka gwada nda tsa marakw ya. Tsitsirid, nzanza hən, had'ya ta pslanafaw, ka dawanjta da tsi kazlay: Nu ta daw ka da tsi, ari nu ta gwada ka nda tsi na kə'a wa.

²⁸ Ka gi zlanatá tsa marakw ya ta bzleghwani hada ka laghwi da luwa da mnay ña mnduha.²⁹ Ka'a mantsa: «Sawa ngħa mndu ta mnihatá inda skwiha maga yu 6a, zlah Kristi na mndu na?» ka'a.³⁰ Ka sli'agaptá mnduha ma luwa, ka lagha slanaghatá Yesu.³¹ «Maləma dá! Kwa za ta skwa zay misimmisim,» ka duhwalhani nda Yesu, ma tsa fitik ya.³² «Mamu skwa zaya dá kul snanjta kaghuni,» ka Yesu nda hən.³³ «Mamu mndu ta klanaktá skwa zay ra?» ka duhwalhani mataba tanj.³⁴ Ka Yesu nda hən mantsa: «Maga skwi ta zdəganatá mndu ya ta ghunigihata ka kdinistá snani, skwa zaya dá.³⁵ «Ta fwad pđakwa tili ka tska nimaya ta vwah» a ka kaghuni ndanana wu ra? ka i'i nda kaghuni wa, ngħadapwanga ta ndəhatá nimaya ta vwah 6a, ta

ghwanj a lu ka tsokay wa. ³⁶ Mndu ta tska nimaya ta vwah ná, ta mutsay ta niselani, na tskanatanani ta hulfani na hafu na kákedzej. Mantsa ya, na rfay mndu ta slégafta nda mndu ta tskata ta rfu kawadaga. ³⁷ Tsa mahdihi mnə lu kazlay: Slgadatá slgayslgay na sani, tsakatá tsokaytkey na sani kə'a ya ná, kahwathwata nzakwani. ³⁸ Da vli kul magatá kuni ta slna ghunaghunafu ya. Ghuyghuya sanlaha ta danwa ma slna, ka lagha kaghuni da natsa ndela tsa slna tanj ya,» ka'a. ³⁹ Nda ndəgha la Samari ma tsa luwa tanj ya ta zlghaftá Yesu ta ghəja tsa gwada mna tsa marakw ya ta mnay kazlay: Ka mnihatá tsi ta inda skwiha maga yu kə'a ya. ⁴⁰ Ma lagha la Samari da slanaghatá Yesu, ka ndəbə hən j ta dzvu da tsi nja nzatani kawadaga nda hən. Ka nzatá tsi ka zatá fitik his hada da hən. ⁴¹ Ka sgavaghatá ndəghata mnduha ta zlghaftá Yesu, kabga Yesu ka ghəjani ta mna gwadani na tanj. ⁴² «Zlghafzlgha anjani ndanana tama makwana, kabga gwada gha mna ka yeya a wa. Nda sna vərda anjani nda sləmənə njani. Grafgra njani kahwathwata kazlay: Na mndu na ná, mnda mba mnduha ta ghəja hadik ya kə'a.»

Mbanafta Yesu ta zwanja sana mnda ksa slna njumna

⁴³ Tahula tsa fitik his ya, ka sli'aftá Yesu hada ka laghwi ta hadika Galili. ⁴⁴ Tsaw si wya ka Yesu mnata: «Had lu ta vla glaku na anabi ta hadikani wu» kə'a. ⁴⁵ Bhadaghatani ta hadika Galili, ka tsu'aftá gwal hada. Tsa gwal ta tsu'afta ya ná, gwal ta nghanjta inda skwi maga Yesu ma Ursalima ma fitika skala Pak ya, kabga si labla hahən guli da vla tsa skalu ya.

⁴⁶ Ka vraghatá tsi tama da luwa Kana ta hadika Galili, ma vla mbədanafani ta imi ka ima inabi ya kə'a. Tsaw mamu sana mndu dagala ma slna njumna, ta maga slna ga mgham ma luwa Kafarnahum, kul dughwanaku zwanjani ta kala ghəj. ⁴⁷ Snanjani kazlay: Sli'afslia Yesu ta hadika Zudiya, ka sagha ta hadika Galili kə'a, ka sli'aftá tsi ka lagha slanaghata. Ka'a nda tsi mantsa: «Kəkkəkkə, mbađa mbanafatá zwanja da kul dughwanaku, ta kala ghəj.» ka'a. ⁴⁸ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Ka ta ngha a kaghuni ta mazəmzəm nda skwa ndermimay wu ná, zlgha a kaghuni kay tama wa!» ka'a. ⁴⁹ Ka tsa mndu ta maga slna ga mgham ya nda tsi mantsa: «Mghama da! Mbađa ma kəaku zwanja da mtuta,» ka nda tsi. ⁵⁰ Ka Yesu nda tsi mantsa: «La dzagha! Wa a zwanja gha wərdəwə;» ka'a.

Ka zlghaftá tsa mndu ya ta tsa gwada mnana Yesu ya, ka sli'aftá tsi ka laghwi dzaghani. ⁵¹ Ta laha tsi ta tvi ta dza'a dzagha, ka guyatá tsi nda kwalvahani ta njlu da mnay nani kazlay: Wa'a nda mba zwanja gha

wərdə kə'a. ⁵² Ka tsa mndu ya mantsa: «Ta wati luwa lenjavata tsi na?» ka'a dawanjta da hən. «Ki'a hdzikata fitik ma ghəj dahawu, ta lavaghutá tsa njudidarani ya,» ka hən nda tsi. ⁵³ Ka graftá tsa dani ya, ta tsa luwa ya mna Yesu nani kazlay: Wərdəwə zwanja gha kə'a ya. Daga bađu tsa ka zlghaftá tsatsi nda gwal ga tanj tani ta Yesu.

⁵⁴ Tsaya mahisa mazəmzəm maga Yesu ta hadika Galili manda zlanjani ta hadika Zudiya.

5

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda raghwa səlani

¹ Tahula tsaya, ka slatá skala la Yahuda ma Ursalima. Ka laf Yesu da hada. ² Tsaw ma Ursalima, mamu sana ghwa tsap lu ndusa nda watgha saba tuwakha. Betsayda ta hga lu ta tsa ghwa ya nda gwada Hebru. Ta wa tsa ghwa ya mamu glakamha hutaf. ³ Ma tsa glakamha ya, mamu ndəghata gwal kul dughwanaku mida, manda gwal nda ghulpa, nda gwal ta dzəgidí, nda gwal nda rwa səla tanj nda dzva tanj ta kzla gigdavata imi. ⁴ Tsaw ta sasa duhwala Lazglafta tazlay da tsa imi ya na gigdanafu. Ka gigdavagigda tsa imi ya, ka tinjəl wa ta gi laha dida tahula gigdavaftani ya, nda mba tsa mndu ya dər kinawu tsa danjwani ya. ⁵ Hkənmbsak tghas mida vakwa sana mndu ma danjwani ta nzaku hada. ⁶ Kə'a ka Yesu ná, ta hani tsa mndu ya. Nda sna guli kazlay: Nda kəda fitikani ta basə tsa danjwa ya kə'a. «Ta kumay ka ta mbafta gha ra?» ka'a nda tsi. ⁷ «Mghama da! Had mnda da na fadihata da imi gigdavaftər tsi wa. Ka dza'a yu, ka yu ya ná, gi tinjlaghuta sani ta laha ka i'i,» ka tsa mndu kul dughwanaku ya nda tsi. ⁸ «Sli'afslia gha kla ta skwa hana gha, ka sli'a ka,» ka Yesu nda tsi. ⁹ Gi hadahada ka mbaftá tsa mndu ya, sləjad klaftá skwa hanani, ka sli'i. Tsaw, bađu Sabat magakwa tsa skwi ya. ¹⁰ Ka la mali ma la Yahuda nda tsa mndu mbanaf lu ya mantsa: «Sabat a vli gita kay ra? Wa ta mnaghatá kla skwa hana gha na?» ka hən. ¹¹ «Kla ta skwa hana gha, ka sli'a ka» ka tsa mndu ta mbađifta ya nda i'i,» ka'a nda hən. ¹² «Wa tsa mndu ta mnaghata kazlay: Kla ta skwa hana gha ka sli'a ka kə'a ya na?» ka hən dawanjta da tsi. ¹³ Tsaw sna a tsa mndu mbanaf lu ya ta tsa mndu ta mbanafu ya wu, kabga zadamzadə Yesu mataba tskata mnduha ma tsa vli ya. ¹⁴ Bats nzda, ka guyaftá Yesu ta vgha nda tsa mndu ya ma dəba həga Lazglafta. «Wana nda mba ka ndana tama, yaha ka walglanjta maga dmaku da slaghaghatá ya katakata ta malaghutá tsaya,» ka Yesu nda tsi. ¹⁵ Ka sli'aftá tsa mndu ya, ka laghwi da mnay na la mali ma la Yahuda kazlay: Yesu tsa

mndu ta mbidifta ya kay kə'a. ¹⁶ Tsaya kəl la mali ma la Yahuda ka zba htsiņa Yesu, kabga magatani ta tsa skwi ya bađu Sabat.

¹⁷ Ka Yesu nda həj mantsa: «Tata maga slna Da da kulam ndanana, mantsa i'i guli, tata maga slna yu kulam ndanana,» ka'a. ¹⁸ Ta ghəņa tsa gwada gwada tsi ya, ka zbagalta la mali mataba la Yahuda ta Yesu ŋa dzata. Ta ghəņa vəl blanaptani ta zlahab Sabat kweŋkweŋ a ta zba həj wu, kabga mnayni kazlay: Vərda Lazglafta na Da da kə'a ta gra ghəjani nda Lazglafta guli ya.

Vlanja dani ta inda mbrakwani ta zwanjani

¹⁹ Ka Yesu vrəglintá gwadani nda həj mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, laviŋ a zwanj ta magatá skwi gaghəj gaghəjani, ka nŋha a tsi ta skwi ta magə Da wa. Ka kinawu ta maga Da ta inda skwi ya, ka gragra mantsa ya ta maga zwanj guli. ²⁰ Ta dvay Da ta zwanj. Tsaya ta kəl tsi ka maranantá inda skwi ta magə tsi, ŋa maranantani ta slnaha ta malaghutá nana, kada nŋhanja kuni ta skwa ndərmimay. ²¹ Manda ya ta sli'aganapta Da ta gwal nda rwa nda hafu ya, mantsa ya ta vlanjta zwanj ta hafu ŋa mndu ta kumə tsi. ²² Tsa a Da ta guma ta ghəņa mndu wu, ma dzva zwanj fanamta tsi ta inda guma ŋa gumay, ²³ kada vla inda mndu ta glaku ŋa zwanj, manda ya ta vlə həj ta glaku ŋa Da ya. Ka vla a mndu ta glaku ŋa zwanj wu katsi, had tsa mndu ya ta vla glaku ŋa Da ta ghunagatá tsa zwanj ya wa.

²⁴ «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mndu ta sna gwada da, ka zlghaftá tsi ta mndu ta ghunighatá, mamu hafu ŋa kdekedzeŋ ma tsa mndu ya. Had lu dza'a tsanaghatá guma ta tsa mndu ya wa. Nda ghada Pak tsa mndu ya ta mtaku ka laghwida hafu. ²⁵ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a saghasa fitik, nda ghada va saghani, dza'a kəl gwal nda rwa ka snantá lwa Zwanja Lazglafta. Tsa gwal dza'a snantá ya dza'a nzakway nda hafu. ²⁶ Manda daslakwa hafu ta nzaku ma Da ya, manda tsaya vlanjta tsi ta zwanj ŋa mutsakwa hafu ma tsatsi guli. ²⁷ Ka vlanjta tsi ta mbrakwa tsa guma, kabga nzakwani ka Zwanja mndu. ²⁸ Tsaya a skwi ŋa ndərmimay ghuni wu, dza'a saghasa fitik dza'a kəl inda gwal ma kulu ka snantá lwani ²⁹ ŋa sli'agapta tanj. Gwal ta maga skwi dina ya, dza'a sli'agapta ŋa nzata nda hafu hahəj. Gwal ta maga skwi kul dinaku ya guli, dza'a sli'agapta ŋa tsanaghatá guma ta həj hahəj.»

Nzakwa Zwanj ka masləmtsək

³⁰ Ka Yesu mantsa: «Had sana skwi dza'a magata i'i gaghəj gaghəņa da wa. Manda ya mniha Lazglafta ta tsa yu ta guma. Nda tvani ta tsa yu ta guma kabga zba a yu

ta skwi ta kumə ghəņa da wu, skwi ta zdəganatá mndu ta ghunighata ta zbə yu.

³¹ «Ka i'i katsi mnatá gwada ta ghəņa da katsi ná, had hayhaya tsa gwada da ya nda tsa wa. ³² Ka sana mndu katsi mna gwada ta ghəņa i'i katsi, nda sna yu kazlay: Tsa gwada ta mnə tsi ta ghəņa i'i ya ná, kahwathwata nzakwani kə'a. ³³ Ghunaf ghuna kuni ta mnduha da Yuhwana ka mnaghunatá tsi ta kahwathwata. ³⁴ I'i tada ná, zbanj a yu ta mndu ŋa mna gwada ta ghəņa da wa. Tsaya kweŋkweŋ mnaghuna yu ŋa mutsay ghuni ta hafu. ³⁵ Yuhwana ná, pitirila ta zlghaku ka tsuwadaka vli ya. Kumanjuma kuni ta nzdavata nda rfu ma tsuwadakani.

³⁶ «I'i, mamu ŋa da ma gwada ta ghəņa da ta malaghutá ŋa Yuhwana. Tsa gwada ya ná, slnaha vliha Da ŋa kdánafta da ta magay ya. Tsa slnaha ta kdə yu ta magay ya, ta maranjta tsidid kazlay: Da ya ta ghunighata kə'a. ³⁷ Tsa Da ta ghunighata ya, ta mnanjta gwada ta ghəņa da. Anj mndani ta walanj a kuni ta snantá lwani wa. Ta walanj a kuni ta nŋhanjta kumani guli wa. ³⁸ Nza a gwadani ma ŋudufa ghuni wu kabga zlghaf a kuni ta mndu ya ghunaga tsi wa.

³⁹ «Ta ndi'andi'a kuni ka tagha skwi ya nda vinda ma gwada Lazglafta kabga mida dza'a mutsa ŋni ta hafu ŋa kdekedzeŋ ka kuni. Tsa gwada Lazglafta nda vinda ya ná, ta ghəņa i'i ta gwada tsi. ⁴⁰ Sew va a kuni ta sagha da i'i ŋa mutsa vərda hafu wa.

⁴¹ «Da mnda səla a ta mutsa i'i ta glakwa da wa. ⁴² Tsaw nda sna i'i ta kaghuni tsidid kazlay: Dvu a kuni ta Lazglafta wu kə'a. ⁴³ Da da ta ghunighata, ka kwalaghutá kuni ta tsu'aftá i'i. Ka ma sana mndu ta klaftá ghəjani ka ghəjani ka sagha katsi ná, má tsu'afstu'a kuni. ⁴⁴ Kaghuni gwal ta dva glaku da sani nda sani, ka kwalaghutá zba glaku daga da Lazglafta turtukwani, waka kuni má dza'a zlghafta na?

⁴⁵ «Yaha kuni da uwalay kazlay: Dza'a wlay yu ta kaghuni da Lazglafta kə'a. Tsa Musa faf kaghuni ta ghəj tida ya dza'a wla kaghuni. ⁴⁶ Ka má zlghafzlgha kuni ta Musa katsi ná, má zlghafzlgha kuni ta i'i guli, kabga vindaf ta ghəņa i'i tsatsi ta gwada. ⁴⁷ Ka si zlghaf a kaghuni ta skwi vindaf tsatsi ya wu ni, waka kuni dza'a zlghaftá gwada da na?» ka'a.

6

Zunja Yesu ta skwa zay ta mnduha dambu' hutaf

Mat 14:13-21, Mak 6:30-44, Luk 9:10-17

¹ Tahula tsaya, ka sli'aftá Yesu ka laghwida ta sana bla tsa ghwa Galili ta hgə lu ka Tiberyad ya guli. ² Ka sli'aftá dəmgə rutut mistani nŋhər həj ta mazəmzəm, ka mbamba gwal kul dughwanaku. ³ Ka ŋlaghatá Yesu ta ghwá ka nzagata hada

kawadaga nda duhwalhani. ⁴ Tsaw ndusa fitika skala Pak ta nzakway ka skala la Yahuda. ⁵ Kə'a ka Yesu klanťá ghəj ka nğhadapta ná, rutututa dəmgá ta lagha da tsi. Ka'a mantsa: «Ga dza'a skwakta mu ta buradi ŋa zunustá na ndəghata mnduha na?» ka Yesu nda Filip. ⁶ Ŋa tsakwasla gwada da tsi kəl tsi ka mnanata mantsa, kabga nda sna tsatsi ta skwi dza'a tsi magay. ⁷ Ka Filip nda tsi mantsa: «Dər tseada vagma mnduha his dərək* ta maga slna klaf lu ŋa dzawaktá buradi nda tsi ná, slaghu a dər ŋa valanťá həj ki'a ki'a wu,» ka'a nda tsi. ⁸ Ka sani mataba duhwalhani ta nzakway ka Andre zwanjani ma Simuŋ Piyer nda tsi mantsa: ⁹ «Mamu sana zwanj hadna nda buradi hutaf nda tsulhwa zwana klipi his da tsi, tsaw ŋa slafta kawu mataba ndəghata mnduha mandana na?» ka'a. ¹⁰ Ka Yesu mantsa: «Mnanawa mna ta həj ka nanzata həj nda nanza,» ka'a. Tsaw mamu dyatá kuzuŋ ksif ma tsa vli ya, ka nzanafťá mnduha ta maga dəmbu' hutaf tida. ¹¹ Ka hlafťá Yesu ta tsa buradiha ya, ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta ta ghəjani, ka daganafťá tsi ta tsa mnduha ta nzaku ya. Ka daganafťá tsi ta tsa klipiha ya ta həj guli manda ya ta kumə həj. ¹² Manda babaghawta mnduha, «Tskafwa padakwani yaha da badzuta,» ka Yesu nda duhwalhani. ¹³ Ka tskaftá həj, ka ndaghanaftá həj ta ghwanak ghwanpə his nda pđakwa tsa buradi hutaf ya, tahula babaghawta taŋ demdem. ¹⁴ «Nana mndu na vərda anabi dza'a sagha ta ghəja hadik mne lu kay ya,» ka tsa mnduha ta nghanťá mazəmzəm maga Yesu ya.

¹⁵ Tsatsafta Yesu kazlay: Dza'a saghasa lu da ksafťa nda mbraku ŋa nzakwani ka mgham kə'a, ka kdinťa Yesu ta ŋləglaghata ta ghwá.

Mbaday Yesu ta mbada ta imi
Mat 14:22-33, Mak 6:45-52

¹⁶ Magatá hawu, ka sli'agatá duhwalhani ta wa drəf. ¹⁷ Ka sli'adamťá həj da kwambalu ŋa tsughwada drəf ŋa dza'a da luwa Kafarnahum. Nda ghada kuzatá vli, ta vradagha a Yesu slanaghatá həj wa. ¹⁸ Tata ndrə həj, ka sli'avafťá falak dagala katakata, ka kapatsa'uwaku drəf. ¹⁹ Swadap swa duhwalha Yesu ta kwambalu ta maga meli hutaf ka mku' a tsi, ka nghanťá həj ta Yesu ta mbada ta drəf ta ndusadaghata tavata kwambalu, ka ksafťá zləj ta həj. ²⁰ «I'i ya tane! Ma zləj kuni ta zləj!» ka Yesu nda həj. ²¹ Si ta kumay həj ta klamta da kwambalu sizlay, gi nda bhadaghata kwambalu da tsa vli ta dza'a həj ya.

Zbay dəmgá ta Yesu

²² Gamahtsimani, ka havaktá tsa mnduha ta nzaku ta wa drəf ya kazlay: Turtuktuk kwambalu si ta lagha da tsa vli ya kə'a. Graf-gra həj guli kazlay: Lamə a Yesu kawadaga nda duhwalhani dida wu kə'a. Nda ghəja taŋ laghwa duhwalhani. ²³ Ma va tsa fitik ya, ka sli'afťá sana kwambaluha ma luwa Tiberiya, ka bhadaghatá həj ndusa nda tsa vli kəl Mgham Yesu ka rfanaghatá Lazglafta ta ghəja buradi, ka zutá mnduha ya kay. ²⁴ Nghanťá mnduha ná, had'Yesu hada wu, had' duhwalhani hada guli wu, ka sli'adamťá həj da tsa kwambalu ya ka laghwi da luwa Kafarnahum da zba Yesu.

Yesu ná, dafa hafu ya

²⁵ Ka bhadaghatá həj ka zbə həj, ka slanaghatá həj ta wa sana bla tsa drəf ya. «Maləma dá! Yawu saghwa ka da hadna kay?» ka həj nda tsi. ²⁶ Ka Yesu nda həj mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ta zbə kabga vəl nghanťa ghuni ta mazəmzəm a kuni ta i'i wa. Ta zbə kabga zuta ghuni ta buradi, ka baghaftá kuni, kuni ta i'i. ²⁷ Ma ksə kuni ta slna ŋa skwa zay dza'a badzuta. Navawana ka maga slna ŋa skwa zay ta nzdavata dza'a vlaghunatá hafu ŋa kdekedzeŋ. Tsa skwa zay ya ná, Zwanja mndu dza'a vlaghunata, kabga ta tsatsi thafta Da ta ŋizla vlanťani ta mbraku,» ka'a nda həj. ²⁸ Ka həj nda tsi mantsa: «Nahgani dza'a anji magay ŋa kdinťá magatá slna Lazglafta na?» ka həj. ²⁹ Ka Yesu nda həj mantsa: «Zlghafta ghuni ta mndu ya ghunaga tsi, na slna ya ta kzlə Lazglafta ta maganata ghuni,» ka'a. ³⁰ Ka həj mantsa: «Mndərga wati mazəmzəm lavin ka ta maganata ŋa nghanťa ŋni, kada zlghafta ŋni ta kagha na? Wati slna dza'a ka magata na? ³¹ Zuza dzidziha ŋni ta Mana ma mtak. Manda ya nda vinda na: «vlagavla ta buradi daga ta luwa† ŋa taŋ, ŋa zay taŋ,» ka həj nda tsi. ³² Ka Yesu nda həj mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, Musa a ta vlaghunatá buradi ta saha ta luwa wa, Da dá ta vlatá buradi ta saha ta luwa. ³³ Tsa Buradi vlagá Lazglafta ya ná, tsa ta saha ta luwa ta vli hafu ŋa mnduha ta ghəja hadik yeya,» ka'a nda həj. ³⁴ Ka həj mantsa: «Mghama dá! gdagdá ta vlanťanatá mndərga tsa buradi ya,» ka həj.

³⁵ Ka Yesu nda həj mantsa: «I'i buradi ta vli hafu. Ka saghasa mndu da i'i, walglanťa a maya ta kuzlanťa wa. Ka zlghafzlgħa mndu ta i'i, walglanťa a ndala ta kuzlanťa wa. ³⁶ Wya mnaghunamna yu, nda nghanťa kuni ta i'i, ka kwalaghutá kuni ta zlghaftá i'i. ³⁷ Inda gwal vliha Da, dza'a saghasa həj da i'i. Had' i'i guli dza'a zlanťá mndu ya ta sagha da i'i ma bli wa. ³⁸ Sa a i'i ta luwa

* 6:7 Nghanťa ta Mata 20:2. † 6:31 Nghanťa ta Sabi 16:13-15, 31.

na maga skwi ta kumə yu wa. Sasa i'i nja maga skwi ta kumə mndu ta ghunighata. ³⁹ Skwi ta kumə mndu ta ghunighata ná, kwala dá kul zlanaghutá inda gwal vliha tsi, nja sli'aganapta dá ta hənjadu kđakwa ghəna hadik. ⁴⁰ Wya skwi ta kumə Da dá, dər wati ma mndu ta nghanjá zwanj ka zlgħaftá tsi, nda mutsa hafani nja kđekedzenj. Dza'a sli'aganapsli'a yu badu kđakwa ghəna hadik,» ka'a.

⁴¹ Ka ruruwaku la Yahuda ta ghəjani, kabga mnayni kazlay: I'i buradi ta saha daga ta luwa kə'a. ⁴² «Tsatsi a Yesu zwanja Yusufu kay wu ra? Tsatsi a na snəj amu ta i dani nda mani na ra? Ta ghəna wu ta mna tsi kazlay: Sa daga ta luwa yu kə'a 6a?» ka hən. ⁴³ Ka Yesu nda hən mantasa: «Zlanawazla ta ruruwaku mataba ghuni, ⁴⁴ had' mndu dza'a laviñtá sagha dá i'i, ka ghunagaha a Da ta ghunighata dá i'i wa. I'i, dza'a sli'aganapsli'a yu ta tsa mndu ya badu kđakwa ghəna hadik. ⁴⁵ Wya skwi vindaf la anabi: "Dza'a taghanaftagha Lazglafta† ta skwiha ta hən." Dər wa ta snay, ka zlgħaftá tsa skwi ta taghə Lazglafta ya, dza'a saghasa tsa mndu ya dá i'i. ⁴⁶ Va a tsaya ta mnay kazlay: Nda nghan tsa mndu ya ta Da nda irani kə'a wu, ba mndu ta saha dá Lazglafta yeya nda nghan ta Da nda irani. ⁴⁷ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mndu ta zlgħaftá i'i, nda mutsa hafani nja kđekedzenj. ⁴⁸ I'i buradi ta vla hafu. ⁴⁹ Zuza dzidziha ghuni ta mana ma mtak, kulam nda tsa, rwurwa inda tanj. ⁵⁰ Wana buradi ta saha daga ta luwa hadna. Mndu ta zay, mtəta a wa. ⁵¹ I'i buradi ta vla hafu ta saha daga ta luwa. Kata zay mndu ta tsa buradi ya, dza'a nzaku tsa mndu ya nda hafu nja kđekedzenj. Tsa buradi ta vlə yu ya ná, slu'uvgha dá ya. Dza'a vlay yu, kada nzakwa mnduha ta ghəna hadik nda hafu,» ka Yesu nda hən.

⁵² Ka hən mantasa: «Waka na mndu na dza'a vlamatá slu'uvghani nja zay na?» ka la Yahuda zlgħanafta ta ghəjani. ⁵³ Ka Yesu nda hən mantasa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ka za a kuni ta slu'uvgha Zwanj mndu, sa a kuni ta usani wu katsi, had' hafu dəkdek ma kaghuni wa. ⁵⁴ Mndu ta za slu'uvgha dá, ta sa usa dá, mamu hafu nja kđekedzenj ma tsa mndu ya. Dza'a sli'aganapsli'a yu ta tsa mndu ya badu kđakwa ghəna hadik. ⁵⁵ Vərdə skwa zay ná, slu'uvgha dá ya. Vərdə skwa say guli ná, usa dá ya. ⁵⁶ Mndu ta za slu'uvgha dá, ta sa usa dá ná, ma i'i ta nzamta tsa mndu ya, ma tsa mndu ya nzamta i'i guli. ⁵⁷ Tsa Da ta ghunighata ya ná, nda hafu mida. Nda tsatsi ta nzakwa i'i nda hafu. Mantasa ya guli ka ta zay mndu ta i'i, dza'a nzanza nda

hafu. ⁵⁸ Wana buradi ta saha daga ta luwa hadna. Nza a manda nja dzidziha ghuni ta zutá mana ka rwutá hən ya wa. Mndu ta za na buradi na ná, dza'a nzanza nda hafu nja kđekedzenj,» ka Yesu nda hən. ⁵⁹ Ta taghə tsi ta skwi ma həga tagha skwa la Yahuda ma Kafarnahum, mna Yesu ta tsa gwada ya.

Zlanavata sanlaha ma duhwalhani ta Yesu

⁶⁰ Ka sanlaha mataba duhwalhani snəj hən ta tsa gwada ya mantasa: «Dukdukwa na gwada na, wa dza'a laviñtá snay na?» ka hən. ⁶¹ Daslafta Yesu ma vghani kazlay: Ta ruruwaku duhwalhani ta ghəna tsa tagha skwi ya kə'a, «nda nja nudufa kaghuni guli ra? ⁶² A ka tsa nghanj kuni ta Zwanj mndu ta nju dá vli si hada tsi ghalya, waka nudufa ghuni dza'a magay tama? ⁶³ Sulkuma Lazglafta ta vla hafu, had' sana skwi lavinj mnda səla ta magata wa. Na gwada mnaghuna yu na ná, Sulkum nda hafu ya. ⁶⁴ Tsaw mataba ghuni ná, mamu sanlaha kul zlgħafta dəkdek,» ka Yesu nda hən. Tsaw nda sna Yesu daga zlaftani ta gwal kul zlgħafta dəkdek, nda mndu ya dza'a skwapta tani. ⁶⁵ Ka Yesu sghanaghta mantasa: «Tsaya kəl yu ka mnay nja ghuni kazlay: Had' mndu dza'a laviñtá sagha dá i'i, ka ghunak a Da wu kə'a ya,» ka'a.

⁶⁶ Tahula mnata Yesu ta tsa gwada ya, nda ndəgha sanlaha ma duhwalhani ta vraghuta, ka kwal kul dza'agəlta mistani. ⁶⁷ Ka Yesu mantasa: «Ki kaghuni, sli'a a kaghuni guli ra?» ka'a nda tsa gwal ghwanjpdə his ya. ⁶⁸ Ka Simunj Piyer mantasa: «Mghama dá! Da wa ta dza'a nji? Ya wana mamu gwada hafu nja kđekedzenj da kagha. ⁶⁹ Zlgħafzlgħa nji, nda sna nji guli kazlay: Kristi mndu nda ghúba ta saha daga dá Lazglafta kagha kə'a,» ka'a nda tsi. ⁷⁰ Ka Yesu mantasa: «I'i a ta dagaptá na kaghuni ghwanjpdə his na ra? Nziya nza tsi ná, ka halaway ya turtuk mataba ghuni,» ka'a nda hən. ⁷¹ Ta ghəna Zudas Iskaryut zwanja Simunj ta mna tsi ta tsaya kabga tsatsi mndu dza'a skwapta, dər má tekw tsatsi mataba tsa gwal ghwanjpdə his ya.

7

Kwalaghuta zwanamani ta zlgħaftá Yesu

¹ Tahula tsa, mbadá Yesu ka ra hadika Galili. Va a ta dza'a ta hadika Zudiya wu, kabga ta dəkəwatsay dəkəwatsay mal- iha ta ghəna la Yahuda hada nja dzata. ² Tsaw ndusakndusa fitika skala dumbi dá la Yahuda. ³ «Sli'afsi'a gha ka dza'a ka ta hadika Zudiya kada nghanja duhwalha gha guli ta slna ta magə ka, ⁴ had' mndu ta kuma maranjá ghəjani ta difa ghəjani wa. Ya wya

† 6:45 Nghan ta Isaya 54:13.

mamu skwiha ta magə ka ya, maraŋmara ta ghəŋa gha banluwa ŋa nghanja inda mnduha ta kagha,» ka zwanamani nda tsi. ⁵ Tsaw ta zlg haf a zwanamani ta tsatsi wa. ⁶ Ka Yesu nda hən mantša: «Ta sagha a fitika da wa. Na kaghuni ya nā, dar ta wati luwa tsi, nda maga fitik, ka kaghuni. ⁷ Had kaghuni ta husanťa mnduha wa. I'i nā, husanťusa yu ta mnduha, kabga ta mnananmna yu ta slna tan kul dīnaku ta hən. ⁸ Lawala kaghuni! La a i'i wu, kabga ta kda a sagha fitika da karaku wu,» ka Yesu nda hən. ⁹ Tahula mnanatani ta tsa gwada ya ta hən, ka nza-ghutá tsatsi ma Galili.

¹⁰ Manda laghwa zwanamani da vla skalu, ka sli'aftá tsatsi ka ghənani ka lafi ma difa ma difa, kul maranťa ghənani banluwa.

Taghay Yesu ta skwi ma həga Lazglafta

¹¹ Ka la Yahuda mantša: «Ga tsatsi tama!» ka hən ka zba Yesu ma vla skalu. ¹² Ka sli'avaftá zlardutawi ka ndanđa ta ghənja tsatsi mataba mnduha kazlay: Nərma mndu ya, ka sanlaha, mnduha ta zadinťa tsi, ka sanlaha. ¹³ Ma wa tsaya nā, had mndu ta klanťa lwi ka gwada ta ghənja Yesu wu, kabga zlənja la mali ta ghənja la Yahuda.

¹⁴ Dəgatá tsa fitikha ŋa skalu ya ka gra-gra ya nā, ka sli'aftá Yesu ka lamə da həga Lazglafta. Ka taghə tsi ta skwi ŋa mnduha mida. ¹⁵ Ka la Yahuda mantša: «Taghaf ga na mndu na ta na ŋani ma skwi na na? Ya wya ta lagha a da vla taghaftá skwi wu, waka a snanťa skwi ma gwada Lazglafta mandana na?» ka hən ka ndərmimay. ¹⁶ Ka Yesu nda hən mantša: «Ta sagha da mndu ta ghunighatá skwi ta taghə yu, ta sabə da i'i a wa. ¹⁷ Ka fafa mndu ta ghənani ka maga skwi ta kumə Lazglafta, dza'a nda sna ka ta sagha da Lazglafta na skwi ta taghə yu na tsi, ka ta kla'ata ma ghənja da a yu. ¹⁸ Mndu ta mna gwada ta ghənja ghənani ná, ghənani ta ghubu tsi. Mndu ta zba vlanťa glaku ta mndu ya ta ghunafta, vərda mndu tsa mndu ya, ghwadaka mndu a wa. ¹⁹ Musa a ta vlaghunata zlahu wu ra? had ya mataba ghuni ta maga slna nda tsa zlahu ya wa. Ta zbə ŋaw kuni ta i'i ŋa dzata tama?» ka Yesu nda hən. ²⁰ Ka hən mantša: «Nda ksa ka da halaway, wa ta zba kagha ŋa dzata na?» ka hən nda tsi.

²¹ Ka Yesu nda hən mantša: «Turtuktuk yeya slna magan yu, ka ndərmim kuni nda ndərmima demdem. ²² Vlaghunavla Musa ta zlahu ŋa datsa fafad, an mndani Musa a ta zlrafta wa. Daga ta dzidzi ta zlrafta lu. Ta datsay a kuni ta fafada zwani badu sabat rke? ²³ Ka si lavinjla kuni ta tsa fafada zwan badu Sabat, kabga yaha lu da blanaptá zlahu Musa ya ni, kabgawu ta basu kuni ta nuduf ta ghənja i'i, kabga vəl mbanaf ta da ta mndu dzahuma' badu sabat tama? ²⁴ Ma

tsə kuni ta guma wa iri, tsawa tsa ta guma manda ya ta raku,» ka Yesu nda hən.

Kristi nā, Almasihu ya

²⁵ Ka sanlaha ma mnduha la Ursalima mantša: «Nana mndu na a ta zbə hən ŋa dzata kay ra? ka hən. ²⁶ Ngha ba ta platá vghani ta gwada, gwadanaf a lu wa. Ari tsatsaftsatsa a maliha mu kazlay: Kristi na mndu na kə'a kana? ²⁷ An mndani nda sna mu ta vli sabə tsi. Wya ka saghasa Kristi tani nā, had mndu nda sna ta vli dza'a sabə tsi wu,» ka sanlaha ma mnduha la Ursalima guli.

²⁸ Ma tsa tagha skwi ta taghə Yesu ma daba həga Lazglafta ya, ka klanťa tsi ta lwi dagala dagala. Ka'a mantša: «Nda sna kaghuni ta i'i nda vli sabə yu dardar guli ra? Gaghən gaghənja da a sagha yu wa. Vərda mndu tsa mndu ta ghunidikta ya. Tsaw sna a kaghuni tama ta tsa mndu ya wa. ²⁹ I'i, nda sna yu, kabga sagha da tsatsi i'i. Tsatsi ta ghunidikta,» ka Yesu. ³⁰ Kamkamkam, ka sanlaha ka kuma ksay. Sew had ya ta faftá dzvu tida wu, kabga ta sagha a fitikani karaku wa. ³¹ «Badu saghar Kristi ni, dza'a magay ta mazəməm ka malaghutá ŋa na mndu na ri?» ka ndəghata sanlaha ma mnduha mataba tsa dəmga ya.

Ghunafta la Farisa ta mnduha ŋa ksaftá Yesu

³² Ka sninťa la Farisa ta tsa skwi ta mne mnduha makdekma dekdek ta ghənja Yesu ya. Ka ghunaftá la mali ta ghənja gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la Farisa ta gwal ngha həga Lazglafta da ksa Yesu. ³³ Ka Yesu mantša: «Ta teke'a nzda da kwitikw da kaghuni, kada vra yu da mndu ta ghunidikta. ³⁴ Dza'a zbay kuni ta i'i, slafta a kuni ta i'i wu, lavinjta a kuni ta bhata ma vli ta dza'a yu guli wu,» ka Yesu nda hən. ³⁵ Ka la Yahuda mantša: «Dza'a laghu diga ŋa kwala mu kul slanaghata na? Dza'a laghu da taba la Yahuda ta widamťa vgha ma səla la Grek, ka tagha skwi ŋa la Grek rki na? ³⁶ Dza'a zbay kuni ta i'i, sladighata a kuni wu, lavinjta a kuni ta bhata da vli ta dza'a yu guli wu, ka'a nā, nu klatá ghənja tsa gwadani ya na?» ka hən ta ghənani.

Mnay Yesu ta gwada ta Sulkum nda ghuba

³⁷ Badu kdavakta fitika tsa skalu ta nzakway ka mghama fitik ya, ka sli'aftá Yesu ka sladata, ka gwadata nda lwi dagala. Ka'a mantša: «Ka ta kuzlanjukzla ndala ta mndu, ka sawi tsi da i'i da sa imi. ³⁸ «Ka zlg hafzlgaha mndu ta i'i katsi, dza'a mbəzagapmbəza dzu6ay ma nudufani.» Tsa imi ya ta vla hafu. Mantša ya vindatani ma gwada Lazglafta,» ka Yesu. ³⁹ Tsaya nā, ta gwada

ta ghəŋa Sulkum dza'a tsu'u gwal dza'a zlghaftá tsatsi ta tsa gwada ya. Ta vla a lu ta Sulkum karaku ma tsa fitik ya wu, kabga ta kapanaf a lu karaku ta Yesu ma glakwani wa.

Kwala Yesu kul had ma fəlma mnduha

⁴⁰ Ka sanlaha mataba tsa dəmga ya snanəŋ hən̄j ta tsa gwada ya mantsa: «Vərdá anabi na mndu na,» ka hən̄j. ⁴¹ «Kristi ya,» ka sanlaha. «Tsaw ma Galili dza'a saba Kristi rki? ⁴² «Ma zivra Dawuda ma luwa Batlehem ta nzakway ka luwa Dawuda*» a dza'a saba Kristi, ka vindatani ma gwada Lazglafta kay ra?» ka sanlaha. ⁴³ Kidaghi gamndəŋ ka tsa ndəghata mnduha ya dagavapta ta ghəŋa gwada ta Yesu. ⁴⁴ Kamkamkam, ka sanlaha ka kuma ksafu, sew had ya ta faftá dzvu tida wa.

Ga rgha maliha la Yahuda

⁴⁵ Ka vraghutá tsa gwal ngha həga Lazglafta ya da slanaghatá tsa la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda la Farisa ya. Ka hən̄j mantsa: «Nya kwal kuni ksakta na?» ka tsaha ya nda hən̄j. ⁴⁶ Ka hən̄j mantsa: «Kay! Had mndu ta kdə walan̄tá gwadaftá mndərga tsa gwada ta gwada tsa mndu ya wu,» ka hən̄j nda tsa la Farisa ya. ⁴⁷ Ka la Farisa mantsa: «Nu! Nanafnana lu ta kaghuni guli 6a? ⁴⁸ Mamu mndu dər turtuk mataba la mali mali, nda ya mataba la Farisa ta zlghaftá tsa mndu ya ta nghə kaghuni ra? ⁴⁹ Tsa ndəghata mnduha ta zlghafta ta nghə kaghuni ya ná, sna a hən̄j ta zlahá Musa wu, gwal nda ksi'a hən̄j!» ka la Farisa nda hən̄j.

⁵⁰ Ka Nikwademu ta nzakway mataba tan̄j si ta sli'afu girvidik ka lagha slanaghatá Yesu ya kay nda hən̄j mantsa: ⁵¹ «Ka ta dawap a lu ta gwada da mndu, ka snan̄tá skwi maga tsi wu ná, ta gi tsanaghatsa zlahá mu ta guma ta ghəŋani ra?» ka'a. ⁵² Ka hən̄j mantsa: «Tekw kagha mataba la Galili guli ra? Dzan̄ja ta gwada Lazglafta 6a ka ngha ka, ka dza'a slanaghasla ka ta vli ta mna saba anabi ma Galili,» ka hən̄j nda tsi. [⁵³ Tahula tsa, ka gazlaghutá hən̄j dzagha tan̄j.]

8

Marakw ksaf lu ta hliri

¹ Ka sli'afu Yesu ka laghwi ta ghwá Zaytyn. ² Wrək tgha ka vragatá tsi, ka lamə tsi da daba həga Lazglafta, ka sli'adaghatá inda mnduha da tsi. Ka nzatá tsi nda nza ka tagha skwi ŋa tan̄j. ³ Mbadá gwal tagha zlahu ŋa mnduha, nda la Farisa ka ksadaghatá sana marakw ksaf lu ta hliri. Ka kladamta da taba mnduha ka sladanata ta kəma Yesu. ⁴ Ka hən̄j mantsa: «Mghama dá! Wana na

marakw na ksaf lu ta hliri. ⁵ Mndərga na marakw na ná, zlabata nda pala, ka zlahá Musa mnan̄jata. Waka kagha nda ŋa gha na?» ka hən̄j nda Yesu.

⁶ Tsaw ŋa tsanamtá matsavada, kada mutsafa hən̄j ta rutsak tida lagha hən̄j mna tsa gwada ya ŋani. Lagha Yesu ka dzamtá ghən̄j ka vinda skwi ta hadik nda ndəfina dzvu. ⁷ Ka gdavatá hən̄j ka va daway da tsi. Ka Yesu mantsa: «Ka waya mataba ghuni kul walan̄ta gatá dmaku ya, ka zlafzla tsi ta wudá na marakw na nda pala,» ka'a kapan̄tá ghən̄j. ⁸ Ka dzəlamtá tsi ta ghən̄j ka vindgaltá skwi ta hadik. ⁹ Tahula snan̄ta tan̄j ta tsa gwada Yesu ya, ka gazlaghatá hən̄j turtuk turtuk, zlafta ta la galata mnduha ha ka saha ta zwani. Ka zlan̄tá hən̄j ta Yesu turtukwani nda tsa marakw ya ta sladu ta kəmani. ¹⁰ Kə'a ka Yesu kaplan̄tá ghən̄j ná, tsa marakw yeya nghan̄j tsi. Ka Yesu mantsa: «A', gazlagha diga hən̄j kay ní makwa na? Had mndu ta tsaghagha ta guma kay ra?» ka'a nda tsi. ¹¹ Ka tsa marakw ya mantsa: «Had mghama dá wa,» ka'a. Ka Yesu mantsa: «Tsa a i'i ta guma ta ghəŋa kagha guli wa. Lal! Yaha ka magəgaltá dmaku,» ka'a nda tsi.

Yesu tsuwadaka ghəŋa hadik

¹² Ka Yesu nda hən̄j guli mantsa: «i'i tsuwadaka ghəŋa hadik, mndu ta dza'a mista dá ná, had dza'a mbadá ma grusl wu, dza'a mutsaya ta tsuwadaka hafu,» ka'a. ¹³ Ka la Farisa mantsa: «Ghuba ghəŋa gha ta ghubu ka, vərda gwada a na gwada gha na wu,» ka hən̄j ta ghəŋani. ¹⁴ Ka Yesu nda hən̄j mantsa: «Dər má ghuba ghəŋa da ta ghubu yu ná, vərda gwada ya ta mnə yu, kabga nda sna yu ta vli sagha yu nda vli ta dza'a yu. Tsaw kaghuni ya ná, sna a kuni ta vli sagha yu, nda vli ta dza'a yu wa. ¹⁵ Kaghuni ná, guma wa iri ta tsə kuni. I'i, tsa a yu ta guma ta ghəŋa mndu wa. ¹⁶ Ala ka tsatsa yu ta guma katsi, vərda guma na guma dá, kabga turtukwa dá a yu wu kawadaga ŋni nda Da ta ghunigihata. ¹⁷ Nda vinda ma zlahá ghuni kazlay: Ka nda guya gwada mnduha his ta va tsa skwa turtuk ya katsi ná, kahwathwata nzakwa tsa gwada ya* kə'a. ¹⁸ Ghuba ghəŋa da ta ghubu yu mndani, ta ghuba i'i Da dá ta ghunidikta guli,» ka'a nda hən̄j. ¹⁹ «Ga Da gha na?» ka hən̄j nda tsi. Ka Yesu mantsa: «Sna a kuni ta i'i wu, sna a kuni ta Da dá guli wa. Ka má nda sna kuni ta i'i ná, má nda sna kuni ta Da dá guli,» ka'a nda hən̄j.

²⁰ Ta tagha skwi ma daba həga Lazglafta mna tsi ta tsa gwadaha ya, ta nzaku ndusa nda vla pgha tsedi. Sew had mndu ta faftá dzvu tida wu, kabga ta sagha a fitikani wa.

* 7:42 Ngha ta 2 Samuyel 7:12, Zabura 89:4-5, Irmia 23:5, Mika 5:1.

* 8:17 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 17:6, 19:15.

Mnanjta Yesu ta sli'ani da dani

²¹ Ka Yesu mantasa: «Dza'a laghula yu, dza'a zbay kuni ta i'i. Dza'a rwaku kuni ma dmaku, laviñta a kuni ta ghata ma tsa vli ta dza'a yu ya wu,» ka'a nda hən̄j guli. ²² Ka la Yahuda mantasa: «Vghani rki dza'a tsi dzuvta kəl tsi ka mnay kazlay: Laviñta a kuni ta ghata da tsa vli ta dza'a yu ya wu kə'a na?» ka hən̄j ta ghə̃ja tsa gwadani ya. ²³ Ka Yesu mantasa: «Gwal ta ghə̃ja hadik kaghuni, la ta luwa i'i, ŋa gwal ta ghə̃ja hadik kaghuni, ŋa na ghə̃ja hadik na a i'i wa. ²⁴ Tsaya tsa kəl yu ka mnay ŋa ghuni kazlay: Dza'a rwaku kuni ma dmakuha ghuni kə'a ya. Dza'a rwaku kuni ma dmakuha ghuni ka si zlgħa a kuni kazlay: "Ti ná, i'i ya kə'a ya wu,"» ka'a nda hən̄j. ²⁵ Ka hən̄j nda tsi mantasa: «Wa kagħa katak na?» ka hən̄j. Ka Yesu nda hən̄j mantasa: «Tsa i'i mnaghuna yu daga tan̄tan̄ ya, ya. ²⁶ Ta traku skwiha ŋa mnay da ta kaghuni, ka tsaghunagħata guma. Tsa mndu ta ghunighata ya ná, vərda mndu ya. Skwi snaj yu da tsi ta mnə̃ yu ŋa mnduha ta ghə̃ja hadik,» ka'a nda hən̄j.

²⁷ Sew sna a hən̄j kazlay: Ta gwadə ta Da na Yesu ta tsa gwadə ya kə'a wa. ²⁸ Ka Yesu nda hən̄j mantasa: «Badu kapadafta ghuni ta Zwan̄ja mndu ya, badu tsaya dza'a snan̄ta kuni "ta i'i." Badu tsaya guli dza'a snan̄ta kuni kazlay: Gaghə̃ngaghə̃ja da a ta maga yu ta skwi wu, manda ya tagħadif Da ta mna yu ta gwadə da † kə'a. ²⁹ Tsa mndu ta ghunidikta ya ná, kawadaga ŋni nda tsi. Turtukwa da a zliħata tsi wu, kabga ta maganamaga yu ta skwi ta zdəganata inda fitik,» ka'a. ³⁰ Ta gwadə Yesu ta tsa gwadaha ya ná, nda ndagħa gwal ta zlgħafta.

Da Lazglafta ta sagħa kahwathwata

³¹ Ka Yesu nda tsa la Yahuda ta zlgħafta ya mantasa: «Ka gdavagda kuni ma skwi ta tagħə̃ yu ŋa ghuni katsi, nda nza kuni ka vərda duħwalha da. ³² Dza'a nda sna kuni ta kahwathwata, ŋa vlagħunata tsa kahwathwata ya ta nzaku nda platá vgha,» ka'a ³³ Ka la Yahuda mantasa: «Zivra Abraham an̄ni, ta walan̄ a an̄ni ta nzata ka vu'a mndu wa. Ta wu ŋa mnay għa kazlay: Dza'a plaku vgha ghuni kə'a na?» ka hən̄j nda tsi. ³⁴ Ka Yesu nda hən̄j mantasa: «Kahwathwata ta mnaghunata yu, inda mndu ta ga dmaku ná, nda nza ka vu'a dmaku. ³⁵ Had' vu'a ta gdavata ma həga ka mndu wu, zwan̄ yeya ta gdavata ŋa dəkdek. ³⁶ Ka zwan̄ ta plighunista katsi ná, falau' vgha ghuni kahwathwata. ³⁷ Nda sna yu kazlay: Zivra Abraham kuni kə'a, ama wana kuni ta psa i'i ŋa dzata, kabga tsu'a a kuni ta gwadə da wa. ³⁸ Skwi nghan̄ yu da Da da ta mna yu. Kaghuni, skwi tagħaghunaf da ghuni ŋa ghuni ta magay,» ka'a ³⁹ Ka hən̄j nda tsi mantasa: «Abraham da ŋni ta

an̄ni,» ka hən̄j. Ka Yesu nda hən̄j mantasa: «Ka má vərda zwana Abraham kuni katsi ná, má mndərga slna Abraham ta magə̃ kuni. ⁴⁰ Wana ndanana ná, ta zba dzata i'i ta mnaghunata kahwathwata skwi ya snaj yu da Lazglafta kuni. Ta walan̄ a Abraham ta magatá mndərga tsaya wa. ⁴¹ Kaghuni ná, slna da ghuni ta magə̃ kuni,» ka'a nda hən̄j. Ka hən̄j mantasa: «Masagwa a an̄ni wa. Turtukuk Da ŋni ta nzakway ka Lazglafta,» ka hən̄j. ⁴² Ka Yesu nda hən̄j mantasa: «Ka si Lazglafta vərda da ghuni katsi ná, má dza'a d̄vud̄va kuni ta i'i. Sli'af da Lazglafta i'i ka sagħa, gaghə̃ngaghə̃ja da a sagħa yu wa. Tsatsi ta ghunigidagħata. ⁴³ Laviñ a kuni ta snan̄ta gwadə da wu, kabga kwala ghuni kul fatá sləmən̄j ka sna skwi ta mnaghunata yu. ⁴⁴ Da ghuni ná, halaway ya. Ta kumay kuni ta maganata skwi ta zdəganata. Nda nza tsatsi ka mnda dzata mndu daga ma zlafta. Ta walan̄ a ta sladafta ta kahwathwata wu, kabga had' kahwathwata da tsi wa. Vərda ŋani ma gwadə ta gwadagapta ná, tsakalawi ya, kabga tsakalawi tsatá fwa tsatsi. Dani ma tsakalawi tsatsi guli. ⁴⁵ I'i, tsu'a a kuni ta i'i, kabga mnay da ta kahwathwata wa. ⁴⁶ Waya mataba ghuni dza'a mnihata kazlay: Ta b magamaga ka ta dmaku dər turtuk səla kə'a nda i'i na? Ka si kahwathwata ta mnə̃ yu, kabga wu kwal kuni zlgħay na? ⁴⁷ Mndu ya nda nza ka ŋa Lazglafta ná, ta snay ta gwadə Lazglafta. Kaghuni, sna a kuni ta gwadə Lazglafta wu, kabga nza a kuni ka ŋani wu,» ka Yesu nda hən̄j.

I Yesu nda Abraham

⁴⁸ Ka la Yahuda mantasa: «Ta ŋan̄ni a ta mnay kazlay: Mnda la Samari kagħa, nda ksa ka da halaway kə'a kay rke?» ka hən̄j nda tsi. ⁴⁹ Ka Yesu mantasa: «Ksa a yu da halaway wa. Glaku ŋa da ta vlay ŋa Da da, ka mbidata kaghuni ta i'i. ⁵⁰ Zba vlan̄ta glaku ta ghə̃ja da a ta zbə̃ yu wa. Turtuk tsa mndu ta zba tsa glaku ya ŋa da, tsatsi ta tsa guma guli. ⁵¹ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mndu ta snatá skwi ta tagħə̃ yu, had' dza'a mtuta dəkdek wa,» ka'a nda hən̄j.

⁵² Ka la Yahuda nda tsi mantasa: «Ndanana grafta ŋni kazlay: Nda ksa ka da halaway kə'a. Mtumta Abraham, rwurwa la anabi guli. "Ka snasna mndu ta skwi ta tagħə̃ yu ná, had' dza'a mtuta dəkdek wu," ka ka ná, ⁵³ mal kagħa ka tsa da ŋni Abraham ta mtuta ya ra? Ari mal kagħa a ka tsa anabiha ta rwuta ya na? Wa i'i ka kagħa ta gray na?» ka hən̄j. ⁵⁴ Ka Yesu nda hən̄j mantasa: «Ka vla glaku ta vlə̃ yu ŋa ghə̃ja da katsi ná, bə̃tbat tsa glakwa da ya. Da da ta vliħatá glaku, tsa ta mnə̃ kaghuni kazlay: Má Lazglafta ŋni ya kə'a ⁵⁵ kul snan̄ta kuni ya. I'i nda sna yu ta tsatsi. Ka má sna a yu wu ka yu

mazlay katsi ná, má dza'a nzakway yu ka guram nda kaghuni ta tsakalawi ya. Tsaw nda sna i'i ta tsatsi, ta snay yu ta gwadani guli. ⁵⁶ Harharhar ghəŋa Abraham ta ghəŋa vəl ndanayni ta dza'ani nghanjta fitika da. Ka nghanjta tsi, ka tuta tsi da rfu,» ka Yesu nda həŋ. ⁵⁷ Ka la Yahuda mantsa: «Ta maga a ima gha hutaf mbsak ná, gi nda ngha yu ta Abraham ka ka?» ka həŋ nda tsi. ⁵⁸ Ka Yesu mantsa: «“Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, makəf lu ka Yatá Abraham ná, mamu i'i.”» ka'a nda həŋ. ⁵⁹ Na mnatani ta tsaya, ka hlaftá həŋ ta pala ŋa zlərtsay. Ka difaghutá Yesu, ka saghu tsi da daʒa həga Lazglafta.

9

Mbanafta Yesu ta sana ghulpata mndu

¹ Ta labə Yesu ta tvi, ka nghanjta tsi ta sana mndu nda ghulpa daga ta yagatá lu. ² «Maləma dá! Wana nda ghulpa na mndu na daga ta yagatá lu. Tsatsi re, dadahani a ta gatá dmaku katak na?» ka duhwalhani dawanja da tsi. ³ Ka Yesu mantsa: «Ta ghəŋa dmakwani a ghulpata tsi wu, ta ghəŋa dmakwa dadahani a guli wa. Ghulpgulpa ŋa maravata slna Lazglafta nda ma tsatsi. ⁴ Ta ka fitik vəl na ná, magamamaga ta slna mndu ya ta ghunigihata. Wana vli dza'a kuzuta ŋa kwal kul lavinjta ksəgəltá slna. ⁵ Tata ghəŋa hadik na yu karaku ná, i'i tsuwadaka ghəŋa hadik,» ka Yesu.

⁶ Tahula mnatani ta tsa gwada ya, ka tfatá tsi ta serdək, ka hwada'atá hadik nda tsi, ka masanafta ta kwapaya irihani. ⁷ Manda kdijntani ta masanafta, ka'a nda tsi mantsa: «La mbazinjta kuma gha ma ima Silwe,» ka'a. Tsa «Silwe» ya ná, manda mnay kazlay: Ghunay kə'a ya.

Ka sli'afťá tsi ka laghwi mbazinjta kumani. Mbazinjntani, tsidid irani, ka sli'afťá tsi ka laghu dzaghani. ⁸ «Na mndu ta nzata ka gatá skwi da mnduha ya a na mndu na kay ra?» ka sləvdahani si ta gdata na nghanjta ta gatá skwi ya. ⁹ «Tsatsi ya» ka sanlaha. «Tsatsi a wu, sana mndu ya ta gara vgha nda tsatsi,» ka sanlaha guli. Ka tsa mndu ya mantsa: «Aŋ! vada ya,» ka'a. ¹⁰ «Waka ka magay kəl ka ka nghanjta vli 6a?» ka həŋ nda tsi. ¹¹ «Sana mndu ya ta hgə lu ka Yesu, ta hwada'atá hadik, ka masadiftá tsi ta kwapaya iriha da. “La mbazinjta kuma gha ma ima Silwe,» ka'a nda i'i, ka sli'afťá yu ka laghwi yu mbazinjta, kəl yu ka nghanjta vli,» ka'a. ¹² «Ga tsa mndu ya ndana?» ka həŋ nda tsi. «Sna a i'i wa,» ka'a nda həŋ.

Dawutá vla la Farisa da tsa mndu si nda ghulpa ya

¹³ Ka klaftá həŋ ta tsa mndu si nda ghulpa ya, ka klaghata da la Farisa. ¹⁴ Tsaw bađu Sabat hwada'ata Yesu ta tsa hadik ya, ka

masanaftá tsa mndu ya ta kwapaya irihani ka mbanafta ya. ¹⁵ Ka dawgəltá la Farisa da tsi kə'a magaku kəl tsi ka nghanjta vli. Ka'a mantsa: «Hadik hwada a tsi, ka masadifta ta kwapaya iriha da. Ka mbazinjta yu ta kuma da, kəl yu ka nghanjta vli,» ka'a nda həŋ. ¹⁶ Ka dgavaptá la Farisa his gamndə: «Mnda Lazglafta a tsa mndu ya wu kabga sna a ta skwi ta mnə zlahá sabat wu,» ka sanlaha. «Waka mnda dmaku dza'a maga mndərga tsahaya ma mazəzmə na?» ka sanlaha, ka həŋ ta ghəŋani. ¹⁷ Ka həŋ nda tsa mndu ya mantsa: «Wa tsa mndu ta mbaghafťa ya ka kagha ta gray na?» ka həŋ ka mahis nda tsi. «Anabi ya,» ka'a nda həŋ.

¹⁸ Ta lanaf a ta la mali ta ghəŋa la Yahuda na mnay kazlay: Si nda ghulpa tsa mndu ya, ka nghanjta tsi ta vli kə'a wa. Ka laghu həŋ hgaktá dadaha tsa mndu ya. Ka sagha həŋ. ¹⁹ Manda sagha taŋ, «zwanja ghuni na mndu na ra? Grafra kuni kazlay: Nda ghulpa ta yagata kuni kə'a ra? Waka a magaku kəl tsi ka nghanjta vli ndana 6a?» ka həŋ nda həŋ. ²⁰ Ka dadahani mantsa: «Nda sna aŋni kazlay: Zwanja ŋni ya kə'a. Ta yagatá ŋni guli ná, nda ghulpa. ²¹ Tsaw sna a aŋni kə'a magaku kəl tsi ka nghanjta vli wa. Dawawadawa da tsi, nda gla tsatsi prak ka zlgəhawani tsatsi ka ghəŋani,» ka həŋ. ²² Ta zləŋay tsa dadahani ya ta la maliha ta ghəŋa la Yahuda, kəl həŋ ka mnay mantsa. Tsaw la mali ta ghəŋa la Yahuda ya ná, nda ghada dzrafta taŋ. Mndu ta mnay kazlay: Yesu ná Kristi ya kə'a ná, dza'a talinjta lu ta tsa mndu ya ma həga tagha skwa mu kə'a. ²³ Tsaya kəl dadahani ka mnay kazlay: Nda gla tsatsi, prak tsatsi ka ghəŋani ka zlgəhawani kə'a ya.

²⁴ Ka hgəglanjta la Farisa ta tsa mndu ya kamahis. Ka həŋ nda tsi mantsa: «Mna kagha ta kahwathwata ta kama Lazglafta. Aŋni ná, nda sna aŋni kazlay: Mnda dmaku tsa mndu ya kə'a,» ka həŋ. ²⁵ Ka tsa mndu ya mantsa: «Ka mnda dmaku tsi, ka mnda dmaku a tsi wu, sna a i'i wa. Skwi turtuk ya snəŋ i'i ná, si nda ghulpa yu, ndanana nda ngha yu ta vli tsidid,» ka'a nda həŋ. ²⁶ «Waka a magaghata kəl ka ka nghanjta vli ka ka?» ka həŋ nda tsi. ²⁷ «Ghadaghada yu ta mnaghunata, va a kuni ta snay wu. Nu ta kumə kuni ta mnəglaghunata da tama, ari ta kumay a kaghuni ta nzakway ka duhwalhani guli na?» ka'a nda həŋ. ²⁸ Ka rarazə həŋ. Ka həŋ mantsa: «Ba kagha ta nzakway ka duhwalani wala, aŋni ná, duhwalha Musa aŋni. ²⁹ Nda sna amu kazlay: Gwadgana gwada Lazglafta ta Musa kə'a. Tsa mndu ya, sna a aŋni ka sagha ga tsi wu,» ka həŋ. ³⁰ Ka tsa mndu ya mantsa: «Wanawa mandərmimi kay tama! Sna a kuni ta vli ka ga sagha tsi wu? Wana gunihaguna ta ira i'i tada tsa. ³¹ Skwi ya snəŋ amu ná, zlgə a Lazglafta ta wa skwi ta dawu mnda dmaku wa. Mndu

ya ta vla glaku njani, ta snanata njani, ta zlghe tsi ta wani. ³² Ka yawu ta sna a lu ta mnay kazlay: Mamu mndu ta gunanata ira mndu yaga lu nda ghulpa ka'a wa. ³³ Ka si nza a tsa mndu ya ka mnda Lazglafta wu na, ma had sana skwi laviñ tsi ta magata wa.» ka'a nda hən. ³⁴ Ka hən nda tsi mantsa: «Kagha yaga lu ka dmaku dze'dze' guli na, ka taghəgəltá skwi njani,» ka hən, ka ghzlagapta ma həga tagha skwa tanj.

Vərđaka ghulpata mndu

³⁵ Manda snanjta Yesu kazlay: Ghzlagap ghzla lu ma həga tagha skwa la Yahuda ka'a, ka lagha tsi slanaghata. Ka'a mantsa: «Zlgəhfzlgəha ka ta Zwanja mndu ra?» ka'a nda tsi. ³⁶ Ka tsa mndu ya mantsa: «Wayá ní mghama dá! Mnihamna ka zlgəhfta yu,» ka'a nda tsi. ³⁷ «Vani na ta ngəka, ta gwada nda kagha na,» ka Yesu nda tsi. ³⁸ «Zlgəhfzlgəha yu mghama dá,» ka'a tsəlbata ka ndəba dzvu njani. ³⁹ Ka Yesu mantsa: «Sasa yu ta na ghəja hadik na ja dganatá nzakwa mnduha. Na nghanja gwal ng-hanjá vli, ta vli. Ta ghulpata gwal nda ngəha ta vli,» ka'a. ⁴⁰ Ka sanlaha ma la Farisa hada mantsa: «Dza'a ghulpgəhulpa anji guli ra?» ka hən nda tsi manda snanjta tanj ta tsa gwadaha ya. ⁴¹ Ka Yesu nda hən mantsa: «Ka má ghulpgəhulpa kuni katsi ná, má had dmaku ta kaghuni wa. Tsaw "nda ngəha anji ta vli,» ka kuni ndanana ya, tsaya kəl dmakwa ghuni ka gđavata,» ka'a nda hən.

10

Yesu vərđa mnda ngəha tuwak

¹ Ka Yesu mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mndu ta kwal kul lami nda ta watgəha gamaka tuwakəha, ka valadata nda ta muhul ná, ghali tsa mndu ya, gənda tsa mndu ya guli. ² Ala ka lami nda ta watgəha tsa mndu ya katsi, mnda ngəha tuwakəha tsa mndu ya. ³ Dza'a gunanaguna mnda ngəha tsa həga ya ta watgəha, dza'a nda sna tuwakəha ta lwani, ja hgayni ta tuwakəhani nda hga tanj nda hga tanj. Na zliginjani ta hən dzibil. ⁴ Zliginjani ta inda tuwakəha ta nzakway ka njani ya, ja dza'ani ta kəma tanj, ta dza'a hahənj mistani. Ta dza'a tuwakəhani mistani, kabga nda sna hahənj ta lwani. ⁵ La a hən mista mndu kul snanjta hən wu, dza'a hwayaghuhwaya hən di'inj nda tsi, kabga tsatsaf a hən ta lwani wa.»

⁶ Mantsa ya ka Yesu mnanatá mahdiñdi ta hən, sew sna a tsa mnduha ta snay ya ta ghəja tsa skwi ta mnə tsi ya wa.

Yesu vərđa mnda ngəha tuwak

⁷ Ka Yesu nda hən guli mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, i'i watgəha gamaka tuwakəha. ⁸ Inda gwal ta sagəha ka tinlaghutá i'i, ghali tsaha ya, gənda hən guli. Ama ka kwalaghutá tuwakəha ta sna

lwa tanj. ⁹ I'i watgəha gamaka tuwak, ka lamla mndu nda ta i'i, dza'a mbaku. Dza'a laviñlava ta lami ka sabi, ja mutsaftani ta skwa zayni. ¹⁰ Mndu ta ghali ná, ghali njani ta sagəha da gəhalay, ja dzata, ja zadanata. I'i ná, sagəhasa yu ja mutsafta mnduha ta hafu ka haslay, ja nzakwa tanj kul had sana skwi ta pdugudunustá hən. ¹¹ I'i vərđa mnda ngəha tuwak, vərđa mnda ngəha tuwak ná, nda fa vghani ja tuwakəhani. ¹² Mndu ta ngəha tuwak ta plə lu nda pla njani ná, njani a tuwakəha wu na, nghanji ta kramtak mtak ta sagəha ya ná, hwayaghutani ka zlanavata tuwakəha, ja valafta kramtak mtak ta tuwakəha, ka kwitanatá hən. ¹³ Tsaya skwi ta magə mndu ta magə slna ja tseđi, had đanjwani nda tuwakəha wa. ¹⁴ I'i ná, vərđa mnda ngəha tuwak yu, nda sna yu ta tuwakəha dá, hahən guli nda sna hahən ta i'i, ¹⁵ manda va ya snanj Da ta i'i ya, i'i guli ná, nda sna yu ta Da, nda fa vgha dá guli ja tuwakəha dá. ¹⁶ Mamu sanlaha ma tuwakəha dá guli, kul had ma na gamak na. Dza'a nda sna hən ta lwa dá, ja hlaktá dá ta hən, ja nzata tanj tuts, turtuk mndu ta ngəha hən. ¹⁷ Dvudva Da ta i'i, kabga fafa yu ta vgha dá ja mtuta, ja mutsəglafta dá. ¹⁸ Had mndu ta laviñtá klaptá hafu ma i'i wu, i'i ka ghəja da ta vlata. Laviñlava yu ta vlata, laviñlava yu ta mutsəglafta. Tsaya skwi dza'a ka magay ka Da dá nda i'i.»

¹⁹ Ka dagəglavaptá la Yahuda kidaghi gamndər ta ghəja tsa gwada ya. ²⁰ Ka sanlaha ma hən mantsa: «Mamu duhwala halaway ma na mndu na, nda ksa da halaway, jaw ta sna kuni ta gwada ta gwadə tsi na?» ka hən. ²¹ «Had mndu nda ksa da halaway ta gwada manda tsaya wu, laviñlava duhwala halaway ta gunana ta iri ta mnduha ra?» ka sanlaha guli.

Zlgəhfa sanlaha ta Yesu wa

²² Ma fitika mazlam, ka skalə lu ta skala havaktá guna həga Lazglafta ma Ursalima. ²³ Mbadá Yesu ka wawaku ma rmak ta wa tsa həga Lazglafta ta hga lu ka rmaka Salumuñ ya. ²⁴ Ka lagha la Yahuda wanafta ddivis. Ka hən nda tsi mantsa: «Ja kulam yawu dza'a zlanjata ka ma dga ghənj ta dgə jni na? Ka kagəha ta nzakway ka Kristi ya kay, mnanja ka dardar 6a?» ka hən nda tsi. ²⁵ Ka Yesu nda hən mantsa: «Mnaghunama yu, zlgəha a kuni wa. Na slnaha ta magə yu nda hga Da dá na ta mnanjá i'i, ²⁶ zlgəha a kuni wu kabga had kuni mataba tuwakəha dá wa. ²⁷ Nda sna tuwakəha dá ta lwa dá. I'i nda sna yu ta hahən, ta dza'a hən mista dá guli. ²⁸ Ta vlanjla yu ta hafu ja kđekedzej ta hən. Had hən dza'a walanja zwaduta wu, had mndu dza'a hlaptá hən ma dzva dá guli wa. ²⁹ Tsa Da dá ta vliha ta hən ya, malaghumala ta inda sanlaha. Had mndu

dza'a laviñtá hlaptá hən ma dzva Da dá wa.
³⁰ Anñi nda Da dá ná, ka skwa turtuk nñi,»
 ka'a nda hən.

³¹ Lagha la Yahuda ka hləgləftá pala nja zlərtsay. ³² Ka Yesu nda hən mantsa: «Wya nda ndəgha slna dínadína si da Da dá magaghuna yu, ta ghəña wati ta kuma kuni ta zlərtsa i'i na?» ka'a nda hən. ³³ Ka hən mantsa: «Ta ghəña magata gha ta skwi dína a ta zlərtsa nñi ta kagha wu, ta ghəña vəl kwarakwara gha. Kagha ta nzakway ka mnda sála ná, ta gra ghəña gha ka nda Lazgləfta,» ka la Yahuda nda tsi. ³⁴ Ka Yesu nda hən mantsa: «Vinda a ma deftera zlahá ghuni ma vla mnay Lazgləfta kazlay: Kaghuni ná, "lazgləftaha" kuni* kə'a kay ra?» ³⁵ Nda sna mu kazlay: Had' mndu dza'a laviñtá hərəñta skwi nda vinda ma deftera Lazgləfta wu kə'a. Tsaw lazgləftaha kuni ka Lazgləfta tsanaftá hgu ta mnduha ta mnə tsi ta gwadani nja tan. ³⁶ I'i, Da ta zbaptá i'i, ka ghunigihata ta ghəña hadik, waka kuni dza'a mnay kazlay: Ta kwarakwara ka kə'a kabga mnay dá kazlay: Zwanja Lazgləfta yu kə'a? ³⁷ Ka slna Da dá a ta maga yu ta ngə kuni wu, ma zlgəhaf kuni ta i'i. ³⁸ Ala ka si vani tsi ta magə yu katsi, dər má zlgəhaf a kuni ta i'i wu, zlgəhafwazlgəha a ka tsa slnaha ya, kada grafta kuni, nja snanja ghuni kazlay: Da ta nzaku ma i'i, i'i ma Da guli kə'a,» ka Yesu nda hən. ³⁹ Ta ghəña tsaya ka zbəgəltá hən ta ksafat, ka zadanaghatá tsi rək ta hən. ⁴⁰ Ka vrəgləghutá Yesu ta 6la ghwa Zurden, ma vla tanjanja magay Yuhwana ta batem nja mnduha, ka nzatá tsi hada. ⁴¹ «Had' mazəməzəm dər turtuk maga Yuhwana wa. Tsaw inda skwi ya mna Yuhwana ta ghəña na mndu na ná, manda va tsaya nzakwani, ka ndəghata mnduha ta sli'adaghata da tsi ta mnay.» ⁴² Ma tsa vli ya, nda ndəgha gwal ta zlgəftá Yesu.

11

Mtakwa Lazar

¹ Mamu sana mndu ma luwa Betani Lazar hgani ksaf dənja. Ma tsa luwa ya ta nza-kwa kwaghamani ta nzakway ka i Mari nda Marta. ² Tsa Mari ya tsa ta pghanafat urdi ta sála ta Mgham Yesu ka takadáy nda swida ghəñani ya. Zwanjani tsa Lazar kul dughwanaku ya guli. ³ Ka tsghaghatá tsa kwaghamani ya ta lwi nja Yesu kazlay: Mghama dá, dughwana a tsa gra gha ya kay wu kə'a. ⁴ Ka Yesu mantsa: «Dzata a tsa dənja ya ta Lazar wa. Nja marantá glakwa mbrakwa Lazgləfta tsa dənjan ya, kada maravata glakwa Zwanja Lazgləfta guli,» ka'a manda snanjan ta tsa gwada ya.

⁵ Tsaw ta d'vay Yesu ta i Marta nda mukumani nda Lazar. ⁶ Tahula tsa snanjan Yesu

kazlay: dughwana a Lazar wu kə'a ya, ka magaglatá tsi ta fitik his, ma tsa vli hada tsi ya. ⁷ Tahula tsa, «vramavra ta hadika Zudiya,» ka'a nda duhwalhani. ⁸ «Maləma dá, kdakwa la Yahuda tsa ta kuma zlərtsa ta kagha nda pala nja dzata ná, vramavra ta hadika Zudiya ka ka?» ka duhwalhani nda tsi. ⁹ Ka Yesu mantsa: «Ghwanjpdə his a nzmndi ma vaghu ra. Ka ta mbaədə giftik mndu ta mbaədə ná, had' tuthun, ta dzadzay wu, kabga tsuwadək vli ta wa irani giftik. ¹⁰ Ala ka girvidik ta mbaədə mndu ta mbaədə katsi, ta dzadzay tuthun, kabga ngəha a ta vli girvidik wu,» ka Yesu nda hən. ¹¹ «Wa a dzadza hani ta gra mu Lazar, ka la yu da sli'anafat,» ka'a nda hən tahula mnatani ta tsa gwada ya. ¹² «Mghama dá! ka si hani ta dzata ya ni, had' dza'a mbafta ra?» ka duhwalhani nda tsi. ¹³ Ba va hani ta dzata kahwathwata ka hahən sızlay nda nja tan. Tsaw ta ghəña mtatani mna Yesu ta nñi. ¹⁴ Ka Yesu klinistá ghəñani ta hən mantsa: «Nda mta Lazar tane! ¹⁵ Ta rfu yu ta ghəña kwala da kul had' hada. Dina tsaya ka nja ghuni, nja fafta ghuni ta ghən ta i'i. Mbadma slanaghata ndana tama,» ka'a nda hən. ¹⁶ «Mbadma amu guli, ka dza'a mu rwuta kawadaga nda tsi,» ka Tuma ta hgə lu ka mbuhwali nda pdakwa duhwalha.

Yesu hafu

¹⁷ Ta lagha Yesu ná, mafwada fitika Lazar tsa ma hadik manda padamta. ¹⁸ Tsa luwa Betani ya, malaghumala a ka meli hkən nzakwani nda luwa Ursalima wa. ¹⁹ Nda ndəgha la Yahuda ta sli'adaghata da zganantá i Marta nda Mari, ta ghəña mtatá zwanjama tan. ²⁰ Manda snanjan Marta kazlay: Wa'a Yesu ta sagha kə'a, ka labə tsi da guyya ta tvi, ta nzutat nzakwani Mari mintgha. ²¹ Ka Marta nda Yesu mantsa: «Mghama dá! Ka má hadna ka katsi ná, má mta a zwanjama dá wa. ²² Tsaw dər nda vanana ná, nda sna yu kazlay: Inda skwi dza'a ka dawanja da Lazgləfta ná, dza'a tsu'aghaf tsu'a Lazgləfta ta wani kə'a,» ka Marta nda Yesu. ²³ Ka Yesu mantsa: «Dza'a sli'agapsli'a zwanjama gha ma mtaku,» ka'a nda tsi. ²⁴ «Nda sna yu mantsa kazlay: Dza'a sli'agapsli'a ma mtaku bađu kdakwa ghəña hadik kə'a,» ka Marta nda tsi. ²⁵ Ka Yesu nda tsi mantsa: «I'i tsa mndu ta sli'aganaptá gwal nda rwa nja nzəglata tan nda hafu ya. Mndu ta zlgəftá i'i dər mtumta tsi, dza'a nzanza nda hafu. ²⁶ Dər wati ma mndu ka ta ndiri tsi ta zlgəftá i'i had' dza'a mtuta dekdek wa. Zlgəfzlgəha ka ta tsa?» ka Yesu nda tsi. ²⁷ Ka Marta nda tsi mantsa: «Anñi mghama dá, zlgəfzlgəha yu kazlay: Kagha ná, Kristi Zwanja Lazgləfta ya dza'a saha ta ghəña hadik ka,» ka'a nda tsi.

* 10:34 Ngəha ta Zabura 82:6.

Tawa Yesu ta ghəŋa mta ta Lazar

²⁸ Mnatani ta tsa gwada ya, ka sli'äfta tsi ka laghwi mnanatá mukumani Mari makékmakédek kazlay: Wa'a tsa mndu ta taghamatá skwi ya kay hadna ta gvala kagha, ka'a. ²⁹ Na gi snaŋta Mari mantasa ya, gi brahwat sli'äfta, ka hwaya slanaghatá Yesu. ³⁰ Tsaw ta lamə a Yesu da luwa karaku wu, tata nzaku ma tsa vla guyakwa tanj nda Marta ya. ³¹ Nghay tsa la Yahuda ta nzaku ma həga ta ləa ŋuduf ŋa Mari ta tsa gi sli'äftani brahwat ka sli'i dzibil ya, ka həŋ mantsa: Ya sli'ani da taw ta kulu tsa, ka həŋ ka sabi mistani. ³² «Mghama dá! Ka má hadna ka ná, má mta a zwanjama dá wu,» Ka Mari zlambatá ma ghuva Yesu nghanjər tsi manda ɣhadaghatani da tsa vli nda tsi ya. ³³ Nghay Yesu ta Mari ta taw, nda tsa la Yahuda ta labə mistani ya tani, ka lagha tsi ta ŋudufa Yesu ka kəanafta. ³⁴ «Ga padamta kuni na?» ka'a nda həŋ. «Mghama dá! Sawi nghanata 6a,» ka həŋ nda tsi. ³⁵ Ka mbəzə Yesu ta ima taw. ³⁶ «Nghawa kə'a ta dʒvay 6a!» ka la Yahuda ta ghəŋani. ³⁷ «Tsatsi ta mbanafatá ghulpata mndu kay guli ná, lavinj a ta pyaftá Lazar má ŋa kwal kul mtuta ra,» ka sanlaha mataba tanj.

Vranamta Yesu ta hafu ma Lazar

³⁸ Ka laglagha tsi ta ŋudufa Yesu. Ka sli'äfta tsi ka lagha ta kulu. Sana galigha ya fuŋ lu ta klam ta wani. ³⁹ «Tanjwalaghwa ya klam ta wani ya,» ka Yesu. «Mghama dá! Nda ghada zi'atani, kabga ma fwadə fitikani na manda padamta,» ka Marta, mukumani ma tsa mndu nda mta ya. ⁴⁰ «Mnagha a yu kazlay: Ka zlg hafzlg ha ka ná, dza'a nda ngha ka ta mbrakwa Lazglafta kə'a kay ra?» ka Yesu nda tsi. ⁴¹ Ka tanjwalaghatá həŋ ta tsa klam ya. Ka nghanadafá Yesu nda ta luwa, ka'a mantsa: «Da! Ta rfay yu ta kagha, kabga ta zlg hafzlg ha ka ta tawa dá. ⁴² Nda sna yu kazlay: Ta gɣadgá ka ta zlg hidiftawa dá kə'a. Nziya nza tsi ná, ŋa na mnduha ta widifita na ta mna yu, kada zlg hafta həŋ,» ka'a. ⁴³ Tahula mnatani ta tsa gwada ya, ka'a nda lwi dagaladagala mantsa: «Lazar! Sabsa,» ka'a. ⁴⁴ Ka sabə tsa Lazar si nda mta ya nda slahwatá səlahani nda dzvuhani, nda patak ma kuma. «Paliŋwapala, ka mbada tsi ta mbada,» ka Yesu nda həŋ.

*Baray mghamha ta vgha ŋa dzatá Yesu
Mat 26:1-5, Mak 14:1-2, Luk 22:1-2*

⁴⁵ Mataba tsa la Yahuda si ta lagha da zgwa Mari ya ná, nda ndagha sanlaha ta zlg haftá Yesu nghanjər həŋ ta skwi maga tsi. ⁴⁶ Ka sli'äfta sanlaha mataba tanj, ka laghwi slanaghatá la Farisa, ka rusanafatá skwi maga Yesu ta həŋ. ⁴⁷ Lagha la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda la Farisa, ka tskanatá gwal tsa guma. Ka

həŋ mantsa: «Dagala mazəməzə ma magə tsa mndu ya, waka mu dza'a magay na? ⁴⁸ Ka zlanazla mu ka va magayni katsi ná, dza'a sli'aghuslia mnduha da zlg haftá tsatsi, ŋa sagha la Ruma da zadənatá həga Lazglafta nda mndəra amu tani,» ka həŋ. ⁴⁹ Ka Kayifa ta nzakway tek w mataba la mali ta ghəŋa la Yahuda, ya zbap lu ka mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ma tsa vaku ya, nda həŋ mantsa: «Kaghuni wa, had skwi snaŋ kuni wa. ⁵⁰ Had kuni ta ndanu ra? Draj mtuta mndu turtuk da manaka mnduha, kaya dza'a zadənatə lu ta mndəra mndu nekwnek w,» ka'a.

⁵¹ Tsaw tsa gwada mnə tsi ya ná, nda dʒvayni a wa. Ma vl tsa nzakwani ka mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ya ná, ka mnutá tsi kazlay: Dza'a mtumta Yesu da mnaka la Yahuda kə'a. ⁵² Ŋa la Yahuda nda ghəŋa tanj a wu, nda nza guli ŋa tskanatá inda zwana Lazglafta ta widatá vgha.

⁵³ Daga badu tsa ka dzraftá həŋ ta wi ŋa dzata Yesu. ⁵⁴ Tsaya kwal Yesu margəltá vghani banjuwa mataba la Yahuda. Ka sli'äfta tsi ka laghwi da sana luwa ta həŋ lu ka lfrayim ndusa nda wa mtak. Ka nzatá tsi hada kawadaga nda duhwalhani.

⁵⁵ Ka ndusakta fitika skalay la Yahuda ta Pak. Ma kdaku tsa fitika skalu ya, ka sli'adaghatá ndəghata mnduha tsa hadik ya da luwa Ursalima, ŋa ghuɣintá vgha tanj. ⁵⁶ «Ta ndana kuni ná, dza'a saghasa da vla skalu re, ari saghata a wa na?» ka həŋ mataba tanj, ka zba Yesu. ⁵⁷ Tsaw si mnumna la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda la Farisa kazlay: Ka wa mndu da snaŋtá vli hada tsi ya ná, ka mna tsi ŋa ksafatə, ka həŋ.

12*Pghafta Mari ta urdi ta səla Yesu**Mat 26:6-13, Mak 14:3-9*

¹ Ta pdakwa fitik mku' ka maga skala Pak, ka Lagha Yesu da luwa Betani, ma tsa luwa ta nzaku Lazar, tsa mndu sli'aganap tsi ma mtaku ya kay. ² Ka danatá lu ta skwa zay hada, ka dgə Marta. Tekw tsa Lazar ya mataba tsa mnduha ta nzata ŋa za skwa zay kawadaga nda Yesu ya. ³ Ka klaftá Mari ta hwaraka urda sana fu ta həŋ lu ka Nar, nda bla dzvani, ka rita litir. Ka pghə tsi ta səla Yesu, ka takadaj nda swida ghəŋani. Ka vətikanafatá tsa urdi ya ta vli ma inda tsa həga ya. ⁴ Ka Zudas Iskaryut zwanja Simun, ta nzakway tek w mataba duhwalha Yesu ta dza'a skwapta ya mantsa: ⁵ «Had lu si ta skwaptá na Urdi na ka tseda vagha mnduha hkən dərmək* ka daganafatá gwal ka pdu ra?» ka'a. ⁶ Vərdə gwada ta la pdu a gwadə tsi wa. Vərdə tsatsi ná, ghali ya kabga ta dza'a

* 12:5 Ngha ta Yuhwana 6:7.

tsatsi nda kla'atá tsa skwi ta tské lu ma zlíbi da tsi ya. ⁷ Ama ka Yesu mantsa: «Zlanazlal Ka fata tsi ña bađu pađa i'i. ⁸ Gwal pđu ná, tavata kaghuni hahəj. I'i, nzata a yu tavata kaghuni ña dekdek wu.» ka'a.

Mal dzatá Lazar, ka gwal dra skwi ña Lazglafta

⁹ Snañta ndəghata la Yahuda kazlay: Wa'a Yesu ma Betani kə'a, ka sli'adaghatá həj. Tsa sli'adaghatá sli'adagha həj ya ná, ta ghəña gwada ta Yesu nda ghəñani a wu, ta kumay həj ta nghanjá tsa Lazar sli'aganap Yesu mataba gwal nda rwa ya guli. ¹⁰ «Dzatá Lazar guli!» ka la mali ta ghəña gwal dra skwi ña Lazglafta kurata, ¹¹ kabga nda ndəgha la Yahuda ta sli'apta mataba tanj ka laghwí da zlgħaftá Yesu ta ghəña gwada ta Lazar.

Lama Yesu da luwa Ursalima

Mat 21:1-11, Mak 11:1-11, Luk 19:28-40

¹² Gamahtsimani, ka snañtá dəmga ta sli'adaghatá da tsa vla skalu ya kazlay: Wa'a Yesu ta sagha da Ursalima kə'a. ¹³ Ka 6al həj ta sluhwa zlizlam ka dza'a da guyyay ta tvi. Ka həj mantsa: «Ña Lazglafta glaku! Ka tfanaghatfa Lazglafta ta wi ta mndu ta sagha nda hga Mgham. Ka tfanaghatfa Lazglafta ta wi ta Mghama la Isra'ila,» ka həj ka hla wi. ¹⁴ Manda ya nda vinda, ka mutsafa'tá Yesu ta zwanja kđih, ka laf tsi tida. ¹⁵ «Ma zlanj kuni ta zlanj mnduha ma luwa Ursalima,

wa'a Mghama ghuni ta sagha

ta zwanja kđih[†],» ka'a.

¹⁶ Inda tsa skwiha ta magaku ya ná, ta sna a duhwalhani ta klatá ghəñani karaku wa. Tahula kapanafta lu ta Yesu ma glakwani, ka havaktá həj kazlay: Ta ghəña tsatsi vindafta lu ta tsa skwi ya kə'a, ka sagha tsa skwi mna lu ma gwada Lazglafta ya magata manda va tsaya guli, ta ghəña Yesu. ¹⁷ Ka rusu inda tsa mnduha si kawadaga nda Yesu ya ta skwi nghanj həj, ma fitika sli'aganaptani ta Lazar ma kulu, mataba gwal nda rwa ya. ¹⁸ Tsaya kəl mnduha ka sli'adaghatá da guyyay kabga snañta tanj ta tsa mazəməzəmə maga tsi ya. ¹⁹ «A had sana skwi dza'a magata mu ya na! Nghawa 6a ta inda mnduha ta dza'a mistani,» ka la Farisa mataba tanj.

Maganatá slna ta Yesu, ka dza'a mistani

²⁰ Mamu la Grek[‡] mataba tsa gwal ta sli'adaghatá da Ursalima ña tsəlbú da Lazglafta ma tsa fitika skalu ya. ²¹ Ka həj mantsa: «Mghama dá! Ta kumay ñni ta guyyata nda Yesu,» ka həj nda Filip ta nzakway ka mnda luwa Betsayda ta hadika Galili. ²² Ka laghu Filip mnanatá Andre, ka

sli'aftá həj kawadaga ka laghwí mnanatá Yesu. ²³ Ka Yesu nda həj mantsa: «Nda maga fitik dza'a kəl lu ka kapanaftá Zwanja mndu ma glakwani. ²⁴ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ndlenjw manda va tsaya ta nzata hya nimaya ka dadam a tsi da hadik ka rwutani. Ka rwurwa tsi, dza'a yaf ya dagala. ²⁵ Mndu ta dfa ghəñani ná, dza'a zadinjada. Ala, ka malaghumala dfafta tsa mndu ya ta Lazglafta ka skwiha ma ghəña hadik katsi, dza'a nzulananzula tsa mndu ya ta hafani ña kdekedzenj. ²⁶ Kata kumay mndu ta magihatá slna ná, ka sawi tsi mista da, ma tsa vli dza'a nzata i'i ya, hada dza'a nzata tsa mndu ta magihatá slna da ya guli. Ka ta magihamaga mndu ta slna, dza'a ñlanafñla Da da ta tsa mndu ya,» ka'a nda həj.

Mnay Yesu ta gwada ta dza'ani mtaku

²⁷ Ka Yesu mantsa: «Ndanana ná, wana nda tsa ndufá da. Sna a yu ta skwi ña mnay da wa. Da! Klapka ta i'i ma na ghuya danjwa na ka yu, tsaw ta ghəña tsa ghuya danjwa ya klə yu ka saha ta ghəña hadik da ghuyay kay guli. ²⁸ Da! Marañmara ta glakwa gha,» ka'a. «Ghadaghada yu ta marañtá glakwa da, dza'a kđay yu ta maray guli,» ka lwi gwadagata daga ta luwa. ²⁹ «Luwa ya ta ñəzlata,» ka dəmga ta snay. «Duhwalha Lazglafta ya ta gwadganata,» ka sanlaha. ³⁰ Ama ka Yesu mantsa: «Tsa lwi ta gwadagata ya ná, ka ña da a wa, ka ña ghuni gwadagata tsi. ³¹ Ndanana tama, nda maga fitika tsanaghatá guma ta na ghəña hadik na. Ndanana dza'a wudidñta lu ta mghama na ghəña hadik na. ³² I'i, bađu kapadifta[§] lu ta na ghəña hadik ya, dza'a tdaktak yu ta inda mnduha da i'i,» ka'a. ³³ Tvi kə'a dza'a mtaku ta mnə tsi ma tsa gwadani ya. ³⁴ «Dza'a nzata ña kdekedzenj Kristi, ka anjñ tagħafta ma deftera zlahu ná, waka kagha tama ta mnay kazlay: Dza'a kapanafkapa lu ta Zwanja mndu kə'a. Wa tsa Zwanja mndu ya?» ka tsa dəmga ya. ³⁵ Ka Yesu mantsa: «Ta bats nzda tsuwadək karaku mataba ghuni. Tatake'a tsuwadək na ná, Mbada wambada ta mbada ma tsuwadək, yaha vli da kuzaghunaghata. Mndu ta mbada ma grum ná, sna a ta vli ta dza'a tsi wa. ³⁶ Zlgħafwazlgħa ta tsuwadək ta da kaghuni tsi na, kada nzakwa kuni ka zwana tsuwadək,» ka'a nda həj. Gwadata Yesu ta tsa gwada ya, ka laghu tsi ka zagħuta di'ij nda həj, ka difaghuta.

Kwalaghuta la Yahuda ta zlgħaftá Yesu

³⁷ Kulam nda tsa mazəməməha mamaga tsi ta wa ira tanj ya, ka kwalagħutá həj ta zlgħafta. ³⁸ Mantsa ya dza'a kəl tsi ka nzakway ta 6 ta gwada manda ya mna anabi Isaya kazlay:

[†] 12:15 Ngha ta Zakari 9:9. [‡] 12:20 Ngha ta Yuhwana 7:35. [§] 12:32 Ngha ta Yuhwana 3:14.

«Mghama dá, wa ta zlgħaftá gwada ya gwada
ñni?

Wa maranan Mgham Lazglafta ta mbrak-
wani*?»

³⁹ Skwi kwal hən zlgħafta ná, wya tsi ka
Isaya mnata guli:

⁴⁰ «Lazglafta ta ghulpintá ira tan,
ka tənanaftá ghəŋja tan,
ña kwala tan nghanja nda ira tan,
ña kwala tan tsatsafta da mbədfaktá hən ta
vgha tvə i'i

ña mbanafta dá ta hən† kə'a,» ka Lazglafta.

⁴¹ Ma tsa fitika nghanja Isaya ta glakwa Yesu
ka mnə tsi ta gwada ta ghəŋjani‡ ya, mnata
tsi ta tsa gwada ya. ⁴² Ma va tsaya ná,
mamu ndəghata la mali ta ghəŋja la Yahuda
ta zlgħaftá Yesu. Ama ka kwalaghutá hən
ta maranjá ghəŋja tan, kabga zləŋja gwada
da la Farisa, da talinjá lu ta hən ma həga
tagha skwa tan. ⁴³ Malaghumala đvafsta tan
ta ghubu da mnduha ka ya da Lazglafta.

Yesu ná, tsuwadakya

⁴⁴ Ka Yesu klanjá lwi mantsa: «Mndu ta
zlgħaftá i'i, i'i a zlgħaf tsi wu, tsa mndu ta
ghunighata ya zlgħaf tsi. ⁴⁵ Mndu nda nghan-
ta i'i, nda nghan ta mndu ta ghunighata. ⁴⁶ I'i
ná, tsuwadək ya, ka saha yu ta ghəŋja hadik
kada kwala mndu ta zlgħaftá i'i da nzata
ma grum. ⁴⁷ Ka nda sna mndu ta gwada
mna yu, ka kwalaghutá tsi ta maga slna
nda tsi katsi, i'i a dza' a tsa guma ta ghəŋjani
wu, kabga sa a yu ta ghəŋja hadik ŋa tsa
guma wu, sasa yu ŋa mba mnduha ta ghəŋja
hadik. ⁴⁸ Mndu ta vziđta ka kwalaghutá tsi
ta zlgħaftá gwada dá, dza' a tsanaghatsa lu
ta guma. Tsa gwadaha gwada yu ya dza' a
tsanaghata guma badu kdakwa ghəŋja hadik.
⁴⁹ I'i ná, gaghən gaghəŋja dá a ta gwada yu
ta gwada wa. Tsa Da ta ghunighata ya ta
mnihatá gwada ŋa gwaday dá, nda ya ŋa
ta taghay da ŋa mnduha. ⁵⁰ Nda sna yu
kazlay: Skwi ta mnə tsi ná, ta vlay ta hafu
ña kdekedzen kə'a. Inđa skwiha ta mnə yu
ná, manda va skwi mniha Da dá ta mna yu,»
ka'a.

13

Mbazanata Yesu ta səla duhwalhani

¹ Ta kdavakta fitik lu, gamahtsimani dza' a
skala lu ta skala Pak. Nda sna Yesu ka-
zlay: Saghasa fitik dza' a kəl tsi ka zlanatá na
ghəŋja hadik na, ka laghu da Da kə'a. Đvudva
tsatsi ta gwal ta zlgħafta ma na ghəŋja hadik
na, had' kdavakta đvutani ta hən wa. ² Ka zə
Yesu ta skwa zay nda duhwalhani gahawu.
Nziya nza tsi, ghadaghada halaway ta hbutá
Zudas zwanja Simun Iskaryut ŋa skwaptá
Yesu. ³ Nda sna Yesu ka ghəŋjani kazlay: Sa

daga da Lazglafta yu, dza' a vru da Lazglafta
yu kə'a. Nda sna guli kazlay: Fanamfa
Lazglafta ta inđa skwi ma dzvani kə'a. ⁴ Ka
sli'avatá tsi ma tsa vla za skwi ya, ka sudatá
tsi ta lgutani, ka klaftá tsi ta ira gwada ka
hbiyta misti. ⁵ Ka tamtá tsi ta imi ma glifin,
ka mbambazə tsi ta səla duhwalhani. Ka
ta takad' tsi nda tsa ira gwada hbiyt tsi misti
ya kay. ⁶ Ka lagha tsi ta Simun Piyer. Ka
Simun Piyer mantsa: «Mghama dá! Kagna
ná, ŋa mbaza səla dá!» ka'a nda tsi. ⁷ «Ta
kđa a sanja gha ta na skwi ta magə yu
na karaku wu, dza' a nda sna ka dazlay,»
ka Yesu nda tsi. ⁸ «Kadzenkadzen, had' ka ta
walanjá mbaza səla dá wu,» ka Piyer nda
tsi. «Ka mbazagha a yu ta səla gha wu, had'
ima gha ma i'i wu,» ka Yesu nda tsi. ⁹ Ka'a
mantsa: «Mghama dá! Salaha da kwenkwen
a dza' a ka mbazihata tama wu, nda dzvuha
da nda ghəŋja dá tani,» ka Simun Piyer nda
tsi. ¹⁰ Ka Yesu mantsa: «Ka nda mbazam-
baza mndu, had' ta zəgəltá mbaza wa. Ba
səlahə kwenkwen dza' a mbambazanaghuta
tsi, kabga tsuwedaka vghani. Tsuwedaka
vgha ghuni, tsaw kaghuni demdem a wu,»
ka Yesu nda tsi. ¹¹ Nda sna Yesu ta mndu
dza' a skwapta, tsaya kəl tsi ka mnay kazlay:
Kaghuni demdem a tsuwedaka wu kə'a ya.

¹² Tahula mbambazanatani ta səlahə tan,
ka sudglavatá tsi ta lgutani, ka nzəgladatá
ka zəgəltá skwi. Ka'a nda hən mantsa:
«Nda sna kuni ta tsa skwi magə yu ŋa
ghuni ya ra? ¹³ «Mndu ta tagha skwi»
ŋajni ka, «mghama ŋni» ka, ka kuni ta hga
i'i. Ta ŋa ghuni tsaya, manda va tsaya
yu. ¹⁴ Ka si i'i ta nzakway ka mgham,
mndu ta tagha skwi ŋa mndu, mbaza ghuna
mbaza yu ta səla ya ni, kaghuni guli ŋa
mbazay ghuni mantsa ta ŋa sani nda sani.
¹⁵ Maraghunata tsaya maraghuna yu, ŋa
magay kaghuni guli manda tsa magaghuna
yu ya. ¹⁶ Kahwathwata ka yu ta mnaghu-
nata, had' kwalva ta malaghutá mghamani
wu, had' mnda ghunay guli ta malaghutá
mndu ta ghunafta wa. ¹⁷ Ka nda sna kuni
ta tsaya, dza' a rfu kuni kata magay kuni ta
slna nda tsi. ¹⁸ Nda kaghuni demdem a ta
gwada yu ta tsa gwada ya wu, nda sna yu
ta gwal zabap yu. Tsa gwada nda vinda
ma defteri ya ná, đina ka magatani mantsa.
«Mndu ta zə ŋni ta skwa zay kawadaga nda
tsi ta lidista.» ¹⁹ Ka yu ta mnaghunata daga
ndanana ma kdaku skwi ka slata. Mantsa
tama ka slasla skwi ya, ŋa zlgħafta ghuni
kazlay: «I'i ná, i'i ya» kə'a. ²⁰ Kahwathwata
ka yu ta mnaghunata, ka tsu'aftsu'a mndu
ta mndu dza' a ghunafta yu katsi ná, i'i tsu'af
tsi. Ka tsu'aftsu'a tsi ta i'i, tsu'aftsu'a guli ta
mndu ta ghunighata,» ka'a.

* 12:38 Nghan ta Isaya 53:1. † 12:40 Nghan ta Isaya 6:9-10. ‡ 12:41 Nghan ta Isaya 6:1. * 13:18 Nghan ta Zabura 41:10.

*Sli'a Zudas skwaptá Yesu**Mat 26:20-25, Mak 14:17-21, Luk 22:21-*

23

²¹ Tahula kdiŋta Yesu ta mana tsa gwaɗaha ya, ka ghudzavaftá ŋuɗufani, ka'a mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mamu sani ma kaghuni dza'a skwaptá i'i,» ka'a mnananŋta haŋ baz. ²² Ghurghurghur, ka duhwalhani ka nanagha vgha taŋ. Sew sna a haŋ ka ta wa ta mna tsi wa. ²³ Tsaw sani turtuk mataba duhwalhani, tsa ta mamə Yesu ya, tavata Yesu nzanavata tsi. ²⁴ «Wa na mndu ta gwaɗa ka ta ghəŋani na na? ka ka ɗawanŋa da tsi 6a?» ka Simuŋ Piyer nda tsi nda dzvu. ²⁵ Mantsa ya tama, «Wayá ní mghama ɗa,» ka tsa duhwal ya fadaghatá ghəŋi da ghuvá Yesu ka ɗaway. ²⁶ Ka Yesu mantsa: «Tsa mndu dza'a ni'agafta yu ta ndurzla ɗafa ka vlaŋta ya ná, vani tsaya,» ka'a nda tsi. Ka ni'agaftá tsi ta ndurzla ɗafa ka vlaŋta Zudas zwanŋa Simuŋ Iskaryut. ²⁷ Na gi tsa zlghafta Zudas ta tsa ndurzla ɗafa ya, gi lama halaway dida tsa. «Maga misimmisim ta skwi ta kumə ka ta magay,» ka Yesu nda tsi. ²⁸ Haɗ mndu ɗər ka turtuk mataba tsa gwal ta nzata ka za skwi ya nda sna ka kabgawu kəl tsi ka mnay ŋani mantsa wa. ²⁹ Zlah la skwaktá skwi ŋa za skalu, ka la valanŋta skwi ta gwal ka pɗu a ka Yesu nda tsi, ka sanlaha ta ndanay, kabga da Zudas zliba tska skwa taŋ. ³⁰ Na zlghafta Zudas ta tsa ndurzla ɗafa ya, ka gi sabə tsi dzibil. Rvidik vli ta tsa luwa ya.

Dvuwaɗva ta vgha ghuni

³¹ Tahula saghwa Zudas dzibil, ka Yesu mantsa: «Ndana na ŋlanafata lu ta Zwanŋa mndu. Ka ŋlanafata lu ta Lazglafata guli nda ma tsatsi. ³² Ka nda ma tsatsi zlagiŋŋta Lazglafata ta glakwani ya, dza'a marigiŋmara ma vərɗa tsatsi ta glakwa zwanŋ guli, dza'a gi magay ndana ndana. ³³ Zwana ɗa, ta ɓats yeya nzɗa ɗa kawadaga nda kaghuni, dza'a zbay kuni ta i'i. Manda ya ya mnana yu ta la Yahuda kazlay: Lavinj a kuni ta ɓhata ma vli ta dza'a yu wu kə'a ya, manda tsaya ta mnaghunanta yu ta kaghuni guli ndana. ³⁴ Wana lfida zlahu ta vlaghunata yu. Dvuwaɗva ta vgha ghuni sani nda sani. Manda ya ya ɗvu i'i ta kaghuni ya, ɗvuwaɗva kaghuni guli ta vgha ghuni sani nda sani. ³⁵ Ka ta ɗvuɗva kuni ta vgha ghuni sani nda sani katsi, ta tsaya dza'a snaŋta mnduha kazlay: Duhwalha ɗa kuni kə'a,» ka'a.

*Mnay Yesu ta krughuva Piyer**Mat 26:31-35, Mak 14:27-31, Luk 22:31-*

34

³⁶ Ka Piyer mantsa: «Mghama ɗa! dza'a diga ka na?» ka'a nda tsi. «Lavinj a ka ta ɓhata da tsa vli ta dza'a yu ya ndanana wu,

ɗazlay ya, dza'a ɓhaɓha ka mista ɗa,» ka Yesu nda tsi. ³⁷ Ka Piyer mantsa: «Mghama ɗa! kabgawu dza'a kwal yu lavinjta ɓhata mista gha ndana na? Ɗər ŋa dzatá i'i tsi, fafa yu ta vgha ɗa ka ŋa gha,» ka'a nda tsi. ³⁸ Ka Yesu mantsa: «Va kahwathwata, fafa ka ta vgha gha ŋa ɗa ra? Kahwathwata ka yu ta mnaghata, ma kɗaku vazak wahata ná, hkən səla dza'a mnata ka kazlay: Sna a yu ta na mndu na wu, kə'a nda i'i,» ka'a.

14*Nda ma Yesu tva dza'a da Da*

¹ Ka Yesu nda duhwalhani kay guli mantsa: «Yaha ŋuɗufa ghuni da tɗu, fafwafa ta ghəŋa ghuni ta Lazglafata faf kuni guli ta ghəŋa ghuni ta i'i. ² Nda ndəgha vla nzaku ma həga ga Da ɗa, ka má haɗ tsi mantsa wu, má mnaghunamna yu. Dza'a nda sli'a yu da payaghunata vli. ³ Tahula laghwa ɗa ka payaghunata vli, dza'a vragavra yu, ŋa hlay ɗa ta kaghuni tavata i'i. Ŋa mutsafta kaghuni guli ta nzaku ma vli dza'a nzata i'i, ka'a. ⁴ Wya nda sna kaghuni ta vli ta dza'a yu, nda sna kuni ta tvi guli,» ka'a. ⁵ Ka Tuma mantsa: «Mghama ɗa, sna a ŋni ta vli ta dza'a ka wu, waka anŋi dza'a snaŋta tvi?» ka'a nda tsi. ⁶ Ka Yesu nda tsi mantsa: «I'i tvi, i'i kahwathwata, i'i hafu. Haɗ mndu dza'a lavinjta lami da haga ga Da, ka nza a tsi nda tvə i'i wa. ⁷ Ka nda sna kuni ta i'i dza'a nda sna kuni guli ta Da ɗa. Ndanana ná, nda sna kuni, nda nga kaghuni guli,» ka'a nda tsi.

⁸ Ka Filip mantsa: «Mghama ɗa! Maranŋamara ta tsa Da ya, ka zɗafta ŋuɗufa ŋni,» ka'a nda tsi. ⁹ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Nda kɗa fitika ɗa kawadaga nda kaghuni Filip ná, ta sna a ka ta i'i ra? Ka nda nga mndu ta i'i ná, nda nga ta Da. Waka ka dza'a mnay kazlay: Maranŋamara ta Da kə'a na? ¹⁰ Zlghaf a ka kazlay: Ta nzaku ma Da i'i, Da guli ta nzaku ma i'i kə'a ra? Nana gwadaha ta mnaghunata yu na ná, ma ghəŋa ɗa a ta kla'ata yu wa. Tsa Da ta nzaku ma i'i ya ta maga tsa slnaha ya. ¹¹ Fafwa fa ta ghəŋa ghuni ta skwi ta mnaghunata yu kazlay: I'i ta nzaku ma Da, Da guli ta nzaku ma i'i kə'a ya. Fafwafa ta ghəŋa ghuni ɗər ta ghəŋa tsa slnaha yeya tsi. ¹² Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mndu ta zlghaftá i'i, dza'a magay tsatsi guli ta slna ta magə yu. Dza'a magay ka malaghuta kabga nda sli'a i'i da Da ɗa. ¹³ Mantsa tama, inda skwi dza'a kuni ɗawanŋa nda hga ɗa, dza'a magay yu, kada maranŋa Da ta glakwani nda ma zwanŋ. ¹⁴ Ka ɗawanɗawa kuni ta sana skwi nda hga ɗa, dza'a magay yu,» ka'a.

Dza'a ghunaga ghuna Da ta Sulkum nda ghuɓa

¹⁵ «Ka ɗvuɗva kuni ta i'i, dza'a snasna kuni ta zlahuha ɗa. ¹⁶ I'i, dza'a ɗaway yu da

Da ta sana mndu na ghunəgaghunatani na nzatani na dekdək kawadaga nda kaghuni na kata kaghuni. ¹⁷ Tsa mndu ya ná, Sulkuma kliginjá kahwathwata ya. Lavinj a mndu ma ghəna hadik ta tsu'afra wa. Lavinj a hən ta snanja guli wa. Kaghuni nda sna kaghuni, kabga ta gđata kawadaga nda kaghuni, dza'a gđavagđa na dekdək ma nđufu għuni. ¹⁸ I'i, zlaghunata a yu manda zwana tawakri wu, dza'a vragaghavra yu da kaghuni. ¹⁹ Ta bəts nza da, nghanja a mnduha ma ghəna hadik ta i'i wa. Kaghuni ya, dza'a nda nghanja kuni ta i'i, kabga ta nzakw nda hafu i'i, dza'a nzata nda hafu kaghuni guli. ²⁰ Bađu tsaya dza'a snanja kuni kazlay: Ta nzaku ma Da i'i, ta nzaku ma i'i kaghuni, i'i guli ta nzaku ma kaghuni yu kə'a.

²¹ «Ka njanaja mndu ta zlahuha da ka snata, tsaya mndu ta đvutá i'i. Dza'a đvudva Da da ta tsa mndu ta đvutá i'i ya. I'i guli dza'a đvudva yu na marananta da ta nzakwa da,» ka'a.

²² «Kinawu ka kagha dza'a maravata da anji, kul maravata ka da mnduha ta ghəna hadik na?» ka Zuda, Zudas Iskaryut ya a wa. ²³ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Ka đvudva mndu ta i'i, dza'a njanaja ta gwada da, dza'a đvudva Da da ta tsatsi guli. Na sagha nni nda Da da tani na nzakwa nni ga tanj. ²⁴ Ka đvu a mndu ta i'i wu katsi, nana a ta gwada da wu, nana gwada ta mnaghunata yu ta snə kuni na ná, kla a ma ghəna da a yu wu, tsa Da da ta ghunighata ya ta mniyata.

²⁵ «Mnaghunamna yu ta tsaya ta wana yu kawadaga nda kaghuni na. ²⁶ Tsa mnda kata mndu dza'a saha ya, Sulkum nda għuđa ya dza'a ghunagata Da nda hga da. Tsatsi dza'a taghaghunafá inda skwi, na havaghunaktá inda gwada managhuna yu.

²⁷ «Zđaku ya ta zlaghunanta yu* . Zđaku da ya ta vləghunata yu. Vla a yu na ghuni manda ya ta vlə mnduha ma ghəna hadik wa. Yaha nđufu ghuni da tđu, yaha kuni da zlənj. ²⁸ Nda sna kuni ta gwada mnaghuna yu kay, "nda sli'a yu, dza'a vragaghavra yu da kaghuni." Ka ta đvay kuni ta i'i katsi ná, dza'a rfay kuni ta rfu ta ghəna má snanja ghuni kazlay: Nda sli'a yu da Da kə'a, kabga mal Da ka i'i. ²⁹ Wana yu ta mnaghunata tsa skwiha yu ndanana ma kđaku hən ka slata, kada zlgħafta kuni ta skwi ta mnaghunata yu, slarə tsi. ³⁰ Haf gwada ta dagala ta na mnaghunata da wu, kabga wya tsa ghwadaka mghama na ghəna hadik na ya ta sagha. Tsaw lavinj a ta nřaptá i'i wa. ³¹ Dina ka snanja mnduha ta ghəna hadik kazlay: Đvudva yu ta Da kə'a. Inda skwiha ta maga yu guli ná, manda ya ya mniha Da ta maga yu. Sli'afwasli'a hadna mbadma,» ka'a.

15

Yesu vərda fwa Inabi

¹ «I'i vərda fwa inabi, Da da mnda hvay. ² Inda dzva fu ta dzuslafa ta i'i, kul had ta yaku ná, ta tsintsə. Inda dzva fu ta dzuslafa ta i'i ta yaku guli na, ta sladaflada na sgəglavaghata yakwani. ³ Ghadaghada tsa gwada ta mnaghunata yu ya ta sladaftá kaghuni. ⁴ Gđavawagđa nda ndi'atá vgha ta i'i manda ndi'atá i'i nda kaghuni ya. Lavinj a dzva fu ta nafta ka ndi'a a tsi ta dughwanj wa. Mantsa kaghuni guli, lavinj a kuni ta magatá sana skwi ka gđava a ndi'atá kaghuni ta i'i wa. ⁵ I'i fwa inabi, kaghuni dzvuhani, mndu ta gđavata ndi'atani ta i'i manda i'i nda tsatsi ya, dza'a yaf ya tsatsi rgədzəb. Ka had i'i wu, lavinj a kuni ta magatá sana skwi wa. ⁶ Ka gđava a ndi'atá mndu ta i'i ná, dza'a wudidiñ wuda lu manda dzva fu na ghwalutani, na hlaftá tsa dzvuhani ya, ka pghamta ma vu, na drutani. ⁷ Ka gđavagđa ndi'atá kaghuni ta i'i, ka gđavagđa gwada da guli ma kaghuni katsi, dawawadawa ta inda skwi ta kumə kuni, dza'a mutsay kuni. ⁸ Ka rgədzəb ta yafta kuni ta maray kuni kazlay: Duhwalhani anji kə'a, tsaya dza'a marananta glakwa Da da. ⁹ Đvudva i'i ta kaghuni manda va ya đvu Da da ta i'i ya. Gđavawagđa ma đvutá mnda da. ¹⁰ Ka ta snasna kuni ta zlahu da, dza'a gđavagđa kuni ma đvutá mnda da. Manda tsaya snata i'i ta zlahu Da da, kəl i'i ka gđavata ma đvutá mndani.

¹¹ «Mnaghunamna yu manda va tsaya kada yifafta rfa da ma kaghuni, na ndəghafta rfa kaghuni guli. ¹² Wya zlahu da ta mnaghunata yu, đvuwadva ta vgha ghuni sani nda sani manda va ya đvu i'i ta kaghuni ya. ¹³ Haf sana đvutá mndu ta malaghuta ta ghəna vlata mndu ta hafani na grahani wa. ¹⁴ Ka ta magay kuni ta skwi ta mnaghunata yu ná, nda nza kuni ka graha da. ¹⁵ Hgəgla a yu ta kaghuni ka kwalvaha wu, kabga sna a kwalva ta skwi ta magə danahəgani wa. Graha da ta hga i'i ta kaghuni, kabga inda skwi taghaf yu da Da da ná, snaghunamsna yu. ¹⁶ Kaghuni a ta zbaptá i'i wu, i'i ta zbaptá kaghuni, ka faghunagħatá slna na magay, na yafta ghuni, na gđavata tsa yakwa ghuni ya. Mantsa tama, dza'a vlaghunavla Da da ta inda skwi dza'a kuni dawanta nda hga da. ¹⁷ Skwi ta mnaghunata yu ná, ka đvuta kuni ta vgha ghuni sani nda sani,» ka'a.

Kwalaghuta ghəna hadik ta i Yesu nda duhwalhani

¹⁸ Ka Yesu mantsa: «Ka ta husanjhusa kuni ta mnduha ta na ghəna hadik na katsi, tinəl i'i ta husanjta hən ka kaghuni. ¹⁹ Ka má na na ghəna hadik na ka ghuni katsi,

* 14:27 Nghan ta Isaya 9:5.

má dza'a d'vaf'dva mnduha ta na ghəŋa hadik na ta kaghuni, kabga ŋa tan kuni mazlay. Zabapzaba yu ta kaghuni, ka hligintá kaghuni mataba mnduha ta ghəŋa hadik. Ta ka ŋa mnduha ta ghəŋa hadik a kaghuni wu, kəl kuni ka husantá hən. ²⁰ Havakwahava ta gwađa mnaghuna yu. "Malaghumala a kwalva ka Maləmani wa." Ka si ghuyd'ipghuya mnduha ta dənwa, dza'a ghuyay hən ŋa kaghuni guli. Ka si snasna hən ta gwađa dā, dza'a snay hən ta ŋa ghuni guli. ²¹ Ta gwađa ta i'i dza'a maga hən ta tsaya ŋa ghuni, kabga sna a hən ta mndu ta ghunigihata wa. ²² Ka má sna a yu wu, ka má had'gwađa walaŋ yu ta mnanatá hən wu, má had' dmakwa tan wa. Ndanana tama, lavgliŋ a hən ta mnay kazlay: Had' dmakwa ŋni wu kə'a wa. ²³ Ka ta husanhusa yu ta mndu, ta husanhusa Da dā ta tsa mndu ya guli. ²⁴ Ka má maga a yu mataba tan ta slnaha ya kul walaŋtá sani ma mndu ta magata wu katsi, má had' dmakwa tan wa. Ndanana, nda nŋa hən ta slnaha dā, ka husantá yu ta hən nda Da dā tani. ²⁵ Tsaw slasla tsaya mantsa ya, ŋa nzakwa tsa gwađa nda vinda ma deftera zlahā tan ta mnay kazlay: Ka bətbət husanŋa* yu ta hən kə'a ya, manda va tsaya nzakwani.

²⁶ «Tsa mnda kata kaghuni dza'a saha ya, Sulkum ta kligintá kahwathwata ya dza'a saha daga da Da. Dza'a mnay ta gwađa ta i'i. ²⁷ Kaghuni guli, dza'a mnay kuni ta gwađa ta i'i, kabga kawadaga kuni nda i'i, daga ka yawu zrafta mu ta nzaku.» ka'a.

16

¹ Ka Yesu mantsa: «Managhuna mana yu ta tsa skwiha ya, kada kwalu kuni zlanavatá zlgħay nda ŋudufa ghuni. ² Dza'a talintala lu ta kaghuni ma həga tagħa skwa la Yahuda. Tsaya ya a vani wu, ta sagħasa fitik dza'a kəl mnduha dza'a pslatá kaghuni ka ndanay kazlay: Na skwi maga mu na ná, magamaga mu ta skwi ta zdəganatá Lazglafta kə'a. ³ Mantsa ya dza'a maga hən, kabga sna a hən ta dər Da, dər i'i wu.» ka'a.

Dza'a sasa Sulkum nda għuḅa

⁴ Ka'a guli mantsa: «Ka sagħasa tsa fitik ya, dza'a havakhava kuni ta skwiha managhuna yu. Tsaya kəl yu ka managhunatá tsahaya. Ta kawadaga yu nda kaghuni kwal yu ka mnaghunata daga tanŋan. ⁵ Ndanana dza'a da mndu ta ghunigihata yu. Sew had' ya mataba ghuni ta daway kazlay: Dza'a da wa ka na kə'a wa. ⁶ Ama ma mnaghunanŋa dā, ka gurdutá ŋudufa ghuni. ⁷ Kahwathwata na skwi ta mnaghunata yu na. Mal ma na lagħwi dza'a lagħu yu na kata ta kaghuni. Ka lagħu a yu wu, sata a tsa mndu dza'a kata kaghuni ya da kaghuni wa. Ka lagħula yu,

dza'a ghunəgaghuna ghuna yu. ⁸ Ka sasa tsi, dza'a mnanamna ta mnduha ta ghəŋa hadik ta krughuva tan ta ghəŋa skwi ka dmaku nda ya ta ghəŋa skwi tđukwa, nda ya ta ghəŋa skwi ka guma. ⁹ Ta nanay mnduha ta ghəŋa hadik ta ghəŋa tan ta ghəŋa skwi ka dmaku, kabga kwala tan kul zlgħaftá i'i. ¹⁰ Ta nanay mnduha ta ghəŋa hadik ta ghəŋa tan ta ghəŋa skwi tđukwa, kabga nda sli'a i'i da Da, nŋəglaŋta a kuni ta i'i wa. ¹¹ Ta nanay mnduha ta ghəŋa hadik ta ghəŋa tan ta ghəŋa skwi ka guma, kabga nda ghada tsanagħatá guma ta ghwadaka mŋhama na ghəŋa hadik na.

¹² «Ta dagala skwi má ŋa managhunata dā, tsaw laviŋta a kuni ta ŋafta ndana wa. ¹³ Ka sasa tsa Sulkum ta mnigintá kahwathwata ya, dza'a snaghunamsna ta inda kahwathwata. Gwađa ma ghəŋani a dza'a klu'afat tsi ka mnay wa. Inda skwi dza'a snanŋa tsi, dza'a tsi mnay, ŋa mnaghunatani ta skwi dza'a slaku ta kəma. ¹⁴ Tsatsi dza'a maranŋtá glakwa dā, kabga skwi da i'i dza'a tsu'afat tsi ŋa mnay ŋa ghuni. ¹⁵ Inda skwa Da dā ná, ŋa dā ya. Tsaya kəl yu ka mnaghunata kazlay: Skwi da i'i dza'a klafta tsi ŋa mnay ŋa ghuni kə'a ya,» ka'a.

Dza'a mbədavafmbəda taw ka għuḅasu

¹⁶ Ka'a guli mantsa: «Ta bəts nzda, nŋəglaŋta a kuni ta i'i wa. Bats nzda guli, dza'a nŋəglaŋnŋa kuni ta i'i [kabga nda sli'a yu da Da,]» ka'a. ¹⁷ Ka sanlaha ma duhwalhani mataba hahən hahən mantsa: «"Ta bəts nzda nŋəglaŋta a kuni ta i'i wu, bəts nzda guli ná, dza'a nŋəglaŋnŋa kuni i'i guli. Nda sli'a yu da Da," ka'a ná, gwađa wu tsa gwađa ya ta gwadamata tsi na?" ¹⁸ «"Ta bəts nzda" ka'a ya ní, nu ghən tsaya ma gwađa tama? Sana a amu ta skwi ta kumə tsi ta mnay wu,» ka hən. ¹⁹ Daslafta Yesu ta skwi ta kumə hən ta daway da tsi, ka'a nda hən mantsa: «Ta dādawavustá kuni mataba ghuni ta ghəŋa skwi mnə yu kazlay: Ta bəts nzda nŋanŋa a kuni ta i'i wu, bəts nzda guli, dza'a nŋəglaŋ nŋa kuni ta i'i kə'a ya ra? ²⁰ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a taway kuni ta taw, dza'a ŋaday kuni ta ghən, ta rfu mnduha ta ghəŋa hadik ta rfu. Dza'a gurdaku ŋudufa ghuni, ŋa nutá tsa gurdatá ŋudufa ghuni ya ka rfu. ²¹ Ka sagħasa fitika dgakwa marakw ná, ta ghuyay ta dənwa ta 6asay. Na gi yatani ta tsa zwan ya, gi zanaptani ta tsa ghuya dənwan ya. Ta rfay ta rfu katakata, kabga nŋanŋani ta mnda səla ta saha ta ghəŋa hadik. ²² Mantsa ya ta 6asa kaghuni ndanana guli. Tsaw ta dza'a guyakū amu, ŋa rfay ghuni ta rfu. Had' mndu dza'a laviŋtá klagħutá tsa rfu ya da kaghuni wa.

* 15:25 Nŋa ta Zabura 35:19, 69:5.

²³ «Ka saghasa tsa fitik ya, had' kaghuni dza'a dawañta skwi nda dawa da i'i wa. Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a vlaghunavla Da ta inda skwi. Dza'a kuni dawañta nda hga da. ²⁴ Kulam gwatna had' sana skwi ta kdə dawañta kuni nda hga da wa. Dawawadawa dza'a mutsay kuni, kada ndəghafta ndūfata ghuni da rfu.» ka'a.

Ghubasapta Yesu ta ghəja hadik

²⁵ Ka'a guli mantsa: «Ka mahdihdi mnaghunata yu ta tsa gwada ya. Dza'a saghasa fitik dza'a kwal yu mnəgelta mantsa ŋa ghuni, ŋa mnaghunanta da ta skwi tsidid' ta ghəja Da. ²⁶ Ma tsa fitik ya, kaghuni ka ghəja ghuni dza'a dawa skwi da Da nda hga da, dər maga a i'i ta du'a da tsi ŋa ghuni. ²⁷ Vərda Da kaghəjani nā, ta dvay ta kaghuni kabga ta dvay kaghuni ta i'i. Grafgra kaghuni guli kazlay: I'i nā, sa daga da Lazglafta yu kə'a. ²⁸ Sli'af daga da Da i'i ka saha ta ghəja hadik. Ndanana guli, wana yu ta sli'af ta ghəja hadik ka vru da Da.» ka'a. ²⁹ Ka duhwalhani mantsa: «Had' mahdihdi ma na tama wa. Wya zlra ka ta kliginjta ghəja gwada. ³⁰ Ndanana tama, nda sna ŋni kazlay: Nda sna ka ta inda skwi kə'a. Ma kdaku mndu ka dawānta skwi da kagha, nda sna kagha ta skwi ta kumə tsi ta daway. Tsaya kəl anji ka zlglafta kazlay: Sa daga da Lazglafta kagha kə'a,» ka hən nda tsi. ³¹ Ka Yesu nda hən mantsa: «Ndanana zlra kaghuni ta zlglafta 6a? ³² Wya fitik ta sagha, nda ghada va saghani katək ŋa wutsata ghuni ta vgha, ta ksə ya ta tvani ta ksə ya ta tvani, ŋa zlidivata ghuni turtukwa da. Tsaw kahwathwata nā, turtukwa da a yu wu, kabga kawadaga ŋni nda Da. ³³ Managhunamana yu ta inda tsaha ya, kabga ŋa mutsafta ghuni ta zdaku ma nzakwa guyata vgha ghuni nda i'i. Dza'a ghuyay mnduha ta ghəja hadik ta danwa ŋa ghuni. Ka nzata kuni drusa. I'i, ghubasapghuḅasa yu ta mbrakwa na ghəja hadik na,» ka'a.

17

Ndəbay Yesu ta dzvu ta ghəja duhwalhani

¹ Tahula gwadāta Yesu ta tsa gwadaha ya, ka nghadāfta tsi nda ta luwa. Ka'a mantsa: «Da, nda maga fitik! Maranmara ta glakwa zwanja gha ŋa maranjta zwanja gha guli ta glakwa gha. ² Vlanjla ka ta mbraku ta ghəja inda mnda səla, ŋa vlanjani ta hafu ŋa kdəkedzen ta gwal pgham ka ta hən ma dzvani. ³ Hafu ŋa kdəkedzen nā, tsaya sanjta tanj ta kagha. Kagha vərda Lazglafta turtuk, nda sanjta tanj ta mndu ya ghunaga ka ta nzakway ka Yesu Kristi. ⁴ Maranmara yu ta glakwa gha ta ghəja hadik, kdinjka yu ta magatā slna ya vliha ka ŋa magay.

⁵ Ndanana tama Da nā, ŋlidif ŋla da kagha manda nzatā nzakwa da si ta kul zlrāftā ghəja hadik ya. ⁶ Snanamsna yu ta hga gha ta gwal hliginj ka ma ghəja hadik ka vlihata ya. Si ka ŋa gha hən, ka hlāftā ka ta hən ka vlihata. Ka snatā hən ta gwada gha. ⁷ Ndanana nā, nda sna hən kazlay: Inda skwi ya vliha ka nā, sagha da kagha kə'a. ⁸ Mnanamna yu ta hən ta gwada ya mniha ka, tsu'afstu'a hən. Nda sna hən dar kazlay: Daga da kagha sagha yu kə'a, zlglafta ghəja hən guli kazlay: Kagha ta ghunighata kə'a.

⁹ «Ta ghəja hahən ta maga yu ta du'a, maga a yu ta du'a ta ghəja pdakwa mnduha ma ghəja hadik wa. Ta ghəja hahən ta maga yu ta du'a, kabga ŋa gha hən. ¹⁰ Inda tsaha ta nzakway ka ŋada ya nā, ŋa gha hən. Inda tsaha ta nzakway ka ŋa gha yu guli nā, ŋa da hən. Ta maravamara klakwa da ma hən.

¹¹ «Ta had' i'i ma ghəja hadik wa. Hahən nā, tata ghəja hadik hən. Ta dza'a da kagha i'i. Da da, kagha ta nzakway nda ghuḅa, ŋanaja ta hən nda mbrakwa gha. Nda mndərga tsa mbraku vliha ka ya, kada nzakwa hən ka mndu turtuk manda nzakwa u ka mnda turtuk ya. ¹² Ma tsā nzakwa da kawadaga nda hən ma ghəja hadik ya nā, si ta nghay yu ta hən nda mbrakwa gha ya vliha ka. ŋanaja yu ta hən, had' ya ta zadavaghuta wu, ba ya ta nzakway nda fa ŋa zwaduta, ŋa kdinjta skwi ya nda vinda ma defteri yeya ta zadapta. ¹³ Ndanana dza'a da kagha yu. Manda tsaya ta mna yu ma na nzakwa da tata ghəja hadik na, kada ndəghafta rfa da ma hən. ¹⁴ Mnanamna yu ta gwada gha ta hən. Tsaya kəl hən ka husanjta mnduha ma ghəja hadik, manda nzakwa i'i kul had' ka ŋa ghəja hadik ya. ¹⁵ Ndəḅa a yu ta dzvu da kagha ŋa hlaptā hən ma ghəja hadik wa. Ama nghay yeya dza'a ka ngha hən da katkata tsa ghwadak ya. ¹⁶ Manda nzakwa i'i kul had' ka ŋa ghəja hadik ya nā, manda tsaya nzatā nzakwa hahən, nza a hən ka ŋa ghəja hadik wa. ¹⁷ Niŋna ta hən ka ŋa gha, nda ma kahwathwata. Gwada gha nā, kahwathwata nzakwani. ¹⁸ Manda ya ghunaga kagha ta i'i ta ghəja hadik ya, i'i guli, ta ghunay yu ta hahən ta ghəja hadik. ¹⁹ I'i faghafa yu ta ghəja da ka ŋa tanj, kada nzakwa hahən guli ka ŋa gha kahwathwata.

²⁰ «Ta ghəja na hahən na yeya a ta maga yu ta du'a wu, ta magay yu ta du'a guli ta ghəja gwal dza'a zlglafta i'i nda ma gwada tanj, ²¹ kada nzakwa hən demdem ka mnda turtuk. Da! Ka nza hən ka yakwa u manda guyatā u, kagha ma i'i, i'i ma kagha ya. Ka nza hən ka mnda turtuk ŋa mnyay mnduha ma ghəja hadik kazlay: Kagha ta ghunighata kə'a.

²² «I'i, ŋlanafŋla yu ta hən, manda tsa ŋlidifta kagha ya, kada nzakwa hən ka

mndu turtuk, manda nzakwa u ka mndu turtuk, ²³ i'i ma hahəŋ, kagha ma i'i ya. Manda tsaya dza'a kəl həŋ ka nzakway kah-wathwata ka mndu turtuk, kada snaŋta mnduha ma ghəŋa hadik kazlay: Kagha ta ghunighata, dʋudʋa kagha ta həŋ manda ya dʋu kagha ta i'i guli ya kə'a. ²⁴ Da! Tsəna mnduha vliha ka na ná, ta kumay yu ta nzakwa taŋ ma vli ya nza i'i, ŋa nghay taŋ ta glakwa da ya vliha kagha, kabga dʋudʋa ka ta i'i daga ta kul ziraftá ghəŋa hadik. ²⁵ Da da! Tudukwa nzakwa kagha, tsaw sna a mnduha ma ghəŋa hadik ta kagha wa. I'i, nda sna yu ta kagha, na hana guli, tsatsaft-satsa həŋ kazlay: Kagha ta ghunighata kə'a. ²⁶ Snanamsna yu ta kagha ta həŋ, ta dza'a snəglanamnsna yu ta həŋ, kada nzamta tsa dʋu dʋaf ka ta i'i ya ma həŋ, ŋa nzamta i'i ma həŋ guli,» ka'a.

18

Ksafta sludziha ta Yesu

Mat 26:47-56, Mak 14:43-50, Luk 22:47-53

¹ Tahula kəŋta Yesu ta tsa gwadaha ya, ka sli'aftá tsi nda duhwalhani ka laghwi ta óla lika Sedruŋ. Mamu sana kwambalu mantsa vli ya, ka lamə tsi dida kawadaga nda həŋ. ² Nda sna tsa Zudas ta dza'a skwapta ya guli ta tsa vli ya, kabga snusna Yesu ta lagha da tsa vli ya kawadaga nda həŋ. ³ Ka hlanaftá la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la Farisa ta sludziha, nda gwal ta nga həga Lazglafta, ta Zudas. Ka sli'aftá həŋ nda huzla vulu nda huzla vulu, nda pelapela nda pelapela, nda pinatá yu nda pinatá vu. Ka lagha həŋ da tsa gam ya. ⁴ Manda ya nda sna Yesu ta skwi dza'a slanaghata, ka sli'aftá tsi da gəma həŋ. Ka'a mantsa: «Wa ta zbə kuni na?» ka'a nda həŋ. ⁵ Ka həŋ mantsa: «Yesu mnda la Nazaret ya ta zbə ŋni,» ka həŋ nda tsi. «I'i nana,» ka'a nda həŋ. Ta sladu tsa Zudas ta dza'a skwapta ya kay tavata həŋ. ⁶ Na tsa mnay Yesu nda həŋ kazlay: I'i nana kə'a ya, dəm turtuk ka həŋ vraghuta nda ga muhul hul, ka zlambutá həŋ siy ta hadik. ⁷ «Wa ta zbə kuni ka kuni ka na?» ka'a dawglarŋta da həŋ. «Yesu mnda la Nazaret ya ta zbə ŋni,» ka həŋ. ⁸ «Vada nana a ka yu nda kaghuni kay ra! Ka si i'i ta zbə kuni ya ní, zlanawa nanaha na tsa, ka laghwa hahəŋ,» ka Yesu nda həŋ.

⁹ Kəl tsi ka mnay mantsa ya ná, ŋa nzakwani manda va tsa gwada mnə tsi kazlay: Had ya dər turtuk zadanaghu yu mataba gwal ya vliha ka wu kə'a ya, ya. ¹⁰ Mamu kafay da Simuŋ Piyer, ka tsahagaptá tsi ka tsanamtá sani ma kwalva mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, ka tsaghutá sləməŋani nda ga zeghwi. Malkus hga tsa

kwalva ya. ¹¹ Ka Yesu mantsa: «Vranamvra ta kafaya gha da kupakani. Ra a ka say dá ta leghwa ghuya danwa ya vliha Da da wu ka ka rki na?» ka'a nda Piyer.

Kladaghata la sludzi ta Yesu da Hana

¹² Lagha tsa tsakatá sludziha ya nda mghamha taŋ tani, nda la Yahuda ta nga həga Lazglafta ya, ka ksaftá Yesu, ka habaghutá həŋ ta dzvuhani. ¹³ Ka klaghatá karaku da Hana ta nzakway ka dzidza Kayifa. Tsa Kayifa ya ta nzakway ka mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ma tsa vaku ya. ¹⁴ Tsa Kayifa ya tsa ta vlanťá hidaku ta la Yahuda kazlay: Draŋ mtuta mndu turtuk da mnaka mnduha, ka ya da zadanata lu ta inda mndəra mndu* kə'a ya kay.

Duhwala Yesu a yu wu, ka Piyer

Mat 26:69-70, Mak 14:66-68, Luk 22:55-

57

¹⁵ Ka sli'aftá i Piyer nda sna duhwal, ka dza'a ta hula Yesu ta hula Yesu. Tsa sana duhwal ya ná, nda sna tsa mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ya. Ka lamə tsi mista Yesu da dabi ma huda həga ga tsa mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ya, ¹⁶ ta sladaghutá Piyer ma bli ta watgħa. Ka vragaptá va tsa duhwal snaŋ mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ya, da gwadganatá tsa marakw ta nga watgħa ya. Ka hgdamtá tsi ta Piyer. ¹⁷ Ka'a nda tsi mantsa: «Tekw a kagha mataba duhwalha tsəna mndu na guli wu ri?» ka tsa marakw ka kwalva ta nga watgħa ya nda Piyer. «Tekw a i'i mataba taŋ wu,» ka Piyer.

¹⁸ Ka vanaghatá kwalvaha nda gwal ta nga həga Lazglafta ta vu, ka sli'nə həŋ, kabga mtasl vli. Ka lagha Piyer guli da slinganatá həŋ.

Daway Hana ta gwada da Yesu

Mat 26:59-66, Mak 14:55-64, Luk 22:66-

71

¹⁹ Ka'a nda tsi mantsa: «I wa duhwalha gha na? Nahgani ta taghə ka ŋa mnduha na?» ka tsa mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ya, nda Yesu. ²⁰ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Banluwa si ta mna yu ta gwada ŋa inda mndu ma həga tagħa skwa la Yahuda nda ya ma həga Lazglafta. Ma vli ta tska-vata inda la Yahuda si ta gđata yu ta tagħa skwiha. Had sana skwi mna yu kđekđek wa. ²¹ Kabgawu ta kəl kagha ka daway da i'i na? Dawa da gwal si ta sna tsa skwi ta mnə yu ŋa taŋ ya ba. Nda sna hahəŋ đinadina ta skwi mnana yu ta həŋ,» ka'a nda tsi. ²² Na tsa mnata Yesu mantsa ya, ka sli'aftá sani mataba tsa gwal ta nga həga Lazglafta ya, ka lagha dgharunťá Yesu. «Mantsa ta zlgħa ka ta wi ŋa mali ta ghəŋa gwal dra skwi

* 18:14 Nga ta Yuhwana 11:49.

ña Lazglafta ra?» ka'a nda tsi. ²³ Ka Yesu mantsa: «Ka mamu ghwadaka skwi mna yu ya kay, mnamanmna. Ala ka si tdukwa gwada mna yu, kabgawu ta kel lu ka dza i'i na?» ka'a nda tsi. ²⁴ Ka ghunafta Hana nda va tsa habata dzvuhani ya da tsa Kayifa ta nzakway ka mali ta ghonja gwal dra skwi ña Lazglafta ya.

Duhwala Yesu a yu wu, ka Piyer kay guli
Mat 26:71-75, Mak 14:69-72, Luk 22:58-62

²⁵ Ma tsa fitik ya, hada Simun Piyer ta slinuta vwani. «Tekw a kagha mataba duhwalha tsena mndu na guli wu ri?» ka lu nda tsi. «Siga! had'i'i mataba tan wu,» ka Piyer ka waduta vli. ²⁶ «Nga a yu ta kagha kawadaga nda tsena mndu na ma gam ra?» ka sani mataba kwalvaha tsa mali ta ghonja gwal dra skwi ña Lazglafta ya. Tsatsi na, la tan ma tsa mndu tsanaghu Piyer ta slomanani ya, ya. ²⁷ «Siga yu, i'i a wu!» ka Piyer ka waduta vli kay guli. Ka gi wahata vazak.

Daway Pilat ta gwada da Yesu
Mat 27:1-2,11-14, Mak 15:1-5, Luk 23:1-5

²⁸ Gasardak, ka klafta han ta Yesu ga Kayifa, ka klaghata da hoga dagala ga numna la Ruma. Lamə va varda hahon da tsa hoga ya wu, da nrinja han ta vgha tan makad han ka za skala Pak. ²⁹ Tsaya kel Pilat numna la Ruma ka sabi dzibil da slanaghatá han. Ka'a nda han mantsa: «Nu va ghwadaka skwi maga na mndu na ka kuni ka na?» ka'a. ³⁰ Ka han mantsa: «Ka má nza a tsi ka mndu ta magatá dmaku wu katsi ná, má klaghak a ñni wu,» ka han nda tsi. ³¹ «Klawakla va kaghuni, ka dza'a kuni da tsanaghatá guma manda ya mna zlahu ghuni,» ka Pilat nda han ta ghonani. «Vlanja a lu ta tva dzatá mndu wu,» ka la Yahuda zlgahanafawani.

³² Mantsa ya dza'a magakwa skwiha na ya gwada Yesu ta ghonani ka'a dza'a mtaku ya. ³³ Ka vraghata Pilat da daba hoga, ka hgadamta tsi ta Yesu. «Mghama la Yahuda kagha ra?» ka'a dawanta da tsi. ³⁴ Ka Yesu mantsa: «Kagha ta ndanapta ma ghonja gha re, ari sanlaha a ta mnaghatá i'i na?» ka'a nda tsi. ³⁵ «I'i! La Yahuda yu ra? Laghuni, nda maliha ta ghonja gwal dra skwi ña Lazglafta ta klaktá kagha da i'i, nahgani maga ka ya katək na?» ka Pilat nda tsi. ³⁶ Ka Yesu mantsa: «Ga mghama da ná, ña na ghonja hadik na a wa. Ka má ña na ghonja hadik na tsi katsi, má lmalma kwalvaha da, má ña kwala lu klagaghatá i'i da gwal dagaladagala mataba la Yahuda. Tsaw ña na ghonja hadik na a ga mghama da wu,» ka Yesu. ³⁷ «Tsaw va mgham kagha rke?» ka Pilat nda tsi. «Manda va tsa mna ka ya, Mgham yu. Yaya lu ta i'i ña sagha mnantá kahwathwata ma na ghonja hadik na. Ina mndu ta nzakway ka ña kahwathwata ná,

ta snay ta gwada da,» ka Yesu. ³⁸ «Nahgani kahwathwata na?» ka Pilat nda tsi.

Guma dzatá Yesu

Mat 27:15-31, Mak 15:6-20, Luk 23:13-25

Tahula tsa, ka saglap tsi dzibil slanaghatá la Yahuda. Ka'a mantsa: «Slanagha a yu ta skwi prak ña dzatá tsena mndu na wa. ³⁹ Ya wya ta snusna yu ta gdata ta zlgahunista mndu turtuk ma gamak ma fitika skala Pak ya, ta kumay kuni ta slighunista da ta mghama la Yahuda ra?» ka'a nda han. ⁴⁰ Ka han mantsa: «Tsatsi a ña zlinja wa, Barabas katsi,» ka han hlaglaftawi. Tsaw tsa Barabas ya ná, gonda ya.

19

¹ Tahula tsa, klagaghawa tsa Yesu ya ka slavapta kuni nda krupi, ka Pilat. ² Lagha la sludzi ka daftá teki, ka fanamta ma ghon manda zewzewa, ka sudanavata han ta lguta má mgham mgham ka dva guli. ³ «Zgutsa ña gha mghama la Yahuda,» ka han gavadaghata tavatani, ka dadgharay.

⁴ «Ndana tama wana yu dza'a klagaghunapta dzibil, kada grafta kuni kazlay: Slanagha a yu ta sana skwi prak ka dzatá na mndu na wu ka'a,» ka Pilat saglap dzibil slanaghatá la Yahuda. ⁵ Ka sabə Yesu nda zewzewa teki ma ghon, nda sudatá lguta má mgham mgham ta vgha. «Wana tsa mndu ya,» ka Pilat nda han. ⁶ Na gi nghay la mali ta ghonja gwal dra skwi ña Lazglafta, nda gwal ta nga hoga Lazglafta, «zlanjafá! zlanjafá!» ka han hlaftawi. «Klawakla kaghuni ka zlanjafá kuni, kabga slanagha a yu ta skwi dekdək prak ka dzata wu,» ka Pilat nda han. ⁷ «Mamu zlahu ñni. Ka tsa zlahu ya ná, dzata! ka'a, kabga Lazglafta yu ka'a fatá ghonani,» ka la Yahuda zlgahanafawani. ⁸ Snanja Pilat ta tsa gwada ya, ka ksəglafá zlan katakata, ⁹ Ka lamə tsi da daba hoga. «Sagha ga ka na?» ka'a dawanta da Yesu. Sew zlgahanaf a Yesu ta wani wa. ¹⁰ «Zlgha a ka ta wa da wu? sana a ka kazlay: Lavinlava yu ta zlgahista, lavinlava yu ta zlanjafá kagha ka'a wu ra?» ka Pilat nda tsi. ¹¹ «Had sana skwi lavin ka ta ghonja i'i, ka ya vlagha Lazglafta a tsi wa. Tsaya kel dmakwa tsa mndu ta vlatá i'i ma dzva gha ya, ka malaghutá ña gha dmaku,» ka Yesu nda tsi.

¹² Hada tama, ka zbə Pilat ta tvi ña zlinja. «Ka zlinzla ka ta tsena mndu na ná, gra Sezar a ka wa. Ka mgham a i'i ra, ka mndu guli ná, ghuma mgham Sezar tsa mndu ya,» ka la Yahuda. ¹³ Snanja Pilat ta tsa gwada ya, «kladapwakla ta Yesu dzibil,» ka'a. Ka nzafá tsi ta vla tsa guma ma sana vli ta hgə lu ka Pave. Tsa Pave ya, Gabasla ta hga lu nda gwada Hebru. ¹⁴ Mahtsim skala Pak ka lu, ta ghwanə a fitik ma ghon wu, ka Pilat nda

la Yahuda mantsa: «Wyawa mghama ghuni,» ka'a. ¹⁵ «Ŋa dzatá! Ŋa dzatá! Zlɔɔfta ta udzu» ka hɔɔn hlaftá wi. «Ka zlɔɔnaghunafta yu ta mghama ghuni ta udzu?» ka Pilat nda hɔɔn. «Had sana mghama ŋni ta ghɔɔɔ Sezar wu, ka la mali ta ghɔɔɔ gwal dra skwi ŋa Lazglafata.» ¹⁶ Lagha Pilat ka vlanjtá hɔɔn ta Yesu ŋa zlɔɔnafafta ta udzu.

Dalafata la sludzi ta Yesu ta udza zlɔɔɔ

Mat 27:32-44, Mak 15:21-32, Luk 23:26-43

Ka tsu'uwaghutá hɔɔn ka klaghata. ¹⁷ Ka klɔɔ Yesu ta udzu ŋa zlɔɔɔ ghɔɔɔni, ka sabi ma huda luwa ŋa dza'a da sana vli ta hgɔɔ lu ka «vla ghudzifa ghɔɔɔ.» «Gwalgwata» ta hga lu ta tsa vli ya nda gwada Hebru. ¹⁸ Ma tsa vli ya zlɔɔnafafta hɔɔn ta Yesu ta udzu. Ka zlanavata hɔɔn ta sanlaha ma mnduha his guli tavata Yesu, ma takataka ka hɔɔn zlɔɔɔamtá Yesu. ¹⁹ Vindafwa vinda ta skwi ka fagata kuni ta ghɔɔɔ tsa udzu ya, ka Pilat. «Yesu mnda la Nazaret mghama la Yahuda,» ka lu vindafata. ²⁰ Nda ndɔgha la Yahuda ta dzanafaftá tsa skwi vindaf lu ya, kabga ndusa nda luwa tsa vli zlɔɔɔnafafta lu ta Yesu ya. Nda gwada Hebru, nda gwada Lateɔɔ, nda gwada Grek vivindafata lu ta tsa skwi ya. ²¹ «Má vinda a ka kazlay: Mghama la Yahuda ka'a wa. "Ŋi mghama la Yahuda" ka'a, ka ka má vindafata,» ka la mali ta ghɔɔɔ gwal dra skwi ŋa Lazglafata mataba la Yahuda nda Pilat. ²² «Skwi ghada i'i ta vindafata ná, nda vinda,» ka Pilat zlganaftawani ta hɔɔn.

²³ Tahula zlɔɔnafafta la sludzi ta Yesu ta udzu, ka hlaftá hɔɔn ta lguthani, ka daganapta fwad ta hɔɔn ta hɔɔn. Ka klaftá hɔɔn ta dzampani ya gaf lu mantsa daga ta ghɔɔɔ dikw ta hadik kul had iri tida ya guli. ²⁴ «Ma kwahanap mu ta na dzampa na, vzamavza ta vindima ŋa nga mndu dza'a zuta,» ka la sludzi mataba hahɔɔn hahɔɔn. Tsa skwi maga la sludzi ya ná, magamaga hɔɔn manda skwi nda vinda ma defteri kazlay:

Ka daganapta hɔɔn ta lgutha da,

ka vzɔ hɔɔn ta vindima ta ghɔɔɔ dzampa* da ka'a ya, tsaya skwi maga la sludzi.

²⁵ Ndusa nda tsa vli zlɔɔɔnafafta lu ta Yesu ya, ka sladaktá i mani, nda mukumani ma mani, nda Mari markwa Klupas, nda Mari makwata luwa Magdala. ²⁶ Nghan Yesu ta mani, ka'a ka'a ná, wya tsa duhwal ta dvu tsi ya ta sladu tavatani. Ka'a mantsa: «Ma! Wya zwanja gha,» ka'a. ²⁷ «Wya ma gha!» ka'a nda tsa duhwal ya guli. Daga ma tsa fitik ya, ka klaghatá tsa duhwal ya da tanj.

Mtakwa Yesu

Mat 27:45-56, Mak 15:33-41, Luk 23:44-49

²⁸ Tahula tsa, manda sanjta Yesu kazlay: Nda kda inda skwi tama ka'a, «ndala ta kuzlihatta†!» ka'a, ŋa nzakwani manda ya nda vinda ma defteri. ²⁹ Tsaw ma tsa vli ya, mamu wuda ima inabi masmasa. Ka sli'afatá sana sludzi ka klaftá susu, ka tsughumamta ma tsa ima inabi masmasa ya, ka hbuɔɔta ta wa dafa, ka tsghadafta funja ta wa wubisima Yesu. ³⁰ «Nda dza ghɔɔɔ inda skwi tama,» ka Yesu tapanar tsi ta tsa ima inabi masmasa ya. Ka dzagatá tsi ta ghɔɔɔ, ka sabɔ hafu mida.

Sliglatá Yesu

³¹ Badu luma madagala ŋa gi lamɔ da Sabat magakwa tsa skwi ya. Va a la mali mataba la Yahuda ta slanaghata Sabat ta tsa mnduha ya ta udzu wa. Tsa Sabat ya ná, sana mghama fitik ya. Ka sli'afatá hɔɔn ka laghwi da dawaya da Pilat ŋa balanapta salaha tanj ŋa hliɔɔɔta hɔɔn ta udzu. ³² Ka lagha la sludzi da balanapta salaha tsa mnduha his zlanavata lu tavata Yesu ya. ³³ Ta lagha hɔɔn ta Yesu, ka'a ka hɔɔn ná, nda ghada mtatani. Ka zlanjta hɔɔn ta balanapta salahani. ³⁴ Ka sliglanavata sani ma tsa sludziha ya ma ŋwazliɔɔ nda gupani, ka gi mbazagaptá us nda imi. ³⁵ Tsana mndu ta vinda na skwiha ta maguta na ná, nda nghan tsatsi nda irani. Kahwathwata gwadani guli. Nda sna tsatsi kazlay: Kahwathwata ta mnɔ tsatsi ka'a. Mnay ta mnɔ tsi ná, kada zlgahfa kaghuni guli. ³⁶ Magamaga tsa skwiha ya mantsa, ŋa nzakwani manda ya nda vinda ma defteri kazlay: Had ghudzifani dza'a balanapta‡ lu dɔɔr turtuk wu ka'a ya. ³⁷ Ka lu vindafata ma sana vli guli ná, «dza'a nghanavanga hɔɔn ta tsa mndu sliglanava§ hɔɔn nda gupa ya» ka'a.

Padamta Yesu

Mat 27:57-61, Mak 15:42-47, Luk 23:50-56

³⁸ Tahula tsa, mamu sana mnda la Ari-mate ta hgɔɔ lu ka Yusufu, ta nzakway ka duhwala Yesu makdekmaðek kabga zlɔɔɔ la Yahuda. Ka sli'afatá tsi ka laghwi dawafatá mbla Yesu da Pilatus. Ka zlanajta Pilat ta tvi, ka lagha tsi klaghatá tsa mbla Yesu ya. ³⁹ Ka lagha Nikwademu, tsa mndu si ta lagha da slanaghata Yesu girvidik ya kay. Ka lagha tsi nda klatá laðatá urdi ka hpuppu ta hgɔɔ lu ka Mir nda Alwes. ⁴⁰ Ka klaftá hɔɔn ta mbla Yesu, ka masanavata rdi ka urdi, ka mbsamtá hɔɔn ma wupay manda ya snu la Yahuda ta magay ta padɔ hɔɔn ta mnda tanj. ⁴¹ Tsaw ma tsa vli kɔɔ lu ka zlɔɔnafafta ya, mamu

* 19:24 Nghan ta Zabura 22:19. † 19:28 Nghan ta Zabura 22:16, 69:22. ‡ 19:36 Nghan ta Sabi 12:46, Mbsak 9:12,

Zabura 34:21. § 19:37 Nghan ta Zakari 12:10.

sana gam. Ma tsa gam ya, mamu kulu ta ka lfid ta kul walanja lu ta padamta mndu mida. ⁴² Ndusa nana, ka hən ka padamta Yesu ma tsa klu ya, kabga tsaya fitik ta kəl la Yahuda ka paya vgha nja lami da Sabat.

20

Ta had Yesu ma kulu wa

Mat 28:1-8, Mak 16:1-8, Luk 24:1-12

¹ Wrək tgha gasərdək badu dəmas, ta kzau'kzau' a vli, ka lagha Mari makwa ta Magdala ta kulu. Kə'a kə'a ná, tanwalaghutənjwala lu ta klam ta wa tsa kulu ya. ² Ka sli'äfta tsi nda hwaya ka laghwi slanaghatá i Simun Piyer nda tsa sana duhwal ta dvu Yesu ya. «Klapkla lu ta mbla Mghama mu ma kulu, sna a nni ta vli fam lu wu,» ka'a. ³ Ka sli'äfta i Piyer nda tsa sana duhwal ya, ka laghwi ta kulu. ⁴ Ka sli'äfta hən his his nda hwaya. Tsaw mal tsa sana duhwal ya ta hwaya ka Piyer, ka tinlaghutá tsi ta bhadaghata ta kulu. ⁵ Bhadaghatani má nja lamani, lamə a wa. Ka bukwatá tsi ka nghə dida. Kə'a kə'a ná, wupay yeya ksufa ta hadik. ⁶ Ka bhadaghatá Simun Piyer nda hul nda hul, ka lamə tsi da tsa kulu ya. Kə'a kə'a ná, wupay yeya ksufa ta hadik, ⁷ nda tsa patak si wanam lu ta Yesu ma ghən ya. Tsa patak ya ná, ma sana vli tsaya njsafa guli kawadaga nda tsa wupay ya a wa. ⁸ Ka lamə tsa duhwal si ta bhadaghata tanja ya kay guli. Ka nghanatá tsatsi guli, ka zlghaftá tsi. ⁹ Tsaw si ta graf a hən ta skwi mna defteri kazlay: Dza'a sli'agapsli'a Yesu mataba gwal nda rwa kə'a wa. ¹⁰ Ka vraghutá tsa duhwalha his ya dzagha tanj.

Maranja Yesu ta ghəjani da Mari makwa ta Magdala

Mat 28:9-10, Mak 16:9-11

¹¹ Ka nzaghutá Mari ma bli ta wa tsa kulu ya ka taw. Ta taw tsi ta taw ya ná, ta bukwatá tsi ka nghə da tsa kulu ya. ¹² Ka nghanjá tsi ta duhwalha Lazglafta his, ta nzaku ma tsa vli si fatá mbla Yesu ya. Sani nda tvə ghən, sani nda tvə səla. ¹³ «Nya ta taw ka ní makwa na?» ka hən nda tsi. «Mghama da ya klagha lu, sna a yu ta vli fam lu wu,» ka'a nda hən. ¹⁴ Ta mnə tsi ta tsaya, ka mbədavátá tsi. Ka nghanjá tsi ta sana mndu ta sladu hada. Tsatsaf a tsatsi kazlay: Yesu ya kə'a wa. ¹⁵ «Nya ta taw ka ní makwa na? Wa ta zbə ka na?» ka Yesu nda tsi. Na mndu nda na gam na ya ka tsatsi sizlay. «Mghama da, ka si kagha ta klaghata, mnihamna ta vli fam ka, ka dza'a yu da klay» ka'a. ¹⁶ «Maril» ka Yesu hganja, ka mbədavátá tsi. «Rabum» ka'a nda tsi. Manda mnay kazlay: Mnda taghadiftá skwi kə'a ya nda gwada Hebru. ¹⁷ «Ma njha ka, ta laf a yu da Da da karaku wu, la da mnay nja zwanama da kazlay: Ta dza'a da Da da ta nzakway ka Da ghuni yu, da

Lazglafta ta nzakway ka Lazglafta ghuni ya yu guli,» ka Yesu nda tsi. ¹⁸ «Nda ngha yu ta Mgham Yesu,» ka Mari makwata Magdala sli'äfta ka laghwi da mnay nja duhwalha. Ka rusu tsi nja tanj ta skwi mnana tsi.

Maranja Yesu ta ghəjani da duhwalhani

Mat 28:16-20, Mak 16:14-18, Luk 24:36-

49

¹⁹ Gahawu badu va tsa dəmas ya, ka tsakatá tsa duhwalha ya ma həga. Ka nərzlaftá hən ta watgha kabga ta zlanja hən ta la mali mataba la Yahuda. «Ka nza zdaku kawadaga nda kaghuni,» ka Yesu lami da taba tanj. ²⁰ Mnatanani mantsa ya, ka maranja tsi ta dzvuhani nda njwazlibani ta hən. Ka rfu tsa duhwalha ya ta rfu nghanjər hən ta Mgham Yesu. ²¹ «Ka nza zdaku kawadaga nda kaghuni. Manda ya ghunaf Da ta i'i ya, mantsa ya ta ghuna i'i ta kaghuni guli,» ka Yesu nda hən guli. ²² Tahula mnatanani ta tsaya, «tsu'uwawatsu'uwa ta Sulkum nda ghuba,» kə'a vusludanaghatá hən. ²³ «Gwal dza'a planata kuni ta dmakuha tanj, dza'a planapla lu ta dmakuha tanj. Gwal dza'a kwalaghuta kuni ta planatá dmakuha tanj, had'lu dza'a planatá dmakuha tanj guli wa,» ka'a.

Maranja Yesu ta ghəjani da Tuma

²⁴ Tsaw had Tuma ta nzakway ka mbuhwali tekwa mataba tsa duhwalha ya hada ta lagha Yesu wa. ²⁵ «Nda ngha nni ta Mghama mu Yesu,» ka tsa pdakwa duhwalha ya nda tsi. «Ka ngha a yu ta mivida pusa ta dzvuhani, ka ksarja da nda ndəfija da ta vli tsa pusaha ya, ksarja yu guli nda dzva da ta njwazlibani wu, had'yu ta zlghafta dekkekwala,» ka Tuma nda hən.

²⁶ Tghas fitik tahula tsa, ka nzəglatá duhwalha Yesu ma həga, kawadaga Tuma nda hən badu tsa. Ka njwazlaftá hən ta watgha. Ka lamə Yesu da taba tanj. «Ka nza zdaku kawadaga nda kaghuni,» ka'a nda hən. ²⁷ «Wya dzvuhu da ksanksa nda ndəfija gha, wya njwazliba da guli, ksanksa nda dzva gha, ka zlanja ka ta dga ghən, ka zlghafta ka nda nuduf,» ka'a nda Tuma. ²⁸ «Kagha ta nzakway ka Mghama da, kagha ta nzakway ka Lazglafta da guli,» ka Tuma zlgahanafawi. ²⁹ «Zlray gha ta zlghaftá tsa ba kabga nghanja gha ta i'i? Rfu da gwal ta zlghaftá i'i, kul nghanjá hən ta i'i,» ka Yesu nda tsi.

Kabgawu kəl lu ka vindaftá na defteri na?

³⁰ Ta traku mazəmzəm magəgla Yesu ta kəma duhwalhani kul vindaku ma na defteri na. ³¹ Nana vinda a lu na ná, vinda a vinda lu nja zlghafta ghuni kazlay: Yesu ná, Kristi ya, Zwanja Lazglafta ya guli kə'a. Ka zlghafzlgaha kuni ta tsatsi, dza'a mutsary kuni ta hafu nda ma tsatsi.

21

Maran̄ta Yesu ta ghəŋani da duhwalhani

¹ Tsəbakw fitik tahula tsa, ka marglavatá Yesu da duhwalhani ta wa drəfa Tiberyad. Wya kə'a maravata: ² Ta nzaku i Simuŋ Piyer nda Tuma ta hgə lu ka mbuhwali ya, nda Natanayel mnda luwa la Kana ta hadika Galili, nda zwana Zebedi, nda sanlaha ma duhwalhani his, ka skwa turtuk. ³ «Dza'a tuma klipa da yu,» ka Simuŋ Piyer nda həŋ. «Nda sli'a an̄ni mista gha guli,» ka hahəŋ guli nda tsi. Ka sli' aftá həŋ ka laghwí, ka lamə həŋ da kwambalu. Kurzliŋ hana taŋ ndiri bađu tsa, ksaf a həŋ ta klipi dər ka turtuk wa. ⁴ Tsadakwa vli gasərdək, ka lagha Yesu sladata ta wa tsa drəf ya. Tsəmaf a duhwalhani kazlay: Tsatsi ya kə'a wa. ⁵ «Mamu klipi ksaf kuni ri zwani?» ka Yesu nda həŋ. «Had wu,» ka həŋ nda tsi. ⁶ «Wudadawa kadəŋa ghuni ta slərpa kwambalu nda ga zeghwí ya, dza'a mutsay kuni,» ka'a nda həŋ. Ka wudadatá həŋ. Ka traptá həŋ ta tdagafat kabga ndəghatani nda klipi. ⁷ «Mgham Yesu ya tane, ka tsa duhwal ta đvu Yesu ya,» nda Piyer. Na tsa gi snan̄ta Simuŋ Piyer kazlay: Mgham Yesu ya kə'a ya, ka favatá tsi ta lgutani kabga si sud̄nsudá ka tuma klipi, ka vzadatá tsi ta vgha da drəf. ⁸ Ka vragaghutá tsa sanlaha ma tsa duhwalha ya ma kwambalu, nda tdá tsa kadəŋ nda ndəghatani nda klipi ya. Si di' in̄aghú a həŋ katakata wa. Ka mitir dərmaq yeya ri kaki nzakwa taŋ nda wa sgam. ⁹ Ta sli' agaptá həŋ ma kwambalu, kə'a ka həŋ ná, mamu tsatá vu hada nda klipi tida nda buradi. ¹⁰ «Kligiswakla ta tsa klipiha kasaf kuni ya,» ka Yesu nda həŋ. ¹¹ Ka lamə Simuŋ Piyer da kwambalu, ka tdagaptá tsi dzibil ta tsa kadəŋ nda ndəghatani nda klipi bərlzəzla ya. Dərmaq nda hutaf mbsak hkən mida gwagwatani. Kulam nda va tsa nzakwani mantsa ya ná, ratsanap a ta tsa kadəŋ ya wa. ¹² «Sawa da za skwa zay!» ka Yesu nda həŋ. Had ya mataba tsa duhwalha ya ta walan̄tá dawan̄ta kazlay: Wa kagha na kə'a wu, kabga nda sna həŋ kazlay: Mgham Yesu ya kə'a. ¹³ Ka lagha Yesu klastá tsa buradi ya, ka daganafatá həŋ, daganafatá ta klipi ta həŋ guli. ¹⁴ Mahkəna maravata Yesu tsaya da duhwalhani manda sli' agaptani nda hafu mataba gwal nda rwa.

I Yesu nda Piyer

¹⁵ Tahula zuta taŋ ta skwa zay, ka Yesu mantsa: «Simuŋ zwan̄a Yuhwana! Đvuđva ka ta i'i, ka malaghutá ŋa nanaha na ra?» ka'a dawan̄ta da Simuŋ Piyer. «An̄i Mghama da, nda sna kagha kazlay: Ta đvay yu ta kagha kə'a,» ka'a zlgahanafat wani. «Ka ngaha ka ta zwana tuwakha da,» ka Yesu nda tsi. ¹⁶ «Simuŋ zwan̄a Yuhwana! Đvuđva ka ta i'i?» ka Yesu nda tsi kamahis. «An̄i Mghama

da! Nda sna kagha kazlay: Ta đvay yu ta kagha» kə'a, ka Piyer nda tsi. «Ka ngaha ka ta tuwakha da,» ka Yesu nda tsi. ¹⁷ «Simuŋ zwan̄a Yuhwana! Ta đvay ka ta i'i?» ka'a nda tsi ka mahkən. Ka kuzlanafat tsi ta Piyer ta ŋuduf na tsa daway Yesu ka mahkən kazlay: Ta đvay ka ta i'i ra kə'a ya. «Mghama da, nda sna kagha ta inda skwi, nda sna kagha guli kazlay: Ta đvay yu ta kagha kə'a,» ka'a nda tsi. «Ka ngaha ka ta tuwakha da,» ka Yesu nda tsi. ¹⁸ «Kahwathwata ka yu ta mnaghata, ma fitika nzakwa gha ka duhwal, kagha ka ghəŋa gha ta hba banava gha misti, ka dza'a gha da vli ta kumə ka. Ka hwaluhwala ka, dza'a pghapgha ka ta dzvuha gha ŋa nzdaghafta sana mndu ta banava gha, ka kla kagha da vli kul kumə ka ta dza'a,» ka'a. ¹⁹ Tsa gwadaha mnə tsi ya, tvi ka Piyer dza'a mtaku ŋa vli glaku ŋa Lazglafat ya mnə tsi. «Mbada mista da,» ka'a nda tsi tahula tsa.

I Yesu nda sana duhwal ya đvu tsi

²⁰ Kə'a ka Piyer mbədavata ná, ta saghasa tsa duhwal đvu Yesu ya mista taŋ. Tsatsi tsa duhwal ta fadaghatá ghəŋ da ghuva Yesu, ma fitika nzata taŋ ka za skwa zay, ka daw tsi kazlay: Mghama da! Wa va na mndu dza'a skwaptá kagha na na? kə'a yeya. ²¹ «A ki na duhwal na tama Mghama da, nahgani dza'a slanaghatá tsatsi?» ka Simuŋ Piyer nda Yesu, nghər tsi ta sagha tsa duhwal ya. ²² «Ka nzanza nda hafu ha ka vrakta da, ka yu nda tsi ní, nu ta nghaghata mida na? Sli'a kagha mista da ŋa gha ba,» ka Yesu nda tsi. ²³ Ka tutá tsa gwada ya mataba gwal zlgahy nda ŋuduf kazlay: Mtəta a tsa duhwal ya wu kə'a. Mtəta a wa a mna Yesu ŋa Piyer wa. Wya kə'a mnay: «Ka nzanza nda hafu ta vragatá yu, a ka ka yu nda tsi ní, nu ta nghaghata mida na» kə'a skwi mna tsi.

²⁴ Va na duhwal ta mna na gwadaha na ta vindafat. Nda sna mu guli kazlay: Kahwathwata gwadani kə'a.

Dzatá ghəŋa gwada

²⁵ Nda ndəgha sanlaha ma skwiha magagla Yesu. Ka má ka vivindaf vivinda lu ta indani ká lu katsi ná, graf a yu kazlay: Má dza'a ŋafŋa ghəŋa hadik ta tsa defteriha má dza'a vivindafta lu ya kə'a wa.

Slna gwal ghunay

¹ Ari Nərma da Tawfilus,

Ma tanɗa deftera da ná, rusagha rusa ya ta inɗa skwi ya maga Yesu, nda skwi ya si ta tataghe tsi ɗa mnduha daga ma zraffani, ² ha ka sagha ta fitik kɛl lu ka klaghata ta luwa. Ma kɗaku tsi ka ɗlaghata ta luwa na, vɗanɗa ta zlahuhani nda mbrakwa Sulkum nda ghuɗa ta mnduha ya zabap tsi ka gwal ghunay. ³ Tahula mtutani, ka marɛ tsi ta vgha ɗa tan ɗa tvi kavghakavgha. Ta traku skwiha maranaj tsi ta hɛɗ ɗa granafɗa hɛɗ kazlay: Nda hafu yu kɛ'a. Fwadmbasak fitikani ta mamaranajɗa vgha ta hɛɗ, ka mna gwada ta ghɛɗa ga mghama Lazglafta. ⁴ «Yaha kuni zaghuta di'ij nda Ursalima. Ka nzata kuni hada ka kzla skwi ya taghunaf Lazglafta ta imi ta slɛmɛɗ, manda ya snaj kuni ma wa da,» ka'a vɗanta zlahu ta hɛɗ ma sana fitik ta zɛ hɛɗ ta skwa zay. ⁵ «Nda imi si ta maga Yuhwana ta batem. Ma fitik kwitikw, kaghuni ná, dza'a magaghunaf-maga lu ta batem nda Sulkum nda ghuɗa,» ka'a nda hɛɗ.

⁶ «Mghama da, ma na fitik na dza'a sladanafɗa ka ta ga mghama la Isra'ila ra?» ka tsa gwal ghunay ta tskavata tavatani ya dawarɗa da tsi.

⁷ «Nghaghunanj a snajta ka ta wati luwa, nda ya ka ta wati fitik tsafɗa Da ta ga mgham ya ta nghanata wa. ⁸ Kaghuni, dza'a mutsay kuni ta mbraku sarɛ Sulkum nda ghuɗa ta ghɛɗa ghuni. ɗa nzakwa ghuni ka maslɛmtsaka da ma luwa Ursalima, nda ya ta hadika Zudiya, nda ya ta hadika Samari, nda ya ta kɗavakta ghɛɗa hadik demdem,» ka Yesu nda hɛɗ. ⁹ Tahula mnata Yesu ta tsa gwadaha ya, ka kapɛ tsi ta vgha, ka zaghuta ta luwa, ta nghaynghay hahɛɗ demdem, ka zamɗa tsi ma ghwayak ta wa ira tanj. ¹⁰ Ta tsa fitika pghata tanj ta iri ka ngha sli'ani ta luwa ya, gi ka zlagaptɗa sana mnduha his tavata hɛɗ nda sudata lguta ɗusliɗ ta vgha tanj. ¹¹ Ka hɛɗ nda hɛɗ mantsa: «Mnduha la Galili, kabgawu ta kɛl kuni ka pgha iri ta luwa na? Tsa Yesu klap lu mataba ghuni, ka klaghata ta luwa ya ná, dza'a vragavra manda wa tsa nghay nghɛ kuni ta sli'ani ta luwa ya,» ka hɛɗ.

¹² Ka sli'afɗa tsa gwal ghunay ya ta ghwa ta hgɛ lu ka Ghwa Zaytun ya, ka vraghuta da luwa Ursalima. Tsa ghwa ya ná, ndusa nzakwani nda Ursalima. Minti hkɛnmbasak ta magata lu ta mbada manda sli'afɗa hada. ¹³ Bhadaghata tanj da Ursalima, ka ɗlaghata hɛɗ da sana dzuguvi banagha lu ta ghɛɗa sana hɛga, ma vli sunɛ hɛɗ ta tska vgha.

Wya tsa hahɛɗ ya: I Piyer, nda Yuhwana, nda Yakubu, nda Andre, nda Filip, nda Tuma, nda Bartelemi, nda Mata, nda Yakubu zwanj Alfe, nda Simunj mnda zlu'a ghwa, nda Yuda zwanj Yakubu, na hɛɗ. ¹⁴ Hahɛɗ demdem, ta tskay hɛɗ ta vgha inɗa fitik ɗa maga du'a. Kawadaga hɛɗ nda sanlaha ma mi'aha, nda i Mari mani ma Yesu, nda zwanamani ma Yesu tani.

¹⁵ Baɗu sana fitik, ma tsa fitik ta tskɛ hɛɗ ta vgha ya, ka tskavatɗa gwal zlgay nda ɗuduf ta magay hɛɗ ta darmak nda hisambasak. Ka Piyer sli'avata mataba tanj mantsa: ¹⁶ «Zwanama da, nda ra ka magakwa skwi ya mna Sulkum nda ghuɗa ma defteri nda ma wa Dawuda ta ghɛɗa Zudas, ta nuta ka mnda kla kama ɗa mnduha ya ta ksafɗa Yesu ya. ¹⁷ Si tekw tsatsi mataba amu, si mamu slnani mataba va tsa slna ta magɛ amu ya guli. ¹⁸ Nda tsa tsedi plana lu ma vɛl dzatani ta mndu ya, ka skwata tsi ta vwah. Ka daɗagatɗa tsi nda ga ma ghɛɗghɛɗ pslutɗa hudani pɗah. Mbɛlaɓaɓ, ka harani saghwi ta daɓi. ¹⁹ Ka snanaghatɗa tsi ta inɗa mnduha ma Ursalima, kɛl hɛɗ ka tsanafɗa hgu ta tsa vwah ya nda gwada tanj ka «Hakaldama,» manda mnay kazlay: Vwaha nasa kɛ'a ya.

²⁰ Wya skwi ta dzanɛ lu ma deftera Zabura: «Dza'a nuna hɛganɗi ka kufik, had mndu dza'a nzamta mida wa.» Ka'a guli na:

«Sana mndu dza'a klafta slnani* kɛ'a,» na skwi nda vinda ma defteri.†

²¹⁻²² Tsaya tama, ɗina ka sganaghatɗa sana mndu tavata amu, ɗa nzakway ka maslɛmtsaka sli'agapta ya sli'agap Mghama mu Yesu. Tsa mndu ya ná, nda nza ka tsi ka mndu ya si ta gɗata ta dza'a mista mu ta inɗa hadikha ya ranaf mu kawadaga nda Mghama mu Yesu, zrafta ta fitika maganafta Yuhwana ta batem, ha ka sagha ta fitik kɛl lu ka klagadamaghta ka laghu ta luwa,» ka'a.

²³ Mantsa tama, ka pghatɗa lu ta mnduha his. Tsa mnduha ya ná, i Yusufu ta hgɛ lu ka Barsaba, ta hgay lu guli ka Yustus, nda Matiyas hɛɗ. ²⁴ Ka ndɛɓɛ hɛɗ ta dzvu, ka hɛɗ mantsa: «Mghama da, nda sna kagha ta ɗudufa inɗa mnduha. Maranjamara ta ya zbap kagha mataba na mnduha his na, ²⁵ ɗa maga slna mnda ghunay ta nzakway ka vɛl Zudas, ta zlanavata ka laghu da ksa tvi ya kumanj tsi ya,» ka hɛɗ. ²⁶ Ka vzɛ hɛɗ ta vindima. Ka kluta vindima ta Matiyas. Ka gwafta tsi ta vgha kawadaga nda tsa gwal ghunay ghwanjɗa ndenj ya.

2

Saha Sulkum nda ghuɗa

* 1:20 Ngha ta Zabura 69:26 nda 109:8. † 1:20 Ngha ta Zabura 69:26, 118:8.

¹ Ta sagha fitika Pentekwat ná, nda tska vgha inda gwal ña ghunay tets ma vlaka turtuk. ² Gi ka saha skwi ta luwa manda ghudzaga falak ta vyaku dididida ya, ka ndaghamtá vgha ma tsa hëga nzamë hëj ya. ³ Ka zlagaptá skwi manda ghanika vu, ka dagavapta, ka nanzafata ta ghëja tanj turtuk. ⁴ Ka ndaghaftá hëj demdem nda Sulkum nda ghuëa. Ka gi gwadë hëj ta gwadë nda sanlaha ma gwadaha manda ya vlanj Sulkum ta hëj ña gwadë.

⁵ Tsaw ma Ursalima ma tsa fitik ya ná, ta nzaku gwal ta ndi'amta ma dina la Yahuda ta sli'akta ta inda hadikha ta ghëja hadik. ⁶ Snañta tanj ta ghudzaga tsa skwi ya, ka sli'adaghatá hëj ñërbisil, ka ndërmim hëj katakata, kabga inda tanj ta sna skwi ta gwadë gwal zlgay nda ñuduf nda gwadë tanj ya ta gwadë hëj. ⁷ Ka ndërmim hëj nda ndërmima ka nutá manda rgha. Ka hëj mantsa: «Inda na mnduha ta gwadë na gwadë na ná, la Galili a hëj kay ra? ⁸ Wa kës'a magaku ta kël inda amu ka snañtá skwi ta gwadë hëj nda vërdá ña mu ma gwadë ba? ⁹ Wana mataba mu ná, mamu gwal ta sli'akta ta hadika Partes, nda ya ta hadika Medi, nda ya ta hadika Elam. Mamu gwal ta sli'akta ta hadika Mezaputami, nda hadika Zudiya, nda Kapadwas, nda Punj, nda hadika Asiya tani. ¹⁰ Mamu gwal ta hadika Frizi, nda Pamfali, nda Masar, nda gwal ta wanafatá Sirej, nda Libiya tani. Mamu gwal ta sli'afata daga ta hadika Ruma guli. ¹¹ Mamu gwal ta hadika Kret nda Arabi. Zivra la Yahuda sanlaha. Dina la Yahuda ta nanafatá sanlaha. Nda inda tsa gwadaha mu kavghakavgha ya ta sna mu ta skwi ta mnë hëj ta ghëja glakwa slna Lazglafta ta magata,» ka hëj. ¹² Ka ndërmim hëj katakata, snëgla a hëj ta skwi ña magay wa. «Nu mndëra nana ma skwi manda na na?» ka hëj mataba tanj. ¹³ «Nda ghuya hëj,» ka sanlaha ka ghuëasa hëj.

Mna gwadë Piyer

¹⁴ Ka sli'afatá Piyer kawadaga nda tsa gwal ghwanpëdë nden ya, ka klanjta tsi ta lwi. Ka'a nda hëj mantsa: «Kaghumi la Yahuda, nda inda kaghumi ta nzakway ma Ursalima! Fawa slëmanj ka sna skwi dza'a mnaghunata yu, ka sna kuni dina ta skwi ta magaku. ¹⁵ Na mnduha na ná, ghuya a hëj manda tsa ta grë kuni ya wu, kabga ta ka vzlazlanj vli. ¹⁶ Gwadë anabi Yuwel ta mnata ya kay nana ta magaku ndanana: Wya ka'a mnata: ¹⁷ «Ma kdavakta fitik ná, wya skwi dza'a magaku, ka Lazglafta: Dza'a pghadapgha yu ta Sulkuma dá ta ghëja inda mnda sëla, ña nuta zwana zgwana ghuni nda kwagha ghuni ka anabiha.

Ka mazëmzëm dza'a gwadë yu ta gwadë ña duhwalha ghuni. Nda ma suni dza'a gwadë yu ta gwadë ña la halata mnduha ghuni.

¹⁸ Mantsa ya nzakwani, dza'a pghadapgha yu ta Sulkuma dá ta ghëja kwalvaha dá ka zgwana nda la ka mi'aha tani.

Ma tsa fitik ya, dza'a nzakway hëj ka la anabi.

¹⁹ Dza'a magay yu ta skwa mandërmimi ma ghuvanjata luwa,

nda ñizla mazëmzëmha ta hadik.

Dza'a mamu us,

dza'a mamu vu nda dukwakwa ñin,

²⁰ tdk dza'a mbëdavafta fitik.

Ma kdaku fitik dagala ta nzakway ka fitika

Mgham Yesu ka sagha, ghëw manda us dza'a mbëdavafta tili.

²¹ Mantsa tama,

inda mndu ta hga hga Mgham Yesu

nda fatá ghëj tida ná,

dza'a mbaku*,» ka'a.

²² «Mnduha la Isra'ila, snawa ta skwi dza'a mnaghunata yu: Yesu mnda la Nazaret na tsa mndu maraghunanj Lazglafta ta ga Mghamani, ma magayni ta mandërmimi, nda ñizla mazëmzëmha kavghakavgha mataba ghuni, manda va ya snañ vërdá kaghuni ya. ²³ Vlaghunavla lu ta tsa mndu ya ma dzva ghuni. Nda sna Lazglafta manda va tsaya dza'a nzakwa tsi kës'a, ta kuratá tsi. Ka zljëjafatá kuni ta Yesu. Ma zljëjafata ghuni nda ma dzva gwal kul zljëja Lazglafta. ²⁴ Ka sli'aganaptá Lazglafta, ka kliginjta ma ghuya ñanwa mtaku, kabga had mbrakwa mtaku ña ñanata wa. ²⁵ Wya ka Dawuda mnuta ta ghëjani:

«Ta nghay ya ta Mgham inda fitik ta këma dá, ta nzaku nda ga zëghwa dá.

²⁶ Tsaya ta ghunanafatá ñudufa dá, kël yu ka fa laha rfu.

Dër má nda nza yu ka mndu dza'a mtaku ná, dza'a mbi'ay yu ta vgha nda fatá ghëj,

²⁷ kabga zlanata a ka ta hafa dá ma vla gwal nda rwa wu,

zlanjta a ka ta i'i ta nzakway ka ñërma mnda gha ña rwuta ma kulu wu,

²⁸ kagha ta marihatá tva hafu.

Dza'a ndëghidifndëgha ka nda rfu

ma nzakwa gha tavata i'i†» kës'a, ka'a.

²⁹ Ka Piyer sganaghata mantsa: «Zwanama dá, mutsafmutsa yu ta na fitik na ña mnaghunata tsidid ta gwadë ta dzidza mu Dawuda. Tsatsi ná, mtumta ka padamta lu. Ta teke'a kulani dër gitana. ³⁰ Tsatsi ná, anabi ya. Nda sna guli kazlay: Dzrafdzra Lazglafta ta wi nda tsatsi nda wadánata kazlay:

Dza'a fafa ta sana mndu mataba zivrani

* 2:21 Yuwel 3:1-5. † 2:28 Ngha ta Zabura 16:8-11.

ta palaka ga mgham manda nzakwa tsatsi†
ya ka'a.

³¹ «Ka tsatsaftá Dawuda ta skwi dza'a magaku. Tsaya kál tsi ka mna gwadá ta ghə́ŋa sli'agapta Kristi kazlay:

Zlana a lu ma vla nzakwa gwal nda rwa wu, rwu a slú'uvghani ma kulu wu\$ ka'a ya.

³² «Tsa Yesu gwadé yu ya ná, Lazglafta ta sli'aganapta ma mtaku. Nda nza aŋni demdem ka maslámstəkani. ³³ Ka kapanaftá Lazglafta ka nzanata nda ga zeghwani. Ka zlglafta tsi da Da ta tsa Sulkum nda ghu6a tamaf lu ta imi ta zlaməŋ ya, ka pghaŋnaghatá tsi. Tsaya skwi ta nghə́ kuni nda ya ta snə́ kuni ndanana ya. ³⁴ Dawuda ka ghə́ŋani a ta lafi ta luwa mndani wa. Tsaw wya skwi mna tsi:

«Ka Mgham Lazglafta nda Mghama dá ná, sawi nzata nda ga zeghwa dá,

³⁵ ha ka nanafata dá ta ghumaha gha

ka skwa ta diŋlay sála gha,* » ka'a.

³⁶ «Ka snə́ŋsna la Isra'ila kahwathwata kazlay, tsa Yesu dalaf kuni ta udzu ya kay ná, tsatsi fa Lazglafta ka Mgham, ka Kristi kə́'a guli.» ka'a.

Sgavaghata mnduha Kristi ka dambu' hkan

³⁷ Na snə́ŋta tsa mnduha ya ta tsa gwadaha gwadá Piyer ya ná, ka k6anaftá tsi ta hə́ŋ. «Zwanama, nu ka ŋni dza'a magay tama?» ka hə́ŋ nda i Piyer nda sanlaha ma gwal ghunay. ³⁸ Ka Piyer nda hə́ŋ mantsa: «Mbə́danafwambə́da ta tva nzakwa ghuni, ka magafta inda kaghuni ta batem ma hga Yesu Kristi, ŋa plighunista Lazglafta ta dmakuha ghuni, ŋa vlaghunatani ta Sulkum nda ghu6a. ³⁹ Tsa ta ta imi ta slə́məŋ taghunaf Lazglafta ya ná, ŋa kaghuni nda zwana ghuni, nda gwal di'ŋdi'ŋ, nda ndə́ghata mbsaka gwal dza'a hagakta Mgham Lazglafta tani ya,» ka'a.

⁴⁰ Ndada a sanlaha ma gwadaha manan Piyer, ka vla hidaku nda mbraku ŋa tanj wa. «Tsu'afwatsu'a ta mbaku ka sli'apta kuni mataba gwal nda zadá,» ka'a nda hə́ŋ.

⁴¹ Nda ndə́gha gwal ta zlglaftá tsa gwada Piyer bađu tsa ya. Ka maganaftá lu ta batem ta hə́ŋ. Tsa mnduha ta sgavaghata ta ghə́ŋa gwal zlghay nda ŋuđuf bađu tsaya ná, ta magay hə́ŋ ta dambu' hkan.

Nzakwa gwal zlghay nda ŋuđuf

⁴² Inda tsa mnduha ya ná, ta gdata ta ŋavata ka sna skwi ta taghə́ gwal ghunay hə́ŋ. Ta ŋavanja hə́ŋ ka guya vgha nda zwanama. Ta ŋavanja hə́ŋ guli ka guya ghə́ŋ ta ghə́ŋa skwa zay†, nda ya ma vla maga du'a. ⁴³ Ka zlə́ŋ inda mnduha ta zlə́ŋ, kabga nda ndə́gha mandə́rmimi nda

mazə́mzə́mha ta magata Lazglafta nda ma gwal ghunay. ⁴⁴ Inda gwal zlghay nda ŋuđuf ná, tets ka skwa turtuk guya ta ghə́ŋa tanj. Inda skwa tanj guli ná, ka skwa turtuk ta dguvusta hə́ŋ ta vgha tanj. ⁴⁵ Ta dzawap dzawa hə́ŋ ta skwiha tanj ŋa daguvusta tanj ta tsedani, ta6 ta dāŋwa dər wa mataba tanj. ⁴⁶ Inda fitik hə́ŋ ta tskavata ma hga Lazglafta. Ka skwa turtuk ta nzata hə́ŋ ka za skwa zay ma watgha tanj. Nda rfu nda rfu, nda ŋuđuf turtuk ta za hə́ŋ. ⁴⁷ Ta zlə́zlvay hə́ŋ ta Lazglafta, ta mamay inda mnduha ta hə́ŋ. Inda fitik Mgham Lazglafta ta sganaghatá gwal ta mbanafata tsi ta ghə́ŋa ghu6a tanj.

3

Mbanafata sana mndu nda raghwa səlani

¹ Ma sana fitik, ka sli'aftá i Piyer nda Yuhwana ka dza'a da hə́ga Lazglafta da maga du'a ta nzemndi hkan ta fitik hawu. ² Ndusa nda watgha tsa hə́ga Lazglafta ta hge lu ka «watgha dīna» ya, mamu sana mndu nda raghwa daga yagata, ta nzaku hada. Inda fitik lu ta tsukwadaghata ka nzanata hada, ŋa gatá skwi da gwal ta lami da tsa hə́ga Lazglafta ya. ³ Ka nghanja tsi ta i Piyer nda Yuhwana ta lami da tsa hə́ga ya. Ka gatə́ tsi ta skwi da hə́ŋ. ⁴ «Ngha ta aŋni!» Ka i Piyer nda Yuhwana pghafta iri tida. ⁵ Ka nzatá tsi ka ngha hə́ŋ, dza'a mumsay yu kasi'i ta skwi da hə́ŋ, ka'a ma ghə́ŋani. ⁶ Ka Piyer nda tsi mantsa: «Dər tseđi, dər dasu, hađ da i'i wa. Skwi ta nzakway da i'i ná, tsaya dza'a vlaghata yu. Nda hga Yesu Kristi mnda la Nazaret, sli'afslī'a gha, ka mbada ka ta mbada!» ⁷ Ka'a ka ksafata ta dzva zeghwi, ka sli'anafata. Gi hadahada, mtsafata sála tsa mndu ya tsa ta mbraku. ⁸ Gi vđuk, sli'aftani tsa ka sladata. Ka mbadé tsi ta mbada. Ka lamə́ hə́ŋ kawadaga da hga Lazglafta, ka dza'a tsatsi nda valaku, nda zlə́zlvay Lazglafta. ⁹ Inda mndu ná, nda ngha ta mbadaŋni ta mbada, ka dza'a nda zlə́zlvay Lazglafta. ¹⁰ Tsə́mafta tanj kazlay: Tsa mndu ta gdata ta nzaku ka gatá skwi tawa tsa watgha hə́ga Lazglafta ta nzakway dīna yeya kə́'a, ka hluta zlə́ŋ ta hə́ŋ, ka ndə́rmim hə́ŋ nda ndə́rmima ta skwi ta slata nda tsa mndu ya.

Piyer ta mna gwada ma hga Lazglafta

¹¹ Tsaw tsa mndu mbanaf lu ya ná, lavaghu a tsatsi tavata i Piyer nda Yuhwana wa. Ka gazladaghata inda mnduha wanafata hə́ŋ ma rmak, ta hge lu ka «Rmaka Salumun.» Ka ndə́rmim hə́ŋ nda ndə́rmima demdem. ¹² Na nghay Piyer ta tsaya, ka'a nda tsa mnduha ta tskadaghatá vgha ya mantsa: «Ari wa la Isra'ila, kabgawu ta

† 2:30 Ngha ta Zabura 132:11. § 2:31 Ngha ta Zabura 16:10. * 2:35 Ngha ta Zabura 110:1. † 2:42 Ngha ta Lukwa 22:19.

kəl kuni ka ndərmima mbatá na mndu na mandana na? Kabgawu ta kəl kuni ka vu'a aŋni, manda skwi aŋni ta mbanafá ta mndu na nda mbrakwa ŋni? Ndi'a ta vgha ŋni nda Lazglafta ta mbanafá na mndu na ra? ¹³ Tsaya a wa. Lazglafta i Abraham, nda Izak, nda Yakubu, nda dzidziha mu ta maraŋta glakwa vu'ani Yesu Kristi, ya klaf kaghuni ka ghəŋa ghuni ka mblanaftá gwal dagaladagala yeya ma mnay Pilat kazlay: Zliŋwa na mndu na kə'a ya. ¹⁴ Kaghuni, vziŋvza kuni ta mndu ya nda ghuḅa, mndu ya tɔkwa, ka laghu kuni dawafá zliŋhunista mndu ya ta pslatá mndu. ¹⁵ Ka dzatá kuni ta mndu ya nda hafu da tsi. Tahula dzata ghuni, ka sli'aganaptá Lazglafta mataba gwal nda rwa. Ma tsa sli'agap sli'agap tsi ya ná, nda nza aŋni ka masləmtsəkani. ¹⁶ Ma fatá ghəŋa ŋni ta Yesu, kəl mbrakwa tsa Yesu ya ka sli'anafá na mndu ta nghə kuni snaŋ kuni ta sladu na. Mantsa, ma fatá ghəŋ ta Yesu kəl na mndu na ka mutsafta mbaku guzlindilin, manda ya ta nghə kuni demdem ya.

¹⁷ «Tsay tama zwanama, tsa skwi magana kaghuni ta Yesu kawadaga nda gwal dagaladagala ya ná, nda kwala ghuni kul snaŋta magata kuni. ¹⁸ Mantsa ya dzanaghata Lazglafta ta ghəŋa skwi ya mna tsi manda ghalya nda ma wa inda la anabi kazlay: Dza'a ghuyay Kristi ta danwa kə'a. ¹⁹ Mbədanafwa nzakwa ghuni, ka mbədavata kuni tvə Lazglafta, ka plighunista tsi ta dmakwa ghuni. ²⁰ Mantsa ya dza'a kəl Lazglafta ka vlaghunatá fitika hlaptá hafu, ŋa ghunəgaghunatani ta Yesu, ta nzakway ka Kristi zbaghunap tsi daga manda ghalya ya. ²¹ Ndanana karaku, nda ra nzaghuta Yesu Kristi ta luwa ka kzla mbədavafá inda skwi manda ya ghada Lazglafta ta mnata daga manda ghalya nda ma wa la anabi nda ghuḅa. ²² Ka Musa na: «Dza'a ghunəgaghuna ghuna Lazglafta ghuni ta anabi manda i'i, mataba zivra ghuni dza'a sabi tsi, ŋa snay ghuni ta inda skwi dza'a tsi mnaghunata. ²³ Inda mndu dza'a kwal kul sna gwada tsa anabi ya, dza'a ghzlap ghzla lu mataba mnduha Lazglafta, dza'a dzadza lu* guli.» ka'a. ²⁴ Kahwathwata ná, mnanamna inda la anabi, zraaftani ta Samuyel, ha ka sabi ta sanlaha ta zlagapta tahula tsatsi, ta gwada ta na fitika amu gitana na. ²⁵ Ka ŋa ghuni taghunafá Lazglafta ta imi ta sləməŋ nda ma wa la anabi. Ka ŋaghuni dzrafta Lazglafta ta wi nda dzidza mu Abraham kazlay: Dza'a fthanaghatfa yu ta wi ta inda mndəra mnduha nda ma zivra gha† kə'a ya. ²⁶ Tsaya kəl Lazglafta

ka maraghunanjta kaghuni ta kwalvani karaku, ma ghunagaghatani da kaghuni ŋa tfaghunaghatawi, ka mbədaghunafá ŋa zlanjta ghwadaka skwi ta magə kuni,» ka Piyer.

4

¹ Tata gwada i Piyer nda mnduha, nda sli'adaghata la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal ta ngha həga Lazglafta, nda la Sadukiya. ² Ta kuzlanja ta ŋudufa taŋ tsa skwi ta taghə i Piyer nda Yuhwana ŋa mnduha kazlay: Sli'agapsli'a Yesu ma mtaku, manda tsaya dza'a sli'agapta mnduha guli ma mtaku kə'a ya. ³ Ka hlafá həŋ ta i Piyer, ka pghamta ma gamak ŋa hanay hada, kabga nda kuza vli. ⁴ Tsaw mataba tsa gwal ta snaŋta tsa gwada gwal ghunay ya, nda ndəgha həŋ ta zlighafta. Ta magay mbsaka taŋ ta dəmbu' hutaf.

⁵ Gamahtsimani, ka ts kavata gwal dagaladagala mataba la Yahuda, nda la galata mndu, nda gwal ta tagha zlahu ŋa mnduha ma luwa Ursalima. ⁶ Mataba taŋ, hada i Hana, ta nzakway ka mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda Kayifa, nda Yuhwana, nda Alegzandra, nda inda hamata mndəra gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta. ⁷ Ka hlagaptá həŋ ta i Piyer nda Yuhwana ma gamak ka hlada ghata ta kəma taŋ. Ka həŋ mantsa: «Nda mbrakwa wa, nda hga wa, magata kuni ta tsa skwi ya na?» ka həŋ dawanta. ⁸ Piyer ya tani, nda ndəgha tsatsi nda Sulkum nda ghuḅa. Ka'a nda həŋ mantsa: «Ari wa gwal dagaladagala ta ghəŋa mnduha, nda la galata mndu! ⁹ Wana gita, ta daway lu da aŋni ta ghəŋa skwi dina magana ŋni ta mndu si nda raghwa. Ta daway lu da aŋni ka waka ya mndu ya magay kəl tsi ka mbafta. ¹⁰ Mantsa nzakwani, dina ka snaghunamta, mantsa ya ŋa inda la Isra'ila guli. Na mndu ta sladu ta kəma ghuni na ná, nda mbrakwa hga Yesu Kristi, mnda la Nazaret, ya dza kuni ta udza zləŋay, ka sli'aganaptá Lazglafta ma mtaku ya, mbafta tsi. ¹¹ Ta tsa Yesu ta mnə defteri kazlay:

Pala ya wudidin kaghuni gwal ba həga ta nzakway ka palaka tughwa həga* kə'a ya. ¹² Ma tsatsi ta mutsakwa hafu, kabga had sana mndu ta ghəŋa tsatsi vlaga Lazglafta ta ghəŋa hadik tender ŋa mba amu wu,» ka'a.

¹³ Ka ndərmim tsa gwal dagaladagala ta ts kavata ya ta tatá us ta ira i Piyer nda Yuhwana. Ka nghə həŋ guli ná, má si ka gratá mndu həŋ, dzaŋa a dzaŋa taŋ wa. Gwal tani ta dza'a mista Yesu ya ka hahəŋ ta gray. ¹⁴ Ta nghə həŋ guli ná, wya tsa mndu nda mba ya ta sladu ta kəma taŋ, had sana skwi lavin həŋ ta mbəday wa. ¹⁵ Ka ghuniginjta həŋ

* 3:23 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 18:15, 18-19.

† 3:25 Ngha ta Zrafta 22:18, 26:4.

* 4:11 Ngha ta Zabura 118:22.

dzibil ta i Piyer nda Yuhwana ma tsa hōga dzra gwada ya, ka nzatá hahōj hahōj ka dzra gwada ta ghōja tanj. ¹⁶ Ka hōj mantsa: «Waka mu dza'a magay nda na mnduha na na? Wana nda sna inda mnduha ma Ursalima kahawhata kanzlay: Hahōj ta magatá tsa mazəmzəm ya kə'a, lavinj a amu ta waday guli wa. ¹⁷ Kada kwala na skwi na ta tuta katakata da mnduha ná, dvanaghamadva ta hōj, yaha hōj walglanjta gwada ta tsa Yesu ya dar ŋa wa,» ka hōj.

¹⁸ Ka hgəgladamtá hōj ta i Piyer, ka davanaghata hōj. Ka hōj mantsa: «Yaha kuni walglanjta gwadanjta gwada ta Yesu, dar ka tagha skwi ŋa mnduha nda hgani,» ka hōj nda hōj. ¹⁹ Ama ka i Piyer nda Yuhwana mantsa: «Mal sna ŋaghuni ka zlanja ŋa Lazglafta skwi ta raku re, ari mal sna ŋa Lazglafta a na? Tsawa tsa kaghuni ka ghōja ghuni ta gumani. ²⁰ Anjini ta ŋni, lavinj a anjini ta hafta wi kul had ta gwada ta ghōja skwi ya nghanj anjini nda ira ŋni, nda ya snanj anjini nda sləmōja ŋni wu,» ka hōj. ²¹ Ka dvəglanaghatá tsa mnduha ya ta hōj ka zlinjtá hōj, had skwi mutsaf hōj prək ka hamtá hōj ta ghōja skwi maga hōj wa. ²² Tsa mndu mbanaf lu nda mazəmzəm ya ná, ta malay imani ta fwad mbsak.

Du'a gwal zlgħay nda ŋuduf

²³ Tahula zlinjtá i Piyer nda Yuhwana, ka sli'aftá hōj ka laghu slanaghatá graha tanj ma ghu6a tanj. Ka rusanaftá hōj ta inda skwi mnana la mali ta ghōja gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la galata mndu, ta hōj. ²⁴ Na snanjta tsahaya ta tsa skwi ya rusanaf lu ta hōj ya, ka gwaftá hōj ta wi ka maga du'a da Lazglafta. Ka hōj mantsa: «Mghama dá, kagha ta zlaganaptá luwa nda hadik, nda drəf, nda inda skwiha ma hōj. ²⁵ Kagha ta gwadagapta nda mbrakwa Sulkum nda ghu6a, nda ma wa dzidza ŋni Dawuda, vu'a gha kazlay:

“kabgawu ta kəl na mnduha na ka baruvtá vgha?

Kabgawu ta kəl hōj ka ndandanaku ka bətbət?

²⁶ Hbafhba mghamha ta ghōja hadik

ta vgha ŋa vlu.

Guyafguya gwal nda mbra ta wi

ta ghōja Mgham Lazglafta nda ya

ta ghōja Mgham tfanagha tsi ta wi†” kə'a ya.

²⁷ Mantsa ya guli ná, guyaf guya i Hiridus nda Pwanjəs Pilat ta wi ma na luwa na kawadaga nda sanlaha ma mndera mnduha, nda la Isra'ila ta ghōja kwalva gha ya nda ghu6a, ta nzakway ka Yesu, mndu ya tfanagha ka ta wi. ²⁸ Skwi ya kumanj ka, ghada ka ta fata nda mbrakwa gha maga hōj. ²⁹ Ndanana Mghama dá, nghanj ka hōj ta lma anjini 6a. Vlanjyla ta mbraku ta vu'aha

gha ŋa mna gwada gha nda tatá us ta iri. ³⁰ Maranj mbrakwa gha, mbamba ta gwal kul dughwanaku, maga ta mazəmzəmha, nda mandərmimi nda hga Yesu kwalva gha ya nda ghu6a,» ka hōj. ³¹ Manda kđakwa tanj ta ndəbatá tsa dzvu ya, ka ghudzavafatá tsa vli tskava hōj ya. Ka ndəghaftá hōj demdem nda Sulkum nda ghu6a, ka mnə hōj ta gwada Lazglafta nda tatá us ta iri.

Dəguvta gwal zlgħay nda ŋuduf ta skwa tanj

³² Inda tsa gwal zlgħay nda ŋuduf ya, ka skwa turtuk ŋudufa tanj, ka skwa turtuk ndana tanj guli. Had mndu ya ta mnay kazlay: Ŋa dá yeya kə'a wa. Tuts ka skwa turtuk skwa tanj. ³³ Nda kuzla nda kuzla ta gwada gwal ghunay ta gwada ta sli'agapta Mgham Yesu. Ka tfa Lazglafta ta wi ta ghōja tanj demdem. ³⁴ Mataba tanj, had ya ta pđata skwa dzvu wa. Tsaw inda gwal nda vwah da hōj, nda hōga da hōj mataba tanj ya ná, ta dzawinj dzawa hōj ka hlaktá tseda skwi ya dzawinj hōj ³⁵ ka vlanjtá gwal ghunay. Mbadá lu ka dğay ŋa inda mndu ta6ta skwi ya dvanj mndu ŋa maga slnani nda tsi. ³⁶ Manda Yusufu, ta nzakway tekuk ka mnda la Levi, ya ya lu ma luwa Kiprus, tsanaf gwal ghunay ta hgani ka Barnabas, manda mnay kazlay, «zwanja ufa vgha» kə'a ya: ³⁷ Ka skwaptá tsatsi ta ŋani vwah, ka klaktá tsedani ka vlanjtá gwal ghunay.

5

I Hananiya nda Safira

¹ Mamu sana mndu guli ta hgə lu ka Hananiya nda markwa tanj Safira. Ka skwaptá hahōj ta vwaha tanj guli.

² Ka dzraftá hōj nda markwa tanj, ka difanaghutá tsa tsedi ya, ka klaktá pđakwani, ka vlanjtá gwal ghunay. ³ Ka Piyer nda tsi mantsa: «Ari Hananiya, kabgawu kəl ká ka zlananjta ŋudufa gha ta halaway, ka tsakalanatá wi ta Sulkum nda ghu6a, ka difanaghutá tseda tsa vwah skwap ka ya na? ⁴ Ta kul skwaptá ka ná, ka ŋa gha a nzakwani ra? Tahula skwapta gha guli, ka ŋa gha a tsedani guli ra? Waka ka kurata magatá skwi mandana na? ŋa mnduha a tsakalanata ka ta wi wu, ŋa Lazglafta,» ka'a. ⁵ Na mnata lu ta tsa gwada ya, ka zləmbatá Hananiya, ka mtuta. Ka hlutá zlanj ta inda gwal ta snanjta tsa skwi ya. ⁶ Ka sli'aftá duhwalha, ka dahamta, ka klaghata padamta.

⁷ Tahula luta awa hkən manda padamta, ka lamə markwa tanj, sna a tsatsi ta skwi ta slata wa. ⁸ Ka piyer nda tsi mantsa: «Ari makwana, mniha mna, mandana na tseda tsa vwah skwap kuni ya ra?» ka'a. «Anj, mantsa ya skwapta ŋni,» ka

tsa marakw ya. ⁹ Ka Piyer mantse «Waka kaghuni dzrafta kawadaga ta dzəgha Sulkuma Mgham Lazglafta na? Wya tsa gwal ta padamta zə'ala ghuni ya ta watgha, dza'a tsukwaghatá kagha guli,» ka'a. ¹⁰ Gi hadahada, ka zləmbatá tsi ta kəma Piyer ka mtuta. Ta lamə tsa duhwalha ya ná, nda mta. Ka tsukwaghatá hən, ka laghwí da padamta tavata zə'ala tan. ¹¹ Ka ksafatá tsi ka zləh ta gwal zlgħay nda ŋuduf, nda hamata sanlaha ta snan̄tá tsa skwi ya.

Mazəmzəmha kavghakavgha

¹² Nda ndəgha mazəmzəm nda mandərmimi maga gwal ghunay mataba mnduha. Snusna gwal zlgħay nda ŋuduf ta ts kavata kawadaga ma rmaka həga Lazglafta ta hğə lu ka rmaka Salumuŋ. ¹³ Had sana mndu ta guya vgha nda hən wa. Kulam nda va tsa, ta ghubay lu ta hən. ¹⁴ Ta sgaku nda sga ndəghata zgwana nda mi'aha ta zlgħa Mgham Yesu ta sgavaghata ta ghəŋa tan. ¹⁵ Ta hlakħla lu ta gwal kul dughwanaku, ka pghatá hən ta wa tvi ta kativij nda ya ta pəta, ŋa lanaghata dər sulkuma Piyer yeya tsi ta sanlaha ma hən ta labə tsi ta tvi. ¹⁶ Nda ndəgha gwal ta gazlakta ma luwaha ta wanafatá Ursalima ta hlakta gwal kul dughwanaku, nda gwal nda kasa da ghwadaka sulkum, ka mbambafta hən demdem.

Giri ŋa gwal ghunay

¹⁷ Mbada mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tavatani, ta nzakway ka la Sadukiya, ka dra gwal ghunay. ¹⁸ Ka sli'afatá hən ka hlafatá gwal ghunay, ka pghamtá hən ma gamak. ¹⁹ Girvidik, ka gwaniŋtá duhwalha Mgham Lazglafta ta watgha tsa gamak ya ka hligiŋtá gwal ghunay mida. ²⁰ Ka'a nda hən mantse: «Lawala da həga Lazglafta ka mna kuni ta gwada ta ghəŋa tsa lfida hafu ya ŋa mnduha,» ka'a. ²¹ Ka snatá tsa gwal ghunay ya ta tsa gwada ya ka sli'afatá hən bit tgha ka laghwí da həga Lazglafta ka tagha skwi ŋa mnduha hada.

Ka ts kavata i mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda gwal tavatani, nda la galata mndu mataba la Yahuda, ŋa dzra gwada. Ka ghunaftá hən ta mnduha ŋa dza'a hlagaptá tsa gwal ghunay ya kay, ma gamak. ²² Ta lagha tsa gwal ghunaf lu ya ná, kudatan had hən ma tsa gamak ya wa. Ka vradaghata hən da mnay ŋa tan. ²³ Ka hən mantse: «Ta lagha an̄ni kay ná, tdetsa nda ha watgha gamak manda va vlani, ta hada tsa gwal ta nghay ya guli ma vla tan. Buts ka ŋni gunatá tgha ná, kudatan, had mndu mida wu,» ka hən. ²⁴ Na snan̄ta tan ta tsa gwada ya ná, nda ndərkawa ka i mghama ngha həga Lazglafta nda la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nzata. Snəgla a hən ta skwi ŋa mnay wa. Ka hən mantse:

«Nu ta magaku nda tsa gwal ghunay ya,» ka hən dadawavusta. ²⁵ Tata tsa ndana ya hən, ka sagha sana mndu da mnay ŋa tan. Ka'a mantse: «wa'a tsa mnduha si ham kuni ma gamak ya kay ma həga Lazglafta ta tagha skwi ŋa mnduha,» ka'a nda hən.

²⁶ Ka sli'afatá tsa mali ta ghəŋa gwal ngha həga Lazglafta ya kawadaga nda sludzihani, ŋa hlakta hən. Ka mbraku mbrakwa a hlakta hən ta hən tama wu, kabga ta zləŋay hən ta zləzłertsata mnduha ta hən. ²⁷ Hlakta tan ta hən, ka hladaghatá hən ta hən ta kəma tsa gwal dagaladagala ya. Ka mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta mantse: ²⁸ «Lmaf a ŋni ta kaghuni ka taghəgəltá skwi ŋa mnduha nda hga tsa mndu ya kay ra? Wana ndanana, tin̄tá kuni ta tagha skwa ghuni ma luwa Ursalima. Ta kumay kuni ta vzarŋnamtá təŋa ma lwi ta gwada ta mtakwa tsa mndu ya,» ka'a nda hən. ²⁹ Ka i Piyer kawadaga nda sanlaha ma gwal ghunay nda tsi mantse: «Mal sna gwada da Lazglafta ka ya da mnduha. ³⁰ Lazglafta dzidziha mu ta sli'aganaptá Yesu si dza kuni ma zləŋafta ghuni ta udzu ya. ³¹ Tsatsi kapanaf Lazglafta ka Mgham ka fata nda ga zəghwani, ka mnda mba mndu, ŋa vla tvi ŋa mnduha la Isra'ila ŋa mbədanafatá tan ta nzakwa tan, ŋa mutsafta tan ta platá dmakwa tan. ³² An̄ni, kawadaga nda Sulkum nda ghua, ya ta vlə Lazglafta ŋa gwal ta sna gwadani ya ná, masləmtsəka tsa skwi ya an̄ni,» ka hən.

³³ Ka kuzlanafatá tsi ta ŋuduf ta tsa gwal dagaladagala ya. Ta kumay hən má ta zadanatá tsa gwal ghunay ya. ³⁴ Ka sli'avata sana la Farisa mataba tsakatá mndu, Gamaliyel hgani, mndu ta tagha zlahu ŋa mnduha ya, ta tsatsi ta fa mnduha ta iri. Ka'a mantse: «Ka labla na mnduha na dzibil,» ka'a. ³⁵ Ka'a nda tsa tskata mnduha ya tama mantse: «Mnduha la Isra'ila, daswa ka kuni nda skwi dza'a kuni da magay ŋa na mnduha na. ³⁶ Di'ŋaghu a fitikani manda zlagapta sana mndu ta hğə lu ka Tewdas ta mnay kazlay: Had mndu tafəta i'i wu kə'a. Ta magay mnduha ta fwad dərmaq ta laghwí mistani. Ka dzatá lu ta tsatsi, ka gazlatá tsa gwal si ta dza'a mistani ya. Ta had lu tata gwada tida wa. ³⁷ Tahula tsa, ka zlagaptá sana mndu ta fitika vinda hga mnduha, Zudas mnda la Galili. Ka waghatá tsi ta ndəghata mnduha mistani. Ka dzatá lu ta tsatsi guli, ka gazlatá tsa gwal ta laghwí mistani ya. ³⁸ Skwi ya ta mnaghunata yu ndanana tama, ma magan̄ kuni ta sana skwi nda na mnduha na. Ka tsa a nda tsa hən ta na skwi na katsi, mamu kdavaktani. ³⁹ Ala, ka sagha da Lazglafta tsi katsi ná, laviŋta a kuni ta ləanata wa. Daswa ka kuni nda lmu dza'a kuni lmay nda Lazglafta,» ka'a nda hən.

Ka snanatá tsa mnduha ya ta tsa gwadani ya. ⁴⁰ Ka hgəgladamtá hən̄j ta tsa gwal ghunay ya da həga, ka dǵaptá hən̄j. «Yahayaha kuni walglan̄ta gwadan̄tá gwada nda hga Yesu,» ka hən̄j nda i Piyer. ⁴¹ Ka sli'aftá tsa-haya ka laghwí nda rfu, nda mnay kazlay: Nda ra kuni ka ghuya dan̄wa ta ghəŋa Yesu, ka Lazglafta nda an̄ni, ka hən̄j. ⁴² Inda fitik tama, zlana a hən̄j ta tagha skwi ŋa mnduha, nda mna gwada ta ghəŋa Lfida Gwada ta ghəŋa Yesu Kristi ma həga Lazglafta nda ya ma həga ga mnduha wa.

6

Zabaptá mnduha ndəfəŋ ŋa katan̄tá gwal ghunay

¹ Ma tsa fitik ya, ta sgaku nda sga gwal ta zlghafta. Ka ŋad̄ la Grek ta ghən̄j ta ghəŋa la Hebrú, kabga inda fitika dga skwa zay, ta zazanap zaza lu ta wadgaha tan̄j. ² Ka hgəftá tsa gwal ghwan̄pde his ya ta inda gwal zlghay nda ŋuduf. Ka hən̄j mantsa: «Ra a ka zlanata an̄ni ta mna gwada Lazglafta ka laghwí da dga skwa zay wa. ³ Tsaya tama zwanama, mal zabapta ghuni ta mnduha ndəfəŋ mataba ghuni, gwal nda difil ma ghəŋa tan̄j, ka zlanan̄ta ŋni ta tsa slna ya ta hən̄j. ⁴ An̄ni ya, ka dihavata ŋni ka maga du'a nda mna gwada Lazglafta,» ka hən̄j. ⁵ Ka zdəganatá tsa gwada ya ta inda mnduha. Ka zabaptá hən̄j ta i Atiyen, ta nzakway ka vərda mnda zlghay nda ŋuduf, nda ndəgha nda Sulkum nda ghu6a ya guli, nda Filip, nda Prukur, nda Nikamur, nda Timan, nda Permenas, nda Nikwala mnda luwa An̄takiya si ta tsu'aftá dina la Yahuda ya. ⁶ Ka hlaktá hən̄j ta hən̄j maranan̄tá gwal ghunay. Ka maganaghatá tsaha ya guli ta du'a ta ghəŋa tan̄j nda fanaghatá dzvu ta hən̄j.

⁷ Ka sgavaghatá tuta gwada Lazglafta. Ka sgavaghatá gwal zlghay nda ŋuduf ma luwa Ursalima. Nda ndəgha gwal dra skwi ŋa Lazglafta katakata ta faftá ghəŋa tan̄j ta Yesu guli.

Ksaftá Atiyen

⁸ Ka zdanan̄tá Lazglafta ta huđi ta Atiyen, ka vlan̄tá mbraku, ka magə tsi ta mazəməmha nda skwiha ka mandərmimi mataba mnduha. ⁹ Ka sli'avəftá sana mnduha, ka zlərdawi nda Atiyen. Tsa mnduha ya ná, gwal ta nzakway ma həga tagha skwa la Yahuda hən̄j. «Gwal hlap lu ma ga vu'a,» i la Siren, nda la Alegzandri, nda la Silisi, nda la Asiya, hən̄j. ¹⁰ Tsaw lavinj a hən̄j ta ŋrəpta nda gwada wu, kabga vlan̄vla Sulkum nda ghu6a ta difil ta Atiyen. ¹¹ Ka barəftá hən̄j ta sanlaha ma mnduha, ŋa mnay tan̄j kazlay: Nda sna an̄ni ta razayni ta i Musa nda Lazglafta kə'a. ¹² Mantsa ya,

ka sli'anəftá hən̄j ta ghəŋj ta dəmga nda la galata mndu, nda gwal tagha zlahu. Tahula tsa, ka valəftá hən̄j ta Atiyen, ka ksaghatá da vla tska vgha tan̄j. ¹³ Ka hləftá hən̄j ta tsakalawi. Ka hən̄j mantsa: «Had̄ na mndu na ta zlan̄tá raza həga Lazglafta mu nda ghu6a, nda zlahu Musa tani wa. ¹⁴ Nda sna ŋni ta mnayni kazlay: Dza'a dza6inj dza6a tsa Yesu mnda la Nazaret ya ta həga Lazglafta, ka mbədanəftá nzaku ya snu mu mida vlama Musa ya guli kə'a,» ka hən̄j. ¹⁵ Ka pghəftá inda tsa gwal ma tsa həga ya ta iri ta Atiyen, ka nghan̄j. Tata nghan̄yghan̄j hən̄j, ka mbədavəftá kumani mandá ŋa duhwala Lazglafta.

7

Rusay Atiyen ta gwada Lazglafta

¹ Ka mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda tsi mantsa: «Tsaw mantsa na skwi ta gwadə lu ta kagha na rki na?» ka'a nda tsi. ² Ka Atiyen mantsa: «Zwanama da nda dadaha da, maranan̄mara Lazglafta dagala ta ghəŋani ta dzidza mu Abraham ta tsa fitika nzakwani ta hadika Mezaputami ya, ma kdə tsi ka laghwí da nzata ma luwa Haran̄j. ³ Ka'a nda tsi mantsa: «Zlan̄zla ta hadika gha, nda la ghuni tani, ka dza'a ka ta hadik ya dza'a maraghata yu*,» ka'a. ⁴ Mantsa ya, ka sli'əftá tsi ka zlan̄tá hadika Kaldiya ka laghwí da nzata ma luwa Haran̄j. Tahula mtatá dani ka sli'əftá tsi ka laghwí da nzata ma na hadik ta nzaku kaghuni mida gitana na. ⁵ Ma tsa fitik ya, had̄ vli vlan̄j Lazglafta ka ŋani dər ka kwitikw wa. Ama ka tanaftá Lazglafta ta imi ta sləmən̄j kazlay: Dza'a vlaghavla yu ta na hadik na, ŋa nzakwani ka ŋa gha, nda ya ŋa zivra gha tani kə'a. Ma tsa fitik ya, ta mutsaf a Abraham ta zwan̄j karaku wa. ⁶ Ka'a nda tsi guli mantsa: «Dza'a laghula zivra gha da nzapta ta sana hadik ma mayəm, ŋa dulay lu ta hən̄j, ka ga vu'a ŋa tan̄j hada ka vaku fwad̄ dər-mək. ⁷ I dza'a ganap ta iri ta tsa gwal ta dula hən̄j ya guli. Tahula tsa, ŋa sli'əfta tan̄j ka saghwí da tsəlú mu ghuva da ma na vli na†,» ka'a. ⁸ Ka dzraftá Lazglafta ta wi nda Abraham. Tsiŋtá fafad̄, na ŋizla tsa dzratawi ya. Tsaya kəl Abraham ka tsanatá fafada zwan̄jani Izak badu matghasa fitik manda yagata. Mantsa ya Isiyaku, ka tsanatá tsi ta ŋa Yakubu. Yakubu guli, ka datsanatá tsi ta ŋa zwanani ghwan̄pde his, ta nzakway ka dzidziha mu ya.

⁹ «Ka drə dzidziha mu ta Yusufu, ka skwəptá hən̄j. Ka klaghatá lu da ga vu'a ma luwa Masar. Nziya nza tsi, kawadaga Lazglafta nda tsi. ¹⁰ Ka kləptá tsi ma dan̄wani, ka vlan̄tá difil ŋa gwada nda

* 7:3 Nghan̄ ta Zlrafta 12:1. † 7:7 Nghan̄ ta Zlrafta 15:13-14 nda Sabi 3:12.

Fir'awna ta nzakway ka mghama Masar. Ka zdaganatá tsi ta tsa mgham ya. Ka fatá mgham ka njumna hadíka Masar, ka zwirani kə'a fata guli. ¹¹ Ka slatá maya ta inda hadíka Masar nda ya ta hadíka Kan'ana. Ghuyaj ghuya lu katakata. Ka traptá dzidziha mu ta skwi nja zanja. ¹² Ka snañtá Yakubu kazlay, mamu skwa zay ta hadíka Masar kə'a. Ka ghunadaptá tsi ta dzidziha mu nda tanjanja sála tanj. ¹³ Ka læglap hən nda mahisa sála, ka mnananñtá Yusufu ta għəjanani ta zwanamani. Ka snañtá Fir'awna ta mndəra tanj guli. ¹⁴ Ka tsghaftá Yusufu ta lwi, nja hlagaghutá i dani Yakubu nda la ga tanj tani. Ta magay mbsaka tanj ta ndafənj mbsak hutaf mida. ¹⁵ Ka laha Yakubu da luwa Masar. Hada mtuta tsi. Mantša ya dzidziha mu guli. ¹⁶ Ka hlaftá lu ta mbala tanj ka hlakta da luwa Sikem. Ka papadamtá hən hada, ma vli ya skwa Abraham nda tse di da zwana Hamur ma luwa Sikem.

¹⁷ «Manda ndusakta tsa fitik nja magakwa tsa skwi tanaf Lazglafta ta imi ta sləmənəj ta Abraham ya, ka sgavaghatá yavafta mndəra amu ma luwa Masar. ¹⁸ Ka laf sana mgham ta pala ma luwa Masar, sna a tsatsi ta Yusufu wa. ¹⁹ Ka nənəəptá tsi ta mndəra amu. Ka dulu tsi ta dzidziha mu, nja vlata tanj ta zwana tanj tkwe' nja rwanatá hən. ²⁰ Ma tsa fitik ya, ka yatá lu ta Musa. Káka nda dínakwani, zdəganazda ta Lazglafta guli. Ka zatá tsi ta tili hkən ta glaku ma həga ga dani. ²¹ Manda kdakwa dadahani ta klafta ka laghwi difanata, ka slafta makwa Fir'awna tida ka klaftá tsi ka klaghata glanafta ka zwanjani. ²² Mantša, ka taghanaftá lu ta Musa ta difla la Masar, ka nzaku tsi ka mndu ta lavijntá gwada, nda mbra guli ma slnani. ²³ Ka kumafntá Musa ta dza'a nghanaghatá la tanj la Isra'ila magafər imani ta fwađ mbsak. ²⁴ Ka nghanñtá tsi ta sana mnda la Masar ta ghuya danwa nja sana mnda la Isra'ila. Ka lagha tsi katanjta. Ka dzatá tsi ta tsa mnda la Masar ya nja play. ²⁵ Ba dza'a nda sna zwanama da kazlay: I'i la Lazglafta nja mbananñtá hən kə'a, ka tsatsi si ta ndanay, tsaw sna a hahən wa. ²⁶ Gamahtsimani, ka lagha Musa guyamntá ma lmu ta lmə gwal his mataba la Isra'ila. Si ka kumə tsi ta dzrananñtá hən. Ka'a nda hən mantša: "Graha da! La zwanama kuni ná, kabgawu ta kal kuni ka lmu na?" ka'a. ²⁷ Ka tsa mndu ta zbaftá zwanamani nda lmu ya slinjwidinjntá Musa mantša: "Wa ta faghamta ka mghama nni nja tsa guma ta anñi na? ²⁸ Ari ta kumay ka ta dzihata manda tsa dzata gha ta mnda la Masar dahawu ya a kay na?" ka'a nda tsi. ²⁹ Na snañtá Musa ta tsa gwada ya, ka hwayaftá tsi ka laghwi ta hadíka Madiyan. Ka yayatá tsi ta zwana

zgwana his hada.

³⁰ «Tahula zatani ta vaku fwađ mbsak hada, ka marananñtá duhwala Lazglafta ta għəjanani ma vu ta mubuk ma mtak tavata ghwađ Sinay. ³¹ Ka tsutá Musa ka nghanj, nghanr tsi ta tsa skwi ya. Ka gavadaghatá tsi nja tsəmanavata. Ta gavadaghatá tsi, ka snañtá tsi ta lwa Mgham Lazglafta. Ka'a mantša: ³² "I'i Lazglafta dzidziha gha, ta nzakway ka Lazglafta Abraham, nda Izak, nda Yakubu ya, ka'a. Ka ghudzaku Musa ta ghudzaku da zlənj, Walglanj a ta nghanj wa. ³³ Ka Mgham Lazglafta nda tsi mantša: Hlaphla ta baəah ma sála gha, kabga na vli slada ka na ná, hadík nda ghuba ya. ³⁴ Nghadap nghanj yu ta ghuya danwa nja mnduha da ta ghuyə lu ma hadíka Masar. Snidigha sna njadá għənja tanj, kal yu ka saha da hlaptá hən mida. Ndanana na, sawi ka ghuna yu ta kagha da luwa Masar,†" ka'a nda tsi.

³⁵ «Va tsa Musa si vziñ la Isra'ila kazlay, wa ta famtá kagha ka mgham, nja tsa guma ta għənja anñi na? ka'a ya kay, va tsa tsatsi ya ghunaf Lazglafta nja nzakay ka mgham, nja mbananñtá mnduhani. Nda ma wa duhwala Lazglafta nghanj Musa ma vu ta mubuk ya, mnanata Lazglafta ta tsa gwada ya ta Musa. ³⁶ Tsa Musa ya ta hlagaptá zwana la Isra'ila, nda maga mazəməm nda skwa ndərmimay ma hadíka Masar, nda ya ma drəfa Dva, nda ya ma mtak, ka zatá hən ta vaku fwađ mbsak ta tvi ma mtak. ³⁷ Tsa Musa ya ta mnay nda zwana la Isra'ila guli kazlay: Dza'a għungəghunagħuna Lazglafta ta sana anabi manda va i'i ta nzakway mataba mndəra ghuni§ ya kə'a. ³⁸ Ma fitika tska-vata zwana la Isra'ila ma zivak, tsa Musa ya ta nzakway ma takataka dzidziha mu, nda duhwala Lazglafta ta gwada nda tsi, ta ghwađ Sinay ya. Hada tsu'amafnta tsi ta gwada hafu ka klamakta. ³⁹ Ka kwalagħutá dzidziha mu ta snanata, ka vziñtá hən, ka kuma vru da Masar. ⁴⁰ "Maganjnəfmaga ta Lazglafta nja mbada ta kəma nni, kabga sna a nni ta skwi ta slanagħatá* nana Musa ta hlaganjnəpta ma Masar na wu," ka hən nda Haruna. ⁴¹ Mantša fitik ya, ka tsafntá hən ta skwi manda zwanja sla ka pla għənj nani, ka skalu nja skwi ya tsaf hahən nda dzva tanj. ⁴² Ka mbədanatá Lazglafta ta hul ta hən, ka zliñtá hən nja tsələu nja tekwatsaha ta luwa manda ya nda vinda ma deftera la anabi ta mnay kazlay: Ari la Isra'ila, nja da plihata kuni ta għənj ma zata ghuni ta vaku fwađ mbsak ma mtak ya ra?

⁴³ Nja da a wa. Nja həga tumpula Mulku, nda fwata tekwatsa Refanj hlaf

† 7:34 Aya 27-34: Ngha ta Sabi 2:14—3:10.

§ 7:37 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 18:15.

* 7:40 Ngha ta Sabi 32:1, 23.

kuni ka pghata ka Lazglafta ghuni a tsi kay ra.

Tsaya dza'a kæl yu ka hlaftá kaghuni

ka tsughwadaghunaptá hadíka Babila†, ka'a.

⁴⁴ «Ma nzakwa dzidziha mu ma mtak ná, mamu si hëga tumpul pgham lu ta huzla dzratawi nda Lazglafta mida, da hëñ. Manda va ya mnanaf Lazglafta ta Musa ña magaftani ya, ka magaftá tsi manda va ya nghanj tsi. ⁴⁵ Tahula tsa, ka zlglaftá dzidziha mu guli da dadaha tanj. Ka pghaftá Dzesuwa ta hëñ ka hlamamta da tsa hadík ghzlaf Lazglafta ta mnduha mida ta këma tanj ya, kawadaga nda tsa hëga tumpul ya. Ka nzaku tsi ha ka sagha ta fitika Dawuda. ⁴⁶ Tsatsi zdananj Lazglafta ta hudí, ka dawantá da Lazglafta ña vlantá tvi, ña banaftá hëga nda ghuóa, ta tsatsi Lazglafta Yakubu. ⁴⁷ Nziya nza tsi tama, Salumunj ta baftá tsa hëga ya. ⁴⁸ Tsaw had Lazglafta ta luwa ta nzaku ma hëga baf mnda sèla manda va ya mna Anabi kazlay:

⁴⁹ Ta luwa vla nzakwa dá,

vla fa sèla dá ya guli ná, hadík ya.

Mndara wati hëga ya dza'a kuni bidifta na?

Wati vli ya præk ka lama dá dida na?

⁵⁰ I'i a ta magaftá tsa skwiha ya ra kè'a ya †.»

⁵¹ Ka Atiyen guli mantsa: «Kaghuni ná, tæñtæña ghëña ghuni. Ta hëga Lazglafta ta kaghuni ná, duduzla ka kuni nzata, va a kuni ta sna gwada da Sulkum nda ghuóa manda va tsa nzakwa dzidziha ghuni ya wa. ⁵² Wati ma anabi ya kul ganaptá dzidziha ghuni ta iri na? Ta pslapsla hëñ ta gwal ya ta mna gwada ta ghëña mndu ta nzakway tdukwa. Ta na fitik na guli, ka skwaptá kaghuni ta tsa mndu tdukwa ya ka dzata. ⁵³ Kaghuni ka ghëña ghuni ta tsu'aftá zlahu nda ma dzva duhwala Lazglafta, ka kwalaghutá kuni ta snatá tsa zlahu ya guli,» ka'a.

Mtakwa Atiyen

⁵⁴ Na snay tanj ta tsa gwada ya, ka sli'avaftá hëñ manda binzaunj ta ghëña Atiyen, ka hi'idè hëñ ta dzvu ka wuslikay. ⁵⁵ Ama ka nghadaftá Atiyen, mndu ya nda ndagha nda Sulkum nda ghuóa, ta luwa. Ka nghanjtá tsi ta glakwa Lazglafta nda Yesu ta hlanú nda ga zeghwa Lazglafta. ⁵⁶ Ka'a nda hëñ kay guli mantsa: «Wana nda ngha yu ta gunatá luwa. Wa'a Zwanja mndu ta sladu nda ga zeghwa Lazglafta,» ka'a. ⁵⁷ Ka hlaftá hëñ ta wi katakata, ka dzadzamtá dzvu ma slámëñ, ka vavalaftá hëñ tida. ⁵⁸ Ka tsèhlaftá hëñ ka klaghata tahula luwa, ka zlertsay nda pala ña dzata. Ka pghatá la ka maslæmtsaka tsa skwi ya ta lguta tanj da sana galaóay, Sawulu hgani. ⁵⁹ Ta zlertsè hëñ ta

Atiyen nda pala ya, ta magè tsatsi ta du'a da Lazglafta. Ka'a mantsa: «Mgham Yesu, tsu'a ta hafa dá,» ka'a. ⁶⁰ Ka tsèlbatá tsi, ka gwadata nda lwi dagala. Ka'a mantsa: «Mghama dá, ma mbèdanaf ka ta hëñ ta na dmaku na,» ka'a. Tahula mnatani ta tsaya, ka sabè hafu sref mida.

8

¹ Ka zdëganatá tsa dzatá Atiyen ya ta Sawulu.

Zlaftá ghuya ðanwa ña gwal zlg hay nda ñuduf

Badu tsa fitik ya zlafta ghuya ðanwa katakata ta slanaghatá gwal zlg hay nda ñuduf ma luwa Ursalima. Ka gazlaghutá inda gwal zlg hay nda ñuduf da sana vliha ta hadíka Zudiya, nda ya ta hadíka Samari. Gwal ghunay yeya ta pdata hada. ² Mamu sana mnduha ta zlëña Lazglafta, ka padamtá hëñ ta Atiyen, ka tawamtá hëñ katakata.

³ Ña Sawulu ya tani, kuma zadënanatá gwal zlg hay nda ñuduf ñani. Ka dza'a tsi da hëga da hëga kasa zgwana nda mi'aha, ka pgha hëñ da gamak.

Mnay Filip ta Lfida Gwada ma luwa Samari

⁴ Tsa gwal ta gazlaghuta ya ná, ra luwa ña tanj ta magay ka mna gwada ta ghëña Lfida Gwada. ⁵ Ka laha Filip da luwa Samari, ka mnè tsi ta gwada ta Kristi ña mnduha hada. ⁶ Zdëganazdá tsa gwada ta mnè Filip ya ta hëñ. Tets ka skwa turtuk ndaghatá dëmga ta sna tsa gwada ta mnè tsi ya, nda ya ta ngha tsa mazëmzëmha ta maga tsi ya guli, ⁷ kabga ta sli'agapli'a ghwadaka sulkumha nda dza lili ma ndaghatá mnduha. Nda ndagha gwal nda raghwa, nda gwal matavaghu sèla tanj ta mbambafu. ⁸ Tsaya tama, ma rfu tsa luwa ya katakata.

⁹ Tsaw mamu sana mndu ta hgu lu ka Simunj ma tsa luwa ya. Nda kda fitikani ma tsa luwa ya ta ksa slna nda zava. Ta zlëñ nda zlëña mnduha ma luwa Samari. Ka mndu dagala klafta tsi ta ghëñani. ¹⁰ Nda zwani tani, nda galata mnduha tani demdem, zdëganazdá tsa mndu ya ta hëñ. «Nana mndu na ná, mbrakwa Lazglafta ya ta hëga lu «ka mbraku dagala yeya,» ka hëñ tazlay. ¹¹ Zdëganazdá tsa mndu ya ta hëñ, kabga nda kda fitikani ta maganatá slna ta hëñ nda tsa zavani ya. ¹² Tahula zlg hafta tanj ta tsa gwada Filip ta mnay ña tanj ta ghëña Mgham Lazglafta, nda ya ta ghëña hga Yesu Kristi ya, ka maganaftá lu ta batem ta hëñ, nda zgwana tani, nda mi'aha tani. ¹³ Va tsa Simunj ya guli, ka zlg haftá tsatsi, ka maganaftá lu ta batem. Ka ndi'anavatá tsi ta vgha ta Filip, ka nghè tsi ta mandëmmimiha nda

mazəmzəmha ta magə Filip ya, ka ndərmim tsi.

¹⁴ Snaŋta gwal ghunay ta nzakway ma Ursalima kazlay: Zlghafzlgħa gwal ma luwa Samari ta gwada Lazglafta kə'a, ka ghunadapṭa həŋ ta i Piyer nda Yuhwana, da həŋ. ¹⁵ Lagħa tsahaya da həŋ, ka magə həŋ ta du'a ta ghəŋa taŋ, kada mutsafta həŋ ta Sulkum nda ghuḅa. ¹⁶ Tsaw si ta sa a Sulkum nda ghuḅa ta ghəŋa ya dər ka turtuk ma həŋ wa. Batem kwenkwen yeya maganaft lu ta həŋ ma hga Mgham Yesu. ¹⁷ Lagħa i Piyer nda Yuhwana ka fanagħatá dzvu ta həŋ, ka mutsaftá həŋ ta Sulkum nda ghuḅa. ¹⁸ Na nghay Simuŋ ta tsa vla Sulkum nda ghuḅa ŋa mnduha ma fanagħata gwal ghunay ta dzvu ta həŋ ya, ka klaftá tsi ta tseḍi ka vlay ŋa taŋ. ¹⁹ Ka'a mantsa: «Vlihawavla ta tsa mbraku ya ta i'i guli, ŋa mutsafta mndu dza'a fanagħata i'i guli ta dzvu, ta Sulkum nda ghuḅa,» ka'a nda həŋ. ²⁰ Ka Piyer nda tsi mantsa: «Ka zada tseḍa għa nda kagħa tani, ka si nda tseḍi ta mutsa lu ta skwa mbalay da Lazglafta ka ka ta gray ya. ²¹ Had'ŋa għa ma na skwi na wu, had'ima għa mida guli wu, kabga slada a ŋudufa għa dar ta kama Lazglafta wa. ²² Vzizvza ta tsa ghwadaka ndana għa ya, ka dawā ka da Mgham ta plighistani ta dmakwa tsa ndanagħa ya, ka dza'a magaku tsi. ²³ Ta nghadapṭá yu ná, ksuxsa ghwadaka skwi ta kagħa, ma gamaka dmaku ka,» ka'a nda tsi. ²⁴ Ka tsa Simuŋ ya nda həŋ mantsa: «Kdawkwdək, magawa vardá kaghuni ta du'a ta ghəŋa dá, kada kwala tsa skwiha mna kuni ya da slidighata,» ka'a.

²⁵ Tahula mnaŋta taŋ ta gwada ta ghəŋa Yesu Kristi nda gwadani tani, ka vragħatá həŋ da luwa Ursalima ka dza'a nda mna gwada ma ndagħata sana luwaha ta hadika Samari.

Filip nda mnda luwa Itiyupi

²⁶ Ka duhwala Lazglafta nda Filip mantsa: «Sli'afslí'a ka dza'a ka nda Sud, ka dza'a ka da tsa vli ta saha ma Ursalima ŋa dza'a da luwa Gaza ya, ya ka mtaḱ tsa vli ya,» ka'a. ²⁷ Ka sli'afṭá tsi ka lagħwi. Tsaw mamu sana mnda la Itiyupi si ta lagħwi da maga du'a da Lazglafta ma luwa Ursalima. Tsa mndu ya ná, ka kuṭitik nzakwani. Mndu dagala ya ma slna, ma dzvani inda gadghəla sana marakw, Kandes hga tsa marakw ya ta nzakway ka Mghama la Itiyupi. ²⁸ Ta vru tsi dzaghani, ka nzamtá tsi ma mwata plisani, ka dza'a nda dzaŋa deftera anabi Isaya. ²⁹ «Gavadaghagava tavata ya mwata plis ya,» ka Sulkum nda Filip. ³⁰ Ka ndadagħatá Filip. Ta snə tsi ná, ta dzaŋa deftera anabi Isaya tsa mnda la Itiyupi ya. Ka'a nda tsi mantsa: «Nda sna ka ta na skwi ta dzaŋ ka

na ra?» ka'a. ³¹ Ka tsa mndu ya mantsa: «Waka yu dza'a snaŋta ka mndif a mndu na?» ka'a zlghaftá wani. Ka hgadaftá tsi ta Filip nzanavata. ³² Wya tsa vli ta dzaŋ tsi ya: «Manda kla tuwak da vli hnay klagħata lu. Manda nzatá nzakwa zwaŋa tuwak kul had' ta gwadafta ta kwitə lu ta swidani ya kə'a nzata, pslaf a ta wani wa.

³³ Ma hanaganatani ta ghəŋani, ka tsanagħatá lu ta guma, ka dzata. Had' mndu dza'a kulajṭá mndəra taŋ wu, kabga zadanazada ta hafani ta ghəŋa hadik*,» ka'a.

³⁴ Ka tsa mnda la Itiyupi ya dawəŋta da Filip mantsa: «Kdəkkdək, mnihamna ka ta ghəŋa wa ta gwada na anabi na ta na gwada na! Ta ghəŋa ghəŋani re, ari ta ghəŋa sana mnda a na?» ka'a. ³⁵ Ka zraftá Filip ta gwada ta ghəŋa tsa vli dzaŋaf tsi ya, ka mnanajṭá tsi ta Lfida Gwada ta ghəŋa Yesu. ³⁶ Tata mbaḍa həŋ ta tvi, ka lagħa həŋ slafta ta imi ma ghwa. Ka tsa mnda la Itiyupi ya nda tsi mantsa: «Ya wana imi na ní, nu dza'a pyafta magadifṭa batem na?» ka'a. [³⁷ «Ka zlghafzlgħa ka nda ŋudufa għa, ta magaku,» ka Filip. «Mantsa nzakwani, zlghafzlgħa yu nda ŋudufa dá kazlay: Yesu Kristi ná, Zwaŋa Lazglafta ya kə'a,» ka tsa mndu ya nda tsi.] ³⁸ Ka sladanatá tsi ta tsa mwata plisani ya. Ka saha həŋ nda Filip mida ka lamə həŋ da imi, ka maganaftá Filip ta batem. ³⁹ Manda kdəkwa taŋ ta sabi ma tsa imi ya, ka klagħatá Sulkuma Mgham Lazglafta ta filip, gi kudətaŋ nghəgla a tsa mnda la Itiyupi ya wa. Ka kdə tsatsi ta ksa tvani, ka dza'a nda rfu. ⁴⁰ Ka zlagapṭá Filip ma luwa Azutu. Ka rə tsi ta luwaha ka dza'a nda mna Lfida Gwada, ka lagħwi trezekw da luwa Sezere.

9

Hgafṭa Yesu ta Sawulu

¹ Ma tsa fitik ya, zlanava a Sawulu ta ghuyanapṭá dāŋwa nda rwanatá duhwalha Mgham Yesu wa. Ka sli'afṭá tsi ka lagħa slanagħatá la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, ² ŋa dawafṭá delewer ŋa dza'ani vlanṭá la maliha ma həga tagħa skwa la Yahuda ma luwa Damas. Tsa delewer ya dza'a vlanṭá tvi, ka slanagħasla tsi ta gwal zlghay nda ŋuduf hada, ŋa kasaftani ta həŋ ka hlakta da luwa Ursalima. ³ Tata mbaḍa həŋ ta tvi, ndusadagħa ndusa həŋ nda luwa Damas tama, ka saha tsuwadək wanaftá Sawulu. ⁴ Ka zləmbagatá tsi ta hadik, ka snə tsi ta sana lwi ta hgay, ka'a mantsa: «Sawulu! Sawulu! Kabgawu ta kəl ka ka giri ŋa da na?» ka'a. ⁵ «Wa kagħa ní Mghama dá?» Ka Sawulu nda tsi. «I'i Yesu ta gə ka tiri

* 8:33 Aya 32-33: Ngha ta Isaya 53:7-8.

na da yeya, ⁶ Sli'afslia' a gha, ka dza'a ka da huda luwa Damas. Hada dza'a mnaghata lu ta skwi na magay gha,» ka'a nda tsi. ⁷ Ndandrakawa, ka tsa gwal ta pgha Sawulu ya nzata. Nda sna han na lwi mndani, ama nghan a han na tsa mndu ta gwada ya wa. ⁸ Ka sli'afsta Sawulu ta hadik. Ka'a ka nghan yu ta vli ka'a, nghan a ta vli wa. Ka ksafsta lu ta dzvu ka klaghata da luwa Damas. ⁹ Ka zata tsi ta fitik hkan, nghan a ta vli wu, zan a ta skwi wu, san a ta imi guli wa.

¹⁰ Tsaw ma tsa Damas ya, mamu sana mndu zlgay nda nuduf ta hge lu ka Hananiya. Ka Mgham Yesu nda tsi manda skwi ma suni mantsa: «Hananiya!» ka'a. «Wana yu Mghama da,» ka Hananiya. ¹¹ «Sli'afslia' ka dza'a ka ta tvi, ta tsa tvi ta hge lu ka tvi nda ga zeghwi ya, ka dawanta ka ta sana mnda la Tarsus, ta hge lu ka Sawulu, wa'a ma hage ga Yuda ya. ¹² Ya wa'a ta maga du'a ndanana. Ka nghansta tsi manda skwi ma suni ta sana mndu ta hge lu ka Hananiya ta lami ka fa dzvu ta ghanani, kada nghaglant a tsi ta vli,» ka'a nda tsi. ¹³ Ka Hananiya mantsa: «Mghama da, nda ndagha mnduha ta mnihta gwada ta ghan na tsa mndu ya, ka rusifta han na tsi inda ghwadaka skwi magana tsi ta mnduha gha ma Ursalima. ¹⁴ Ka sagha tsi da hadna nda mbraku ya mutsaf tsi da malaha ta ghan na gwal dra skwi na Lazglafta, na kasa inda gwal ta hgansta hga gha,» ka'a. ¹⁵ Ka Mgham Yesu nda tsi mantsa: «La! I'i ta zbapsta tsa mndu ya na ghunay da, na mnahansta hga da ta sanaha ma mnduha, nda ya na mghamha, mantsa ya guli na mnduha la Isra'ila. ¹⁶ Dza'a marananama i'i ka ghan na da, ta inda ghuya dan ya tkwe' dza'a tsi ghuyay ta ghan na hga da,» ka'a. ¹⁷ Ka sli'afsta Hananiya tama ka laghwi. Ka lam a tsi da tsa hage ya. Ka fanaghat a tsi ta dzvu ta Sawulu. Ka'a nda tsi mantsa: «Sawulu! Zwanama da ka. Tsa Mgham Yesu ta maraghansta ghanani ta tvi ya, ta ghunidikta na nghaglant a gha ta vli, nda ya na ndaghaghafta nda Sulkum nda ghu6a,» ka'a. ¹⁸ Ka gi sli'agata skwiha manda njulan manda njulan ta ira Sawulu, ka nghaglant a tsi ta vli. Ka sli'afsta tsi, ka maganafta lu ta batem. ¹⁹ Ka zuta tsi ta skwa zay, ka vravakta mbrakwani.

Zrafta Sawulu ta mna Lfida Gwada ma luwa Damas

Ka nzdavata tsi ts6akw fitik kawadaga nda gwal zlgay nda nuduf ma Damas. ²⁰ Ka gi sli'afsta tsi ka mnay ma hage tagha skwa la Yahuda, ka'a mantsa: «Yesu na, Zwan na Lazglafta ya,» ka'a. ²¹ Ka ndermim inda gwal ta snay nda ndermima. Ka han na mantsa: «Nana mndu na a ta ganapsta iri katakata ta gwal ta hga hga Yesu ma luwa Ursalima kay ra? Sagha da kasa han na

hansta la mali ta ghan na gwal dra skwi na Lazglafta a tsi kay ra?» ka han na. ²² Ka gdavata Sawulu ka mnay: «Yesu na, Kristi ya,» ka'a. Ka kbanafta tsi ta la Yahuda ta nzakway ma luwa Damas. Sna a han na tsi skwi na zlgahanafstawi wa.

²³ Labla fitik mida tama, ka dzrafta la Yahuda ta wi na zba dzata Sawulu. ²⁴ Ka nzata han na ta watgha luwa nda rvidik tani, nda fitik tani ka dakwatsay na dzata. Ka slramta tsa skwi dzraf han na da slman na Sawulu. ²⁵ Ta sana rvidik tama, ka famta gwal zlgay nda nuduf ta Sawulu ma gwadzegwer ka tsghiginta nda ta ghurum ta muhula luwa.

Nzakwa Sawulu ma luwa Ursalima

²⁶ Bhadaghatani da luwa Ursalima, ka zb a tsi ta guyafta vgha nda gwal zlgay nda nuduf. Ka zlan na han na zlan na, kabga graf a han na kazlay, varda mnda zlgay nda nuduf ya ka'a wa. ²⁷ Ama ka klafsta Barnabas, ka pghadaghat a slnaghat a gwal ghunay. Ka rusanafsta Barnabas ta han na ka Sawulu nghansta Mgham Yesu ma tvi, nda ya ka Mgham Yesu gwadganata. Rusanafha ta han na guli, kinawu ka Sawulu fat a ghanani ka mna Lfida Gwada nda hga Mgham Yesu ma luwa Damas. ²⁸ Daga badu tsa ya, ka ksafsta tsi ta nzaku nda han na. Ta labla han na, ta vrakvra han na ta mna Lfida Gwada nda hga Mgham Yesu ma Ursalima. ²⁹ Ta gwadgana gwada ta la Yahuda nda sna ta gwada Grek, ta zlarday ta gwadaha nda han na. Na tan tani, zba htsinani na dzata na tan. ³⁰ Snan na zwanama, ka pghaghat a han na da luwa Sezare. Hada, ka ghunaghat a han na da luwa Tarsus.

³¹ Ma tsa fitik ya, lefdekw nzata nza-kwa guyat a ghan na gwal zlgay nda nuduf ta hadika Zudiya, nda ya ta hadika Galili, nda ya ta hadika Samari. Ta mbray han na ta vgha ka nzaku nda hanata ghan na mista Mgham Yesu. Ta sgaku nda sga han na dzakatahuda Sulkum nda ghu6a.

Mbanafsta Piyer ta Ayniya

³² Piyer ya na, ra inda vli ka nghanaghat a gwal zlgay nda nuduf nani. Ma sana fitik, ka laha tsi nghanaghat a gwal zlgay nda nuduf ma luwa Lida. ³³ Ka slafsta tsi sana mndu ta hge lu ka Ayniya ta hani ta ghzlan. Ma tghasa vakwani tsa manda raghwatani. ³⁴ Ka Piyer nda tsi mantsa: «Ayniya! Yesu Kristi ta mba kagha. Sli'afslia' ka payanata ka ta ghzlan na gha,» ka'a. Ka gi sli'afsta Ayniya. ³⁵ Nghan na inda gwal ma luwa Lida, nda gwal ma da6i ma luwa Sirun ta tsa mndu ya na, ka zlgafsta han na ta Mgham Yesu.

Vranamta Piyer ta hafu ma Tabita

³⁶ Mamu sana marakw ma luwa Yafa ta hgə lu ka Tabita mataba gwal zlgħay nda n̄uduf. Tsaya «Durkas» nda gwada Grek, manda mnay kazlay: Madva kə'a ya. Daga- gala n̄erma skwi maga tsi, ta katay ta gwal ka pdu. ³⁷ Ma tsa fitikha ya, ka ksafat̄ d̄an̄ya ka mtut̄ tsi. Tahula mbazata, ka klaft̄ lu ka famta ma dzuguvi ta ghəja sana h̄aga. ³⁸ Tsaw ndusa tsa luwa Yafa ya nda luwa Lida. Ka snant̄ tsa gwal zlgħay nda n̄uduf ma Yafa ya kazlay, wa'a Piyer ma luwa Lida kə'a. Ka ghunadapt̄ h̄əj ta mnduha his da tsi. Ka h̄əj nda Piyer mantsa: «Kd̄akkd̄ak sawi misimmisim da ān̄ni,» ka h̄əj. ³⁹ Ka sli'af̄t̄ Piyer ka labə kawadaga nda tsa mnduha ya. Manda ḡhadaghatani, ka kladaft̄ lu da tsa dzuguvi ta ghəja sana h̄aga ya. Ka sli'af̄t̄ inda mi'a wadgu wamta ka taw, ka maray n̄ani ta l̄gut̄ nda dzampa ya maganaf Tabita ta h̄əj ma nzakwani ta nda iri. ⁴⁰ Ka Piyer nda inda mndu ma h̄aga mantsa: «Labwala la dzibil,» ka'a. Ka saghu h̄əj. Tahula tsa, ka tsəlōat̄ Piyer ka maga du'a. Ka mbədavat̄ tsi tv̄ə mbli. Ka'a mantsa: «Tabita, Sli'af̄sli'a!» ka'a. Ka gnan̄t̄ Tabita ta iri. Nghan̄tani ta Piyer, ka sli'avat̄ tsi ka nzata nda nza. ⁴¹ Ka n̄anat̄ Piyer ta dzvu, ka sli'anaft̄ ka sladata. Ka hgadam̄t̄ tsi ta gwal zlgħay nda n̄uduf, nda tsa la wadguha ya, ka maranant̄ h̄əj ta nzakwani nda hafu. ⁴² Ka snanaghat̄ tsi ta inda gwal ma Yafa. Ka zlgħaft̄ ndəghata mnduha ta Mgham Yesu. ⁴³ Ka nzat̄ Piyer ka nzdavata ma Yafa ga sana mnda k̄ba huta, Simuḡ hgani.

10

Maravata duhwala Lazglafta da Kwarney

¹ Mamu sana mndu ta hgə lu ka Kwarney ma luwa Sezare. Tsatsi mali ta ghəja sana ghuḡa la sludza la Ruma ta hgə lu ka «ghuḡa la Italiya.» ² N̄erma mndu tsa mndu ya nda gwal ga tan̄ tani. Ta zl̄əj̄ya ta Lazglafta, daga- lala mnduha la Yahuda mbaha tsi. Ta magay ta du'a da Lazglafta inda fitik. ³ Ma sana fitik ta nzemndi h̄k̄an tama, ka slanaghat̄ sana mazəmzəm. Ka nghan̄t̄ tsi ta duhwala Lazglafta ta lamə da h̄aga ga tan̄ ka hgan̄ta. «Kwarney!» ka'a nda tsi. ⁴ Ka nghə tsi ta tsa duhwala Lazglafta ya nda zl̄əj̄ nda zl̄əj̄. Ka'a mantsa: «Nya ni Mghama da!» ka'a. «Bhadaf̄ha tsa maga du'a ta maga ka ya, nda tsa mbaha mnduha ta mbah ka ya da Lazglafta, k̄al tsi ka havapta ka kagha. ⁵ Ghuna nda va nana ta mnduha da luwa Yafa da mnanat̄ Simuḡ ta hgə lu ka Piyer ya ka sagha tsi. ⁶ Ya wa'a ga sana mnda k̄ba huta Simuḡ hgani tawa draf̄ h̄ga tan̄ ya,» ka tsa duhwala Lazglafta ya nda tsi. ⁷ Na gi laghwa tsa duhwala Lazglafta ta gwada

nda tsi ya, ka hgaft̄ tsi ta kwalvahani his nda n̄erma sludzani turtuk ta ksanat̄ slina manda ghalya. ⁸ Tahula rusanaftani ta h̄əj ta inda tsa skwi ta luta ya, ka ghunaghat̄ tsi ta h̄əj da luwa Yafa.

Mnanant̄a Sulkum nda ghuḡa ta gwada ta Piyer

⁹ Gamahtsimani ta labə tsa mnduha ya ta tvi, ndusa h̄əj ka lamə da tsa luwa Yafa ya, ka laf Piyer ta d̄əd̄emat̄ ghəja h̄aga da maga du'a. Ta ghwan̄ a fitik ma ghəj̄ nda tsa ya wa. ¹⁰ Ka kuzlanaf̄t̄ maya ta Piyer, ta kumay ma ta skwi n̄a zay. Tata d̄ə nda da lu ta skwi zay n̄ani. Ka slanaghat̄ sana mazəmzəm. ¹¹ Ka nghə tsi ta gunata luwa, ka saha sana skwi manda gat̄a gwada habuḡ lu ta wani ta wani, ka saha ta had̄ik. ¹² Inda nimitak fwaḡ sala mistani, nda skwiha ta mbaḡa nda hud̄i ta had̄ik, nda zarakha tani mida. ¹³ «Sli'af̄sli'a gha Piyer ka hana ka, ka za ka,» ka sana lwi gwadganata. ¹⁴ Ka Piyer mantsa: «Va a yu Mghama da wa. Had̄ skwa mbida nda skwi kul raku ka zay ta kd̄ə walan̄t̄a lami da wa da wu,» ka'a. ¹⁵ «Ka nda ra tsa skwi ya ka zay ka Lazglafta ya n̄a, ma nghə kagha ka skwi kul raku ka zay,» ka tsa lwi ya ka mahis nda tsi. ¹⁶ H̄k̄an vranaf̄tani mantsa ya, ka vrīnt̄ tsi ta tsa skwi ya ta luwa.

¹⁷ «Nu mnd̄ara tsaya ma skwi tama,» ka Piyer ta ndana klat̄a ghəja tsa mazəmzəm ta slanaghat̄a ya, nda ḡhadaghat̄a tsa gwal ghunaf Kwarney ya ta watgha manda kd̄akwa tan̄ ta dawan̄t̄a vla h̄aga la Simuḡ. ¹⁸ «Hadna ta nzakwa Simuḡ ta hgə lu ka Piyer ya ra?» Ka h̄əj gwadata nda lwi kuzlahkuzlah. ¹⁹ Tata ndana skwi ta ghəja tsa mazəmzəm ya Piyer kay n̄a, «Wya mnduha h̄k̄an ta psa kagha, ²⁰ sli'af̄sli'a ka laha ka, n̄a dza'a gha kawadaga nda h̄əj. Yaha ka da dga ghəj̄, kabga i'i ta ghunaghat̄a h̄əj,» ka Sulkum nda ghuḡa nda tsi. ²¹ Ka sli'af̄t̄ Piyer ka saha slanaghat̄ tsa mnduha ya. «Wana yu, i'i tsa mndu ta psə kuni ya. Nya ta klagaghunaghat̄a na?» ka'a nda h̄əj. ²² «Kwarney ka mali ta ghəja ghuḡa sludzi, ta nzakway ka n̄erma mndu, ta zl̄əj̄ya Lazglafta, ta ghubu inda la Yahuda ya ta ghunan̄nakta. Duhwala Lazglafta ta mnanata n̄a hgadapt̄a kagha da tan̄ n̄a sna skwi dza'a ka mnanata,» ka h̄əj nda tsi. ²³ Ka h̄ladam̄t̄ Piyer ta h̄əj, ka han̄ h̄əj hada.

Sli'af̄t̄a Piyer ka laghwi da Kwarney

Gamahtsimani, ka sli'af̄t̄ tsi ka laghu mista tan̄. Ka sli'af̄t̄ sanlaha ma zwanama ma luwa Yafa ka pghaghat̄a h̄əj. ²⁴ Ka ḡhadaghat̄a h̄əj da luwa Sezare. Gamahtsi- mani, ta kzlaykzlay Kwarney nda la ga tan̄ tani, nda h̄duhuda grahani gwal hagaf tsi

ya, ta hən̄. ²⁵ Manda 6hadaghata Piyer, ka lagha Kwarney da guyya, ka zləmbatá tsi ma ghuvani ka ga zgu njani. ²⁶ «Sli'afslí'a, mndu i'i guli,» ka Piyer ka sli'anafita. ²⁷ Tata dza'a nda ghwa yiva hən̄ nda Kwarney, ka lamə tsi da həga. Ka slanaghata tsi ta hiátá mnduha hada. ²⁸ Ka'a nda hən̄ mantsa: «Nda sna kuni ná, pyafpya lu ta guyya mnda la Zudiya ta vgha nda la mayəm, balavakata lamə da həga ga tan̄. Tsaw had mnda səla ya n̄a mnay kazlay: Nda ghuḅa yeya, ghuḅa a yeya ka guya vgha nda tsi wu kə'a wu, ka Lazglafta marihata. ²⁹ Tsaya kwal yu kul dgan̄tá ghən̄j ka sagha hgan̄ar ka ta i'i. Ta kumay yu tama ta snan̄tá ghən̄ja skwi kəl kuni ka hgaktá i'i,» ka'a. ³⁰ Ka Kwarney mantsa: Ma fwada fitik na, manda va na luwa, ta maga du'a yu ma həga ḁa ta nzəmndi hkən̄, ka gi sagha sana mndu nda sudatá lguta n̄usliŋ tilil ta vghani ta kəma ḁa. ³¹ Ka'a nda i'i mantsa: «Kwarney, snasna Lazglafta ta du'a gha, havaphava guli ka mbaha mnduha ta mbah ka. ³² Ghuna tama ta mnduha da luwa Yafa da hgaghaktá Simun̄j ta hḡe lu ka Piyer ta nzaku ga sana mndu, Simun̄j hgani, mnda kḡa huta, ta wa drəf hgani ya,» ka'a. ³³ «Gi kəl yu ka ghunadaptá mnduha da kagha. Dina na sagha sagha ka na. Ndanana, wana an̄ni demdem ta kəma gha n̄a sna skwi ya mnagha Mgham n̄a mnan̄nata,» ka'a.

Piyer ta gwada ga Kwarney

³⁴ Mbaḁa Piyer ka zlraftá gwada. Wya ka'a: «Kahwathwata, ndanana grafta yu kazlay: Had Lazglafta ta gala mndu wu kə'a. ³⁵ Inda mndu der má ma mndəra la wa tsi ta zlənja hgani, ka maga skwi tḁukwa ná, zḁəganazḁa. ³⁶ Ghunafghuna Lazglafta ta gwadani n̄a zwana la Isra'ila ma mnanan̄tá Lfidá Gwada ta nzaku nda ma Yesu Kristi, ta nzakway ka Mghama inda mnduha, ta hən̄. ³⁷ Nda sna kuni ta skwi ta zlrafta ta hadika Galili, ka zlu'utá tsi ta vli ta hadika Zudiya demdem, tahula kḁakwa Yuhwana ta mna gwada, nda ya ta maga batem. ³⁸ Nda sna kuni ka Lazglafta pghəganaghata mbrakwa Sulkum nda ghuḅa ta Yesu Kristi mnda la Nazaret. Nda sna kuni guli ka Yesu ranafita inda vli ka maga zḁaku, ka mbamba gwal ghurgana halaway ta hən̄, kabga kawadaga Lazglafta nda tsi. ³⁹ An̄j, nda nza an̄ni ka masləmtsəka inda skwi maga tsi ta hadika la Yahuda nda Ursalima. Ka dzatá lu nda ma zlən̄afta ta udzu. ⁴⁰ Ka sli'aganaptá Lazglafta nda hafu baḁu mahkən̄. Ka vlan̄tá tsi ta tva maran̄tá ghən̄jani. ⁴¹ N̄a tsa an̄ni tin̄laghu Lazglafta ta zbapta n̄a nzakway ka masləmtsəkani ya. N̄a tsa an̄ni si ta za skwi, ka sa skwi kawadaga nda tsi ya maran̄ta tsi ta ghən̄jani, tahula sli'agaptani ma taba

gwal nda rwa ya. N̄a inda mnduha demdem a maran̄ta tsi ta ghən̄jani wa. ⁴² Tsatsi ta mnan̄nata, ka mna kuni n̄a mnduha, ka sladanafita kuni kazlay: Tsatsi sladana Lazglafta ka mnda tsa guma ta ghən̄ja gwal nda hafu, nda ya ta ghən̄ja gwal nda rwa kə'a. ⁴³ Inda la anabi ná, mnamna hən̄j ta ghən̄jani kazlay: Dər wati ma mndu ta zlgħafta dza'a mutsay ta planatá dmakwani, nda ma mbrakwa hgani,» ka'a.

Saha Sulkum nda ghuḅa ta ghən̄ja gwal kul nzakway ka la Yahuda

⁴⁴ Tata mna tsa gwadaha ya Piyer, ka saha Sulkum nda ghuḅa ta ghən̄ja inda tsa gwal ta sna tsa gwada ya. ⁴⁵ Ka ndərmim inda tsa gwal zlgħay nda n̄uduf nda tsa fafada tan̄ ta labə mista Piyer ya kay, ta vlagata Lazglafta ta Sulkum nda ghuḅa ta ghən̄ja inda tsa gwal kul nzakway ka la Yahuda ya. ⁴⁶ Ka snə hən̄j ta gwadaj tsa mnduha ya ta gwada nda sanlaha ma gwada. Ka zləzlvu hən̄j ta glakwa Lazglafta. Ka Piyer mantsa: ⁴⁷ «Dza'a pyafpya lu ta maganaftá batem nda imi ta na mnduha na, ya wana mutsafmutsa hən̄j ta Sulkum nda ghuḅa manda va amu na ra?» ka'a. ⁴⁸ Ka Piyer guli mantsa: «Maganafita batem ta hən̄j nda hga Mgham Yesu Kristi,» ka'a. Tahula tsa, ka ndəbanata hən̄j ta dzvu n̄a nzḁavatani tsəbakw fitik da hən̄j.

11

Rusay Piyer ta skwi ta maguta ma Ursalima

¹ Ka snan̄tá gwal ghunay nda zwanama ta nzakway ma hadika Zudiya kazlay: Zlgħafzlgħa gwal kul nzakway ka la Yahuda ta gwada Lazglafta guli kə'a. ² Manda vradaghata Piyer da luwa Ursalima, tus gwal zlgħay nda n̄uduf nda ḁatsa fafada tan̄ nda gwada nda Piyer. ³ «Lamla ka da həga ga gwal kul ḁatsaku fafada tan̄, ka za skwa zay kawadaga nda hən̄j,» ka hən̄j nda tsi. ⁴ Ka zlraftá Piyer ta rusay n̄a tan̄ turtuk turtuk ta tsa skwi ya luta. ⁵ Ka'a mantsa: «Ma nzakwa ḁa ma luwa Yafa, ta maga du'a yu tama, ka sladiḡhatá sana mazəmzəm. Ka nghan̄tá yu ta sana skwi dagala manda gatá gwada nzakwani n̄an̄ana lu ta wa kuzibidimani ta wa kuzibidimani ta saha daga ta luwa, ka ndusaḁivata. ⁶ Ka faftá yu ta iri tida ka vit-say, ka nghan̄tá yu ta skwiha fwad fwad səla mista tan̄, nda nimitak, nda skwiha ta mbaḁa nda huḁi, nda zarakha mida. ⁷ «Sli'afslí'a gha Piyer ka hana ka, ka za ka ta hən̄j,» ka sana lwi gwadgihata. ⁸ «Va a yu Mghama ḁa wa, had skwa mbida nda skwi kul raku ta kḁə lami da wa ḁa wu,» ka yu. ⁹ «Ka nda ra, ka Lazglafta ya ná, ma nghə ka ka skwi kul raku,» ka tsa lwi ya gwadglagata ta luwa ka mahis. ¹⁰ Hkən̄ kə'a vrəglanafita

manda va tsaya. Ka vriñtá lu ta tsa skwi ya ta luwa. ¹¹ Ta va tsa luwa ya, nda 6hadaghata sana mnduha hkən ghunaf lu ta hən daga ma luwa Sezare, ña sliđighata ma tsa həga ta nzaku yu ya. ¹² «Ka dza'a ka mista tan, yaha ka da dga ghən,» ka Sulkum nda ghu6a nda i'i. Ka pghaftá na mnduha wana hən hadna na ta i'i da luwa Sezare, ka lamə ñni demdem da həga ga Kwarney. ¹³ Ka rusanñaftá tsa mndu ya kə'a nghanťá duhwala Lazglafta ta sladu ma həga ga tan. Ka'a nda tsi mantsa: «Ghuna ta mndu da luwa Yafa ña hgaktá Simun, ta hgə lu ka Piyer ya, ka sagha tsi, ¹⁴ ña mnaghunatani ta gwadaha ya dza'a klaghaktá mbaku, ña kagha nda həga gha tani demdem,» ka'a. ¹⁵ Ta zlrayszray yu ta gwada tama ná, ka saha Sulkum nda ghu6a ta ghəña tan manda va ya ta magaku nda amu tanťan ya. ¹⁶ Ka havaktá yu ta gwada Mgham Yesu ta mnay kazlay: Yuhwana ná, nda imi maga tsatsi ta batem, kaghuni ya, nda Sulkum nda ghu6a dza'a magaghunafta lu ta batem kə'a ya. ¹⁷ Ka si Lazglafta ta vlanťá tsa Sulkum nda ghu6a ya ta tsa mnduha ya, manda va ya vlama lu ta amu ma zlglafta mu ta Mgham Yesu Kristi ya ní, wa i'i tama ña dzanamtá wi ta Lazglafta?» ka'a. ¹⁸ Tahula snanťa tan ta tsa gwada ya, ka lóatá hən demdem, ka zlezlvu hən ta Lazglafta «ta vlanťá tva mbəđanaftá nzakwa tan ta gwal kul nza-kway ka la Yahuda kada mutsafta hən ta vərda hafu tama,» ka hən.

¹⁹ Tsa ghuya danwa ta slata ma kdə fitika dzatá Atiyen sagha ya, ta wutsanatá gwal zlgħay nda ñuduf. Ka sli'aftá sanlaha ka lagħwi dikw da luwa Finisi, ta lagħu sanlaha da Kiprus, ta lagħu sanlaha da Anťakiya. Ka mnə hən ta gwada Lazglafta ña la Yahuda ka zlanťá mnay ña sanlaha ma mnduha. ²⁰ Mbada sanlaha ma gwal zlgħay nda ñuduf ta nzakway ka mnduha la Kiprus nda la Sireñ, ka sli'afta ka lagħu da luwa Anťakiya, tvə la Grek. Ka mnə hən guli ta Lfida Gwada Mgham Yesu ña tan. ²¹ Kawadaga mbrakwa Mgham Yesu nda hən, kəl ndəghata mnduha ka zlgħafta, ka mbəđaghutá vgha tvə Mgham Yesu. ²² Ka snanaghata tsi ta Igliz ma luwa Ursalima. Ka ghunaftá hən ta Barnabas da luwa Anťakiya. ²³ Manda 6hadaghatani, ka nghanťá tsi ta zđakatahuda Lazglafta, ka rfu tsi ta rfu. Ka vlanťá tsi ta mbraku ta hən ña gđavata tan nda fatá ñudufa tan ta Mgham Yesu. ²⁴ Tsaw tsa Barnabas ya ná, ñerma mndu ya, mnda zlgħay nda ñuduf ya ndəghu ndəgha nda Sulkum nda ghu6a. Ka sgavaghata ndəghata mnduha ta zlgħaftá Mgham Yesu.

²⁵ Ka sli'aftá Barnabas ka lagħwi da luwa Tarsus, da zba Sawulu. ²⁶ Manda slaftani tida, ka klagaghata tsi da luwa Anťakiya. Tən

vakwa tan hada kawadaga ta ksa slna ma Igliz. Ka tagħa hən ta skwi ña ndəghata mnduha guli. Ma luwa Anťakiya zlrafta lu ta hga gwal zlgħay nda ñuduf, ka la krista. ²⁷ Ma tsa fitik ya, ka sli'aftá la anabi ma luwa Ursalima ka laha da luwa Anťakiya. ²⁸ Mamu sani mataba tan ta hgə lu ka Agabus. Ka'a mantsa: «Dza'a slaku maya ta ghəña hadik demdem,» ka'a manda ya mnana Sulkum nda ghu6a. Ka slatá tsi tama ma fitika gay Klawdi ta mgham. ²⁹ Ka gwal zlgħay nda ñuduf sladanata mantsa: «Inda mndu, ka vla tsi ta skwi ya lavin tsi ta vlay ña tsəghay ña kata zwanama ta nzaku ma hadika Zudiya,» ka hən. ³⁰ Ka tskaftá hən, ka vlanťá i Barnabas nda Sawulu, ña klanťá la galata mnduha ma hadika Zudiya.

12

¹ Ma va tsa fitik ya, ka zlraftá mgham Hiridus ta ghuya danwa ña Igliz. ² Ka dzatá tsi nda kafay ta Yakubu, zwanamani ma Yuhwana. ³ Ta nghə tsi ná, zđaganazda tsa skwi ya ta la Yahuda. Ka ksaftá tsi ta Piyer guli ma fitika skala buradi kul had is mida ya. ⁴ Tahula ksaftani, ka tsamtá tsi ma gamak. Ka pghatá tsi ta ghu6a sludzi fwad fwad ña mbađay tan ta vgha ta nghay. Tahula kdata ma skala Pak ta ndana tsi ta tsanaghata guma banluwa. ⁵ Ma tsa ñatá Piyer ma gamak ya tama, ka ñavata Igliz ka maga du'a ka ñdanđá ta ghəñani.

Zliñťá Piyer

⁶ Ta tsa rvidik ña tsadakwa vlani ya ta ndana Hiridus ta tsanaghata guma. Ta hani Piyer nda tsatani ma tsuhwalha his ma takataka sludziha his. Ta nzaku gwal nga watgha guli nda tvə watgha. ⁷ Gi ka zlagaptá duhwala Lazglafta ka tsuwadakanaftá vli ma tsa dzuguvi ya. Ka nduhudantá tsi ta Piyer ma ñwazli6. «Sli'afslí'a misimmisim,» ka'a nda tsi. Gi stak saha tsa tsuhwalha ya tsa ta dzvani. ⁸ «Hbana 6anava gha ka sudamta ka ta 6a6aha gha,» ka duhwala Lazglafta nda tsi. Ka magatá tsi mantsa. «Fava lguta gha, sawi mista da,» ka'a nda tsi. ⁹ Ka sagħu Piyer ma gamak mista tsa duhwala Lazglafta ya. Zban a tsatsi kazlay: Kahwathwata na skwi ta magə duhwala Lazglafta na re ari ki na kə'a wa. Zlah suni na skwi na ta fidaghata, ka tsatsi ta ndanay. ¹⁰ Ka tsughwadagaptá hən ta tanťana ghu6a tsa gwal ta nga mnduha ya, tsughwadapha hən ta mahisani. Ka lagħa hən tavata sana watgha haf lu nda kufur ta tva lami da huda luwa. Ka gunutá tsa watgha ya ka ghəñani ta wa ira tan. Ka sabə hən, ka ksaftá hən ta tvi, gi ka zlanatá duhwala Lazglafta hada.

¹¹ Ma tsa fitik ya zlrafta Piyer ta snanťá skwi ta magaku. «Ndanana, grafta yu dar kazlay: Mgham Yesu ta ghunagatá duhwalaní

klaptá i'i ma dzva Hiridus nda ya ma inda ghwadaka skwi si ta kumə la Yahuda ta sladfighatani,» ka'a.

¹² Na snanṭani kazlay: Manda va tsaya nzakwani kə'a, ka sli'aftá tsi ka laghwi da Mari mani ma Yuhwana, ta hǝ lu ka Markus ya. Hada, nda hiəa tskatá vgha mnduha ta maga du'a. ¹³ Ka lagha Piyer dzanṭá watgha lamə da hǝga. Ka gavadaghatá sana marakw ka kwalva, ta hǝ lu ka Ruda, da sna lwani. ¹⁴ Ka tsatsaftá tsi ta lwa Piyer, ka rfu tsi ta rfu. Ma ṅa gunatani ta tsa watgha ya ná, ka hwayaghatá tsi da huda hǝga da mnay kazlay: Wa'a Piyer ma bli kə'a. ¹⁵ «Nda ksa ka da skwi ra!» ka hǝṅ nda tsi. «Kahwathwata ta mna yu,» ka'a ta ghəṅani. «Ba sulkumani ya,» ka hǝṅ. ¹⁶ Mbada Piyer ka dǝavata ta dza watgha. Manda gunata tanṭa ta watgha ka nghanṭá hǝṅ ta Piyer. Ka ndarmim hǝṅ. ¹⁷ Kǝkǝdǝkǝ, ka Piyer nda dzvu ka lǝanata hǝṅ. Ka rusanaftá tsi ta hǝṅ ka Mgham Yesu kligiṅta ma gamak. «Ka dza'a kuni da rusanaftá i Yakubu nda sanlaha ma zwanama,» ka'a nda hǝṅ guli. Ka gi saba tsi ka laghwi da sana vli. ¹⁸ Tsadákwa vlani, ka kǝutá la sludzi katakata. «Ka wu nuta na Piyer na tama?» ka hǝṅ. ¹⁹ «Psawa manda va psay,» ka Hiridus. Lay, ngha a wa. Laghani ka dadawanaptá vli ta tsa gwal si ta nghay ya. Ka vlatá tsi ta tvi, ṅa psalatá hǝṅ. Tahula tsa, ka sli'aftá Hiridus ma Zudiya ka laha da luwa Sezare, ṅa nzdavata ka fitik tsəbəkww hada.

²⁰ Ka ǝsauftá mgham Hiridus ta ṅuduf katakata ta ghəṅa gwal ma luwa Tir nda Sidun. Ka dzraftá tsahaya ta wi ka skwa turtuk ṅa lagha ta kamani. Ka sutá hǝṅ ta ghəṅa Blastus ta nzakway ka zwira mgham ya. Ka lagha hǝṅ dawa dzrafta nda mgham, kabga ma hadika tsa mgham ya ta saba skwi ṅa zay tanṭ. ²¹ Baḍu tsa fitik tsaf hǝṅ ya, ka sudavatá Hiridus ta lguta ma mgham mghamani, ka nzafta ta dughurukwani, ka ṅəzlatá tsi banjuwa. ²² «Lazglafta ta gwada, mndu a wu,» ka mnduha hlaftá wi. ²³ Gi hadahada, ka dzunṭá duhwala Lazglafta ta Hiridus, kabga kwalani kul vlanṭá glaku ta Lazglafta. Ka dughwadutá mtarak, ka mtutá tsi.

²⁴ Mbada gwada Lazglafta ka ta vgha, ka sgaku mbsaka gwal zlgħay nda ṅuduf nda sga. ²⁵ Manda kdṅta i Barnabas nda Sawulu ta slna ya ghunaf lu ta hǝṅ da Ursalima, ka vraghutá hǝṅ. Ka klinṭá hǝṅ ta Yuhwana, ta hǝ lu ka Markus ya, mista tanṭ.

13

Zabaptá i Barnabas nda Pwal ṅa dza'a mna Lfida Gwada

¹ Ma Igliza luwa Anṭakiya ná, mamu la anabiha nda gwal ta tagha skwiha ṅa mnduha.

Hahəṅ na i Barnabas, nda Simeyuna ta hgu lu ka mnda ṅra ya, nda Lukiyus mnda la Sireṅ, nda Manahəṅ ta glafta kawadaga nda Hiridus, ya si ta ga mgham ta hadika Galili ya, nda Sawulu. ² Ma sana fitik, ka tskavatá hǝṅ ka maga du'a nda sumay. «Hlapwa i Barnabas nda Sawulu ya mataba ghuni, ṅa maga slna ya hǝṅ yu ta hǝṅ,» ka Sulkum nda ghuəa, nda hǝṅ. ³ Tahula kdṅta tanṭ ta tsa suma nda maga du'a ya, ka fanaghatá hǝṅ ta dzvu ta hǝṅ ka zlinṭá hǝṅ.

I Barnabas nda Pwal ma luwa Kiprus

⁴ Ka sli'aftá i Barnabas nda Sawulu, ghunafər Sulkum nda ghuəa ta hǝṅ, ka laghu hǝṅ da luwa Selusi. Hada ṅlafta hǝṅ ta kwambalu, ka laghwi ta hadika Kiprus, ta tsavata ma drǝf. ⁵ Manda ǝhadagħata tanṭ da luwa Salamina, ka mnə hǝṅ ta gwada Lazglafta ma hǝga tagha skwa la Yahuda. Kawadaga Yuhwana Markus nda hǝṅ ṅa zlgħanṭá hǝṅ. ⁶ Ka tadaptá hǝṅ ta tsa hadik ya ka ǝhadagħata da luwa Pafus. Ka slanaghatá hǝṅ ta sana dǝgha, ta hgu lu ka Baryusuwa, sana mnda la Yahuda ya ta niṅṭá ghəṅani ka anabi. ⁷ Tavata ṅumna tsa hadik ta tsavata ma drǝf ya ta nzakwa tsi. Tsa ṅumna ya ná, Sergiyus Palus, mndu nda ghunizlak ma ghəṅani ya. Ka hǝaftá tsi ta i Barnabas nda Sawulu, kabga ta kumay ta snanata gwada Lazglafta. ⁸ Lagha tsa dǝgha ta hgu lu ka Alimas nda gwada Grek ya, ka dzadza wa tanṭ ka zba mbǝdṅṅta zlgħay nda ṅudufa tsa ṅumna ya. ⁹ Mbada Sawulu, ta hgu lu ka Pwal ya, nda ndǝghatani nda Sulkum nda ghuəa, ka vlazlaftá iri tida. ¹⁰ «Kuslemberbera magakwa għa, dagala nana mnda għa, zwanṅa halaway ka, ghuma inda skwi tdúkwa ka. Yawu dza'a zlanṭa kagħa ta mbǝdṅṅta tva Lazglafta ta nzakway ka tdúkwanina? ¹¹ Kzla tama, wya Mgham dza'a dzughusta, ṅa ghulpəta għa. Dza'a nzdavanzda ka, had' ka dza'a nghanṭá fitik wu,» ka'a. Gi hadahada tdik vli ta wa ira Alimas manda vli girvidik. Ka tatam tsi ta tatamaku ka zba mndu ṅa ksay ta dzvu. ¹² Nghanata ṅumna ta tsa skwi ta maguta ya ná, ka zlgħaftá tsi nda ṅudufani. Lanaf la tsa skwi ta taghə lu ta ghəṅa Mgham Yesu ya katakata.

I Pwal nda Barnabas ma luwa Anṭakiya

¹³ Ka sli'aftá i Pwal nda għani ka lami da kwambalu ma luwa Pafus, ka laghwi da Perge ta hadika Pamfali. Ka dǝatá Yuhwana Markus ta vgha nda hǝṅ, ka vraghuta da luwa Ursalima. ¹⁴ Ka sli'iglaftá hǝṅ ma luwa Perge, ka laghwi da luwa Anṭakiya ta hadika Pisisi. Baḍu Sabat, ka lamə hǝṅ nzata ma hǝga tagħa skwa la Yahuda. ¹⁵ Tahula dzadzanaf la lu ta vli ma deftera zlahā Musa, nda ya ma deftera anabiha, ka maliha ma tsa hǝga tagħa skwa la Yahuda ya nda hǝṅ

mantsa: «Zwanama dá, ka mamu gwada da kaghuni ña vlanjá mbraku ta mnduha la laviñlava kuni ta gwaday ndana,» ka hən. ¹⁶ Ka sli'aftá Pwal, ka'a nda dzvu nda dzvu mantsa: Snavasna la Isra'ila nda inda gwal ta tsə́lú ta kəma Lazglafta! ¹⁷ Lazglafta mnduha la Isra'ila ta zbaptá dzidziha mu ña ñlanafá hən, ma fitika nzakwa tanj ta hadika Masar. Ka hligintá tsi ta hən ma tsa hadik ya nda mbrakwani. ¹⁸ Ta klay ta vaku fwad mbsak maga tsi ta su'a nzaku nda hən ma mtak. ¹⁹ Tahula tsa, ka zadanatá tsi ta mndəra mnduha ndəfán ta hadika Kan'ana, ka vlanjá tsi ta tsa hadik ya ta hən, ña ñatan. ²⁰ Inda tsa nzakwagapta tanj ya ná, ta klay ta vaku fwad dərək nda hutafmbsak.

«Ka vlanjá tsi ta gwal ña tsanatá guma ta hən, ha ka sagha ta fitika anabi Samuyel. ²¹ Ka dawu hən ta fanamtá mghama tanj ta hən. Ka fanamtá Lazglafta ta hən ta Sawulu zwanja Kis, ta sabi ma mndəra la Benzamen. Fwad mbsak vakwani ta ga mgham ta ghəña tanj.

²² «Ka mbədanatá Lazglafta ta hul ta Sawulu, ka mbədanamtá ga mgham ta Dawuda ta ghəña tanj. «Slafsla yu ta Dawuda, zwanja Yesay. Zə́gihazda, dza'a magay ta inda skwi ya ta kumə yu,» ka'a. ²³ Nda ma zivra Dawuda kləganaghata Lazglafta ta la Isra'ila, ta mnda mba mndu, ta nzakway ka Yesu, manda ya tamaf tsi ta imi ta sləmən yə. ²⁴ Ma kdaku Yesu ka saha, mnanamna Yuhwana ta inda la Isra'ila kazlay: Mbədanafwambəda ta nzakwa ghuni, ka magaghunafta lu ta batem guli kə'a. ²⁵ Ndu sakwa fitika kdayni ta slnani, ka'a mantsa: «Dunja wa ya ka kaghuni nda i'i na? Ya tsa mndu ta kzlə kaghuni ya a i'i wa. Wa a tsatsi ta sagha nda hula dá, slaghwa a yu dər ka plaptá zu'a ba'ah ma səlani wa,» ka'a.

²⁶ «Zwanama dá, kaghuni ta nzakway ka zivra Abraham, nda kaghuni ta zləña Lazglafta tani, ña amu tsghagamaghata lu ta na gwada ta mbaku na. ²⁷ Tsaw tama, tsatsaf a mnduha ma Ursalima nda mghamha tani ta Yesu wa. Sna a hən ta tsa gwada la anabi ta dzanə lu inda sabat ya guli wa. Ka dzanaghatá hən ta ghəña skwi mna la anabi, nda ma dzata tanj ta Yesu. ²⁸ Dər ma slanagha a hən ta skwi prak ka dzata ma mndani wu, dzadza ta na mndu na, ka hən nda Pilat. ²⁹ Tahula kdinja magatá skwi manda ya nda vinda ta ghəñani ma deftera Lazglafta, ka klaghatá hən dzata ta udza zləñay. Ka klagatá hən ka famta ma kulu. ³⁰ Ama ka sli'aganaptá Lazglafta mataba gwal nda rwa. ³¹ Nda ndəgha fitikani ta mara vgha ña gwal ta sli'afta ma Galili kawadaga nda tsi, ka lafi

da Ursalima. Tsa mnduha ya ta nzakway ndanana, ka masləmtsəkani da mnduha la Isra'ila. ³² Vərda añni, tsa Lfidá Gwada ya ta mnaghunata añni. Tsa ta ta imi tanaf Lazglafta ta zləmən yə dzidziha mu ya ná, ³³ magama ta amu, ta nzakway ka zivra tanj ya Lazglafta, ma sli'aganaptani ta Yesu ma mtaku. Wya skwi nda vinda ma Zabura his: «Zwanja dá ka,

gita yata yu ta kagha,»* ka'a.

³⁴ Sli'aganapsli'a Lazglafta ta Yesu ma mtaku, walglanja a ta mtuta ña fəgladamtá mblani da kulu ña rwutani wa.

«Tsayə kəl Lazglafta ka mnay kazlay:

Dza'a vlaghunavla yu ta tfawi nda ghu'əa, nda fa ghən tida,

ya tanaf yu ta imi ta sləmən yə ta Dawuda† kə'a ya.»

³⁵ Ka'a ma sana vli guli na:

«Had'ka dza'a zlanatá mnda gha

ñə rwutani ma kulu wu,»‡ ka'a.

³⁶ Ma fitika nzakwa Dawuda nda hafu ná, mnda ksanatá slna ta Lazglafta ya. Maga-namaga ta skwi ta kumə tsi. Ka mtutá tsi, ka lamtá lu tavata dzidzihani, ka rwuta tsi.

³⁷ Ama tsa mndu sli'aganap Lazglafta nda hafu ya, walañ a rwaku ta ksanjá tsatsi wa.

³⁸ Mantsa tama zwanama, dina ka snanja ghuni kazlay: Əñka'a ka tsa Yesu ya kəl lu ka mnaghunanja nda pla dmakwa ghuni kə'a. Traptra zlahə Musa ta klaptá kaghuni ma tsa dmakwa ghuni ya. ³⁹ Ama inda mndu ta zlgəftá Yesu ná, falau' vghani. ⁴⁰ Daswa ka kuni tama, da slaghunaghatá skwi mnə la anabi kazlay:

⁴¹ «Kaghuni gwal ta mna mbrəs nda Lazglafta,

nghawangha, ndərmima wa ndərmima,

ka zwa'dutá kuni, kabga dza'a magay yu

ta fitika ghuni ta mandərmimi,

ya dər ma kinawu rusaghunafta lu ná,

grafta a kuni dəkdek wu kə'a ya§».

⁴² Manda saba i Pwal nda Barnabas ma həga tagha skwi, «Kdəkwdək, ka vrakta kuni bađu sana Sabat da mnəglanjatá na gwada na,» ka lu nda hən. ⁴³ Tahula gazlata mnduha, ka sli'aftá ndaghata la Yahuda nda gwal ta lami nda la da dina la Yahuda mista i Pwal nda Barnabas. Ka ghu hən ta yiva. Ka vlə i Pwal nda Barnabas ta mbraku ña tanj. «Dihawawa diha ma zđakatahuda Lazglafta,» ka hən nda hən.

⁴⁴ Sagha tsa sana Sabat ya, ka ts kavatá wər mnduha ma tsa luwa ya demdem ña sna gwada Lazglafta. ⁴⁵ Nghay la Yahuda ta tsa tskata mnduha ya, ka lamə hən nda draku, ka dzadzə hən ta wa i Pwal, ka raraza hən. ⁴⁶ Zləñanə a i Pwal nda Barnabas ta hən wa. Ka hən mantsa: «Nda ra má ka

* 13:33 Ngha ta Zabura 2:7. † 13:34 Ngha ta Isaya 55:3. ‡ 13:35 Ngha ta Zabura 16:10. § 13:41 Habakuk 1:5.

tinlaghutá mna gwada Lazglafta ña kaghuni mazlay, ka kwalaghutá kaghuni. Ra a anñi ka mutsa hafu ña kdekedzen wu ka kuni ya, dza'a mbadaghutá vgha ñni nda tvə gwal kul nzakway ka la Yahuda ndana tama. ⁴⁷ Wya skwi mnanña Mgham Lazglafta:

“Fafa yu ta kagha ka tsuwadaka gwal kul nzakway ka la Yahuda,

ña mnay gha ta gwada ta mbaku* ta ghəña hadik tender;” ka'a.

⁴⁸ Snay gwal kul nzakway ka la Yahuda ta tsa gwada ya ná, ka rfu hən ta rfu, ka zləzlvu hən ta Lazglafta. Ka zlgħaftá inda gwal thanaf lu ta hafu ña kdekedzen, ta hən.

⁴⁹ Ka tutá gwada Mgham Lazglafta ma tsa luwa ya demdem. ⁵⁰ Ka sli'amtá la Yahuda da gagaftá gwal dagaladagala ta zləña Lazglafta, nda gwal dagaladagala ma luwa tani. Ka ganaktá hən ta giri ña i Pwal nda Barnabas, ña ñawaftá hən ma hadika tanj. ⁵¹ Ka tukwanatá i Pwal nda Barnabas ta rgitika səla tanj ta hən, ka lagħwa tanj da luwa Ikwaniya. ⁵² Ta ndagħutá ñudufa gwal zlgħay nda ñuduf ma luwa Anjakiya da rfu, nda ya nda Sulkum nda għuəa tani guli.

14

I Pwal nda Barnabas ma Ikwaniya

¹ Manda ħhadaghata i Pwal nda Barnabas da luwa Ikwaniya, ka lamə hən da həga tagħa skwa la Yahuda, ka mnə hən ta gwada Lazglafta. Ma tsa mnay tanj ya, ndada a ndaghata la Yahuda nda la Grek ta zlgħafta nda ñuduf wa. ² Ama mbaďa tsa la Yahuda kul zlgħafta nda ñuduf ya, ka gagaftá gwal kul nzakway ka la Yahuda ña gwaftawi nda hən ka zba gwada da zwanama. ³ Kulam nda tsa, ka nzďavatá i Pwal nda Barnabas ma tsa luwa Ikwaniya ya. Ka mnə hən ta gwada Lazglafta ka ñďanďa nda fatá ghən dar ta Mgham Lazglafta. Vərdá gwada tsa gwada ya, ka Mgham Lazglafta nda hən nda ma vlanjani ta mbrakwa maga mazəmzəm, nda mandərmimi ta hən. ⁴ Ka dgavaptá mnduha his gamndər ma tsa luwa ya. Gəts ya laha mista la Yahuda, gəts ya laha mista gwal ghunay. ⁵ Ka dzraftá la Yahuda, nda gwal kul nzakway ka la Yahuda, nda maliha tanj ta wi, ña linjta i Pwal nda Barnabas nda pala ña pslatá hən. ⁶ Ka snanagħatá tsi ta i Pwal nda Barnabas. Ka lagħu hən da đidifa vgha ma luwa Listra, nda ya ma luwa Derba ta hadika Ikwaniya, nda ya ma luwaha ta wanafta. ⁷ Ka mnə hən ta Lfidá Gwada ma tsa vliha ya guli.

I Pwal nda Barnabas ma Listra

⁸ Ma tsa Listra ya guli, mamu sana mndu nda rwa selani ta kul walanja mbaďanjta mbaďa daga yagata, ta nzakwani hada. ⁹ Ka

fatá tsi ta sləmən ħa sna tsa gwada ta mnə Pwal ya. Ka faftá Pwal ta iri tida. Ta ngħə tsi ná, mamu zlgħay nda ñuduf da tsi prək ka mbanafat. ¹⁰ Ka Pwal nda tsi mantsa: «Sli'afslia' ka sladata ka nda səla għa,» ka'a nda tsi nda lwi dagala dagala. Gi vďuk kə'a valavata, ka mbaďə tsi ta mbaďa.

¹¹ Nghanata tsa tskata mnduha ya ta tsa skwi maga Pwal ya, ka hlaftá hən ta wi nda gwada Ikwaniya ta nzakway ka gwada tanj. «Wana sli'agata lazglaftaha manda mnda səla tsakwam tsakwam da slamaghata*,» ka hən. ¹² «Zeyus» nana, ka hən nda Barnabas. «Hesmes» nana, ka hən guli nda Pwal, kabga tsatsi ta gwada. ¹³ Ka ksagagħatá mndu ta pla tsa Zeyus banaf lu ta həgani ta tva lami da tsa luwa ya ta lghəñħa rkanaf tsi ta rka ta watgha tsa həga ya. Ta kumay tsatsi nda tsa tskata mnduha ya tani, ta planatá ghən ta i Barnabas nda Pwal. ¹⁴ Snanja tsa gwal ghunay ta nzakway ka i Barnabas nda Pwal ya ta tsa skwi ya, ka kwahinjta hən ta lgut ta vgha tanj, ka ndadamta da taba tsa tskata mnduha. Ka hən mantsa: ¹⁵ «Nawawanawa zwanama, nahgani na dza'a kuni magay na? Mndu anñi manda va kaghuni tane. Lfidá Gwada ña anñi ta kləgaghunaghata, ka zlanja kuni ta skwa wuyayha ka mbaďakta kuni ta vgha tvə Lazglafta ya nda hafu mida, ya ta magaftá luwa nda hadik, nda inda skwiha mida tani. ¹⁶ Ghalya ná, zlinisla ta tvi ta mnduha ña ksa tvi ya ta kumə hən. ¹⁷ Anj mndani, ta kwalagħu a Lazglafta ta maranjta ghəñani nda maga zďaku wa. Ta nzəgaghunanza ta imi daga ta luwa, ta magaku skwi ma vwaha ghuni, ta hasl nda hasla kuni ta skwa zay, ta taku ñudufa ghuni da rfu,» ka hən. ¹⁸ Kulam nda va tsa mnay tanj mantsa ña tanj ya, zlahzlah ka hən pyaftá hən ta dza'a pla ghən ña tanj.

¹⁹ Ta ma tsa gwada ya hən, ka sli'adaghata la Yahuda ma luwa Anjakiya nda gwal ma luwa Ikwaniya, da baraftá tsa tskata mnduha ya. Ka zləzłertə lu ta Pwal ma ña dzata. Zlah nda mta tama ka lu ka tsəhidinjta tahula luwa ta wa mazawa. ²⁰ Ama ka lagħa gwal zlgħay nda ñuduf wanagħatá vgha, ka sli'aftá tsi ka lami da ħudá luwa.

Gamahtsimani, ka sli'aftá tsi kawadaga nda Barnabas ka lagħwi da luwa Derba.

Vragħata da Anjakiya ta hadika Siri

²¹ Ka mnə hən ta Lfidá Gwada ma tsa luwa ya. Ka mutsaftá hən ta ndəghata gwal ta zlgħafta nda ñuduf. Tahula tsa, ka vragħatá hən da luwa Listra, nda ya da luwa Ikwaniya, nda ya da luwa Anjakiya ta nzakway ta hadika Pisidi ya. ²² Ka vlanjta hən ta mbraku ta tsa gwal zlgħay nda ñuduf ya, ña dihavata tanj ma zlgħay nda ñudufa

* 13:47 Ngha ta Isaya 49:6. * 14:11 Ngha ta Slna gwal ghunay 28:6.

tanj. «Nda ma ghuya danjwa kavghakavgha dza'a lama lu da ga mghama Lazglafta,» ka hən, nda hən. ²³ Ka paghanamtá hən ta gwal ɲa nɣha mnduha ta hən ma inda vla guya ta ghəɲa mnduha Lazglafta. Tahula ndəbata tanj ta dzvu kawadaga nda suma, ka fanamtá hən ta tsa mnduha ya ma dzvu ta Lazglafta, ya zlg haf hən.

²⁴ Ka sli'aftá hən ka laghwí nda ta hadíka Pisidi, ka ɓhadaghatá hən ta hadíka Pamfali. ²⁵ Ka mnə hən ta gwaɗa Lazglafta ma luwa Perge. Ka sli'aftá hən ka laha da luwa Atali. ²⁶ Ka sli'aftá hən nda kwambalu hada guli, ka laghwí da luwa Anjakiya ta nzakway ta hadíka Siri ya. Ma tsa luwa ya mutsafta hən ta dzakatahuda Lazglafta ɲa maganató slna ya kɗa hən ta magay. ²⁷ Manda ɓhadaghatá tanj, ka tskanátá hən ta Igliz, ka rusu hən ɲa tanj ta inda skwi ya magə Lazglafta nda hən, nda ya ka'a guninistá tva zlg hay nda ɲuɗuf ta gwal kul nzakway ka la Yahuda guli. ²⁸ Ka hanavatá i Pwal nda Barnabas katakata ma luwa Anjakiya kawadaga nda gwal zlg hay nda ɲuɗuf.

15

Tskata vgha ma Ursalima

¹ Mamu sana mnduha ta sli'afta ta hadíka Zudiya, ka lagha da Anjakiya da taghay ɲa zwanama kazlay: «Ka tsa a kuni ta fafaɗa ghuni manda ya mna zlahá Musa wu katsi ná, mbaf a kuni wa» kə'a. ² Zɗagana a tsa tagha skwa tanj ya ta i Pwal nda Branabas wa. Ka zlerɗa hən ta wi nda hən ta ghəɲani ka ɲɗanɗa. Ka lu tama mantsa: Ka la i Pwal nda Barnabas nda sanlaha mataba mu da Ursalima slanaghatá gwal ghunay, nda la galata mndu, ka tsinjta hən ta gwaɗa ta ghəɲani, ka hən. ³ Ka klaftá gwal zlg hay nda ɲuɗuf ta skwi ɲa mbaɗa tanj. Ka ksaftá hən ta tvi nda ma Finisi nda ya nda ma hadíka Samari, ka dza'a nda rusay, ka gwal kul nzakway ka la Yahuda zlg haftá Mgham Yesu. Ka rfu inda zwanama ta rfu katakata ta ghəɲani. ⁴ ɓhadaghatá tanj da Ursalima, ka tsu'aftá Igliz, nda gwal ghunay, nda la galata mndu, ta hən. Ka rusu hən ɲa tanj ta skwi magə Lazglafta nda hən. ⁵ Mbaɗa sanlaha mataba la Farisa kul zlg haftá Yesu, ka sli'avafata. «Dat-say gwal kul nzakway ka la Yahuda ta fafaɗ, ka maga hən ta skwi ya mna zlahá Musa guli,» ka hən. ⁶ Ka tskavatá gwal ghunay nda la galata mndu, ɲa nɣha gwaɗa ta ghəɲani. ⁷ Ka gwadánaghatá hən ta gwaɗa katakata ta ghəɲani. Ka sli'aftá Piyer, ka'a mantsa: «Zwanama, nda sna kuni manda ghalya kazlay: Mataba ghuni zbapta Lazglafta ta i'i ɲa mnanantá Lfida Gwaɗa ta gwal kul nzakway ka la Yahuda, kada snanjta hən ɲa zlg hafta tanj kə'a. ⁸ Ka maranjá Lazglafta ya

nda sna ta ɲuɗufa inda mndu, ka tsu'aftá hən nda ma vlanjani ta Sulkum nda ghuɓa ta hən manda ya vlama tsi ta amu ya guli. ⁹ Had sana skwi dgana Lazglafta ta amu nda hahən manda ghuɓinjani ta ɲuɗufa tanj, ma zlg hafta tanj wa. ¹⁰ Ndanana tama ní, kabgawu ta kəl kuni ka zlurga Lazglafta nda fanaghatá gwal zlg hay nda ɲuɗuf ta ndəgaku ya trap dzidziha mu nda amu tani guli ta kərtay na? ¹¹ Nda ma dzakatahuda Mghama mu Yesu Kristi fatá ghəɲa amu ta mbaku manda va hahən guli,» ka'a.

¹² Sew, ka tsa tskatá vgha ya nzata. Ka zlráftá i Barnabas nda Pwal ta rusa mazəmzəmha nda skwa mandərmimi maga Lazglafta nda ma hahən mataba gwal kul nzakway ka la Yahuda. ¹³ Kɗakwa tanj ta gwaɗa ta gwaɗa, ka zlráftá Yakubu ta gwaɗa, ka'a mantsa: «Zwanama, swidwa! ¹⁴ Rusamaf rusa Simuj ká Lazglafta zlráftá nɣhapta ka gwal kul nzakway ka la Yahuda, ka zabapta tsi mataba tanj ta gwal ɲa nzata ka ɲani. ¹⁵ Ka guram nda tsaya gwaɗata la anabi ta gwaɗa tanj, manda ya nda vinda kazlay:

¹⁶ «Tahula tsaya dza'a vragavra yu, ɲa bəglafata ɗa ta həga Dawuda ta zluta ya.

Na payafata ɗa ta tsa ɓadzatani ya,

ka sladanafata.*

¹⁷ Mantsa ya dza'a kəl hamata mnduha, ka tsa gwal kul nzakway ka la Yahuda hagaf yu ɲa nzakway ka ɲa ɗa ya ka psa i'i, ka Mgham Lazglafta ta maga tsa skwiha ya ¹⁸ mnata daga manda ghalya.»

¹⁹ Ka kɗə Yakubu ta mna gwadani. Ma vlanj lu ta ghuya danjwa ta gwal kul nzakway ka la Yahuda ta mbəɗaktá vgha da Lazglafta, ka i'i nda ɲa ɗa. ²⁰ Skwi ɲa vindanaftá hən na: Zlanjta tanj ta wuya skwi, nda hliri, nda za skwi ɓərtá lu nda ɓərtá†, nda za us, kabga ²¹ daga ma nzakwagaptá, mamu mnduha ta mna gwaɗa Musa ma inda luwa. Ta dzadzanay lu guli inda fitika Sabat ma həga tagha skwa la Yahuda,» ka'a.

Tsgha ta lwi ɲa gwal kul nzakway ka la Yahuda

²² Mantsa tama, ka ndanátá gwal ghunay nda la galata mndu, nda gwal zlg hay nda ɲuɗuf, ta pasaptá mnduha mataba tanj ɲa ghunay da Anjakiya kawadaga nda i Pwal nda Barnabas. Ka psaptá hən ta i Yuda ta hgu lu ka Barsaba ya, nda Silas. Nda sgít ta hən his his mataba zwanama. ²³ Wya ka hən vindanamta ɗelewer ta hən ma dzvu:

«Anjani gwal ghunay nda la galata mndu ya ta ga zgu ɲa ghuni zwanama ta nzakway mataba gwal kul nzakway ka la Yahuda ma luwa la Anjakiya, ta hadíka Siri nda ya ta hadíka Silisi. ²⁴ Snanjagha sna gwaɗa ta

* 15:16 Nɣha ta Amus 9:11-12. † 15:20 Nɣha ta Levitik 18:6-18 nda Levitik 17:10-16.

ghəŋja sanlaha ma mndu ta sli'afda da aŋni, ka lafi da k6aghunafta kawadaga nda graha ɲni i Barnabas nda Pwal. ²⁵ Ka nzanaghatá ɲni demdem ta ghəŋjani, ka dgaptá hya mida. Ka zabaptá ɲni ta mnduha ɲa ghundaghunafta kawadaga nda graha ɲni i Barnabas nda Pwal. ²⁶ Hahəŋ gwal ta vlatá hafa tan ɲa maganata slna ta Mghama mu Yesu Kristi. ²⁷ I Yuda nda Silas ta ghunədaghunafta ɲni mista tan, ɲa rusaghunafta tan nda wubisima tan ta va na skwi vindaghunaf ɲni na. ²⁸ Skwi ta zdəganatá Sulkum nda ghu6a nda aŋni tani ná, va a ɲni ta faghunaghatá ndagaku, ka malaghutá ya ta raku tkwe' ka magay wa. Wya skwi ɲa magay ghuni: ²⁹ Yaha kuni za slu' a skwa wuyay, yaha kuni za us, yaha kuni da za slu' a skwi 6erta lu nda 6erta, yaha kuni hliri†. Ka zlanzla kuni ta maga tsa skwiha ya kati ná, magamaga kuni ta skwi dina. Ləŋləŋ ka kuni nzata,» ka həŋ.

³⁰ Ka zlanjá i Pwal nda Barnabas nda Yuda nda Silas ta həŋ ka laghwi da Aŋtakiya. Ka tskanatá həŋ ta gwal zlgħay nda ɲuduf, ka vlanjá həŋ ta tsa skwi vindanaf lu ya ta həŋ. ³¹ Tahula dzanaf, ka rfu həŋ demdem ta rfu nda mbraku ya vlan lu ta həŋ. ³² I Yuda nda Silas ta nzakway ka la anabi ya, ka nzdavata həŋ ta mna gwada ɲa tan ɲa l6a ɲuduf ɲa tan, ka mbra həŋ ma zlgħay nda ɲuduf. ³³ Tahula nzdavata tan ts6akw fitik hada, «ka 6hata kuni dughwana tama zwanama!» ka gwal zlgħay nda ɲuduf nda həŋ, ɲa vra tan slanaghatá gwal ta ghunaftá həŋ. [³⁴ Sli'af a yu wu, ka Silas ka nzaghuta hada.] ³⁵ Ka nzatá i Pwal nda Barnabas ma luwa Aŋtakiya. Ka taghə həŋ ta skwi ɲa mnduha, ka mnə həŋ ta gwada Mgham Lazglafta kawadaga nda sanlaha ma mnduha.

Dga vgha i Pwal nda Barnabas

³⁶ Ts6akw fitik tahula tsa, «vru u vra da inda vli mana u ta gwada Mgham Lazglafta, ka dza' a u naghanaghatá zwanama, ka kinawu nzakwa tan,» ka Pwal nda Barnabas. ³⁷ Si ta kumay Barnabas ta klinjá Yuhwana ta hgu lu ka Markus ya, mista tan. ³⁸ Lanaf a tsa dza'ani mista tan ya ta Pwal wu, kabga daga ta hadika Pamfali ta tsaghutá tsi ta vgha ka kwalaghutá kda dza' a maga slna kawadaga nda həŋ. ³⁹ Ka zlerdanafá həŋ katakata, ka dгатá həŋ ta vgha. Ka klaghatá Barnabas ta Markus mistani, ka ɲlafá həŋ ta kwambalu ka laghwi ta hadika Kiprus. ⁴⁰ Ta zba'atá Pwal ta Silas. «Mista gha ka Lazglafta!» ka zwanama nda Pwal, ka sli'afá tsi ka laghwi. ⁴¹ Ka rə tsi ta hadika Siri nda hadika Silisi, ka vla mbraku ɲa Igliz.

† 15:29 Ngha ta Slna gwal ghunay 15:20.

16

Pghafta Timute ta i Pwal nda Silas

¹ Ka 6hadaghatá Pwal da luwa Derba, nda ya da luwa Lистра guli. Mamu sana mnda Zlgħay nda ɲuduf hada, Timute hgani. Makwa la Yahuda ta nuta ka mnda zlgħay nda ɲuduf ta yata. Mndəra la Grek dani. ² Ta ghubay tsa zwanama ta nzakway ma luwa Lистра nda ya ma luwa lkwaniya ya ta Timute. ³ Ka kumafá Pwal ta klay ta salani, ka klə tsi. Ka tsanatá tsi ta fafad, yaha gwada da la Yahuda ta nzakway ma tsa vli ya, kabga nda sna həŋ demdem kazlay: Mndəra la Grek dani kə'a. ⁴ Ma inda luwa ta 6hadaghatá həŋ, ta mnay həŋ ɲa inda gwal zlgħay nda ɲuduf ta skwi ya tsɲ gwal zlgħay nda ɲuduf nda la galata mndu ta ghəŋjani ma Ursalima. Tsaya skwi ɲa snata ghuni ka həŋ ta mnay ɲa tan. ⁵ Ka mbrə Igliz ta vgha ma zlgħay nda ɲuduf, ka sgaku mbsaka tan inda fitik.

Fanaghatta suni ta Pwal ma Truwas

⁶ Ka pyaftá Sulkum nda ghu6a ta i Pwal nda Silas, ka mna gwada Lazglafta ta hadika Asiya. Ka sli'afá həŋ ka laghwi nda ta hadika Frizi nda ya ta hadika Galat. ⁷ Ndu sadaghatta tan ta hadika Misiya, ka kumə həŋ ta dza' a ta hadika Bitani, ama vlan ɲa Sulkuma Yesu ta tvi ta həŋ wa. ⁸ Ka kdanjá həŋ ta dza' a nda ta hadika Misiya, ka 6hadaghatá həŋ da luwa Truwas. ⁹ Hada, ka nghanjá Pwal ta sana mnda la Mekaduniya ta sladu ta kamani ma suni, ta mnay ɲani kazlay: «Sawi da Mekaduniya da kata aŋni kə'a.» ¹⁰ Tahula fanaghatta tsa suni ya ta Pwal, ka gi psə ɲni ta tva dza' a da Mekaduniya, kabga grafgra ɲni kazlay: Ta hga aŋni Lazglafta ɲa kla Lfidá Gwada da hada kə'a.

Zlgħafta Lidiya ta Yesu ma luwa Filipiya

¹¹ Ka lamə ɲni da kwambalu ma luwa Truwas, ka ksafá ɲni ta tva dza' a da luwa Samutra ta tsavata ma drəf ya. Gamahtsimani, ka laghu ɲni da luwa Nyapolis. ¹² Ka sli'afá ɲni hada ka laghu ɲni da luwa Filipiya. Tsaya luwa dagala ta tsa hadika Mekaduniya ta nzakway ma dzva la Ruma ya. Ts6akw fitika ɲni geger ma tsa luwa ya. ¹³ Bađu fitika Sabat, ka saghu ɲni ma huda luwa ka laghwi tawa ghwa, dza' a slafsla ɲni ta vla nd6a dzva la Yahuda hada ka ɲni sizlay. Ka slafá ɲni ta tskata mi'aha. Ka mnə ɲni ta gwada ɲa tan. ¹⁴ Lidiya hga sana marakw mataba tan, makwa luwa Tiyatir ya. Lguta dva ya nda bla nda bla dzvani ta dzawə tsi. Ta zlanjay ta Lazglafta guli. Ka fatá tsi ta sləmən ka sna gwada ɲni. Ka gunananjá Lazglafta ta ɲudufani, ɲa tsu' a tsa gwada ta gwada Pwal ya. ¹⁵ Ka maganafta lu ta batem nduk nda la ga tan

tani. «Ka grafgra kuni kazlay: Zlghafzlgħa yu ta Mgham Yesu kə'a, sawa da ini» ka'a ka mbladaghatá aṅni da taṅ.

Nzaku ma gamak ma luwa Filip

¹⁶ Ta dza'a ṅni da vla maga du'a ma sana fitik, ka gəmatá ṅni nda sana makwa ka kwalva ksu ghwadaka sulkum ta vlanṭá mna skwi dza'a magaku ta kəma. Dagala tsemi ta tsanakta tsi ta danahəgani, nda tsa ma slayanṣlayanani ya. ¹⁷ Ka gi mbaḍə tsi mista ṅni nda i Pwal. «Nana mnduha na ná, gwal ksanatá slna ta Lazglafta ta luwa ya, tva mbaku ta mnaghunata həṅ!» ka'a ta dza'a nda guguday. ¹⁸ Nda za fitikhani ta mna tsa gwada ya tama, ka psanaghatá tsi ta Pwal. «Nda hga Yesu Kristi, sabsa ma na makwa na,» ka'a nda tsa ghwadaka sulkum mida ya. Ka gi sabə tsi mida hadahada. ¹⁹ Nghay la danahəgani ma tsa makwa ya ta kwala taṅ kul fəglafṭá ghəṅ ta mutsa tsemi, ka hlafṭá həṅ ta i Pwal nda Silas, ka hlaghatá ta dawadawa ta kəma gwal dagala dagala. ²⁰ Ka hladaḡhatá həṅ ta həṅ da mnda tsa guma la Ruma. Ka həṅ mantsa: «Gwada ṅa kətsidá mnduha kləməṅ nana mnduha la Yahuda na. ²¹ Ka taghamatá nzaku kul ngəhamata, kul ramata tsu'ay mu, kul ramata ksay mu ta slna nda tsi, na amu ta nzakway ka la Ruma na,» ka həṅ.

²² Ka pghafṭá dəmga ta vgha ta həṅ. Ka susudaghuṭá gwal guma ta lguta i Pwal nda Silas. «Sləvawa həṅ nda krupi,» ka həṅ. ²³ Tahula sləvafṭá həṅ, ka hlaghatá lu ta həṅ da gamak. «Ka nḡha ka ta həṅ dīna,» ka lu nda mnda nḡha gamak. ²⁴ Na mnanata lu ta tsa gwada ya ta mnda nḡha gamak, ka hlaghatá tsi ta həṅ da huda həga. Ka tsat-samṭá tsi ta səlaha taṅ ma udzu. ²⁵ Ma takala tama, ka magə i Pwal nda Silas ta du'a, ka falaha nda zləzlvə Lazglafta. Ta snaysnay hamata la vu'a. ²⁶ Gi ka ghuḡzavafṭá hadik, ka gigdəvafṭá tughwa tsa gamak ya. Gi ka gwanutá inda watgha tida, ka pwalutá zidá ta inda la vu'a. ²⁷ Ka sli'avatá tsa mndu ta nḡha həṅ ya. Kə'a kə'a ná, nda gwana tsa gamak ya. Ka tsəhagafṭá tsi ta budgwani ṅa dzuvṭá vghani, ba sli'aghushia inda la vu'a kə'a sizlay. ²⁸ «Ma dzuv ka ta vgha gha, wana ṅni demdem hadna,» ka Pwal gugudata. ²⁹ «Pinifwa vu ya,» ka tsa mnda nḡha vu'a ya, ka ndadamṭá tsi zləmbatá ta kəma i Pwal nda Silas, ta ghudzaku vghani da zləṅ. ³⁰ Tahula tsa ka hliḡiṅṭá tsi ta həṅ. Ka'a nda həṅ mantsa: «Mghamha dá, nu dza'a yu magata ka da mbafta yu na?» ka'a. ³¹ Ka Pwal nda Silas mantsa: «Zlghafzlgħa ta Mgham Yesu Kristi, ka mbafta ka, kagha nda la ga ghuni tani,» ka həṅ. ³² Ka mnanatá həṅ ta gwada Mgham Lazglafta, ṅa tsatsi nda la ga taṅ tani demdem. ³³ Ka hlaghatá tsi ta həṅ ta va tsa rvidik ya ka laghwi

ghuḡinistá lkuha taṅ. Ka gi maganaftá lu ta batem ta tsa mndu ya nda la ga taṅ tani demdem. ³⁴ Ka klaghatá tsi ta i Pwal nda Silas da taṅ, ka zunustá skwi ta həṅ. Ka rfu tsa mndu ya nda la ga taṅ tani ta rfu, kabga zlghafṭa taṅ ta Lazglafta.

³⁵ Tsadəkwa vli, ka ghunaftá gwal tsa guma ta mnduha da tsa mnda nḡha vu'a ya kazlay: Zliṅzla ta həṅ kə'a. ³⁶ Ka mnda nḡha vu'a lami mnanatá Pwal mantsa: «Zliṅzla ta həṅ, ka gwal tsa guma tsghadikṭá lwi, sabwasa, ka dza'a kuni nda zdaku,» ka'a. ³⁷ Ka Pwal nda tsa gwal ghunadagħa lu ya mantsa: «Tsəṅnagħa a lu ta guma wu, ka gi slvafṭá lu ta aṅni ta kəma mnduha, ka pghamtá aṅni ma gamak, ta aṅni ta nzakway ka mnduha la Ruma ná, gi ndanana ná, sabwa sa kəḡekkək ka lu nda aṅni ra? Magava a tsaya mantsa wa! Sagħa hahəṅ kaghəṅ taṅ zliṅnistá,» ka'a. ³⁸ Ka sli'afṭá tsa gwal ghunadagħa lu ya rusanaftá gwal tsa guma. Ka ksaftá zləṅ ta həṅ, snəṅəṅ həṅ kazlay: Mnduha la Ruma i Pwal nda Silas kə'a. ³⁹ Ka lagħa həṅ da ndəḡa dzvu, ka həṅ mantsa: «Ga ghunaga ṅni ta dmaku,» ka həṅ. Ka hliḡiṅṭá həṅ ta həṅ ma gamak. Ka ndəḡanatá həṅ ta dzvu ta həṅ ṅa sli'apta taṅ ma tsa luwa ya. ⁴⁰ Saba i Pwal nda Silas ma gamak, ka lagħu həṅ da Lidiya. Tahula nghanagħata taṅ ta zwanama, ka vlanṭá mbraku ta həṅ ka sli'afṭá həṅ ka lagħwi.

17

I Pwal nda Silas ma luwa Tesalunik

¹ Ka ksaghatá həṅ ta tvi nda ma luwa Amfipulis ka zlagagħata nda ma luwa Apuliniya, ka ḡhagħata həṅ da luwa Tesalunik. Hada, mamu həga tagħa skwa la Yahuda. ² Hkəṅ Sabata Pwal ta lami ta ghəṅ ta ghəṅ manda ya snu tsi. Ka zləṛḍə tsi nda həṅ ta skwi nda vinda ma deftera Lazglafta. ³ Ka paslay ṅa taṅ, ka mnay kazlay: Dza'a ghuyə ghuya Kristi ta danwa, dza'a sli'agapsli'a nda hafu mataba gwal nda rwa kə'a. «Tsəna Yesu ta mnə yu ṅa ghuni na ná, tsaya tsa Kristi ya,» ka'a. ⁴ Ka tdəghata tsa gwada ya ta ghunisłaka sanłaha ma la Yahuda ta snay, ka lagħu həṅ mista i Pwal nda Silas. Mantsa ya ndəghata la Grek ta zləṅa Lazglafta, nda ndəghata sanłaha ma mi'aha dagaladagala guli. ⁵ Ka ndəghanaftá draku ta ṅudufa sanłaha ma la Yahuda, ka hlafṭa həṅ ta la tanda ma luwa, ka sli'anafṭa həṅ ta ṅudufa mnduha. Ka sli'adagħata həṅ da Yasuṅ, ka zbə həṅ ta i Pwal nda Silas ṅa hla həṅ ta kəma mnduha, ⁶ slanagħa a həṅ ta həṅ wa. Ka ksaghatá həṅ ta Yasuṅ nda sanłaha ma zwanama ta kəma gwal ta tsa guma ma luwa. Ka həṅ mantsa: «Nana mnduha na ta kətsidanaftá mnduha ta ghəṅa hadik, ka sagħa həṅ da

amu ndanana, ⁷ ka tsu'aftha Yasurj ta hən̄j ga tan̄j. Had̄ hən̄j ta sna zlahu ya ta fata mgham Sezar wa. Mamu sana Mgham ta hgə lu ka Yesu, ka hən̄j ta mnay,» ka hən̄j. ⁸ Snañta mnduha ma tsa luwa ya nda gwal ta tsa guma ta tsa gwada ya, ka sli'avafthā hən̄j. ⁹ Ka platā i Yasurj nda tsa sanlaha ma zwanama ya ta bika kada zliñta gwal ta tsa guma ta hən̄j.

I Pwal nda Silas ma luwa Bere

¹⁰ Girvidik tama, ka kdikintā gwal zlgħay nda ñuduf ta i Pwal nda Silas da luwa Bere. Bhadaghata tan̄j da hada, ka lamə hən̄j da həga tagha skwa la Yahuda. ¹¹ Mal la Yahuda ma Bere zdakwa ghəña tan̄j ka gwal ma luwa Tesalunik, kabga fafa hahəñ ta ghəña tan̄j kahwathwata ka sna gwada Lazglafta. Inda fitik hən̄j ta vitsa vindatā skwi ma deftera Lazglafta ña nghan̄j ka manda va tsaya tsi re, ka manda va tsaya a wa a tsa skwi ta mnə Pwal ña tan̄j ya. ¹² Nda ndəgha la Yahuda ta zlgħafta nda ñudufa tan̄j. Mantsa ya ndəghata mi'aha dagaladagala mataba la Grek nda zgwana tan̄j tani. ¹³ Snañta tsa la Yahuda ma luwa Tesalunik ya kazlay: Wa'a Pwal ta mna gwada Lazglafta ma luwa Bere kay guli kə'a, ka sli'adaghata hən̄j da tsa luwa ya sli'anafthā ñudufa mnduha. ¹⁴ Ka gi kdikintā zwanama ta Pwal nda ta wa drəf, ta nzaghuta i Silas nda Timute ma luwa Bere. ¹⁵ Ka klaghatā gwal pghay ta Pwal, tep da luwa Atina. Ma sli'a tan̄j ka vru, ka mnanatā Pwal ta hən̄j kazlay: Ka sagha i Silas nda Timute slidighata misimmisim ya kə'a.

Pwal ma luwa Atina

¹⁶ Ma tsa nzakwa Pwal ta kzla i Silas nda Timute ma luwa Atina ya, ka nanaghan̄tā tsi ta skwa wuyayha ma tsa luwa ya, ka kuzlanafthā tsi ta ñuduf katakata. ¹⁷ Mantsa tama, ka ghu tsi ta yiva nda la Yahuda, nda ya nda gwal ta zləña Lazglafta ma həga tagha skwa la Yahuda. Mantsa ya guli nda inda mndu ta guyatā tsi nda hən̄j ta dawadawa vli inda fitik. ¹⁸ Mamu gwal ta tagha dzan̄ja tva mbađā gwada ta hgə lu ka la Ipikuri, nda Situyikiya ta mbađā gwada nda tsi guli. «Nu ta yə na mndu na katək na?» ka sanlaha. «Gwada ta sana Lazglafta kul had̄ hadna ta gwadə tsi.» Ka sanlaha, kabga snay tan̄j ta mnay Pwal ta gwada ta Yesu nda sli'agapta ya sli'agap tsi mataba gwal nda rwa. ¹⁹ Ka klaghatā hən̄j ta Pwal mista tan̄j, ka kladaghata ta kəma gwal dzra gwada ta sana kudun̄jur ta hgə lu ka Ariyupas. «Dza'a snañnamsna ka ta na lfida skwi ta taghə ka na rki na? ²⁰ Nana gwada ta mnə ka na ná, ka lfidani nzakwani da añni. Ta kumay ñni ta snañta klatā ghəñani,» ka hən̄j nda tsi. ²¹ Inda la Atina nda la matbayha ma tsa luwa ya, tsa lfida skwi yeya ta gwagwadu lu, ta snə lu kwenjkenj. ²² Ka sladatā Pwal ta

kəma tsa gwal dzra gwada ya, ka'a mantsa: «Kaghuni mnduha la Atina, ta nghan̄daptā yu dər ndigandiga ná, ñanañta kuni ta dina. ²³ Ma fitika ranafthā da ta vliha ma na luwa ghuni na ná, ka slaslanaghata yu ta skwiha ta ndəbu kuni ta dzvu ña tan̄j. Ka slafthā yu ta gwir vindaf lu ta skwi tida kazlay: Ña Lazglafta kul snañta lu kə'a. Mantsa nzakwani, tsa skwi ta ndəbu kuni ta dzvu ñani kul snañta kuni ya ná, tsaya sagha yu da mnaghunata. ²⁴ Tsaya Lazglafta ta magafthā hadik nda inda skwi tida tani. Tsatsi Mgham ta ghəña luwa nda hadik. Had̄ ta walan̄ta nzaku ma həga ya baf mndu nda dzvani wa. ²⁵ Psanj a ta katu da mnda səla ña vlan̄tā skwi wa. Had̄ skwi pda tsatsi guli wa. Tsatsi ta famta hafu ma inda mndu ta kəl mndu ka hafu. Tsatsi guli ta vlata inda hamata skwi. ²⁶ Nda ma mndu turtuk zlagagin̄ta tsi ta inda mnduha, ka pghata hən̄j təbsa' ta ghəña hadik demdem. Ka daganatā fitika inda skwi, kwakwaranaha ta inda tan̄j ta hadik ña nzakwa tan̄j. ²⁷ Mantsa ya kə'a magafthā, kabga ña zbay tan̄j ta Mgham Lazglafta, ma tatamay tan̄j ta zbay. An̄ mndani, di'ñaghu a nda amu wa. ²⁸ Əñka'a ka tsatsi ta kəl mu ka nzaku nda hafu, dər ta kəl mu ka gigdavata, dər ta kəl mu ka nzaku.

Mantsa ya mnata gwal fa laha mataba ghuni guli: «Kahwathwata mndəra tan̄j amu guli,» ka hən̄j.

²⁹ Ka si mndəra tan̄j ma Lazglafta amu ya, ra a ka ndanay mu ta granafthā Lazglafta nda tsa skwa wuyayha tsatsaf lu nda dasu, nda ya nda kufur, nda ya nda pala tsana a mnda səla ka ghəñani ta magafthā ya wa. ³⁰ Ñaw lu 6a, ka Lazglafta nda mnduha daga manda ghalya, kabga kwala tan̄j kul snañta. Ndanana tama, ta hga mnduha Lazglafta ma inda vli ka mbədanafthā hən̄j ta nzakwa tan̄j, ³¹ kabga fafa ta fitik ña tsanaghata guma nda tvani ta inda ghəña hadik. Zbapzba Lazglafta ta mndu ña maga tsaya ka sli'aganapthā tsi mataba gwal nda rwa. Manda tsaya maranantā Lazglafta ta inda mndu kazlay: Tsatsi vardā mnda tsa guma zbap yu,» ka'a.

³² Na tsa snañta tan̄j ta mnay Pwal ta gwada ta sli'agapta mataba gwal nda rwa ya, ka ghuəbasu sanlaha nda ghubasa ta Pwal. «Ña snəglanavata ñni bađu ma sani ta tsa gwada ta mnə ka ya,» ka sanlaha.

³³ Ka sli'afthā Pwal mataba tan̄j ka laghwi. ³⁴ Mataba va tsaya ná, mamu sanlaha ta zlgħafta, ka laghu hən̄j mistani. Mataba tan̄j, mamu Deniz, ta nzakway tekw tsatsi mataba gwal ta dzra gwada ma Ariyupas, nda sana marakw Damaris hgan̄i, nda sanlaha guli kawadaga nda hən̄j.

Pwal ma luwa la Kwareñt

¹ Tahula tsa, ka sli'äftá Pwal ma luwa Atina, ka laghwi da luwa Kwareñt. ² Hada, ka guyatá tsi nda sana mnda la Yahuda ta hgu lu ka Akilas, ya lu ta hadika Punj. Sli'äftani yeya ta hadika Italiya kawadaga nda markwa tanj Priskila, kabga ka sli'apsli'a inda la Yahuda ta hadika Ruma ka mgham Klawdi mnata. Ka guyaftá Pwal ta vgha nda hñj. ³ Ka skwa turtuk slna ta magə hñj. Həga tumpul ta dadah hñj. Tsaya kəl Pwal ka gwaftá vgha nda hñj. ⁴ Inda fitika Sabat Pwal ta zlərdá gwada ma həga tagha skwa la Yahuda, nda la Yahuda nda ya nda la Grek, kabga ta kumay ta tdaktá hñj nja zlgħaftá gwada Lazglafta.

⁵ Manda zlanja i Silas nda Timute ta hadika Mekaduniya, ka lagha slanagħatá Pwal, ka vzatá Pwal ta ghəñani ka mna gwada. Ka paslə tsi nja la Yahuda kazlay: Yesu ná, Kristi ya kə'a. ⁶ Ka grunjtá la Yahuda ka rarazay. Mbadá Pwal ka tukwanatá rgi-tika lgutani ta hñj. Ka'a nda hñj mantsa: «Ta ghəña ghuni ka skwa ghuni, daga ndana nda sli'a yu tvə gwal kul nzakway ka la Yahuda,» ka'a. ⁷ Ka sli'äftá tsi hada ka lagha da sana mndu, Tirtiyus Yustus hgani. Ta zləñay tsa mndu ya ta Lazglafta. Tavata həga tagha skwa la Yahuda həga tanj. ⁸ Ka zlgħaftá Krispus ta nzakway ka mgham ta ghəña həga tagha skwa la Yahuda ta Mgham Yesu, mantsa ya la ga tanj guli. Nda ndəgha gwal ma Kwareñt guli ta snanjtá gwada Pwal, ka zlgħaftá hñj, ka maganaftá lu ta batem ta hñj.

⁹ Ta sana rvidik, ka gwadganatá Lazglafta ta Pwal nda ma suni. Ka'a mantsa: «Yaha zləñ da ksafatá kagha da haftá ka ta wi Pwal, kdəñ gwadaj. ¹⁰ Kawadaga yu nda kagha, had mndu dza'a walarjta faftá dzvu ta kagha nja ghuya danwa nja gha wa. Nda ndəgha mnduha da ta ma na luwa na,» ka'a. ¹¹ Ka zata pwal ta vaku nda tili mku' ma tsa luwa ya, ta taghanaftá mnduha ta gwada Lazglafta.

¹² Ma fitika nzakwa Galiyuna ka numna ta hadika Akaya tama, ka gwaftá la Yahuda ta wi ka grunjtá Pwal. Ka kladaptá hñj da vla tsa guma. ¹³ Ka hñj mantsa: «Nana mndu na ta bara mnduha nja tsələbu ta kəma Lazglafta, ka zluñtá skwi mna zlahu,» ka hñj. ¹⁴ Ta dza'a dza'a Pwal da gwada mantsa, ama ka gi tsu'äftá Galiyuna ta gwada nda la Yahuda. Ka'a mantsa: «Ka had mndu dza lu wu katsi, had sana dmaku ta bluta wu katsi, had yu ta snaghunata, a la Yahuda wa. ¹⁵ Ka si ta ghəña zwana gwadaha, nda ya ta ghəña hgu, nda ya ta ghəña zlahu ghuni ta zlərdá kuni ya, dzik nda kaghumi tsa. Va a yu ta tsa guma ta ghəña tsa skwiha ya wu,» ka'a. ¹⁶ Ka ghzlaftá tsi ta hñj ma vla tsa guma. ¹⁷ Ka

gwaftá hñj ta wi ta Sustene, ta nzakway ka mgham ta ghəña tsa həga tagha skwa la Yahuda ya, ka ksafatá, ka dğapta ta wa tsa vla tsa guma ya, gvalanə Galiyuna wa.

Vraghata Pwal da luwa Anťakiya

¹⁸ Ka nzdəglavatá Pwal tsəbakw fitik ma Kwareñt. Tahula tsa, ka sli'äftá tsi kawadaga nda i Priskila nda Akilas, ka zlanjtá zwanama, ka lami da kwambalu, ka laghwi ta hadika Siri. Ma kdə tsi ka lami da kwambalu, ka htsatá tsi ta ghəñani ma luwa Sanjre, si wadana tsi ta Lazglafta. ¹⁹ Ka bhadagħatá hñj da luwa Afisus, ka zlanatá Pwal ta i Priskila nda Akilas. Ka sli'äftá tsi ka lami da həga tagha skwa la Yahuda, ka ghwa yiva nda la Yahuda hada. ²⁰ Ka ndəbə hñj ta dzvu da tsi, má nja nzdavatanani da hñj, ama dvaf a Pwal wa. ²¹ «Ta dza'a vragaghavra yu ka ta dvay Lazglafta,» ka'a nda hñj.

Ka nlaftá tsi ta kwambalu ma Afisus ka laghwi. ²² Ka bhadagħatá tsi da luwa Sezare. Ka sli'äftá tsi hada guli ka laghwi da luwa Ursalima da ganagħatá zgu ta Igliz karaku, ma kdaku tsi ka laghwi da luwa Anťakiya. ²³ Tahula nzdavatanani gerger ma luwa Anťakiya ta hadika Siri, ka sli'äftá tsi ka laghwi da ranafatá hadika Galat, nda hadika Frizi, ka vla mbraku nja inda gwal zlgħay nda juđuf.

Apwalus ma luwa Afisus nda ya ma Kwareñt

²⁴ Mamu sana mnda la Yahuda, Apwalus hgani, ma luwa Alegzandri yata lu. Ka lagha tsi da luwa Afisus. Mnda gwada ya, nda sna ta vindata skwiha ma defteri. ²⁵ Tagħaf tagħa ta skwi ta tva Mgham Yesu. Ká ka nda warakatani. Ta tagħay ta skwi ta ghəña Yesu nda tvani nja mnduha. Anj mndani, maga batema Yuhwana yeya snanj tsi. ²⁶ Ka mnə tsi ta gwada nda tsafaratá vgha ma həga tagha skwa la Yahuda. Snay i Priskila nda Akilas ta skwi ta mnə tsi, ka hgagħatá hñj nja sganagħata taghanaftá skwi nda tvani ta ghəña gwada Lazglafta. ²⁷ Tahula tsa, ka kumaftá Apwalus ta dza'a ta hadika Akaya*. Ka sganagħatá zwanama ta mbraku, ka vindanaftá hñj ta delewer ta gwal ta tsa hadik ya nja tsu'äfta tanj nda rfu. Bhadagħatani da hada, ka katanjtá tsi nda zdaku ya vlanj Lazglafta ta gwal ta ghadatá zlgħafta. ²⁸ Ka gwadə tsi ta gwada banluwa nda la Yahuda, ka traptá hñj ta skwi nja nrapta. Ka marananjtá tsi ta hñj ta skwi nda vinda ma defteri kazlay: Yesu ná, Kristi ya kə'a.

19*Pwal ma luwa Afisus*

* 18:27 Ngha ta Slna gwal ghunay 18:12.

¹ Ma fitika nzakwa Apwalus ma luwa Kwarent, ka ranafat Pwal ta vli ta ghwáha ta hadíka Asiya, ka 6hadaghatá tsi da luwa Afisus ka slaftá tsi ta sanlaha ma gwal zlg-hay nda nɔɔɔf hada. ² Ka'a mantsa: «Mut-safmutsa kuni ta Sulkum nda ghu6a ma zlg-hafta ghuni ra?» ka'a dawantá da hɔɔɔ. Ka hɔɔɔ nda tsi mantsa: «Ta sna a nni ta skwi ta hɔɔ lu ka Sulkum nda ghu6a wa,» ka hɔɔɔ. ³ «Mndɔɔrga wati batem magaghunaf lu na?» ka'a nda hɔɔɔ. «Mndɔɔrga nja Yuhwana maganaf lu,» ka hɔɔɔ nda tsi. ⁴ Ka Pwal mantsa: «Gwal ta tsu'afat ka mbɔɔdanafatá nzakwa tan, maganaf Yuhwana ta batem ta hɔɔɔ. Ka Yuhwana nda hɔɔɔ na: Zlg-hafwazlg-ha ta tsa mndu ta sagha nda hula dá ta nzakway ka Yesu ya,» ka'a. ⁵ Tahula snantá tan ta tsa gwada ya, ka maganafatá lu ta batem ta hɔɔɔ nda hɔɔɔ Mgham Yesu. ⁶ Ka fanaghatá Pwal ta dzvu ta hɔɔɔ, ka saha Sulkum nda ghu6a ta ghɔɔɔ tan. Ka gwadɔ hɔɔɔ ta gwadɔ nda sanlaha ma gwadɔ, ka klɔ hɔɔɔ ta lwa Lazglafta guli. ⁷ Ta magay gwagwa ta tsa mnduha ya ta ghwanɔɔɔ his.

⁸ Tahula tsa, ka gdatá Pwal ta dza'a da hɔɔa tagha skwa la Yahuda. Hkan tilani ta mna gwadɔ ta ga mghama Lazglafta, ka nɔɔvata nja tdaktá ghɔɔɔ gwal ta sna skwi ta mnɔ tsi. ⁹ Ka tananafatá sanlaha mataba tan ta ghɔɔɔ, ka kwalaghutá hɔɔɔ ta zlg-hafta, ka ghu6asɔ hɔɔɔ ta tsa tagha skwi ta ghɔɔɔ tva Yesu ya ta kɔma tskata mnduha. Tsaya tama, ka sli'afatá Pwal ka zlanɔ hɔɔɔ, ka hlaghatá gwal zlg-hay nda nɔɔɔf, ka laghu hɔɔɔ da hɔɔa dzanɔ Tiranus, ka taghɔ tsi ta skwi nja tan inda fitik hada. ¹⁰ His vakwa tan ta taghay. Ma tsaya snantá inda gwal ta nzakway ta hadíka Asiya, daga la Yahuda, nda la Grek tani ta gwadɔ Mgham Lazglafta.

Zwana Seva

¹¹ Ka magɔ Lazglafta ta mazɔmzɔm nja ndermimay nda ma Pwal. ¹² Tsaya ta kɔl lu ka klaftá lɔut nda salawar ya ta ksantá vgha Pwal tazlay, ka klanɔ gwal kul dughwanaku nja ksantá hɔɔɔ, nja saghwa tsa danwa nda ghwadaka sulkum ya tani ma hɔɔɔ. ¹³ Mamu sanlaha ma la Yahuda guli ta ra luwa, nja ghazligintá ghwadaka sulkum ma mnduha. Ka dzɔghantá hahɔɔ guli ta ghzla ghwadaka sulkum nda hɔɔa Mgham Yesu ma gwal nda kasa da halaway. Ka hɔɔɔ mantsa: «Nda hɔɔa tsa Yesu ta mnɔ Pwal ya ta mnaghunata nni: Sabwasa,» ka hɔɔɔ. ¹⁴ Ndɔɔfán zwana sana mndu ta hɔɔ lu ka Seva ta nzakway tek w mataba la mali ta ghɔɔɔ gwal ta dra skwi nja Lazglafta la Zudiya, ta maga mndɔɔrga tsa skwi ya mantsa. ¹⁵ Ma sana fitik, ka tsa ghwadaka sulkum ya nda hɔɔɔ mantsa: «Wya nda sna yu ta Yesu, nda sna yu ta Pwal guli, wa kaghuni

tama?» ka'a nda hɔɔɔ. ¹⁶ Ka valaftá tsa mndu ksu halaway ya ta hɔɔɔ ka mbranaghatá hɔɔɔ demdem. Ka ndandagaptá hɔɔɔ ma tsa hɔɔa ya nda hwaya ka ferdí'u, nda babalatá vgha. ¹⁷ Ka snanaghatá tsa skwi ya ta inda la Yahuda nda la Grek tani ma luwa Afisus. Ka ksafatá zlanɔ ta hɔɔɔ demdem, ka vlɔ hɔɔɔ ta glaku nja Mgham Yesu. ¹⁸ Ta traku gwal si ta zlg-hafta, ka sagha hɔɔɔ da mnay nda wa tan ta ghwadaka skwi ya mamaga hɔɔɔ. ¹⁹ Nda ndagha gwal si ta mbadaku ta hlaktá defteriha tan ka dariɔta ta kɔma mnduha demdem. Ka mbadafatá lu ta tseda tsa defteriha ya ná, ta klav ta tse di kambu' hutaf ²⁰ Mantsa ya kɔl gwadɔ Mgham Yesu ka nɔɔta, ka zuta vli nda mbrakwa Mgham Lazglafta.

Gigdavafta vli ma Afisus

²¹ Tahula tsa, ka Pwal ndanata mantsa: Ka ranafra yu ta vli ta hadíka Mekaduniya, nda vli ta hadíka Akaya* katsi, ta dza'a da luwa Ursalima yu.

«Ka 6hadagha6a yu da hada katsi guli, nda nza tkwe' ka 6hadaghatá dá da luwa Ruma guli,» ka'a. ²² Ka ghunaghatá tsi ta i Timute nda Irasta, his mataba gwal ta katanɔta ta hadíka Mekaduniya. Ta nzatá varda tsatsi ka nzɔvata ta hadíka Asiya. ²³ Ma tsa fitik ya, ka sli'avaftá gwadɔ katakata ta ghɔɔɔ Mgham Yesu. ²⁴ Tsaw mamu sana dɔgha ta slru ta hgu lu ka Dametriyus, ta slara zwana hɔɔa ka kufur, nja wuyay, ta hgu lu ka Deyes Artimis. Kad ka skwi ta planata tsi ta gwal ta maganatá slna. ²⁵ Ka tsakanatá tsi ta tsa mnduhani ya, kawadaga nda sanlaha ta maga mndɔɔrga tsa slnahani ya guli. Ka'a nda hɔɔɔ mantsa: «Graha! Nda sna kuni kazlay: Ta na skwi ta tsatsafta mu na nzafta mu kɔ'a. ²⁶ Nda nghan kuni, nda sna kuni guli ta skwi ta mnɔ Pwal. Ka'a na: Nza a skwi ta tsatsafta mnduha nda dzva tan ka Lazglafta wu, ka'a. Ka tdaghatá tsi ta ndɔghata mnduha. Ma na luwa Afisus na kwenkwen yeya a wu, nduk ma inda inda ta hadíka Asiya tani. ²⁷ Wana na skwi na dza'a dzatá slna mu. Tsaya ya a wu, dza'a zlanɔbaku gwadɔ ta ghɔɔɔ hɔɔa skwa wuyay mu dagala ta nzakway ka Deyes Artimis. Vlɔgalta a mnduha ta glaku nja Deyes ka tsalbu ma ghuvani manda ya ta magɔ lu ma inda vli ta hadíka Asiya nda ya ta ghɔɔɔ hadik demdem ya wu,» ka'a. ²⁸ Snantá tan ta tsa gwadɔ ya, ka gufaftá nɔɔɔfa tan ka gugud hɔɔɔ ta gugudaku. «Ya dagala gwadɔ ta Deyes Artimis la Afisus,» ka hɔɔɔ. ²⁹ Ka sli'avaftá vli kudukuts ma luwa demdem, ka hwaya da vla katskatsu, ka ksɔdanaghatá hɔɔɔ ta graha Pwal ta nzakway ka i Gayus nda Aristarkus, tsa hahɔɔ his ta nzakway ka mnduha la Mekaduniya ya. ³⁰ Si ka kumɔ Pwal ta dza'a

* 19:21 Ngha ta Slna gwal ghunay 18:12.

slanaghatá həj, ama ka pyaftá gwal zlgHay nda ɲuduf. ³¹ Mamu sanlaha ma gwal ksa slna ɲuma ta hadika Asiya ta nzakway ka graha Pwal. «Yaha ka da dza'a da tsa vla katskatsyu ya,» ka həj tsgadanaghatá lwi ta Pwal. ³² Ta tsa luwa ya, nda ghuya ghəja mnduha. Ka nu ɲa ya laha ta gugday, ka nu ɲa ya laha ta gugday. Mal gwal mataba taɲ kul snaɲtá skwi ta tskanata həj. ³³ Ka snanamtá sana mnduha ta tsa gwada ya ta sana mndu ta hgu lu ka Alegzandra ta klə la Yahuda ta kəma. Ka Alegzandra tama mantsa: «Swidwa! Swidwa!» kə'a kapaɲtá dzvu, ka kuma gwada ɲa mnananɲtá mnduha. ³⁴ Manda snaɲta taɲ kazlay: Mnda la Yahuda na mndu na kə'a, ka hlaftá həj ta wi ka skwa turtuk ka zatá awa his. Ka həj mantsa: «Dagala gwada ta Dayes Artimis la Afisus!» ka həj hlaftá wi.

³⁵ Ka ləbanatá mnda vindi ma tsa luwa ya ta mnduha zlahzlah. Ka'a mantsa: «Ari wa la Afisus, wa ya kul snaɲta kazlay: Luwa Afisus ta ɲanata tsa həga Dayes Artimis dagala ya, nda tsa tsatani ta saha ta luwa ya kə'a na? ³⁶ Had' mndu dza'a zlərday wa. Ləbanatá ɲudufka dzatá ghəj skwi ɲa magay. ³⁷ Na mnduha hlagagha kuni da hadna na ná, had' sana rutsak vzaf həj ta həga skwa wuyay, ka razatá Diyesa mu wa. ³⁸ Ka mamu skwi mataba Dematriyus kawadaga nda gwal ksanatá slna nda sana mndu katsi, mamu vla tsa guma, ka kla həj da gwal tsa guma, ka dza'a həj dganata hada. ³⁹ Ka mamu sna gwada ta kumə kuni ta mny katsi guli, dza'a dzray mu ta tsaya ma vla dzrəka mu. ⁴⁰ Ta ghəja na skwi ta magaku gita na ná, laviɲlava lu ta tsaftá badza ta amu ka gwal zlərdawi, kabga had' skwi prək ka tskamata mandana ná, ɲa mny mu kazlay: Ta ghəja ya skwi ya tskavata mu kə'a wa,» ka'a. Kdakwani ta gwada, «gazlawagazla,» ka'a nda mnduha.

20

Sli'a Pwal ta hadika Mekaduniya nda ya ta hadika Akaya

¹ Tahula ləfatá tsa sli'avaf ta sli'avaf lu ya, ka tskanatá Pwal ta gwal zlgHay nda ɲuduf, ka vlaɲtá mbraku ta həj. Ka dɡatá tsi ta vgha nda həj, ka laghwi ta hadika Mekaduniya. ² Tahula ranaftani ta tsa hadika ya, ka valaɲtá tsi ta mbraku katakata ta gwal zlgHay nda ɲuduf, ka ɬhadaghatá tsi ta hadika Gres. ³ Ka zatá tsi ta tili hkən hada. Ta dza'a dza'a lami da kwambalu ɲa dza'a ta hadika Siri tama, ka snaɲtá tsi ta dzray ta dzrə la Yahuda ta wi ta ghəjani ɲa pghanatá budukwa. Ka ksəglaghatá tsi

ta tvi nda ta hadika Mekaduniya. ⁴ Ka sli'afatá i Supater zwaɲa Pirhus mnda luwa Beriya, nda Aristarkus nda Sekundus mnda la Tesalunik, nda Gayus mnda luwa Derba, nda Timute, nda Tisik, nda Trufim mnduha hadika Asiya, mistani. ⁵ Ka laghu tsahaya ta kəma kzla aɲni ma luwa Truwas. ⁶ Aɲni ya, ka lamə ɲni da kwambalu ma luwa Filipiya, tahula zutá skala buradi kul had' is mida ya. Ta mahutafa fitik, ka lagha ɲni slanaghatá həj ma luwa Truwas, ka zatá ɲni ta luma hada.

Kwanaha lagha Pwal da luwa Truwas

⁷ Gahawu badu luma gwasi, ka tskavata ɲni ɲa za skwa zaya *Mgham Yesu, ka zltraftá Pwal ta gwada ta kəma gwal zlgHay nda ɲuduf, ka nzdavata tsi ta gwada ha ka lami da takala, kabga dza'a nda sli'a tsadakwər vli. ⁸ Ma dzuguvu ma həga ta ghəja həga tskavata ɲni. Mamu ndəghata pitirlaha ma tsa dzuguvu ta ghəja həga tskava ɲni ya. ⁹ Tsaw mamu sana zwaɲ ta hgu lu ka Fewtikus ta nzurta tawa finitir. Ka dzinɲtá hani ma tsa nzdavata Pwal ta mna gwada ya. Na tsa ghəbanafata hani ya, ka dədagatá tsi ta tsa mahkəna həga ta ghəja həga ya ta hadik. Kə'a ka lu ka sli'ay ná, nda mta. ¹⁰ Ka saha Pwal, ka ndadagata tsukwafata. «Ma tɔ ɲudufa ghuni, ta teke'a hafu mida,» ka'a. ¹¹ Ka vradaftá Pwal ka ɬla'atá tsi ta buradi ka zay. Ka kdə tsi ta gwada petsuwed vli. Tahula tsa, ka sli'afatá tsi ka laghwi. ¹² Nda hafu ma tsa galaɬay ya ta klaghatá lu dzagha. Ka rfu həj ta rfu katakata.

Sli'a Pwal da luwa Truwas nda ya da luwa Mitelej

¹³ Ka sli'afatá ɲni ka laghwi ta kəma ta kəma da ɲlaftá kwambalu ɲa kla aɲni da luwa Asus. ɲa dza'a ɲni kla Pwal hada, kabga ta dza'a nda səla i'i, ka'a. ¹⁴ Manda laghani slanaghatá ma Asus, ka klamtá ɲni da kwambalu, ka laghu ɲni da luwa Mitelej. ¹⁵ Ka sli'afatá ɲni hada nda kwambalu, ka ɬhadaghatá ɲni gamahtsimani mbəj nda luwa Kiyus. Gamahtsimani, ka ɬhadaghatá ɲni da luwa Samus, gamahtsima tsaya guli, ka ɬhadaghatá ɲni da luwa Miletus. ¹⁶ Ka Pwal mnuta na: «Had' yu dza'a sladavata ma luwa Afisus wu, da zutá lu ta fitik ma hadika Asiya, ka má ta magaku tsi katsi ná, misimmisim ta kuma yu ta ɬhadaghatá da Uursalima, ka ma kdə fitika skala Pentakwat† ka sagha a tsi,» ka'a.

Gwada Pwal nda la galata mndu ma Afisus

¹⁷ Ma tsa Miletus ya tama, ka ghunafatá Pwal ta mnduha da Afisus ɲa hgaktá gwal

* **20:7** Ngha ta Slna gwal ghunay 2:42. † **20:16** Pentakwat: Tsaya fitika skalu dagala ta fitika tska skwi ta vwah da la Yahuda. Ma tsa fitik ya saha Sulkum nda ghuəa ta ghəja duhwalha Yesu ta ma hutafnbsaka fitik tahula Pak. Ngha Zlahu 23:16.

ngha Igliz. ¹⁸ Manda 6hadaghata tanj da slanaghata, ka Pwal nda hɔnj mantsa: «Daga badu lagha da ta hadika Asiya ná, nda sna kuni ka yu nzata kawadaga nda kaghuni. ¹⁹ Nda le6tekwta ta ghɔnj mataba ghuya danjwa da sanlaha ma la Yahuda ta pghihatá bu6ukwa, ksanata yu ta slna ta Mgham Yesu. ²⁰ Nda sna kuni guli kazlay: Had sana skwi præk ka katá kaghuni difaghuna yu wu kə'a. Mnaghnamna yu ta indani, ka taghaghunafta banluwa nda ya dzagha dzagha. ²¹ Ka gvalantá yu ta la Yahuda nda la Grek, nja mbə6avata tvə Lazglafta nja zlglafta tanj ta Mghama mu Yesu Kristi. ²² Ndanana, nda sli'a yu da Ursalima. Sulkum nda ghu6a ta tinjwa i'i nja dza'a. Sna a yu ta skwi dza'a slidighata hada wa. ²³ Skwi ya ta mni6injta Sulkum nda ghu6a kwenjkwenj ná, dza'a sladighasla ghuya danjwa, dza'a vzidimvza lu da gamak. ²⁴ I'i ná, ndana a yu ta gwada ta hafa da, dər má kinawu 6inutani ka nja da wa. Dza'a k6anaktá tsa nərma slna vliha Mgham Yesu nja magay, ta nzakway ka mna Lfida Gwada ta ghɔnja z6akatahuda Lazglafta ya skwi ta z6əghata.

²⁵ «Ndanana ná, nda sna yu kazlay: Nghəlanjta a inda na kaghuni raghunaf yu, ka mnaghunata gwada ta ga mghama Lazglafta ná, ta həga kuma da 6ek6ek wa. ²⁶ Tsaya ta kel yu ka mnaghunata dar gita kazlay: Magaghunamaga yu ta inda skwi ya laviŋ yu ta magay nda inda k6avakta mbrakwa da. Ka dza'a zluŋzla kuni ta skwi ya taghaghunaf yu, ta had i'i mida wu, ²⁷ kabga mnaghunamna yu ta inda skwi mna Lazglafta, had' ya difanaghu yu wa. ²⁸ Nghawangha ta ghɔnja ghuni, nghawa ta inda bra ya vlaghuna Sulkum nda ghu6a nja nghay guli. Nghawangha ta Igliza Lazglafta ya mutsanak tsi ta ghɔnjani nda usa zwanjani. ²⁹ Tahula laghwa da ná, nda sna yu kazlay: Dza'a sli'adamsli'a mnduha na sidi manda mandundiha da taba ghuni, had' hɔnj dza'a zlanjta tsa bra ya wu kə'a. ³⁰ Dər mataba kaghuni guli ná, dza'a sli'afsl'i'a sanlaha da tsakalawi, nja baraghata tanj ta sanlaha ma duhwalha mista tanj. ³¹ Ka nzata kuni hzlenj. Havapwahava kazlay: Hkən vakwa da ta njavata nda ima taw ta iri, nda rvidik tani, nda fitik tani, ta vla hidaku nja inda kaghuni kə'a.

³² «Ndana tama, ma dzva Lazglafta nda gwada ta z6akatahudani tani ta famta yu ta kaghuni. Tsa gwada ya dza'a nja kaghuni, nja zay ghuni ta həga kawadaga nda inda gwal nda ghu6a. ³³ Ma nzakwa da ná, gvalanj a yu ta dər tse6a mndu, dər dzindara mndu, dər lguta mndu wa. ³⁴ Nda sna vər6a kaghuni kazlay: Nda dzva da si ta maga yu ta slna nja

kata ghɔnja da, nda ya nja kata gwal ta dza'a mista da tani kə'a. ³⁵ Inda tsa slnaha magə yu mantsa ya ná, nja maraghunata kazlay: Mantsa ya ta maga lu ta slna nja katanjta gwal ka p6u kə'a. Nja havaghunakta guli ta gwada Mgham Yesu ta mnyay kazlay: Mal mndu ta vlay ta rfu, ka mndu ta zlgghay kə'a ya,» ka'a.

³⁶ Ta k6aku Pwal ta mna tsa gwada ya, ka tsə6ata tsi ka maga du'a nda hahɔnj tani demdem. ³⁷ Rə6 hɔnj demdem nda taw, ka lagha tekweise' ta Pwal. ³⁸ Tsa mnyayni kazlay: Nghəlanjta a kuni ta həga kuma da wu kə'a ya na skwi ta ganaftá taw ta hɔnj. Ka sli'af6a hɔnj ka pghaghatá Pwal da vla kwambalu.

21

Lagha Pwal da luwa Ursalima

¹ Tahula dgata nni ta vgha nda hɔnj, ka lamə nni da kwambalu. Ka sli'af6a nni ka laghwɔ tur da luwa Kus. Gamahtsimani, ka sli'af6a nni ka laghwɔ da luwa Rudes. Ka gi sli'af6a nni hada guli ka laghwɔ da luwa Patara. ² Hada, ka slafta nni ta sana kwambalu ta sli'i da luwa Finisi, ka lamə nni dida, ka laghu nni. ³ Nghay nni ta luwa Kiprus manda a, hadik ya tsavata ma drəf, ka zluŋjta nni nda ga zla6a nni ka laghu nni nda tvə hadika Siri. Ka 6hadaghatá nni da luwa Tir ma vla pghay kwambalu ta huzla. ⁴ Hada, ka slafta nni ta gwal zlgghay nda n6uf, ka zata nni ta fitik ndəfəŋj da hɔnj. «Ma laf ka da luwa Ursalima,» ka hɔnj nda Pwal, manda k6akwa Sulkum nda ghu6a ta mnananjta hɔnj. ⁵ Ma k6avakta tsa mandəfəŋja fitik ya, ka sli'af6a nni ka sli'i. Ka pghafta hɔnj demdem ta anjɔni, nda mi'a tanj, nda zwana tanj tani, ha ka zluŋjta huda luwa. Bhadaghata nni ta wa ghwa, ka tsə6ata nni, ka magatá du'a. ⁶ Manda dgata nni ta vgha nda hɔnj, ka n6laftá anjɔni ta kwambalu, ta vraghuta hahɔnj dzagha tanj.

⁷ Ka k6injta nni ta mbada nni nda kwambalu. Sli'af6a ma luwa Tir ka 6hadaghata da luwa Tulemayis. Hada, ka guguvta nni ta zgu nda zwanama. Ka zata nni ta fitik turtuk kawadaga nda hɔnj. ⁸ Ka sli'af6a nni gamahtsimani ka dza'a, ka 6hadaghata nni da luwa Sezare. Ka sli'af6a nni guli ka lagha da Filip ta hgə lu ka mnda mna gwada Lazglafta, ta nzakway ka mndu ya tekw mataba tsa gwal ndəfəŋj ya kay*. Ka lamə nni da həga ga tanj ka hanay ga tanj. ⁹ Mamu kwaghani fwad ka daghali ka daghali ta klaktá Iwa Lazglafta. ¹⁰ Nda za fitika nni n6ulum hada tama, ka sli'af6a sana anabi ta hgə lu ka Agabus daga ta hadika Zudiya, ¹¹ ka sagha da slarjaghata. Ka klaftá tsi ta 6anava Pwal, ka habanata tsi ta selahani nda dzvuhani. Ka'a mantsa:

* 21:8 Ngha ta Slna gwal ghunay 6:5. Nda 8:5-40.

«Wya skwi mna Sulkum nda ghuḅa: Ka ṅa wa nana ḅanava na ná, manda va yeya dza'a habafta la Yahuda ta tsa mndu ya ma Ursalima, ṅa klafta taṅ ka fanamta gwal kul nzakway ka la Yahuda ma dzva taṅ,» ka'a.

¹² Na snaṅta ṅni ta tsa gwada ya, nda aṅni tani, nda gwal ma tsa vli ya tani, ka ndəḅə ṅni ta dzvu ṅa Pwal ṅa kwalani kul lafi da Ursalima. ¹³ Ka Pwal nda aṅni mantsa: «Ta ghəṅa wu ta tawa kuni ta taw. Ta kumay kuni ta gidiftá zləṅ ra? I'i ta dá ná, ṅa habaftá i'i yeya a wu, dər má ṅa dza ta i'i ma Ursalima ta ghəṅa hga Mgham Yesu tsi, nda fa vḅa da,» ka'a. ¹⁴ Na tsa trapta ṅni mida ya ná, ṅəvḅḅaṅ a aṅni guli wa. «Ka maga Mgham Yesu ta skwi ya kumaṅ tsi,» ka aṅni ta ghəṅani.

¹⁵ Tahula luta tsa fitik ya tama, ka hbaftá ṅni ta vgha, ka ṅlaghatá da luwa Ursalima. ¹⁶ Ka sli'aftá sanlaha ma gwal zlgḅay nda ṅuduf ma luwa Sezare guli mista ṅni. Ka pghadaghatá həṅ ta aṅni da vli ya dza'a hani ṅni ta hani ga sana mndu ta hḅə lu ka Menasuṅ, mnda sana luwa ta tsavata ma dráf, ta hḅə lu ka Kiprus. Nda kda fitika tsa mndu ya ma zlgḅay nda ṅuduf.

Nghanaghata Pwal ta Yakubu

¹⁷ Bhadaghatá ṅni da Ursalima, ka tsu'afta zwanama ta aṅni nda rfu. ¹⁸ Ga mahtsimani, ka sli'aftá Pwal kawadaga nda aṅni ka lagha da Yakubu. Ka lagha gwal Igliz ts kavata demdem hada. ¹⁹ Tahula ganaghata Pwal ta zgu ta həṅ, ka rusu tsi turtuk turtuk ta skwi maga Lazglafta mataba gwal kul nzakway ka la Yahuda nda ma slnani. ²⁰ Snanata taṅ ta tsa skwi rusanaf Pwal ta həṅ ya, ka zləzlvu həṅ ta Lazglafta. Ka həṅ nda tsi mantsa: «Zwanama, nda ngha ka ta dambu' a ta la Yahuda ta zlgḅafta ya ki'e, ta ṅavanja həṅ ka sna zlahá Musa. ²¹ Ka lu nda həṅ nda gwada ta kagha ná, ma snə kuni ta zlahá Musa, ma dátsə kuni ta fafaḅa zwana ghuni, ma taghə kuni ta nzakwa la Yahuda, ká ka ta taghay ṅa inda la Yahuda ta nzaku ma səla hamata sanlaha ma mnduha, ka lu ta mnay. ²² Waka lu dza'a magay? Ya wya dza'a nda sna həṅ kahwathwata kazlay: Hadna ka kə'a, dza'a sli'agaghasli'a həṅ. ²³ Ka si mantsa tsi, ka maga ka ta na skwi dza'a ṅni mnaghata na. Mamu sana mnduha fwad mataba mu ta wadana ta wadu ta Lazglafta. ²⁴ Hla ta həṅ ka dza'a ka da tsalapta ghəṅa gha kawadaga nda həṅ. Ka plata ka ta skwi ma dza'a hahəṅ da play. Tahula tsa, ṅa htsiṅta taṅ ta ghəṅa taṅ. Ka magamaga lu mantsa katsi, dza'a nda sna inda mnduha kazlay, tsa skwi ta snə mu ta mnay ta Pwal ya kay ná, tsakala wi ya kə'a. Ma tsaya dza'a kəl lu ka snaṅta kazlay: Ta snay kagha ta zlahu guli kə'a. ²⁵ ṅa gwal kul

had ka la Yahuda ya, tsiṅtsa mu ta ghəṅani ka vindanafta mu ta həṅ kazlay: Yaha həṅ da za slu'a skwa wuyay, yaha həṅ da za us, yaha həṅ da za skwi ḅərta lu nda ḅərta, yaha həṅ da maga sli'ṅsi'ṅt' kə'a,» ka həṅ.

²⁶ Mantsa tama, ka sli'afta Pwal kawadaga nda tsa mnduha fwad ya ka tsalapta tsi ta ghəṅani. Gamahtsimani, ka lamə tsi da həḅa Lazglafta, ṅa mnata fitika dzata ghəṅa tsa tsalatá ghəṅ, nda vlata skwa pla ghəṅ dza'a vlə lu ta həṅ ta həṅ ya.

Ksaftá Pwal ma həḅa Lazglafta

²⁷ Baḅu kdavakta tsa mandafəṅa fitik ya, ka nghanṅta la Yahuda ta sagha ta hadika Asiya ta Pwal ma həḅa Lazglafta. Ka gagaftá həṅ ta dəmga, ka ksafta həṅ ta Pwal. ²⁸ Ka dzata həṅ ta lawlaw: «Ari mnduha la Isra'ila! Kudiḅwa! Ya wana tsa mndu ta ra inda vli ka raraza mnduha mu, nda zlahá Musa, nda na həḅa Lazglafta na tani ya kay. Laghani guli ná, ka hladamtá la Grek da na həḅa Lazglafta na, ka ṅriṅtá na vli nda ghuḅa na,» ka həṅ. ²⁹ Tsaw si nghiṅgha həṅ ta sana mndu ta hḅə lu ka Trufim, mnda la Afisus kawadaga nda tsi ma luwa. Zlah si kladamkla Pwal ta tsa mndu ya da həḅa Lazglafta ka həṅ si ta gray.

³⁰ Kdúkuts sli'avafsl'i'a vli ma luwa, ka gzladaghatá mnduha ma inda vli. Ka ksaftá həṅ ta Pwal ma həḅa Lazglafta, ka ksigiṅta dzibil, ka gi hahuṅta tghaha. ³¹ Ta naghay naghay həṅ ta tva dzatá Pwal ta lagha lu da mnay ṅa mghama sludzi kazlay: ya nda ḅadza vli ma luwa Ursalima kə'a. ³² Ka gi hlaftá tsi ta sludziha nda maliha ta ghəṅa la sludziha, ka sli'afta həṅ ka ndadaghatá slanaghata həṅ. Nghay taṅ ta mghama la sludzi nda la sludzi tani, ka gi zlanṅta həṅ ta dza Pwal. ³³ Ka gavadaghatá mghama la sludzi ka ṅanata Pwal, ka tsatsanaftá zidaha his. «Wa va kagha, nahgani maga ka?» ka'a nda tsi. ³⁴ Ka nu ṅa ya ta gwaday, ka nu ṅa ya ta gwaday, ka tsa tskata ghəṅa mnduha ya. Trid, trap ta mghama sludzi ta ksaftá ghəṅa gwada, ka'a mantsa: «Klawakla ta na Pwal na da vla nzakwa la sludzi,» ka'a. ³⁵ Ndu sadaghatá Pwal tavata dzatá tva ṅlu da həḅa, ka gi tsukwaghatá la sludzi, kabga nda ga sida mnduha. ³⁶ «Dzata! Dzata, dzata!» ka tsa ṅəḅḅəma ta mnduha ta mbada mistani ya, ka dza'a nda hla wi.

Waday Pwal ta ghəṅani

³⁷ Ta ghwan a lu ka kladamta Pwal da vla nzakwa la sludzi tama wu, «dza'a tsu'ay ka, ka mnaghəṅta yu ta gwada da ra?» Ka Pwal nda tsa mghama sludzi ya. «Nda sna ka ta gwada la Grek ra?» ³⁸ Ka gha a na mnda la Masar ta sli'anaftá zlərdawi ka ma taṅ, ka hlaghatá gandaha dambu' fwad da

mtak ya wu ra?» ka'a nda Pwal. ³⁹ Ka Pwal mantasa: «Mnda la Yahuda i'i, ya lu ma luwa Tarsus ta hadika Silisi, zwanja sana luwa ta klu lu ya yu. Kdakkdak, vihavla ta tvi ka gwadganata yu ta mnduha,» ka'a. ⁴⁰ Ka vlanja tsa mghama la sludzi ya lu tvi. Ka sladatá Pwal ta tsa dzatá tva dza'a da hoga ya. Ma hla kuni ta wi, ka'a nda dzvu nda mnduha. Sriw, nzanza mnduha. Ka zlaftá Pwal ta gwada nda hnj gwada Hebru.

22

¹ «Zwanama nda dadaha, snawasna ka mnaghunata yu ndanana ta skwi ta magaku, na wadapta ghanja da,» ka'a. ² Na tsa snay tanj ta zlaftani ta gwada nda gwada Hebru ya, ka sganaghata hnj ta nzata sriw. Ka Pwal mantasa: ³ «I'i ná, la Yahuda yu, ya ma luwa Tarsus ta hadika Silisi lu ta i'i, ama ma na luwa na glafta yu. Gamaliyel ta dzanadifta ta dzanja, ka taghadifta snanjta zlahá dzidziha mu nda tvani manda ya ta raku. Nawanja i'i guli ka sna njá Lazglafta manda va na ta magə kaghuni demdem gita na. ⁴ Ganap ga yu ta iri ta gwal ta ksa na tvi na ha ka psilatá hnj. Hahabaf hahaba yu ta zgwana nda mi'aha tani ka pghamtá hnj da gamak. ⁵ Maslámtsəka da na la mali ta ghənja gwal ta dra skwi njá Lazglafta, nda la galata mndu na guli. Da hahənj zlglafta yu ta delewer njá klanja zwanama mu la Yahuda ma luwa Damas, njá dza'a da kasa gwal zlglyh nda njuduf ma tsa luwa ya, njá hlaktá hnj da luwa Ursalima, njá tsanaghata guma ta hnj.»

Mnay Pwal ta tva zlglaftani ta Yesu Slg 9:1-19, 26:12-18

⁶ «Tata mbađa yu ta tvi, wur ma ghənj fitik, ndusa yu nda luwa Damas tama, ka saha tsuwadək katakata daga ta luwa ka tsuwadəkanaftá vli ta widifta. ⁷ Ka zləmbadata yu ta hadik. «Sawulu! Sawulu! Kabgawu ta kəl ka ka giri njá da na?» ka sana lwi nda i'i ta snə yu. ⁸ «Wa kagha ní Mghama da!» ka yu nda tsi. «I'i Yesu mnda la Nazaret, ta gə ka ta iri njani ya yu,» ka'a nda i'i. ⁹ Nda ngha gwal kawadaga nda i'i ta tsa tsuwadək ya, ama sna a hahənj ta lwa tsa mndu ta gwada nda i'i ya wa. ¹⁰ «Nu skwi njá magay da ní Mghama da?» ka yu nda tsi. «Sli'afsl'i'a, la da tsa luwa Damas ya, dza'a mnagha mna lu ta inda skwi njá magay gha hada,» ka Mgham Yesu nda i'i. ¹¹ Ghulpidghulpa wudəkwa tsa tsuwadək ya kay, nghagla a yu ta vli wa. Ka ksə tsa gwal kawadaga nda i'i ya ta i'i ta dzvu, ka bhididighata da luwa Damas.

¹² «Hada, mamu sana mndu ta hgə lu ka Hananiya. Ta zlanja ta Lazglafta, ta snay guli ta zlahá Musa. Ta ghubay inda mnduha la Yahuda ma tsa luwa Damas ya. ¹³ Ka

sagha tsi slidighata, ka'a nda i'i mantasa: «Zwanama da Sawulu, nghəglangha ta vli,» ka'a. Gi hadahada, gi ka gwanatá iriha da, ka nghanja yu ta vli. ¹⁴ Ka Hananiya nda i'i guli mantasa: «Zbuzba Lazglafta dzidziha mu ta kagha daga ghalya njá snanjta skwi ta kumə tsi, njá nghanja gha ta tsa tdukwa mndu ya, njá snanja gha ta gwada vərda tsatsi nda wani. ¹⁵ Kagha dza'a nzakway ka maslámtsəkani da inda mnduha ta ghənja skwiha ya snanj ka da tsi. ¹⁶ Ndanana, had sana skwi njá kzagalta gha wa. Sli'afsl'i'a, sawi ka magaghafta lu ta batem, ka ghubata dmakwa gha nda ma nghanja gha ta Mgham Yesu,» ka'a.

Ya ka lu ghunaftá Pwal da sana mnduha

¹⁷ «Tahula tsa, ka vraghutá yu da Ursalima. Ma sana fitik ta maga du'a yu ma hoga Lazglafta, ka maridinjta Mgham Yesu ta ghənjani. ¹⁸ Na tsa nghanja da ya, ka'a nda i'i mantasa: «Sli'apsli'a misimmisim ma luwa Ursalima, kabga tsu'afsa a hnj ta skwi dza'a ka mnay ta i'i wu,» ka'a. ¹⁹ «Mghama da, nda sna vərda hahənj kazlay: Si ta ray yu ta hoga tagha skwa la Yahuda ka hla gwal ta zlglaftá kagha, ka hla hnj da gamak, ka sləva hnj nda krupi kə'a. ²⁰ Ta dzatá lu ta Atiyen ta nzakway ka maslámtsəka gha ya ná, hada vərda i'i. Zdigihazda tsa dzata dza hnj ya. I'i ta njanatá lguta tsa gwal ta dzata ya,» ka yu nda tsi. ²¹ «Sli'afsl'i'a, la! Ta ghunə da vli di'inj yu ta kagha da gwal kul nzakway ka la Yahuda,» ka'a.

Pwal nda mali ta ghənja sludza la Ruma

²² Ka fata hnj ta sləmənj ka sna gwada ta gwadagapta Pwal ha ka mnagaptani ta tsa gwadaha ya. Na gi snanja tanj ta tsa gwadaha ya, «zadinjta mndərga nana ma mndu ta ghənja hadik, dzawa dza! Ra a ka zlanja nda hafu wu!» ka hnj hlafatá wi. ²³ Ka kwahu hnj ta wi ka vaza lguta tanj nda ta luwa, ka tsada hadik nda ta luwa. ²⁴ Tsaya kəl mghama sludzi ka mnay kazlay: Klaghawakla ta Pwal da hoga, ka dawanapta kuni ta vli nda sləvu, kada snanja lu ta skwi ta kəl na mnduha na ka hla wi mandana na ta ghənjani na, ka'a. ²⁵ Manda habafta lu njá sləway tama, ka Pwal nda mali ta ghənja la sludzi ta sladu hada mantasa: «Vlaghunavla lu ta tvi njá sləva mnda la Ruma nda krupi ta kul tsanaghata lu ta guma katak ra?» ka'a nda tsi. ²⁶ Snanja tsa la mali ta ghənja la sludzi ya ta tsa gwada ya, ka sli'afsa tsi ka laghwi da mnanata mghama tanj. «Waka ka dza'a magay? Nana mndu na ná, mnda la Ruma ya,» ka'a nda tsi. ²⁷ Ka gi sli'afsa tsa mghama la sludzi ya ka lami slanaghata Pwal. «Mnihamna, mnda la Ruma ka kahwathwata ra?» ka'a nda tsi. «Anji!» ka Pwal nda tsi. ²⁸ «I'i ná, nda tse di dagala skwata yu ta nzakwa da, kada nzata yu ka mnda la Ruma,» ka

tsa mghama la sludzi ya nda tsi. «i' na, ka mnda la Ruma yata lu ta i' buzul,» ka Pwal nda tsi.

²⁹ Damkwal vraghuvra tsa gwal si dza'a sləva Pwal ya nda hul, ŋa sagha nda sa dawapaná vli. Na tsa snaŋta tsa mghama la sludzi ya kazlay: Mnda la Ruma Pwal kə'a ya, ka ksuta tsa habafta habaf tsi ya ka zləŋ.

Pwal ta kəma gwal guma

³⁰ Gamahtsimani, ka zbə tsa mghama la sludzi ya ta vərđaka skwi kəl la Yahuda ka ksafá Pwal. Ka palinǝtá tsi ta tsa habafta habaf tsi ta Pwal ya. Ka hagaktá tsi ta la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal ta tsa guma, ŋa tskavata. Ka kladaghata tsi ta Pwal ka sladanata ta kama taŋ.

23

Pwal ta kəma ŋumna Festus

¹ Ka vazlanamtá Pwal ta iri ta gwal tsa guma. Ka'a mantsa: «Zwanama dá, had sana skwi dəmanaf yu ta Lazglafta ha gita wa. Had sana skwi guli ŋa tsadivata wu,» ka'a. ² «Dzuŋwadža ta wubisim,» ka mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ta nzakway ka Hananiya ya, nda gwal ndusa nda Pwal. ³ «Dza'a dzay Lazglafta ta kagha ghwadaka vata həga 6ap lu nda 6a* na. Nza ŋa tsa guma ta ghəŋa i'i manda ya ta mnə zlahu kagha, ama ka zluŋtá ka ta zlahu, ka laghwi da mnay kazlay: Dzuŋwa dza kə'a,» ka Pwal nda tsi. ⁴ «Waka ka ta raza mali ta ghəŋa gwal dra skwi ta nzakway ka mnda Lazglafta na?» ka tsa gwal ndusa nda tsi ya. ⁵ «Sna a yu kazlay: Mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ya kə'a zwanama wu, kabga nda vinda guli kazlay: Hadú ka dza'a raza mgham ta ghəŋa mnduha gha wu† kə'a,» ka Pwal.

⁶ Tsaw nda sna kazlay: Nana gwal tsa guma na ná, lafatani nda la Sadukiya, nda la Farisa ya kə'a, kəl tsi ka gwadata nda lwi dagala dagala. Ka'a mantsa: «Zwanama dá, i'i ná, mnda la Farisa i'i, zwaná mnda la Farisa yu guli. Ta ghəŋa fafta dá ta ghəŋa dá, nda ya ta ghəŋa sli'agapta dza'a sli'agapta gwal nda rwa ma mtaku, ta kəl lu ka tsa guma ta ghəŋ i'i,» ka Pwal. ⁷ Na tsa mnatani ta tsaya, ka zraftá zlərdutawi mataba la Farisa nda la Sadukiya. Ka dgavaptá tsa tskata vgha ya his. ⁸ Had gwal nda rwa dza'a walaŋta sli'agapta wu, had duhwalha Lazglafta wu, had Sulkum guli wu, ka la Sadukiya nda ŋa taŋ. Mamu tsahaya demdem, ka la Farisa nda ŋa taŋ. ⁹ Ka sli'aftá inda mnduha nda gugudaku. Ka sli'avata sanlaha mataba gwal ta tagha zlahu ŋa mnduha ta nzakway mataba la Farisa gwadata nda lwi dagala

dagala: «Mutsaf a aŋni ta sana ghwadaka skwi maga na mndu na wa. Ka sana Sulkum tsi, ka sana duhwala Lazglafta tsi, ka kitsi ta gwadganata,» ka həŋ. ¹⁰ Ka sgavaghata zlərduta wi katakata. Durŋwa həŋ da datsanaptá Pwal na! ka mghama sludzi zləŋaftá zləŋ kəl tsi ka ghunafá la sludzi ŋa klaptá Pwal mataba taŋ, ka klaghata da həga la sludzi. ¹¹ Girvidikani, ka Mgham Yesu maravata da Pwal mantsa: «Tatá us ta iri! Manda va tsa ga masləmǝtsək gə ka ta ghəŋa i'i ma luwa Ursalima ya ná, manda va tsaya guli dza'a ga ka ta tsa masləmǝtsək ya ma luwa Ruma,» ka'a nda tsi.

Dzrawi ta ghəŋa Pwal

¹² Gamahtsimani, ka dzraftá sanlaha ma la Yahuda ta wi ŋa dza'a dzatá Pwal. Ka wadatá həŋ ka mnay kazlay: Had mu dza'a zantá skwi nda za, nda saŋtá skwi nda sa, ka ta dza a mu ta Pwal wu, ka həŋ. ¹³ Ta malay gwal ta dzraftá tsa wi ya ta fwađ mbsak. ¹⁴ Ka sli'aftá həŋ ka laghwi da slanaghatá la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la galata mndu. Ka həŋ mantsa: «Wadawada ŋni kahwathwata ta kama Lazglafta kazlay: Had ŋni dza'a walaŋta zantá skwi nda za, ka ta dza a ŋni ta Pwal wu. ¹⁵ Ndanana tama, gwafwagwa kaghuni ta wi nda gwal ta tsa guma. Ta kumay ŋni ta dagapta hya ma na gwada na kahwathwata, ka kuni dazlay nda mghama sludzi ya ná, ŋa klaghunakta lu ta Pwal ta kəma ghuni. Ta sagha tsi ya, nda paya vgha aŋni ŋa gi dzata,» ka həŋ.

¹⁶ Snaŋta zwaná mukumani ma Pwal ta tsa pghanatá budukwa dza'a pghanata lu ta Pwal ya, ka sli'aftá tsi ka laghwi mnanatá Pwal ma həga la sludzi. ¹⁷ Ka hgaftá Pwal ta sana mali ma la sludzi. «Kla ta na duhwal na da mghama la sludzi, ya mamu gwada dza'a mnanata tsi,» ka'a nda tsi.

¹⁸ Ka klaftá tsa mali ta ghəŋa la sludzi ya ta tsa duhwal ya, ka klaghata da tsa mghama la sludzi ya. Ka'a mantsa: «Tsa Pwal tsam lu ma gamak ya ta hgaftá i'i. Kdəkkdək, kla ta na duhwal na da tsi, mamu gwada dza'a tsi mnanata, ka'a nda i'i, kəl yu ka klakta,» ka'a nda tsi. ¹⁹ Ka ksafá tsa mghama sludzi ya ta tsa duhwal ya ta dzvu, ka laghwi ta slərpa vli. «Nu ta kumə ka ta mniyata na?» ka'a nda tsi. ²⁰ Ka'a nda tsi mantsa: «Dzrafdzra sanlaha ma la Yahuda ta sagha da ndəbaghatá dzvu, ŋa kladaghatá Pwal ta kəma gwal ta tsa guma mahtsim. Ta kumay ŋni ta dagapta hya ma tsa gwada ya kahwathwata ka həŋ dza'azlay nda kagha. Tsaw mantsa ya nzakwani wa. ²¹ Yaha ka da snana ta həŋ. Ya mamu gwal ta malay ta fwađ mbsak dza'a pghatá budukwa. Wada nda wada həŋ kazlay: Had ŋni dza'a walaŋta

* 23:3 Ŋgha ta Mata 23:27. † 23:5 Ŋgha ta Sabi 22:27.

zanjtá skwi nda za, had'ñni dza'a sanjtá skwi nda sa, ka ta dza'a ñni ta Pwal wu kə'a. Ndanana, nda paya vgha tan, ya gwađa da kagha kwenkwenj ta kzlá hən,» ka'a nda tsi. ²² Ka tsa mghama sludzi ya mantsa: «Nana gwađa mndiñj ka na ná, yaha ka walanja mnananjta sana mndu,» ka'a, ka ghuninjta tsa duhwal ya.

Ghunajtá Pwal da ñumna Feliks

²³ Tahula tsa, ka hagtá mghama la sludzi ta maliha his ta ghəña sludziha. Ka'a nda hən mantsa: «Hbawa vgha, dza'a nda sli'a kuni da luwa Sezare ta nzemndi təmbay girviđik, kawadaga nda sludziha his dər mək, nda sludziha ndəfəñj mbsak ta ñla plis, nda sludziha his dər mək nda huzla vulu da hən. ²⁴ Mutsaf kuni guli ta plis ña kla Pwal, ña 6hadanaghata dughwana da ñumna ta nzakway ka Feliks,» ka'a. ²⁵ Wya ka tsa mghama sludzi ya vindanaftá đelewer guli:

²⁶ «I' Klawdi Lisiyas, ta ga zgu ña mghamani ñumna ta nzakway ka Feliks. ²⁷ Ya mndu ta ghunədaghapta yu ya ná, la Yahuda ta ksafita ka dza'a dzata. Ka lagha yu nda la sludza da ka zlu'agapta ma dzva tan snanjər yu kazlay: Mnda la Ruma ya kə'a. ²⁸ Ña zba snanjá ghəña skwi ya kəl hən ka razay ná, ka kladaghatá yu ta kəma gwal ta tsanata guma ta hən. ²⁹ Ka slanaghatá yu ná, ta razu ta ghəñ skwi ta ksanjá zlahá tan hən. Ama had' skwi ga tsi prək ka dzata, dər prək ka hbamta ma gamak wa. ³⁰ Ka sagha lu snadimta kazlay: Ta pgha buđukwa hən ñani kə'a, kəl yu ka ghunədaghapta tsa mndu ya ña lagha hahən ka ghəña tan da mna dmakuha ya maga tsa mndu ya ta kəma gha. Ləñlən ká ka nzata mghama da,» ka'a.

³¹ Ka klaftá tsa la sludzi ya ta Pwal girviđik manda ya mnanaf lu ta hən, ka klaghata da luwa Antipatris. ³² Gamahtsimani, ka vragaghutá hamata la sludzi da vla nza-kwa tan, ka kdə gwal nda plis nda plis ta kla Pwal da luwa Kaysariya. ³³ Bhadaghata tsa la sludziha ta plis ya da luwa Sezare, ka klaftá hən ta tsa đelewer ya ka vlanjtá ñumna, zlanəñha hən guli ta Pwal ma dzvani. ³⁴ Tahula dzanjáftá ñumna ta tsa đelewer ya, ka'a mantsa: «Ta wati hadik kagha na?» ka'a dawəñta da Pwal. Snanjani kazlay: Mnda hadika Silisi ya kə'a, ³⁵ «ña sna yu ta gwađa gha saghar tsa mnduha ta raza kagha ya,» ka'a nda tsi. Klaghawakla, ka dza'a kuni da nghay ma tsa həga baf Hiridus ya, ka tsa ñumna ya nda mnduha.

24

Tsanavatá gwađa ta Pwal

¹ Tahula luta fitik hutaf, ka 6hadaghatá i mali ta ghəña gwal dra skwi ña Lazglafta ta nzakway ka Hananiya, nda la galata mndu,

nda sana mndu ta hgə lu ka Tertulus ya, nda viđa ma gwađa. Ka lagha hən da wlatá Pwal da ñumna. ² Ka hgadaghata lu ta Pwal. Ka zlaftá Tertulus ta rusa skwi ya maga Pwal, kəl hən ka wlata. Ka'a mantsa: «Mghama da, əñka'a ka kagha kəl ñni ka nzata nda dzaku. Snanjta gha ta dzra nzaku kəl mnduha ñni ka nzakway dughwana. ³ Ta rfay mnduha ñni dər ndigandiga ta kagha katakata Feliks. ⁴ Mghama da! Yaha ñni da gərđaghata. Kdəkkdək, kabga dzakwa gha, fanña fa ta zlaməñ ka sna ka ta zwanja gwađa ñni dza'a mnaghata ñni. ⁵ Nana mndu na ná, ghwadaka mndu ya slanagha ñni ta hwađa ghəña la Yahuda dər ndigandiga ta ghəña hadik. Tsatsi mghama dina la Nazaret* ta nzakway ka gwal ta dza'a mista Yesu ya. ⁶ Ka kumə tsi ta maga sana skwiha dza'a kwal kul vlanjtá sgit ta həga Lazglafta ñni, kəl ñni ka ksafita. [Ka kumə ñni ta tsanaghatá guma manda ya ta mnə zlahá ñni. ⁷ Ama ka lagha mghama la sludzi ta nzakway ka Lisiyas da zlu'aghuta ma dzva ñni nda mbraku, ⁸ ña sagha ñni da kuma gha da wlata, ka Lisiyas nda añni.] Ka dawəñdawa vərđá kagha da tsi, dza'a nda sna ka kazlay: Tsakalawi a na skwi ta mna ñni tida na wu kə'a,» ka'a. ⁹ «Manda va tsaya nzakwani,» ka la Yahuda ta ghəñani.

Waday Pwal ta ghəñani ta kəma Feliks

¹⁰ Manda mnanata ñumna nda dzvu ta Pwal kazlay: Gwađa ta gwađa kə'a. Ka Pwal mantsa: «Nda sna yu kazlay: Gitagita a vakwa kagha ta tsa guma ta ghəña mnduha ñni wu kə'a. Nda rfu dza'a wada yu ta ghəña da ta kəma gha. ¹¹ Ka psanjpa ka katsi ná, malapə a fitik ghwanjpdə his manda lafa da da luwa Ursalima da tsəlu ta kəma Lazglafta wa. ¹² Had' mndu ta slidighata ta zlardawi nda mndu, ta hwazlađa ghəña mnduha, dər ma həga Lazglafta, dər ma həga tagha skwa la Yahuda, dər ma luwa wa. ¹³ Nana skwi mnə hahən ta i'i ndanana ná, graghafita a vərđá hahən wa. ¹⁴ Skwi ya graf i'i ná, ta maganata slna yu ta Lazglafta dzidziha ñni nda ta tsa tvi mnə hahən kazlay: Dina ghwadaka tvi ya kə'a ya. Zghafzgha yu ta inda skwi ya nda vinda ma zlahá Musa, nda ya ma deftera la anabi. ¹⁵ Faffa i'i guli ta ghəñ ta Lazglafta manda va ña hahən ta mnay kazlay: Dza'a sli'aganapsli'a Lazglafta ta tđukwa mnduha nda ghwadaka mnduha tani kə'a ya. ¹⁶ Tsaya ta kəl yu ka ñavata ka nzaku manda ya ta raku ta kəma Lazglafta nda ya ta kəma mnduha.

¹⁷ «Nda kdə fitika da manda dgata da ta vgha nda Ursalima, kəl yu ka vradaghata, ka kladanaghata nda tseđi ña katanjtá mnduha da, nda ya ña planatá ghəñ ta Lazglafta. ¹⁸ Tsaya skwi ta magə yu ta sladighatá

* 24:5 Ngha ta Mata 2:23.

sanlaha ma la Yahuda si ta hadika Asiya. Kdakwa da ta tsala ghonja da tsa, ta had tskata mnduha hada wu, hwazlabanaf a yu ta ghonja mnduha guli wa. ¹⁹ Ka ma mamu sana skwi gana yu ta honj katsi na, ma vordfa la Yahuda ta hadika Asiya ta sagha wlatf i'i da kagha tama. ²⁰ Ka mantsa a tsi wu, ma mnanjma nana mnduha na ta dmaku ya ksaf honj ta i'i nda tsi ma fitika lagha da ta kama gwal ta tsa guma. ²¹ Ta kama gwal ta tsa guma, gwadagwada yu nda mbraku kazlay: Grafgra yu, "dza'a sli'aganapsli'a Lazglafta ta gwal nda rwa ka'a. Ta ghonja tsaya ta tsa lu ta guma ta ghonja da gita," ka'a.

²² Feliks na, nda sna tsatsi ta skwiha katakata ta ghonja tva Kristi kel tsi ka dzanamtfa wi ta honj. Ka'a mantsa: «Sagha mghama la sludzi ta nzakway ka Lisiyas ya na, nghay da ta na gwada ghuni na tsa,» ka'a nda honj. ²³ Ka mnanata tsi guli ta mali ta ghonja la sludzi kazlay: Hamha ta Pwal ma gamak, yaha ka da hbanata nda hba. Ka ta saghasa grahani da katanja katsi, yaha da pya honj, ka'a.

Pwal ta koma i Feliks nda Drusil

²⁴ Tsobakw fitik tahula tsa, ka sagha Feliks kawadaga nda markwa tanj Drusil, ta nza-kway ka makwa la Yahuda. Ka hgagaptf tsi ta Pwal, ka snof tsi ta gwada ta ghonja zlghaftf Yesu Kristi da tsi. ²⁵ Ka zraftf Pwal ta zwa gwada ta ghonja nzaku ya ta zdaganatf Lazglafta, nda gwada ta nghuta mndu ta ghonjani, nda gwada ta ghonja ya ka Lazglafta dza'a tsa guma ta ghonja mnduha. Ka Feliks ksur tsi ka zlaj mantsa: «La tama, badu mutsafar yu ta fitik ya guli na, hgagelta da ta kagha tsa,» ka'a. ²⁶ Dza'a mutsay yu kasi i ta tse di da Pwal ka numna Filiks sizlay, ta kel tsi gdata ta hgagaptf Pwal tazlay ka ghwa yiva nda tsi.

²⁷ Sad sad his ka vaku luta ta magay mantsa. Tahula tsa vaku his ya, ka mbadapta Purkiyus Festus ta Filiks. Kambel zdaganata tsi ta la Yahuda ka Feliks na, ka zlanjta tsi ta Pwal ma gamak.

25

Lagha Pwal ta koma Festus

¹ Tahula fitik hkon manda klafta Festus ta slna nzanaghatf hadikani, ka sli'afta tsi ma luwa Sezare ka lafi da luwa Ursalima. ² Ka sli'adaghatf la mali ta ghonja gwal dra skwi na Lazglafta, nda la mali ta ghonja la Yahuda slanaghatf hada. Ka wlatf honj ta Pwal da tsi. ³ «Kdakkdk, klaganagha kla ta Pwal da na luwa Ursalima na,» ka honj ndi'ata ka ndanfa nda tsi. Mataba tsaya na, nda dzra wa tanj na pghata budukwa na dzata ma tvi ta laf tsi. ⁴ Ama ka Festus nda honj mantsa: «Wa a Pwal ma gamak ma

luwa Sezare. Vordfa i'i guli na, nzdavata a yu wa, dza'a gi vru yu. ⁵ Ka sli'afsl'i'a sanlaha mataba la maliha ghuni mista da ka dza'a nni da slanaghatf hada ma luwa Kaysariya. Ka mamu skwi maga tsi kul dinaku katsi, na wlatf tanj,» ka Festus nda honj.

⁶ Ka tghas tsi, ka ghwan a fitik za Festus ma luwa Ursalima, ka laha tsi da luwa Sezare. Gamahtsimani, ka sli'aftf tsi, ka lagha da vla tsa guma. «Klagapwakla ta Pwal ya,» ka'a. ⁷ Ka lagha Pwal. Ka sli'adaghatf tsa la maliha la Yahuda ta sli'adata ma Ursalima ya dlivis da wamtfa Pwal. Ka mnof honj ta gwadaha ta kuzlaku ta kuzlaku, ka tsatsanavatf Pwal, ama hadf hya gwada klignj honj wa. ⁸ Ka Pwal mantsa: «Hadf sana dmaku maga yu wu, dar tva zlaha la Yahuda, dar tva hoga Lazglafta, dar tva mgham Sezar wu,» ka'a wadapta ghonjani.

⁹ «Ta dvay ka ta dza'a da Ursalima ka dza'a lu tsatf na guma na ta koma tanj ra?» Ka Festus nda Pwal na zdanafta nduf ta la maliha ta ghonja la Yahuda. ¹⁰ Ka Pwal mantsa: «Wana yu ma vla tsa guma mgham Sezar. Hadna guli rakwa tsadighatf guma. Hadf dmaku gana yu ta la Yahuda wu, nda sna vordfa kagha ka ghonja gha. ¹¹ Ka mamu dmaku go yu, magamaga yu ta skwi prak ka dzata i'i katsi, ma dza lu ta i'i a ka yu wa. Ama ka hadf hyahya skwi ma na gwadaha ta mnof honj ta i'i na wu katsi, lavinj a mndu ta vlanjta i'i ta honj wa. Ta ndofa dzvu yu da kagha, ka la na guma na ta koma mghama Ruma,» ka'a. ¹² «Manda tsa zbantf gha ta dza'a na guma na ta koma mgham ya, dza'a dza'a ka ta koma mgham Sezar,» ka Festus nda Pwal tahula gwaduvustani nda gwal ta vlanjta hidaku.

Lagha Pwal ta koma i Agripa nda Beranis

¹³ Tsobakw fitik tahula tsa, ka lagha mgham Agripa nda Beranis da luwa Sezare da nghanaghatf numna Festus. ¹⁴ Ka zata honj ta fitik tsobakw hada. Ka rusanaftf numna Festus ta gwada ta ghonja Pwal ta tsa mgham ya. Ka'a mantsa: «Mamu sana mndu zlidinj Feliks hadna ma gamak. ¹⁵ Ma fitika laha da da luwa Ursalima, ka sli'adaghatf maliha ta ghonja gwal ta dra skwi na Lazglafta, nda la galata mndu mataba la Yahuda sli'dighatf. Ka wlatf honj. Kdakkdk, tsanja tsa ta guma ta na mndu na, ka honj nda i'i. ¹⁶ Ta snu a nni la Ruma ta gi tsanaghatf guma ta mndu mantsa ya wa. Tinjal ta zlanaghatf nda guya lu ta tsa mndu ya nda tsa gwal ta wlatf ya, na zlananjta tvi na wadayni ta ghonjani ta koma tsa gwal ta wlatf ya karaku, ka yu nda honj. ¹⁷ Ka saha honj da hadna mista da. Gerdava a yu guli wu, ka gi nzata nni ma vla tsa guma gamahtsimani. Hgagaghawa hga ta tsa mndu ya ka yu, ka hgaktf lu. ¹⁸ Ba wa wana na mnduha

ta wlata na dza'a mna ghwadaka skwi maga tsi, ka yu ná, sww had' tdukwa skwi mna hən̄ wa. ¹⁹ Ta ghə̄nja zlərdá gwadá ta dina tan̄ nda gwadá ta sana mndu ta hga lu ka Yesu ta mntuta, ama ta nda hafu ka Pwal nda n̄ani ta mnay yeya. ²⁰ Trapta dá ta tsa ghə̄nja mndərga skwi mantša ya, ka yu nda Pwal mantša: Ta kumay ka ta dza'a da Ursalima ka dza'a lu tsa na guma gha na hada ra? ka yu nda tsi. ²¹ Ama ka dawə̄nja Pwal ta tsanata mgham Sezar ta gumani, kəl yu ka n̄anata ma gamak dasudásu ma kdə yu ka ghunay da mgham Sezar, ka'a. ²² Ka mgham Agripa nda n̄umna Festus mantša: «Ta kumay i'i ka ghə̄nja dá ta snanată gwadá ma wa tsa mndu ya guli,» ka'a. Ka n̄umna Festus mantša: «Dza'a nda sna ka mahtsim,» ka'a nda tsi.

²³ Gamahtsimani tama, ka lagha i mgham Agripa nda Beranis nda hbatá vgha má mgham mgham ka lamə hən̄ da həga tsa guma kawadaga nda mghamha la sludzi, nda gwal dagaladagala ma tsa luwa ya. «Klagaghawakla ta Pwal,» ka n̄umna Festus. Ka kladaghatá lu. ²⁴ Ka n̄umna Festus mantša: «Mgham Agripa, nda inda gwal ta tskavata hadna ma na vlə na kawadaga nda an̄ni. Wana na mndu sli'adagha inda la Yahuda da wlata da i'i ma luwa Ursalima, nduk hadna tani ya kay: «Ra a ka zlanťá na mndu na nda hafu wu,» ka hən̄ hlaftá wi. ²⁵ Ama i'i, ngha a yu ta skwi prək ka dzata wa. Ka si klawakla ta guma dá ta kəma Sezar ka'a ya, tsaya dza'a kəl yu ka ghunay. ²⁶ Nziya nza tsi ná, mutsaf a yu ta vərđa gwadá ya n̄a vindanaftá mghama Ruma ta ghə̄jani wa. Tsaya kəl yu ka klagaghata na mndu na ta kəma ghuni, katkatatani ta kəma gha mgham Agripa, n̄a dawanaptá vli, kada snanťa yu ta skwi n̄a vinday. ²⁷ Mndu ya tsam lu ma gamak, ka klafta lu ka ghunay kul snanťa lu ta vərđa skwi kəl lu ka ksafťa ná, tsabaku tsaya ta ngħadaptá yu,» ka'a.

26

Wadáy Pwal ta ghə̄jani ta kəma Agripa

¹ «Nagha gwadá tama Pwal, gwadá ta gwadá n̄a wadaptá gha ta ghə̄nja gha,» ka mgham Agripa nda tsi. Ka kapafťá Pwal ta dzvu, ka zlráftá tsi ta gwadá. Ka'a mantša: ² «Ta rfu yu katakata gita, a mgham Agripa, nda mutsafťa dá ta tvi n̄a mn̄anťa gwadá ta kəma gha n̄a wadaptá ghə̄nja dá ma inda skwiha ya tsatsadiva la Yahuda. ³ Kəl tsi ka vlihata rfu katakata ná, nda sna kagha tsidid' ta nzakwa la Yahuda nda ghə̄nja skwi ya ta zlərdá hən̄ tani. Kdəkkdək, ka ksa ka ta n̄uduf, n̄a fihata gha ta sləmən̄j ka sna na gwadá da na.

⁴ «Daga ma ga zwan̄a dá, nda sna la Yahuda ta nzakwa dá. Nda sna hən̄j ka yu nzakwagapta daga tanťan̄ mataba la ini nda ya ma Ursalima. ⁵ Nda sna hahən̄j ta i'i daga manda ghalya. Ka ta kumay hən̄j katsi, lavin̄lava hahən̄j ta mnay kazlay: Tekw i'i mataba gwal ta fikaghuta si ta ghə̄nja dina n̄ni ta nzakway ka n̄a la Farisa kə'a. ⁶ Ndanana, wana yu ma guma ta ghə̄nja fafta dá ta ghə̄nja dá ta tatá imi ta sləmən̄j ya tanaf Lazglafta ta dzidzilha mu. ⁷ Tsa mndəra amu ghwan̄pdə his ya guli ná, nda fa ghə̄nja tan̄ n̄a nghanťa magatá tsa tatá imi ta sləmən̄j ya. Tsaya ta kəl hən̄j ka n̄javata nda fitik tani, nda rvidik tani, ka tsələbu ta kəma Lazglafta ya. Ta ghə̄nja tsa fafta dá ta ghə̄nja ya tama, ta kəl la Yahuda ka tsatsafťa gwadá ta i'i, a mgham Agripa. ⁸ Ari la Yahuda, kabgawu ta kəl kaghuni ka nghay manda skwi lavin̄j a Lazglafta ta sli'aganaptá gwal nda rwa wu kə'a na? ⁹ Vərđa i'i guli ná, si magan̄maga yu kahwathwata ta kdavakta inda skwi n̄a zadanatá na hga Yesu mnda la Nazaret na. ¹⁰ Tsaya skwi magə yu ma Ursalima guli. Da la mali ta ghə̄nja gwal ta gra skwi n̄a Lazglafta mutsafťa yu ta mbraku, kəl yu ka hla ndəghata gwal zlgħay nda n̄uduf ka pghay da gamak. Tsaya dīna, ka i'i guli ta pslu lu ta hən̄j. ¹¹ Ma fitika ray dá ta həga tagha skwa la Yahuda tazlay, si ta gayu yu tiri n̄a gwal zlgħay nda n̄uduf katakata ka mbəl raza hən̄j ta hga Yesu. Tsa gatá sida dá ya ná, nda nza n̄a zbinťa hən̄j nduk ma sana luwaha ta sana hadik sizlay.»

Gwadata zlgħafta Pwal ta Yesu

Slg 9:1-19, 22:6-16

¹² «Tsaya tama, kəl yu ka sli'afťa ma sana fitik ka dza'a da luwa Damas nda tsa mbraku vliha gwal dra skwi n̄a Lazglafta n̄a dza'a kasa gwal zlgħay nda n̄uduf ya. ¹³ Ta labla yu ta tvi, wər đək fitik ma ghən̄j tama a mgham Agripa, ka nghanťa yu ta saha tsuwadək daga ta luwa wamtá i'i, nda gwal ta dza'a mista dá tani. Malaghumala wudəkwa tsa tsuwadək ya katakata ka n̄a fitik. ¹⁴ Ka zləmbutá n̄ni demdem ta hadik. Ka snanťa yu ta sana lwi ta gwadgihata nda gwadá Hebru: «Sawulu! Sawulu! Kabgawu ta kəl ka ka giri n̄a dá na? Ghuya dān̄wa n̄a ghə̄nja gha na pgha ghən̄j ta pghə ka nda i'i na,» ka'a. ¹⁵ «Wa kagha ni mghama dá,» ka yu nda tsi. Ka Mgham Yesu nda i'i mantša: «Ti tsa Yesu ta gə ka ta iri n̄ani ya. ¹⁶ Sli'afsl'i ka sladata ka. Kəl yu ka maraghanťa ghə̄nja dá ná, zbapzba yu ta kagha n̄a magihata slna dá, n̄a nzakwa gha ka masləmtsəka dá, n̄a mnay gha kinawu ká ka nghanťa i'i gita, n̄a mnay gha ta skwi dza'a maraghanťa yu dza'azlay guli. ¹⁷ Da la ghuni nda ya da gwal kul nzakway ka la Yahuda ta ghuna yu ta kagha, dza'a katay yu ta kagha guli. ¹⁸ N̄a

gwananata gha ta iri ta hən, Nə sli'agapta taŋ ma grusl ka lamə da tsuwadək, ɲa kwala halaway ka gəgəta mgham ta ghəŋa taŋ. Lazglafta ta dza'a ga mgham ta ghəŋa taŋ. Mantsa ya dza'a kəl hən ka mutsafta planata dmakwa taŋ, ɲa mutsafta taŋ ta vla nzaku kawadaga nda gwal ta zlghaftá Lazglafta,» ka'a.

Mnay Pwal ta slnani

¹⁹ «Mantsa ya tama a mgham Agripa, kwalaghu a yu ta sna gwada tsa mndu ng-həŋ i'i ta saha daga da Lazglafta ya wa. ²⁰ Katək ná, «mbədanaf wa mbəda ta nza-kwa ghuni, ka mbədakta kuni ta vgha da Lazglafta. Magawamaga ta ɲərma slna ɲa maraŋta tsa mbədana tsakwa ghuni ya,» ka yu zrafta mnay karaku ma luwa Damas, nda ya ma luwa Ursalima. Tahula tsa, ka mnanata yu ta inda gwal ta hadika Zudiya, nda ya da gwal kul nzakway ka la Yahuda guli. ²¹ Ta ghəŋa tsaya kəl la Yahuda ka ksafá i'i ma nzakwa da ma həga Lazglafta má ɲa dzihata. ²² Ama ka katagadiptá Lazglafta. Ha gita, tata kdəŋkda yu ta nzakw ka masləmtəkani ta kəma inda mnduha, nda zwanj tani, nda glata mndu tani. Had skwi dza'a mnəglata i'i ka malaghuta ya mnəla anabi, nda i Musa ta ghəŋa skwi dza'a magaku, mna hən kazlay: ²³ Dza'a ghuyə ghuya Kristi ta danwa, tsatsi ta nzakway ka taŋtaŋa mndu ta dza'a sli'agapta mataba gwal nda rwa ɲa mnananɲani ta tsuwadək ta mnduha mu, nda gwal kul nzakway ka la Yahuda tani.»

Zlghafzlgha ta Yesu ka Pwal nda Agripa

²⁴ Tata mna tsa gwada ɲa wadapá ghəŋani ya Pwal, ka Festus nda tsi nda lwi dagaladagala mantsa: «Pwal! Halaway ka ra? Tsaghis ka halaway na dzaŋa ta dzaŋa gha na ra?» ka'a nda tsi. ²⁵ Ka Pwal mantsa: «Mghama da, halaway a i'i wa. Vərdaka gwada ɲa ndanay ta gwada yu. ²⁶ Nda ghada snanɲa mgham Agripa ta inda tsa skwiha ya. Tsaya ta kəl yu ka gwada na gwada na kul had dzudzukway ta kəmani. Grafgra yu kazlay: Nda sna tsatsi ta inda tsa skwiha ya kə'a, kabga had ya magə lu ma difa ma difa wa. ²⁷ Mgham Agripa, grafgra ka kazlay: Mantsa ya tsa gwada mana la anabi ya kə'a ra? Nda sna yu kazlay: Na, grafgra ka kə'a,» ka Pwal ²⁸ Ka mgham Agripa nda Pwal mantsa: «Va gi ndukud dza'a nidista ka, ka krista ka kagha ra?» ka'a. ²⁹ Ka Pwal mantsa: «Dər ma ndukud fitikani, dər ma di'ij tsi, manda ya kumanj Lazglafta, kagha nda ghəŋa gha yeya a wu, ɲa inda na kaghuni demdem hadna na nzakwani, ka nuta kuni manda va i'i. Ama má ma tsam lu nda tsa ta kaghuni tani,» ka Pwal.

³⁰ Ka sli'afá i mgham Agripa nda ɲumna Festus, nda Beranis, nda gwal kawadaga

nda hən. ³¹ Tahula saghwa taŋ ma vla tsa guma, ka hən mantsa: «Had sana skwi maga na mndu na prək ka dzata, dər ka tsamta ma gamak wu,» ka hən. ³² Ka mgham Agripa nda ɲumna Festus guli mantsa: «Ka má zbanj a na mndu na ta kla na gumani na ta kəma mgham Sezar wu katsi ná, ma dza'a zlinzla lu ta na mndu na,» ka'a.

27

Klaghatá Pwal da luwa Ruma

¹ Ka mnaftá lu kazlay: Dza'a sli'i mu ɲa dza'a ta hadika Italiya kə'a. Ka klaftá lu ta i Pwal, nda sanlaha ma vu'aha, ka fanamta ma dzvu ta sana mali ta ghəŋa la sludzi ta hgə lu ka Zuliyus. «Tekw tsatsi mataba maliha ta ghəŋa la sludza Agustus.» ² Ka lamə ɲni da kwambala luwa Adramit ta sli'i ka dza'a da sana luwaha nda ma slərpha hadika Asiya. Ta sli'afá ɲni, kawadaga Aristarkus, sana mnda la Tesalunik ta nzakway ta hadika Mekaduniya nda aɲni. ³ Gamahsimani, ka ɓhadaghata ɲni da luwa Siduŋ. Ka maganata Zuliyus ta zdaku ta Pwal. Ka slinɲá tsi ɲa dza'a naghanaghatá grahani, ɲa katanɲá hən. ⁴ Tahula tsa, ka sli'afá ɲni hada nda kwambalu, ka vru falak ta aɲni. Ka mbədaghatá ɲni ta vgha nda tahula Kiprus. ⁵ Manda tsughwadapta ɲni ta drəf ta nzakway ndusa nda hadika Silisi, nda ya nda hadika Pamfali, ka ɓhadaghata ɲni da luwa Mira ta hadika Likiya. ⁶ Ka mutsaftá tsa mghama sludzi ya ta kwambala luwa Alegzandri ta sli'i ka dza'a nda ta hadika Italiya. Ka pghamta tsi ta aɲni mida. ⁷ Tsəbakw fitika ɲni ta ndərur dasuwa. Zlahzlah ka ɲni ɓhadaghata ndusa nda luwa Snida. Kulam nda tsa, ka pyafá falak ta aɲni hada ta dza'a nda ta tsa, ka mbədaghatá ɲni ta vgha nda ma sana vli ta tsavata ma drəf ta hgə lu ka Kret ndusa nda luwa Salmune. ⁸ Zlahzlah ka ɲni labə hada, ka ɓhadaghata ɲni da sana vli ta hgə lu ka Nərma vla slada kwambalu ndusa nda luwa Laziya.

⁹ Zuza mu ta fitik katakata kay guli, his nda htsin na mbađa na guli, lula fitika suma guli. Tsaya tama kəl Pwal ka mnay ɲa taŋ: ¹⁰ Ka'a mantsa: «Zwana amu, ta ng-hadapá yu ná, his nda htsin na mbađa mu na, dagala skwi dza'a zlamaghata. Dza'a ɓadzaku huzlaha mu nda kwambalu tani. Tsahaya yeya a wu, nda htsinɲa mu tani,» ka'a. ¹¹ Ka kwalaghutá tsa mali ta ghəŋa la sludzi ya ta sna tsa gwada Pwal ya, ka laghi da sna ɲa dani ma Kwambalu, nda ɲa mndu ta sway. ¹² Tsaw hada ya guli ná, dīna a tsa vli ya ka slada kwambalu gufwak wu, kəl ndəghata gwal ma kwambalu ka mnay kazlay: Mbađma, ka wayaka skwi ɓhadaghaha mu da Finiks ma vla slada

kwambalu ma luwa Kret, ka dza'a mu za fwak hada, ka hən. Tsa Finiks ya ná, zur nda zlaḅa dəḅakwa fitik nzakwani.

Mghama falak ta drəf

¹³ Fedfedfed falaka Sud vyavata. «Zlah dza'a mbaḅaku na mbaḅa mu na, ka mnduha ma kwambalu.» Ka tsukwaftá hən ta kufur ta kəl lu ka slada kwambalu ya, ka kladapta hən vzadata nda tvə Kret, luwa ta tsavata ma drəf ya. ¹⁴ Ta nzḅava a lu kay ná, ka vyagaftá falak nda mbraku nda mbraku nda ga «zeghwa safá fitik,» nda ma tsa luwa Kret ta tsavata ma drəf ya. ¹⁵ Ka zlagujta tsi ta tsa kwambalu ya, ka trapta tsi ta nḅafta, ka nzata anḅni tama ka kzla skwi dza'a magaku ta tinḅu tsa falak ya ta anḅni. ¹⁶ Ka tinḅwaghata anḅni nda tahula sana zwanja vli ta tsavata ma drəf ta hḅə lu ka Kawda. Ka hlaptá nḅni ta hafu hada. Zlahzlah ka nḅni katsakta sana zwanja kwambalu tavata nḅa nḅni. ¹⁷ Tahula tḅakta taj ta tsa zwanja kwambalu ya ka famta ma tsa dagala ya, ka habafta hən nda tḅəj ta tsa kwambalu dagala ya, nḅa katay yaha hwanzuḅta. Ka zləḅaftá hən ta traku dza'a trata hən ta daḅa wutak ndusa nda Libiya. Ka zlinḅta hən ta wupay ta tinḅa kwambalu. Ma tsaya tama, ka tinḅu falak. ¹⁸ Gamahtsimani, ka klambarə tsa falak ya ta anḅni katakata. Ka zlrəftá nḅni ta hlapta huzla ma tsa kwambalu ya ka pḅhay da drəf. ¹⁹ Baḅu ma hkəna fitik, ka hləftá hahən nda dzva taj ta huzla ksa slna ma kwambalu ka pḅghaghata da drəf. ²⁰ Kidaghi fitika nḅni, nḅhava a fitik wu, nḅhava a tekwaḅa wa. Fərtufərtə tsa falak ya katakata. Ta had mḅay kazlay: Ta dza'a mbaku nḅni kə'a ma ghənja nḅni wa.

²¹ Nda kḅa fitika nḅni zanj a nḅni ta skwa zay wa. Ka sli'əftá Pwal ma takataka taj, ka'a nda hən mantsa: «Zwana amu, ka má ta snatá kuni ta gwaḅa ḅa ta mḅay kazlay: Ma sli'af mu ma Kret kə'a kay ná, ma grumus a na falak na wa. ²² Skwi ta mḅaghunata yu ndanana ná, drawa nḅuḅuf, had ya dza'a zadavaghuta dər turtuk mataba ghuni wu, kwambalu yeya dza'a zwaduta. ²³ Ta na rvidik gita ná, ghunigiha ghuna Lazglafta ta duhwalhani. Tsa Lazglafta nza yu ka nḅni, nda ya ta maganata yu ta slna ya. ²⁴ Ka'a nda i'i ná, «ma zləḅ ka ta zləḅ Pwal, dza'a laghala ka sladata na kəma mḅham Sezar. Wya guli zdaghanzḅa Lazglafta ta huḅi, dza'a zlanzla ta na gwal kawadaga nda kagha na nda hafu,» ka'a. ²⁵ Drama ta nḅuḅuf zwanama, nda fa ghənja ḅa ta Lazglafta. Tsa skwi mniha tsi ya, grafgra yu kazlay: Dza'a magaku manda va tsaya ka'a. ²⁶ Nziya nza tsi ná, dza'a zləmbatá tavata sana hadik ta tsavata ma drəf mu,» ka'a.

²⁷ Ta ma ghwanḅḅə fwaḅa rvidik, ka va klambar tsa falak ya ta anḅni ta ghənja drəfa Madeterane. «Zlah ndusa mu nda hadik tama,» ka tsa gwal ta swa kwambalu ya lamər vli da takala. ²⁸ Ka hbafta hən ta skwi ta ndagaku ta zu'i ka vzadata da tsa drəf ya nḅa dzəgha latani. Ka graftá hən ka mitir hkənmbsak ndəfəj mida. Zadapta lu dau' guli, ka vzəgladata hən, ka grəgləftá hən ka mitir hisambsak tḅhas mida. ²⁹ Yaha kwambalu da grunḅta palaha ka hən zləḅaftá zləḅ, ka vazadatá hən ta skwa sladanatá kwambalu fwaḅ nda ga mahulhulani nḅa sladanatá tsa kwambalu ya. Ka kzlə hən ta tsadəkwa vli nda mndər. ³⁰ Ka zbə tsa gwal swa kwambalu ya ta tva hwayaghuta, ka fagata hən ta tsa zwanja kwambalu ya, manda gwal ta zba dza'a pḅghadata skwa slada kwambalu nda ta kəma kwambalu, ka hən magay. ³¹ Ka Pwal nda tsa mali ta ghənja la sludzi, nda tsa la sludzi ya tani mantsa: «Ka nzamə a na mnduha na ma na kwambalu na wu katsi ná, katafta a kuni ta vḅha wu,» ka'a. ³² Na tsa snanḅta taj mantsa ya ná, ka ratsinḅta hən ta tsa tḅəḅha tsa zwanja kwambalu ya ka zlinḅta ta drəf.

³³ Ta ghwanḅ a vli ka tsadaku tama wu, ka Pwal mantsa: «Kḅəkwəkdək, tsuwatsa ta skwa zay, ma ghwanḅḅə fwaḅa fitika ghuni na ta fa ghən mazlay, ta dər a kuni ta skwa zay wa. ³⁴ Kḅəkwəkdək, tsuwatsa ta skwa zay nḅa nḅaghunatá ta nḅuḅuf. Had ya ma kaghuni dza'a dəḅavaghuta swidani dər ka turtuk wu,» ka'a. ³⁵ Kḅakwani ta tsa gwaḅa ya, ka klafta tsi ta buradi, ka rfanaghatá Lazglafta ta ghənani ta kəma taj demdem, ka ḅalanaptá tsi*, ka zay. ³⁶ Ka draftá sanlaha ta nḅuḅuf, ka zə hahən guli. ³⁷ His dərḅək nda ndəfəj mbsak mku' mida nḅni ma tsa kwambalu ya. ³⁸ Manda baghafta taj, ka hləftá hən ta alkama ka pḅghaghata da drəf nḅa htanaghutá ndəgaku ma kwambalu.

Badzuta kwambalu

³⁹ Tsadəkwa vli, sew tsatsafa a gwal swa kwambalu ta vli ka ga hən wu, ama ka nḅhanḅta hən ta sana maslinḅitsa vli ka wutak. Ka ma da magaku tsi ná, ka hən ka kla tsa kwambalu ya nda ta tsa wutak ya. ⁴⁰ Ka ratsidinḅta hən da drəf ta tsa skwiha ta kəl lu ka sladanatá kwambalu ya. Ma va tsaya guli, ka palidinḅta hən ta zu'a skwa swa kwambalu. Ka sli'anəftá hən ta wupay nda ta kəma kwambalu nda ta tvi nḅa tinḅway falak, ka kla hən nda tvə sgam ya. ⁴¹ Ka lagha hən grunḅta duvruhwa ta wutak. Ka laghu ghənja tsa kwambalu ya tes dida, lavḅlinḅ a ta gigḅavata nḅa sabə wa. Ka lagha gamtsa'uwakwa drəf ḅlinḅta tsa kwambalu ya nda tvə mndərani. ⁴² Ka kumə la sludzi ta

* 27:35 Nḅha ta Slna gwal ghunay 2:42.

pslidiŋta la vu'a, kabga yaha ya dər turtuk da ndapta mataba taŋ nda bibiŋa. ⁴³ Ka pyaftá tsa mali ta ghəŋa la sludzi ya ta həŋ ta dza'a magay, kabga va a ta slanaghata skwi ta Pwal wa. Ka'a mnata mantsa: «Inda gwal nda sna ta hlimi ya ná, ka vala həŋ ta drəf, ka dza'a həŋ ta 6lu. ⁴⁴ Sanlaha ya, ka la həŋ ta kataku, ka ta na sləahwa na kwambalu na a tsi,» ka'a. Mantsa ya magata həŋ, kəl hahəŋ ka katagaptá vgha demdem ka labə ta 6la ghwa.

28

Pwal ma Malta

¹ Tahula katagapta ŋni ta vgha, Malta hga tsa vli ta tsavata ma drəf ya, ka ŋni zlra snaŋta. ² Mnduha ma tsa luwa ya ná, ŋerma mnduha həŋ, ka tsu'aftá həŋ ta aŋni. Ka vaŋnaghata həŋ ta vu gik, kabga ta nzaku imi, káka nda mtasl guli. ³ Ka hlafata Pwal ta nivi ka pghay ta ghəŋa tsa vu ya, tsaw mamu mupuha mida. Snayni ta hurfukwa vu, gi takwatsak lafi ta dzva Pwal. ⁴ Nghay gwal ma tsa luwa ya ta tsa mupuha ya kzəghəla ta dzva Pwal, ka həŋ mataba taŋ mantsa: «Ta psla mndu na mndu na kah-wathwata. Zlahzlah katagapta tsi ta vgha ma drəf kay guli ná, ta zlighisa a yu wu, ba va ta dzaghata dá ka guma Lazglafta nda tsi,» ka həŋ. ⁵ Ka wuslikidiŋtá Pwal ta tsa mupuha ya da vu. Had sana skwi ta ghunanŋta dekdək wa. ⁶ Kzla ghuyanaftani ta Pwal ka gi zləmbatani ka mtutani a tsi, ŋa lamndu si ta kzlay. Ka nzakw həŋ ná, had sana skwi magana tsi wa. «Sana Lazglafta na mndu ná,» ka həŋ mbədglafta.

⁷ Ndusa nda tsa vli ya, mamu vla sana mali ta ghəŋa tsa hadik ta tsavata ma drəf ya. Publiyu hga tsa mndu ya. Tsatsi ta tsu'aftá aŋni, ka payanŋatá vli dīna, ka zatá ŋni ta fitik hkən ga taŋ. ⁸ Tsaw ta hani dani ma Publiyu ta ghzləŋ ta 6asa ŋudidar nda klu tani. Ka lagha Pwal da nghanaghata, ka fanaghata tsi ta dzvu, ka maga du'a da Lazglafta ta ghəŋani, ka mbanaftá tsi. ⁹ Manda mbanafata Pwal ta tsa mndu ya, ka sli'adaghata gwal kul dughwanaku ta tsa hadik ta tsavata ma drəf ya slanaghata, ka mbambanafatá tsi ta həŋ. ¹⁰ Ka va vlə həŋ ta skwi kavghakavgha ŋa ŋni. Ta sli'i ŋni ka dza'a da kwambalu guli, ka tsakanafata həŋ ta inda skwi dza'a kata aŋni ma mbada ŋni.

Bhadaghata Pwal da luwa Ruma

¹¹ Tahula tili hkən, ka sli'aftá ŋni ka lami da kwambala luwa Alegzandri, ta hğə lu ka «lazglafta la mbuhwali,» ta zagaptá vyani ta tsa hadik ta tsavata ma drəf ya. ¹² Bhadaghata ŋni da luwa Sirikuz, ka zata ŋni ta fitik hkən hada. ¹³ Ka sli'aftá ŋni hada ka 6hadaghata da luwa Regiyu. Gamaht-simani, ka saf falaka Sud, ka 6hadaghata

ŋni da luwa Puzul bađu mahis. ¹⁴ Hada, ka slafta ŋni ta zwanama ma zlghay nda ŋuduf. Ka həŋ mantsa: «Kdəkwakdək, za-waza ta luma kawadaga nda aŋni,» ka həŋ nda aŋni. Mantsa ya ka ŋni 6hadaghata da luwa Ruma. ¹⁵ Ka snaŋta zwanama ma zlghay nda ŋuduf ta nzakway ma luwa Ruma kazlay: Wa'a həŋ ta sabi kə'a, ka sli'aftá həŋ ka sagha da guya aŋni ha ta luma Apyus nda ya ma sana vli ta hğə lu ka vla hani hkən ya. Nghay Pwal ta həŋ, ka rfu tsi ta Lazglafta, ka ufəglavafata vghani. ¹⁶ Bhadaghata ŋni da luwa Ruma, ka zlananŋtá lu ta tvi ta Pwal ŋa dza'ani nzaku ma ŋani dzuguvi nda ghəŋani, kawadaga nda sludzi ta nghay.

Mna gwada Pwal ma luwa Ruma

¹⁷ Bađu mahkəna fitik, ka hagaftá Pwal ta gwal dagaladagala mataba la Yahuda. Ka'a nda həŋ tskavar həŋ mantsa: «Zwanama dá, had sana skwi magana yu ta la amu wa. Dmanaf a yu ta tva nzakwa dzidziha mu wu, ama ka ksaftá lu ta i'i ka vu'a ma luwa Ursalima. Daga hada, ka lamə yu da dzva la Ruma. ¹⁸ Dawadipta tsahaya ta vli, ka kumə həŋ ta zlidista, kabga had sana skwi ksidiŋ həŋ nda tsi prək ka dzatá i'i wa. ¹⁹ Tsaw va a aŋni ta zliŋta wu, ka la Yahuda. Ka si mantsa tsi ná, nda nza tkwe' tama ka kla na guma dá na ta kəma mgham Sezar, ka yu. Aŋ mndani, ka wla yu ta la'ini a ka yu wa. ²⁰ Tsaya tama kəl yu ka zba nghanŋta kaghuni ka gwaďanŋta mu ta tsa gwada ya. Ta ghəŋa tsa skwi faf la Isra'ila ta ghəŋ tida ya tsamta lu ta i'i ma zida,» ka'a. ²¹ Ka həŋ nda tsi mantsa: «Had sana delewer vindaf lu ta kagha mutsaf aŋni da la Zudiya wa. Had ya dər turtuk mataba zwana amu ta sagha da mnaftá gwada ta kagha dər ka vzaftá rutsak ta kagha wa. ²² Ta kumay aŋni ta snaŋtá skwi ta ndanu kagha ka ghəŋa gha nda ma wa gha. Skwi ya snaŋ aŋni ná, nda ndəgha gwal ta pgha rutsak ta na lifida dina ghuni na,» ka həŋ.

²³ Ka tsaftá həŋ ta sana fitik tama ŋa gwayavata taŋ. Bađu tsa fitik ya, ka sli'aftá ndəghata həŋ ka lagha slanaghata Pwal ma vla nzakwani. Ka zlrəftá Pwal ta paslay, ka mnay ŋa taŋ ta gwada ta ga mgham Lazglafta, daga gasardək, ha tekulemes fitik, ŋa tdakta ghunislaka taŋ ta ghəŋa gwada ta Yesu. Ka mnə tsi ta gwada ma deftera zlaha Musa, nda ya ma deftera la anabi, ŋa taŋ. ²⁴ Ka ksaftá fəlma sanlaha ta tsa gwada ta mnə tsi ya, ta kwalaghutá sanlaha ta tsu'afta dekdək. ²⁵ Ka traptá həŋ ta dzraftawi ka skwa turtuk, ka gazlə heŋ. Ka Pwal nda həŋ mantsa: «A ta ŋa Sulkum nda ghuəba ta mnay ŋa dzidziha ghuni nda ma wa anabi Isaya kazlay:

²⁶ «La da slanaghata na mnduha na, ka ka nda həŋ na:

Dza'a nda sna kuni nda sləmənja ghuni, ama
tsatsafta a kuni dəkdek wa.

Dza'a nda ngha kuni nda ira ghuni, ama
tsəmafta a kuni dəkdek guli wa.

²⁷ Nana mnduha na ná,

təntənja ghənja tanj.

Dərzlɪndərzla hənj ta sləmənja tanj,

hahafhaha hənj ta ira tanj,

kabga va'a hənj ta nghanja nda ira tanj wu,

va a hənj ta snanja nda sləmənja tanj guli wu,

da lamə tsi da nɪdɪfa tanj,

da mbədaktá hənj ta vgha tvə i'i,

da mbanafta * yu ta hənj kə'a ya kay."

²⁸ Ala wya tsi tama, ghunafghuna Lazglafta
ta na Lfida Gwada na da gwal kul nzakway
ka la Yahuda. Hahən, dza'a snay hənj,» ka'a.

[²⁹ Kdəkwa Pwal ta mnatá tsa gwada
ya, ka gazlaghutá la Yahuda nda zlərday
mataba tanj.]

³⁰ Ka zatá Pwal ta vaku rən rən his ma tsa
həga ta plə tsi nda pla ya. Ta tsu'ay ta inda
mndu ta lagha slanaghata hada guli. ³¹ Pyaf
a lu wu, ka mnə tsi ta gwada ta ghənja ga
mghama Lazglafta. Ka taghə tsi ta skwi ta
ghənja Mgham Yesu Kristi, had sana skwi ta
gurtsanja wa.

* 28:27 Ngha ta Isaya 6:9-10.

Tsgha ta Iwa Pwal ŋa La Ruma

Ga zgwa Pwal

¹ I'i Pwal ta nzakway ka kwalva Yesu Kristi ta vindaftá na delewer na. Lazglafta ta hgaftá i'i ŋa nzakwa dá ka mnda ghunayni. Tsatsi ta zbaptá i'i ŋa dza'a dá mna Lfida Gwadani ŋa mnduha.

² Tsa Lfida Gwada ya ná, nda kda fitika tamafta Lazglafta ta imi ta sləməŋ ta ghəŋani tvə la anabi ghalya, ka vindaftá həŋ ta gwada ta ghəŋani ma deftera Lazglafta.

³ Ta ghəŋa zwanjani ya ka mnda səla yaga lu ma zivra mgham Dawuda tsa gwada ya.

⁴ Ma sli'agaptani ma mtaku, ka kliginjá Lazglafta ta ghəŋa nzakwani ka zwanjani nda mbrakwani ta tsa Yesu Kristi Mghama mu ya. Ka mutsaftá tsi ta inda mbrakwa Sulkum nda ghu6a. ⁵ Nda ma Yesu Kristi zidiŋta Lazglafta ta hudi, ka nidifta ka mnda ghunay ŋa dza'a dá mna gwadani ŋa inda mndəra mnduha kavghakavgha, ŋa zlgħafta taŋ ka snata taŋ. Mantsa dza'a kəl həŋ ka vlanjtá glaku ta Yesu Kristi. ⁶ Kaghuni guli ná, tekw kuni mataba tsa mnduha ya, kabga hagafhaga Yesu Kristi ta kaghuni ŋa nzakway ka ŋani.

⁷ Inda kaghuni ta nzakway ma luwa Ruma, dɔvudva Lazglafta ta kaghuni, ka hgaftá tsi ta kaghuni ŋa nzakway ka ŋani. Ka nza zdakatahuda Da mu Lazglafta nda Mghama mu Yesu Kristi ta ghəŋa ghuni.

Mamay Pwal ta nghanaghata gwal zlgħay nda ŋuduf ma luwa Ruma

⁸ Karaku ná, ta rfanagharfa yu ta Lazglafta dá nda ma Yesu Kristi ta ghəŋa kaghuni demdem, kabga ta kulay lu ta zlgħay nda ŋudufa ghuni ma inda vli ta ghəŋa hadik. ⁹ Nda sna Lazglafta ya ta maganata yu ta slna nda ŋudufa dá turtuk ma mnay dá ta Lfida Gwada ta ghəŋa Zwanjani, ta skwi dza'a yu mnay. Nda sna kazlay: Ma inda fitika ndəbay dá ta dzvu ná, ta kulay yu ta kaghuni kə'a. ¹⁰ Inda fitik yu ta maga du'a dá Lazglafta ŋa gi vlihatani ta tvi ka ta kumay tsi ŋa 6hadaghata dá da kaghuni sizlay, ¹¹ kabga ta mamay yu katakata ta nghanjtá kaghuni. Ta kumay yu ta dɔvusta mu ta skwi ya vliha Sulkum ŋa sghahunaghata mbraku ta tva Lazglafta. ¹² Skwi ta ndanu yu ná, ta kumay yu ta vluvusta mu ta mbraku, ta vlaghunatá i'i ta mbraku nda ŋa dá ma zlgħay nda ŋuduf, ta vlihatá kaghuni ta mbraku nda ŋa ghuni ma zlgħay nda ŋuduf.

¹³ Zwanama dá, ta kumay yu ta snanŋa ghuni kazlay: Nda kda fitika dá ta zba

6hadaghata da kaghuni kə'a, ama kulam gita ta mutsaf a yu ta fitik wa. Ta kumay yu ta 6hadaghata dá ŋa maga slna mataba ghuni, ya dza'a kla kaghuni ta kəma ta kəma manda ya ta magə yu mataba sanlaha ma mnduha ta sana hadikha ya. ¹⁴ Dguvta ghəŋa dá ka mnanata dá ta Lfida Gwada ta inda mnduha, ŋa la Grek, ŋa gwal nda hida nda ya ŋa gwal kul hidaku tani. ŋa gwal nda guna sləməŋa taŋ nda ya ŋa gwal kul gunaku sləməŋa taŋ tani. ¹⁵ Tsaya tama ta kəl yu ka kuma 6hadaghata dá da kaghuni ta nzakway ma luwa Ruma guli ŋa mnaghunatá Lfida Gwada.

Mbrakwa Lfida Gwada

¹⁶ Ksa a hula ta i'i ka mna Lfida Gwada ŋa mnduha wa. Tsa Lfida Gwada ya ná, mamu mbrakwa Lazglafta mida ŋa mba inda mndu ta zlgħafta. ŋa zrafta nda la Yahuda karaku, tahula tsa ŋa kday nda la Grek. ¹⁷ Tsa Lfida Gwada ya ta maray kinawu ká Lazglafta ta nanaftá mnduha ka gwal tdukwa tawa irani zlgħafər həŋ. Had sana tvi wu, ta ghəŋa tsa zlgħay nda ŋuduf ya kwenkwen. Nda nza manda ya nda vinda ma deftera kazlay: Mndu ta zlgħafta Lazglafta ná, tsaya mndu tdukwa tawa ira Lazglafta, tsa mndu ya guli dza'a nzata nda hafu* kə'a.

Gwal dmaku mnduha ta ghəŋa hadik demdem

¹⁸ Daga ta luwa ta margamata Lazglafta kazlay: Nda 6asa ŋudufani ta ghəŋa inda dmakuha ta magə mnduha, nda kwala tan kul had ta vla glaku ŋani kə'a. Dza'a tsanaghatsa ta guma ta həŋ, kabga ghwadaka skwi ya ta magə həŋ ná, ta hawuha ta kahwathwata. ¹⁹ Skwi má ŋa snanŋa ta ghəŋa Lazglafta ná, difaghu a wu, dəday ta da6i nzakwani, kabga marananmara Lazglafta ta həŋ. ²⁰ Nzakwa Lazglafta kaghəŋani nda mbrakwani ya ŋa kdekedzen ná, skwi ya kul laviŋtá lu ta nghanŋa ya. Ama daga ka yawu zrafta ghəŋa hadik, laviŋlava lu ta nghanŋa nda ta tva skwiha ya maga tsi. Ta had mndu nda pslaftawi da tsi wa. ²¹ Anj mndani, nda sna mnduha kazlay: Mamu Lazglafta kə'a kulam nda tsa, had həŋ ta vla glaku ŋani wu, had həŋ ta rfanaghata guli wa. Katək ná, zwaduta zwadu həŋ ma ndanu. Ka nzamtá həŋ ma grusl, sna a həŋ ta skwi tdukwa wa. ²² Gwal nda hida anŋi ka hahəŋ ta gray, tsaw ka rgha həŋ. ²³ Má ŋa tsə6ay taŋ ta tsə6u ka vla glaku ŋa Lazglafta ya ta nzaku nda hafu ŋa kdekedzen ya ná, ka laghu həŋ da tsə6u ŋa skwa wuyay tsaf lu manda mndu kul had hafu mida. Sanlaha ma tsa skwa wuyay ya ná, manda tsatá zarak həŋ, manda nimtək

* 1:17 Ngha ta Habakuk 2:4.

fwad səla mista tanj tsatá sanlaha, manda tsatá nahadik sanlaha.

²⁴ Tsaya kəl Lazglafta ka zlijtá mnduha ŋa maga skwi ya kumanj maya tanj. Mantsa tama ka magə hən ta skwa hula nda vgha tanj mataba tanj. ²⁵ Ka zlijtá hən ta kahwathwata Lazglafta ka laghwi sna tsakalawi. Ka laghwi hən da tsəlbú ŋa skwiha ya tsatsaf Lazglafta, ka maga slna ŋa tanj, ka kwalaghutá tsəlbú ŋa Lazglafta ta tsatsaftá inda skwi. Tsatsi ya ranj zləzlvay ŋa kdekedzenj. Amin.

²⁶ Tsaya kəl Lazglafta ka zlijtá hən ŋa maga skwa hula. Zlanzla mi'aha ta guya vgha nda zgwana, ka laghwi da guya vgha nda mi'aha manda hahən, skwi ya kul raku magay kadzenkadzenj. ²⁷ Manda tsaya zgwana guli, zlanzla hən ta guya vgha nda mi'aha, ka kakə hara'uwa sani nda sani ta hən, ka laghwi hən guya vgha zgun nda zgun, skwi ya kul raku magay kadzenkadzenj. Ka tđanaktá hən ta ghəŋa tanj ta guma ya prək nda ghwadaka skwi ya maga hən.

²⁸ Manda va ya kwalaghu hən ta snanátá Lazglafta ya, ka zlijtá Lazglafta guli ta hən mista tsa ghwadaka ndana tanj ya. Ka magə hən ta skwi kul raku. ²⁹ Ndəghundəgha ghwadaka skwiha kavghakavgha ta magə hən: Ta ŋaslu hən, ta tsagana hən, ta sidi hən, ta draku hən, ta psla mndu hən, ta zlərdawi hən, ta tsaghutá mndu hən, ka matsajwaslay hən, ta tsa mndəra mndu hən, ³⁰ ta vza rutsak hən ta mndu, ghuma Lazglafta hən, ta ghazenzenj hən, ta gla ghəŋ hən, ta ghərbaku hən. Me' ka hən ta dzatá vgha ŋa maga ghwadaka skwi. Sna a hən ta gwada da dadaha tanj wa. ³¹ Had ghəŋ da hən wu, maga a hən ta skwi ta mnata hən wu, dva a hən ta mndu wu, tawa a hən ta hidahida ta mndu wa. ³² Mataba tsa guli ná, ta nda sna hən kazlay: Inda gwal ta nzakwa mndərga tsa nzakuha ya ná, mtaku skwi ta ranjtá hən kə'a. Magay ta magə hən ta tsa skwiha ya kwenjkej yeya a wu, ta ghubay hən ta gwal ta maga tsa skwiha ya guli.

2

Guma Lazglafta

¹ Kaha mndu ya ta nzakway ta tha mndu, dər wa ka, had'ka nda psłaftawi badú guma wu, kabga ma tsa tsay ta tsə kagha ta guma ta sanlaha ya ná, ta tsə ta ghəŋa gha ka. Tsa kagha ta tsanaghatá guma ta mndu ya ná, ta magay kagha ta va tsa skwiha ya. ² Nda sna amu kazlay: Ta tvani tsanaghata Lazglafta ta guma ta ghəŋa gwal ta maga skwiha mantsa ya kə'a. ³ Kaha mndu ya ta tsanaghatá guma ta ghəŋa gwal ta

maga skwiha mantsaya, wya ta magaymagay kagha kay guli. Ta grə ka ná, dza'a ndapnda ka ma guma Lazglafta rki na?

⁴ Lazglafta ná, dagala zdaku da tsi, dagala ksa ŋuduf da tsi, ghudza a nda ghudza ta skwi wa. Ta gagə nda gaga kagha tama rki? Ari sna a wa kagha kazlay: Tsa zdakwa Lazglafta ya ta tinjwa kagha ŋa mbədanaftha gha ta nzakwa gha kə'a ka na? ⁵ Ma tsa tənətá ghəŋa gha ya, ka kwalaghutá ka ta mbədanaftha nzakwa gha ya ná, guma basatá ŋudufa Lazglafta ta tđanakta ka ta ghəŋa gha. Dza'a ksafksa guma ta kagha, badú basaftha Lazglafta ta ŋuduf ta ghəŋa mnduha, ŋa tsanaghatani ta guma nda tvani ta inda mndu. ⁶ «Ŋa vlanjtani ta nislə inda mndu tafta slani maga* tsi.» ⁷ Ŋa gwal ta gđata ta maga skwiha dínadina ŋa mutsa glaku nda sgit, nda hafu ŋa kdekedzenj ya, dza'a vlanjvla Lazglafta ta nzaku nda hafu ŋa kdekedzenj ta hən. ⁸ Ŋa gwal ta ga sidi nda Lazglafta, ka kwalaghutá sna kahwathwata ka laghwi da maga ghwadaka skwiha ya ná, dza'a ghuzlananghuzla Lazglafta tiri ta hən. ⁹ Inda mndu ta maga ghwadaka skwi, dza'a ghuzlananghuzla Lazglafta tiri. Ŋa złrafta ta la Yahuda karaku, ka da sagha ta la Grek. ¹⁰ Ama ŋa gwal ta maga skwiha dínadina ya, dza'a vlanjvla Lazglafta ta glaku nda sgit nda zdaku ta hən. Ŋa złrafta ta la Yahuda karaku, kada sagha ta la Grek guli. ¹¹ Mantsa ya ná, had' Lazglafta ta gala mndu wa.

¹² Inda gwal ta maga dmaku kul had'złaha Musa da hən, dza'a rwaku hən dər má had' tsa złahu ya da hən. Inda gwal ta maga dmaku, mamu tsa złahu ya da hən guli, nda tsa złahu ya dza'a tsanaghatu lu ta guma ta hən. ¹³ Gwal ta snatá tsa złaha Musa ya a gwal ta nzakway tđukwa da Lazglafta wu, ama gwal ta nzakway ta ksa slna manda ya kumə tsa złahu ya gwal ta nzakway tđukwa da Lazglafta. ¹⁴ Gwal kul nzakway ka la Yahuda ná, sna a hən ta złaha Musa wu, tsaw badú sani, ta magay hən ta skwi manda ya ta kumə tsa złahu ya. Had' złahu da hən wu, vərđa hahən ta nzakway ka tsa złahu ya. ¹⁵ Tsaya tama ná, slna tanj ta maranjta kazlay: Tsa skwi ta kumə złahu ta magay lu ya ná, nda vinda ma ŋudufa tanj guli manda tsaya ŋa tanj. Ta ndanay hən badú masani kazlay: Skwi dína maga yu, skwi dína a maga yu wu kə'a. ¹⁶ Tsaya tama, mandana Lfida Gwada ta mnə yu na, manda tsaya dza'a nzakwa tsi badú dza'a ghunagata Lazglafta ta Yesu Kristi ŋa tsanaghatá guma ta ghəŋa inda skwi nda difa ma ŋudufa mnduha ya.

Kwalaghuta la Yahuda ta snatá złahu

¹⁷ Kaha ta mnay kazlay: La Yahuda i'i kə'a ta dihaftá vgha ta złaha Musa, ta

* 2:6 Ngha ta Zabura 62:13, nda Mahdihi 24:12.

ghərɔ̀baku ta Lazglafta, ¹⁸ nda sna yu ta skwi ta kumə Lazglafta ka ka, nda sna yu ta skwi dina ma snanjta da ta zlahu Musa ka ka, ¹⁹ nda fa ghə̀nja gha kazlay: Prək i'i ka dzugwa gwal nda ghulpa kə'a. Tsuwadaka gwal ma grusl yu ka ka ta ndanay, ²⁰ mnda tagha skwi ŋa gwal kul snanjta skwi yu ka ka, mnda taghanafat skwi ta zwani yu, kabga taghadif tagha Zlahu Musa ta inda skwi nda kahwathwata tani ka ka. ²¹ Mantsa nzakwani, ta tagha skwi yu ŋa sanlaha ka ka, tagha a ka ŋa ghə̀nja gha rki? Dina a ghali wu ka kagha ta mnay, tata ghali kagha kay guli. ²² Dina a hliri wu ka kagha ta mnay, tata hliri kagha kay guli. Husihahusa skwa wuyay ka ka, tata ghalay kagha ta skwi ma həga skwa wuyay. ²³ Ta ghərɔ̀baku kagha ta nzakwa zlahu Musa mamu da kagha, ta maga a kagha ta tsa skwi ta kumə zlahu ya kay guli wa. Razanaf a ka ta Lazglafta nda tsa ra? ²⁴ Tsaya kəl lu ka vindafat ma deftera Lazglafta kazlay: Ta gwada ta kaghuni ta kəl gwal kul nzakway ka la Yahuda ka raza Lazglafta kə'a†.

²⁵ Mantsa nzakwani, ka ta magay kuni ta skwi ta kumə zlahu katsi, ta tvani tsa tsatá fafada ghuni ya. Ala ka si nda tsa fafada gha, ta maga a ka ta skwi ta kumə zlahu wu katsi, nda nza ka manda mndu kul tsaku fafadani. ²⁶ Lagha mndu kul tsaku fafadani ka maga skwi ta kumə zlahu Lazglafta ní, had Lazglafta dza'a nga tsa mndu ya manda mndu nda tsa fafadani ra? ²⁷ Ya wya tsa mndu ya ná, had lu ta tsa fafad ma nzakwa mndara tan wu, ama ta magay ta skwi ta kumə zlahu. Had tsa mndu ya dza'a tsaghaghatá guma ta kagha mndu ta kwalaghutá maga skwi ta kumə zlahu ya ra? Ta wya kay guli, mamu vindatá zlahu Musa da kagha, nda tsa fafada gha guli. ²⁸ Vərdá mnda la Yahuda ná, tsa ta nghaku tsakwam ya a wa. Vərdá tsatá fafad guli ná, tsa tsa lu ta nghaku mividani ya a wa. ²⁹ Vərdá mnda la Yahuda ná, ma ŋuduf nzakwani. Vərdá tsatá fafad guli ná, ma ŋuduf. Skwi ta vlata Sulkum ná, zlahu ya vindaf lu nda vinda a wa. Vərdá mnda la Yahuda ná, da Lazglafta ta mutsa tsatsi ta ghubaku, da mndu a wa.

3

Had mndu ta nzakway tdukwa wa

¹ Ndaw malaghuta la Yahuda ka lamndu? Nu hayhaya tsatá fafad na? ² Ndada a nzakwani ta nghadapta lu ta nghayngay wu, kabga tinəl ŋa tan vlagata Lazglafta ta gwadani. ³ Ka si kwalaghukwala sanlaha ma hən̄j ta zlglafta ná, dza'a pyafpya tsa slna palamapalama tan ya ta nzakwa Lazglafta ka ŋərma ra? ⁴ Pyaf a wu! Dər má ta

tsakalawi inda mnduha ná, kahwathwata ŋa Lazglafta ta mnay, manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay:

«kagha Lazglafta,
ka gwadagwada ka ta gwada ná, nda sna lu

kazlay:
tdukwa tsa gwada gha ya kə'a.
Dər má tsafha lu ta rutsak ta kagha,
fləwəd dza'a saba ka ma gumani.»*

⁵ Ka si tsa ghwadaka skwi ta magə amu ya dza'a maranjta nzakwa Lazglafta tdukwa katsi ná, nu ka mu dza'a mnay tama? Dza'a mnay mu kazlay: Tudukwa a Lazglafta wu kə'a tsamaghar tsi ta guma rki? Ma tsa vli ya ná, manda va ya gwadə lamndu gwadatu ya ta tsa gwada ya. ⁶ Mantsa a wu! Ka tdukwa a Lazglafta wu katsi ná, wa ka'a dza'a tsa guma ta ghə̀nja mnduha na?

⁷ Ka si tsa tsakalawa da ya ta malaghutá klijinjta kahwathwata Lazglafta, ka nzaku tsi ŋa vlanjta glaku katsi, kabgawu dza'a kəl lu ka tsadighatá guma kazlay: Mnda dmaku ka kə'a tama? ⁸ Ka si mantsa ya tsi ní, nu kwal lu kul mnay kazlay: Magama dmaku kada saba skwi dina kə'a? Nu kul magə lu manda ya ta tsarjnavata sanlaha ta gwada kazlay: Mantsa ya ta mna hən̄j kə'a nda an̄ni ya na? Nda ra ka tsanaghata Lazglafta ta guma ta tsa mnduha ya.

Gaga inda mnduha ta dmaku

⁹ Kinawu nzakwani tama! Malaghumala amu la Yahuda ka hamata gwal kul nzakway ka la Yahuda rki? Malaghumala a amu wa. Ka yu mnata kay ná, nda la Yahuda tani, nda la Grek tani, hahən̄j demdem nzanaghanza dmaku ta hən̄j. ¹⁰ Nda nza manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay:

«had mndu tdukwa ta wa ira Lazglafta wu,
dər turtuk had wa.

¹¹ Had mndu nda sna ta skwi wu, had ya ta psa Lazglafta wa.

¹² Inda tan mbədanambəda hən̄j ta hul ta Lazglafta,

nda zadá hən̄j demdem. Had ya dər turtuk ta maga skwi dina wu,

dər turtuk had wa.

¹³ Wa tan ná, manda gunatá kulu nzakwani. Nda ghanika tan ta nana hən̄j ta mnduha.

Ghwana mupuhwa ma huta ta wa tan.

¹⁴ Dagala ksi'i nda ŋaslu ma wa tan.

¹⁵ Nda tsəra səla tan ŋa dza'a dzata mndu.

¹⁶ Inda tvi labə hahən̄j ná, nda hwanzaəba inda vli,

ta wahu inda mnduha.

¹⁷ Sna a hən̄j ta tva zdaku wa.

¹⁸ Had zlənja Lazglafta† da hən̄j dekdek wa.»

† 2:24 Ngha ta Izekiyel 36:20, Isaya 52:5. * 3:4 Ngha ta Zabura 51:6. † 3:18 Ngha ta Zabura 14:1-3 nda 53:2-4 nda 5:10 nda 140:4 nda 10:7 nda Isaya 59:8 nda Zabura 36 2.

¹⁹ Anj mndani, nda sna amu ka kazlay: Inda skwi ta gwadē zlahu ná, ɲa gwal vla Lazglafta ta tsa zlahu ya ɲa tanj ta gwadā tsi kə'a. Tsaya tama ná, haɗ mndu nda pslaftawi ta kama Lazglafta wu, kada snaɲta inda mndu kazlay: Gaga hɛj ta dmaku ta kəmani kə'a. ²⁰ Tsaya tama, haɗ mndu dza'a nzakway ka mndu tɗukwa ta kəma Lazglafta ta ghəɲa vəl magatani ta skwi ta kumə zlahu wa. Zlahu ná, nda nza ɲa snanamtá mnduha kazlay: Gaga kuni ta dmaku kə'a.

Zlghay nda ɲuduf ta nanaftá mndu ka mndu tɗukwa

²¹ Ndana tama, maranajmara Lazglafta ta tvi ta mnduha dza'a kəl hɛj ka nzakway ka tɗukwa mnduha ta kəmani. Tsa nzaku tɗukwa ya ná, nda ma zlahu a ta nzakwa lu wa. Mnaɲmna zlahu Musa nda la anabi guli ta gwadā ta ghəɲani. ²² Tsaya tvi dza'a kəl Lazglafta ka nanaftá mnduha ka gwal tɗukwa ta kəmani ya nda nza nda ma zlghafta dər wa ta Yesu Kristi. Haɗ ya galap Lazglafta, dər la Yahuda dər gwal kul nzakway ka la Yahuda wa. ²³ Inda tanj gaga hɛj ta dmaku traptra hɛj ma snaɲta sgita Lazglafta. ²⁴ Ka zdananja Lazglafta ta huɗi ta hɛj ka mbalay, ka nanaftá hɛj ka gwal tɗukwa ta kəmani nda ma Yesu Kristi ta pligintá hɛj ma dmaku. ²⁵ Tsa Yesu Kristi ya vla Lazglafta ɲa mtutani ta ghəɲa inda mnduha ka planatá dmakwa tanj nda usani nda ma zlghafta tanj ta Yesu Kristi ɲa maranja kazlay: Tudúkwa tsatsi kə'a. Tsa dmaku si ta magə mnduha ghalya ya ná, ka nzata Lazglafta manda skwi kul nghanja, ²⁶ ksana ksa ta ɲudufani. Manda wa tsaya ta mara Lazglafta ndana guli kazlay: Tudúkwa tsatsi kə'a. Tsatsi, tɗukwa tsatsi. Ta kumay guli ta nanafta ka gwal tɗukwa ta gwal ta zlghaftá Yesu.

²⁷ Ka si mantasa tsi tama ní, ta mamu skwa ghuba ghəɲ nda tsa tama rki? Haɗ wa. Kabgawu? Kabga zlghay nda ɲuduf ɲərma skwi, snanatá skwi ta kumə zlahu a wa. ²⁸ Nda sna amu kazlay: Nda ma zlghay nda ɲuduf mutsafta mnduha ta nzata ka gwal tɗukwa ta kəma Lazglafta kə'a, nda ma snatá skwi ta kumə zlahu a wa. ²⁹ Lazglafta ná, ɲa la Yahuda nda ghəɲa tanj ra? Lazglafta gwal kul nzakway ka la Yahuda a guli ra? Mantasa nzakwani, Lazglafta gwal kul nzakway ka la Yahuda ya guli, ³⁰ kabga turtuktuk Lazglafta. Tsatsi dza'a nanafta ka gwal tɗukwa ta gwal nda tsa fafaɗa tanj nda ma zlghay nda ɲudufa tanj. Tsatsi dza'a nanafta ka gwal tɗukwa ta gwal kul nzakway ka la Yahuda nda ma zlghay nda ɲudufa tanj guli. ³¹ Ma tsa zlghafta zlghaf mu ya tama guli

ná, hərɗiɲhərɗa mu ta zlahu ra? Hərɗiɲ amu wu, katək ná, ɲlanaf ta ɲlanaf mu ta zlahu.

4

Grafta nda nzakwa Abraham

¹ Ndana tama, nu dza'a mu mnay taghəɲa Abraham ta nzakway ka dzidza mu? Nah-gani mutsaf tsi ma nzakwani? ² Ka si má ma slnani maga tsi mutsafta Abraham ta nzakway ka mndu tɗukwa ta wa ira Lazglafta katsi ná, ma ranja ghubayni ta ghəɲani, ama ta wa ira Lazglafta a tama wa. ³ Waka deftera Lazglafta ta mnay na? Ka lu ta mnay ma deftera Lazglafta na: «Zlghafzlgħa Abraham ta Lazglafta, tsaya^{*} kəl Lazglafta ka klafta ka mndu tɗukwa ta wa irani» kə'a.

⁴ Ka magamaga mndu ta slna ná, ta planapla lu ta nisəlani. Tsa skwi plana lu ya ná, mbəhay a mbəha lu wu, skwi ta ranja ya. ⁵ Ama ka lagha mndu ka zlghaftá Lazglafta nda ɲudufani klaf a ta ghəɲani ka mndu tɗukwa ta kəma Lazglafta ta ghəɲa tsa slnani ta magə tsi ya wu katsi, dza'a klafkla Lazglafta ta tsa mndu ya ka mndu tɗukwa ta wa irani. Mndərga tsa mndu ya guli ná, nda sna kazlay: Mamu tvi dza'a kəl Lazglafta ka nanaftá gwal dmaku ka gwal tɗukwa ta wa irani kə'a. ⁶ Manda wa tsaya ka mgham Dawuda guli ta fay ma lahani ta ghəɲa gwal ya klaf Lazglafta ka gwal tɗukwa ta wa irani dər má maga a hɛj ta skwi ɗina. Tsa mnduha ya ná, mamu rfu da hɛj, ka'a.

⁷ «Rfu da gwal plana Lazglafta ta dmakuha tanj, ga hɛj.

Rfu da gwal hərɗiɲ Lazglafta ta dmakuha tanj

⁸ Rfu da mndu kul haɗ Mgham Lazglafta ta mbəɗa dmakwani†.»

⁹ Tsa rfu mnə mgham Dawuda ya ná, ta ghəɲa gwal nda ɗatsa fafaɗa tanj re, ari nda gwal kul ɗatsaku fafaɗa tanj guli a na? Ka mu kay na: «Zlghafzlgħa Abraham ta Lazglafta kəl Lazglafta ka klafta ka mndu tɗukwa ta wa irani, ka mu.» ¹⁰ Yawu mutsafta Abraham ta nzakway ka mndu tɗukwa ta wa ira Lazglafta na? Daga ta kul tsaku fafaɗani re, ari tahula tsanatá fafaɗa a na? Daga ta kul tsaku fafaɗani. ¹¹ Ma fitika nzakwani ta kul tsaku fafaɗani, ka klaftá Lazglafta ka mndu tɗukwa ta wa irani, kabga vəl zlghaftani. Tahula tsa ka tsatá tsi ta fafaɗ. Ka nzaku tsa tsatá fafaɗani ya, ka ɲizla maranja nzakwani tɗukwa ta wa ira Lazglafta. Abraham ná, dani ma inda gwal kul tsaku fafaɗani ya, ama ka zlghaftá hɛj ta Lazglafta, ka klaftá Lazglafta ta hɛj ka gwal tɗukwa ta wa irani, manda ɲa Abraham ya. ¹² Nda nza ka dani ma gwal nda tsa fafaɗa tanj guli, ka ksafksa hɛj ta sada zlghay nda ɲudufa da

* 4:3 Ngha ta Zlrafta 15:6. † 4:8 Ngha ta Zabura 32:1-2.

mu Abraham ta zlgħaftá Lazglafta daga ta kul tsaku fafađani ya.

Tanafta Lazglafta ta imi ta sləmənġ ta gwal ta zlgħafta

¹³ Tanafta Lazglafta ta imi ta sləmənġ ta Abraham nda zivrani tani kazlay: Dza'a vlagħavla yu ta ghəŋja hadik[‡] kə'a. Tanaf a Lazglafta ta imi ta sləmənġ kabga vəl magayni ta skwi ta kumə zlahu wu, ama kabga vəl klafta Lazglafta ka mndu tdukwa ma zlgħaftani. ¹⁴ Ka si gwal ta maga skwi ta kumə zlahu dza'a mutsa tsa skwi tanaf Lazglafta ta imi ta sləmənġ ta mndu ya katsi ná, bətbət tsa zlgħafta zlgħaf lu ya, had hayhaya tsa skwi tanaf tsi ta imi ta sləmənġ ta mndu ya nda tsa tama wa. ¹⁵ Zlahu ná, ta klakkla ta 6asa ŋudufa Lazglafta, ama ka had zlahu wu katsi, had sana skwi ŋa 6lanapta wa.

¹⁶ Tsaya tama ná, ma zlgħafta nda ŋuduf kəl Lazglafta ka vlatá tsa skwi tanaf tsi ta imi ta sləmənġ ta mndu ya. Ka mbalay vlatá tsi guli. Nda nza tsa skwi taf tsi ta imi ta sləmənġ ya ŋa inda zivra Abraham. Nza a ka ŋa gwal ta sna skwi ta kumə zlahu kwenkwej wu. Nda nza guli ka ŋa inda gwal ta zlgħafta nda ŋuduf manda ŋa Abraham ta nzakway ka Da mu demdem ya. ¹⁷ Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Fafa yu ta kagħa ka dani ma inda mndəra mndu[§] kə'a. Nda nza Abraham ka Da mu da Lazglafta ya zlgħaf tsi nda ŋuduf. Tsa Lazglafta ya ta vranamtá hafu ma gwal nda rwa. Tsatsi nda mbrakwa hgagaptá skwi kul had ŋa nzakwani mamu. ¹⁸ Fəglaf a lu ta ghəŋj zislaz wu, tsaw mataba tsaya ná, nda fa ghəŋja Abraham, zlgħafzlgħa ta Lazglafta kəl tsi ka nzata ka dani ma inda mndəra mnduha*, manda ya mnana Lazglafta kazlay: Dza'a nda ndəgha zivra għa kə'a ya. ¹⁹ Ta mnanatá Lazglafta ta tsa gwada ya ta Abraham ná, ta ghwanġ a imani ka hda dərnek wa. Nda sna guli kazlay: Nda ghada halata i'i kə'a. Guli ná, lula fitika yay markwa taj ta nzakway ka Sara ta zwanġ. ²⁰ Dganġ a ta ghəŋj dekdek ta ghəŋja skwi ya tanaf Lazglafta ta imi ta sləmənġ wu. Katek ná, zlgħaf nda ŋudufani ta vlanġtá mbraku, ka zləzlvu tsi ta Lazglafta. ²¹ Grafgra guli kazlay: Tsa skwi tidif Lazglafta ta imi ta sləmənġ ya ná, mamu nda mbraku ŋa magata guli kə'a. ²² Tsaya tama kəl Lazglafta ka klafta ka mndu tdukwa† tawa irani. ²³ Ka klafkla Lazglafta ka mndu tdukwa ta wa irani ka deftera Lazglafta mnata ya ná, ta ghəŋja Abraham ndaghəŋjani a nzakwa tsa gwada ya wu, ²⁴ nda nza guli ta ghəŋja amu, ka zlgħafzlgħa mu ta Lazglafta ta sli'aganaptá mghama mu Yesu ma mtaku ya. Dza'a klafkla ta amu guli ka gwal tdukwa ta wa

irani. ²⁵ Lazglafta ta vlatá tsa Yesu ya ma dzva mnduha ŋa dzata ta ghəŋja dmakwa mu. Ka sli'aganaptá tsi guli ma mtaku ŋa nzakwa mu ka gwal tdukwa ta wa irani.

5

Slər6aptá ta zughu nda Lazglafta

¹ Ndana tama, nda nza mu ka gwal tdukwa ta wa ira Lazglafta ma zlgħafta mu nda ŋuduf. Mamu zdaku mataba mu nda tsi nda ma Mghama mu Yesu Kristi. ² Nda ma tsa Yesu Kristi ya mutsafta mu ta zdakatahuda Lazglafta nda ma zlgħafta mu nda ŋuduf. Ta tsa zdakatahudi ya sladafta amu ka rfu, kabga nda fa ghəŋja mu ta gwata Lazglafta nda amu ma glakwani. ³ Ta ghəŋja tsaya guli ná, ta rfu mu nda ghuya danġwa ta ghuyə mu, kabga nda sna amu kazlay: Ta tagħuf ghuya danġwa ta ksa ŋuduf kə'a. ⁴ Ksa ŋuduf ta klaktá għu6asaptá ghuya danġwa. Tsa għu6asaptá ghuya danġwa ya guli ta klaktá faftá ghəŋj ta Lazglafta. ⁵ Ka faffa mu ta ghəŋj ta Lazglafta ná, nzata a ka bətbət wu, kabga maramanmara Lazglafta ma ŋudufa mu kə'a dvtutá amu nda ma Sulkumani ya vlama tsi.

⁶ Mantsa nzakwani, ta ma fitika nzakwa mu kul had mbrakwa mu ná, ka saha Yesu Kristi mtuta ta ghəŋja gwal dmaku ma fitik ya kuman Lazglafta. ⁷ Nda bla ka fata mndu ta ghəŋjani ŋa mtuta ta ghəŋja mndu ta nzakway tdukwa. Ka waya ka skwi ba dza'a lavinġava ta fata ghəŋjani ŋa mtuta ta ghəŋja mndu ta maga skwi ya đina. ⁸ Ka Lazglafta maramanġá dvtutani ta amu na: Ta ma fitika nzakwa mu ta ma dmaku ta saha Yesu Kristi mtuta ta ghəŋja amu. ⁹ Ma tsa mtuta mtu Yesu Kristi ta ghəŋja amu ya, ka klaftá Lazglafta ta amu ka gwal tdukwa ta wa irani. Mantsa tama ná, nda fa ghəŋja amu kazlay: Dza'a mbamafmba Yesu Kristi ma 6asa ŋudufa Lazglafta kə'a. ¹⁰ Ma fitika nzakwa mu ka għuma Lazglafta ná, ka slər6aptá tsi ta zughu mataba mu nda tsi nda ma mtuta mtu zwanġani. Mantsa tama guli ná, ya nda slər6a zughu mataba mu nda tsi ya, nda fa ghəŋja mu guli kazlay: Dza'a mbamafmba nda ma hafa zwanġani kə'a. ¹¹ Tsaya kwenkwej yeya a wu, ta ghər6aku mu ta Lazglafta nda ma Yesu Kristi ta slər6aptá zughu ndanana mataba mu nda Lazglafta ya.

Gwada ta ghəŋja i Adamu nda Kristi

¹² Samsa dmaku da ghəŋja hadik nda ma mndu turtuk ta nzakway ka Adamu. Ka klaktá dmaku ta mtaku, kəl mtaku ka lanagħatá inda mndu, kabga gaga inda mndu ta dmaku. ¹³ Ma kdaku Lazglafta ka vlanġtá zlahu ta Musa ná, mamu dmaku

‡ 4:13 Ngha ta Zrafta 12:2-3, 17:4-6, 22:15-18. § 4:17 Zrafta 17:5. * 4:18 Zrafta 15:5. † 4:22 Ngha ta Zrafta 15:6.

ma ghəŋa hađik. Ma fitika nzakwani ta kul hađ zlahu ná, hađ lu ta kulafá dmaku wa. ¹⁴ Kulam nda tsa, daga ta Adamu ka sagha ta Musa ná, ta ga mghamani mtaku ta ghəŋa mndu, nduk ta ghəŋa gwal kul gatá dmaku manda ŋa Adamu.

Adamu ná, ta grə nda tsa mndu dza'a sagha nda sa ya lu. ¹⁵ Nda dga katakata na nzakwa mbalay vla Lazglafta nda nzakwa Adamu. Mantsa nzakwani, ta ghəŋa dmakwa mndu turtuk ta nzakway ka Adamu ná, dagala mnduha ta rwuta. Ama malaghumala tsa mbalaya Lazglafta ta vlata ya. Tsa mbalayani vla tsi nda ma mndu turtuk ta nzakway ka Yesu Kristi ya ná, klanakkla ta zdáku ta ndəghata mnduha katakata guli. ¹⁶ Tsa mbalay vla Lazglafta ya ná, skwi dina ŋani ta magata ka ŋa tsa mndu turtuk ta gatá dmaku ya. Manda gatá tsa mndu turtuk ya ta dmaku ná, ka ksutá guma Lazglafta ta inda mnda səla. Ama tahula vlanja Lazglafta ta zdakatahudaŋi ta mnduha dər má dagala dmaku maga hən mndani, ka klaftá tsi ta hən ka gwal tdukwa ta wa irani. ¹⁷ Nda ma dmaku ga mndu turtuk lanaghata mtaku ta inda mndu. Ama nda ma mndu turtuk ta nzakway ka Yesu Kristi mutsafta mnduha ta zdakatahudi katakata da Lazglafta. Ka mbalay vlanja tsi ta tsa zdakatahudaŋi ya ta hən, ka klaftá tsi ta hən ka gwal tdukwa ta wa irani nda ma Yesu Kristi, ŋa mutsafta tanj ta hafu ŋa kdekeden, ŋa zay tanj ta mgham kawadaga nda tsi guli.

¹⁸ Mantsa tama, manda va nzakwa dmakwa mndu turtuk ta klakta kəl guma ka hbutá inda mndu ya, manda va tsaya guli ná, slna tdukwa maga mndu turtuk ta nanafá inda mndu ka gwal tdukwa guli, ka plinjá tsi ta inda mndu ma guma, ka mutsaftá hən ta hafu ŋa kdekeden. ¹⁹ Manda va nzakwa mndu turtuk ta kwalaghutá snanata gwada Lazglafta kəl ndəghata mnduha ka nuta ka gwal dmaku ya, manda va tsaya guli ná, mndu turtuk ta snanata gwada Lazglafta kəl ndəghata mnduha ka nzakway ka tdukwa mnduha ta wa ira Lazglafta.

²⁰ Ma sagha zlahu Musa, ka sgavaghata saba dmaku ta dađi. Ma vli sgavagha dmaku ya ná, malaghumala sgəglavaghata zdakatahuda Lazglafta guli. ²¹ Manda va nzakwa gay dmaku ta mgham nda ma mtaku ya ná, manda va tsaya ta ga zdakatahuda Lazglafta ta mgham nda ma nzaku tdukwa ŋa mutsa hafu ŋa kdekeden nda ma Yesu Kristi Mghama mu.

6

Gwal nda ndi'a vgha tanj nda Yesu ná, mamu hafu da hən

¹ Nu ka mu dza'a magay tama ndana? Ka gdavata mu ma dmaku kada sgavaghata zdakatahuda Lazglafta re, ari ki? ² Mantsa a dekdek wa! Mtugudun mta amu ta dmaku, wa ka amu dza'a gdəglamta ma dmaku na? ³ Sna a kuni kazlay: Ma magamatá batem ná, nda ndi'a mu nda Yesu Kristi, mtumta mu kawadaga nda tsi nda tsa kə'a ra? ⁴ Ma magamatá batem ná, nda gwa mu nda tsi ma mtakwani, padampada lu ta amu kawadaga nda tsi. Ka sli'aganaptá mbrakwa glakwa Da ta Yesu Kristi ŋa nzakwa amu guli nda lfiđa hafu.

⁵ Anji, nda ndi'a amu kahwathwata nda tsi ma fitika mtuta mtu mu kawadaga nda tsi. Manda va tsaya guli ná, sli'agapsli'a mu ma mtaku manda va ya sli'agap tsatsi ŋa nzakwa mu nda lfiđa hafu. ⁶ Dina ka snanja mu kazlay: Tsa nzaku si ta nzaku mu ghalya ya ná, zləŋaf zləŋa lu ta udza zləŋay kawadaga nda Kristi kə'a, kabga ŋa zadanatá tsa mbrakwa dmaku ma vgha mu ya. Yaha mu kdanja nzaku ka vu'a dmaku ka lu, kəl lu ka magata manda tsaya. ⁷ Mndu ya ta mtuta ná, falau' vghani da dmaku. ⁸ Ka lagha mu ka mtuta kawadaga nda Kristi katsi ná, nda fa ghəŋa mu guli kazlay: Dza'a nzaku mu nda hafu kawadaga nda tsi kə'a. ⁹ Nda sna amu kazlay: Sli'agapsli'a Kristi ma mtaku, mtugəlta a guli wu kə'a. Ta hađ mtaku nda mbraku ta ghəŋani wa. ¹⁰ Tsa mtuta mtu tsi ya ná, turtuktuk mtuta tsi ta ghəŋa dmakwa mnduha. Ndanana ná, nda hafu tsatsi. Ka ŋa Lazglafta ta nzakwa tsi ta nzakwani. ¹¹ Manda tsaya kaghuni guli, dina ka snanja ghuni kazlay: Nda mta kuni, nda dga vgha ghuni nda dmaku kə'a. Ta nzaku kuni nda hafu ŋa Lazglafta, kabga nda ndi'a vgha ghuni nda Yesu Kristi.

¹² Mantsa tama, yaha dmaku gəgəltá mgham ta ghəŋa na slu'uvgha ghuni ta mtaku na. Yaha kuni snanata skwi ya ta kumə tsi. ¹³ Ma zlanar kuni ta dmaku ta fawayha ghuni ŋa maga dmaku. Katək ná, vlanjavla ta ghəŋa ghuni ta Lazglafta, kabga nda nza kuni ka gwal nda hafu ta sli'agapta ma mtaku. Zlanarwa fawayha ghuni ta Lazglafta, ka maga tsi ta skwiha ya tdukwa nda hən. ¹⁴ Mantsa tama, ta hađ dmaku nda ga mgham ta ghəŋa kaghuni wu, kabga ta mista zlahu a kuni wu, mista zdakatahuda Lazglafta kuni.

Vu'a dmaku mu re, vu'a Lazglafta a mu na?

¹⁵ Kinawu nzakwani tama! Ka maga mu ta dmaku kabga kwala mu ta kul hađ mista zlahu, laghula mu dista zdakatahuda Lazglafta rki? Mantsa a dekdek wa! ¹⁶ Sna a kuni kazlay: Ka fafa kuni ta ghəŋa ghuni manda vu'a mndu ka snanata gwadani ná, nda nza kuni ka vu'a tsa mndu ta snu kuni ta

gwadani ya kə'a ra? Lavinjlava ka ta nzakway ka vu'a dmaku, ɲa klay dmaku ta kagha da mtaku. Lavinjlava ka ta snanata ɲa Lazglafta, ɲa naghafta Lazglafta ka mndu tdukwa ta ghɛɲa vɛl snanata gha ta gwadani. ¹⁷ Rfama ta Lazglafta! Ghalya si nda nza kuni ka vu'a dmaku. Ndanana, snasna kuni nda inda ɲudufa ghuni ta dughwanɛ skwi ya ta taghu lu ɲa inda mnduha demdem, ka taghafta kuni. ¹⁸ Manda plighunista ma dmaku, ka nuta kuni ka vu'a maga skwi tdukwa. ¹⁹ Manda va ya ta gwadɛ mnda sɛla ta gwadaghunata yu ta na gwada na, kabga pɛrdaf a kuni ta snanɛ wa. Ghalya nɛ, si zlinzla kuni ta fawayha ghuni ka vu'a maga ɲɛdaka skwiha, nda dmakuha ɲa kwal kul sna gwada da Lazglafta. Ndanana tama nɛ, zlanwazla ta fawayha ghuni ka vu'a maga skwi tdukwa ɲa nzakway ka gwal ta snanata ɲa Lazglafta.

²⁰ Ma nzakwa ghuni ka vu'a dmaku nɛ, Zɛgaghuna a maga skwi tdukwa wa. ²¹ Slɛnawu tsa maga kuni tama? Wya ka skwa hula tsa skwiha ya ndana, kabga mtaku kdavakta tsa skwiha ya. ²² Ndana tama guli nɛ, plighunispla lu ma dmaku ka nuta kuni ka kwalva Lazglafta ka mutsafta kuni ta nzata nda ghuɛa ma nzakwa ghuni, ɲa mutsay ghuni ta hafu ɲa kdakedzɛɲ ma kdavaktani. ²³ Manda va tsaya nɛ, ka ta ga dmaku mndu, nisɛlani nɛ mtaku ya. Ama skwi ka mbalay ta mutsu lu da Lazglafta nɛ, hafu ɲa kdakedzɛɲ ya ma ndi'ata vgha mu nda Yesu Kristi Mghama mu.

7

Grafta nda nzakwa i marakw nda zɛ'al

¹ Zwanama da, nda sna kaghuni ta zlahu. ɲa kaghuni nda sna ta zlahu ya, ta mna yu ta na gwada na kazlay: Ta ma nzakwa mndu ta ndiri ta ga zlahu ta mgham ta ghɛɲa mndu kɛ'a. ² Ka graghunaf gra yu 6a! Marakw ga mndu nɛ, hbafhba zlahu ta zɛ'ala tanj ka ta ndiri zɛ'ala tanj. Ala, ka mtumta zɛ'ala tanj katsi, falau' vghani ma tsa zlahu ta hbafta ta zɛ'ala tanj ya. ³ Ka ta ndiri zɛ'ala tanj, ka sli'afɛ tsi ka laghwi da sana mndu katsi, hliri ta magɛ tsa marakw ya nda tsa. Ala ka mtumta zɛ'ala tanj katsi, falau' vghani ma tsa zlahu ya, dɛr sli'afɛ tsi ka laghu wuma ta sana mndu nɛ, hla a ta iri nda tsa wa. ⁴ Manda va tsaya nzakwani nda kaghuni guli zwanama. Ma mtuta Kristi ta udza zlanɛy nɛ, mtumta kaghuni guli kawadaga nda tsi, nda dga vgha ghuni nda zlahu. Nda nza kuni ka ɲa sana mndu, ka ɲa tsa mndu ta sli'agapta ma mtaku ya, ɲa magay mu ta skwi dina ɲa Lazglafta. ⁵ Ghalya, ma fitika nzakwa mu ta maga skwi ta kumɛ maya mu

nɛ, dmaku tsa skwi ya ka zlahu ta mnay ɲa mu. Na tsa snanɛ mu mantɛaya, ka mamafta mu ta maga tsa skwi lmaf lu ya. Ka kɛ'a tsa ghwadaka skwiha ya ta slna ma amu, ka kla amu da mtaku. ⁶ Ndanana tama nɛ, falau' vgha mu da zlahu, mtuguduɲmta mu ta tsa zlahu ya si ta hbamata ya. Lavinjlava mu ta maganata slna ta Lazglafta ma lfiɛa nzaku ta maramanɛta Sulkum. Manda tsa vindaf lu ma zlahu ghalya ya a ta magɛgɛlta mu wa.

Nzakwa zlahu nda dmaku

⁷ Nu ɲa mnay tama? Zlahu nɛ, dmaku ya ra? Dmaku a wa. Ama ka ma had ka zlahu wu nɛ, ma sna a yu ta dmaku wa. Ka ma mniha a zlahu kazlay: Ma hara'u ka ta iri ta skwa mndu kɛ'a nɛ, ma sna a yu kazlay: Dmaku* ya kɛ'a wa. ⁸ Mantɛa ya tama, ka mutsafta dmaku ta gaganafɛta inda hara'uwa skwiha ma i'i nda ma zlahu. Ka ma had ka zlahu wu nɛ, gratɛ skwi nda mta na dmaku. ⁹ Ghalya, ma kwala da ta kul snanɛta zlahu nɛ, ta nzuta nzakwa da yu. Manda snanɛta da ta zlahu, ka nzata dmaku nda hafu, ¹⁰ ta mtuta i'i. Lazglafta nɛ, vlavla tsatsi ta zlahu ɲa mutsa hafu, ama ka klaghata tsi ta i'i da dmaku. ¹¹ Mutsafmutsa dmaku ta tvi, ka klafta tsi ta zlahu ɲa nana i'i ka ga dmaku, ka dzihata.

¹² Tsaw zlahu nɛ, sagha daga da Lazglafta. Inda gwada ya mna tsi nɛ, nda ghuɛa, tdukwa nzakwani, dina guli. ¹³ Tsaya tama ni, lavinjlava skwi dina ta dzihata ra? Lavinj a wu, dmaku katak ta dzihata. Tsa dmaku ya ta klafta tsa ɲɛrma skwi ya, ka dzihata nda tsi, kabga ɲa snanɛta kdavakta nzakwa dmaku. Nda ma zlahu saba dmaku daɛday ta daɛi, nda kdavakta ɛadzatani tani.

Mnda sɛla nɛ, ɲurdika dmaku ya

¹⁴ Nda sna amu kazlay: Sagha daga da Lazglafta na zlahu kɛ'a. Tsaw i'i nɛ, mnda sɛla yu habu dmaku. ¹⁵ Kahwathwata nɛ, sna a yu ta skwi ta magɛ yu wu, had yu ta maga skwi ta kumɛ yu wu, tsa skwi ta husihata ya katak ta magɛ yu. ¹⁶ Tsaw ka tsa skwi kul kumɛ yu ya ta magɛ yu katsi, tsaya kɛl yu ka grafta kazlay: Skwi dina zlahu kɛ'a. ¹⁷ Tsa ghwadaka skwi ta magɛ yu ya nɛ, i'i a ta gay wa, tsa dmaku ma i'i ya ta gay. ¹⁸ Nda sna yu kazlay: Had skwi dina ma i'i, ma na slu'uvgha i'i na wu kɛ'a, na skwi ta kumɛ yu ta mnay. Ta kumay yu ma ta maga skwi dina, trid lavinj a yu wa. ¹⁹ Had yu ta maga skwi dina ma ta kumɛ yu wu, skwi kul dinaku kul kumɛ yu, ta magɛ yu. ²⁰ Ka ta magay yu ta skwi kul kumɛ yu katsi nɛ, i'i a ta gay wu, tsa dmaku ma i'i ya ta gay.

²¹ Wya skwi ta tafafta yu tazlay ma vgha da: Ka maga yu ta skwi dina ka yu ya nɛ,

* 7:7 Ngha ta Sabi 20:17 nda Vrafta ta Zlahu 5:21.

gi ka ghwadaka skwi kə'a ta nuta. ²² Ma hyahya nudufa da ya ná, zdigihazda zlaha Lazglafta. ²³ Ama ma vgha da, ta tapaf tapa yu ta sana ghwadaka skwi ta lmu nda vərda skwi dina ya ta ndanu yu. Tsa ghwadaka skwi ma i'i ya, ta na i'i ka vu'a dmaku. ²⁴ Danwa da nja da gra! Wa dza'a dgihata nda na vgha ta kla i'i da dmaku na na? ²⁵ Ta rfay yu katakata ta Lazglafta ta mbidifta nda ma Yesu Kristi.

Tsaya tama ná, ma ghəna da ya ná, ta kumay yu ta sna zlaha Lazglafta, ama ma vgha da ya, zlaha dmaku ta laghu yu da snay.

8

Nzakway nda mbrakwa Sulkum nda ghuḅa

¹ Ndanana tama, tsanaghata a Lazglafta ta guma ta gwal nda ndi'a vgha tan nda Yesu Kristi wu, ² kabga mbrakwa Sulkum nda ghuḅa ta vlamatá hafu nda ma Yesu Kristi ta ga mgham ta ghəna i'i. Mbrakwa tsa Sulkum nda ghuḅa ya ta klapá i'i ma mbrakwa dmaku nda nja mtaku tani. ³ Traptra zlaha Musa ta maga tsa slna ya, kabga hta ta mbrakwa mnda səla ta pyafta ka magata. Ama ka magatá Lazglafta ma ghunagatani ta zwanani turtuktuk ma slu'uvgha manda nja gwal dmaku, nja klagamapta ma dmaku. Nda tsaya tsanaghata Lazglafta ta guma ta dmaku ta magə mnda səla. ⁴ Kada lavinjta mu ta nzaku manda ya ta kumə zlahu kə'a kəl tsi ka magata mantsa ya, nja nzay mu ta nzaku manda ya ta kumay Sulkum, manda ya ta kumə slu'uvgha a wa. ⁵ Gwal ta nzaku manda ya ta zdəganatá slu'uvgha ná, tsa nja slu'uvgha ya ta laghu hən da snay. Gwal ta nzaku manda ya ta zdəganatá Sulkum nda ghuḅa ya guli, tsa nja Sulkum nda ghuḅa ya ta laghu hahən da snay. ⁶ Ka laghula lu da snanatá ta nja skwi ta zdəganatá slu'uvgha katsi ná, kla ghən da mtaku tsa. Ka laghula lu da sna skwi ta zdəganatá Sulkum nda ghuḅa katsi guli ná, kla ghən da hafu nda ya da zdaku tsa guli. ⁷ Gwal ta laghwi da snanatá nja skwi ta zdəganatá slu'uvgha ná, ghuma Lazglafta hən, kabga had hən ta sna zlaha Lazglafta wu, traptra hən ta snata. ⁸ Gwal ta maga skwi ta zdəganatá slu'uvgha ná, lavinj a hən ta maga skwi ta zdəganatá Lazglafta wa.

⁹ Ama kaghuni, had kuni ta maga skwi manda ya ta zdəganatá slu'uvgha wa, manda ya ta zdəganatá Sulkuma Lazglafta ta nzaku ma kaghuni ta nzakwa kuni ta nzaku. Ka had Sulkuma Kristi ma mndu wu ná, nja Kristi a tsa mndu ya wa. ¹⁰ Ka si mamu Kristi ma kaghuni katsi, ta vlaghunavla Sulkumani ta hafu, kabga

naghunafna Lazglafta ka gwal tdukwa ta wa irani. An mndani dza'a mtumta kuni ta ghəna vəl magata ghuni ta dmaku. ¹¹ Ka si ta nzaku Sulkuma tsa mndu ta sli'aganaptá Yesu ma mtaku ya ma kaghuni katsi, va tsa mndu ta sli'aganaptá Kristi ma mtaku ya, dza'a vranamtá hafu ma tsa slu'uvgha ghuni ta mtuta nda ma tsa Sulkumani ta nzaku ma kaghuni ya.

¹² Ka si mantsa tsi tama zwanama, ka dmən tsa nzaku ya ta amu. Dəmənənzaku manda ya ta zdəganatá slu'uvgha a wa. Had amu ta nzay manda ya ta zdəganatá slu'uvgha wa. ¹³ Ka manda ya ta zdəganatá slu'uvgha ka kuni nzaku katsi ná, dza'a mtaku kuni. Ala, ka zlananjla kuni ta ghəna ghuni ta Sulkum ka dzata tsi ta skwiha ta zdəganatá slu'uvgha ghuni katsi, dza'a nzakway kuni nda hafu. ¹⁴ Inda gwal ta pghə Sulkuma Lazglafta ná, nda nza hən ka zwana Lazglafta. ¹⁵ Tsa Sulkum vlaghuna Lazglafta ya ná, had ta nighunista ka vu'a nja zlanjlay ghuni ta zlanj wa. Tsa Sulkum ya ná, naghunafna ka zwana Lazglafta. Nda ma tsa Sulkum ya ta hga mu ta Lazglafta ka «Aba, Da!» kə'a. ¹⁶ Tsa Sulkuma Lazglafta ya ta mnay nja sulkuma vgha mu kazlay: Zwana Lazglafta amu kə'a. ¹⁷ Ka si nda nza mu ka zwanani, dza'a mutsay mu ta skwi ya payamaf tsi. Nda amu tani, nda Yesu Kristi tani, kawadaga mu dza'a mutsa tsa skwi payamaf tsi ya, kabga kawadaga mu ta ghuya danwa, kawadaga mu guli nda tsi dza'a mutsa tsa glaku ya.

Nərma skwi ya fafmu ta ghən tida

¹⁸ Grafra yu kazlay: Nana ghuya danwa ta ghuyə mu na ná, had lu dza'a walanja gray nda tsa glaku dza'a maramanta Lazglafta ya wu kə'a. ¹⁹ Inda skwi zlagəgin Lazglafta ná, nda mndar ta kzla hən ta tsa fitik dza'a maranta Lazglafta ta zwanani ya. ²⁰ Tsaw tsa skwiha zlagəgin Lazglafta ya ná, nuna hən ka skwa bətbət, nda dvay tan a nuta hən mantsaya guli wu, Lazglafta ta dvafatá nzata tan mantsa* ya. Tsaw ta nda fa ghəjani ta skwi dza'a tsi magay dazlay, ²¹ kabga mamu fitik ya dza'a plinjta tsi ta nda skwi ya zlagiginj tsi, ma ga vu'a rwaku. Nə mutsay tan ta glaku manda nja zwana Lazglafta, nja nzakwa tan flau' vgha tan. ²² Nda sna amu kulam gwatna, ta njizi inda skwiha zlagiginj Lazglafta, ta basə vghə hən manda marakw ta basə yaku. ²³ Hahən ndaghəna tan yeya a wu, nda amu tinlaghu Lazglafta ta vlamatá Sulkumani ya tani, ta basay basay amu guli ma vgha mu, ka kzla fitik vərda nzakwa mu ka zwana Lazglafta, nja nzata mu nda vərda falau'wa ta vgha mu. ²⁴ Ma fatá ghəna mu mbamafna Lazglafta. Ka nda ghada nghanja skwi ya faflu ta ghən tida ná,

* 8:20 Ngha ta Zlrafta 3:17.

fægla a lu ta ghøj tida wa. Tata fay lu ta ghøj ta skwi ya ghada lu ta nghanja ra? ²⁵ Ala, ka nda fa ghøjja mu ta skwi ta kul nghanja mu katsi ná, nda ksata ñuđuf ta kzla mu ta tsa skwi ya.

²⁶ Manda tsaya guli ná, ta katay Sulkum nda ghu6a ta amu guli ma hta ta mbrakwa mu. Sna a amu ta maga du'a manda ya ta raku wu, ama ka nd6bu Sulkum kaghøjani ta dzvu da Lazglafta da manaka amu nda ñizi, kul lavinjá lu ta mnay nda wi. ²⁷ Lazglafta ná, nda sna tsatsi ta kdavakta skwi ma ñuđufa mndu. Nda sna ta skwi ta kum6 Sulkum ta daway, kabga manda ya ta kum6 Lazglafta ta dawá Sulkum da tsi ta skwi ña gwal ta nzakway ka ñani.

²⁸ Nda sna amu guli kazlay: Ña ñinakwa tanj mida ta maga Lazglafta ta inda skwi ña gwal ta dvuta, tsa gwal ghadu tsi ta zabuta daga tanjan ya. ²⁹ Tsa gwal ghadu tsi ta zabuta daga tanjan ya, ghadughada ta nanafá høj ña gara vgha nda zwanjani, ña nzakwa tsa zwanjani ya ka zumali mataba ndaghata zwanama. ³⁰ Tsa gwal ghadu tsi ta zabuta ya, tsa hahøj ya hagaf tsi guli. Tsa gwal hagaf tsi ya guli, hahøj nanaf tsi ka gwal tdúkwa ta wa irani. Tsa hahøj nanaf tsi ka gwal tdúkwa ta wa irani ya, tsa hahøj ya vlanj tsi ta glaku ta høj.

Dvuđva Lazglafta ta amu

³¹ Ka si mantsa tsi, nu ta ña mnay mu ta ghøjja tsaya tama? Ka si ña mu Lazglafta ya ní, wa dza'a dzanjá k6ma nda amu na?

³² Lazglafta ná, pyaghu a ta zwanjani wa. Vlagavla ka mtuta tsi da manaka amu demdem. Wa k6'a dza'a kwal kul vlamatá inda skwi kawadaga nda tsatsi tama? ³³ Wa dza'a tsafá skwi ta gwal zabap Lazglafta na? Had' mndu wa. Lazglafta ta hlafá høj ka gwal tdúkwa ta wa irani. ³⁴ Wa ya dza'a lavinjá ksutá høj ma guma na? Yesu Kristi ná, mtumta. Ta nzaku nda ga zeghwa Lazglafta, ta maga du'a da manaka amu.

³⁵ Wa dza'a dgamata nda dvuta ya dvu Kristi ta amu na? Ghuya ñanjwa re, skwi ta malaghutá mbrakwa mu re, giri re, maya re, pdá lgut re, nzaku ta wa hdak re, budugwa a dza'a dgamata na? ³⁶ Manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta na:

«Ta ghøjja gwadá ta kagha ta k6l ñni ka nzakway ta wa hdak inda fitik.

«Ta k6l lu ka ngha anjani manda tuwakha ta kl6 lu ta tumbalá k6'a.»

³⁷ Ma inda tsa skwiha ya ná, f6rtapf6rta amu ma zatá ghwa, nda ma mndu ya ta dvutá amu. ³⁸ Manda va tsaya nzakwani, nda sna yu kazlay: D6r má mtaku tsi, d6r má nzata nda hafu tsi, d6r má duhwalha Lazglafta tsi, d6r má sana skwiha nda mbra nda mbra ta

luwa tsi, d6r má nzaku ndanana tsi, d6r má nzaku ta kama a tsi, ³⁹ d6r má sana skwiha nda mbra nda mbra ta ghøjja hadik a tsi, d6r má skwi kighkigh zaghutani ta ghudzifa luwa tsi, d6r má skwi kighkigh zaghutani da ghuvata hadik tsi, had' sana skwi zlaganap Lazglafta nda zliga dza'a dgamata nda tsa dvu ya dvu Lazglafta ta amu, maramanj tsi nda ma Yesu Kristi Mghama mu ya wu k6'a.

9

Lazglafta ta zbaptá la Isra'ila

¹ Kahwathwata na gwadá dza'a yu mnay na, ma hga Yesu Kristi, tsakalawa dá a wa. Manda tsaya ka nzakwani ka ndana dá guli ta mnihata Sulkum nda ghu6a. ² Ta kuzliha kuzla ta ñuđufa dá katakata, nda ñra ñuđufa dá inda fitik, ³ ta ghøjja zwanama dá ta nzakway ka mnd6ra ini. Ta d6r ma Ksi'afá Lazglafta ta i'i, ka dgihata nda Kristi, ta mbanafá tsi ta hahøj, ka yu. ⁴ La Isra'ila høj. Hahøj nanaf Lazglafta ka zwanani, hahøj marananj tsi ta sgitaní, nda hahøj dzrafta tsi ta wi, hahøj vlanj tsi ta zlahu, hahøj marananj tsi ta tvi ká høj da ts6l6u ta kamani, hahøj tanaf lu ta imi ta sl6m6j, ⁵ dzidziha tanj gwal kulanj lu, nda tvi slu'uvgha guli ná, ma mnd6ra tanj saba Kristi. Tsatsi ta hemanatá inda skwi demdem. Zl6zl6vama ña dekd6k ta Lazglafta. Ka nza tsi mantsa.

⁶ Vraghu nda wani a tsa gwadá Lazglafta ta mnata ya wu, kabga inda gwal ta nzakway yagap lu ma la Isra'ila a ta nzakway ka v6rda la Isra'ila wa. ⁷ Guli ná, inda gwal ta nzakway yagap lu ma mnd6ra Abraham a ta nzakway ka v6rda zivirha Abraham wa. Ka Lazglafta nda Abraham na: «Nda ma Izak* dza'a yagapta zivra gha,» ka'a. ⁸ Ghøjja tsa gwadá ya na: Zivir ya yagap lu nda ma slu'uvgha a gwal ta nzakway ka zwana Lazglafta wa. Ama zwani ya yagap lu nda ta tva dzratava Lazglafta nda Abraham, zwana zivir. ⁹ Wya tsa gwadá ta ta ta imi ta sl6m6j mn6 Lazglafta ya: «Ta vraktá yu kdaghalam mandana luwa ná, nda zwanj[†] ta ghuva Sara,» ka'a.

¹⁰ Manda va tsaya luta tsi nda Rabika markwa dzidza mu Izak, ka yanatá tsi ta mbuhwali. ¹¹⁻¹² Ma kd6 lu ka yatá tsa zwaniha ya, ka Lazglafta nda Rabika mantsa: «Mali dza'a nd66a dzvu da sag6j,» ka'a. Ta la a tsa zwaniha ya saha ta hadik, ka snanj tanj ta skwi ñina nda ya kul ñinaku nda tsa ta luta tsa gwadá ya wa. Nzanza tsa skwi ya mantsa kada nzakwa skwi ta kum6 Lazglafta manda ya tha tsi. Tsa zbfaf lu ya ná, ña nzakwani manda ya ta kum6 Lazglafta hgafta lu, ta v6l magatani ta slna

a wa. ¹³ Manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta na:

«Zbuzba yu ta Yakubu ka zlanjá Isuwa†,»
ka'a

¹⁴ Kinawu ka mu dza'a mnay tama? Tufukwa a Lazglafta nda tsa tama wu rki na? Mantsa ya a dekddek wa. ¹⁵ Ka Lazglafta nda Musa na: «Ta maganamaga yu ta skwi dina ta mndu ya ta kumæ yu ta maganata skwi dina. Ta taway yu ta hidahida ta mndu ya ta kumæ yu ta tawata hidahida tida§ guli,» ka'a. ¹⁶ Tsaya tama, ka zbaƒ zba Lazglafta ta mndu ná, ta vél kumafta maya tsa mndu ya a wu, ta vél magatani ta slna a guli wa. Lazglafta tani ta dvafta maganata skwi dina, ka'a. ¹⁷ Wya ka Lazglafta mnanata Fir'awna, ka vindafta lu ma defteri: «Faffa yu ta kagha ka mgham na maravata mbrakwa da ta kagha, nda ya na tija hga da ta ghæna hadik* demdem.» ¹⁸ Mantsa ya tama ná, ta magay Lazglafta ta skwi dina na mndu ya kuman tsi, ta tæjay ta nuðufa mndu ya kuman tsi guli.

Manda ya kuman tsi ta maga Lazglafta ta slnani

¹⁹ Ka waya ka skwi dza'a mnay ka na da kazlay: Ka si mantsa ya tsi, kabgawu ta kal Lazglafta ka mnay, magamaga kuni ta dmaku ka'a nda mnduha tama 6a? Tsaw waya dza'a laviñta kwalaghutá skwi ya kuman Lazglafta na? ²⁰ Kagha mnda sala, wa hga gha na zlerda ya kuman Lazglafta na? Ta mnay skwi tsaf lu nda róisl na mndu ya ta tsafta kazlay: Kabgawu kal ka tsafta i'i mandana na ka'a ra? ²¹ Tsa mnda tsafta huzla ya a ta laviñta maga skwi ya kuman tsi nda tsa róisl ya ra? Nda va tsa róisla turtuk ya, laviñlava ta tsatsafta huzla ya na maga slna nda tsi baðu gwada, nda ya na maga slnaha baðu walaya fitikha.

²² Ka manda tsaya kuman ta Lazglafta ta marañta basata nuðufani, nda marañtani ta mbrakwani ma su'ayni nda ksatá nuðuf katakata ta ghæna gwal nda fa na zwaduta ma basata nuðufani ya ní, nu na gha mida tama na? ²³ Mantsa ya kuman ta Lazglafta ta snanjta mnduha ta glakwa sgitaní na gwal tawa tsi ta hidahida ta hæn, tsa gwal ya thanaf tsi na lami da sgitaní ya. ²⁴ Ama tsa gwal hagaf tsi ya, mataba la Yahuda yeya a wu, kulam mataba gwal kul nzakway ka la Yahuda tani.

²⁵ Tsaya skwi ya mna tsi ma deftera Huseya:

«Mnduha da kuni,
ka yu dza'a hga gwal kul had ka mnduha da.
Gwal dvu yu kuni,

dza'a hga yu ta gwal si kul dvtu ya.

²⁶ Ma vli ya mnana lu ta hæn,
“mnduha da a kuni wu” ka'a ya, ma tsa
vli ya dza'a hga lu ta hæn ka Zwana
Lazglafta nda hafu†.»

²⁷ Ka Isaya nda nani klanjá lwi nda zwana la Isra'ila guli na: «Dær manda wutak ta wa ghwa yatá zwana la Isra'ila ná, mtsel yeya gwal dza'a mba'ata mataba tanj. ²⁸ Dza'a sasa Mgham Lazglafta tsanaghatá guma ta ghæna hadik demdem, had' dza'a laghwi da gærðaku wu†,» ka'a. ²⁹ Manda ya mna Isaya ghalya guli na:

«Ka má pðama a Lazglafta ta Mbruta ta zivir wu katsi ná,

má nda nza mu manda luwa Suduma, má
nuna mu manda luwa Gwamura§
guli,» ka'a.

La Isra'ila nda tva mbaku ma zlg hay nda nuðuf

³⁰ Kinawu tsa tama? Gwal kul nzakway ka la Yahuda ná, zbanj a hahæn ta nzakway ka gwal tdukwa ta wa ira Lazglafta wu, ka mutsafa hæn ta nzakway ka gwal tdukwa ta wa ira Lazglafta nda ma zlg hay nda nuðuf.

³¹ La Isra'ila ya guli ná, zbanjba hahæn ta magatá skwi ta kumæ zlahu, na nzakway ka gwal tdukwa ta wa ira Lazglafta, trid traptra hæn ta magatá tsa skwi kuman zlahu ya. ³² Kabgawu kal la Isra'ila ka trapta na? Kabga zbanj a hæn nda ma zlg hay nda nuðuf wu, nda ma magatá skwi kuman zlahu dza'a mutsakwa tsi ka hahæn. Ka dzuntá tuthun ta hæn «ta palaka tuthun.» ³³ Manda ya nda vinda ma defteri kazlay:

Wana yu ta fatá palaka tuthun ma luwa Siyuna,

pala ya dza'a zlabanaptá mnduha.

Mndu dza'a zlg hafta ná,

had' dza'a pghanaghatá hula wu* ka'a ya.

10

Turtuktuk Lazglafta na inda mndu

¹ Zwanama da, skwi ta kumæ yu ma nuðufa da ná, ta kumay yu ta mutsafa la Isra'ila ta mbaku. Tsaya skwi ta maga yu ta du'a ta ghæna tanj da Lazglafta. ² Nda sna yu kazlay: Ta zbanj hæn ta Lazglafta nda nuðufa tanj ka'a, ama sna a hæn ta vërda tvi wa. ³ Sna a hæn ta tvi ká Lazglafta ta nanaftá mnduha ka gwal tdukwa ta wa irani wa. Na tanj na tanj ma zba tva nzaku tdukwa ta wa ira Lazglafta ta maga hæn, ka kwalaghutá hæn ta tsu'aftá tsa tvi ta kal Lazglafta ka nanaftá mnduha ka gwal tdukwa ta wa irani ya.

⁴ Tsaya tama ná, kðanakkda Kristi ta zlahu. Inda gwal ta zlg haftá Yesu Kristi ná, nanaf

† 9:13 Ngha ta Zlrafta 25:23, nda Malatsi 1:2-3. § 9:15 Ngha ta Sabi 33:19. * 9:17 Ngha ta Sabi 9:16. † 9:26

Ngha ta Huseya 2:1-3 nda 2:25. † 9:28 Ngha ta Isaya 10:22-23. § 9:29 Ngha ta Isaya 1:9 nda 19:23-28. * 9:33

Ngha ta Isaya 28:16.

na Lazglafta ta hən̄j ka gwal tdukwa ta wa irani.

Inda mndu ta zlgħafta nda mba

⁵ Ka vərda Musa vindafta ta ghəŋja tva nzaku ka mndu tdukwa nda ma zlahu na: «Inda mndu ta kdanaktá inda skwi manda ya ta kumə zlahu* ná, dza'a mbaku nda mida» ka'a. ⁶ Ama wya ka gwada Lazglafta ta mnay ta ghəŋja tva nzaku tdukwa ta wa ira Lazglafta nda ma zlgħay nda ŋuduf: «Wa dza'a lafi ta luwa da klagatá Kristi na?» ka ka mndu ná, ghadaghada Kristi ta saha! ⁷ Ma mnə ka guli kazlay: «Wa dza'a laha da ghuvata hadik da klagatá Kristi na kə'a guli,» ghadaghada Kristi ta sli'agapta. ⁸ Tsaw wya ka Musa mnata ma deftera Lazglafta ta ghəŋja tva nzakw tdukwa ta wa ira Lazglafta: Tavata kagha gwada Lazglafta, ma wubisima gha nzakwani, nda ya ma ŋudufa gha† guli. Tsa gwada ya ná, gwada ta zlgħay nda ŋuduf ya ta mnə ŋni ŋa mnduha. ⁹ Ka mnanmna ka nda wa gha kazlay: Yesu ná, Mgham ya kə'a, zlgħafzlgħa ka guli ma ŋudufa gha kazlay: Sli'aganapsli'a Lazglafta ma mtaku kə'a, dza'a mbaku ka. ¹⁰ Ma zlgħafta nda ŋuduf ta nuta lu ka mndu tdukwa ta wa ira Lazglafta. Ma mnignta nda ma wubisim guli ta mutsafta lu ta mbaku. ¹¹ Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na: «Inda mndu ta zlgħafta ná, ta had hula ta ghəŋjani wu†» ka'a. ¹² Tsaya tama ná, ta had dgəvgha mndu kazlay: La Yahuda yeya, la Grek yeya kə'a wa. Inda tan̄j demdem, Mgham turtuk Mghama tan̄j, ta vla zdaku katakata ŋa inda gwal ta hwayanavata. ¹³ Nda vinda guli ma deftera Lazglafta kazlay: Inda mndu ta hwayanavatá Mgham ná, dza'a mbakuŠ kə'a.

¹⁴ Ka zlgħaf a hən̄j wu, kinawu ka hən̄j dza'a hwayanavata tama, kinawu ka hən̄j dza'a zlgħaftá mndu kul snan̄ta hən̄j ta gwada ta ghəŋjani? Kinawu ka hən̄j dza'a snan̄ta gwada ta ghəŋjani guli ka had mndu ta mnanan̄ta hən̄j? ¹⁵ Kinawu ka gwal ta mnay dza'a mnan̄ta ka ghunaf a lu ta hən̄j guli? Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Ngha 6a ta wadāhata vgha mndu ta ghəŋja gwal ta klədanaghatá Lfida Gwada* ta hən̄j kə'a. ¹⁶ Tsaw inda tan̄j a ta snatá tsa Lfida Gwada ya wa. Ka Isaya mnata guli na: Mghama dá! Wa ta zlgħaftá tsa gwada mna ŋni† ya? ka'a. ¹⁷ Mantsa ya ná, ma snan̄ta gwada ta kəl lu ka nuta ka mnda zlgħay nda ŋuduf. Tsa gwada snan̄j lu ya guli ná, gwada Kristi ya.

¹⁸ Tsaw snan̄j a tama rki 6a? ka yu. Mantsa ya a guli wa. Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta guli na:

«Snawasna hga tan̄j ta inda ghəŋja hadik, 6ha6ha lwa tan̄j guli ta slrəŋja luwa†,» ka'a.

¹⁹ Ta sna a la Isra'ila rki? ka yu guli. Ka Musa ghadata mnata guli na:

«Dza'a famfa yu ta kaghuni da dra gwal kul nzakway ka la Yahuda,

dza'a famfa yu ta kaghuni da 6asa ŋuduf nda gwal kul nzakway ka la Yahuda kul snan̄tá sana skwiŠ ya,» ka'a.

²⁰ Ka Isaya mnatá sana gwada kul raku ka mnayni guli na:

«Slafla gwal kul psan̄tá i'i, ta i'i, maravamara yu da gwal kul dawan̄tá i'i guli,

ka Lazglafta*,» ka'a.

²¹ Tsaw ka'a mnata ta ghəŋja la Isra'ila guli na:

«Pghapgha yu ta dzva da ŋa tsu'a gwal kwisa ghəŋja tan̄j,

sna a hən̄j ta gwada da mndu ya wu†,» ka'a.

11

¹ Vzin̄vza Lazglafta ta mnduhani tama rki na? ka yu guli. Mantsa ya a guli wa. I'i guli ná, la Isra'ila yu, zivra Abraham. Sabə nda ma mndəra la Benzameŋ yu guli.

² Vzin̄j a Lazglafta ta mnduhani ya zbu tsi daga ghalya wa. Havakwahava ta skwi ya vindaf lu ma deftera Lazglafta ta ghəŋja lliya, ma fitika tawayni ta taw da Lazglafta ta ghəŋja la Isra'ila, ka'a na: ³ «Mghama dá! Pslapsla hən̄j ta la anabi, ka zlazliŋtá hən̄j ta gwirha gha. I'i turtukwa da ta pdata, ta psa i'i hən̄j guli ŋa dzata*,» ka'a ya. ⁴ Ama waka Lazglafta zlgħanaftawani? «Ta teke'a mnduha da dambu' ndəfəŋ pghaghu yu, gwal kul walan̄ta tsəlbata ta kəma ba'al†,» ka'a. ⁵ Ndanana guli ná, teke'a pdakwa mnduha hutsekwa zabap Lazglafta ma zdakatahudani. ⁶ Ka si nda ma zdakatahudi tsi, nda ma magatá slna a tsa tama wa. Ka má mantsa a tsi wu, ma nza a tsa zdakatahudi ya, ka zdakatahudi wa.

⁷ Nu klatá ghəŋja tsa gwada ya tama? Tsa ta psə la Isra'ila ya ná, mutsaf a hən̄j wu, ama gwal dagap Lazglafta ná, mutsafimutsa hahəŋ. Təŋjanəftəŋja sanlaha ta ghəŋja tan̄j. ⁸ Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Niŋna Lazglafta ta hən̄j dlufur, ka rzliŋtá ira tan̄j, ka dərziŋtá sləməŋja† tan̄j kulam gitana kə'a. ⁹ Ka mgham Dawuda guli mantsa:

* 10:5 Levitik 18:5. † 10:8 Vrafta ta Zlahu 30:12-14.

Isaya 52:7. † 10:16 Isaya 53:1. † 10:18 Zabura 19:5.

† 10:21 Isaya 65:2.

* 11:3 1 Mghamha 19:10, 14.

† 10:11 Isaya 28:16.

§ 10:13 Yuwel 3:5.

* 10:15

§ 10:19 Vrafta ta Zlahu 32:21.

* 10:20 Isaya 65:1.

† 11:4 Aya 3-4: Ngha ta 1 Mghamha 19:10, 18.

† 11:8 Ngha

ta Vrafta ta Zlahu 29:3 nda Isaya 6:10.

«Ka nza skwa zaya magwalgwalaya tanj ka dæla tanj, ka kadænj na tanj, ka tuthun na tanj nda ya na ghuzla iri na tanj. ¹⁰ Ka ghulphgulpa ira tanj na kwala tanj ng-hantá vli,

ka gdávata hænj nda natá hulš!» ka'a.

¹¹ Na dekdek zlambuta hænj tama rki? ka yu guli. Mantsa ya a wa. Ma tsa zlambuta zlambu hænj ya kæl gwal kul nzakway ka la Yahuda ka mutsaftá mbaku, na gagaftá hænj da draku. ¹² Ka si klanakkla tsa zlambakwa tanj ya ta skwi dina ta ghæna hadik, klanakkla tsa hta ta hænj ya guli ta skwi dina ta gwal kul nzakway ka la Yahuda katsi, kighkigh dza'a nzakwa tsi badu vravakær inda la Isra'ila tama?

Tva mbakwa gwal kul had ka la Yahuda

¹³ Ndanana, nda kaghuni gwal kul nzakway ka la Yahuda ta gwada yu. Lazglafta ta ghunaftá i'i da kaghuni gwal kul nzakway ka la Yahuda. Ta gherbaku yu ta tsa slna da ya, ¹⁴ na sli'anafatá ndufu zwanama da na draku ka má ta magaku tsi na mbanafatá sanlaha mataba tanj. ¹⁵ Ma tsa wudintha Lazglafta ta hænj ya, slærbapta Lazglafta ta zughu matabani nda hamata mnduha ta ghæna hadik. Ka si mantsa ya tsi, kinawu kæ'a dza'a magaku badu tsu'uglafta Lazglafta ta hænj? Sabæ ma mtaku ka nzata nda hafu a tsa ra?

¹⁶ Ka tantanja tsa'atá skwa zay, vlanjtá Lazglafta lu ná, pdakwani guli* ná, nani ya. Ka na Lazglafta slrænja fu ná, nani zligimaha tsa fu ya guli. ¹⁷ Ka datsanaghutá lu ta zligimaha fwa zaytun ya ta hvæ lu nda hva, ka tsaktá ya ma mtak ndi'afatá tida. Kagha mndu kul nzakway ka la Yahuda ná, manda fwa zaytun ma mtak ka. Kagha tsa ndi'af lu ta dughwanjani ta nzakway ka la Yahuda ya. Ndanana tama ná, ima slrænja tsa fu ya ta mutsæ kagha. ¹⁸ Ka si mantsa tsi tama, ma gherbæ kagha ta gherbaku ta ghæna tsa zligimaha ya. Ka ta gherbaku ka katsi, dina ka snanja gha ta kagha a slrænjanu wu, ta tsa slræn ja nzafta kagha kæ'a.

¹⁹ Ka waya ka skwi dza'a mnay ka kazlay: Datsin nda datsa a lu ta zligimahani, ka ndi'afatá i'i ra kæ'a? ²⁰ An mndani, manda tsaya nzakwani. Ta ghæna kwala tanj kul zlglafta nda nduf, datsinja lu ta hahæn, ama kagha, ma zlghay nda nduf gha nzafta kagha nda ndi'atá vgha tida. Ma laghu ka da gherbaku, zænja ta Lazglafta. ²¹ Ka si zlana a Lazglafta ta zligimaha fu ya ta hvæ lu nda hva ya wu katsi ní, kagha yeya dza'a zlaghata tsi ka zlg haf a ka rki? ²² Hada tama ná, grafgra kazlay: Dagala zdaku da Lazglafta, dagala sidi da tsi guli kæ'a. Ta sidi

nda gwal ta zlambuta, ama nda kagha ná, mamu zdakwani ka dihavadiha ka ma tsa zdakwani ya. Ka mantsa ya a tsi wu, dza'a tsiñtsa lu ta kagha guli.

²³ Manda va tsaya hahæn guli, ka gdava a hænj ma tsa kwala tanj kul zlglafta nda nduf ya wu ná, mamu Lazglafta nda mbrakwa ndi'iglanafatá hænj ta vla tanj. ²⁴ Ka si kagha, nzakwa fwa zaytun ma mtak ta tsagaghata lu ka ndi'anafatá ta fwa zaytun ya ta hvæ lu nda hva ka katsi ya ní, hahæn ta nzakway ka fwa zaytun ta hvæ lu nda hva nzakwa tanj yeya, dza'a kwala lu kul ndi'iglanafatá ta va tsa dughwanjani ya rki?

Dza'a mbaku inda la Isra'ila

²⁵ Zwanama da, va a yu ta nzakwa ghuni kul snanja difatá skwa Lazglafta wu, da klaftá kuni ta ghæna ghuni ka gwal nda difil ma ghænja tanj. Gdavgada sanlaha ma la Isra'ila nda tanjatá ghæn, ha ka sli'adaghata nekwata gwal kul nzakway ka la Yahuda da Lazglafta. ²⁶ Manda va tsaya ná, dza'a mbanafmba lu ta inda la Isra'ila. Manda ya nda vinda na:

«Dza'a saghasa mnda mba mndu daga ma Siyuna,

na hliñtani ta kwal kul sna gwada ma ndufu mndæra la Yakubu.

²⁷ Dza'a klaghukla yu ta dmakwa tanj, tsaya dza'a nzakway ka dzratawa da nda hænj†,» ka'a.

²⁸ Ta ghænja skwi ta nghanata Lfida Gwada, nda nza hænj ka ghuma ta gwada ta kaghuni. Ama ta ghænja gwada ta zabatani, dvudva lu ta hænj ta gwada ta dzidzilha tanj. ²⁹ Skwi ya vla Lazglafta, nda hgu ya hgaf tsi ná, had ta mbædglanafta wa. ³⁰ Ghalya ná, manda va tsaya kaghuni guli. Si kwalaghukwala kuni ta sna gwada da Lazglafta. Ndana ná, tawa tawa Lazglafta ta hidahida ta kaghuni nda ma kwalaghuta tanj ta snatá gwada Lazglafta. ³¹ Manda va tsaya ndana ná, kwalaghukwala hahæn ta snatá gwada, ka nzaku tsi ka skwi na mutsafta tanj ta tawa hidahida nda ma tsa tawa hidahida Lazglafta ta tawata ta kaghuni ya. ³² Hamha Lazglafta ta inda mnduha ma kwal kul sna gwada, kada tawata tsi ta hidahida ta hænj demdem.

Di'ij gwada ta Lazglafta

³³ Di'ij gwada ta Lazglafta! La ta difilani nda snanja skwani ná, lavinj a lu ta slinja wa. Wa dza'a lavinjta tsiñtsaptá skwi ya kura Lazglafta na? Malaghumala skwi ya ta magæ tsi ta mbraku. Ka deftera Lazglafta ta mnay na:

³⁴ «Wa ya ta lavinjta snanja ndana Lazglafta na?

Wati ma mndu ya ta vla hidaku nani na‡?

³⁵ Wati ma mndu ya ta vlanjá skwi ta Lazglafta,

ña faftani ta ghøj ta vranamta naš?» ka'a.

³⁶ Sagha da tsatsi inda skwi, nda ma tsatsi nzata inda skwi, ka ñani inda skwi. Ña Lazglafta glaku ña kðekedzeñ. Amin!

12

Lfida hafu ma Kristi

¹ Zwanama da, dagala tawa hidahida Lazglafta ta amu. Tsaya tama ta kæl yu ka ndæba ghunata dzvu. Vlanjwava ta ghøjna ghuni tsuhtsuh ta Lazglafta manda skwa pla ghøj nda hafu mida, nda ghuþa ta zdaganata. Tsaya vðrdaka tva tsælbay ghuni ta tsælbø ñani. ² Ma ksø kuni ta sada mnduha ma na ghøjna hadik na, zlanjwa Lazglafta ka mbædaghunafta tsi ta ndana ghuni ka lfid, kada laviñta kuni ta tsatsaftá skwi ta kumø Lazglafta, skwi ya ta ðinuta, ta zdaganata, ta payuta.

³ Nda ma tsa zdakatahuði zðidinj Lazglafta ka fimta ma slnani ya, ka yu ta mnay ña inda kaghuni ná, ma klaf dør wa ta ghøjani ka sana skwi. Manda ya ta raku, ka dør wa ka klafkla tsi ta ghøjani, ka gray nda slna zlgħay nda ñuduf ya vlanj Lazglafta.

⁴ Inda mndu ná, tshumbura vgha turtuk nzakwani, tsa vgha ya guli ná, nda ndægha fawayha tida. Ka skwa turtuk a slna tsa fawayha ya guli wa. ⁵ Manda tsaya guli ná, nana ndæghata amu na ná, tshumbura vgha turtuk mu ma Kristi. Ka faway ka faway nzakwa inda na amu na guli. ⁶ Zðazða Lazglafta ta huði ka dagamaftá slna ña magay mu manda ya kumañ tsi. Ka kla lwa gwada Lazglafta vlanj Lazglafta ta mndu ya, ka kla tsi ta tsa lwi ya manda ya vlanj Lazglafta ta mbrakwa magay. ⁷ Ka hgaf ña maganatá slna ta mndu Lazglafta ta mndu ya, ka ndi'andi'a tsi ka magay. Ka tagha skwi ña mndu vlanj Lazglafta ta mbrakwa magay ta mndu ya, ka tagha tsi ña tanj. ⁸ Ka vla mbraku ña mnduha vlanj Lazglafta ta mbrakwani ta sani ya, ka vla tsi ta tsa mbraku ya ña tanj. Ka muvla vlanj Lazglafta ta mndu ya, ka vla tsi nda kwal kul tha madør mistani. Ka nzaku ka mali ta ghøjna sanlaha vlanj Lazglafta ta mndu ya, ka nza tsi kwatskwats ma slnani. Ka tawa hidahida ta mndu vlanj Lazglafta ta sani ya, ka maga tsi nda rfu.

⁹ Hmætøt ka kuni dñuvustá vgha ghuni, ma magø kuni ta madgwirmadgwir. Ka husaghunahusa inda ghwadaka skwi. Ñafwa vgha ta skwi ðina. ¹⁰ Manda zwanama ka kuni dñuvustá vgha ghuni mataba ghuni. Ñavawaja ta tinlagħuta vlanjá glaku ta sani ta ghøjna ghuni. ¹¹ Kwatskwats

ka kuni, ma yaði kuni ta yaði, ufa ka vgha ghuni ka maga slna Mgham Yesu. ¹² Nzawanza nda rfu ma fata ghøjna ghuni. Ksawaksa ta ñuduf ma ghuya ðanjwa. Ndi'awandi'a ka maga du'a ma zlanj kuni. ¹³ Dgususwa dga ta skwa ghuni nda gwal zlgħay nda ñuduf ta pðay. Tsu'awatsua ta mathbay.

¹⁴ Dawawa tfawi ta ghøjna gwal ta giri ña ghuni. Dawawa tfawi ta ghøjna tanj, ma ksi'i kuni ta høj. ¹⁵ Rfawarfa ta rfu kawadaga nda gwal ta rfu. Tawawatawa ta taw kawadaga nda gwal ta taw guli. ¹⁶ Hmætøt ka kuni nzaku mataba ghuni sani nda sani. Ma zbø kuni ta gla ghøj. Magawamaga ta skwi ya ta nghø lu kul had hayhayani. Ma klaf kuni ta ghøjna ghuni ka gwal nda sna ta inda skwi.

¹⁷ Ma vranam kuni ta ñaslu nda ñaslu ta mndu. Zbawa maga skwi ðina ta wa ira inda mnduha. ¹⁸ Ka ta magaku tsi ña nzata nda zðaku nda inda mndu ná, magawamaga ta kðavakta mbrakwa ghuni. ¹⁹ Zwanama da, ma planam kaghuni ka ghøjna ghuni ta ñasla mndu, zlananjwazla ta þasa ñudufa Lazglafta. Ka lu vindafata ma deftera Lazglafta na: «I'i dza'a planamta mndu, i'i dza'a vranamta*,» ka Mgham Lazglafta mnata. ²⁰ Katøk na, «ka ta kuzlanjkuzla maya ta ghuma gha katsi, vlanjvta ta skwi ña zay, vlanjvta ta imi ña say. Ma tsa maganata gha mantsa ya ná, nda nza manda skwi ta hanzanagħatá lanzøña vu ka ta bðamani†.» ²¹ Ma zлана ka ta ghøjna gha ka gay ñaslu ta mgham ta ghøjani. Katøk ná, maga kagħa ta skwi ðina ña ñraptá ñaslu.

13

Sna gwada da ñumna

¹ Ka hanijnhana inda mndu ta ghøj mista ñumna, kabga inda mndu ta ga mgham ná, Lazglafta ta vlanjá høj, Lazglafta ta fata ñumna. ² Tsaya tama, mndu ta pgha ghøj nda ñumna ná, tøjanaftøña ta ghøj ta ghøjna zlahu ya fa Lazglafta. Mndu ta tøjanaftá ghøjani guli ná, dza'a klanakla ta ðanjwa ta ghøjani. ³ Had gwal ta maga skwi ðina ta zlanja ñumna wu, gwal ta maga ghwadaka skwi yeya ta zlanj. Ta kumay ka ta kwal kul zlanja ñumna ki'e? Ala maga ta skwi ðina, dza'a rfaghagħa rfa. ⁴ Nda nza mnda ñumna ka mnda maganatá slna ta Lazglafta ña kata kagħa. Ala, ka ghwadaka skwi ta maga ka katsi, zlanja, kabga ka bætbø a ta kla tsi ta budgwani wa. Ma tsa nzakwani ka mnda ksanatá slna ta Lazglafta ya ná, nda nza tsatsi ña maranjá þasa ñudufa Lazglafta ña planamta inda gwal ta maga ghwadaka skwi. ⁵ Tsaya tama ná, nda ra ka hanaganatá ghøj mistani. Ta ghøjna zlanja ghuya

daŋwa yeya a wu, ta daslay dər amu ma għəŋa mu.

⁶ Tsaya ta kəl dər kaghuni ka pla dzumna. Tsa gwal ta ts kay ya guli ná, Lazglafta ta pghatá həŋ ɲa magay taŋ ta tsa slna ya dīna. ⁷ Vlanjwawla ta inda tsa mnduha ya ta skwi ta ranja həŋ: Plawa dzumna ɲa gwal ta tska dzumna, plawa dzumna huzla ɲa gwal ta tska dzumna huzla. Zləŋawazləŋa ta gwal ta raku ka zləŋay ghuni, vlanjwawla ta glaku ta gwal ta raku ka vlanja ghuni ta glaku ta həŋ.

Dva mnda səla

⁸ Ma nzaf dməŋa mndu ta kaghuni. Ba dməŋa dʷutá sani nda sani yeya katsi gdávata. Mndu ta dʷutá mnduha ná, snasna ta inda zlahu. ⁹ Tsa zlahuha ya na: Yaha da hliri, yaha ka da dzatá mndu, yaha ka da ghali, yaha ka da hara'utiri, nda inda pđakwa sanlaha ya ná, nda gwagwa həŋ ma tsa gwadá ta mnay kazlay: Dvudva ta mnda səla manda va għəŋa gha* kə'a ya. ¹⁰ Had dʷu ta maga ghwadáka skwi ɲa mndu wa. Dvu ta dzanaghata għəŋa zlahu.

Nzata hzleŋa ka kzla sagha Kristi

¹¹ Njavawaŋa, kabga nda sna kaghuni ta na fitik midá lu gitana na. Fitika sli'afra ghuni ta hani nana. Kəl yu ka mnay mant sa ya na: Mal ndanana ndusavamata mbaku, ka ya ma fitika zlgħafta mu. ¹² Nda dga rvidik, ndusa tsadákwa vli. Slurtiŋmaslurta ta slna grusl, ka pghavata mu ta huzla vulu ta ngħanató tsuwadák. ¹³ Nzamanza ta nzaku ya ta raku manda skwi gifitik. Zluŋmazla ta mbliatá skwi nda ghuyaku. Zluŋmazla ta sli'insli'ij nda hliri. Zluŋmazla ta zlərdawi nda draku. ¹⁴ Sudávawa suda ta Mgham Yesu Kristi. Ma laghu kuni hamta għəŋ ka maga skwi ta zdəganata sluvgha.

14

Ma laghu kuni tsa guma ta mndu

¹ Tsu'awatsu'a ta mndu ya nda hta mbrakwani ma zlgħay nda ɲuduf, ma vžə kuni ta rutsak ta skwi ya ta ndanu tsi. ² Inda skwi, ta zay yu, ka sani ma ɲani ma zlgħay nda ɲuduf. Ama mndu ya nda hta zlgħay nda ɲudufani ya guli ná, masu'ata yeya ɲani ta zay. ³ Ma thə mndu ta za inda skwi kazlay: Wa kagha na kə'a nda mndu kul had ta zay. Ma tsə mndu kul zay ta guma ta għəŋa mndu ta zay guli, kabga tsu'afsu'a Lazglafta. ⁴ Wa kagha ɲa tsay kagha ta guma ta kwalva sana mndu? Ka nda slada tsa mndu ya, ka nda zləmba a tsi, ngħanató danəhəgani tsaya. Zləmbuta a wu, kabga mamu Mgham Yesu nda mbrakwa hinistá dzvu.

⁵ Mal ya fitik ya ka hamata sana fitikha, ka sani ta ndanay. Ka skwa turtuk həŋ,

ka sani nda ɲani. Dina ka snanja dər wa ta graftá skwi ya ta ndanu tsi. ⁶ Ma tsa mndu ta daganaptá ya má, ɲa Mgham Yesu ta maga tsi. Tsa mndu ta za inda skwi ya, ɲa Mgham Yesu ta maga tsi, kabga ta rfanagharfa ta Lazglafta ta għəŋani. Mndu kul za inda tsa skwiha ya, ɲa Mgham Yesu ta maga tsatsi guli, ta rfay tsatsi guli ta Lazglafta. ⁷ Had mndu mataba amu ta nzaku nda hafu ka ɲa għəŋani wa, had mndu ta mtaku ka ɲa għəŋani guli wa. ⁸ Ka ta nzaku mu nda hafu ná, ka ɲa Mgham Yesu ta nzakwa mu. Ka ta mtaku mu, ka ɲa Mgham Yesu ta mtakwa mu. Dər tata nzaku mu nda hafu, dər mtumta mu, ɲa Mgham Yesu mu. ⁹ Kristi ná, mtumta ka vragaptá tsi nda hafu ɲa nzanaghata ta għəŋa gwal nda rwa nda gwal nda hafu tani. ¹⁰ Kagha tama, kabgawu ta kəl kagha ka tsa guma ta għəŋa zwanjama gha? Kagha guli! Kabgawu ta kəl kagha ka mnay i wa kagha na, ka'a nda zwanjama gha na? Wya dza'a laghala inda amu demdem ta kəma Lazglafta ɲa tsamagħatani ta guma. ¹¹ Manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta na:

«Ka i'i Lazglafta hafu ta mnaghunata, dza'a sagħasa inda mndu tsələbata ta kəma dá.

Inda taŋ dza'a mnay həŋ nda wa taŋ kazlay:

I'i Lazglafta* kə'a.»

¹² Mant sa ya tama ná, inda amu dza'a mnay mu nda wa mu ta skwi ya maga mu ɲa Lazglafta.

Dina a zləmbiŋtá zwanjama wa

¹³ Ma tsaglə mu ta guma ta għəŋa sani nda sani mataba mu. Katək ná, dīna ka ndanay dər wa kazlay: Yaha yu da nzakway ka skwa tuthun da zləmbiŋtá yu ta zwanjama dá kə'a. ¹⁴ Ma ndi'atá vgha dá nda Yesu Kristi ná, nda sna yu tsidid kazlay: Had sana skwi kul ghuḅaku wu kə'a. Ama nda nza tsa skwi ya kul ghuḅaku ka ɲa mndu ta klafta ka skwi kul ghuḅaku. ¹⁵ Ala, ka ma skwa zay ta zə ka dəmanafta ka ta ɲudufa zwanjama gha katsi, dʷu a ka nda tsa wa. Ma zləmbiŋ ka ta zwanjama gha nda ma skwa zay ya ta zə ka, kabga mtumta Kristi ta għəŋa tsatsi guli. ¹⁶ Yaha tsa skwi klaf kagha ka skwi dīna da kagha ya da ndakway ka skwi ɲa raza kagha. ¹⁷ Tsaya ná, nza a ga mghama Lazglafta ka gwadá ta skwi ɲa zay nda za, nda gwadá ta skwi ɲa say nda sa wa. Nda nza ɲa gwadá ta nzaku tdukwa, nda zdaku, nda ya nda nzaku nda rfu nda ma Sulkum nda ghuḅa. ¹⁸ Ka mant sa ya ka mndu maga slna Yesu Kristi katsi ná, dza'a zdəganadzá ta Lazglafta, dza'a rfay mnduha guli.

¹⁹ Mant sa ya tama ná, ɲavaməŋa ka zba skwi ya dza'a klaktá zdaku nda ya ɲa ɲla

* 13:9 Ngha ta Sabi 20:13-17 nda Vrafta ta Zlahu 5:17-21 nda Zlahu 19:18.

* 14:11 Ngha ta Isaya 45:23.

guyatá ghəŋa mu. ²⁰ Ma badziŋ ka ta mag-atá slna Lazglafta nda gwada ta skwa zay. Kahwathwatani ná, had sana skwi ŋa zay nda za kul ghuḅaku wa. Ala, ka si dza'a zləmbinziłəmba tsa skwa zay ya ta zwanama gha katsi. Zlanził, ma zə ka. ²¹ Skwi ta raku ná, zlanził ta maga skwi ya dza'a zləmbinził zwanama gha. Dər za slu'i tsi, dər sa ima inabi tsi, ka dər nahgani tsi. ²² Inda skwi ya graf kagha, ŋamŋa gha ma ghəŋa gha, mataba kagha nda Lazglafta gha tsa. Mndu ya ta kuratá maga skwi dina kul dganťa ghəŋ ta ghəŋani ná, rfu da tsa mndu ya. ²³ Ama mndu ta dga ghəŋ ta ghəŋa skwi ya ta zə tsi ná, ksuxa guma Lazglafta ta tsa mndu ya, kabga sladaf a ta skwi ya snaŋ tsi wa. Inda skwi ya ta magə lu nda dga ghəŋ ná, dmaku ta maga lu.

15

Ksa sada Kristi

¹ Na amu nda mbra ma zlgħay nda ŋuduf na ná, katarŋa kata ta gwal nda hta mbrakwa taŋ. Ma laghu mu da zba skwi ta zdəgamata. ² Magamamaga ta skwi ta zdəganatá mnda səla ŋa katantá həŋ ŋa ŋlakwa taŋ ma zlgħay nda ŋuduf. ³ Kristi ná, zbanj a tsatsi ta skwi ya ta zdəganata wa. Ama manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta na: «Tsa razu ta razu mnduha ta kagha ya ná, ta i'i dədəfta tsi*,» ka'a. ⁴ Tsaw inda skwi ya vindaf lu ma deftera Lazglafta manda ghalya ná, vindafvinda lu ŋa gunamatá sləməŋ, kada nzakwa mu nda fata ghəŋ ta Lazglafta, ma ləa ŋuduf nda ksa ŋuduf ya ta mnamatá gwada Lazglafta. ⁵ Ka vlaghunavla Lazglafta ləa ŋuduf ŋa mndu nda ksa ŋuduf ŋa mndu ta nzaku nda dzratawi mataba ghuni nda ma ksay ghuni ta sada Yesu Kristi. ⁶ Mantsa ya, ŋa zləzlvay ghuni nda ŋuduf turtuk, nda lwi turtuk guli, ta Lazglafta Dani ma Mghama mu Yesu Kristi.

Ŋa inda mndu na Lfida Gwada

⁷ Kasuvuswakasa ta vgha tama sani nda sani, ŋa vlanťa glaku ta Lazglafta, manda ya kasuvə Kristi ta vgha nda kaghuni ya. ⁸ Ka yu ta mnaghunata ná, sasa Yesu Kristi maganatá slna ta la Yahuda ŋa maranantá həŋ kazlay: Tdukuwa Lazglafta kə'a, ŋa dzanaghatá ghəŋa skwi ya tanaf Lazglafta ta imi ta sləməŋ ta dzidziha taŋ. ⁹ Sasa guli ŋa zləzlvay gwal kul nzakway ka la Yahuda ta Lazglafta ta ghəŋa tawa hidahidani manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: tsaya dza'a kəl yu ka zləzlvə hga gha mataba gwal kul nzakway ka la Yahuda,

ŋa fay da ta laha vla glaku ŋa hga gha† kə'a ya.

¹⁰ Ka gwada Lazglafta mnata guli na:

«Kaghuni gwal kul nzakway ka la Yahuda, gwafwagwa ta rfu kawadaga nda mnduha Lazglafta‡,» ka'a.

¹¹ Ka'a mnata guli na:

«Inda kaghuni gwal kul nzakway ka la Yahuda,

zləzlvava Mgham Lazglafta.

Ka zləzlvə inda mndəra mndu ta Lazglafta§,» ka'a.

¹² Ka anabi Isaya nda ŋani guli na:

«Dza'a sabsa zivir ma mndəra Yesay, ŋa gayni ta Mgham ta ghəŋa la Grek, ŋa nzakwa la Grek nda fatá ghəŋ tida*,» ka'a.

¹³ Lazglafta ná, Lazglafta ta vla faftá ghəŋ ya. Ka vlaghunavla tsi ta rfu nda zdaku ma zlgħay ghuni nda ŋuduf, kada nzata kuni nda fata ghəŋ nda ma mbrakwa Sulkum nda ghuḅa.

Pwal ná, kwalva Kristi ya

¹⁴ Zwanama da, grafgra i'i kaghəŋa da kazlay: Nda fa vgha ghuni ŋa maga skwi dina, nda sna kuni ta inda skwi ya nda ra ka snaŋta, nda sna kuni ta tva vluvťa hidaku kə'a. ¹⁵ Anj mndani, ma na defteri vindaghunaf yu na ná, dvaghunagha dva yu ma sana vliha taghəŋa sana skwiha ŋa havakta ghuni. Kəl yu ka mnaghunata mantsa ya ná, kabga zdidŋzda Lazglafta ta huḁi, ¹⁶ ka faftá i'i ka kwalva Yesu Kristi mataba gwal kul nzakway ka la Yahuda. Ka faghutá tsi ta i'i ŋa mna Lfida Gwadani, ŋa nuta gwal kul nzakway ka la Yahuda ka skwi vlanj lu ta zdəganatá Lazglafta. Sulkum nda ghuḅa ta nanaftá tsa skwi ya vla lu ya ka skwi ta ranťa Lazglafta. ¹⁷ Tsaya tama ná, ta ghubay yu ta ghəŋa da ma Yesu Kristi, ta ghəŋa slna Lazglafta ya maga yu. ¹⁸ Had yu ta walanťa mna sana skwi, ka ya maga Kristi nda ma i'i a tsi wa. Nda ma i'i hlakta tsi ta gwal kul nzakway ka la Yahuda ŋa nzakwa taŋ ka gwal snanatá gwada ta Lazglafta. Nda nza nda ma gwada da, nda nza nda ma slnaha da. ¹⁹ Nda ya nda ma mazəməŋma nda mandərmimiha, nda mbrakwa Sulkuma Lazglafta magata tsi. Zl-raf ma luwa Ursalima yu ta tuza tsa Lfida Gwada ta Kristi ya ka laghwí dikw ta hadika liiri. ²⁰ Ma vli ya ta kul snaŋta mnduha ta gwada ta Kristi yeya kumta maya da ta mna Lfida Gwada kada kwala yu ta magay ta thatá ŋa sana mndu ta magata. ²¹ Mantsa ya vindaf lu ma deftera Lazglafta kazlay: «Dza'a nghanŋgha gwal ta kul walanťa lu ta mnanantá gwada tida ta həŋ.

* 15:3 Ngha ta Zabura 69:10. † 15:9 Ngha ta 2 Samuyel 22:50 nda Zabura 18:50. ‡ 15:10 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 32:43. § 15:11 Ngha ta Zabura 117:1. * 15:12 Ngha ta Isaya 11:10. † 15:21 Ngha ta Isaya 52:15.

Dza'a snaɲsna gwal ta kul walaɲta lu ta snanamtá† hən guli kə'a.»

Gwada Pwal ta ghəɲa sli'ani da Ruma

²² Tsaya skwi ta pyaftá i'i ka labə da kaghuni. ²³ Ndanana tama ná, kdiɲkda yu ta slna da ma tsa luwaha ya. Nda kda fitika dɔvafɔta da ta lagha da kaghuni. ²⁴ Ta labə yu ka dza'a ta hadika Ispay ya ná, dza'a laghala yu da ndɔdavata da kaghuni, ɲa sli'afɔta da hada ka dza'a, ɲa katihata ghuni. ²⁵ Ndanana karaku ná, nda sli'a yu da luwa Ursalima. Ta klanɲá katu ya katan lu ta mnduha Lazglafta hada yu, ²⁶ kabga gwal zlgħay nda ɲuduf ta hadika Mekaduniya nda ya ta hadika Akaya ná, kurakura hahəɲ kaghəɲa tanɲ ta tskaftá skwi ɲa katanɲá gwal ka pɔfu mataba mnduha Lazglafta ma luwa Ursalima. ²⁷ Hahəɲ kaghəɲa tanɲ ta kurata katanɲá həɲ. An mndani, ka dməɲ nzakwani má ta həɲ kabga katanɲkata la Yahuda ta gwal kul nzakway ka la Yahuda nda mutsaftá tfawi ma Sulkuma Lazglafta. Mantsa ya guli ná, nda ra ka katanɲa gwal kul nzakway ka la Yahuda ta hahəɲ nda skwiha ma ghəɲa hadik ta htaghuta da həɲ. ²⁸ Dgata da ta vgha nda tsa skwi ya, grafgra yu kazlay: Lamla tsa skwi tsghanaf lu ta həɲ ya da dzva tan kə'a ya, sli'afɔta da tsa ka dza'a ta hadika Ispay, ɲa lagha da nda da kaghuni. ²⁹ Nda sna yu kazlay: Ma tsa lagha dza'a lagha yu da kaghuni ya ná, dza'a lagha nda tfatawa Kristi katakata yu da kaghuni kə'a.

³⁰ Zwanama da, ma nzakwa ndi'atá vgha mu ma Yesu Kristi nda ya ma dɔvu ya ta vlamata Sulkum ná, ta ndəba dzvu yu da kaghuni ɲavawa ɲa kawadaga nda i'i ma maga du'a da Lazglafta ɲa katihata. ³¹ Magawa du'a da Lazglafta kada ndapta yu ma dzva gwal kul snanɲá Yesu ta hadika Zudiya, nda ya ɲa tsu'afɔta mnduha ma Ursalima nda rfu ta na katu ta klə yu ɲa tan na. ³² Mantsa ya tama, kata kumay Lazglafta, dza'a bhadaghaɔha yu nda rfu da kaghuni, ɲa mbi'apta da ta vgha da kaghuni. ³³ Ka nza Lazglafta ta vla zdaku kawadaga nda kaghuni demdem. Ka nza tsi mantsa ya.

16

Ga zgwa Pwal

¹ Ta kumay yu ta snanɲa ghuni ta mukuma mu Fabe. Slna Lazglafta ta magə tsi ma luwa Sankre. ² Ka bhadaghaɔha tsi da kaghuni, ka tsu'afɔta kuni manda ya ta ranɲa mnduha Lazglafta. Ka katanɲa kuni ma skwi ya zbanɲ tsi ta katanɲa ghuni. Tsatsi guli ná, dagala mnduha katana tsi, katihakata ta vɔrda i'i kaghəɲa da guli.

³ Ka ganaghata kuni ta zgu ta i Priskila nda Akilas ta nzakway ka gwal ta ksə ɲni ta slna Yesu Kristi kawadaga nda həɲ ya. ⁴ Kərdakərda htsiɲa tanɲ mista da, ɲa

mbadiftá i'i. I'i nda ghəɲa da yeya a ta rfa həɲ wu, nduk nda inda gwal kul nzakway ka la Yahuda ta nzakway ka Igliz ta rfa həɲ. ⁵ Ka ganaghata kuni ta zgu ta Igliz ta tska vgha ga tanɲ ka maga du'a ya. Ka ganaghata kuni ta zgu ta Ipayneta gra da tegeɔ tegeɔ. Tsatsi tanɲana mndu ta zlgħaftá Kristi ta hadika Asiya. ⁶ Ka ganaghata kuni ta zgu ta Mari ta dzata vghani ka maga slna ɲa ghuni ya. ⁷ Ka ganaghata kuni ta zgu ta i Adranikus nda Zuniyas, ta nzakway ka la ini. Si kawadaga ɲni nda həɲ ma gamak. Mal tsa hahəɲ ya snan lu mataba gwal ghunay. Tinəl hahəɲ ta zlgħaftá Kristi ka i'i.

⁸ Ka ganaghata kuni ta zgu ta Ampliyas, gra da tegeɔtegeɔ ma ndi'atá vgha nda Mghama mu. ⁹ Ka ganaghata kuni ta zgu ta Urbeɲ gratá ksa slna mu ma Kristi nda Stasis gra da tegeɔtegeɔ guli. ¹⁰ Ka ganaghata kuni ta zgu ta Apeles ta maranɲá ndi'atá vghani ta Kristi. Ka ganaghata kuni ta zgu ta gwal ma həga ga Aristabul. ¹¹ Ka ganaghata kuni ta zgu ta Hirudiyən la ini, ganagha kuni guli ta zgu ta mnduha Lazglafta ga Narsis. ¹² Ka ganaghata kuni ta zgu ta i Trifene nda Trifwaz, ta fata ghəɲa tanɲ tərdehw ka maga slna Lazglafta ya. Ka ganaghata kuni ta zgu ta Persida magra da tegeɔ tegeɔ, ta ɲavata tərdehw ka maga slna Lazglafta guli ya. ¹³ Ka ganaghata kuni ta zgu ta Rufus ta nzakway ka mndu snava hgani ma gwada Lazglafta ya. Ganagha kuni guli ta zgu ta mani ta klaftá i'i manda zwanani ya. ¹⁴ Ka ganaghata kuni ta zgu ta i Asinkrita nda Fligwana, nda Hermes, nda Patrubas, nda Hermas, nda pɔakwa zwanama kawadaga nda həɲ ya. ¹⁵ Ka ganaghata kuni ta zgu ta i Faluluka nda Zuliya, nda i Nere nda mukumani, nda Ulimpa, nda inda mnduha Lazglafta kawadaga nda həɲ ya.

¹⁶ Ka gaguvta kuni ta zgu va hudukhuduk ta həɲ. Ta ga zgu inda Igliz ma Kristi ɲa ghuni guli.

Dasuwa ka kuni, ka Pwal

¹⁷ Zwanama da, wyawa dzvu, daswa ka kuni nda gwal ta kladamtá daga vgha da taba ghuni ya, nda nza həɲ ka tuthun, ta irna həɲ nda tsa tagha skwi taghaf kuni ya, tsaghwa vgha nda həɲ. ¹⁸ Mndərga tsa mnduha ya ná, maganatá slna ta Kristi Mghama mu a ta magə həɲ dəkdek wu, ɲa hudá tanɲ ta maga həɲ ta slna. Hlemem ka həɲ ta magaku. Ta gatutawi, ka nana gwal kul snanɲá dgata skwi dīna nda ya kul dīnaku həɲ. ¹⁹ Kaghuni ná, nda sna inda gwal zlgħay nda ɲuduf ya ka kuni snatá gwada Mghama mu. Ta rfu yu katakata ta ghəɲa kaghuni nda tsaya. Ta kumay yu ta nzakwa ghuni nda difla maga skwi dīna. Ka nzata kuni sudek kul maga ghwadaka skwi. ²⁰ Lazglafta ná, tsatsi ta vla zdaku, dza'a gi

hu'anaphu'a ta halaway, ɲa vlaghunatani ta mbraku ta ghəɲani. Ka nza zɔakatahuda Mghama mu Yesu kawadaga nda kaghuni.

²¹ Ta ga zgu Timute gra ta ksa slna da guli ɲa ghuni. Ta ga zgu la ini, i Lukiyus nda Yasuɲ nda Susipata guli ɲa ghuni.

²² Ta ga zgu i'i Tirtiyus ta vindafta na defteri na guli ɲa ghuni ma hga Mghama mu.

²³ Ta ga zgu Gayus ta nzaku yu ga tan ya ɲa ghuni. Ta tska ga tan inda Igliz guli ta vgha. Ta ga zgu Irasta mnda ɲanatá tseda luwa ɲa ghuni. Ta gay zwanama mu Kartus guli ta zgu ɲa ghuni.

[²⁴ Ka nza zɔakatahuda Mghama mu Yesu Kristi nda inda kaghuni demdem.]

ɲa Lazglafta turtukwani glaku

²⁵ ɲa Lazglafta glaku! Lavinlava ta dihaghunata manda va ya ta mnə Lfida Gwada, ya ta mnə yu ta ghəɲa Yesu Kristi ya. Tsa Lfida Gwada ya na, skwi si nda difa ya daga ghalya, zlagigin lu. ²⁶ Ndanana na, sabsa ta daɓi nda ma vindi ya vindaf la anabi, manda va ya mna Lazglafta ɲa kdekedzen guli, ka snanamtá lu ta inda mndəra mndu ɲa snata tan ta gwadani ma zlglafta tan.

²⁷ ɲa Lazglafta glaku! Da tsatsi turtukwani difil nda ma Yesu Kristi, ɲa kdekedzen! Amin.

Tañta tsghatá lwa Pwal ña 1 La Kwareñt

Gazgu

¹ I Pwal, hgaf Lazglafta manda ya kumaf tsi ña nzakway ka mnda ghunay Yesu Kristi. Kawadaga ñni nda zwanama mu Sustene, ² ta vindi yu ta na delewer na ña mnduha Lazglafta ma luwa Kwareñt, kaghuni ta nzakway ka ña Lazglafta nda zdakatahuda Yesu Kristi, hagafhaga ta kaghuni ña nzakwa ghuni ka ñani. Hagafhaga guli ta inda gwal ta nzakway ma sana vliha kavghakavgha ta maga du'a da Mghama mu Yesu Kristi. Tsatsi ná, Mghama mu ya demdem. ³ Ka nza zdakatahuda i Da mu Lazglafta nda Mghama mu Yesu Kristi kawadaga nda kaghuni. Mista ghuni ka zdakwa tañ guli.

Vlamavla Lazglafta ta zdakwani nda ma Yesu Kristi

⁴ Ta va rfay yu ta Lazglafta da ta ghøña kaghuni ma vøl zdantani ta hudi ma guyaghunaftani nda Yesu Kristi, Zwanja Lazglafta. ⁵ Manda va tsaya nzakwani. Ma tsa guyatá vgha ghuni nda tsi ya ná, vlaghunavla ta inda skwiha. Tsaya kæl kuni ka laviñtá gwada nda snanña mnigñtá vørda skwiha guli. ⁶ Ma mnaghunata ñni ta gwada Yesu Kristi ná, ka dihavatá tsa gwada ya ma ñudufa ghuni. ⁷ Tsaya kwal kuni pdatá inda skwiha ta vlø Lazglafta ña mnduhani, na tsa kaghuni ta kzla fitika nghølanña mu ta Mghama mu Yesu Kristi ya. ⁸ Lazglafta dza'a vla mbraku ña ghuni ha ka sagha tsa fitikya, ña kwala lu vzaftá rutsak ta kaghuni badu tsa sagha Mghama mu Yesu Kristi ya. ⁹ Tsa Lazglafta ta hagaftá kaghuni ka guyaghunafta nda Yesu Kristi ta nzakway ka Mghama mu ya ná, had ta tsakalawi wa.

Daga vgha ma Igliz ma Kwareñt

¹⁰ Zwanama da! Kdækwakdæk, ta ndøbay yu ta dzvu ña ghuni nda hga Mghama mu Yesu Kristi. Dzørawadzøra ta wi, ma dagø kuni ta vgha ghuni, ka skwa turtuk ka kuni nzaku. ¹¹ Kæl yu ka mnay mantsa zwanama da ná, sli'afslí'a gwal ga Kluwe ka sagha da mnihata kazlay: Ta zlerdawi kuni ma vgha ghuni kə'a. ¹² Dagavapdaga kuni mataba ghuni. Wya tsa skwi ta mnø kuni ya: «ña Pwal añni» ka sanlaha, «ña Apwalus añni» ka sanlaha, «ña Kefas añni» ka sanlaha, «ña Kristi añni» ka sanlaha guli, na skwi ta mnø kuni. ¹³ Kidaghi gamndør daga ta Kristi na? Pwal ta mtuta ta udza zløñay ta ghøña kaghuni ra? Ari nda hga Pwal a magaghunafta lu ta batem na? ¹⁴ Ta rfay yu ta Lazglafta da kabga had ya maganaf yu ta batem mataba ghuni, ka nza a tsi ka

i Krispus nda Gayus wa. ¹⁵ Mantsa tama, had ya dza'a mnay kazlay: Nda hga Pwal magidifta lu ta batem kə'a wa. ¹⁶ Aya! Si zanapta da tsa: Maganafmaga yu ta batem ta la ga Stefanas. Ta graftá yu ná, had sana mndu magøglanaf yu ta batem ta ghøña tsaha ya wa. ¹⁷ La ka dza'a ka maga batem ña mnduha a ka Kristi nda i'i wu, la ka dza'a ka da mna Lfida Gwada ña mnduha, ka'a nda i'i. Ka dza'a ka kla'atá difla ghøña gha ka mnay a ka'a nda i'i guli wa. Ka má si skwi ma ghøña da ka yu kla'ata ka mnay katsi ná, má dza'a nzakway mtatá Kristi ta udza zløñay ka skwa bətbət.

Yesu Kristi ná, mbraku nda difla Lazglafta ya

¹⁸ Anj mndani, gwada ta mtatá Kristi ta udza zløñay ná, nda nza ka tsaðaku da gwal ta zadaku. Tsaw da amu gwal ta tva mbaku ya, nda sna amu kazlay: Mamu mbrakwa Lazglafta mida kə'a.

¹⁹ Wya skwi nda vinda ma deftera Lazglafta:

«Dza'a zadanazada yu ta difla ghøña mnda sèla, dza'a hørðñj hørða yu ta mahizla ghøña mnda sèla,» ka'a.

²⁰ Ka si mantsa ka Lazglafta mnata ya ní, ga gwada ta difla mnda sèla tama? Ga gwada ta gwal ta mnay kazlay: Nda sna añni ta zlahu kə'a tama? Ga gwada ta gwal ta zlerdutawi ma na ghøña hadik na guli? Had gwada ta høn dekdøk wa. Niñna Lazglafta ta difla mnduha ma na ghøña hadik ná, ka skwi ka bətbət.

²¹ Nda ña tañ ma difil ná, traptra mnduha ma ghøña hadik ta tsatsaftá skwi maga Lazglafta nda ñani ma difil. Ka klaftá Lazglafta ta tsa gwada ta mnø mu, niñ hahøn ka gwada tsaðaku ya, ña mbanafatá mnduha ta zlgħafta. ²² Má marañnamara lu ta skwi ka mazəmzəm, kada grafta ñni ka la Yahuda nda ña tañ. Tsa skwi mnanña difla ñni ya ña añni ta snay, ka la Grek nda ña tañ. ²³ Añni, gwada ta zløñatá Yesu Kristi ta udza zløñay ña añni ta mnay. Ka zadñtá tsa gwada ya ta la Yahuda. Tsaðaku tsa gwada ya ka hamata gwal kul nzakway ka la Yahuda guli ta mnay. ²⁴ Ka gwal hagaf Lazglafta ña nzakway ka ñani, dør má la Yahuda tsi, dør má hamata Grek a tsi ta mnay na: Kristi mbrakwa Lazglafta nda difla Lazglafta ya, ka hahøn. ²⁵ Tsaw tsa skwi maga Lazglafta ta nghø mnduha manda tsaðaku ya ná, malaghumala ta difla mnduha. Ka ka mbegi Lazglafta ká mnduha ta gray ya guli ná, tsa nzakwani ka mbegi ta grø mnduha ya guli ná, malaghumala ta mbrakwa tañ.

²⁶ Zwanama da daslawa nzakwa ghuni na tsa kaghuni hagaf Lazglafta ya, ka mndøra wati ma mnduha kuni? Sira a gwal nda

sna ta skwi mataba ghuni ta nghə mnduha ma ghəŋa hadik wa. Sira a gwal dagaladagala mataba ghuni wa. Sira a gwal ta za mgham mataba ghuni guli wa. ²⁷ Lazglafta ka ghəŋani ta zabaftá tsa gwal ta nghə mnduha ma ghəŋa hadik ka rgha ya, ɲa pghanaghatá hula ta tsa gwal nda difla ghəŋa hadik ma ghəŋa taŋ ya. Tsatsi ta zabaftá gwal ka mbegi ta nghə mnduha ma ghəŋa hadik ya ɲa pghanaghatá hula ta gwal nda mbra. ²⁸ Tsatsi ta zabaptá gwal ta nghə lu ka mnduha tsa lu, htuh̄ta həŋ katakata ta nghə mnduha ma ghəŋa hadik ya, ɲa ɲwisaganatá deḡhre' ta gwal dagala dagala. ²⁹ Zabapzaba Lazglafta ta mnduha mantša ya, kada kwala mndu ta ghər̄baku ta kəmani. ³⁰ Lazglafta ta ndi'aghunaf̄ta nda Yesu Kristi, ka famatá tsi ta Yesu Kristi ka mnda vlamatá difil. Nda ma Yesu namafta Lazglafta ka mndu tdukwa ta wa irani, ka fatá amu ka mnduhani, ka varagaptá tsi ta amu ma dmaku. ³¹ Tsaya tama, «ka ta kumay mndu ta ghər̄baku katsi, ka ghər̄ba tsi ta ghəŋa skwi kd̄iŋ Mgham* ta magata,» manda ya nda vinda ma defteri.

2

Mnay Pwal ta gwada ta zləŋatá Kristi ta udza zləŋgay

¹ Vərdá i'i ná, ma fitika lagha dá da kaghuni da mna difatá skwa Lazglafta ta zlagamapta ná, had' gwada nda la mnaghuna yu wa, nda sna yu ta skwi a ka yu guli wa. ² Ta sli'af̄ta yu ka lagha da kaghuni ná, had' sana skwi ta ndanə yu ma ghəŋa dá ɲa mnaghunata ka ta ghəŋa Yesu Kristi, tsa Yesu zləŋaf lu ta udza zləŋay ya tsi wa. ³ Ma tsa nzakwa dá da kaghuni ya ná, kulembet nzakwa dá, ta zləŋ yu, ta ghudzaku yu. ⁴ Ma tsa fitika mnay dá ta gwada Lazglafta ka tagha skwi ɲa ghuni ya ná, maraghunajta hidaku ka ghubaptá kaghuni a si ta magə yu wa. Sulkuma Lazglafta nda mbrakwani ta maraghunata kazlay: Kahwathwata tsa gwada mnə yu ya kə'a. ⁵ Tsaya tama, ta mbrakwa Lazglafta dihafta kaghuni ta zlḡhay nda ɲudufa ghuni ta hidakwa mnduha a wa.

Difila Lazglafta

⁶ Ta mnə ɲni ta gwada ɲa gwal nda sifa ma zlḡhay nda ɲuduf ná, vərdá difil taghə ɲni, hidakwa gwal dagaladagala ma na ghəŋa hadik ta dza'a zwaduta na a wa. ⁷ Tsa difil mnə yu ya ná, difla Lazglafta ya ta nzakway ka skwi si nda difa kul nghanj́ta mnduha si ghalya ya. Ma kd̄aku lu ka zlagəgiŋtá ghəŋa hadik ná, fafa Lazglafta ɲa mba amu, ɲa ɲlamafta. ⁸ Had' ya dər turtuk ma gwal dagaladagala ma na ghəŋa hadik na, nda

sna ta tsa difil ya wa. Ka má nda sna həŋ katsi, má zləŋaf a həŋ ka dzata ta udza zləŋay ta Mghama glaku wa. ⁹ Tsaw tsa skwi maga Lazglafta ya ná, nda nza manda ya nda vinda ma defteri ta mnay kazlay:

Skwi ya ta kul nghanj́ta ira mnduha, nda ya ta kul snaj́ta mnduha nda sləməŋa taŋ, nda ya ta kul ndananj́ta mnduha ma ghəŋa taŋ ya,

skwi payaf Lazglafta ɲa gwal ta dvuta* kə'a. ¹⁰ ɲa aŋni maraŋnəŋta Lazglafta ta tsa skwi ya nda ma Sulkumani. Sulkum ná, nda sna ta inda skwi, nduk nda kd̄avakta skwi ma ndana Lazglafta. ¹¹ Mnda səla ná, sulkumani yeya nda sna ta kd̄avakta skwi ma tsatsi. Manda tsaya Sulkuma Lazglafta guli ná, tsatsi yeya nda sna ta kd̄avakta skwi ta nghanatá Lazglafta. ¹² Amu ná, Sulkuma na ghəŋa hadik na a mutsaf amu wu, Sulkum daga da Lazglafta ɲa amu ta mutsaf. Vlamavla Lazglafta ɲa snaj́ta mu ta inda skwiha vlama tsi nda zd̄akatahudani. ¹³ Ta mnə aŋni ta tsa skwiha ya ɲa mnduha ná, nda difla mnduha ma ghəŋa hadik a wu, nda difil ya ta taghə Sulkuma Lazglafta ta tagha aŋni. Mantša ya kəl ɲni ka tsislanaptá inda skwiha ta sagha da Sulkum ɲa gwal nda tsa Sulkum ya.

¹⁴ Mndu ya kul had' Sulkuma Lazglafta ma tsatsi ná, tsu'a a ta skwiha ya ta taghə tsa Sulkum ya wa. Manda tsaʔaku ta sna tsatsi ta tsaha ya, laviŋ a vani ta snaj́ta wu kabga nda Sulkuma Lazglafta ta laviŋta lu ta galay. ¹⁵ Mndu nda Sulkuma Lazglafta ma tsatsi ná, laviŋlava ta gala inda skwi. Tsatsi ya tama, had' sana mnduha dza'a laviŋta galaptá tsatsi wa. ¹⁶ Manda va ya nda vinda ma defteri ta mnay kazlay:

Waya nda sna ta ndana Mgham na?

Waya ta laviŋta vlanj́ta hidaku† na kə'a ya.

Ama aŋni, ndanu manda ɲa Kristi ɲa aŋni ta ndanay.

3

Kwalva Lazglafta aŋni

¹ Ka vərdani ka lu mnay katsi zwanama dá ná, ma tsa fitika nzakwa dá da kaghuni ya ná, manda mna gwada ɲa gwal nda Sulkuma Lazglafta ma həŋ a mna yu ta gwada ɲa ghuni wu, manda mna gwada ɲa mnduha ma ghəŋa hadik mna yu, kabga si ta ka zwani kuni ma zlḡhafta ghuni ta Kristi nda ɲuduf. ² U'a ya vlaghuna yu, dáfa a wu, kabga laviŋ a kuni ta ɲafta wa. Dər ndanana na ná, laviŋ a kuni ta ɲafta wu, ³ kabga manda nzakwa mnduha ma ghəŋa hadik tata nzakwa kuni ta nzaku. Ka si tata draku kuni, tata zlərd̄awi kuni mataba

* 1:31 Ngha ta Irmija 9:22-23. * 2:9 Ngha ta Isaya 64:3.

† 2:16 Ngha ta Isaya 40:13.

ghuni katsi ya ní, nzaku manda nja mnduha ma ghəŋja hadik a ta nzaku kuni nda tsa ra? Manda nja tanj tata nzakwa kuni. ⁴ Ka si «nja Pwal aŋni,» ka sanlaha, «nja Apwalus aŋni,» ka sanlaha ka kuni ta mnay mataba ghuni ya ní, ta manda nzakwa hamata mnduha a kuni nda tsa ra?

⁵ Wa Apwalus, wa Pwal na? gwal ksanatá slna ta Lazglafta ŋni his his, ghunaf tsi nja mnaghunatá gwada nja zlglafta ghuni ta Kristi. Ta magay dər wati ma aŋni ta slna Mgham Yesu manda ya vlanja tsi. ⁶ Sləgafsləga i'i, ka tintá Apwalus ta imi distani. Lazglafta ta dyay ka gəlay. ⁷ Daga mndu ta sləgay tani, daga mndu ta ta imi distani tani, sana skwi a hahəŋ wa. Lazglafta turtukwani ta dyay ka gəlay. ⁸ Ka skwa turtuk mndu ta sləgata nda mndu ta tatiŋtá imi. Dər wa dza'a mutsay ta nisəlani tabta slna ya maga tsi da Lazglafta. ⁹ Nda gwa aŋni ma slna Lazglafta. Nda nza kaghuni manda vwaha Lazglafta.

Manda həga Lazglafta nzakwa ghuni guli. ¹⁰ Zdidinžda Lazglafta ta huđi ka thatá yu ta tughwani manda vərda mnda ba həga, ka lagha sani bay ta ghəŋani. Daswa ka mndu dza'a bay ta ghəŋani tama. ¹¹ Ya nda ghada thatá tughwani ya. Tsa dughwanjani ya ná, Yesu Kristi ya, had sana tughwa həga dza'a thəglafta lu wa. ¹² Ta tsa tughwa həga ya ná, ta bə nda dzindar sanlaha, nda kufur nja sanlaha, nda pala nja sanlaha, nda udzu nja sanlaha, nda slaka nja sanlaha, nda dzuma nja sanlaha. ¹³ Bađu tsay Lazglafta ta guma dza'a saba dər wa ta dađi kabga vu dza'a galay. ¹⁴ Ka drinj a vu ta slna tsa mndu ta tughwani ya wu katsi, dza'a mutsay ta nisəlani. ¹⁵ Ka drinjdra vu ta slna tsa mndu ya, mutsafta a ta nisəla wa. Tsatsi, dza'a mbafimba nja nzakwani manda sumbun.

¹⁶ Sna a kuni ka mnay kazlay: Həga Lazglafta ta nzaku Sulkuma Lazglafta mida kuni kə'a ra? ¹⁷ Ka 6adziŋ6adza mndu ta həga Lazglafta ná, dza'a 6adziŋ 6adza Lazglafta ta tsatsi guli, kabga nda ghu6a həga Lazglafta. Tsa həga ya ná, kaghuni ya.

¹⁸ Ma nanə mndu ta ghəŋani. Ka mamu difil ma ghəŋja da manda daslakwa nja ghəŋja hadik ka mndu, ka niŋna tsi ta ghəŋani ka rgha kada nzata tsi ka vərda mndu nda difla daga da Lazglafta. ¹⁹ Kəl yu ka mna tsaya ná, na difla mnduha ma ghəŋja hadik na ná, ga rgha ya ta kəma Lazglafta. Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Nda tsa nja tanj ma hidaku* ya ta ksa Lazglafta ta həŋ, ²⁰ Ka'a guli na: «Nda sna Mgham Lazglafta ta ndana gwal nda hida, nda sna kazlay: Had hayhayani wu» kə'a†. ²¹ Mantsa ya, ma ghubu kuni ta mnduha. Indani demdem ka

nja ghuni nzakwani. ²² Dər Pwal, dər Apwalus, dər Kefas, dər ghəŋja hadik, dər hafu, dər mtaku, dər skwiha ndanana, dər skwiha dza'a sagha nda sa, ka nja ghuni nzakwani. ²³ Kaghuni ya, ka nja Kristi kuni, Kristi guli, nja Lazglafta ya.

4

Ghunata mnduha Kristi aŋni

¹ Mantsa tama, nghawa aŋni ka gwal ksanatá slna ta Kristi. Nghawa aŋni guli ka gwal fanam Lazglafta ta difatá skwani ma dzvu. ² Vərda skwi ya ta psə lu da mndu ya fanam lu ta skwi ma dzvu ná, nzakwani ka nərma mndu. ³ Da i'i tada, dər má ta tsa mndəra da kuni, dər má tsadighaha mnda səla ta guma, had gwada da wa. I'i ná, tsa a yu ta guma ta ghəŋja da wa. ⁴ Had sana skwi maga yu ta grə yu wa. Nərma mndu yu a ka yu guli wu, Mgham Lazglafta dza'a tsadighatá guma, mndu a wa. ⁵ Tsa tama ná, ma gi tsə kuni ta guma ta ghəŋja mndu ta kul sagha fitikani. Kzlawwa, ta hway da wa kuni na! Bađu sagha Mgham ná, dza'a kliginŋkla ta dađi ta skwi nda difa. Na kliginŋtani duway ta dađi ta skwi ta ndanə mnduha. Bađu tsa tama, dər wa dza'a mutsa rfani da Lazglafta manda ya ta ranja.

⁶ Zwanama da, tsa skwiha garaghunaf yu ta ghəŋja aŋni nda Apwalus ya ná, ka tagha kuni ta skwi mida nzakwani: «Da zwađutá kuni ma tvi ka zluŋtá skwi nda vinda.» Da laghu kuni da ghər6aku kazlay: Mal tsa nja da mndu ya ka nja sani kə'a. ⁷ Wa ta mnay nja gha kazlay: Mal kagha ka sanlaha kə'a na? Lazglafta a ta vlaghatá inda skwi ra? Ka si Lazglafta ta vlaghata ya ní, kabgawu ta kəl ka ka ghər6aku manda skwi vlagha nda vla a lu wu 6a?

⁸ Mantsa a nzakwani wu ki! Nya pda kuni na? Wya nda na kuni ka gadghəl katək, ta za mghama ghuni kaghuni, ta ghuya danjwa ŋni aŋni. Ta kumay yu má ta zay ghuni ta tsa mgham ya katək, má ka gwa mu ta vgha ka skwa turtuk nda kaghuni. ⁹ Ta grə yu ná, nana aŋni gwal ghunay na ná, nda hul faghuta Lazglafta ta aŋni. Manda gwal tsanagha lu ta guma, pgha lu nja pslatá həŋ ya aŋni. Nda nza ŋni ka skwa katskatsu, nja nghay mnduha ma ghəŋja hadik nda duhwalha Lazglafta tani. ¹⁰ Nda nza aŋni ka rgha, ta ghəŋja gwada ta Kristi. Kaghuni ya, nda hida aŋni ka kaghuni, kabga nzugwatá kaghuni nda Kristi. Kaghuni yeya nda mbra, mbra a aŋni wa. Kaghuni yeya gwal ka mndu, had mndu ta kulafatá aŋni ka mndu wa. ¹¹ Dər nda va nana ná, ta dzay dzay maya nda ndala tani ta aŋni. Lgut tdukwa a ta vgha ŋni wu, ta gdata ta dga aŋni lu. Ta tvi

* 3:19 Ayuba 5:23, 13. † 3:20 Zabura 94:11. * 4:12 Ngha ta Slna gwal ghunay 18:3.

ta tvi sêla ñni. ¹² Añni ta hêrfaku ka maga* skwi ña fadamta ñni da wa ñni. Razañnafha mndu, má tahula gha ka Lazglafta, ka ñni. Dêr ki lu ta dula añni ya ná, mârsum' ká ñni ta su'ay guli. ¹³ Dêr kinawu ká mnduha ta raraza añni ya ná, slededa ka añni ta gwada nda hêj. Ka maghdzêka tan ká mnduha ma na ghêja hadik na fatá añni. Manda ñedak ká hêj ta ngha añni.

Zwana da ta ðvu yu katakata kaghuni

¹⁴ Na pghaghunaghatá hula a ta vindaghunaftha yu ta na skwi na wu, ña hur-zlaghunaptá slámêj ta vindaghunaftha yu, kabga zwana ta ðvu yu kuni. ¹⁵ Dêr má dambu' kidaghi mnduha ta tagha skwi ta ghêja Yesu Kristi ña ghuni, turtuktuk da ghuni. I'i tsa da ghuni ya kabga tinêl i'i ta mnaghunatá Lfida Gwada, ka zlglaftá kuni ta Yesu Kristi. ¹⁶ Kdêkwakdêk! Ksawaksa ta ghazama da. ¹⁷ Tsaya tama, ghunafghuna yu ta Timute ta nzakway ka zwanja da ya ðvu yu. Nêrma mndu ya ta tva Mgham Yesu. Ta tvi sêlani ña lagha havlaghunaktá tva nzakwa da ma Yesu Kristi, nda ya ka yu ta taghay ña Iglizha ma inda vli.

¹⁸ Sêglaghata a Pwal wu ka sanlaha ta gray mataba ghuni, ka ghêrbaku. ¹⁹ Ka ta ðvay Lazglafta katsi ná, ndusa yu ka labê da kaghuni. Ka mamu sana skwi lavinj tsa gwal ta ghêrbaku ya ta magatá tsi, ka gwadinja nda wi a tsi ya, dza'a snay yu baðu tsa. ²⁰ Gwada ta ga mghama Lazglafta ná, gwadinja nda wi yeya a wu, ta maravamara mbrakwani. ²¹ Ka lagha yu slaghunaghatata nda sarak re, ari ka lagha yu slaghunaghatata nda zdakwa ghêja da, nda ya nda ðva kaghuni a na? Zba a wa zba ta ya ta kumê kuni mida.

5

Dêr nu tsi ka gwal zlglay nda ñuduf ta magay nda vgha tan

¹ Ka lu ta mnay ta snê yu ma luwa ná, mamu hliri mataba ghuni. Dêr gwal kul snanjá Lazglafta ná, had' hêj ta nzaku manda tsaya wa. Ta hani sana mndu nda markwa dani, ka lu. ² Ma ña dzata ghuni ta ghêj ka taw, ka ghzljntá tsa mndu ya mataba ghuni ná, ghêrbaku ña ghuni ta ghêrbay ta ghêja tsa. ³ Dêr má di'ñ nzatanzakwa da nda kaghuni ná, kawadaga yu nda kaghuni ma sulkuma vgha da. Nda ghada tsanaghata da ta guma ta mndêrga mndu ta magatá skwi manda tsaya, manda skwi hada yu kawadaga nda kaghuni. ⁴ Tsatsa yu ta tsa guma ya nda hga Mghama mu Yesu. Skwi ta mnaghunata yu ná, ts kavawatska. Ka ts kavatska kuni katsi, ya kawadaga sulkuma vgha da nda

kaghuni. Kawadaga mbrakwa Mghama mu Yesu guli nda kaghuni. ⁵ Ka vlayta kuni ta tsa mndu ya ta halaway, ña ðadziñtá slu'uvghani, kada mbanaftha Lazglafta ta hafani baðu vragata Mghama mu Yesu.

⁶ Ngha a i'i ta skwi ña ghêrbay kaghuni ta ghêrbaku wa. Sna a kuni kazlay: Kuseta ta is ná, ta ñlanafña ta inda hwaðatá hupa buradi kê'a ra? ⁷ Kliñwa kla ta tsa dmaku ta nza-kway manda is ya mataba ghuni, dza'a kêl kuni ka nzata hezle' manda hwaðatá hupa buradi kul had' is mida. Añ mndani, nda sna yu kazlay: Ghuêighunis ghuêa Lazglafta hezle' nda ma mta ta Yesu Kristi kê'a. Tsatsi ná, nda nza manda Zwanja Tuwak ta hnê lu ña za skala Pak* ya. ⁸ Ma zê mu ta tsa skala Pak nda buradi nda is ña ghalya mida ya. Tsa is ya ná, maga ghwaðaka skwi ya. Zama za nda buradi kul had' is mida ta nzakway ka vêrdani dze'dze' ya. Nda ñuduf ya nda ghuêa, tdukwa†.

⁹ Ma tsa ðelewera da vindaghunaftha yu ghalya ya ná, mnaghunamna yu kazlay: Yaha kuni da ksa nzaku nda gwal ta hliri kê'a. ¹⁰ Tsa mnay mnê yu ya ná, ta mnê ta ghêja gwal ma ghêja hadik, ta hliri, ta tsagana, ta ghali, ta wuya skwi a yu wa. Ka má mantsa tsi katsi ná, má sli'agapsli'a kuni tkwe' ma ghêja hadik. ¹¹ Skwi mnê yu ña ghuni ná, ma ksê kuni ta nzaku nda mndu ta mnay kazlay: Krista i'i kê'a ta mataba tsa ná, ta hliri, ta tsagana, ta wuya skwi, ta kuslemberaku, ta ghuyaku, ta ghali. Yaha kuni walanjá tsghê da hliba turtuk kawadaga nda mndêrga tsa mndu ya.

¹²⁻¹³ Nu gwada i'i nda gwal kul sagha zlglaftá Kristi ná, Lazglafta a dza'a tsa guma ta ghêja tsaha ya ra. Gwal mataba kaghuni ña ghuni dza'a tsa guma ta ghêja tan. Ka ðeferi na: «Ghzlapwaghzlap ta mndu ta maga ghwaðaka skwi mataba ghuni‡,» ka'a.

6

Tsapta guma mataba gwal zlglay nda ñuduf

¹ Ka sli'afslia skwi mataba sani nda sani mataba ghuni katsi, waka sani dza'a walanjá dza'a kla tsa gwada ya da gwal guma kul snanjá Lazglafta, ka zljntá mnduha Lazglafta na? ² Sna a kaghuni kazlay: Mnduha Lazglafta dza'a tsa guma ta ghêja mnduha ghêja hadik kê'a ra? Ka si kaghuni dza'a tsa guma ta ghêja mnduha ghêja hadik ya ní, slaghu a kaghuni ka tsatá guma zwana skwiha ki'a ki'a ra? ³ Sna a kaghuni kazlay: Amu dza'a tsa guma ta ghêja duhwalha Lazglafta kê'a ra? Skwi mataba nzakwa mu yeya dza'a trapta mu tama rki! ⁴ Ka mamu skwiha mantsa ya

* 5:7 Ngha ta Sabi 13:7, 12:21. † 5:8 Ngha ta Sabi 12:15-20, Vrafta ta zlahu 16:3. ‡ 5:12-13 Vrafta ta zlahu 17:7.

ta slata mataba ghuni katsi, ka klafta kuni ka klaghata da gwal guma kul haɗ ghzliwa taɗ da Igliza Lazglafta ná, ⁵ aya hula! Ka i'i nda kaghuni. Nwaya ki mndu ɗar turtuk nda difil ma ghɛɗani prak ka dzraghunafɗa skwi mataba ghuni na? ⁶ Ra a ka klay ghuni ta gwada mataba kaghuni gwal zlgħay nda ɗuɗuf ha ka klay ghuni da gwal guma kul snanɗa Lazglafta wa.

⁷ Nda nza tsa wlwvusta ta wlwvusta kuni ta vgha mataba ghuni ya ka ɓadzaku. Ka gagha ga mndu ta gwada, ksay gha ta ɗuɗuf. Ka ghala ghala mndu ta kagha, zlanata gha. ⁸ Nda va tsaya ya ná, tsa kaghuni ya ta ganatá sani. Va tsa kaghuni ya ta ghwal-gudunɗa skwa sani, kulam nda va tsa nza-kwa ghuni ka zwanama ya. ⁹ Sna a kaghuni kazlay: Haɗ vla gwal ta ga dmaku ma ga mghama Lazglafta wu kɛ'a ra? Ma nanɛ kuni ta ghɛɗa ghuni. Dina ka snanɗa ghuni kazlay: Gwal ta ga sli'iɗsli'iɗ, nda gwal ta wuya skwi, nda gwal ta hliri, nda gwal ta hani zgun nda zgun, marakw nda marakw, ¹⁰ Nda gwal ta ghali, nda gwal ta hara'u ta iri nda gwal ghuyaku, nda gwal ta kuslemberaku, nda gwal ta zla'uwa mndu ná, haɗ hɛɗ dza'a lami da ga mghama Lazglafta wu kɛ'a ra? ¹¹ Manda tsaya si nzatá nzakwa sanlaha mataba ghuni ghalya. Ndana tama, Sulkuma Lazglafta mu ta ghuɓaghunata, ka nzatá kuni hezle', ka naghunafta ka ɗerma mndu kabga zlgħafta ghuni ta Mghama mu Yesu Kristi.

Vlanɗa glaku ta Lazglafta nda vgha ghuni

¹² «Haɗ skwi piyɗif lu ta ghɛɗani wu,» ka sanlaha mataba ghuni ta ndanay. Tsaw inda skwi a nda ra wu. «Lavinɗa yu ta maga inda skwi guli,» ka sanlaha. Tsaw haɗ i'i dza'a ga vu'a sana skwi wa. ¹³ «Skwa zay ná, ɗa huɗi a ra? Huɗi guli ná, ɗa skwa zay a ra?» ka kuni ta mnay guli. Tsaw nda skwa zay tani, nda huɗi tani, dza'a ɓadziɗɓadza Lazglafta ta hɛɗ his his. Slu'uvgha ná, magaf a Lazglafta ɗa maga sli'iɗsli'iɗ nda tsi wa. Nda nza slu'uvgha ɗa Mgham Yesu, ta nzata Mgham Yesu ka ɗa slu'uvgha. ¹⁴ Ma mtuta Mghama mu Yesu ná, Lazglafta ta sli'aganapta ma mtaku. Tsatsi dza'a sli'agamapta ma mtaku nda mbrakwani guli.

¹⁵ Sna a kuni kazlay: Slu'uvgha ghuni ná, fawaya vgha Kristi ya kɛ'a ra? Dza'a nda ra ka klafta ɗa ta fawaya vgha Kristi ka ndi'anafta nda slu'uvgha karwa rki? Magava a wu! ¹⁶ Sna a kuni kazlay: Mndu ta ndi'afɗa vghani nda karwa ná, ka skwa turtuk vgha taɗ nda tsi kɛ'a ra? Tsa mnduha his ya dza'a nzata ka slu'uvgha turtuk*, ka defteri ta ghɛɗani. ¹⁷ Mndu ta zlananɗa

ghɛɗani ta Mgham Yesu ná, ka skwa turtuk ndana taɗ nda Mgham Yesu.

¹⁸ Tsaya tama, zlanɗa sli'iɗsli'iɗ. Hamata dmakuha ta magɛ lu ná, ta ɓla vgha ta maga'ata lu. Mndu ta fatá sli'iɗsli'iɗ ka slnani, ɗa varda slu'uvghani ta ga tsi ta dmaku. ¹⁹ Sna a kuni kazlay: Slu'uvgha ghuni ná, hɛɗa Sulkum nda ghuɓa ya kɛ'a ra? Lazglafta ta vlaghunata ɗa nzaku ma kaghuni, ta ka ɗa ghuni a vgha ghuni tama wa. ²⁰ Vara vara Lazglafta ta kaghuni nda skwi nda ɓla. Tsaya tama, vlanɗa glaku ta Lazglafta ma skwi ta magɛ kuni nda slu'uvgha ghuni.

7

Zlgħa wa Pwal ta ghɛɗa gwada ta klwvustá vgha

¹ Ndanana tama, wana yu ta zlgħaghunaftá wa skwiha ya vindidif kuni: Dina ka nzata mndu kul kla marakw. ² Tsaw tama ná, ɗa wara hliri ná, ɗina ka klafta mndu ta marakw, ta dza'a marakw guli da zɛ'al. ³ Ka vla zɛ'al ta vghani ɗa markwa taɗ. Ka vla marakw guli ta vghani ɗa zɛ'ala taɗ. ⁴ Vgha marakw ná, ɗani a wu ɗa zɛ'ala taɗ ya. Vgha zɛ'al guli ná, ɗani a wu ɗa markwa taɗ ya. ⁵ Ka dzraf nda dzra a kuni ɗa fitik rets kabga ɗa maga du'a wu katsi ná, yaha sani da kwalagħutá vla vghani ɗa sani. Tahula tsaya, ka vrɛglanafta kuni ta guya vgha ghuni manda va ya snu kuni, da traptá kuni ta ɗafta ghudzaku ma vgha ghuni, da mutsaftá halaway ta ghurum ɗa ɗraptá kaghuni.

⁶ Hidaku ɗa i'i ta vlaghunata, ka nzata tsi ka tkwe'a ka yu nda kaghuni wa. ⁷ Ka má manda ndana i'i tsi ná, má manda ɗa da ka mnduha nzata, ka i'i. Tsaw ɗar wa nda ɗani ma zɗakatahudi vlag Lazglafta. Yeya ɗa gha, ka'a nda ya, yeya ɗa gha ka'a nda sani.

⁸ Skwi mnɛ i'i ná, ta mnay yu ɗa gwal kul haɗ markwa taɗ nda mi'a wadguha ná, ɗina ka kɗay ghuni ta nzakwa ghuni turtukwa ghuni manda i'i na. ⁹ Ala ka si laviɗ a kuni ta ɗafta wu katsi, klwvwakla ta vgha. ɗar klwvtá vgha ka nzata ka su'ay.

¹⁰ Wya zlahu ta mnanata yu ta gwal ta klwvtá vgha taɗ, i'i a ta mnay guli wu, mgham ta mnata kazlay: Yaha marakw da dgata vgha nda zɛ'ala taɗ kɛ'a. ¹¹ Ala ka dgadga tsi ta vgha nda zɛ'ala taɗ ya, nzatani mantsa, yaha tsi klɛgaltá sana zɛ'al. Ka mantsa a tsi wu dzrɛglafɗani nda zɛ'ala taɗ. Yaha zɛ'al da ghzliɗta markwa taɗ guli.

¹² Wya skwi ta mnɛ i'i ka ghɛɗa ɗa ɗa sanlaha, Mgham a ta mnay wa. Ka mamu mnda zlgħay nda ɗuɗuf kul zlgħaftá markwa taɗ ta Yesu Kristi katsi, tsaw ta kumay tsa marakw ya ta kɗa nzakwani nda tsa zɛ'ala

* 6:16 Ngha ta Zlrafta 2:24.

tanj ya katsi, yaha tsa mndu ya da ghziintá tsa markwa ya. ¹³ Manda va tsaya guli, ka mamu marakw ta zlgħaftá Yesu Kristi nda zə'ala tanj kul zlgħaftá Yesu katsi, tsaw ta kumay tsa mndu ya ta kďa nzakwani nda tsa marakw ya katsi, yaha tsa marakw ya laghu ga tanj. ¹⁴ Kal yu ka mnay manda tsaya ná, kabga nda ghuəa tsa guyatá vgha tsa mndu kul zlgħaftá Kristi ya nda markwa tanj ta zlgħafta ya. Mantsa ya guli, nda ghuəa tsa guyata vgha marakw kul zlgħaftá Kristi nda zə'ala tanj ta zlgħafta ya. Ka má nza a tsi mantsa ná, má dza'a nzaku zwana tanj manda zwana gwal kul snajá Lazglafta. Wya kahwathwata guli ná, nda ghuəa nzakwa tanj da Lazglafta. ¹⁵ Ka ta had' yu nda kagha wu, ka tsa kul zlgħafta Kristi ya ná, dgagħutani ta vghani. Ma tsaya tama, dər zə'al tsi, ka dər marakw a tsi ma zlgħay nda ŋuduf, flau' nzakwani kabga hganj hga Lazglafta ta kaghuni ŋa nzaku nda zdaku. ¹⁶ Kagha marakw ta zlgħaftá Yesu, nda sna kagha kazlay: Dza'a mbanafmba yu ta zə'ala ini kə'a ra? Kagha zə'al ta zlgħaftá Yesu, nda sna kagha kazlay: Dza'a mbanafmba yu ta markwa ini kə'a guli ra?

Mndərga nzaku ta zdəganatá Lazglafta

¹⁷ Ka mantsa a tsi wu ná, ka nza dər wa ta nzaku manda ya vlanj Lazglafta. Ka nza dər wa ta nzaku manda ya hganj Lazglafta guli. Tsaya ta mnə yu ŋa inda Igliz. ¹⁸ Ka nda tsa fafadá mndu ta hgafta Lazglafta katsi, ma thəgəl tsi kazlay: Madər teke'a fafadá da kə'a. Ka ta nda fafadani mndu ta hgafta Lazglafta guli, ma thə tsi guli kazlay: Ka tsintsya yu kə'a. ¹⁹ Dər tsanagħu lu, had' skwi tsanagħa tsi wu, dər tsanagħu a lu wu, had' skwi tsanagħa tsi wu, snata zlaha Lazglafta malani. ²⁰ Ka kinawu nzakwa mndu ta hgafta Lazglafta ya ná, nzakwani manda va tsaya. ²¹ Ka si ka vu'a ka ta hgafta Lazglafta ta kagha, ma ndanu ka. Ala ka mamu tva mutsafta għa ta nzaku falau' vgha katsi ya, mutsumutsa katək. ²² Ka dər ka vu'a mndu ta hgafta mgham Lazglafta katsi, nda pla vgha tsa mndu ya da Mgham Lazglafta. Manda tsaya, mndu kul had' ka vu'a ta hgafta Lazglafta ná, ka vu'a Kristi tsatsi guli. ²³ Nda bla varata lu ta kaghuni, ma niŋ kuni ta ghəŋa ghuni ka vu'a mnda sela. ²⁴ Ka kinawu nzakwa mndu ta hgafta lu ya zwanama, nzakwani mantsa ta kəma Lazglafta.

Gwada ta ghəŋa gwal ta kul klaftá marakw

²⁵ Ta ghəŋa gwal kul kluvtá vgha tanj ya, skwi ta ndanu yu dza'a yu mnay, ya snaj yu da Mgham Yesu a wa. Dza'a snay kuni ta gwada da kabga mndu ta fə lu ta ghəŋ tida yu.

²⁶ Ta ghəŋa na blakwa nzaku na ná, wya skwi ta ndanu yu: Dina ka nzakwa mndu mantsa. ²⁷ Ka klafkla ka ta marakw katsi, ma zbəgəl ka ta dğatá vgha nda tsi. Ka klaf a ka ta marakw wu, ma zbə ka ta marakw. ²⁸ Ka klafkla ka ta marakw, ga a ka ta dmaku wa. Ka laghula makwa da mndu guli, ga a ta dmaku wa. Nziya nza tsi ná, dza'a ghuyay ta dərŋwa ma slu'uvgha. Ta kumay yu ta klaghunapta ma tsa ghuya dərŋwa ya.

²⁹ Wya skwi ta kumə yu ta mnay zwanama: Ta sira a fitik wu, daga ndanana, ka nza gwal nda marakw mista tanj, manda gwal kul had' nda marakw. ³⁰ Ka nza gwal ta taw, manda gwal kul had' ta taw. Gwal ta rfu guli, manda gwal kul had' ta rfu. Gwal ta dzawatá skwiha guli, manda gwal kul had' skwi da həŋ. ³¹ Ka nza gwal ta za mgham ma ghəŋa hadik, manda gwal kul had' ta za mgham, kabga ndusa na ghəŋa hadik na ka kdaku.

³² Ta kumay yu ta nzakwa ghuni kul had' ma ndanu. Mndu kul klafta marakw ná, ta ghəŋa tva skwiha ta zdəganata Lazglafta yeya ta ndanə tsi. ³³ Ama mndu ta klaftá marakw, ta ndanay ta skwiha ma ghəŋa hadik ŋa zba tva zdəganatani ta markwa tanj. ³⁴ Tsaya tama, his skwi ta ndanə tsi. Mantsa marakw kul had' zə'alani nda makwa ta həga guli. Ta ghəŋa tva skwiha ta zdəganata Mgham Yesu yeya ta ndanə həŋ. Tva skwiha ta zdəganatá Mgham Yesu yeya ta ndanə həŋ, kabga fafa həŋ ta ŋudufa tanj, nda ghəŋa tanj tani, ŋa Lazglafta. Marakw ga zə'al ná, ta ndanay ta skwiha ma ghəŋa hadik ŋa zba tva zdəganatani ta zə'ala tanj.

³⁵ ŋa kata kaghuni tsa skwi ta mnə yu ya, ŋa tsaghunamtá matsavada a wa. Ta kumay yu ta magay ghuni ta skwiha ta raku, ka ndi'afra kuni ta vgha nda Mgham Yesu kul had' sana ndanu.

³⁶ Ka lagħa duhwal nda makumidzani mantsa: Kla a yu ta kagha wu ka'a, tahlua tsa, ka ndanuglaptá tsi kazlay: Dmaku tsa skwi ya magana yu kə'a, tsaw tata tđu ŋudufani tida ta kumay ta klay katsi, ka kla tsi. Maga a ta dmaku wa. ³⁷ Ka lagħa duhwal ka kurata kazlay: Kla a yu ta marakw wu kə'a, grafgra guli kazlay: Mantsa ya nza-kwani kə'a ma ŋudufani mndu a ta pyafta wu kə'a katsi, dīna tsaya. ³⁸ Tsaya tama, ka klafkla mndu ta marakw ná, dīna tsaya. Ka kla a yu ta marakw wu, ka mndu guli ná, mal tsaya dīnakwani.

³⁹ Ka ta ndiri zə'ala marakw katsi ná, yaha walanjta dza'a mista sana zə'al. Ala ka nda mta zə'ala tanj katsi, laviŋlava ta dza'a mista sana zə'al ta kumə tsi. Nziya nza tsi, mista mnda zlgħay nda ŋuduf katsi. ⁴⁰ Ka má manda ndana i'i tsi, mal ma nzatani mantsa ya dza'a mutsafta tsi ta rfu, ka ya dza'a

laghu tsi mista sana zə'al. Nda sna yu guli kazlay: Mamu Sulkuma Lazglafta da i'i kə'a.

8

Za slu'a skwa wuyay

¹ Skwi ya dza'a yu gwadaɗ ndana, dza'a gwaday yu ta ghəŋa slu'a skwa wuyay. Manda va ya mnə kuni kazlay: Nda sna mu ta inda skwi kə'a ya ná, manda va tsaya nzakwani. Ama tsa snaɗta skwa mu ya ná, ta vlamata gla ghəŋ. Dvuvusta vgha skwi dza'a kla amu ta kəma ta kəma. ² Ka nda sna i'i ta skwi ka mndu ta ndanay katsi ná, ta sna a tsa mndu ya ta skwi manda ya ta raku ka snaɗtani wa. ³ Ka dvudva mndu ta Lazglafta katsi, tsa mndu ya ná, nda sna Lazglafta ta tsatsi.

⁴ Taghəŋa skwi ta nghanatá za slu'a skwa wuyay, wya tsi: nda sna amu skwi ka bətbət na skwa wuyay ma ghəŋa hadik kə'a. Turtuktuk Lazglafta guli. ⁵ An mndani, mamu skwiha ta garə mnduha nda Lazglafta. Manda va tsaya ná, nda ndəgha «lazglaftaha» nda ndəgha «mghamha» guli. ⁶ Dər ma mantsa tsi, ŋa amu ná, turtuktuk Lazglafta ta nzakway ka Da mu, ta zlaganapta inda skwi ma ghəŋa hadik. Nani amu guli. Turtuktuk mghama mu guli, tsaya Yesu Kristi zlaganap Lazglafta ta inda skwiha nda ma tsatsi ya, ma tsatsi nzata amu nda hafu guli.

⁷ Dər nda sna amu kazlay: Had hafu ma skwa wuyay wu kə'a ná, sna a sanlaha mantsa ya wa. Ta zə hən ta slu'a skwa wuyay ná, manda va skwi mamu hafu ma tsa skwa wuyay ya ka hən ta ndanay, kabga snusna hən nda skwa wuyay. Ta mutsa a mbrakwa taŋ ma zlghay nda ŋuduf wu, ŋriŋnisŋra na slu'i zu ŋni na ka hən ta ndanay. ⁸ Skwa zay a dza'a kladamaghata da Lazglafta wa. Dər má ta zay mu, dər má za a mu wu, had skwi tsamagha tsi wu, had skwi hتامaghu tsi guli wa.

⁹ An mndani, laviŋlava kuni ta za inda skwi ta kumə kuni, ama dasuwa ka kuni da nzaku kuni ka skwa tuthun da gwal nda hta mbrakwa taŋ ma zlghay nda ŋuduf nghər hən ta kaghuni. ¹⁰ Tsa lagha mndu kul mbraku ma zlghay nda ŋuduf ka nghanatá kagha nda «sna ta skwi» ya kay, ta nzaku ma həga skwa wuyay ta za slu'a skwa wuyay katsi ní, had tsatsi dza'a mnay: Ka za i'i guli kə'a ra? ¹¹ Tsaya tama, tsa skwi maga kagha ta mnay kazlay: Nda «sna i'i ta skwi» kə'a ya ta zadɨntá tsa zwanama kul had mbrakwani mtu Kristi ta ghəŋa tsatsi ya guli. ¹² Ma tsa magay ghuni ta dmaku ka zlabintá zwanama ma ndanu kul had mbrakwa taŋ ya, maganatá vərda Kristi kaghuni ta tsa dmaku ya. ¹³ Tsaya tama, ka si skwa zay

dza'a zləmbintá zwanama da katsi ná, had yu dza'a walglanɗa za slu'i dekdək wu, kada kwala yu zləmbintá zwanama da.

9

Mnay Pwal ta Lfida Gwada

¹ Laviŋ a yu ta maga inda skwi wu ra? Ghunata mnda Yesu Kristi a yu wu ra? Ngha a yu ta Mgham Yesu nda ira da wu ra? Pəghatá ghəŋa slna da ma Mgham Yesu a kaghuni ra? ² Dər má fa a sanlaha ta i'i ka ghunatá mnda Mgham Yesu wu ná, ka ŋa kaghuni ná, nda nza yu kabga i'i ta mnaghunata Lfida Gwada kəl kuni ka nzakway ka gwal zlghay nda ŋuduf.

³ Wya skwi ta kəl yu ka huzla gwada da gwal ta mana i'i: ⁴ Má ra a ka mutsay ŋni ta skwi ŋa zay, nda ya ŋa say ŋni ma slna ta maga ŋni ra? ⁵ Laviŋ a anŋi guli má ta klintá mukuma ma zlghay nda ŋuduf ta nzakway ka markwa ŋni manda ŋa sanlaha ma gwal ghunay, nda i zwanamani ma Mgham Yesu, nda Kefas wu ra? ⁶ Ari anŋi nda Barnabas yeya a ŋa maga slna ka mbalay na? ⁷ Ta kdə snaɗta kaghuni ta sludzi ta maga slna, tsatsi guli ta zuŋtá ghəŋani ra? Mamu mndu ta ŋəbata fu ná, kul za yakwani ra? Ari mamu a mndu ta ngha rini ná, kul sa u'a tsa rini ya na?

⁸ Mnda səla yeya ta ndana tsa skwiha mnə yu ya ra? Dər zlah Lazglafta guli ná, ta mnay mantsa. ⁹ Wya ka Musa vindafta ma zlah Lazglafta: «Ma fanam ka ta budzan ma wi ta sla. Ta dgə tsi ta hya*,» ka'a. Ta ghəŋa sla yeya ta ndana Lazglafta ta tsaya ra? ¹⁰ Ari ta ghəŋa amu a ta gwada Lazglafta kahwathwata katək na? Mantsa ya nzakwani, ta ghəŋa amu vindafta tsi ta tsa mnay kazlay: Ta hvə mndu ta hva ná, nda fata ghəŋani ŋa mutsa nisəlani katsi, ta dgə mndu ta hya guli ná, nda fa ta ghəŋani ŋa mutsa nisəlani katsi kə'a ya. ¹¹ Ka si anŋi ta sləgamtá hulfa Sulkum ma kaghuni ya ní, ra a ka tsu'ay ŋni ta skwa wa dzvu da kaghuni guli ra? ¹² Ka ta zayzay sanlaha ta kaghuni ya ní, mal anŋi a má dza'a zay katak wu ra?

Ta dawən a anŋi ta skwi da kaghuni wa. Ta su'ay anŋi ta inda ghuya danɗa ta slanɗaghata, kabga yaha ŋni nzata ka gwal ta pyaftá sli'a gwada ta ghəŋa Kristi ta kəma ta kəma. ¹³ Sna a kuni kazlay: Gwal ta ksa slna ma həga Lazglafta ná, hada ta za hən ta skwa zaya taŋ kə'a ra? Gwal ta vla skwi ta gwir guli ná, mida ta mutsa hahən ta ŋa taŋ guli kə'a ra? ¹⁴ Ta ghəŋa gwal ta mna Lfida Gwada guli ná, mnamna Mgham Yesu kazlay: Ma tsa mna Lfida Gwada ya dza'a za hahən ta ŋa taŋ guli† kə'a.

* 9:9 Vrafta ta zlahu. 25:4. † 9:14 Ngha ta Mata 10:10, Lukwa 10:7.

¹⁵ I'i ná, dawaŋ a yu ta skwi da kaghuni wa. Ka vlihata kuni a ka yu kəl yu ka vindaghunafta guli wa. Ta dər mtakwa da, ka ya dza'a klagədadusta lu ta skwa ghərəkwa da. ¹⁶ Tsa mna Lfida Gwada ta mnə yu ya guli ná, nza a ka skwa ghərəy da ta gharəkaku nda tsi wu, kabga tkwe' fidaghata lu ta mnay. Ka mnay a yu wu ná, danjwa ŋa da. ¹⁷ Ka má i'i ta kuratá magay katsi ná, ma dza'a play lu ŋa da. Tsaw i'i a ta kurata wu, ta magay yu kabga tkwe' fidaghata lu ta magay. ¹⁸ Nu ta mutsə yu mida tama? Skwi ta mutsə yu mida ná, mnay da ka mbalay ta Lfida Gwada kul dawa nisəla vəl mnay da ta tsa Lfida Gwada yeya.

¹⁹ I'i ta kwara ghəŋa da, tsaw ka niŋtá yu ta ghəŋa da ka vu'a inda mnduha ŋa kataná inda mnduha kada mutsanakta yu ta Mgham Yesu ta ndəghata mnduha. ²⁰ Ka mataba la Yahuda yu, manda hahəŋ ka yu ta nzaku, kada mutsakta yu ta həŋ. Ka mataba gwal ta ksa zlaha Musa yu ya, manda hahəŋ ka yu ta nzaku, kada mutsakta yu ta həŋ, dər má nghanđigha a gwada ta zlahu. ²¹ Ka mataba gwal kul snaŋtá zlaha Musa yu ya, manda hahəŋ ka yu ta nzaku kada mutsanakta yu ta həŋ. Va a tsaya ta mnay kazlay: Sna a yu ta zlaha Lazglafta wu kə'a wu, ta snay yu ta zlaha Kristi. ²² Ka mataba gwal nda hta mbrakwa taŋ ma zlgay nda ŋuduf yu ya, manda hahəŋ ka yu ta nzaku, kada mbranafta yu ta həŋ. Mantsa ya fata i'i ta ghəŋa da, ka nzaku tavata dər wati ma mndu tsi ka maga inda kdavakta hidakwa da ŋa mba'atá sanlaha. ²³ Kada dza'a Lfida Gwada ta kəma ta kəma, nda ya ŋa nzakwa i'i tekw mida guli, ka yu ta kəl yu ka maga tsa skwiha ya.

Dzəgha vgha nda hwaya

²⁴ Sna a kuni kazlay: pda' pghatá vgha mnduha ta hwaya ta daŋi ná, turtuk ya dza'a zata kə'a ra? Hwayawahwaya ta vərda hwaya kada zata kuni. ²⁵ Inda mndu ta tsa hwaya ya ná, ta zlahafzlahu ta vghani ma taghayni, ŋa zatani. Tsa skwi dza'a zata tsi ya ná, dza'a 6wadzu 6wadza misim-misim. Na amu ya, had ta badzaku dekdek wa. ²⁶ Hwayiŋtahwaya ka bətbət a ta hway yu wa. Dzidiŋtá dembi ka dakwal a ta dzə yu guli wa. ²⁷ Ta zlahay yu ta ghəŋa da ka ghuya danjwa ŋani, kada kwala vərda i'i ta dədaghuta nda hul tahula mnanata i'i ta Lfida Gwada ta sanlaha.

10

Yaha kuni nda skwa wuyay

¹ Zwanama da, ta kumay yu ta havaghu-naktá skwi ta slanaghata dzidzihha mu ta

fitika Musa. Demdem həŋ nda bukwa ma ghwayak. Demdem həŋ ta tughwadaptá drəfa dva*. ² Demdem həŋ ta magaftá batem ma drəf ma nzakwa taŋ ma ghwayak ma guyatá vgha taŋ nda Musa. ³ Demdem həŋ ta zutá skwa zay ta saha daga ta luwa. ⁴ Demdem həŋ ta sutá imi ta sabi ma kutumba. Lazglafta ta vlaná tsa kutumba ya ta həŋ. Tsa kutumba ya ná, Kristi ya ta mbađa† kawadaga nda həŋ. ⁵ Tsaw tama ná, mal gwal ta maga skwi kul dzəganatá Lazglafta ndəghatani mataba taŋ kəl həŋ ka rwuta ma mtak†.

⁶ Tsa skwiha ta luta ya ná, nda nza ŋa snamanta ŋa kwala amu kul maga ghwadaka skwiha manda tsa maga hahəŋ§ ya. ⁷ Ma nza kuni ka gwal ta wuya skwi manda sanlaha mataba taŋ, vindaf lu ta ghəŋa taŋ kazlay: Ka nzatá mnduha ka za skwi ka sa skwi, ka sli'aftha həŋ ka gatsuwa* kə'a ya. ⁸ Ma hlə kuni tiri manda ya magə sanlaha mataba taŋ, kəl həŋ ka rwuta dəmbu' hisamsak hkən mida ta fitika turtuk† ya. ⁹ Ma dzəghə mu ta Kristi manda ya dzəghan sanlaha mataba taŋ, kəl nahadikha ka zadanatá həŋ ya. ¹⁰ Ma ruruŋwaku kuni ta ruruŋwaku manda ya magə sanlaha mataba taŋ, kəl duhwalha Lazglafta ya ta rwa mndu ka zadanatá həŋ ya.

¹¹ Magumaga tsa skwiha ya nda həŋ ŋa snanamtá sanlaha. Ka vindaftá lu ma defteri ŋa gunamaná sləmən ta amu gwal ta ndusakta nda kdakwa na ghəŋa hadik na. ¹² Tsaya tama, ka nda sladaslada da, ka mndu ná, daswa katsi tama da zləmbutá tsi. ¹³ Inda tsa dzəghuha ta grughunusta ya ná, dzəghuha ta raná mnda səla ya. Lazglafta ná, ŋerma mndu ya. Had dza'a zlaná dzəghə ŋa dzəghaghunata ka malaghutá mbrakwa ghuni, da traptá kuni ta spafta wa.

Ma lə kuni da vla skala vla glaku ŋa skwa wuyay

¹⁴ Zwanama da gwal ta dvu yu, ka si mantsa tsi, dgaghwa vgha nda skwa wuyay. ¹⁵ Nda sna yu kazlay: Ta mnə ŋa kaghuni nda guna ghəŋa ghuni ya yu kə'a. Ka gala kaghuni ka ghəŋa ghuni ta na skwi ta mnə yu na. ¹⁶ Tsa leghwa tfawi ta sə mu, ka rfa Lazglafta ta ghəŋani ya ní, nza a ka guyatá amu nda Kristi nda ma usani ra? Tsa buradi ta dguvusta† mu ya guli ní, nza'a ka guyatá amu nda Kristi nda ma slu'uvghani guli ra? ¹⁷ Turtuktuk buradi mndani, ama nda ndəgha amu ta zay. Tsaya a ta maranāta kazlay: Nda guya mu ma slu'uvgha turtuk

* **10:1** Ngha ta Sabi 13:21-22, 14:22-29. † **10:4** Ngha ta Sabi 16:4-35, Vrafta ta Zlahu 8:3, Mbsak 20:8-11. ‡ **10:5** Mbsak 14:16, 23, 29-30. § **10:6** Mbsak 11:4, 34. * **10:7** Sabi 32:6. † **10:8** Mbsak 25:1-9. ‡ **10:16** Ngha ta Lukwa 22:19, nda 1 La Kwareŋt 11:23-26.

nda ma dguvusta mu ta tsa buradi turtuk ya kə'a ra?

¹⁸ Ngha wa zwana la Isra'ila 6a. Tsa gwal ta za skwi vla lu ŋa pla ghəŋ ta gwir ya ní, guya a həŋ nda Lazglafta mida ra? ¹⁹ Nu ta kumə yu ta mnay? Ta kumay yu ta mnay sana skwi tsa slu'i plana lu ta ghəŋ ta skwa wuyay ya kə'a ra? Ari sana skwi a na tsa skwa wuyay ya na? Sana skwi a dəkdek wa. ²⁰ Skwi kumə yu ta mnay ná, pla ghəŋ ta plə gwal kul snan̄ta Lazglafta ná, ŋa duhwalha halaway ta planata həŋ ta ghəŋ, ŋa Lazglafta a wa. Va a yu ta guyatá vgha ghuni nda duhwalha halaway wa. ²¹ Lavin̄ a kuni ta sa skwi ta leghwa Mgham Yesu, ta saysay kuni ta leghwa duhwalha halaway wa. Lavin̄ a kuni ta za skwa Mgham Yesu, ta zayzay kuni guli ta ŋa duhwalha halaway wa. ²² Ta kumay mu ta ganaf̄ta sidi ta Mgham Yesu ra? Ari mal amu a mbratani ka tsatsi na?

Magawa inda skwi ŋa vla glaku ŋa Lazglafta

²³ Lavin̄lava mndu ta «maga inda skwi,» ka kuni. Manda tsaya nzakwani, tsaw inda skwi a dina wa. Lavin̄lava mndu ta «maga inda skwi,» tsaw inda skwi a ta ŋla mndu guli wa. ²⁴ Ma laghu kuni ngha skwi ta dza'a kata kaghuni, nghawa skwi ta dza'a katan̄ta sana mndu.

²⁵ Zawaza ta inda skwi ta skwapta lu ta luma, ma dawu kuni ta vli ta ghəŋani, ma lagha sana ndanu ta wa ghəŋa ghuni, ²⁶ kabga ka gwada Lazglafta na: «ŋa Mgham Lazglafta hadik nda inda skwi mida § dem-dem,» ka'a.

²⁷ Ka hgaghunahga mndu kul snan̄ta Lazglafta ŋa za skwi, ka snata kuni katsi, zawaza ta inda skwi dza'a vlaghunata tsi, ma walan̄ kuni ta dawutá vli ta ghəŋani, ma ndananahga kuni ta sana ndanu ta ghəŋani. ²⁸ Ka «slu'a pla ghəŋ ŋa skwa wuyay ya,» ka ka mndu nda kaghuni katsi, yaha kuni da zay da famta kuni ta tsa mndu ta mnaghunata ya ma ndanu. ²⁹ Ndana kaghuni a mnə yu wu, ndana tsa sana mndu ya.

I'i ná, lavin̄lava yu ta za inda skwiha. «Kab-gawu tama ŋa mnay kazlay: Ma zə ka, yaha ka famtá sana mndu ma ndanu kə'a?» ³⁰ Ka si rfanagharfa yu ta Lazglafta ta ghəŋa skwi zu yu ní, nu dza'a kəl lu ka mana i'i ta ghəŋa skwa zay rfanahga yu ta Lazglafta ta ghəŋani na?

³¹ Dər nu ta zə kuni, dər nu ta sə kuni, dər nu sana skwi ta magə kuni, magawa indani ŋa vlan̄ta glaku ta Lazglafta. ³² Ma nza kuni ka tuthun dər ka ŋa la Yahuda, dər ka ŋa la Grek, dər ka ŋa Igliza Lazglafta. ³³ Magawamaga manda ŋa da ta maga inda skwi ŋa zdəganatá inda mndu ya. Zba a i'i ta

maga skwiha dza'a katihatá wu, skwiha ya dza'a katan̄ta ndəghata sanlaha ta magə yu, ŋa mutsafta tan̄ ta mbaku.

11

¹ Ksawaksa ta sada da, manda ya ta ksə i'i ta sada Kristi ya.

Nzakwa zgwana nda mi'aha, ma həga Lazglafta

² Ta rfay yu ta kaghuni nda havapta ta havapta kuni ka i'i ma inda skwi, nda ya ka kuni ta ŋanatá skwiha ta taghaghunaf̄ta yu ya. ³ Ndana tama, ta kumay yu ta snan̄ta ghuni kazlay: Ghəŋ ta ghəŋa inda zgun ná, Kristi ya. Ghəŋ ta ghəŋa inda marakw ná, zgun ya. Ghəŋ ta ghəŋa Kristi guli ná, Lazglafta ya kə'a. ⁴ Ka ta maga du'a inda zgun da Lazglafta nda ya ka ta mna gwada snan̄ tsi da Lazglafta a tsi katsi nda bukwa tá ghəŋ ná, tsatsa ta ghəŋa Mghamani. ⁵ Ka ta maga du'a inda marakw da Lazglafta nda ya ka ta mna gwada snan̄ tsi da Lazglafta a tsi katsi kul bukwaftá ghəŋ ná, tsatsa ta ghəŋa mghamani. Nda nza manda skwi nda htsa ghəŋani nda tsa. ⁶ Ka si bukwa a yu ta ghəŋ wu ka marakw ya ná, htsintani guli 6a! Ala ka si nda nza tsi ka skwa hula da marakw na gatsatani ta ghəŋani, ka htsintani a tsi ya, bukwaftani tama!

⁷ Ma bukw zgun ta ghəŋ, kabga tsatsi ta gara vgha nda Lazglafta nda glakwani tani. Marakw ya ná, maravata glakwa zgun tsatsi, ⁸ kabga zgun ná, tsagap ma marakw a lu wu, marakw ya tsagap lu ma zgun. ⁹ Zlaganap a lu ta zgun ŋa marakw wu, marakw yeya zlaganap lu ŋa zgun. ¹⁰ Tsaya dza'a kəl marakw ka kla ŋizla mghamani ta ghəŋani, kabga gwada ta duhwalha Lazglafta. ¹¹ Dər má mantsa nzakwani ma guyatá vgha nda Mgham Yesu ná, lava a ma marakw ka had zgun wu, lava a ma zgun guli ka had marakw wa. ¹² Manda va ya tsagap lu ta marakw ma zgun ya, marakw ta ya zgun guli. Da Lazglafta sagha indani*.

¹³ Galawa kaghuni 6a! Nda ra ka ndəbay marakw ta dzvu da Lazglafta kul bukwanatá tsi ta ghəŋani ra? ¹⁴ Daga nzakwagapta ná, nda sna mnduha kazlay: Skwa hula zlan̄ta zgun ta swida ghəŋani zəmbək kə'a. ¹⁵ Marakw ya ná, ka skwa rka nza-kwani da tsatsi, kabga vlan̄vla lu ta swidi zəmbək manda skwi ŋa bukwa ghəŋani ta tsatsi. ¹⁶ Ka mamu mndu dza'a zlerday katsi, dina ka snan̄tani kazlay: Snəgla a an̄ni, nda Iglizha Lazglafta ta sana tva nzaku ta ghəŋa tsaya wa kə'a.

Guya vgha ŋa zay nda sa usa Mgham Yesu

Mat 26:26-29, Mak 14:22-25, Luk 22:15-20

¹⁷ Wya sana skwi ta magaku da kaghuni kul haɗ yu ta rfa kaghuni. Ta tskavata kuni má ŋa magay ghuni ta skwi ŋa dza'a ta kəma ta kəma ya ná, vər nda hul ŋa kaghuni. ¹⁸ Karaku ná, ta tskavata kuni, kaghuni gwal zlgħay nda ŋuɗuf tazlay ná, mamu daga vgha mataba ghuni ka lu ta snə yu. Zlah mantsa ya nzakwani ka yu ta gray. ¹⁹ Dina va tsa daga vgha ya mantsa mataba ghuni katək, kada grafta lu ta vərɗa ŋərma mnduha mataba ghuni. ²⁰ Tsa tskavata ta tskavata kuni ya ná, ŋa za skwa zaya Mgham† Yesu a ta tskavata kuni wa. ²¹ Ta tskavata kuni ka za skwa zay ná, dər wa ta ŋavata ka za ŋani, ka kuni ta magay. Ta dzə maya ta sanlaha, nda ghwaya nda ghwaya sanlaha. ²² Ari haɗ wa a həga ghuni, ŋa zay ghuni nda ya ŋa say ghuni ta skwa ghuni na? Ta kumay kuni ta ghuɓasa Igliza Lazglafta ra? Ari hula a ta pghə kuni ŋa gwal kul haɗ skwa taŋ na? Nu dza'a yu mnay ŋa ghuni? Dza'a rfay yu ta kaghuni ka kaghuni ra? Ta ghəŋa tsaya ná, rfa a yu ta kaghuni wa.

²³ Wya skwi tsu'af yu da Mgham Yesu, ka taghaghunafta yu: Ta tsa rvidik kəl lu ka vlatá Mgham Yesu ya ná, ka klaftá tsi ta buradi, ²⁴ ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta ta ghəŋani, ka ɓlanaptá tsi, ka'a mantsa: «Nanana ná, slu'uvgha ɗa ya ŋa ghuni, ka maga kuni ta na skwi na ŋa havay ghuni ta i'i,» ka'a. ²⁵ Mantsa guli kɗakwa taŋ ta zutá skwa zay, ka klaftá tsi ta leghwa, ka'a mantsa: «Nana leghwa na ná, lfiɗa slərɓa ta zughu ya zlɛrɓap Lazglafta nda usa ɗa. Inda say dza'a sə kuni dazlay ya ná, ka maga kuni ŋa havay ghuni ta i'i,» ka'a. ²⁶ Tsaya tama, inda nzata ghuni ka za na buradi na, ka sa skwi ma na leghwa na ná, mna nzakwa Mgham Yesu ha ka saghani ta mnə kuni nda tsa.

²⁷ Mantsa ya, ta zə mndu ta na buradi ná, ta sə mndu ta skwi ma na leghwa ná, ngha a ka sana skwi wu katsi, gaga ta dmaku, kabga ngha a ta slu'uvgha Mgham Yesu ka sana skwi wa. ²⁸ Ka gala mndu ma ghəŋani ta nzakwani karaku ma kɗə tsi ka za na buradi na, nda ya ma kɗə tsi ka sa skwi ma na leghwa na. ²⁹ Mndu ta zay, ta say kul snaŋtá guyata vgha taŋ nda Mgham Yesu ná, tɗanaktá ta ghəŋani ta guma Lazglafta, ma tsa zay ta zə tsi nda tsa say ta sə tsi wa. ³⁰ Tsaya kəl ndəghata sanlaha ka nzata kul ɗughwanaku mataba ghuni, nda ragħwa sanlaha, ta rwutá sanlaha. ³¹ Ka si amu kaghəŋa mu ta galaptá nzakwa mu katsi ná, haɗ Lazglafta dza'a tsa guma ta ghəŋa

amu wa. ³² Ala ka tsamagha tsa Lazglafta ta guma ka zlahu amu nda tsi ya, nda nza ŋa kwalani kul tsamaghatá guma kawadaga nda gwal ma ghəŋa haɗik.

³³ Tsaya tama zwanama, ka tsakavatsaka kuni ka za skwi katsi, kazlafwa vgha ghuni karaku. ³⁴ Ka si maya ta kuzlanɗá mndu katsi, zutani ta skwa zayni mintghani, da nzaku tsa tska vgha ghuni ya ka kla ghəŋa ghuni da guma Lazglafta. Pɗakwa hamata skwiha ya ná, dza'a payafta baɗu laba ɗa da kaghuni yu.

12

Skwi ta vlə Sulkum nda ghuɓa

¹ Zwanama ɗa, ta ghəŋa mbraku ta vlə Sulkum nda ghuɓa ná, va a yu ta nzakwa ghuni kul tsalaku mida wa.

² Nda sna kuni kazlay: Ma fitika nzakwa ghuni ta kul snaŋta kuni ta gwada Lazglafta ná, ta tsəlɓu ta kəma skwa wuyayha ta nzaku duduguma kuni ta tsəlɓu, hahəŋ ta tiŋwa kaghuni guli. ³ Tsaya ta kəl yu ka mnaghunata kazlay: Haɗ mndu ta mna gwada nda mbrakwa Sulkuma Lazglafta kazlay: Nda ksi'a Yesu kə'a wa. Ka nda mbrakwa Sulkum nda ghuɓa a tsi wu katsi, haɗ mndu dza'a lavinɗá mnay kazlay: Yesu ná, Mgham ya kə'a guli wa.

⁴ Ta traku mbaku kavghakavgha ta dgə Sulkum, ama va tsa Sulkum turtuk ya ta dgay. ⁵ Ta traku slnaha kavghakavgha ta magə lu, ama ŋa va tsa mgham turtuk ya ta maga lu. ⁶ Ta traku tva magay mnduha ta slnaha kavghakavgha, ama va tsa Lazglafta turtuk ta maga indani ma inda mndu. ⁷ Nda tvi kavghakavgha ta mara Lazglafta ta mbrakwa Sulkumani nda ghuɓa ma inda mndani, ŋa katuvtá vgha nda tsi. ⁸ Mbrakwa gwada nda difil vlay Sulkum ta sani. Midala gwada vlay va tsa Sulkum ya ta sani. ⁹ Mbrakwa zlgħay nda ŋuɗuf vlay tsa Sulkum ya ta sani. Mbrakwa mbamba mnduha vlay va tsa Sulkum ya ta sani. ¹⁰ Mbrakwa maga mazəməmha vlay tsi ta sani. Mbrakwa kla lwa Lazglafta vlay tsi ta sani. Mbrakwa galaptá sulkumha vlay tsi ta sani. Mbrakwa lavinɗá gwada nda sana gwadaha vlay tsi ta sani. Mbrakwa snaŋtá tva mbəɗiginɗá tsa gwadaha ya vlay tsi ta sani. ¹¹ Indani ná, tsa Sulkum turtuk ya ta magay. Tsatsi turtukwani ta dgay ŋa inda mndu manda ya ta kumə tsi.

Gwata kaghuni demdem, vgha Kristi kuni

¹² Nghama tsatá vgha mu ya 6a: Manda nzakwa tsuhmbura vgha mndu nda ndəgha fawayha tida dər ma kinawu ndəghatani ya, vgha turtuk ya, mantsa ya nzakwa Kristi

† 11:20 Skwa zaya Mgham: Ngha ta aya 23-26 nda 1 La Kwareŋt 10:16.

guli. ¹³ Amu demdem, dər la Yahuda tsi, dər la Grek a tsi, dər mndu ka vu'a tsi, dər mndu kul hađ ka vu'a a tsi, magamafmaga lu ta batem ŋa nzaku ka slu'uvgha turtuk ma Sulkum turtuk. Ka mutsaftá mu demdem ta va tsa Sulkum turtuk ya, manda skwi sava mu nda sa.

¹⁴ Tsaya tama ná, nza a tsuhmbura vgha ka faway turtuk wu, gwagwatá fawayha ya. ¹⁵ Ka «dzvu a i'i wu, nza a yu ka faway vgha wu,» ka ka səla katsi ná, dza'a pyafpya ta nzatani ka faway vgha ra? ¹⁶ «Iri a i'i wu, nza a yu ka vgha wu,» ka ka sləməŋ katsi ná, dza'a pyafpya ta nzatani ka faway vgha ra? ¹⁷ Ka má iri vgha demdem katsi, ma ndaw dza'a snaŋta lu ta sləməŋ? Ka má sləməŋ tsi demdem, ma ndaw dza'a zi'a lu ta skwi? ¹⁸ Tsatsaf tsatsa Lazglafta ta inda fawayha ta vgha, ka fafata ma vlani ma vlani manda ya ta kumə tsi. ¹⁹ Ka má faway turtuk yeya vgha katsi ná, ma mamu vgha ra? ²⁰ Tsaw nda ndəgha fawayha ta vgha ta gwaftá vgha ka vgha turtuk.

²¹ Laviŋ a iri ta mnay ŋa dzvu kazlay: Hađ gwada da nda kagha wu kə'a wa. Mna a ghəŋ guli ŋa səlahi kazlay: Hađ gwada da nda kaghuni wu kə'a wa. ²² Katək na: Tsa fawayha má ta nghə lu kul hađ rga taŋ ya ná, tsahaya ŋərməni. ²³ Tsaha má ta ndanu amu kazlay: Hađ ghzliwa taŋ wu kə'a ya ná, tsahaya ta vlə mu ta glaku ŋa taŋ. Tsa fawayha kul dínaku nghay ya, mal tsaha ya ta laghu mu da payay. ²⁴ Tsaha dínadina ngha ya katək na, hađ lu ta payay wa. Magafmaga Lazglafta ta vgha ka nanaftá tsa fawayha kul hađ ghzliwa taŋ ya, ka ŋərməni, ²⁵ kada kwala daga vgha kul hađ ma vgha, ŋa nghapta fawayha ka skwa turtuk ka sani nda sani. ²⁶ Ka ta ghuya danwa faway turtuk ná, inda fawayha ta ghuyay kawadaga nda tsi. Ka ta rfu faway turtuk ná, inda fawayha ta rfu kawadaga nda tsi.

²⁷ Kaghuni ná, vgha Kristi kuni, ka fawayhani nzakwa ghuni turtuk turtuk. ²⁸ Mataba guyatá ghəŋa gwal zlgħay nda ŋuduf ná, taŋ gwal ghunay pgha Lazglafta, ka fiŋtá la anabi kamahis, ka fiŋtá gwal tagha gwadani ka mahkan. Tahula tsa ka pghatá tsi ta gwal valaŋ lu ta mbrakwa maga mazəməm, nda gwal nda mbrakwa mbamba mnduha, nda gwal katá mnduha, nda gwal ta nghapta ka slna mnduha, nda gwal ta gwada sanlaha ma gwada. ²⁹ Ka gwal ghunay həŋ demdem ra? Ka la anabi həŋ demdem ra? Ka gwal ta tagha gwadani həŋ demdem ra? Inda taŋ demdem ta maga mazəməm ra? ³⁰ Inda taŋ demdem ta mbamba mnduha ra? Inda taŋ demdem ta gwada sanlaha ma gwada ha ra? Inda taŋ demdem ta mbədigiŋtá gwada ra? ³¹ Hmətət ka kuni dvtuta mbrakuha ya ta vlata lu ta malaghuta.

Wana yu dza'a maraghunata guli ta tvi ya ta hemanata.

13

Dvu ta hemanatá inda skwi

¹ Dər má nda sna yu ta gwada inda gwada sanlaha ma gwada ta gwada mnduha nda duhwalha Lazglafta tani, ka hađ yu ta dvtutá mndu wu katsi, nda nza yu manda ghudzaga gwanŋwan, ka manda ghudzaga hutsaŋ a tsi. ² Dər má mutsafmutsa yu ta mbrakwa kla lwa Lazglafta, dər má nda sna yu ta inda skwi nda difatá skwa Lazglafta tani, dər má mamu zlgħay nda ŋuduf da i'i ŋa sli'anafatá ghwáha, ka hađ yu ta dvtutá mndu wu katsi, skwi bətbət yu. ³ Dər má hlafta yu ta inda skwa da ka daganafatá gwal ka pdu, dər má vlaha yu ta ghəŋa da ŋa pla ghəŋ, ka hađ yu ta dvtutá mndu wu katsi, hađ sana skwi dza'a katadifita tsaya wa.

⁴ Mamu ksa ŋuduf da mndu ta dvtutá mndu, dagala zdaku da tsi. Hađ mndu ta dvtutá mndu ta draku wu, hađ mndu ta dvtutá mndu ta ghərbaku wu, hađ ta gla ghəŋ wa. ⁵ Hađ ta maga skwa hula wu, hađ ta tsagana wa. Hađ ta basa ŋuduf wu, hađ ta zlanŋtá dugun ma ŋudufani wa. ⁶ Hađ ta rfu ta ghəŋa magatá ghwadaka skwi wu, ta ghəŋa magatá vərda skwi ta rfa tsi ta rfu. ⁷ Naw lu, ka'a nda inda skwi. Ta Lazglafta fatá ghəŋani ma inda skwi. Nda fa ŋudufani ta payakwa inda skwi. Ta su'ay ta inda skwi.

⁸ Hađ dvtutá mndu ta kdaghuta dekdək wa. Dza'a kdaghukda kla lwa Lazglafta, dza'a kdaghukda gwada sanlaha ma gwada, dza'a kdaghukda snaŋtá skwi guli. ⁹ Ki'a nda ki'a skwi snaŋ mu, ki'a nda ki'a lwa Lazglafta mna a mu. ¹⁰ Ama bađu zlagapta tsa vərđani ya ná, dza'a kdaghukda tsaha kul kdaku ya.

¹¹ Ma ga zwanja da ná, ka zwanzani ka yu ta gwada, ka zwanzani ka yu ta ndanu, ka zwanzani ka yu ta magaku. Ma glata i'i, ka pghinŋtá yu ta má zwanzani. ¹² Ndanana ná, manda ngha vli ma dalagar zwətzwət ya ta ngha mu, ta kəma dazlay, mbəŋ ya mbəŋ ya dza'a nghanŋa mu. Ndanana ná, ki'aki'a snaŋta yu ta skwi, ta kəma dazlay, dza'a nda sna yu ta inda skwi nekwnekw manda snaŋta Lazglafta ta i'i ya.

¹³ Ndanana ná, mamu skwiha hkəŋ ta gdavata: Mamu zlgħay nda ŋuduf, nda faftá ghəŋ, nda dvtu, ama ya ta hemanatá tsa skwiha ya ná, dvtu ya.

14

Ŋa dgay nda inda mndu, skwi ta vlə Sulkum

¹ Navawəŋa ka zba dvtutá mndu, mamawa mbraku ya ta vlə Sulkum guli. Katkatani ta ghəŋa kla lwa Lazglafta. ² Mndu ta mna

gwadaŋa nda sanlaha ma gwadaŋa ná, ŋa mnduha a ta mna tsi wu, ŋa Lazglafta. Had mndu nda sna wu, kabga nda mbrakwa Sulkum ta mna tsi ta tsa difatá skwiha Lazglafta ya.³ Mndu ya ta kla lwa Lazglafta ná, nda mnduha ta gwadaŋa tsatsi, ka vla mbraku ŋa taŋ, ka ksa ŋuɖuf ŋa taŋ, ka ŋla hɔŋ.⁴ Mndu ta mna gwadaŋa nda sanlaha ma gwadaŋa ná, ŋla ghɔŋani ta ŋlɛ tsatsi, ama mndu ta kla lwa Lazglafta, Igliz ŋani ta ŋlay.

⁵ Ta kumay i'i ta gwadaŋa kaghuni demdem ta sanlaha ma gwadaŋa, ama malaghumala kumay dá ta klay ghuni ta lwa Lazglafta. Malaghumala mndu ta kla lwa Lazglafta ka mndu ta mna gwadaŋa nda sanlaha ma gwadaŋa, ka mantsa a tsi wu, ba mamu ka mndu ta mbɔday dza'a kɛl Igliz ka mutsaftá ŋlaku.⁶ Zwanama dá, ka sna a kuni ta skwi snaghunam yu, ka sna a kuni ka lwa Lazglafta klɛdaghunagha yu, ka sna a kuni ta skwi taghaghunaf yu wu, nu dza'a kataghunafta lagha dá da kaghuni, ka mnay dá ta gwadaŋa nda kaghuni nda sanlaha ma gwadaŋa, ka sna a kuni ta kligiŋta dá ta difatá skwa Lazglafta na?

⁷ Ka gragra nzakwani nda hamata skwiha ta kɛl lu ka skalu: Manda sinjak nda htimbil. Ka sabɔ a lwani nda tvani ná, waka lu dza'a snaŋta kazlay: Mndɛrga ya skwi ya tsa vyagap lu, ka dzagap lu a tsi kɔ'a na?⁸ Ka vya a mndu ta duli ŋa dza'a da vla vulu nda tvani ná, wa dza'a sli'afɛta na?⁹ Manda tsaya kaghuni guli, ka nda sana gwadaŋa kul snaŋta lu ka kuni gwadaŋa katsi, waka lu dza'a snaŋta skwi ta mnɛ kuni na? Walaya gwadaŋa tsa gwadiŋ kuni.¹⁰ Ta traku gwadaŋa kavghakavgha ma ghɔŋa hadik, inda taŋ ná, mamu klatá ghɔŋani.¹¹ Ama, ka sna a yu ta tsa gwadaŋa ta gwadaŋa lu ya wu katsi, ka matbay yu ma tsa mndu ta gwadaŋa tsa gwadaŋa ya, ka matbay tsa mndu ta gwadaŋa tsa gwadaŋa ya ma i'i guli.¹² Kaghuni, ya ta mama mutsaftá mbraku ta vlɛ Sulkum kuni ya, ŋavawajja ka zba mutsaftá ya dza'a malaghuta ŋlanaftá Igliz.

¹³ Tsaya tama, mndu ya ta gwadaŋa nda sana gwadaŋa ná, ka maga tsi ta du'a da Lazglafta ŋa mutsanaftá mbrakwa mbɛdiŋiŋta.¹⁴ Ka ta magay yu ta du'a nda sanlaha ma gwadaŋa kul snaŋta lu katsi, ta magɔ ma sulkuma vgha dá yu ma ghunislaka dá a wa.¹⁵ Kinawu ka yu dza'a magay tama? Dza'a magay yu ta du'a ma sulkuma vgha dá, dza'a ndɔɔy yu nduk ma ghunislaka dá guli. Dza'a fay yu ta laha ma sulkuma dá, dza'a fay yu nduk ma sulkuma dá guli.¹⁶ Ka mantsa a tsi wu, ka ta rfay ka ta Lazglafta ma sulkuma gha kwenkwen, waka hamata mndu ta snay kul snaŋta tsa gwadaŋa ya, dza'a mna «amin» ta ghɔŋa tsa rfu

rfa ka ya, ka sna a tsi ta tsa skwi mna ka ya na?¹⁷ Anj mndani rfanagharfa kagha ta Lazglafta kahwathwata, ama ŋlanaf a ta tsa mndu ta snay ya wa.

¹⁸ Ta rfay yu ta Lazglafta, kabga mal i'i ta mna gwadaŋa nda sanlaha ma gwadaŋa ka kaghuni demdem.¹⁹ Ama malaghumala dɔvafɛta dá ta mnatá gwadaŋa hutaf ma ghunis-laka dá mataba Igliz ŋa ŋlanaftá sanlaha, ka ya da mnata yu ta gwadaŋa dɔmbu' ghwanj nda sanlaha ma gwadaŋa kul snaŋta lu.

²⁰ Zwanama dá, ma nza ndana ghuni manda ŋa zwani. Ka tvɔ ghwadaka skwi tsi katsi, manda zwani kwitikwkwitikw ka kuni nzata, ama ndana mndɛrha ka kuni ndanay.²¹ Wya skwi nda vinda ma deftera Lazglafta:

«Nda ma mndɛra sana mnduha ta gwadaŋa sana gwadaŋa, nda ya nda ma huta wa la mayɔm dza'a gwadganaŋa yu ta na mnduha na,

tsaw kulam nda tsa snaŋta a hɔŋ ta gwadaŋa* dá wu,» ka Mgham Lazglafta.

²² Mna gwadaŋa nda sanlaha ma gwadaŋa ná, ŋizla guma ya ŋa gwal kul zlghafta, mantsa ya a da gwal zlghay nda ŋuɖuf wa. Kla lwa Lazglafta ná, ŋizla zdaku ya ŋa gwal zlghay nda ŋuɖuf, mantsa ya a da gwal kul zlghafta wa.

²³ Ka lagha Iglizha ka tskavata demdem ka mna gwadaŋa, ta gwadaŋa ya ta ŋani, ta gwadaŋa ya ta ŋani, ka hɔŋ nda sanlaha ma gwadaŋa katsi, ka sli'afɛta hamata mnduha, ka gwal kul zlghafta a tsi, ka lami da taba taŋ, had hɔŋ dza'a mnay kazlay: Nda ksa kuni da halaway kɔ'a ra?²⁴ Ala ka lagha taŋ demdem ka kla lwa Lazglafta katsi, ka sli'afɛta mndu kul zlghafta, ka hamata mndu a tsi ka lami da taba taŋ, had tsa gwadaŋa ya dza'a ksanta ŋa zbayni ta pla dmaku ra?

²⁵ Dza'a sabsa skwi ma ŋuɖufani ta dabi ŋa zlɛmatani zlumbruh ka tsɛlɔu ta kɔma Lazglafta ŋa mnayni kazlay: Mataba ghuni Lazglafta kahwathwata kɔ'a.

Gwada ta ghɔŋa tska vgha ma guyata ghɔŋ

²⁶ Zwanama dá, nu ta raku ŋa magay tama? Ka ta tska vgha kuni, ta falaha sanlaha, ta tagha skwi ŋa mndu sanlaha, kligiŋta difata skwa Lazglafta ŋa sanlaha, mna gwadaŋa nda sanlaha ma gwadaŋa ŋa sanlaha, mbɛdiŋiŋta ŋa sanlaha, ŋa ŋlaku ká indani demdem.²⁷ Ka mamu mndu ta mna gwadaŋa nda sanlaha ma gwadaŋa katsi, ma malaghumala hɔŋ ta mndu his ka hkan a tsi ta gwadaŋa, mnaha ya ta ŋani, mnaha ya ta ŋani ka hɔŋ da gwadaŋa, mamu ka mndu ŋa mbɔday katsi guli.²⁸ Ka had mndu ŋa mbɔday wu katsi, hafta tsa ya ta wani mataba Igliz, ka gwadayni

* 14:21 Ngaha ta Isaya 28:11-12.

maghəñmaghəñ nda ya ɲa Lazglafta. ²⁹ Ɗa gwal ta kla lwa Lazglafta ya ná, his nda hkən ka mndu ɲa gwada. Psaptá tsa gwada ya ɲa sanlaha. ³⁰ Ka vlaɲvla Lazglafta ta sana mndu ta nzaku ta kligiɲtá difatá skwa Lazglafta katsi, nzaghuta tsa mndu taɲtaɲ ya tsərid. ³¹ Inda kaghuni, turtukturtuk ná, laviɲlava kuni ta kla lwa Lazglafta, ɲa taghafta inda kaghuni ta skwi, ɲa mutsafta inda kaghuni ta mbraku. ³² Tsa gwal ta kla lwa Lazglafta ya ná, ma dzva taɲ tsa mbraku vlaɲ Lazglafta ta həñ ya. ³³ Nza a Lazglafta ka Lazglafta hwazlaɓaku wa, Lazglafta zdaku ya.

Manda va ya ta magə mi'aha ma Igliz nda ghuɓa ya, ³⁴ Seftekw ka mi'a ghuni nzata ma tskatá vgha, kabga vlaɲ a lu ta tvi ta həñ ɲa gwada wa. Nda hanatá ghəñ ka həñ nzata manda ya ta mnə deftera Lazglafta guli. ³⁵ Ka mamu sana skwi ta kuma həñ ta snaɲta katsi, daway taɲ da za'alha taɲ mintgha taɲ. Ka skwa hula gwaday marakw ta gwada mataba Igliz†.

³⁶ Da kaghuni saba gwada Lazglafta re, ari ɲa ghuni ndaghəña ghuni a vlaghunata lu katək na? ³⁷ I'i ná, anabi yu, mamu Sulkuma Lazglafta ma i'i ka ka mndu katsi, dina ka snaɲtani kazlay: Nana skwi vindaghunaf yu na ná, Mgham Lazglafta ta mnata kə'a. ³⁸ Ka sna a yu ta tsa skwi ya wu, ka mndu katsi, sna a Lazglafta ta tsatsi guli wa.

³⁹ Mantsa ya tama zwanama, ɲavawa ɲa ka zba mbrakwa kla lwa Lazglafta. Mndu ta mna gwada nda sanlaha ma gwadaha ná, ma pyu kuni. ⁴⁰ Manda ya ta raku ka kuni maga inda skwi, nda tvani katsi guli.

15

Sli'agapta Kristi ma mtaku

¹ Zwanama dá, ka havaghunak hava yu ta tsa Lfida Gwada mnaghuna yu, ka tsu'aftá kuni, ka ɲavatá kuni mida ya. ² Tsa Lfida Gwada ya ta mbaghunafta, ka ɲanaɲa kuni manda va ya mnaghuna yu. Ka mantsa a tsi wu, ka bətbət tsa zlgħafta zlgħaf kuni ya.

³ Tsa ɲərma skwi tiɲlaghu yu ta taghaghunafta ya, tsaya zlgħaf i'i kazlay: Mtumta Kristi ta ghəña dmakwa mu kə'a, manda ya mnə deftera Lazglafta. ⁴ Ka padamtá lu, ka sli'agaptá tsi nda hafu baɗu mahkən, manda ya mnə deftera Lazglafta. ⁵ Ka maranaɲtá tsi ta ghəñani ta Kefas, tahula tsa ka maranaɲtá tsi ta ghəñani ta gwal ghwanɲədə his. ⁶ Tahula tsa guli, ka maranaɲtá tsi ta ghəñani ta zwanama ta malagħutá hutaf dərmaək ta fitik turtuk. Ta mal gwal ta ndiri ndanana mataba taɲ, rwavaghu rwa sanlaha. ⁷ Maranaɲmara guli ta ghəñani ta Yakubu, maranaɲha ta inda gwal ghunay.

⁸ Tahula maranaɲtani ta ghəñani ta tsaha ya demdem, ka maridiɲtá tsi ta ghəñani ta i'i guli, i'i ta nzakway manda ɓazaku ma tsa fitik ya. ⁹ Manda va tsaya ná, i'i sagəñ gudzekw mataba gwal ghunay. Ra a yu má ka hgy ka mnda ghunay wu, kabga ganapga yu tiri ta mnduha ta zlgħaftá Lazglafta. ¹⁰ Nda zdakatahuda Lazglafta ná, nda nza yu manda va na nzakwa dá na. Nza a tsa zdakatahudaɲi ɲa dá ya ka skwi bətbət wa. Katək ná, mal i'i ta magatá slna ka hahəñ demdem. Nziya nza tsi, i'i a ta magata wu, tsa zdakatahuda Lazglafta ma i'i ya ta magata. ¹¹ Tsaya tama, dər má i'i tsi, dər má hahəñ a tsi ná, tsaya skwi ta mnə ɲni, tsaya skwi zlgħaf kaghuni guli.

Dza'a sli'agap sli'a Kristi ma mtaku

¹² Ka si ta mnay lu kazlay: Sli'agapsli'a Kristi kə'a ya ní, kabgawu ta kəl sanlaha mataba ghuni ka mnay kazlay: Had sli'agapta ma mtaku wu kə'a na? ¹³ Ka si had sli'agapta ma mtaku ya ná, ba va sli'agap a Kristi guli wa. ¹⁴ Ka si sli'agap a Kristi ya guli wu, ka bətbət na gwada ta mnə ɲni na nda tsa tama, ba ka bətbət zlgħay nda ɲudufa kaghuni guli. ¹⁵ Ta sakalawi kuni ta Lazglafta ka lu nda aɲni nda tsa mnay ɲni kazlay: Sli'aganapsli'a Lazglafta ta Kristi ma mtaku kə'a ya. Ka si had sli'agapta mnduha ma mtaku ya wu, walaɲ a ta sli'agapta nda tsaya wa. ¹⁶ Ka si walaɲta a gwal nda rwa ta sli'agapta wu katsi, ba sli'agap a Kristi nda tsa guli wa. ¹⁷ Ka si sli'agap a Kristi ya wu, ka bətbət tsa sləghafta zlgħaf kuni ya. Ta ma dmakwa ghuni kaghuni ha gita. ¹⁸ Ka mantsa ya tsi guli, gwal ta rwuta ma Kristi ná, nda zaɗa həñ. ¹⁹ Ka ɲa na nzakwa amu ndanana kwenkwen fata mu ta ghəñ ma Kristi katsi ná, nda nza mu ka gwal ta ksaku ka hidahida katakata mataba inda mnduha.

²⁰ Na ɲa kahwathwata ná, sli'agapsli'a Kristi mataba gwal nda rwa, tsatsi taɲtaɲa mndu ta sli'agapta. Tsaya ta maraɲta kazlay: Dza'a sli'agapsli'a gwal nda rwa guli kə'a. ²¹ Manda ya sagħa mtaku nda ma mndu turtuk ya, manda tsaya guli ná, nda ma mndu turtuk sagħa sli'agapta ma mtaku. ²² Ta mtay inda mndu ta mtaku, kabga sabə ma zivra Adamu həñ. Manda tsaya guli ná, dza'a vramvra hafu da inda gwal ta ndi'aftá vgha nda Kristi. ²³ Nda fitikani nda fitikani ta magakwa tsa fitika sli'agapta ya. Kristi taɲtaɲani, ɲa sagħa fitika ɲa gwal ta nzakway ka ɲa Kristi baɗu sagħa dza'a sagħa tsi. ²⁴ Ɗa zadanata Kristi ta mbrakwa inda ghwadaka sulkumha nda mghamha taɲ tani, nda ɲa inda gwal dagaladagala ma ghəña hadik. Tahula kdiɲtani ta zadanata, ɲa vranavatani ta ga mgham

ta Lazglafta ta nzakway ka Da. ²⁵ Nda nza tkwe' ka gay Kristi ta mgham ha ka sagha fitik dza'a kal Lazglafta ka nanafɛta ghumani ka skwa ta diɲlay sɛlani. ²⁶ Ghuma dza'a lu zadanaɛta ɲa dza ghɛɲani nɛ, mtaku ya. ²⁷ Wya ka lu vindafta ma deftera Lazglafta: «Dza'a niɲna Lazglafta ta inda skwi ka skwa ta diɲlay sɛlani*.» Tsa mnay mnɛ lu kazlay: Dza'a niɲna ta «inda skwi» ka skwa ta diɲlay sɛlani kɛ'a ya nɛ, nda tsala. Had tsa mndu ta vɛɲɛta mbraku ta ghɛɲa inda skwi ya mida wa. ²⁸ Tahula niɲta Lazglafta Da ta inda skwi ka skwa ta diɲlay sɛlani, hanaganata zwanj ta ghɛɲ mista tsa mndu ta vɛɲɛta tsa mbraku ta ghɛɲa inda skwi ya, kada nzakwa Lazglafta Da ta ghɛɲa inda skwi nekwnekw, nda mndu tani.

²⁹ Ka mantsa a tsi wu, nu ta psɛ gwal ta magafta batem da mnaka gwal nda rwa na? Ka si walaɲta a gwal nda rwa ta sli'agapta ya wu katsi, ɲaw ta maga hɛɲ ta batem da mnaka taɲ na? ³⁰ Ka sli'agapta a mnduha ma mtaku wu katsi ni, ɲaw ta dza'a aɲni tawa hɛak inda fitik? ³¹ Gita re mahtsim a na, mtaku ta kzla i'i. Kahwathwata ta mnaghunata yu zwanama, ta gherɛaku yu ta kaghuni ta ghɛɲa slna maga mghama mu Yesu Kristi. ³² Ka tsa wu-dawuda yu nda nimitakha ma luwa Afisus ya, ka nghanatɛ mnda sɛla tsi kwerɲkwerɲ katsi ni, nahgani kataf tsi ta i'i na? Ka si had sli'agapta ma mtaku wu katsi, manda va ya ta mnɛ sanlaha nɛ, «zamaza, samasa, ya wya dza'a rwurwa† mu mahtsim ya,» ka hɛɲ. ³³ Dasuwa ka kuni, ma nanɛ kuni ta ghɛɲa ghuni, ya «ksa nzaku nda ghwadaka mnduha nɛ, ta ɛadzay ta mndu.» ³⁴ Vraganaghawa vra ta ghɛɲa ghuni manda ya ta raku. Ma walaɲ kuni ta maga dmaku, ya sna a sanlaha mataba ghuni ta Lazglafta wa. Aya hula ka i'i tada!

Kinawu ka gwal nda rwa dza'a sli'agapta?

³⁵ «Ka waya ka skwi dza'a daway sani ma mndu kazlay: Waka gwal ta rwuta dza'a sli'agapta na? Nda wani ma slu'uvgha dza'a sli'agapta hɛɲ na kɛ'a?» ³⁶ Rghargha vgha na! Sna a ka kazlay: Had skwi ta slɛgadata ka ta dyafta ka ta rwa a tsi wu kɛ'a ra? ³⁷ Skwi ta slgadata ka nɛ, kuzunani a wa, hyani ya, dɛr mɛ hya tsi dɛr mɛ sana hulfa a tsi. ³⁸ ɲa vɛɲta Lazglafta manda ya ta kumay tsi ta kuzun ɲa dɛr wati ma skwi slɛgadata ka. Kuzun ya ta ksanavata ta vɛɲta tsi.

³⁹ Inda skwi ta hafu nɛ, ndaghɛɲani ndaghɛɲani slu'u vgha taɲ: Ndaghɛɲani slu'u vgha mndu, ndaghɛɲani slu'u vgha skwiha

fwad fwad sɛla mista taɲ. Ndaghɛɲani ɲa zarakha, ndaghɛɲani ɲa klipiha.

⁴⁰ Ndaghɛɲani tsatsatɛ skwiha ta luwa, ndaghɛɲani tsatsatɛ skwiha ta hadik. Ndaghɛɲani wɛakwa skwiha ta luwa, ndaghɛɲani wɛakwa skwiha ta hadik. ⁴¹ Ndaghɛɲani wɛakwa fitik, ndaghɛɲani wɛakwa tili. Ndaghɛɲani wɛakwa tekwatsa. Ta dgavadga wɛakwa sana tekwatsa nda sani guli.

⁴² Manda va tsaya dza'a nzakwa tsi nda gwal dza'a sli'agapta ma mtaku guli. Slu'uvgha lamɛ lu da hadik nɛ, ɲa rwutani. Slu'uvgha dza'a sli'agapta nɛ rwavata a wa. ⁴³ Ka ghwadaka skwi vzadata lu da hadik, sli'agaptani ya nɛ, nda glaku tida. Nda raghwa ta vzadatɛ lu, ta sli'agaptɛ tsi nɛ, mbrumbra katakata. ⁴⁴ Ka slu'uvgha mnda sɛla nzakwani ta lamtɛ lu, ma sli'agaptani mbɛdanafɛmbɛda Sulkum ta vghani. Ka si mamu slu'uvgha mnda sɛla ya nɛ, mamu slu'uvgha ta vlɛ Sulkum ya guli. ⁴⁵ Manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta na: «Adamu taɲtaɲa mnda sɛla vuslanam Lazglafta ta hafu». Mahisa Adamu ta nzakway ka Kristi ya nɛ, ta luwa saha tsatsi, tsatsi ta vla hafu‡ ɲa mnduha. ⁴⁶ Tsa ka Sulkum ya a taɲtaɲani wu, tsa ka mnda sɛla yeya, kada saha tsa ka Sulkum ya. ⁴⁷ Tsa taɲtaɲa mndu tsagap lu ma hadik ya nɛ, ɲa hadik tsa, sa ta luwa tsa ka mahis ya. ⁴⁸ Manda nzakwa tsaya ka hadik ya nɛ, ɲa hadik tsaha ya guli. Manda nzakwa tsaya ka ɲa luwa ya nɛ, ɲa luwa tsaha ya guli. ⁴⁹ Manda tsa klafta mu ta yakwa tsa ɲa hadik ya nɛ, manda va tsaya dza'a klafta mu ta yakwa tsa ta luwa ya guli.

⁵⁰ Zwanama da, nana skwi ta mnɛ yu na nɛ, had slu'uvgha nda us dza'a lavɛɲta lami da ga Mgham Lazglafta wa. Had ya ta rwuta dza'a za hɛga ya kul rwuta guli wa.

⁵¹ Wana yu dza'a maraghunatɛ difatɛ skwi maridɛɲ Lazglafta. Demdem a mu dza'a rwuta wu, ama demdem mu dza'a mbɛdavafta. ⁵² Gi hadahada dza'a mbɛdavafta mu manda kulitsa iri vyar lu ta kdavakta vyatɛ duli. Vyata lu ta tsa duli ya nɛ, gi sli'agapta gwal nda rwa tsa nda slu'uvgha ya kul rwavata, ta mbɛdavaftɛ amu guli. ⁵³ Manda va tsaya nɛ, nda nza tkwe' ka mbɛdapta na slu'uvgha mu ta rwaku na, nda ya kul rwavata, ɲa mbɛdaptɛ na ta mtaku na, nda ya kul mtavata. ⁵⁴ Tahula mbɛdapta lu ta na vgha ta rwaku na nda ya kul rwavata, mbɛdapha lu ta na ta mtaku na nda ya kul mtavata ya, tsaya dzatɛ ghɛɲa skwi nda vinda ma gwada Lazglafta ta mnay kazlay: Ndunda lu ta mtaku, zaza lu ta ghwa tida kɛ'a ya.

* 15:27 Ngha ta Zabura 110:1. † 15:32 Ngha ta Isaya 22:13. ‡ 15:45 Ngha ta Zrafta 2:7. § 15:55 Ngha ta Isaya 25:8, Huseya 13:14.

⁵⁵ «Wura! Ga zatá ghwa gha kay tama mtaku? Wura!

Ga gurma gha kay tama mtaku?»

⁵⁶ Dmaku ná, gurma mtaku ya. Fatá zlahu ta vlanjta mbraku ta dmaku. ⁵⁷ Rfamarnya ta Lazglafta ta vlamatá za ghwa nda ma Mghama mu Yesu Kristi!

⁵⁸ Mantsa tama zwanama dá gwal ta dvu yu, dihavawa diha, ma gigdáva kuni, lawala ta kəma ta kəma nda slna Mgham Lazglafta, ya had' visa ghuni dza' a nzata ka mbalay da Mgham Lazglafta wa.

16

Tskaftá tsemi na zwanama ma Ursalima

¹ Taghəna skwi ta nghaghanaghatá tska skwi na vlay na mnduha Lazglafta ma luwa Ursalima ya, magawamaga kaghuni guli manda va ya mnanaf yu ta Igliz ta hadika Galat. ² Innda dəmas, ka faghuta innda kaghuni ta tsemi mintgha ghuni tafta skwi ya ta mutsafta kuni, da laghu lu kzla i'i kada tskay. ³ Lagha dá dazlay ya, na vivindafta dá ta delewer na ghunafta dá ta mnduha dza' a zabapta kaghuni na kla tsa skwi dza' a tskafta kuni ya da luwa Ursalima. ⁴ Ala ka nda nza tsi na dza' a vərda i'i katək má, gway tanj ta vgha tsa kawadaga nda i'.

Skwi ta kumə Pwal ta magay

⁵ Dza' a labla yu ta hadika Mekaduniya, hada dza' a sli' afta yu ka labə da nghaghunaghata. ⁶ Kawaka skwi ná, dza' a hanavahana yu da kaghuni, ka dza' a zə hada a yu ta fwak, na pghay ghuni ta i' i da innda vli ta dza' a yu. ⁷ Va a yu ta nghadaghata zekw da kaghuni dazlay wa. Ta kumay yu ta hanavata tsəbakw da kaghuni ta graftá yu, ka nda dvay Mgham Lazglafta tsi.

⁸ Ama dza' a nzata hadna yu ma luwa Afisus har ka sagha fitika Pentekwat*, ⁹ kabga gunihaguna Lazglafta ta watgha buwanj na magatá nərma slna, anj mndani nda ndəgha ghumaha ta lmu nda i'.

¹⁰ Ka bhadaghađha Timute da kaghuni katsi, ka tsafaranafta kuni ta vgha yaha nzata nda zlənj mataba ghuni, kabga ta magay ta slna Mgham Lazglafta manda na dá.

¹¹ Yaha dər wa da hərtətata, ka pghafta kuni nda zdaku ka sagha tsi da i' i, kabga ta kzlaykzlay nni hadna nda zwanama.

¹² Ya manda zwanama mu Apwalus ya ná, ndəbanandəba yu ta dzvu katakata má na laba tanj nda zwanama da nghaghunaghata, ama ndanana a kumafta maya tsatsi ta labə wu, dza' a labla ma fitik ya da mutsafta tsi.

Vlatá hidaku nda ga zgu

¹³ Nzawanza hzleja, ka dihavata kuni ma zlgħay nda njuduf, yaha kuni da zlənj, ka

mbra kuni ta vgha. ¹⁴ Ma innda skwi ta magə kuni, ka maga kuni nda dvutá kuni.

¹⁵ Zwanama dá, nda sna kaghuni ta Stefanas nda gwal ga tanj tani, hahənj tanjana gwal ta zlgħaftá Yesu Kristi ta hadika Akaya, ka fata hənj ta ghəna tanj na maganatá slna ta mnduha Lazglafta. Tsaya ta kəl yu ka mnaghunata kazlay: ¹⁶ Snavasna ta gwada da mndərga tsa mnduha ya, nda ya da innda gwal ta maga mndərga tsa nani slna ya kə'a.

¹⁷ Ta rfu yu katakata nda sagha i Stefanas nda Fwartunatus nda Akaykus da nghadighata. Nghay dá ta hənj ná, manda skwi kaghuni demdəm ya ka yu ta nghay, ¹⁸ kabga ləihaləba hənj ta njudufa dá nda na ghuni tani. Mndərga tsahaya ma mnduha ná, dina vla glaku na tanj.

¹⁹ Ta ga zgu Igliz ta hadika Asiya na ghuni. Ta ga zgu i Akilas nda Priskila nda Igliz ma həga ga tanj tani na ghuni katakata, ma hga Mgham Yesu. ²⁰ Ta ga zgu innda zwanama na ghuni.

Ka gaguvta kuni ta zgu hmətət mataba ghuni sani nda sani.

²¹ I' i Pwal ta vindaghunaftá na ga zgu na nda dzva dá.

²² Innda mndu kul dva Mgham Yesu ná, ka nza tsi ka mndu nda ksi' a.

Maranata!† (Mghama nni ta sagha!)

²³ Ka nza zdakatahuda Mgham Yesu nda kaghuni.

²⁴ Dvudva yu ta kaghuni demdəm nda njudufa dá ma ndi'atá vgha mu nda Yesu Kristi.

* 16:8 Ngha ta Slna gwal ghunay 2:1. † 16:22 Maranata: Manda mnay kazlay: Mghama nni ta sagha kə'a ya, nda gwada Grek.

Mahisa tsghatá lwa Pwal ŋa 2 La Kwareŋt

Ga zgu

¹ I'i Pwal zbp Lazglafta ŋa nzaku ka mnda ghunay Yesu Kristi ta vindaghunaftá na delewer na. Kawadaga ŋni nda zwanjama Timute. Ta ga zgu ŋni ŋa kaghuni Igliza Lazglafta ma luwa Kwareŋt, nda ya ŋa inda gwal zlgħay nda ŋuđuf ta kuraghuta kwakwara hadika Akaya tani.

² Ka vlaghunavla Lazglafta nda Mghama mu Yesu Kristi ta zđakatahudani nda zđakwani.

Rfay Pwal ta Lazglafta

³ Rfamarfa ta Lazglafta Dani ma Mghama mu Yesu Kristi. Dagala tawa hidahida da tsa Lazglafta ya. Tsa Lazglafta ta gđata* ta l6a ŋuđuf ŋa mu ya. ⁴ Tsatsi ta l6a ŋuđuf ŋaŋni ma inda ghuya daŋwa ŋni. Nda tsa l6a ŋuđuf ta vlanjata tsi ya, ta laviŋta aŋni ta l6anata ŋuđuf ta sanlaha ta ghuya daŋwa guli.

⁵ Manda va tsa ghuyta Kristi ta daŋwa katakata ya ta ghuya aŋni guli. Lazglafta guli ná, ta l6aŋna l6a ta ŋuđuf katakata nda ma Kristi. ⁶ Ka ta ghuyay aŋni ta daŋwa katsi ná, ŋa l6aghunata ŋuđuf, nda ya ŋa mbakwa ghuni nzakwani. Ka si vlanjavla Lazglafta ta l6a ŋuđuf ta aŋni ná, nda nza ŋa l6aghunata ŋuđuf ta kaghuni guli, dza'a kəl kuni ka mutsaftá mbrakwa su'a ghuya daŋwa mndarga va tsa ŋa aŋni ta ghuyay ya ⁷ Grafgra aŋni kazlay: Nda diha kuni ta tva Lazglafta kə'a. Nda gwa mu ma ghuya daŋwaha. Ka l6aghuna l6a Lazglafta ta ŋuđuf manda ya ta l6aŋnata tsi ta ŋa aŋni ya guli.

⁸ Aŋi zwanama, va a aŋni ta kwalaghuni kul snantá ghuya daŋwa ghuyə ŋni katakata ta hadika Asiya wa. Fərtufəta tsa ghuya daŋwa ya ka malaghuta mbrakwa ŋni. Graf a aŋni kazlay: Si ta dza'a nzanza ŋni da hafu kə'a wa.† ⁹ Manda va tsaya ná, nda fa aŋni ŋa rwiŋta ka aŋni sizlay. Tsaw Lazglafta ta fata mantsa ŋa maraŋta kazlay: Ta mbrakwa ŋni a fafta ŋni ta ghəŋa ŋni wu kə'a. Ta Lazglafta ta sli'aganaptá mndu ma mtaku fafta ŋni ta ghəŋ. ¹⁰ Tsatsi ta klaptá aŋni ma mndarga tsa ghwadaka mtaku ya. Tsatsi dza'a klanjapta mida guli. Ta tsatsi fatá ghəŋa ŋni ŋa klaptá aŋni dazlay guli. ¹¹ Ka kata kuni ta aŋni nda maga du'a. Ka nda ndəgha gwal ta maga du'a da Lazglafta ta ghəŋa aŋni katsi ná, dza'a nda ndəgha gwal dza'a rfu ta ghəŋani guli tsu'afər Lazglafta ta tsa du'a tan ya.

Mbadapta Pwal ta vli si dza'a sli'i tsi

¹² Skwi ya ta vlanjnatá tsafara vgha ná, nzuvusnza ŋni ta nzaku dīna nda inda mnduha ka ŋni ta đaslay ma ghəŋa ŋni. Katkatani mataba nzaku ya nzuvus mu nda kaghuni. Nzunza ŋni ta tsa nzaku ya ndə'ets nda hanatá ghəŋ manda ya vlanjna Lazglafta. Manda ya ta kumə dífla slu'uvgha a nza ŋni ta tsa nzaku ya wu, ama Lazglafta ta katanjnatá nda zđakatahudani. ¹³⁻¹⁴ Skwi ta vindaghunafta aŋni ná, skwi ya ŋa dzanjasta ghuni ŋa snantá ghuni ya. Ki'a nda ki'a yeya skwi snaj kuni ndanana mndani, ta graftá ŋni ná, dza'a nda sna kuni ta inda skwi dazlay. Skwa tsafarakwa ghuni aŋni, manda ya dza'a nzaku kaghuni ka skwa tsafarakwa aŋni bađu vragata dza'a vragata Mgham Yesu.

¹⁵ Grafgra yu mantsa ya nzakwani kə'a, kəl yu ka kuma si lagha da kaghuni karaku, ŋa mutsaghunaftá zđaku his sala. ¹⁶ Nda da kaghuni má dza'a laba yu ta sli'i yu ka dza'a ta hadika Mekaduniya, má ŋa vragapta da nda da kaghuni guli ta sabə yu†. Má ŋa katihata nda dza'a ta hadika Zudiya, sew labə a yu wa. ¹⁷ Mataba tsaya ná, sna a yu ta skwi ta ndanu yu wu ka kaghuni ra? Ari tsa ndanə ndana yu ya ná, ndana slu'uvgha ya a ka kaghuni ta gray, ŋa mnay da kazlay: Aŋi, a' mantsa a kay guli wu kə'a nda va tsa skwa turtuk ya na? ¹⁸ Manda va tsa nzakwa Lazglafta ka mndu tđukwa ya ná, manda va tsaya tsa gwada mnaghuna aŋni ya. Nza a tsa gwada mna ghuna aŋni ya ka «aŋi,» a' «mantsa a kay guli wu» kə'a ta va tsa skwa turtuk ya wu, ¹⁹ kabga ma mnaghunata ŋni, i Silas nda Timute nda vərda i'i ta gwada ta Yesu Kristi Zwanjə Lazglafta ná, mnay kazlay: Aŋi, a' mantsa a kay guli wu kə'a ta va tsa skwa turtuk ya a mnə aŋni wa. Aŋi, ŋa tsatsi ta mnay inda fitik. ²⁰ Nda ma tsatsi ta mna Lazglafta ta «aŋi» nda inda skwi tamaf tsi ta imi ta sləməŋ. Tsaya ta kəl amu ka mnay nda ma Yesu Kristi kazlay: Mantsa ya nzakwani kə'a, ŋa vlanjta glaku ta Lazglafta. ²¹ Tsatsi ta dihanjnatá nda kaghuni tani ma Yesu Kristi, tsatsi ta zabaptá amu, ²² ka tahamaftá tsi ta njizla ŋa maraŋtá kazlay: Njani amu kə'a. Tsaya ta nzakway ka Sulkum nda ghu6a famam tsi ma ŋuđufa mu ŋa gramaftá skwiha dīnadīna dza'a tsi magay ŋa mu dazlay.

²³ Takma Lazglafta ta mnaghunata yu. Yaha yu da gurdaghunaftá ŋuđufa ghuni ka yu kwal yu kul vrəgladapta da luwa Kwareŋt. ²⁴ Kumay ŋni ta faghunaghatá zlabak ta ghəŋa zlgħay nda ŋuđufa ghuni a wu, ta maga slna mu ka skwa turtuk, ŋa zđavafta ŋuđufa ghuni, kabga nda diha kuni ma zlgħay nda ŋuđuf.

* 1:3 Isaya 40:1 nda Zabura 94:19. † 1:8 Gray nda 1 La Kwareŋt 15:32. ‡ 1:16 Ngha ta Slna gwal ghunay 19:21.

2

¹ Skwi kura yu ná, haɗ yu dza'a vrəgladapta da kaghuni, da gurdəglaghunafta yu ta ɲuɗufa ghuni wa. ² Ka gurdəghunafgurda yu ta ɲuɗufa ghuni ya ní, wa dza'a zɗidiftá ɲuɗuf ta i'i tama, tsa kaghuni má dza'a ɲraghunafta yu ta ɲuɗuf ya a wu ra? ³ Skwi kəl yu ka vindaghunaftá tsa ɗelewer ya ná, va a yu ta laba ɗa slanaghatá mnduha má dza'a zɗidiftá ɲuɗuf mazlay ná, ɲa ɲeridiftá ɲuɗuf wa. Grafgra yu kazlay: Ka ta rfu yu ná, dza'a rfu inda kaghuni guli kə'a. ⁴ Ta vində yu ta tsa ɗelewer ya ɲa ghuni ná, nda ghuya ghəɲa ɗa, gurdə gurdə ɲuɗufa ɗa katakata, ima taw ta ira ɗa. ɲa ɲraghunaftá ɲuɗufa ghuni a vindaghunafta yu wa. ɗina ka snaɲta ghuni ta ɗva kaghuni ya ɗvaf yu kahwathwata.

Plinista Pwal ta dmakwa mndu ya ta razanafta

⁵ ɲranafta mndu ta ɲuɗuf ta mnduha ná, i'i a ɲridif tsi wu, kaghuni demdem ya, ɗar má kaghuni demdem a tsi. Tsaw wa a yu ta fartiɲtá gwada ta ghəɲani wa. ⁶ Tsa dvanaghata dvanagha ndəghata sanlaha mataba ghuni ta tsa mndu ya ná, prak tsaya. ⁷ Ndanana, pliniswapla ta dmakwani, ka vla kuni ta mbraku ɲani, yaha ɲuɗufani da ɲruta ka malaghutá mbrakwani. ⁸ Wyawa dzvu maranəwamara ta ɗvu kahwathwata. ⁹ ɲa dzəgha kaghuni vindaghunafta yu ta na ɗelewer na guli, kabga ta kumay yu ta snaɲta, ka ta snərsna a kuni ta inda skwi ta mnaghunata yu. ¹⁰ Ka plinispla kuni ta dmakwa mndu ná, i'i guli ná, plinispla yu. ɗəmakwa mndu ya plinis yu, ka si mamu dmaku ɲa play ná, plinispla yu kabga kaghuni, nda ngha Kristi guli. ¹¹ kada kwala halaway zata ghwa ta amu, kabga nda sna amu ɗinadina ta hidakwani.

Nzakwa Pwal ma luwa Truwas

¹² Sli'afslí'a yu ka laghwi da luwa Truwas da mna Lfida Gwada ta ghəɲa Yesu Kristi. Manda ɓhadaghata ɗa, kə'a ka yu ná, məd tadípta Mgham Yesu ta tvi ɗinadina ɲa mna gwada hada. ¹³ Nziya nza tsi, tsə'amma ghəɲa ɗa, kabga slanagha a yu ta zwanama ɗa Titus hada wu, kəl yu ka mnay ka nzata kuni ɗughwana kə'a nda hən, ka sli'afsta ka zlanɲta gwal ma luwa Truwas ka laghu yu ta hadika Mekaduniya.

Zatá ghwa Yesu Kristi

¹⁴ Rfu da Lazglafta! Tsatsi ta vlanɲatá za ghwa inda fitik ma Kristi. Klafkla ta aɲni ɲa mnanɲta Kristi ma inda vli. Nda nza aɲni manda urdi zɗa vɛrtikika ta pusata lu. ¹⁵ Manda va tsaya, nda nza aɲni manda urdi zɗa vɛrtikatani klaf Kristi ka vlanɲatá

Lazglafta. Tsa urdi ya ná, nda nza ka ɲa gwal ta mutsa mbaku, nda gwal ta zadɲntá ghəɲa taɲ tani. ¹⁶ Ka ɲa gwal ta mutsa mbaku ná, zɗa tsa vɛrtikatani ya, ta vlanɲla Lazglafta ta hafu ta hən. Ka ɲa gwal ta zadɲntá ghəɲa taɲ guli ná, zɗa a tsa vɛrtikatani ya wu, ta klanakkla ta mtaku ta hən. Wa ya prak ka magaftá tsa slna ya tama? ¹⁷ Aɲni ná, nza a aɲni manda hamata sanlaha ta za huda taɲ ta gwada Lazglafta wa. Lazglafta ta ghunafta aɲni, kahwathwata ta mnə aɲni ma Kristi ta kəma Lazglafta.

3

Gwal maga slna ma lfida dzratawi

¹ Ta dza'a zlrə nda zlra ɲni ta ghuba ghəɲa ɲni ra? ɗelewera lagha maranɲta ghəɲa ɲni da kaghuni ta zbə ɲni re, ari mamu a ɗelewer ta zbə ɲni da kaghuni ɲa mara ghəɲa ɲni manda ya ta magə sanlaha na? ² Vəɗɗa kaghuni tsa ɗelewer maranɲta ghəɲa ɲni ya vindam Kristi ma ɲuɗufa ɲni, snaɲ lu, ta dzanə inda mnduha. ³ Manda va tsaya nzakwani, kaghuni tsa ɗelewer vindam Kristi ka tsghafta nda ma dzva ɲni ya. Nda ima vindi a vindafta tsi wu, nda Sulkuma Lazglafta nda hafu mida vindafta tsi. Ta klam* a vindafta tsi guli wu, ma ɲuɗufa mnda səla vindamta tsi.

⁴ Kəl ɲni ka mnay kazlay: Vindata ɗelewera Kristi kuni kə'a ná, kabga Yesu Kristi ta gramafsta mantsa ya nzakwani kə'a ta kəma Lazglafta. ⁵ Nda sna aɲni kazlay: Slaghu a aɲni ka ghəɲa ɲni ka maga tsa slna ya wu kə'a. Lazglafta ta vlanɲatá mbrakwa magay. ⁶ Tsatsi ta vlanɲatá mbrakwa nzaku ka gwal maganata slna ɲa mnay ɲa mnduha ta Lfida dzratawi dzraf tsi. Tsa lfida dzratawi ya ná, sladaf a ta zlahu vindaf lu ghalya ya wa. Ta Sulkum nda ghu6a sladafsta tsi. Tsa vindata zlahu ghalya ya ná, ta hla mnduha da mtaku. Sulkum nda ghu6a ya ná, ta hla mnduha da hafu.

⁷ Ghalya, ta klam vindafta lu ta tsa zlahu ya, ka magə Musa ta slna tsa zlahu ta kla mndu da mtaku ya. Kulam nda tsaya ná, ta vlanɲla tsa slna ya ta glaku. Lavin a la Isra'ila ta nghu† da kumani wu, kabga ta wudaku kumani katakata. Tsaw, ɲa nzɗavata a tsa wudakwani ya wa. ⁸ Haɗ slna Sulkum nda ghu6a dza'a malaghutá glaku ka tsaya tama rki? ⁹ Ka si tsa slna zlahu ta hla mnduha da mtaku ya, mamu glakwani ya ní, tsa slna Sulkum ta nanaftá mndu tɗukwa ya guli, malaghumala ɲani glaku piyw! ¹⁰ Tsaya tama ná, da na glaku ta malaghuta piyw ndanana ná, haɗ tsa glaku ghalya ya ta mnaku wa. ¹¹ Ka si

* 3:3 Ngha ta Sabi 24:12. Ngha ta Irmia 31:33, nda Izekiyel 11:19, 36:26-27. † 3:7 Ngha ta Sabi 34:29-35.

tsa dza'a kwal kul nzdavata ya mamu glakwani ya, malaghumala na dza'a nzaku na kdekedzen na tama.

¹² Had sana skwi dza'a nni difay ma tsa gwadaha ya wu, kabga nda sna anji kazlay: Manda tsaya nzakwa tsa skwiha ya ka'a. ¹³ Manda Musa ta bukwanaghuta kuma nda lgut yaha la Isra'ila nghanja htaakwa tsa glaku ya ma kumani ya a anji wa. ¹⁴ Tujujwa ghaja la Isra'ila. Ha gita, laviya a hani ta snanja tsa kahwathwata ya ta dzanja hani ta tsa dzratawi na ghalya ya wa. Ta klini a lu ta tsa lgut ya wu kabga laviya a lu wu, ba mndu nda ndi'ata vghani nda Kristi kwenkwen. ¹⁵ Kulam gita, ta dzanja hani ta tsa zlahi Musa ya na, manda skwi bukwanaf tsa lgut ya ta nuduf ta hani a hani. ¹⁶ Ama manda skwi ya na vinda: «Inda mbadaghuta mndu ta vgha tvə Mgham Yesu ya na, dadaghuta tsa lgut† ya.»

¹⁷ Mgham Yesu na, Sulkum ya. Ma val hada Sulkuma Mgham Yesu guli na, nda pla vgha mnduha. ¹⁸ Amu demdem, bukwa a kuma mu wa. Manda dalagar ya ta wudakwa glakwa Mgham Yesu ta amu. Mgham Yesu ta nzakway ka Sulkum ya ta mbadanafta ka nanafta manda va tsatsi, ka kla amu ta kama ta kama ma tsa glakwani ta malaghuta ya.

4

Ghuyama danja kawadaga nda Kristi

¹ Lazglafta ta fanamta tsa slna ya ma zdakwani, tsaya ta kwal nni kul rwa malandugu. ² Had ta nana vgha nda ghwadaka skwiha ta magə lu ma difa ma difa, ta pgha hula na mndu wa. Nana a anji ta mndu wu, had anji ta mbadanafta gwada Lazglafta wa. Katak na, kahwathwatani na anji ta mniginta banluwa. Mantsa ya dza'a kel inda mndu ka dasla kahwathwata nni ma nudufani ta kama Lazglafta. ³ Ka nda difa na Lfida Gwada ta mnə nni na katsi na, da gwal ta zadinta ghaja tanj nzakwa tsi nda difa. ⁴ Sna a hani ta na Lfida Gwada ta mnə anji na wu, kabga hanafha Lazglafta na ghaja hadik na ta nudufa tanj, na kwala tanj kul nghanja tsa tsuwadak ta tsuwadaka hani, ta sabi ma Lfida Gwada ta ghaja glakwa Yesu Kristi ya. Tsa Yesu Kristi ya na, ka guram nda Lazglafta. ⁵ Ta mnə anji ta tsa Lfida Gwada ya na, gwada ta ghaja anji a ta mnə nni wa. Gwada ta Kristi ta nzakway ka Mgham na anji ta mnay. Anji, gwal ksaghunata slna anji, kabga nzakwa nni mista Yesu. ⁶ Ka Lazglafta mnata ma fitika zlaganaptani ta ghaja hadik na: «Ka tsuwadaka tsuwadak ta vli ma grusi*,» ka'a. Va tsa Lazglafta ya ta tsuwadakanaf† vli ma

nudufa nni na tsuwadaka mnduha, na snanjanja ta glakwa Lazglafta nda ma kuma Yesu Kristi.

⁷ Bəzleghwa tsaf lu nda rbiel anji, ta kla tsa nərma kntwa gadghal ya. Kel tsi ka nzakway mantsa ya na, Lazglafta ta mbranaghata maga inda skwi, anji a wa. ⁸ Dagala danja ta ghujanapta lu, kulam nda tsaya, kdanja a wa. Dəganja nni ta ghani badu masani, ta hla a ghaja nni tida wa. ⁹ Ganjapha lu ta iri, ta zlanja a Lazglafta wa. Nujnusha lu ta ima zgi, ta klap a lu ta hafu ma anji wa. ¹⁰ Ta wa hadak nni inda fitik manda va tsa maganata Yesu ya, kada maravata nzakwa Yesu guli ma vgha nni. ¹¹ Ma inda na anji ma nzaku na, ta wa hadak nni ta ghaja gwada ta Yesu, kada maravata nzakwa Yesu ma na nanji ma sluvgha ta mtaku na. ¹² Mantsa ya na, nzaku ta wa hadak na anji, nzakwa ghuni nda hafu na kaghuni.

¹³ Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na: «Zlghafzigha yu ta gwada ta ghaja Lazglafta kel yu ka gwaday†.» Anji guli na, zlghafzigha anji ta Lazglafta manda va tsaya, ta kel anji guli ka mna gwadani. ¹⁴ Nda sna anji kazlay: Sli'aganapsli'a Lazglafta ta Mgham Yesu ma mtaku ka'a. Tsatsi guli dza'a sli'aganapta ma mtaku, kabga nda ndi'a vgha nni nda Yesu. Na hladamaghatani demdem ta kamani. ¹⁵ Inda tsa skwiha ta magaku ya na, na kata kaghuni nzakwani, na sga sli'adamta mnduha mutsafa zdakatahuda Lazglafta. Mantsa tama, dza'a nda ndagha mnduha na rfa Lazglafta nda ya na zlezlvay guli.

Fafta ghanyeya skwi ma ghaja mu

¹⁶ Tsaya ta kwal malandugwa nni rwavata. Dər ma ta htaku nda hta vgha mu ma ki'a ma ki'a mndani na, ta lfidaku nda lfida vgha mu inda fitik ma Sulkum. ¹⁷ Skwi ta kumə yu ta mnay na, ki'a yeya na ghuya danja ta ghuyə mu ndanana ka tsa glaku dagala na kdekedzen ta payamata tsa ghuya danja ya ta tvi na mutsay ya. ¹⁸ Fafta skwi kul nghanja iri amu ta ghani, ta skwi ya nghanja iri a wu. Skwi ya ta ngha iri na, had ta gdavata wu, skwi kul nghanja iri yeya ta gdavata na kdekedzen.

5

¹ Nda sna mu kazlay: Ka zlinzla lu ta na dumbi ta nzaku mu mida na katsi na, dza'a bamaf ba Lazglafta ta sana hoga ta luwa ka'a. Ta ghaja vgha mu dza'a vlamata Lazglafta na kdekedzen ta luwa ya ta gwada yu ta tsa gwada ya. ² Ta na ghaja hadik na, ta ksamata ka mamay katakata na tsa hoga mu ta luwa, ka vgha mu dza'a nzakway ka

lfid ya. Ta gama ta n̄aɗa ghəŋ nda taw nda taw. Ta dar má sudídiva Lazglafta 6a, ka mu ta mnay. ³ Ka sudavamasuɗa lu katsi ná, haɗ sulkuma vgha mu dza'a nzaku manda skwi ka fardi'u wa. ⁴ Ka tata nzaku mu ma na dumbi mida mu ta na ghəŋa haɗik na katsi ná, tata n̄aɗa ghəŋ mu manda skwi famagha lu ta skwa ndəgaku. Kumay mu ta dgamata nda na vgha mu ta ghəŋa haɗik na a wu, ama ka sudavamata lu nda tsa ta luwa ya, ka bukwaŋta tsa nda hafu ŋa kəkəkəzɛŋ ya ta tsa ta mtaku ya. ⁵ Lazglafta kaghəŋani ta payaftá amu ŋa mbəɗamafata mantsa ya. Vlamavla ta Sulkumani guli ŋa gramafá skwiha dza'a tsi magay ta kəma.

⁶ Tsaya tama, ta kəl mu ka nzata nda fata ghəŋ inda fitik. Aŋ mndani nda sna mu kazlay: Ka ta ma na vgha mu ta na ghəŋa haɗik na mu katsi ná, ta di'ŋ mu nda həga mu ya da Mgham Yesu kə'a. ⁷ Ta ngha a mu nda iri karaku wa, nzakwa zlgħay nda ŋuɗuf ta n̄ə mu. ⁸ Manda va tsaya ná, nda fa ghəŋa mu dar. Ta kumay mu ta sli'apta ma na slu'uvgha na ka nzata kawadaga nda Mgham Yesu. ⁹ Dər má ta tata ghəŋa haɗik mu, dər má ta luwa a mu ná, zɗəganata mu skwi kumaf maya amu. ¹⁰ Inda amu demdem ná, dza'a laghala mu ta kama Kristi ŋa tsamaghatá guma, ŋa zlgħay inda mndu ta nisəla slnani ya maga tsi ma nzakwani ta ghəŋa haɗik. Ka ɗina slnani maga tsi, dza'a zlgħay ta nisəlani, ka ɗina a slnani maga tsi wu dza'a zlgħay ta nisəlani guli.

Nda ma Kristi slərbapta Lazglafta ta zughu nda amu

¹¹ Ya wya nda sna amu ta skwi ta hgə lu ka zləŋa Mgham Yesu ya, tsaya ta kəl aŋni ka ŋavata ka kasaktá ghəŋa mnduha. Nda sna Lazglafta ta aŋni dar, ta grafta aŋni guli ná, nda sna kaghuni ma ŋuɗufa ghuni ta aŋni. ¹² Ghubargəltá ghəŋa ŋni a ŋa aŋni ta ghubargəltá da kaghuni wa. Maragħunatá tvi dza'a kəl kuni ka ghuba aŋni ŋa aŋni ta maragħunata, ŋa snan̄ta ghuni ta hanaftawi ta gwal ghubaku nda skwa wa iri, ka zlan̄ta ya ma ŋuɗuf. ¹³ Rgha həŋ ka kaghuni mantsa ta mnə sanlaha ya ra? Dər má mantsa tsi, ŋa vla glaku ŋa Lazglafta nzakwani. Ka mantsa a tsi katək wu má, ŋa kata kaghuni nzakwani. ¹⁴ Inda skwi ta magə aŋni ná, ta magay aŋni kabga nda sna aŋni ta ɗvu ya ɗvu Kristi ta aŋni. Tsaya ta tin̄wa aŋni guli ta kəma ta kəma. Grafgra aŋni guli kazlay: Mtumta Kristi ta ghəŋa inda mndu kə'a. Inda mndu guli mtumta kawadaga nda tsatsi. ¹⁵ Mtumta ta ghəŋa inda mndu, kabga yaha gwml ta nda hafu da nzaku gaghəŋgaghəŋa tan̄, ŋa nzay tan̄ ta nzaku ya ta zɗəganata. Ka ŋa tan̄ mtuta tsi, ka sli'aganaptá Lazglafta.

¹⁶ Ndanana tama ná, nghəgla a amu ta mndu manda hamata mnda səla wa. Dər má manda hamata mnda səla si ta ngha mu ta Kristi mndani ná, ndanana tama, nghəgla a amu manda tsaya wa. ¹⁷ Tsaya tama, ka si nda ndi'a vgha mndu nda Kristi katsi, nda nza ka lfida mndu. Lula tva nzaku ya si ta nzaku tsi ghalya, mbəɗavafmbəɗa ka lfidani. ¹⁸ Inda tsahaya ná, Lazglafta ta magata. Ka ghunagatá tsi ta Kristi mtay: ŋa slərbaptá zughu mataba mu nda tsatsi. Ka vlan̄natá tsi ta slna dza'a mnanatá mnduha ŋa sagha tan̄ slərbaptá zughu mataba tan̄ nda tsatsi. ¹⁹ Skwi ta mnə aŋni ná, Lazglafta ta magatá slnani nda ma Kristi ŋa slərbaptá zughu matabani nda inda mndu. Nəvɣla a ta dmakwa mnduha wa. Kəl tsi ka ghunafá aŋni ŋa dza'a mnay ŋa mnduha kazlay: Ta kumay yu ta slərbapta ɗa ta zughu nda həŋ kə'a.

²⁰ Kristi ta ghunafá aŋni ŋa kla lwa gwadani. Lazglafta kaghəŋani ta haga mnduha nda ma wa ŋni. Ma hga Kristi, ta ndəɗa dzvu yu ŋni ŋa ghuni, slərbapwa slərbə ta zughu nda Lazglafta. ²¹ Walaŋ a Yesu Kristi ta gatá dmaku wu, ka nanaftá Lazglafta ka dmaku ta ghəŋa gwadata amu, ŋa nzakwa mu ma ndi'atá vgha mu nda tsi, ka gwal tɗukwa ta wa irani.

6

¹ Ndanana ná, ta ksa slna aŋni nda Lazglafta. Kɗəkwaɗkɗək ta ndəɗa dzvu ŋni ŋa ghuni, ma ganava kuni ta masfa ta zɗakatahuda Lazglafta ya zlgħaf kuni. ² Ka Lazglafta nda mnduhani na:

«Ma fitikani snagħata yu ta tawa gha.

Ma fitik ŋa mbagħafta, kataghakata yu *»
ka'a.

Wana tsa fitik ya tama ndanana, wana tsa fitika mbaku ya tama guli ndanana.

³ Va a ŋni ta ksafata mndu ta aŋni nda dmaku ma slna ta magə ŋni wu, tsaya ta kəl ŋni ka ŋavata ka maga skwi ŋa kwal kul zləmbin̄tá mndu. ⁴ Katək ná, ta maray ŋni ta nzakwa ŋni ka gwal maganatá slna ta Lazglafta ma inda skwi ta magə ŋni. Dər ta gay lu ta iri ŋaŋni, dər ta ghuyay lu ta ɗan̄wa ŋaŋni, dər ta gigray lu ta aŋni, ta ksay ŋni ta ŋuɗuf mida. ⁵ Ta dgy lu ta aŋni, ta pghay lu ta aŋni da gamak, ta sli'anafsli'a lu ta zləɗawi ka gi dza aŋni, ta ghuyay ŋni ta ɗan̄wa ta maga slna, haɗ ŋni ta faftá hani ta iri baɗu ma sani wu, haɗ ŋni ta ɗan̄tá skwa zay guli wa. ⁶ Ta maray ŋni ta nzakwa ŋni ka gwal kul haɗ sana skwi ŋa tsanavata, ka gwal nda sna ta skwa Lazglafta, ka gwal ksa ŋuɗuf, ka gwal maga zɗaku, ka gwal nda Sulkum nda ghuɗa ma həŋ, ka gwal ta ɗvutá mndu nda ŋuɗuf turtuk. ⁷ Ka gwal ta mna vəɗɗa gwada, ka gwal nda

* 6:2 Isaya 49:8.

mbakwa Lazglafta ma hən̄. Huzla vula ɲni ma zlaɓa nda zeghwi ná, tsaya kahwathwata. ⁸ Vlan̄natá glaku ɲa sanlaha, hertətátá aɲni ɲa sanlaha. Zlazlɔva aɲni ɲa sanlaha, raza aɲni ɲa sanlaha. Ka gwal tsakalawi ta fata mnduha ta aɲni, tsaw nda kahwathwata ɲa aɲni ta mnay. ⁹ Manda gwal kul snan̄tá lu ta hən̄ ka lu ta nga aɲni, tsaw va nda sna lu ta aɲni dínadina. Mbli a yaha ya ra, ka lu ta nga aɲni, tsaw nda ndəgha mnduha ta nanaftá aɲni ka gadghəl. Mamu skwa tan̄ ra, ka lu nda aɲni, tsaw ɲa ɲni inda skwi demdem.

¹¹ Kaghuni gwal ma Kwarentj, had sana skwi dífaghuna aɲni wa, d̄vud̄va aɲni ta kaghuni katakata. ¹² Aɲni a ta kwal kul d̄vafat̄ kaghuni wu, kaghuni ta tsukwaghutá vgha ghuni tavata aɲni. ¹³ Manda gwad̄a da ɲa zwan̄ani ya gwad̄a yu ta na gwad̄a na ɲa ghuni, maran̄awamara ta d̄vafata kaghuni ta aɲni ma ɲud̄ufa ghuni guli.

Had skwi ta gyanaf̄ta tsuwad̄ak nda grusl wa

¹⁴ Ma guyə kuni ta ghən̄ kawadaga nda gwal kul zlghaftá Lazglafta. Nu ta gyanaf̄ta mndu t̄fukwa nda mndu ta maga ghwad̄aka skwi na? Nu ta gyanaf̄ta tsuwad̄ak nda grusl na? ¹⁵ Ta ghən̄a wu dza'a dzrafta i Kristi nda Halaway na? Nu ta gyanaf̄ta mnda zlgay nda ɲud̄uf nda mndu kul zlghafta na? ¹⁶ Nu ta gyanaf̄ta həga Lazglafta nda həga skwa wuyay na? Amu ná, həga Lazglafta nda hafu amu, manda ya mna tsi kazlay:

Mataba tan̄ dza'a nzamta yu ka wawaku kawadaga nda hən̄.

Ka Lazglafta tan̄ ta dza'a nzata yu, ka mnduha d̄a hahən̄ guli kə'a.

¹⁷ Tsaya kəl Lazglafta ka mnay ɲa mnduhani kazlay:

Sli'apwa sli'a mataba tan̄, ka dgaghuta kuni ta vgha nda hən̄,

ma ksən̄ kuni ta skwi kul raku,

tsaya dza'a kəl yu ka dzrafta nda kaghuni.

¹⁸ Dza'a nzakway yu ka Da ghuni, ɲa nzakwa kaghuni ka zwana d̄a nda kwagha d̄a† guli,

ka Mgham Lazglafta nda mbra kə'a ya.

7

¹ Zwanama d̄a, ya mantsa ya ka lu tamaftá imi ta sləmən̄ ya ná, sudapma ghən̄a mu ma skwi dza'a ɲriɲtá vgha mu nda ɲud̄ufa mu.

Ka kdanakta mu ta nzakwa mu hezle' ma zləɲa Lazglafta.

Rfay Pwal ta rfu

² Gunan̄nawa guna ta ɲud̄ufa ghuni. Had ya mataba ghuni magana ɲni ta ghwad̄aka skwi wu, had ya hlaghu ɲni ta səlani wu, had ya tsaghu ɲni guli wa. ³ Tsaghunaghatá guma a ta tsaghunaghata ɲni wa. Manda va tsa mnə ɲni ya ná, d̄vud̄va aɲni ta kaghuni. Dər má ɲa mtuta tsi, dər má ɲa nzaku nda hafu a tsi ná, had skwi dza'a dgamata wa. ⁴ Had yu nda mahulhula ndanu ta ghən̄a kaghuni wa. Ta ghar̄óaku yu ta kaghuni. Dər má ghuyghuya yu ta dən̄wa ná, nda ləa ɲud̄ufa d̄a, ta rfu yu.

⁵ Dər ma fitika bhadaghata ɲni da luwa Mekaduniya ná, had vgha mbi'aɲni wa. Ghuya dən̄wa dər ndiga ndiga yeya ta slan̄naghata. Gruɲnus gra mnduha, ta zləɲ ɲni ma ɲud̄uf. ⁶ Mbada Lazglafta ya ta ləa ɲud̄ufa gwal nda kəa ka ləan̄natá ɲud̄ufa ɲni ma bhadaghata Titus. ⁷ Tsa b̄hakta Titus yeya a ta ləan̄natá ɲud̄ufa ɲni wu, mnan̄namna guli ká kuni ləan̄atá ɲud̄ufani. Rusan̄naf rusa ká kuni ta kuma nghəglan̄tá i'i, ká kuni ta haga madər, ká kuni ta lmiha ta lmu kəl yu ka va rfu katakata.

⁸ Nda sna yu kazlay: Nda gur̄d̄a ɲud̄ufa ghuni ta ghən̄a tsa delewer vindaghunaf yu ya kə'a mndani, haga a yu ta madər ta ghən̄ani wa*. An̄ mndani, hagan̄haga yu ta madər ma fitik rets, nghadapər yu ta gur̄datá ɲud̄ufa ghuni ta ghən̄a tsa delewer ya. ⁹ Ndanana ná, ta rfu yu ta ghən̄a tsa delewer vindaghunaf yu ya. Taghən̄a vəl gur̄d̄aghunaf̄ta ɲud̄uf a ta rfa yu ta rfu wa. Ta rfu yu, kabga tsa gur̄datá ɲud̄ufa ghuni ya ta klaghunaktá mbədanaf̄ta ɲud̄ufa ghuni ka paya tva ghuni. Har tsa gur̄datá ɲud̄ufa ghuni ya ma ghən̄a Lazglafta. Tsaya tama, had sana dmaku magaghuna ɲni dekdek wa. ¹⁰ Gur̄datá ɲud̄uf manda ya ta kumə Lazglafta ná, ta mbədanaf̄mbəda ta ɲud̄uf ɲa mbaf̄ta, ɲa kwala lu kul haga madər. Gur̄datá ɲud̄uf manda ɲa gwal ma ghən̄a hadik ná, mtaku ta klakta tsi. ¹¹ Nghawangha ta skwi klaghunak tsa gur̄datá ɲud̄uf manda ya ta zdəganatá Lazglafta ya 6a, nghawangha ká kuni ta ɲavata ka payanata nzaku, ka tsalaptá ghən̄a ghuni mida kə'a ta husaghunata, ká kuni ta zləɲay, ká kuni ta mama nghan̄tá i'i, ká kuni ta kuma maga skwi ta zdəganatá Lazglafta, ká kuni ta fata ghən̄a ghuni ka zlahə mnda dmaku. Ma maga inda tsa skwiha ya maran̄ta kuni kazlay: Ta had kuni ma tsa skwiha ya wu kə'a.

† 6:18 Ngha ta Zlahu 26:12, nda Izekiyel 37:27, Isaya 52:11, Irmiya 31:9 nda Izekiyel 20:34, 2 Samuyel 7:14, Isaya 43:6 nda Huseya 2:1. * 7:8 Ngha ta 2 La Kwarentj 2:3.

¹² Tsa delewer vindaghunaf yu ya ná, vindaghunaf yu ta ghəŋa mndu ta gatá dmaku dər ta ghəŋa ya gana lu ta dmaku wa. Kəl yu ka vindaghunaf ná, vindaghunafvinda yu, kabga ŋa maraŋta ghuni kahwathwata ta kəma Lazglafta kazlay: Nda fa vgha ghuni ka ŋaŋni kə'a. Tsaya skwi ta ksaŋnamtá ŋuduf. ¹³ Ta ghəŋa tsa skwi ta ləaŋnatá ŋuduf ya guli ná, ta rfu ŋni katakata nğər ŋni ta rfa Titus, kabga zdənafta kaghuni demdem ta ŋuduf. ¹⁴ Ghubəŋghuba yu ta ghubakwa dā ta kaghuni ta kəmani. Ndanana tama ná, sabsa yu ma hula má dza'a ksutá i'i. Gwada ta gdata aŋni ta mnaghunata ná, kahwathwata nzakwani. Manda va tsaya guli ná, tsa ghubay ghubu ŋni ta kaghuni ta kəma Titus ya guli ná, kahwathwata nzakwani. ¹⁵ Havaptani ka tsa zləŋata zləŋa kuni, ka slavaptá kuni ka tsu'afata nda ya ka kuni fata ghəŋa ghuni ka snanata gwadani ya ná, ta sganaghassa ta yifatá kaghuni ma ŋudufani. ¹⁶ Ta rfu yu, nda fa ghəŋa dā ta kaghuni ma inda skwi.

8

Katəŋtá gwal zlgħay nda ŋudufma Ursalima

¹ Zwanama dā, ta kumay ŋni ta mnaghunata skwi maga zdəkatahuda Lazglafta mataba Igliz ta hadika Mekaduniya. ² Ma ghuya dāŋwa ya ta ghuyə həŋ katakata, ka rfu həŋ ta rfu katakata, kulam nda nzakwa taŋ dğər ka pđu, ka vlatá həŋ ta skwi dagala ŋa katəŋtá sanlaha. ³ Ka i'i ta mnaghunata ná, vlavla həŋ ka ghəŋa taŋ ta skwi manda ya klaf mbrakwa taŋ. Ka vlatá həŋ ha ka malaghuta. Ka ghəŋa taŋ sagha həŋ ⁴ da daway da aŋni ka ŋdāŋdā kazlay: Ta kumay aŋni ta nzakway tekw mataba gwal ta katəŋtá gwal zlgħay nda ŋuduf ta hadika Yahuda kə'a. ⁵ Tsa skwi vla həŋ ya ná, vlavla həŋ ka malaghutá skwi ya má si ta ndanu aŋni. Tiŋəl ghəŋa taŋ vlar həŋ ta Mgham Yesu karaku, tahula tsa guli ka tsu'afatá həŋ ta maga skwi ya ta mnanata ŋni ta həŋ, manda ya ta kuma Lazglafta. ⁶ Tsaya kəl ŋni ka ndəbanatá dzvu ta Titus ŋa labə da kđiŋtá tska tsa skwi ya da kaghuni kabga tsatsi ta zlafta. ⁷ Ma inda skwi ná, galipi kaghuni ka sanlaha. Galipi kuni ma zlgħay nda ŋuduf, ma mna gwada Lazglafta nda tvani, ma snaŋtá kahwathwata, ma ŋavata ghuni ka maga slna Lazglafta, ma dvtutá ya dvu kuni ta aŋni. Ya mantsa ya tsi ya tama, magawamaga ta tsa ŋərma slna ya nda ŋuduf turtuk.

⁸ Mbli kaghuni a ta mbli yu wu, snaghunamta snaghunam yu ya ka sanlaha ta ŋavata ka vlay. Ma tsaya guli dza'a kəl kaghuni ka maraŋta kazlay: Dvudva

kaghuni kahwathwata guli ta katəŋtá sanlaha kə'a. ⁹ Nda sna kaghuni ta zdəkatahuda Mgham Yesu Kristi. Tsatsi ná, galipi ya, ka niŋtá tsi ta ghəŋani ka pđu ŋa naghunaftá kaghuni ka gadghəl nda ma tsa pđani ya.

¹⁰ Wya skwi ta raghunata ta ndanu yu: Kđa ná, tiŋəl kaghuni ta kuratá katəŋtá gwal zlgħay nda ŋuduf ta hadika Yahuda, gi ka vlatá kuni. ¹¹ Ndanana guli ná, dīna ka kđiŋta ghuni ta tsa zdəkwa ghuni ya kura kuni ta vlay daga taŋtaŋ ya. Ka vla kuni manda ya klaf mbrakwa ghuni. ¹² Ka nda ŋuduf turtuk klafta ka ta skwi klaf mbrakwa gha ka vlata katsi ná, zdəganazda ta Lazglafta. Dawa a ta skwi kul had' da kagha wa.

¹³ Nza a kazlay: Ka klaghuta kaghuni ta ndəgaku ta ghəŋa sanlaha, ta ghuyə kaghuni ta dāŋwa kə'a wa. Ka guram ka lu, ka i'i. ¹⁴ Ndanana ná, ta mamu skwi ma dzvu da kaghuni, dīna ka katəŋta ghuni ta gwal kul had' skwi ma dzvu da həŋ. Badu pđay kaghuni ya guli, ka mamu tsi da hahəŋ ya, ŋa katay taŋ ta kaghuni. Mantsa tama, ka guram kuni. ¹⁵ Ka gwada Lazglafta na: «Fərtu a ŋa mndu ta tskanata dagala wu, htu a ŋa mndu ta tskanata kwitilkw guli wu*,» ka'a.

I Titus nda grahani

¹⁶ Ta rfaŋ ŋni ta Lazglafta ta vlarəŋtá ndanu ta Titus, ka fatá tsi ta ghəŋani ŋa katəghunata manda va ŋaŋni. ¹⁷ Tsu'aftsu'a Titus ta ndəba dzva ŋni ya ndəbana ŋni ŋa labə da kaghuni. Makđaku aŋni ka gwadganata ná, fufa tsatsi ta ghəŋani, yifuyifa ma ŋudufani, kabga dvtudva ta katəghunata. ¹⁸ Wya ŋni ta ghunadaptá sana zwaŋama kawadaga nda tsi. Tsa mndu ya ná, ta ghubay inda Igliz, kabga snaŋtani ta mnay nda tvani ta Lfidz Gwada. ¹⁹ Tsaya yeya a ta kəl ŋni ka ghunay wu, ghunafghuna Igliz guli mista ŋni, ŋa magəŋaŋnatá na slna ŋa kata mnduha Lazglafta na. Tsəna slna ná, ta vlay ta glaku ŋa Mghama mu Yesu. Ta maray guli kazlay: Ta kumay ŋni ta katəŋtá mnduha kə'a.

²⁰ Nana katu dagala ta vlata mnduha na ná, ta kumay ŋni ta ŋanata dīna ŋa wara hlawa mnduha ta ghəŋa aŋni ta ksa slna nda tsi. ²¹ Skwi dīna ta kuma aŋni ta magay. Ta wa ira Mgham Yesu yeya a wu, nduk nda ya ta wa ira mnduha tani.

²² Wana ŋni ta ghunafatá sana zwaŋama guli kawadaga nda həŋ. Nda kđa fitika ŋni ta dzəghaŋta ma slnaha kavghakavgha. Ka nğhadaptá ŋni ná nda fa ghəŋani ŋa maga slna. Ndanana manda snaŋtani ta ghuba kaghuni ta ghubu lu ná, ka fəglatá tsi ta ghəŋani. ²³ Titus ná, gratá ksa slna dā ya. Kawadaga nda tsi ta maga ŋni ta slna kate

* 8:15 Nğha ta: Sabi 16:18.

kaghuni. Yeya zwanamaha his kawadaga nda Titus ya guli, Igliz ta zabaptá hən, ka ghunafá hən da kaghuni. Ta vlay slna tanj ta glaku ŋa Kristi. ²⁴ Maranəŋwa mara ta hən ká kuni dʷutá hən kahwathwata, ŋa snanaghatani ta inda Igliz, dza'a kəl hən ka snanəta kazlay: Kahwathwata tsa ghubay ta ghubu ŋni ta kaghuni ya kə'a.

9

Ta dʷay Lazglafta ta mndu ta vla skwi nda rfu

¹ Ta ghəŋa gwadá ta katu ŋa gwal zlgħay nda ŋuduf ná, ² Dər má vindaghunaf a yu wu ná, nda sna yu nda fa ghəŋa ghuni kə'a. «Daga kda ta fata gwal zlgħay nda ŋuduf ta hadika Akaya* ta vgha tanj ka vla tsa katu ya,» ka i'i ghubutá ghubakwa da ta kaghuni da gwal ta hadika Mekaduniya. Na tsa kulanəta da mantsa ta gwadá ta kaghuni ya ná, ka sli'anafá tsi ta wər inda tanj, ka vlay. ³ Dər má mantsa tsi, wya yu ta ghunadapá tsa zwanamaha ya ŋa kataghunata. Ka tskanata kuni ta tsa ŋa ghuni katu ya manda ya mna yu, yaha tsa ghubughuba ŋni ta kaghuni ta ghəŋani ya da nzata ka bətbət. ⁴ Ka waya ka skwi ka 6hadaghata ŋni da kaghuni kawadaga nda la Mekaduniya, ta tska a ŋa ghuni wu katsi, dza'a ksuksa ta aŋni ka hula, kabga nda ghada mnanata ŋni ta hən kazlay: Nda fa vgha kaghuni kə'a. Mal kaghuni dza'a 6asa hulani guli. ⁵ Tsaya kəl yu ka ndanapta kazlay: dina ka ghunadapá da ta tsa zwanamaha ya ta kəma ta kəma da kaghuni makdaku yu labə kə'a, ŋa kataghunata ka tsakanatá tsa ŋa ghuni katu ghada kuni ta taftá imi ta sləmən ya, ŋa slanaghata da ta tskatani. Tsaya dza'a maranəta kazlay: Nda ŋuduf turtuk vlata kuni, mblaf nda mbla a lu ta kaghuni wu kə'a.

⁶ Wya skwi ŋa havapta ghuni: Ka sira a pghamta mndu ta hulfa ma vwah wu ná, sira a dza'a tskata tsi ta skwi ma tsa vwah ya guli wa. Ka dagala pghamta mndu ta hulfa ma vwah ná, dagala dza'a tskata tsi ta skwi ma tsa vwah ya guli. ⁷ Tsa katu ya ná, ka vla mndu manda ya ndanap tsi ma ŋudufani. Nda mtsiriu' a wu, tkwe' a guli wa. Lazglafta ná, ta dʷay ta mndu ta vlay nda rfu. ⁸ Mamu Lazglafta nda mbrakwa faghunaghatá gasifa ŋa gdata ghuni ta mutsa inda skwiha ŋa maga ŋa ghuni ma slna, ŋa pəkawani ŋa maga inda ŋərma slnaha guli nda tsi. ⁹ Nda vinda ma gwadá Lazglafta kazlay:

«Ta vliđiŋ vla ta skwiha ŋa gwal ka pđu,

ta gđavagđá dđakwani† kə'a.»

* 9:2 Ngha ta 2 La Kwarentj 1:1. † 9:9 Ngha ta Zabura 112:9.

¹⁰ Lazglafta ta vlanəta hulfa ta mndu ŋa sləgay, tsatsi guli ta vlanəta skwi ŋa zay. Tsatsi guli dza'a vlaghunatá inda hulfa ta kumə kuni, ŋa tfaghunaghatani ta wi ta ghəŋani ŋa sgakwa dza'a ghuni ta kəma ta kəma ma maga zdaku. ¹¹ ŋa gdatani ta tfaghunaghatani ma inda skwi, ŋa znakwa ghuni ka gwal ta muvla inda fitik. ŋa rfay ndəghata mnduha ta Lazglafta ta ghəŋa katuha ya ta vlata hən nda ma dzva ŋni. ¹² Tsəna katu ta vlata kuni na ná, katanəta gwal zlgħay nda ŋuduf yeya a ta magu tsi wu, ta sli'anafslí'a ta mnduha ŋa va rfay tanj ta Lazglafta. ¹³ Tsa slna dza'a kuni magata ya dza'a maranəta znakwa ghuni, ŋa zləzlvay tanj ta Lazglafta ta ghəŋa snata ghuni ta Lfida Gwadá Kristi. Dza'a zləzlvay hən guli kabga vəl dgay ghuni ta skwa ghuni nda hən, ta vlay kuni guli ŋa sanlaha. ¹⁴ Dza'a magay hən ta du'a da Lazglafta ta ghəŋa kaghuni, ŋa mamay tanj ta kaghuni kabga tsa zdaku ta malaghutá mbraku magaghuna Lazglafta ya. ¹⁵ Rfamara ta Lazglafta ta ghəŋa mbəhu ya mbəhama tsi kul mnavata nda wi ya.

10

Katay Pwal ta ghəŋani da gwal ta tsaftá gwadá tida

¹ I'i Pwal kaghəŋa da, ta ndəba dzvu yu da kaghuni, nda hanatá ghəŋ nda zdaku manda ŋa Kristi. Ka lu ta mnay ta i'i ná, ka mataba ghuni yu ya ná, leštekwə yu, ka had yu mataba ghuni ya guli ná, ta sidi yu, ka lu. ² Ta ndəbaghunandəba yu ta dzvu, yaha kuni gidifá sidi 6hadaghar yu da kaghuni, kabga dza'a gay yu kahwathwata ta sidi nda tsa gwal ta ngha aŋni kazlay: Slna slu'uvgha ta magə hən kə'a ya.

³ Aŋ mndani, mnda səla aŋni, tsaw vulu manda ŋa mnda səla a ta vulu aŋni wa.

⁴ Huzla ta kəl aŋni ka vula tsa vulu ya ná, huzla ta kəl mnda səla ka vulu a wa. Lazglafta ta vlanənatá tsa ŋaŋni huzla nda mbra ta zadanatá vla dīfa ghumaha Lazglafta ya. Ta zadanazadá ŋni ta ghwadaka ndanu ta ndanu mnduha. ⁵ Ta ŋarapŋara ŋni ta inda ghwadaka ndanuha ta ndanata gwal ta gla ghəŋ ta pya snanəta Lazglafta. Ta gwaday aŋni ta gwadá ŋa ksanaktá ndana mnduha ŋa sna gwadá Kristi. ⁶ Ka snasna kaghuni katsi ná, nda fa vgha aŋni ŋa dvanaghatá gwal kul snay mataba ghuni.

⁷ Nghawangha ta skwi ta magaku 6a! I'i ná, ŋa Kristi yu, ka ká mndu, ka vriŋvra tsi ta ndanu katsi ná, dza'a nda ngha kazlay: ŋa Kristi aŋni guli kə'a. ⁸ Vlihavla Mgham Yesu ta glaku ŋa sladaghunafá, ŋa zlambighunista a wa. Ghubəŋ ghuba yu ta ghubakwa da nda tsaya, had tsaya dza'a ksa i'i ka hula wa. ⁹ Ma ndana da ná, zba gagaghunafá

złəŋ a ta zbu yu nda tsa delewera da ya wa. ¹⁰ An mndani, ka sanlaha ta mnay na: «Vinday Pwal ta delewera ŋa mu ya ná, tsəna skwi nda bla magay na kə'a ta vinday, nda sidi nda sidi kay guli. Saghani da taba mu kay guli ná, had ta gwada nda mbraku wu, had hayhaya gwada ta gwadata tsi kay guli wu,» ka həŋ. ¹¹ Dina ka snaŋta tsa mndu ta mnay mantsa ya kazlay: Ka nu vindam ŋni ma delewera ŋni ma nzakwa ŋni di'ŋ nda kaghuni ya ná, manda va tsaya dza'a maga ŋni ta slna ŋni laghar ŋni da kaghuni kə'a.

¹² Blubla aŋni ka hahəŋ! Si wa aŋni ŋa gara vgha nda həŋ na! Hahəŋ ka ghəŋa taŋ ta klaftá ghəŋa taŋ ka gara ghəŋa taŋ. La rghaha! ¹³ Ghuba a aŋni ta ghəŋa ŋni ka malaghutá ya ta raku wa. Ma kuraghuta vli granaf Lazglafta ta maga aŋni ta slna ŋni. Kuraghwa tsa vli granaf Lazglafta ya tsa kəl aŋni ka labə da kaghuni ya. ¹⁴ Ma laba ŋni da kaghuni ná, tsughwadaghu a ŋni ta kuraghuta tsa vliha kuragna tsi ya wa. Tiŋəl aŋni ta klədaghunaghatá gwada Kristi. ¹⁵ Had aŋni ta Pak kuraghuta vli vlanja lu, ka ghərəbaku ta ghəŋa magatá slna sanlaha wa. Skwi faf aŋni ta ghəŋ tida ná, má ka sgavaghasga zlgəŋy nda ŋudufa ghuni, ka sgavaghatá slna ŋni mataba ghuni manda ya kuraŋna* Lazglafta, ¹⁶ ŋa dza'a ŋni mna Lfida Gwada ma sana hadikha di'ŋ nda kaghuni. Va a ŋni ta dza'a maga slna ma vla ksa slna sanlaha, ŋa ghərəbay ŋni ta ghərəbaku ta ghəŋa slnaha ghada hahəŋ ta magata wa.

¹⁷ «Ka ta kumay mndu ta ghərəbaku katsi ná, ka gharba tsi ta gharəbkwani ta Mgham Yesu†» ka lu ta mnay. ¹⁸ Mndu ta ghuba ghəŋani a ta rfu lu wa, mndu ta ghubu Lazglafta ya.

11

IPwal nda ghwadaka gwal ghunay

¹ Ka ksa kuni ta ŋuduf nda i'i, wana yu dza'a gwada ka rghargha. Manda va tsaya ná, ka ksa kuni ta ŋuduf. ² Ta draku yu ta ghəŋa kaghuni manda ŋa Lazglafta. Kristi zə'ala dzugwa ghuni, ka yu ka vlaghunata. Ta kumay yu tama ta nzata ghuni nda ghuḍa, ŋa vlata dá ta kaghuni manda ya ta vlə lu ta makwata patsapatsa ŋa zə'al dzugwani ya. ³ Skwi ta złəŋ yu kweŋkweŋ ná, duŋwa lu da baraghatá kaghuni, da tsaghutá kuni ta tsa vərda ndi'atá vgha ghuni nda Kristi ya, da nzaku tsi manda ŋa Hawa lagha nahadik da barafta nda hidakwani ya na, ka yu. ⁴ Złəŋa dá guli ná, kabga dər wati ma mndu ta lagha tagha skwi ta ghəŋa Yesu tskəm nda tsa ŋaŋni taghaghunaf ŋni ya ná, gi ta tsu'ay kuni. Mnaghunaha ta gwada ta ghəŋa Sulkum

tskəm nda ya zlgəŋy kuni, ta tsu'ay kuni. Mnaghunaha ta gwada tskəm nda Lfida Gwada ya zlgəŋy kuni guli, ta tsu'ay kuni.

⁵ Ka mghama gwal ghunay ta ngəha kaghuni ta tsa mnduha ya, ama grafgra i'i kazlay: Waləŋ ta həŋ ta malaghutá i'i wu kə'a. ⁶ An mndani, pərđaf a yu ta snaŋta gwada wu, ama nda sna yu ta skwi ta gwadə yu. Ma inda skwi magə ŋni ná, maraghunamara ŋni dər nda ta tva wati ma skwi tsi.

⁷ Ma fitika mnay dá ta Lfida Gwada Lazglafta ŋa ghuni ná, ka mbalay si ta mnaghunata yu. Ka vraganata yu ta ghəŋ, kabga ŋa ŋlaghunafta. Nda nza tsa ka dmaku ra? ⁸ Ma tsa fitika magay dá ta slna ŋa ghuni ya ná, sanlaha ma Igliz si ta ngəhpta ka i'i. ŋa taŋ ma skwi tskəgudunus yu ta həŋ ka maga slna ŋa ghuni. ⁹ Ma tsa nzakwa dá da kaghuni ya, ta pđatá yu ta skwi ná, had yu ta daway da kaghuni wa. Zwanama ta sabi ta hadika Mekaduniya ta klidikta skwi ta pđata yu. Ma tsa fitik ya, faghunagha a yu ta ndəgaku wa. Manda va tsaya guli dza'a kdəŋta yu ta kwal kul dawutá vli da kaghuni. ¹⁰ Ta ghubakwa dá yu nda tsaya, had mndu ta inda hadika Akaya* dza'a pyaftá i'i wa. Na skwi ta mnə yu na ná, kahwathwata dá ta mna yu ma hga Kristi ta nzakway ma i'i. ¹¹ Kabgawu kəl yu ka mnay mantsa na? Kwala dá kul dvutá kaghuni ra? Nda sna Lazglafta kazlay: Dvudva yu ta kaghuni kə'a.

¹² Manda va na kwala dá kul tsu'aftá skwi da kaghuni na ná, manda va tsaya dza'a kdəŋta yu, kabga yaha tsa ghwadaka gwal ghunay ya da mutsəftá ghurum ŋa ghərəbaku kazlay: Manda va ŋaŋni ta maga tsi ta slna kə'a. ¹³ Vərda gwal ghunay a tsa mnduha ya wa. Slna nana mndu ta magə həŋ. Manda gwal ghunay Kristi ka həŋ ta klaftá ghəŋa taŋ. ¹⁴ Skwa ndərmimay a tsaya wa! Halaway ka ghəŋani guli ná, ta klafkla ta ghəŋani ka niŋta manda duhwala Lazglafta ta wudaku. ¹⁵ Skwa ndərmimay a klafta tsa gwal ta maganatá slna ya ta ghəŋa taŋ ka niŋta manda gwal ta tagha vərda skwi ŋa mnduha wa. Ma kdavaktani ná, dza'a mutsəy həŋ ta nisəla taŋ ka gagra nda slna taŋ ya maga həŋ.

Ghuya danwa Pwal

¹⁶ Ka yu ta vrəglintá mnay ná, ma fa kuni ta i'i manda rgha. Ka si fafa kuni ta i'i manda tsaya, ka nza yu ka tsa rgha ya, ŋa lavința i'i ta ghərəbanta gharəbkwá dá guli. ¹⁷ Na gwada dza'a yu mnay na ná, dza'a gwada manda ya ta zdəganatá Mgham Yesu a yu wu, manda va ŋa mndu ka rgha dza'a gwada yu. Grafgra yu ta skwi dza'a

* **10:15** Ngəha ta Ruma 15:17-21. † **10:17** Ngəha ta Irmia 9:23, 1 La Kwareŋt. 1:31. * **11:10** Akaya: Ngəha ta 2 La Kwareŋt 1:1.

gher6a yu ta gher6aku tida guli. ¹⁸ Tsehala nda ndagha mnduha ta gher6aku manda ŋa slu'uvgha ya nŋ, i'i guli nŋ, dza'a gher6ay yu mantsa ya. ¹⁹ Nda hida kaghuni kahwata, ta ksanatŋ ŋuduf ka tsu'afat la ka rgha nda rfu. ²⁰ Ta rfu kuni nda fata mndu ta kaghuni ka vu'a tan. Ta rfu kuni nda zata mndu ta kaghuni. Ta rfu kuni nda ksamta tan ta kaghuni ma dzva tan. Ta rfu kuni nda nzaghunaghata tan. Ta rfu kuni nda dzu6aghunata tan. Ta ksay kuni ta ŋuduf ta gh6a indani. ²¹ Ta ks6 ka hula mnay ta anŋi, traptra anŋi ta magay manda tsaya. Ndanana nŋ, dza'a gwadŋ yu ta gwadŋ manda ŋa rgha.

Ka si ta gher6aku sanlaha ya nŋ, dza'a gher6ay i'i guli ta gher6aku. ²² Ka la Hebru hah6, mantsa ya i'i guli. Ka la Isra'ila hah6, mantsa ya i'i guli. Ka zivra Abraham hah6, mantsa ya i'i guli. ²³ Ka gwal ksanatŋ slna ta Kristi hah6, wana yu dza'a gwadŋ manda mndu nda ksa da halaway: Malaghumala yu ta hah6 dekd6ek. Ma v6l h6rfaku tsi, ndadŋ a h6rfuta yu wa. Ma lam6 da gamak tsi, ndadŋ a lama yu wa. Ma mutsaftŋ dzu tsi, malghumala ŋa dŋ ka ŋa tan. Lagha ta wa hdak tsi, mb6dava a ŋa dŋ wa. ²⁴ Hutaf s6la dŋ ta mutsaftŋ slvu† fwadmbasak had turtuk wu, da la Yahuda. ²⁵ Hk6n s6la lu ta dgaptŋ i'i, turtuk s6la lu ta zl6lartsatŋ i'i, hk6n d6daghata da dr6f nda kwambalu. Vagha vagha yu turtuk nda hani tani ta mghama dr6f. ²⁶ Ma wawakwa dŋ nda s6la tazlay nŋ, dagala ghuya dŋwa su'u yu ma zalaha, dagala ghuya dŋwa su'u yu da la g6nda, dagala ghuya dŋwa su'u yu da la ini, dagala ghuya dŋwa su'u yu da gwal kul snanŋt Lazglafta. Dagala ghuya dŋwa su'u yu ma luwaha nda ya tahula luwaha. Dagala ghuya dŋwa su'u yu, ta dr6f. Dagala ghuya dŋwa su'u yu da zwanamaha ka ghwadak. ²⁷ Tazlay nŋ, ta h6rfuh6rfa yu, ta duda vgha dŋ ta maga slna, had yu ta faftŋ hani ta iri badu ma sani wu, badu ma sani ta dzay maya nda ndala ta i'i, had yu ta mutsaftŋ skwa zay badu ma sani wu, ta dzay mtasl ta i'i, ta pdapda yu ta lgut ŋa fafta ta vgha. ²⁸ Zlanha lu ta hamatani, mala skwi ma gh6a dŋ nŋ, ta ndanay yu ta inda Igliz inda fitik. ²⁹ Htuta mbrakwa mndu ya nŋ, manda skwi i'i ya kagh6a dŋ. Zl6mbamtŋ mndu ma dmaku, ndadŋ a k6'a ta dra i'i ta wa ŋuduf wa.

³⁰ Ka skwi ŋa gher6ay dŋ tsi katsi nŋ, hta ta mbrakwa dŋ skwi ŋa gher6ay dŋ. ³¹ Nda sna Lazglafta Dani ma Mghama mu Yesu ta zl6zlvu lu ŋa kd6ekedzen ya kazlay: Tsakala a yu ta wi wu k6'a. ³² Ma fitika nzakwa dŋ ma luwa Damas nŋ, mbadaka ŋumna ya ta ksa slna mista mgham dagala ta hgu lu ka

Aritas, ka pghatŋ mnduha ta watgha luwa Damas ŋa dakwatsa i'i. ³³ Ama, ka habaftŋ lu ta t6an ta tughuba ka famta i'i mida, ka fagihata nda ta sana ghurum ta muhula luwa. Mantsa ya ndapta‡ yu ma dzvani.

12

Ta rfu Pwal nda ghuyayni ta dŋwa ta gh6a Kristi

¹ Nda nza tkwe' ka gher6ay dŋ ta gher6aku d6r ra a tsi. Ndanana tama, dza'a gwadŋ yu ta gh6a skwi maridŋ Mgham ka snadimta. ² Mamu sana mnda zlghay nda ŋuduf klagha Lazglafta ta mahk6na luwa. Ta magay na ta ghwanpd6 fwadŋ vakwani. Ka va klagha tsakwam tsi tama, sna a yu wa. Ka va marananŋ nda mara tsi, sna a yu wu, Lazglafta yeya nda sna. ³ Manda va tsaya nŋ, klaghakla Lazglafta ta tsa mndu ya da luwani. Ka va klagha tsakwam tsi tama sna a yu wu, ka va marananŋ nda mara tsi, sna a yu wu, Lazglafta yeya nda sna. ⁴ Ma tsa lafani da hada ya, ka snanŋt tsi ta gwadaha ya kul lavinŋt lu ta rusay. Vlan a lu ta tvi ta mnda s6la ŋa vrinŋt mnay guli wa. ⁵ Tsa mndu ya ŋa dŋ mŋ dza'a ghubay. I'i tada, htatŋ i'i ŋa dŋ ta dza'a ghubay kwenkwen. ⁶ Ka mŋ ta kumay yu ta ghuba gh6a dŋ nŋ, ma nza a yu ka rgha wu, kahwathwata mŋ dza'a yu mnay. Ta war6 nda wara yu ta ghuba gh6a dŋ kabga yaha lu da klafatŋ i'i ka malaghuba ka skwi ya ta nghanŋt lu ta i'i ta magay, ka skwi ta snanŋt lu ta sabi ma wa dŋ a tsi.

⁷ Kada kwala yu ta gher6aku ta gh6a tsa skwa ndr6mimay katakata mariha Lazglafta ya nŋ, ka fadimŋt lu ta mbraz ma vgha ta nzakway manda duhwala halaway ghunaf lu ŋa dzadzudusta, ŋa pyaftŋ i'i ka gher6aku. ⁸ Hk6n s6la dŋ ta maga du'a mŋ ŋa klinŋt Lazglafta ta tsa dŋwa ya. ⁹ «Vlaghavlav yu ta zdakatahuda dŋ, pr6k ka nda tsa, ma hta ta ŋa gha ma mbraku ta maravata ŋa dŋ ma mbraku,» ka' a nda i'i. Mantsa tama, mal gher6ay dŋ ta gher6aku ta gh6a hta ta mbrakwa dŋ kada bukwa mta mbrakwa Kristi ta i'i. ¹⁰ Tsaya tama ta kal yu ka rfu nda hta ta mbrakwa dŋ, nda raraza i'i ta raraza lu, nda giri ta g6 lu ŋa dŋ, nda ghuya dŋwa ta ghuy6 lu ŋa dŋ, nda skwiha ya ta dza i'i ma vgha ta gwadŋ ta Kristi. Ma tsa hta ta i'i ya ta mutsaftŋ yu ta mbraku.

Ndana Pwal ta gh6a gwal zlghay nda ŋuduf ma Kwareŋt

¹¹ Manda mndu nda ksa da halaway gwadata yu ta tsa gwadŋ ya. Kaghuni ta mblafatŋ i'i guli. Kaghuni a ma dza'a ghuba i'i ra? Had skwi htap i'i ka tsa gwal ghunay ghuni dagaladagala ma kaghuni ya, d6r mŋ

† 11:24 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 25:3. ‡ 11:33 Ngha ta Slna gwal ghunay 9:23-25.

had' hayhaya da wa. ¹² Njizla ta maraņtá nzakwa da ka mnda ghunay ná, nda ngha kuni ta ksa ņuđuf ksə yu, nda ngha kuni ta mandarmimi nda mazəməzəm nda ndaghata sanlaha ma skwi ma fitika nzakwa da da kaghuni. ¹³ Nahgani laghu yu maganată sanlaha ma Igliz, kul magaghunata yu ta kaghuni na? Aya! Mamu skwi kul magaghunată yu, dawəŋ a yu ta katihata ghuni wa. Plihawapla ta dmakwa da ta ghəŋa tsaya.

¹⁴ Nda fa vgha da ņa labə da kaghuni ņa mahkəna səla. Ka labla yu, skwa ghuni a ta psə yu wa, vərda kaghuni ta psə yu. Tazlay ná, zwani a ta tskanată skwi ta dadaha wu, dadaha ta tskanată zwani. ¹⁵ I'i ná, nda rfu dza'a vlaghunata yu ta inda skwa da nda ghəŋa da tani ņa kata kaghuni. Dza'a htanaghuta nda hta kaghuni ta đvutá i'i kabga đvuta da ta kaghuni ra?

¹⁶ Nda sna kaghuni kazlay: Dawa a yu ta katihata ghuni wu kə'a. Ama ka sanlaha mataba ghuni ta mnay ná, hiđuhiđa Pwal, nənəpənəbə ta amu, ka həŋ. ¹⁷ Kinawu nənəbapta yu ta kaghuni tama? Ari mamu ya mataba tsa mnduha għunadap yu da kaghuni ya, ta gataftá skwa ghuni ka kladiġka na? ¹⁸ Ndəbana ndəba yu ta dzvu ta Titus ka labə da kaghuni, ka għunaftá yu ta sana zwanama guli mistani*. Ma tsa laba Titus da kaghuni ya ná, mamu skwa ghuni gatugadughunus tsi ra? Ta tva turtuk a mbađa ņni ta mbađa nda Titus ra?

¹⁹ Ka waya ka skwi nda kďa fitika ghuni ta ndanay kazlay: Ta zba wadapť ghəŋa ņni da kaghuni ņni kə'a. Mantsa a wul! Ta kəma Lazglafta ta gwada ņni ta gwada manda ya ta kumə Kristi. Graha da ya ta đvu yu, inda tsa skwiha ta magə ņni ya ná, ņa ņla kaghuni ta kəma ta kəma, ta maga ņni. ²⁰ Skwi ta zləŋ yu ma tsa labə dza'a labə yu da kaghuni ná, duŋwa yu da kwal kul slafta ta kaghuni mantsa ta kumə yu ya, ta slaftá kaghuni ta i'i mantsa kul kumə kaghuni ya ná, ka yu. Ta zləŋ yu ta slanaghata da mataba ghuni ta zlərda wi, nda draku, nda gufwatá ņuđuf, nda đvutá ghəŋ, nda tsanavata gwada ta mndu, nda tsa mndara mndu, nda gla ghəŋ, nda hwazlađaku. ²¹ Sana skwi ta zləŋə yu ma tsa labə dza'a labə yu da kaghuni ya guli ná, duŋwa yu da nzata ma hula ta kaghuni, ta kəma Lazglafta da ná, ka yu. Zləŋa da ná, da slanaghata yu ta gwal ta maga dmaku manda va ya snu həŋ ta kwalagħutá paya tva taŋ ta ghəŋa hliri ta hlə həŋ, nda maga sli'ijsl'i'ij ta magə həŋ, nda sanlaha ma mndərga tsa ghwadaka skwiha ya.

13

Kdavakta vlata Pwal ta hidaku

¹ Mahkəna səla da na ta dza'a labə yu da kaghuni na. Ka labla yu, dza'a tsanaghatsa mu ta guma ta gwal ta magata ghwadaka skwi. «Kada laba skwi nda tvani, mamu ka masləmetsakha his ka hkən* a tsi,» manda ya nda vinda. ² Ma mahisa səla da ta labə da kaghuni, zlahanaghazlaha yu ta gwal ta magatá dmaku nda pďakwa inda sanlaha. Ndanana, dər má di'ij yu nda kaghuni ná, ta vrafvra yu ta va tsa gwada da mnə yu ma tsa fitik ya kazlay: Ka vradapvra yu da kaghuni, had' ya dza'a zlanťa yu dər turtuk wa. ³ Tshəhala ta kuma graftá skwi kuni kazlay: Ta gwada Kristi nda ma wa da kuni ya, dza'a nda sna kuni. Hətu a mbrakwa Kristi mataba ghuni wa, ta maraŋmara ta mbrakwani mataba ghuni. ⁴ Aŋ mndani, ma fitika zləŋaftá Kristi ta udza zləŋay, htu hta mbrakwani, ama ka nzatá tsi nda hafu nda mbrakwa Lazglafta. Aŋni guli, nda hta mbrakwa aŋni ma guyata vgha ņni nda tsatsi. Ama dza'a maraghunəŋ mara ņni kazlay: Nda hafu ņni kawadaga nda tsatsi ma mbrakwa Lazglafta kə'a.

⁵ Ndanawandana kaghuni ka ghəŋa ghuni ta ghəŋa ghuni, ņa grafta ghuni ka ma zlgħay nda ņuđuf kuni tsi, ka kitsi. Ndanawandana kaghuni 6a ka ghəŋa ghuni, tsatsaf a kuni kazlay: Mamu Yesu Kristi ma kaghuni kə'a ra? Ba tsatsaf a kuni tďukwa kasi'i wa. ⁶ Aŋni tani, tsatsatsatsa aŋni, ta graftá ņni guli ná, dza'a nda sna kaghuni. ⁷ Ta maga du'a ņni da Lazglafta yaha kuni magəgaltá ghwadaka skwi. Va a ņni ta mnay kazlay, kďanakkda aŋni ta inda skwi kə'a wa. Skwi đina kwenkweŋ maga kuni, ka aŋni nda kaghuni dər má nda hta aŋni ká mnduha ta nghay. ⁸ Had' sana skwi lavinj aŋni ta maganavata kahwathwata wu, slna tsa kahwathwata ya ņa aŋni ta magay. ⁹ Ka nda mbra kaghuni ta tva Lazglafta dər nda hta mbrakwa aŋni, ta rfu aŋni. Du'a aŋni da Lazglafta ná, má tsidid' ká kuni nzatá, ņa aŋni. ¹⁰ Skwi kal yu ka vindaghunaftá na delewer na, ta di'ij yu nda kaghuni na na, kabga va a yu ta dawa kaghuni 6hadagħar yu da kaghuni wa. Vliħavla Mgham ta mbraku ņa ņla kaghuni ta kəma ta kəma, ņa 6adzighunista a wa.

¹¹ Zwanama da, đughwana ka kuni nzata, ka nzata kuni nda rfu, zbawazba ta nzata tsidid', brusuvuswa vgha ghuni, nda dzratawi ka kuni nzata, nzawanza nda zďaku mataba ghuni. Mantsa ya ná, dza'a nzanza Lazglafta ya ta đvutá mnduha, ta vla zďaku ņa mnduha nda kaghuni.

¹² Gaguvuswa zgu nda brusa vgha.

* 12:18 Ngha ta 2 La Kwareņt 8:22.

* 13:1 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 19:15, Mata 18:16, 1 Timute 5:19, Hebru 10:28.

Ta ga zgu inda gwal zlg hay nda nɗuf ɗa
ghuni.

¹³ Ka nza zɗakatahuda Mgham Yesu
Kristi, nda ɗvuta mnda Lazglafa, nda
guyata vgha ma Sulkum nda ghuɗa nda
kaghuni demdem.

Tsgha ta lwa Pwal ŋa La Galat

Ga zgu

¹ Nana delewer na ná, i'i Pwal ta nza-kway ka mnda ghunay ta vindaghunafta. Daga da mnduha a sagha tsa nzakwa da ka mnda ghunay ya wu, sana mndu a guli ta kladiktá lwani wa. I Yesu Kristi nda Lazglafta Da ta sli'aganaptá Yesu ma mtaku ya, ta ghunaftá i'i. ² Ta ga zgu inda zwanama ta nzaku kawadaga nda i'i hadna, ŋa inda kaghuni gwal zlg hay nda ŋuduf ta hadika Galat*. ³ Ka nza zdakatahudi nda zdakwa i Da mu Lazglafta nda Yesu Kristi kawadaga nda kaghuni. ⁴ Varda Yesu kaghonani ta vlatá ghonani ŋa mbamaf ta ma dmakwa mu. Ka hlagamaptá ma na ghwadaka nzaku ta na zamana ná, manda ya kumanj Da mu Lazglafta. ⁵ Ŋa Lazglafta glaku ŋa kdekedzeŋ. Amin.

Turtuktuk Lfida Gwada

⁶ Ta ndarmim nda ndarmima yu, ka kuni gi mbadanata hul ta Lazglafta ya ta hganatá kaghuni ma zdakatahuda Yesu Kristi, ka laghwí da sna sana gwada. ⁷ Ka kahwathwatani ka lu gwaday na, had sana Lfida Gwada wa. Kál yu ka mna tsaya ná, mamu sanlaha ma mnduha ta mbada ghon ghuni, ta kuma mbadanaf ta Lfida Gwada† Kristi. ⁸ Ka i'i nda kaghuni wa! Ka lagha sana mndu, dar va na anjani na tsi, dar duhwala Lazglafta ta luwa tsi, ka mna sana gwada tsám nda ya mnaghuna anjani kati ná, ka nza tsa mndu ya nda ksi'a. ⁹ Mnumna yu má mndani, wana yu ta vrəglintá mnəglaghunata ndanana. Ka mnaghunamna sana mndu ta sana gwada tsám nda ya snaj kuni da anjani kati ná, ka nza tsa mndu ya nda ksi'a.

¹⁰ Vani tama ná, ka zdəganata yu ta mnduha ka yu ta kál yu ka mnay manda nana re, ari ka zdəganata yu ta Lazglafta a na? Zdəganata da ta mnduha ta psə yu ra? Ka zdəganata da ta mnduha ta psə yu kati ná, nza a yu ka mnda ksanatá slna ta Kristi nda tsa wa.

Zbapzba Lazglafta ta Pwal ka mnda ghunay

¹¹ Zwanama da, ta snaghunamsna yu kazlay: Nana Lfida Gwada ta mnaghunata yu na ná, sabi da mnda sála a wu kə'a. ¹² Manda va tsaya ná, snaj da mndu a yu wu, mndu a

guli ta taghadifta wa. Yesu Kristi ka ghonani ta gunidintá.

¹³ Nda sna kaghuni ta nzakwa da ghalya ma nzakwa da ma dina la Yahuda. Ma tsa fitik ya ná, si ta gay yu tiri ŋa Igliza Lazglafta, si ta kumay yu ta zadanatá hən. ¹⁴ Mataba kamtaghuha da ná, mal i'i si ta ŋavata ka ksa dina la Yahuda. Hamha yu ta ghonja da ka ksa dina dzidzilha† da.

¹⁵ Kulam nda tsa, zbuzba Lazglafta ta i'i daga ma nzakwa da ma huda ma da. Ka zdidintá tsi ta hudi ka hgaftá i'i, ŋa ksa slnani. ¹⁶ Ka snidimta tsi ta zwanani ŋa dza'a da mna gwada ta ghonani ŋa gwal kul nzakway ka la Yahuda. Ma tsa fitika snidimtani ya, gi sli'af a yu ka laghwí dawantá hidaku da mndu§ wa. ¹⁷ Sli'af a yu guli ka lafi da luwa Ursalima da guyaftá vgha nda gwal ta tinlaghutá nzakway ka gwal ghunay, ka i'i wa. Ka sli'af a yu ka laghwí ta hadika Arabiya. Tahula tsa, ka vragaptá yu ka laghwí da luwa Damas. ¹⁸ Tahula vaku hkən tama, ka sli'af a yu ka lafi da Ursalima ŋa snantá Kefas, ka magatá yu ta fitik ghwanpədə hutaf* ga tan. ¹⁹ Had sanlaha ma gwal ghunay guyaf yu ta vgha nda hən wu, ta ghonja Yakubu zwanamani ma Mgham† Yesu yeya guyaf ŋni ta vgha nda tsi. ²⁰ Nana skwi ta vindi yu ŋa ghuni ná, tsakalawi a wu, kahwathwata ya, ta kəma Lazglafta ta gwada yu.

²¹ Manda sli'af a da ma luwa Ursalima, ka laghu yu ta hadika Siri nda ya ta hadika Silisi. ²² Ma tsa fitik ya, had ya nda sna ta i'i mataba Igliz ta hadika Zudiya wa. ²³ Gwada ta mnə lu ta ghonja da yeya snaj hən kazlay: Tsa mndu si ta giri ŋa amu ghalya ya kay ta mbədavafta ndana, ka mna gwada ta ghonja tsa Lfida Gwada si ta kumə tsi ta zadanata ya, ka hən. ²⁴ Manda snantá tan kazlay: Nda mbəda nzakwa da kə'a, ka zləzlvu hən ta Lazglafta ta ghonja da.

2

Pwal ma Ursalima

¹ Vaku ghwanpədə fwad tahula tsa, ka vrəgladafta yu da luwa Ursalima kawadaga nda Barnabas, ka kladanaf ta Titus ta sála da*. ² Kál yu ka vrəgladafta ná, Lazglafta ta gunidintá tvi kazlay: La kə'a. Manda lafa da, ka nzata yu kawadaga nda gwal ta nghə lu ka la mali ta ghonja gwal zlg hay nda ŋuduf. Ka mnanantá yu ta hən ta gwada ta ghonja Lfida Gwada ya ta mnə yu ŋa gwal kul nzakway ka la Yahuda, kada kwala tsafaratá vgha da, nda ŋavata ya ta

* 1:2 Ngha ta Slna gwal ghunay 16:6. † 1:7 Ngha ta 2:3-5, aya 12-14. ‡ 1:14 Slna gwal ghunay 8:3, 22:3-5, 26:9-11.

§ 1:16 Ngha ta Slna gwal ghunay 9:3-6, 22:6-10, 26:13-18. Aya 15: gray nda Isaya 49:1, Irimiya 1:5. * 1:18 Ngha ta Slna gwal ghunay 9:26-30, nda Yuhwana 1:42. † 1:19 Ngha ta Slna gwal ghunay 2:9, nda 15:13. * 2:1 Slna gwal ghunay 11:30, 15:2.

ɲavata yu ma tsa slna ya nzata ka bətbət.³ Titus gratá wawakwa dá ná, mnda la Grek ya. Had mndu ta walanɲá mnanata kazlay: Ba tsaghatá fafad kə'a nda tsi wa. ⁴ Sabsa gwada ta tsa fafad kabga mamu sanlaha ma zwanama† ka ghwadak ta kɲikadamta nzamta mataba ɲni, ɲa ɓadza tsa fala'uwata vgha ɲni ma Yesu Kristi ya. Ta kumay hən ɲa niɲnista ka vu'a zlahá Musa. ⁵ Walaɲ a ɲni ta zlananɲá tvi dar ka ki'a ta hən wu, kada ɲaghnata ɲni ta kahwathwata Lfida Gwada.

⁶ Ama tsa gwal ta nghə lu ka la mali ta ghəɲa gwal zlgħay nda ɲuduf ya ná, had sana skwi sganagha hən ta ghəɲa tsa skwi ta taghu yu ya wa. Da i'i tada, dər má wa hən, kaskwa turtuk hən da i'i, kabga had Lazglafta ta gala mndu‡ wa. ⁷ Nziya nza tsi ná, grafgra hahən kazlay: Vlihavla Lazglafta ta slna dza'a mna Lfida Gwada ɲa gwal kul nzakway ka la Yahuda, manda wa ya mnana tsi ta Piyer ɲa dza'a da mnay ɲa la Yahuda ya kə'a. ⁸ Tsa Lazglafta ta ksa slna ma Piyer ta ghunafata da la Yahuda ya ná, va tsa Lazglafta ya ta ksa slna ma i'i, ta ghunafatá i'i guli da gwal kul nzakway ka la Yahuda. ⁹ Grafta i Yakubu nda Kefas nda Yuhwana ta nzakway ka gugudí mataba Igliz ta tsa zdakatahudi zdidin Lazglafta ya, ka zgwanɲatá hən nda Barnabas ɲa maranɲá guyatá wa tan nda aɲni. ɲa dza'a aɲni tvə la Grek, ta dza'a hahən tvə la Yahuda. ¹⁰ Ka havapta kuni ka gwal ka pɲu, ka hən yeya skwi mnanɲa hən. Ka magə§ yu guli ta tsa slna ya.

Dvanaghata Pwal ta Kefas

¹¹ Manda lagha Kefas da luwa Aɲtakiya*, ka dvanaghatá yu ta kəma mnduha ta ghəɲa ɓədzaku ya maga tsi. ¹² Skwi ta magay ná, ta tanɲan, ta zay Piyer ta skwi kawadaga nda gwal zlgħay nda ɲuduf ka gwal kul nzakway ka la Yahuda. Ma sana fitik tama, ka ghunadaptá Yakubu ta sana mnduha da aɲni. Manda ɓhadaghata tsa mnduha ya, ka tsaghutá Piyer ta vgha, kabga zlanɲa gwada da la Yahuda. ¹³ Ka tsaghutá sanlaha ma la Yahuda ta nzakway ka gwal zlgħay nda ɲuduf ta vgha guli manda tsa ɲa Piyer ya. Ka dədamtá Barnabas guli da tsa ghwadaka ndana tan ya. ¹⁴ Nghay dá ná, had tsa magakwa tan ya ta gra vgha nda Lfida Gwada wu, kəl yu ka dvanaghatá Kefas ta kəma mnduha kazlay: Ka si kagha ta nzakway ka la Yahuda, manda ɲa gwal kul nzakway ka la Yahuda ka ka ta nzaku, nzakwa a ka manda ɲa la Yahuda wu, kabgawu ta kəl ka ka mbla gwal kul nzakway ka la Yahuda ɲa nzaku manda ɲa la Yahuda na? ka yu.

Nda mba dər wa ta zlgħafta

¹⁵ Aɲni ná, la Yahuda ɓuzul ɲni. Nza a aɲni ka gwal kul nzakway ka la Yahuda kul sanɲá Lazglafta wa. ¹⁶ Dər má mantsa tsi, nda sna amu kazlay: Mndu ya ta nzakway tɲukwa ta wa ira Lazglafta ná, tsaya mndu ta zlgħaftá Yesu Kristi, mndu ta maga skwi ta kumə zlahá Musa a wu kə'a. Tsaya tama kəl aɲni ka zlgħaftá Yesu Kristi ɲa nzakwa ɲni ka gwal tɲukwa ta wa ira Lazglafta†. Taghəɲa vəl magay ɲni ta skwi ta kumə zlahá Musa a wu, kabga had mndu dza'a nzata ka mndu tɲukwa ta wa ira Lazglafta ma magayni ta skwi ta kumə zlahá Musa wa. ¹⁷ Aɲni ta nzakway ka la Yahuda, ta zbay ɲni ta nzakway ka gwal tɲukwa ta ira Lazglafta nda ma zlgħafta ɲni ta Kristi. Tsa slanɲagha lu ka gwal dmaku ní, nu ká lu dza'a mnay? Dza'a maray tsaya kazlay: Ta vla mbraku ɲa dmaku Kristi nda tsa kə'a ra? Dər nekw, had tsaya mantsa wa. ¹⁸ Wya tsi, ka mbəɓglavambəɓa yu ka vrafta ta zlahuha ya si zlanava yu ghalya katsi ná, ksuksa yu ta ghəɲa dá nda tsa. ¹⁹ Zlahu ta dzatá i'i, kəl yu ka zlanɲá zlahu ɲa nzakwa da nda hafu da Lazglafta. Ma zlanɲaftá Kristi ta udza zlanɲay ná, kawadaga mtuta yu nda tsi. ²⁰ I'i, kata hafay yu ta hafu katsi, i'i a ta hafay wa. Tsa Kristi ta nzakway ma i'i yeya. Ka ta nzaku yu nda hafu ma slu'uvgha dá ndanana guli katsi, ta nzaku yu nda hafu ma zlgħay nda ɲuduf ma Zwanɲa Lazglafta ta dvutá i'i ka vlatá tsi ta ghəɲani ta gwada ta i'i. ²¹ Va a yu ta zvinɲá zdakatahuda Lazglafta wa. Ala ka lavinɲava lu ta nzakway ka mndu tɲukwa tawa ira Lazglafta nda ma maga skwi ta kumə zlahá Musa ya katsi, had hayhaya mtuta mtu Kristi nda tsa tama wa.

3

Ka maga skwi ta kumə zlahu tsi, ka zlgħafta nda ɲuduf a tsi

¹ Aya la Galat ksu skwi! Nya sughunus lu na? Ya wya maraghunamara yu tsidid ta Yesu Kristi ta mtuta ta udza zlanɲay. ² Ndanana ná, turtuk skwi ta dawanta yu da kaghuni: Nda ma magata ghuni ta skwi ta kumə zlahá Musa mutsafta kuni ta Sulkum nda ghuəa re, ari ma sanɲa ghuni, ka zlgħaftá kuni ta Lfida Gwada ta mnə lu a na? ³ Nu ta ksutá kaghuni! Wya tinɲəl nda Sulkum nda ghuəa zlrafta kuni, ndanana tama ná, ta kumay kuni ta kɲinɲa nda slna slu'uvgha rki? ⁴ Tsaw inda tsa skwiha ta slaghnaghata ya ná, ka bətbət nzakwa tsi ra? Graf a yu kazlay: Ka bətbət nzakwani kə'a wa. ⁵ Tsa Lazglafta ta vlagħanatá Sulkum ta maga mazəmzəmha mataba

† 2:4 Ngha ta Slna gwal ghunay 1:7. Gray nda 1:6. ‡ 2:6 Gray nda Vrafta ta Zlahu 10:17. § 2:10 Slna gwal ghunay 11:29-30. * 2:11 Ngha ta Slna gwal ghunay 11:19-26. † 2:16 Ngha ta Ruma 1:17, Zabura 143:2, Ruma 3:20, 22.

ghuni ya ná, vél magata ghuni ta skwi ta kumə zlahu Musa kəl tsi ka magaghunata re, ari vél snarŋa ghuni ka zlgħaftá kuni ta Lfidá Gwada a na?

Abraham ná, mndu ta zlgħafta nda ɲuɖuf
6

6 Havakwahava ta nzakwa Abraham 6a! Nda vinda ma gwada Lazglafta kazlay: Ta Lazglafta fafta Abraham ta ghəŋ kəl tsi ka nzakw ka mndu tɖukwa ta kəma Lazglafta kə'a. 7 Nda tsaya tama na, dɪna ka snarŋa ghuni kazlay: Tsa gwal ta zlgħaftá Lazglafta kahwathwata ya ta nzakway ka zwana Abraham kə'a. 8 Ka gwada Lazglafta ghada ta mnata ná, Lazglafta dza'a nanaftá gwal kul nzakway ka la Yahuda ka gwal tɖukwa ta wa irani ma zlgħafta tanj nda ɲuɖuf, ka'a. Ka Lazglafta ghada ta mnanatá Abraham guli na: «Dza'a tfanaghatfa yu ta wi ta inda mndəra mndu nda ma kagha*» ka'a. 9 Mantsa tama, tfanaghatfa Lazglafta ta wi ta gwal ta zlgħaftá Lazglafta manda Abraham ta zlgħafta ya.

10 Inda gwal ta faftá ghəŋa tanj ta maga skwi mna zlahu ná, nda ksi'a haŋ. Mantsa ya ná, nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Nda ksi'a inda mndu kul kɖanaftá inda skwiha ya nda vinda ma deftera zlahu kə'a. 11 Nda tsala kazlay: Had mndu dza'a nzata ka mndu tɖukwa ta wa ira Lazglafta kabga vél magayni ta skwi ta kumə zlahu wu kə'a. Mantsa ya guli ná, nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Mndu ta nzakway ka mndu tɖukwa ma zlgħay nda ɲuɖufani, dza'a nzata nda hafu kə'a. 12 Had skwi ta guyanafá zlahu nda zlgħay nda ɲuɖuf wa. Ka zlahu katek na: «Inda mndu ta ksata inda tsa zlahuha ya ná, nda tsi dza'a nzata tsi nda hafu†» ka'a.

13 Kristi ta varagamapta ma tsa ksi'a zlahu ya, kabga ɲɪŋna lu ka ksi'atá mndu ɲa da manaka amu. Ka lu vindafta ma gwada Lazglafta na: «Inda mndu zləŋaf lu ta udzu‡ ná, nda ksi'a,» ka'a. 14 Mantsa ya maguta tsi, kada mutsafta gwal kul nzakway ka la Yahuda ta tsa tfawi tfanava lu ta Abraham ya nda ma Yesu Kristi. Tsaya tama dza'a kəl amu ka mutsafta nda ma zlgħay nda ɲuɖuf ta Sulkum tanaf Lazglafta ta imi ta sləməŋ ya.

Ta ta imi ta sləməŋ nda zlahu

15 Zwanama da, ka graghunaf gra yu nda va skwi ta magaku da mnduha 6a: Ka lagha mnduha his ka dzraftawi ka thaftá dzvu tanj tida katsi ná, had wa sana mndu ka ɓadziŋta dər ka sganaghata ta ghəŋa tsa dzratawa tanj

ya guli wa. 16 Manda va tsaya nzakwani da Lazglafta guli. ɲa Abraham nda zivrani tanafta Lazglafta ta imi ta sləməŋ. Vindaf a lu kazlay: ɲa Abraham nda zivirhani§ kə'a manda skwi nda ndəgha haŋ wa. «Nda zivrani ka lu,» tsaya ta nzakway turtuk, ka Kristi. 17 Skwi ta kumə yu ta mny ná, dzraftzra Lazglafta ta wi nda Abraham. Ka zatá lu ta vaku fwad dərmaq nda hkən mbsak. Tahula* tsa kada sabi gwada ta zlahu. Tsaya tama na, laviŋ a tsa zlahu ya ta ɓadziŋta tsa dzratawi dzraf Lazglafta nda Abraham ya wa. Laviŋ a ta ɓadziŋta tsa imi tanaf Lazglafta ta sləməŋ ya guli wa. 18 Ka si dza'a vlay Lazglafta ta za həga ɲa mndu, kabga vél magatani ta skwi ta kumə zlahu katsi ná, mutsuglavata a ma ta ta imi ta sləməŋ ɲa mndu wa. Tsaw tama ná, ma tsa tanafta tanaf Lazglafta ta imi ta sləməŋ ta Abraham ya mutsafta tsi ta tfa wi.

19 Ka si mantsa tsi tama, kabgawu kəl Lazglafta ka vlatá zlahu? Vlanɲavla, kabga ɲa snarŋa ɲni ta skwiha ya kul zɖəganata. ɲa fitik kwitikw vlanɲata tsi ha ka sagha tsa fitik dza'a kəl tsa zivir dza'a sabi ma Abraham, tanaf tsi ta imi ta sləməŋ ya ka sagha. Duhwalha Lazglafta ta klaktá tsa zlahuha ya nda ma sana mndu ta nzakway mataba† mnduha nda Lazglafta. 20 Mataba mnduha his ta nzakwa mndu matabu tazlay, ama had mndu ta nzakway matabu ma fitika tanafta Lazglafta ta imi ta sləməŋ‡ ta Abraham wa.

Nu ta magə lu nda zlahu

21 Tsa ta ta imi tanaf Lazglafta ta sləməŋ ya ná, zɖəgana a ta zlahu nda tsa tama rki na? Mantsa ya a dekdek wa! Ka si má mamu zlahu ta laviŋta vlatá hafu ta mnduha katsi ná, ma laviŋlava ta nanaftá mnduha ka gwal tɖukwa ta wa ira Lazglafta guli. 22 Má ɲa nzakwani mantsaya na: «ksamksa dmaku ta inda mnduha ma dzvani,» ka lu vindafta ma gwada Lazglafta. Nda nza mantsa ya, kada vlatá Lazglafta ta tsa ta ta imi ta sləməŋ taf tsi ta sləməŋ ya ɲa gwal ta zlgħaftá Yesu Kristi. Ta ghəŋa vél zlgħafta tanj kwenkwenj dza'a kəl tsi ka vlatá haŋ.

23 Ta kul sagha gwada ta zlgħay nda ɲuɖuf ná, nda nza zlahuha manda gwal ta ngha aŋni tsam tsi. Zlahu ta ngha aŋni ha ka sagha fitika gunanarŋa Lazglafta ta tva gwadata zlgħay nda ɲuɖuf. 24 Mantsa ya ná, zlahu ta nzakway ta ngha aŋni ha ka sagha Kristi, kada nzakwa ɲni ka gwal tɖukwa ta wa ira Lazglafta nda ma zlgħay nda ɲuɖuf. 25 Ndanana manda sagha gwada ta zlgħay

* 3:8 Ngha ta Zlrafta 15:6, Ruma 4:3, aya 7: Ruma 4:16, aya 8: Zlrafta 12:3. † 3:12 Ngha ta Vrafta ta zlahu 27:26,

Habakuk 2:4. gray nda Ruma 1:17, aya 12: ngha ta Zlahu 18:5, Ruma 10:5. ‡ 3:13 Ngha ta vrafta ta Zlahu 21:23.

§ 3:16 Ngha ta Zlrafta 12:7. * 3:17 Ngha ta Sabi 12:40. † 3:19 Ngha ta Slna gwal ghunay 7:53. ‡ 3:20 Gray

nda Vrafta ta Zlahu 6:4.

nda ṅḁuf, ta haḁ walḡlanṭa ṅni ta nzata mista zlahu wa.

²⁶ Kaghuni demdem, nda nza kuni ka zwana Lazḡlafta ma zlgħafta ghuni ta Yesu Kristi. ²⁷ Kaghuni demdem, magaghunaf-maga lu ta batem ma ndi'atá vgha ghuni nda Kristi, kada klaftá kuni ta sadani. ²⁸ Ma tsaya tama, ta haḁ skwi ta dganatá la Yahuda nda la Grek wu, haḁ skwi ta dganatá vu'a nda mndu kul nzakway ka vu'a wu, haḁ skwi ta dganatá zgun nda marakw wa. Kaghuni demdem, kaskwa turtuk kuni ma ndi'atá vgha ghuni nda Yesu Kristi. ²⁹ Kaghuni, ka si nda ndi'a vgha ghuni nda Kristi, nda nza kuni ka zivra Abraham nda tsa, mutsafmutsa kuni ta za hēga ya tanaf Lazḡlafta ta imi ta slēmḡṅṅ.

4

Vu'a a wu, Zwaná Lazḡlafta ya

¹ Wya skwi ta kumə yu ta mnay: Ka ta ka zwanḡ mndu dza'a za tsa hēga ya, haḁ skwi ta dganata nda vu'a dər má ṅani inda skwi wa. ² Ma tsa nzakwani ta ka zwanḡ ya ná, ta snanasna ta ṅa gwal ta nghapta ka tsatsi, nda ṅa gwal ta nghapta ka tsa huzlahani ya tani, ha ka lagħa ta tsa fitik tsaf dani ya. ³ Manda va tsaya nzakwani da amu guli. Ma fitika nzakwa amu ka zwani ta kul sagħa gwada ta Kristi ná, ta ga vu'a skwiha ta ga mgham ma na ghēḡa haḁik* na amu. ⁴ Ama magatá tsa fitik ya, ka ghunagata Lazḡlafta ta zwanḡni. Marakw ta yagata ma sagħani, ka nziḡtá tsi mista zlahu Musa, ⁵ kada varagapta tsi ta gwal ta ga vu'a mista tsa zlahu ya, kada nuta ṅni ka zwana Lazḡlafta.

⁶ ṅa maranṭa kazlay: Zwanani kuni kə'a, ka ghunagatá Lazḡlafta ta Sulkuma zwanḡni da ṅḁufa mu. Tsa Sulkum ya ta mnay kazlay: Aba! Da! kə'a. ⁷ Tsaya tama ná, nza a ka ka vu'a wu, zwanḡni ka. Ka nda nza ka ka zwanḡni, nda nza ka ka mnda za hēga ma zdakatahuda Lazḡlafta.

Dasuwa ka la Galat da nzḡglaku hēḡ ka vu'a

⁸ Ghalya ma fitika kwala ghuni kul snanṭá Lazḡlafta, vu'a skwa wuyay kul nzakway ka vərda† Lazḡlafta si ta gə kuni. ⁹ Ndanana tama, manda snanṭa ghuni ta Lazḡlafta, ta snanṭá Lazḡlafta ta kaghuni ná, waka kuni ta vrēḡlagħuta mista sana skwiha kul haḁ mbrakwa§ tanḡ, kul haḁ rēga tanḡ, kul haḁ hayhaya ta na? ¹⁰ Ta fafa kuni ta ghēḡa ghuni ka wara sana vaghūha, nda sana tiliha, nda sana fitikha, nda sana vakuha*!

¹¹ Ta vlihatá zlēḡ skwi ta magə kuni. Manda skwi ka bətbət tsa slna da magaghuna yu ya, ka yu.

¹² Zwanama da, wyawa dzvu, nzawanza manda i'i, manda ya nza i'i manda kaghuni ya. Haḁ dḡaku giha kuni wa. ¹³ Nda sna kaghuni, ma zlrafta da ta mnaghunatá Lfida Gwada ná, ma danḡa yu. ¹⁴ Anḡ mndani, tsa danḡa da ya ná, ghwadaka danḡa ya. Nduk nda tsa, mbida a kuni ta i'i wu, vzid a kuni wa. Katək ná, manda tsu'a duhwala Lazḡlafta tsu'afṭa kuni ta i'i, manda tsu'a Yesu Kristi ka kuni tsu'afṭa i'i. ¹⁵ Ga tsa rfu si ta rfu kuni ghalya ya? Nu ta magay ndanana kul haḁ kuni ta rfu? Grafgra yu kazlay: Ma tsa fitik ya, ka má si ta magaku tsi ná, má tsatsakwaslap tsakwasla kuni ta ira ghuni ka vlihata kə'a. ¹⁶ Nda nza yu ka ghuma ghuni ndana, kabga vəl mnaghunata da ta kahwathwata rki?

¹⁷ Tsa mnduha ya ná, ta ṅavanḡ hēḡ ka ṅaghunata, ama nda tvani a wa. Ta kumay hēḡ ta dgaghunata nda i'i, kabga ṅa ṅavata ghuni mista tanḡ. ¹⁸ Dina ṅavata, ka nda tvani tsi. Inda fitik katsi tama guli, ma kzlə lu ta nzakwa da mataba ghuni kada magay.

¹⁹ Zwana da, ta basəḡaltá vgha yu ta ghēḡa kaghuni manda marakw ta basa yaku, ha ka nghavata Kristi dar ma kaghuni. ²⁰ Ndanana ná, ta kumay yu ta nzavaghunata kada snanṭa yu ta skwi ṅa mnaghunata, kabga kóidifk6a kuni katakata.

Nzakwa i Hadzara nda Sara

²¹ Na kaghuni ta kuma nzaku mista zlahu ná, mnihawā mna, sna a kuni ta skwi ta mnə tsa deftera zlahu ya rki na? ²² Ká lu vin-dafta ta ghēḡa Abraham na: Mutsafmutsa ta zwani his, pal nda marakw ka vu'a, pal nda marakw kul haḁ ka vu'a. ²³ Tsa zwanḡ tsa marakw ka vu'a ya ná, nda ndana slu'uvgha tsaya. Tsa zwanḡ ya tsa marakw kul haḁ ka vu'a ya guli ná, manda ya tanaf Lazḡlafta† ta imi ta slēmḡṅṅ tsaya. ²⁴ Ma tsa skwi ta luta ya ná, mamu klatá ghēḡa skwiha his mida, kabga tsa mi'aha his ya ná, dzratawi his ya. Tanṭanṭa dzratawi ná, ta ghwá Sinay. Ka vu'a ta ya tsatsi ta zwani. Tsaya ta nzakway ka Hadzara. ²⁵ Tsa Hadzara ya ta nzakway ka ghwá Sinay ta hadika Arabiya. Nda luwa Ursalima‡ gitana ta gra lu, kabga tsatsi nda zwanani tani vu'a hēḡ. ²⁶ Ursalima ya ta luwa ná, nza a ka vu'a wu, tsaya ta nzakway ka mamu ta amu. ²⁷ Nda vinda ma deftera Lazḡlafta kazlay: Rfa ta rfu, kagħa dzəghēḡ ta kul yanaghutá zwanḡ!

§ 3:29 Gray nda Ruma 4:13. * 4:3 Ngha ta 4:9, Kwalasuha 2:8, 20. † 4:6 Ngha ta Markus 14:36, Ruma 8:15, gray nda aya 5-7 Ruma 8:15-17. ‡ 4:8 Ngha ta 1 La Kwarenṅ 8:4-6. § 4:9 Ngha ta 4:3. * 4:10 Ruma 14:5, Kwalasuha 2:16-23. † 4:23 Zlrafta 16:15, 21:2. Aya 23: Zlrafta 17:16, Ruma 9:7-9. ‡ 4:25 Gray nda Mata 23:37, Lukwa 13:34.

Rfa ta rfu, ka hayaya ka ta hayayə, kagha ta kul walaŋta basa yaku ya, kabga mal ndəghata zwana marakw vzin zə'ala[§] tanj, ka ŋa marakw ya ta nzaku nda zə'ala tanj kə'a ya.

²⁸ Zwanama da, kaghuni zwana ta ta imi ta sləmənɗ manda nzakwa Izak ya. ²⁹ Ma tsa fitik ya, tsa zwanj ya lu ma ndana slu'uvgha ya si ta giri ŋa tsa zwanj ya lu manda ya kumaf Sulkum ya. Ta manda tsaya nzakwani kulam gita. ³⁰ Tsaw ká lu vindafita ma deftera Lazglafta na: Ghzlinghzla ta tsa marakw ka vu'a ya nda zwanjani tani, kabga had zwanja marakw ka vu'a dza'a za həga nda zwanja marakw kul nzakway ka vu'a* wu kə'a. ³¹ Mantsa tama zwanama, nza a amu ka zwana marakw ka vu'a wu, zwana marakw kul nzakway ka vu'a amu.

5

Plimispla Kristi

¹ Plimispla Kristi, ŋa kwala mu nzəglaku ka vu'a mista zlahu Musa. Mantsa tama, dihawawadiha, yaha lu nglighunista ka vu'a. ² Ka i'i Pwal ta mnaghunata ná, ka tsanjanatá fafad ta kumə ŋni ka kuni katsi ná, had sana skwi ghzlaghuna Kristi nda tsaya tama wa. ³ Ka yu tata mnəgelta ŋa inda mndu ta kuma tsanata lu ná, nda fa vghani ŋa maga inda skwi ta kumə zlahu guli nda tsa. ⁴ Inda tsa kaghuni ta zba nzaku tdukwa ta wa ira Lazglafta nda ma zlahu ya, tsaghu tsa kuni ta vgha nda Kristi, bəghapbəgha kuni ma zdakatahuda Lazglafta. ⁵ Anji ná, nda fa ghəŋa anji kazlay: Namafna Lazglafta ka mndu tdukwa ta wa irani, kabga vəl zlgħafta mu ta Kristi nda ŋuduf kə'a. Tsaya skwi ta kzlə amu nda ma mbrakwa Sulkum. ⁶ Ka nda ndi'a mndu nda Yesu Kristi katsi, dər nda tsa fafadani, dar tsa a tsi wu, had ghzliwani wa. Zlgħafta nda ŋuduf, ka mara tsa zlgħay ya nda ma dvtutá sanlaha vərda skwi.

⁷ Ya si ta dza'a ta kəma ta kəma kuni ní, wa ta pyaftá kaghuni ka snatá ŋa kahwathwata ná? ⁸ Tsa nana kaghuni nanaf lu ya ná, da Lazglafta ta hgafatá kaghuni a sagha tsi wa. ⁹ «Ksita ta is ta ŋlanafatá hupu* demdem.» ¹⁰ Nda sna yu kazlay: Had fitik dza'a dganata kaghuni ta ŋa ghuni ndanu nda ŋa da wu kə'a, kabga nda guya mu ma Kristi. Nda sna yu guli kazlay: Tsa mndu ta kladamtá hwazlaɓaku da taba ghuni ya, dər má kinawu nzakwa tsa mndu ya, dza'a tsanaghatsa Lazglafta ta guma kə'a.

¹¹ Zwanama da, i'i, ka si tata gdata ta mnay kazlay: dīna tsatá fafad kə'a yu katsi ya ní,

kabgawu ta kəl mnduha ka giri ŋa da tama? Had tsa mtuta mtu Kristi ta udza zləŋay ya dza'a nzakway ka tuthun wa. ¹² Inda tsa gwal ta hwazlaɓa kaghuni ya ná, ka hərđiŋhərda həŋ ta vgha tanj, ka nzakwa həŋ daghəra'!

¹³ Zwanama da, hgaghunahga Lazglafta ŋa kwala ghuni nzakway ka vu'a zlahu. Ala ka si mantsa tsi, ma klaf kuni ta tsa plata vgha ghuni ya ka skwi ŋa dza'a ghuni maga skwi ta kumə slu'uvgha. Katək ná, dvtuvuswadva ta vgha ghuni, ka katuvusta kuni ta vgha ghuni mataba ghuni. ¹⁴ Inda zlahu ná, ma gwada turtuk gwamta tsi ta vgha, ta mnə lu kazlay: Dvtudva ta mnda səla manda va ya ta dvtuta ka ta ghəŋa gha†kə'a ya. ¹⁵ Ama ka si ta hihi'idvutá vgha, ka kwahuvustá vgha kuni mataba ghuni manda ŋa nimtək katsi ná, daswa ká kuni da zadanata kuni ta ghəŋa ghuni.

Zlanawa Sulkum ka pgha tsi ta kaghuni ma nzakwa ghuni

¹⁶ Skwi ta mnaghunata yu ná, nzawanza ta nzaku manda ya ta kumə Sulkum. Ka mantsa ka kuni nzaku, had kuni dza'a walganjan ta laghu maga skwi ta kumə slu'uvgha wu, ¹⁷ kabga va a slu'uvgha ta skwi ta kumə Sulkum ta magay wu, va a Sulkum ta skwi ta kumə slu'uvgha ta magay guli wa. Ta zlərdawi həŋ ma vgha tanj. Tsaya kwal kuni kul lavinjta maga skwi ya ta kumə‡ kuni ta magay. ¹⁸ Ka Sulkum ta pgha kaghuni katsi, ta had kuni mista zlahu Musa wa.

¹⁹ Ma difa a skwiha zdəgana magay ta slu'uvgha wu, wya həŋ: Maga sli'insli'ij, hliri, maga skwa hula, ²⁰ wuya skwi, maga mndu nda ghwani, nzaku ka ghuma, zlərdawi, draku, basa ŋuduf, dva ghəŋ, daga vgha, kwal kul guya ghəŋ, ²¹ hara'utiri, ghuyaku, nda hambala vgha ŋa ghuyaku ka maga sli'insli'ij, nda pdakwa sanlaha ma skwiha manda tsaha ya. Ka yu ta mnəglaghunata manda va ya ghada yu ta mnuta ná, had mnderga gwal ta maga tsa skwiha ya dza'a lami da ga mghama Lazglafta wa.

²² Ama, wya skwiha ta yaganapta Sulkum nda ghuɓa: Dvtutá mndu, nzata nda rfu, nzata nda zdaku, nzata nda ksa ŋuduf, nzaku ka nərma mndu, maga skwi dīna, nzaku tdukwa, ²³ nzaku leɓtekwa, wara ghəŋ. Had zlahu nda gwada ta ghəŋa tsaha ya wa. ²⁴ Gwal ta nzakway ka ŋa Yesu Kristi ná, dzadza hahəŋ ta udza zləŋay ta skwiha ta kumə slu'uvgha, nda ghwadaka skwiha kavghakavgha ta mamə həŋ. ²⁵ Ka si Sulkum ta vlamata hafu katsi, zlanama Sulkum ka pgha tsi ta amu guli. ²⁶ Ma glə mu

§ 4:27 Isaya 54:1. * 4:30 Aya 29: gray nda Zlrafta 21:9, aya 30: Ngha ta Zlrafta 21:10. * 5:9 Gray nda 1 La Kwarentj

5:6. † 5:14 Zlahu 19:18. ‡ 5:17 Gray nda Ruma 7:14-23.

ta ghəŋj! Ma zbə mu ta gwada da mndu, ma drə mu ta draku guli.

6

Skwi sləgaf mndu, tsaya dza'a tsi tskay ta vwah

¹ Zwanama da, ka nda nga kuni ta mndu ta maga skwi kul dīnaku katsi, kaghuni ta pghu Sulkum ya, vranakwavra ta vərda tvi, ama dasuwa ka kuni magay. Dasuwa ka vərda kagha guli da ksutá tsi ta kagha. ² Katuvuswa vgha ma kərta ndəgaku sani nda sani. Ma magay ghuni mantša ya, dza'a nzakwa kuni ka gwal snatá zlahá Kristi. ³ Ka had mndu taβta i'i wu, ka mndu tsaw ta slaf a ka sana skwi kay guli wu ná, nana ghəŋjani ta nanə tsi. ⁴ Kinawu nzakwa ŋa da ma slna ná, ká inda mndu nga slnani. Tsaya dza'a kəl tsa mndu ya ka rfa ghəŋjani, nda sanlaha a dza'a laghwa tsi gray wa. ⁵ Ŋa ghəŋjani ta maga mndu ta inda skwi.

⁶ Ka kla a kla mndu ta taghanata lu ta gwada Lazglafta, ta skwi mataba inda skwihani, ka vlay ŋa mndu ta taghanata.

⁷ Yaha kuni nanətá ghəŋja ghuni. Had Lazglafta ta zlanťá mndu ta nənəy wa. Ka nu sləga* mndu ya ná, tsaya dza'a tsi tskay guli. ⁸ Ka ŋa slu'uvgha sləga mndu katsi, ŋa slu'uvgha dza'a tskə tsi, ŋa zadamtani mida. Ala ka ŋa Sulkum sləga mndu, ŋa Sulkum dza'a tsi tskay, ta nzakway ka hafu ŋa kədəkedzen. ⁹ Ma zlanj mu ta maga skwi dīna, ma rwu mu ta vgha, kabga dza'a tskay mu saghar fitikani. ¹⁰ Mantša tama, ta tseke'luwa ná, magama maga ta skwi dīnadīna ŋa inda mndu. Katkatatani ŋa zwanama mu ma zlgħay nda ŋuduf.

Ga zgu

¹¹ Nghawa ndandaghula'atá na vindi na 6a! Nda dzva da vindafta yu. ¹² Tsa mnduha ta kuma mblaftá kaghuni ka tsa fafad' ya ná, ta kumay həŋj ta ghubay mnduha ta həŋj. Skwi kəl həŋj ka magay mantša ya ná, wara ghuyay tanj ta danjwa ta gwada ta udza zlanj Kristi ya. ¹³ Vərda tsa gwal nda datsa fafada tanj ya ná, had həŋj ta maga skwi ta kumə zlahu wa. Ta kumay həŋj ta datsata ghuni ta fafad, ŋa ghubay tanj ta ghubakwa tanj ta ghəŋja datsatá fafada ghuni. ¹⁴ I'i tada, ta ghəŋja mtuta mtu Mgham Yesu Kristi ta udza zlanj yeya ta ghubə yu ta ghubakwa da. Ma tsa mtutani ta udza zlanj ya, mtuta skwi ta kumə slu'uvgha ma i'i, ta mtugudunja i'i guli ta skwi ta kumə slu'uvgha. ¹⁵ Tsatá fafad ná, sana skwi a wu, kwal kul tsatá guli ná, sana skwi a wa. Nzata mndu nda hafu vlama Lazglafta, na mali ma skwi. ¹⁶ Ka nza zdakwa Lazglafta nda tawa hidahidani ta ghəŋja inda gwal ta snatá na skwi ta taghə yu

na. Mantša ya guli ta ghəŋja gwal ta nzakway ka vərda Isra'ila Lazglafta.

¹⁷ Ta hula tsa tama, yaha mndu walglanťa didiptá vgha, kabga miviđ ya ta vgha da ta maray kazlay: Ŋa Yesu Kristi yu kə'a.

¹⁸ Zwanama da, ka nza zdakatahuda Mghama mu Yesu Kristi kawadaga nda kaghuni! Amin.

* 6:7 Ngha ta Ayuba 4:8, Mahdihdi 22:8, Huseya 8:7.

Tsgha ta lwa Pwal ŋa La Afisus

Gazgu

¹ I'i Pwal, zbp Lazglafta ŋa nzaku ka mnda ghunay Yesu Kristi, ta vinda na delewer na ŋa kaghuni gwal ma luwa Afisus ta nzakway ka ŋa Lazglafta, ŋa kaghuni ta zlglafta Yesu Kristi ka nzaku kuni ka ŋani ya, ta vindaghunafta yu.

² Ka vlaghunavla Da mu Lazglafta nda Mghama mu Yesu Kristi ta zdakatahudani nda zdakwani tani.

Vlamavla Lazglafta ta zdakwani ma Yesu Kristi

³ Zlæzlva ma Lazglafta ta nzakway ka Dani ma Mgham Yesu Kristi. Tsatsi ta tfamaghatawi ma vlamatani ta inda skwi dina dina daga ta luwa ŋa katanŋa sulkuma mu. Nda ma ndi'atá vgha mu nda Yesu Kristi magamata tsi. ⁴ Ma kŋaku Lazglafta zlaganaptá ghəŋa hadik, zabapzaba ta amu ŋa nzaku ka mnduhani, ka guyamafta nda Yesu, kada nzakwa mu hezle' ŋa nzakwa mu kul had' ghwaɗaka skwi ta amu. ⁵ Dvudva ta amu daga manda ghalya, ka psaptá tsi ta amu ka nimista ka zwanani nda ma Yesu Kristi. Manda tsaya dvuta tsi ma zdakwani. ⁶ Manda tsaya magata tsi ŋa zlæzlva mu ta glakwa zdakatahudani. Katakata vlamata tsi ta zdakatahudani ya nda ma slna Zwanani dvu tsi.

⁷ Nda usani varata tsi ta amu, amu gwal nda ndi'a nda tsi, ka plimistá* tsi ta dmakuha mu. Mantsa ya maramanŋa Lazglafta ta glakwa zdakatahudani. ⁸ Ka ndaghamaftá tsi nda tsa zdakatahudani ya, ka vlamatá inda difil nda mahizl ya ta ramata. ⁹ Ka maramanŋa tsi ta skwi ŋa magay ya nda difa daga manda ghalya si kul snanŋa mnduha. Tsa skwi kumaf tsi ta magay ya ná, nda nza nda ma slna Yesu Kristi. ¹⁰ Wya tsa skwi ya: Ka nda maga fitik, dza'a tskanatska ta inda skwiha nda ya ta luwa tani, nda ya ta hadik tani, ŋa nzanaghata Yesu Kristi ka mgham ta ghəŋa tan demdem.

¹¹ Zabapzaba Lazglafta ta amu ŋa nzakway ka mnduhani ma guyamaftani nda Kristi. Magamaga manda tsaya, kabga tamafta ta imi ta sləmənŋ† daga manda ghalya. Ka mnaftá tsi ta magakwa inda skwi manda ya kumanŋ tsi, ¹² kada zlæzlva mnduha ta glakwani ma anŋi ta faftá ghəŋa ŋni ta Yesu Kristi daga tanŋan ya.

¹³ Mantsa ya kaghuni guli nda ndi'a kuni nda tsi ma snanŋa ghuni ta vərda gwada

ya kəl Lazglafta ka mbaghunafta, ma vlata ghuni ta ghəŋa ghuni ŋa Yesu Kristi. Ma tsa ndi'atá kaghuni nda Kristi ya, ka vlaghunatá Lazglafta ta Sulkum nda ghuɓa ya tamaf tsi ta imi ta sləmənŋ ya. Tsa Sulkum ya ná, ŋizla nzakwa mu ka mnduha Lazglafta ya. ¹⁴ ŋa dasudasu vlamata tsi ta tsa Sulkum ya, ŋa maranŋa ká Lazglafta dza'a vlamatá inda pɗakwa skwiha dina dina dazlay, manda ya mna tsi. Ma tsa fitik dza'a mba-mafta Lazglafta ŋa dekdek ya dza'a tsu'a mu. Zlæzlva ma glakwa Lazglafta.

Ndəba dzva Pwal ta ghəŋa gwal zlglafta nda ŋuduf ma Afisus

¹⁵ Tsaya ta kəl yu ka rfa Lazglafta ta ghəŋa kaghuni. Manda snanŋa da kazlay: Zlglafta zlglafta kuni ta Yesu Kristi, dvudva kuni ta mnduha Lazglafta guli kə'a, ¹⁶ had' yu ta zlanatá maga du'a ta ghəŋa kaghuni wu, ta rfanagharfa yu ta Lazglafta. ¹⁷ Tsatsi ná, Da dagala ya. ŋani ta maganata Mghama mu Yesu Kristi ta slna. Da tsi ta ndəba yu ta dzvu ka vlaghunata tsi ta difil dza'a kəl kuni ka lavinŋtá snanŋa vərda tsatsi. ¹⁸ Ta ndəbay yu ta dzvu da tsi guli ka tsalaghunapta tsi ta ndana ghuni dina, kada snanŋa kuni ta tsa ŋərma skwi kəl tsi ka hgaghunata kazlay: Dza'a mutsay kuni kə'a ya. Ta ndəbay yu ta dzvu guli dza'a kəl kuni ka snanŋa glakwa tsa skwa za həga faghuna tsi nda inda gwal ta nzakway ka ŋani ya tani. ¹⁹ Ta kumay yu ta snanŋa ghuni kazlay: Malaghumala mbrakwani ta inda skwi, nda ya kə'a ta kata amu gwal ta zlglafta kə'a. Katakata tsa mbrakwani ya. ²⁰ Nda tsa mbrakwani ya sli'aganapta tsi ta Kristi ma mtaku ka nzanata nda ga zeghwani ta luwa† ŋa vlanŋtá glaku. ²¹ Hada ta ga Kristi ta mgham ta ghəŋa inda sulkumha dagaladagala, kabga malaghumala ta mbrakwa tan. Malaghumala mbrakwani ta inda mbraku ya vlanŋ lu ta mndu ŋa ga mgham S. Ta ghəŋa gwal vlanŋ lu ta ga mgham ndanana yeya a wu, nda gwal dza'a gay ta kəma tani. ²² Ka vlanŋtá* Lazglafta ta ga mgham ta ghəŋa inda skwi. Ma tsa nzakwani ka mali ta ghəŋa inda skwiha ya, ka fata tsi guli ŋa nzaku ka ghəŋ ta ghəŋa Igliz. ²³ Kristi ná, ghəŋ ta ghəŋa Igliz ya, ta nzakway ka vghani. Ma tsa guyatá vgha mnduhani ya nzamta Kristi. Ma tsatsi nzatá nzakwa Lazglafta ka mara vgha nda ma tsatsi guli.

2

Sli'agamapsli'a Lazglafta ma mtaku kawadaga nda Yesu Kristi

* 1:7 Gra nda vli ma Kwalasuha 1:14. † 1:11 Ngha ta Yesuwa 13:19. ‡ 1:20 Ngha ta Zabura 110:1. § 1:21 Ngha ta Kwalasuha 1:16 nda skwi ya vindinŋ lu mistani ŋa ŋanata. * 1:22 Ngha ta Zabura 8:7.

¹ Ghalya si nda rwa kaghuni ta wa ira Lazglafta, kabga ghwadaka skwiha si ta magə kuni. ² Si ta gdata ta ksa sada mnduha ma na ghəja hadik na kuni. Gwada halaway ta ga mgham ta ghəja ghwadaka sulkumha, ta nzaku ma ghuvanata luwa si sna kuni. Kulam ndana tsa ghwadaka sulkum ya ta gdata ta ksa slna ma nudufa mnduha ta kwalaghuta sna gwada Lazglafta. ³ Amu demdem guli, manda tsa nzakwa hahəj ya si amu ghalya. Ghwadaka skwiha ta kumə nudufa mu, nda ghwadaka ndanuha ta ndanu mu, si ta magə mu. Ma tsa nzata nzakwa mu manda tsaya na, ma dza'a dadamda amu guli da basa nudufa Lazglafta, ka guram nda va ja tsa mnduha ta maga ghwadaka skwiha ya.

⁴ Tsaw Lazglafta na, dagala tawa hidahidani, dvudva ta amu. ⁵ Kulam nda va tsa rwata amu, kabga vel magata mu ta ghwadaka skwiha ya na, ka dvafata tsi ta amu ka vramamta nda hafu kawadaga nda Kristi. Zdakatahuda Lazglafta kel kuni ka mbafta. ⁶ Ma tsa ndi'ata amu nda Kristi ya, ka sli'agamapta Lazglafta mataba gwal nda rwa kawadaga nda Yesu Kristi ka pghata amu ta luwa, ka nzamata ka ga mgham kawadaga nda Yesu Kristi. ⁷ Mantsa ya maramanta tsi ta zdakatahudani nda ma Yesu Kristi, ja nghanja mnduha dza'a yayə lu ta kama ta nzakwa glakwa tsa zdakatahudani ta malaghutā inda skwi ya. ⁸ Zdakatahudani tani kel Lazglafta ka mbaghunafu nda ma zlglafta ghuni ta Kristi. Mbaghunaf ta ghəja vel magata ghuni ta skwiha dinadina wu, ka mbalay mbaghunafu tsi. ⁹ Mbaghunaf a Lazglafta ta ghəja vel magata ghuni ta sana slna wu, da gherə mndu ta gherəaku. ¹⁰ Magata slna Lazglafta na amu na. Vlamavla ta hafu ka lfid ma ndi'ata amu nda Yesu Kristi ja gdata mu ta maga slnaha dinadina. Nda ghada payafta Lazglafta manda tsaya, ja magay mu.

Ka mndu turtuk lu ma Kristi

¹¹ Ka yu ta mnaghunata wa, mndara la Yahuda a kaghuni wa. Havakwahava 6a ta nzakwa ghuni ghalya ta kul zlglafta kuni ta Kristi. Gwal kul tsaku fafada tanj ka həj ta hga kaghuni. Kel həj ka hga kaghuni manda tsaya na: Mnduha Lazglafta anji ka hahəj, kabga datsata fafada tanj. Tsaw tsa tsata fafada tanj ya na, skwi ta nghananta sluvgha ya datsa mnduha nda dzva tanj. ¹² Havakwahava kazlay: Ma tsa fitik ya na, sna a kuni ta Kristi wu kə'a. Nza a kuni tekwa mataba mnduha ta hadika Isra'ila wa. Tekwa a kaghuni mataba gwal dzraf Lazglafta ta wi nda həj ka tanafu imi ta sləmən ta həj ya wa. Ma nzakwa ghuni ma

na ghəja hadik na na, had skwi faf kuni ta ghəj tida wu, sna a kuni ta Lazglafta guli wa. ¹³ Ghalya, si di'ij kuni nda Lazglafta. Ndana tama, nda ndi'ata kuni nda Yesu Kristi ma pghintani ta usani ta gwada ta kaghuni ma mtutani. Tsaya ta ndusaghunakta nda Lazglafta. ¹⁴ Manda bata dzugur si nzata nzakwa ghuma mataba mu, ka sagha tsi psliŋta, ka namafta ka mndara mndu turtuk. Əjka'a ka tsatsi ta famta zaku mataba mu. ¹⁵ Ka hliŋta tsi ta inda tsa zlahuha ta mnə la Yahuda ya nda ma mtutani, kabga ja gyanafu mndara la Yahuda nda sanlaha ma mndara mndu ja nzakwa tanj ka sana lfid mndara mndu turtuk. Ma tsa magatani mantsa ya famta tsi ta zaku mataba tanj. ¹⁶ Ma tsa mtutani ta udza zləjay ya gyanafu tsi ta tsa mndara mnduha his ya ka mndara mndu turtuk, ka slərəaptā zughu mataba tanj nda Lazglafta. Ma tsa mtutani ya kwala sani kul husanta sani nda sani mataba tanj. ¹⁷ Sasa Kristi ta ghəja hadik da mna lfid Gwada ta ghəja zaku ja kaghuni gwal si di'ij nda Lazglafta, nda ja ja anji gwal si ta ndusanavata* Lazglafta ya. ¹⁸ Əjka'a ka Kristi kel amu demdem, kaghuni nda anji tani, ka laviŋta ndusanavata Lazglafta ta nzakway ka Da, nda ma tsa Sulkum nda ghuəa turtuk ya.

¹⁹ Tsaya tama na, nza a kuni ka mayəm wu, nza a kuni ka matbay guli tama wa. Nda nza kuni ndanana tama ka mnda luwa kawadaga nda sanlaha ma mnduha Lazglafta. Nda nza kuni ka mnda huda həga. ²⁰ Nda nza kuni manda palaha ta bə lu ta həga nda tsi. Gwal ghunay nda la anabi na tughwa tsa həga ya. Yesu Kristi tsa pala dihaf tsa həga ya ta vgha tida ya. ²¹ Əjka'a ka tsatsi kel tsa həga ya ka sladata, ka njaku, ka nuta ka həga nda ghuəa ka ja Lazglafta ya. ²² Ma tsa ndi'ata kaghuni nda Kristi ya, guyaghunafuya nda sanlaha ma gwal zlgay nda nuduf guli, kada nuta mu ka tsa həga ta nzaku Lazglafta nda ma Sulkum ya.

3

Mnay Pwal ta difata skwa Lazglafta

¹ Tsaya kel i' Pwal hbam lu ma gamak ka maga du'a ta ghəja kaghuni. Hbamhba lu ta i' ta ghəja vel maganata da ta slna ta Yesu Kristi ja kata kaghuni gwal kul nzakway ka la Yahuda ya. ² Nda sna kuni kahwathwata kazlay: Zdzada Lazglafta ta hudi ka vlihatā slna ja magay da ja ghuni kə'a. ³ Tsatsi ta gunitanta ghunislaka da, kel yu ka snafu difata skwani manda ya vindaghunaf yu ned ya kay. ⁴ Ka dzanafdzanja kuni katsi na, dza'a nda sna kuni kazlay: Nda sna yu ta difata skwa Lazglafta ta nzakway ka Kristi kə'a. ⁵ Tsa difata skwani

* 2:17 Gray nda Isaya 57:19.

ya ná, marananj a Lazglafta ta mnduha ghalya wa. Ndanana tama, ka maringintá tsi nda ma Sulkum nda ghu6a, ka marananjtá tsi ta mnduhani zabap tsi nja nzakway ka gwal ghunay nda la anabi. ⁶ Wya tsa skwa Lazglafta ta difanata ya: Dza'a zay gwal kul had' ka mndera la Yahuda ta zlghafta ta za mgham ta vel Lazglafta kawadaga nda mndera la Yahuda gwal ta zlghafta. Nda kaghuni tani, nda varda la Yahuda tani, nda na kuni ka mndera mndu turtuk. Tsa imi tanaf Lazglafta ta slámənj ta gwal ta ndi'aftá vgha nda Yesu Kristi ya ná, dza'a vlamavla, ka Lfida Gwada ta mnay.

⁷ Zdidinjzda Lazglafta ta hudi ka nidifta ka Kwavani nja mna tsa Lfida Gwada ya nja mnduha nda ma mbrakwani ya vliha tsi. ⁸ Mal' i' hta tani mataba mnduha* Lazglafta mndani, kulam nda va tsa, ka zdanjtá tsi ta hudi ka vlihatá tsa slna mnananjá gwal kul nzakway ka la Yahuda ya, ta tsa zdaku ta mutsu lu da Kristi ya. Tsa zdaku ya ná, dagala katakata, lavinj a mnduha ta kfanaktá snanjta wa. ⁹ Ka zdidinjta Lazglafta ta hudi guli nja tsislanapta da ta nda mndu, ka Lazglafta fata daga manda ghalya ta tsa difatá skwi dza'a tsi magay ya. Zlaganap-zlaga Lazglafta ta nda skwiha. Si nda difa da Lazglafta ta wa ira mnduha daga ghalya†. Ndana tama, ka kliginjta tsi ta da6i. ¹⁰ Ndanana ka zlaganaptá Lazglafta nda ma mnduhani nja nghanja gwal dagaladagala nda gwal nda mbra nda mbra‡ ta luwa ta guyatá vgha mnduhani, nja snanjta tanj ta nzakwa difla Lazglafta kavghakavgha. ¹¹ Nda kda fitika fata Lazglafta daga ta kul magaftá tsi ta ghənjə hadik. Ndanana ka magatá tsi nda ma Yesu Kristi Mghama mu. ¹² Nda ma zlghafta mu ta Yesu Kristi ka ndi'aftá vgha nda tsi, kal mu ka ndu-sanavata Lazglafta kul had' zlənj. ¹³ Tsaya tama ta kal yu ka ndə6a dzvu nja ghuni, ma rwaghuna tsi ta vgha, kabga snanjta ghuni ta ghuya danjwa da ta ghənjə vel mnaghunata da ta Lfida Gwada. Ka ufa tsa ghuya danjwa da ta ghənjə ghuni ya, ta vgha nja ghuni.

Dva mnda Kristi

¹⁴ Ta ghənjə tsaya ta kal yu ka tsə6ata ka maga du'a ta ghənjə kaghuni da Lazglafta ta nzakway ka Da. ¹⁵ Tsatsi varda ka Da ta tsaftá hgu ta mndera gwal ta hadik nda gwal ta luwa tani. ¹⁶ Tsaya ta kal yu ka ndə6a dzvu da tsi ka ksa tsi ta slna nda tsa mbrakwani dagala ya ma nudufa ghuni, ka vlaghunata tsi ta mbraku kahwathwata nda ma Sulkumani. ¹⁷ Ta daway yu da tsi guli ta gdavata Kristi ma nudufa ghuni ma zlghafta ya zlghaf kuni. Ta ndə6ay yu ta dzvu da tsi

guli, ka njavata kuni ka dvuvustá vgha ghuni sani nda sani. Ka ta dvuvusdva kuni ta vgha ghuni kahwathwata katsi ná, dza'a nzakway kuni manda dihatá fu laghu slrənjani da ghuvata hadik. Dza'a nzakway kuni guli manda dihata həga thaf lu ta mndərani ta vel tənjtənjə. ¹⁸ Ma tsaya dza'a kal kaghuni nda nda sanlaha ma mnduha Lazglafta ka snanjta kdavakta dvu ya dvu Kristi ta amu. Had' vərvara kdavakta dvuta ta dvuta tsi ta amu wa. ¹⁹ Anj mndani, had' mndu ta lavinjta snanjta vərvera dvuta dvu Kristi ta amu mndani wu, dər má mantsa tsi, ta daway yu da Lazglafta nja lavinjta ghuni ta snanjta, kada ksafta nzakwa ghuni ta sada Lazglafta.

²⁰ Lazglafta ta lavinjta maga nda skwi demdem. Nda tsa mbrakwani ta maga slna ma amu ya, ta lavinjta tsi ta maga nda skwiha ka malaghutá skwiha ya ta dawu mu nda skwiha ta ndanu mu tani. ²¹ Zləzlvama Lazglafta ta ghənjə nərma skwiha maga tsi nda ma mnduha ta zlghafta, nda ya nda ma Yesu Kristi. Zləzlvama zləzlvə nja kdəkedzənj! Mantsa ya katsi.

4

Nzaku turtuk ma Kristi

¹ Ta ghənjə tsaya tama ta kal i' i' tsam lu ma gamak ta ghənjə vel maganata da ta slna ta Mgham Yesu Kristi, ka ndə6a dzvu da kaghuni kazlay: Nzawanza ta nzaku tdukwa manda ya ta ranjtá mnduha Lazglafta, kabga hgaghunahga Lazglafta nja nzaku ka njan ka'a ya. ² Ma nda skwi ta magə kuni, nda hana ka ghənjə ghuni, le6tekwa ka nzakwa ghuni, ta ksay ka kuni ta nuduf. Su'uwawa ta skwi ta magaghunata sanlaha, ka dvuta kuni ta hənj. ³ Sulkum nda ghu6a ta guyaghunata, njavawanjə ka nzakwa kuni ta nzaku nda zdaku, kada nzakwa kuni ka gwal nda guya ghənjə tanj. ⁴ Gwal zlghay nda nuduf ná, manda slu'uvgha* Kristi turtuktuk ya nzakwani. Turtuktuk Sulkum nda ghu6a guli, turtuktuk skwi ya faf kuni ta ghənj tida hga ghuna Lazglafta nja zlghay. ⁵ Turtuktuk Mghama mu, turtuktuk tva zlghay nda nudufa mu, nda hga mndu turtuktuk magamaf ta lu ta batem. ⁶ Turtuktuk Lazglafta ta nzakway ka dani ma nda mndu, ta ga mgham ta ghənjə nda mndu, ta ksa slna nda nda mndu, ta nzaku ma nda mndu.

⁷ Inda amu dagamaf daga Kristi ta zdakatahudani prək nda amu nja maga slnani, kabga mantsa ya kumaf ta tsi ta dagamaf ta. ⁸ Wya ka deftera Lazglafta mnata:

* 3:8 Gray nda 1 La Kwarenj 15:9. † 3:9 Gray nda Ruma 16:25. 26. ‡ 3:10 Ngha ta Kwala suha 1:16 nda skwi ya vindinj lu mistani nja njanata. * 4:4 Slu'uvgha turtuk: Gray nda sura 2:16, Ruma 12:5, 1 La Kwarenj 12:12.

«Tahula ghubasaptani ta ghumahani, ka njlaghatá tsi ta luwa, ka hlinjtá tsi ta kasatá vu'ahani,» ka'a.

Ka daganafá tsi ta slna kavghakavgha† ta mnduha ta ghəja hadik.

⁹ «Ka njlaghatá tsi ta luwa,» ka defteri ya ní, nu klatá ghəja tsa gwada ya na? Kəl tsi ka mna tsaya ná, kabga tinjal ta na ghəja hadik na saha tsi karaku. ¹⁰ Tsa mndu ta saha ta ghəja hadik ya ná, va tsa mndu ya tsa ta njlaghatá ta luwa ka zaghuta trezekw, ɲa gayni ta mgham ta ghəja inda skwi nda Sulkumani. ¹¹ Tsatsi ta daganafá slnaha kavghakavgha ta mnduha. Ka gwal ghunay sanlaha, ka la anabi sanlaha, Ka gwal mna lfida Gwada sanlaha, Ka gwal ngaha gwal zlgghay nda ɲuduf ka tagha skwiha‡ ɲa tanj sanlaha. ¹² Manda tsaya kə'a daganata ɲa katay tanj ta mnduha Lazglafta ɲa maganata slnani, kada mutsafta mnduha Lazglafta ta nzakway ka slu'uvgha Kristi ta ɲlaku ta kəma ta kəma. ¹³ Manda tsaya dza'a nza-gwafta mu demdem ta vgha ɲa nzaku ka mndu turtuk nda ma fafta mu ta ghəj ta Zwanja Lazglafta, ɲa snanja mu, ɲa nzakwa mu ka gwal nda ndaha manda Kristi kul had sana skwi tida ya. ¹⁴ Nda tsaya tama ná, nzata a mu manda zwani wa. Nanglafta a gwal tsakalawi ta amu nda tsa ghwadaka skwa tanj ta taghə hən ɲa ɲa zadimista ma tvi, manda kwambalu ta klambaraku ta ghəja draf wa. ¹⁵ Nzata a mantsa ya wu, kahwathwata skwi ta nghanatá Lazglafta dza'a mnuvusta mu ma dɲuvusta mu ta vgha mu, ɲa glakwa mu ma inda skwi ma ndi'atá amu nda Kristi ta nzakway ka ghəj ta ghəja gwal zlgghay nda ɲuduf ya. ¹⁶ Manda mala ta nzagwanatá vgha mndu ya ná, manda tsaya nzagwanata Kristi ta mnduhani. Ka ta ksa slna inda fawayha ta vgha mndu manda ya ta raku katsi, dīna ta glakwa tsa mndu ya ta glaku. Manda tsaya nzakwa gwal zlgghay nda ɲuduf guli. Ka ta dɲuvusdva mnduha Lazglafta ta vgha tanj, ta magay dər wa ta slnani ya vlanj lu katsi, dza'a glaku hən ta kəma ta kəma nda mbrakwa Kristi.

Nzawanza ta nzaku ka lfida ma Kristi

¹⁷ Wya skwi ta mnaghunata yu. Ka ɲdanja ta mnaghunata yu guli ma hga Mgham. Yaha kuni nzakugəltá nzaku manda gwal kul snanjta Lazglafta, ta ndana skwi dza'a kwal kul katanjta hən ya. ¹⁸ Nda dərzla sləmənja tanj, had' lfida hafu ta vlə Lazglafta ya da hən wu, kabga tənɲəja ghəja tanj, sna a hən ta Lazglafta wa. ¹⁹ Ksa a hula ta hən dər kinawu magata hən ta ghwadaka

skwi wa. Skwi ta kumə slu'uvgha ta magay fa hahəj ta ghəja tanj ɲa magay. Sli'insli'in yeya ɲa tanj ta magay, zla a hən guli wa.

²⁰ Kaghuni, manda zlgghafta ghuni ta Kristi ná, manda tsaya a taghaghunaf lu ta tva nzaku wa. ²¹ Grafra yu kazlay: Nda sna kuni ta gwadani ka zlgghaftá kuni kə'a. Ma ndi'afata ghuni ta vgha nda tsi, taghaghunaf tagha lu ta kahwathwata ma Yesu. ²² Skwi taghaghunaf lu ná, zlanja ghuni ta tsa tva nzaku si ta nzaku kuni ghalya ya. Tsa tva nzaku si ta nzaku kuni ghalya ya si ta badza kaghuni, kabga si ta hara'away kuni ta inda ghwadaka skwi ta nana kaghuni. ²³ Zlanjanja tvi ta Lazglafta ka mbədanafá tsi ta ɲudufa ghuni, ka ndana kuni ta vərda ndanu. ²⁴ Vlaghunavla Lazglafta ta lfida nzaku ta gara vgha nda ɲani§. Favawa fa tama ta tsa lfida nzaku ta zdəganata ya. Tufukwa tsa tva nzaku ta zdəganata ya, nda ghuəa nzakwani guli manda ya ta taghə kahwathwata Lazglafta.

²⁵ Mantsa tama, yaha kuni tsakalgəltawi, mnuvuswa kahwathwata mataba ghuni*, kabga nda guya mu demdem ma slu'uvgha turtuk. ²⁶ Ka gafga kuni ta sidi, dasuwa ká kuni da magata kuni ta ghwadaka skwi†. Ma dədaghunagha fitik nda basatá ɲuduf, ²⁷ da mutsaftá halaway ta tvi ɲa klamtá kaghuni da ga dmaku. ²⁸ Ka si ta ghali mndu katsi, yaha tsi da ghalgəltá ghali, ka maga tsi ta slna nda dzvani ɲa kata ghəjani, nda ya ɲa mutsaftani ta skwi ɲa katanjta la ka pdu. ²⁹ Yaha ɲaslu da sabi ma wa ghuni. Gwada vla mbraku ma zlgghay nda ɲuduf ɲa sanlaha katsi sabi ma wa ghuni. Gwada ksay sləmən ka kuni gwaday, ɲa katanjta sanlaha. ³⁰ Yaha kuni ɲranafá ɲuduf ta Sulkum‡ nda ghuəa ya vlaghuna Lazglafta. Tsa Sulkum nda ghuəa ya ná, ɲizla nzakwa ghuni ka ɲa Lazglafta ya. Ta nzata tavata kaghuni tsa Sulkum ya ha ka sagha tsa fitik dza'a kəl Lazglafta ka varatá kaghuni dekdek ya. ³¹ Hlinja dgun ma ɲudufa ghuni, zlanja basa ɲuduf, zlanja sidi, ma zlərdə kuni ta wi nda mndu, ma razə kuni ta mndu, yaha kuni da maga dər mndəra wati ma ghwadaka skwi. ³² Nərma skwi ká kuni magay mataba ghuni, nzawanza nda tawa hidahida, pluvuswa dmakuha ghuni, manda va ya plaghuna Lazglafta ta dmakuha ghuni nda ma Kristi§ ya.

5

Nzaku ma tsuwadək

† 4:8 Ngha ta Zabura 68:19. ‡ 4:11 Gray nda 1 La Kwərent 12:28. § 4:24 Gray nda Zlrafta 1:26. 27. * 4:25 Ngha ta Zakari 8:16. † 4:26 Ta gra vgha nda Zabura 4:5 ka ta nghay lu ta gwada Grek ɲa ghalya. ‡ 4:30 Gray nda Isaya 63:10. § 4:32 Gray nda Mata 6:12, 14. Ka plaghunatá tsi, ma sanlaha ná, ka plamatá hən. * 5:1 Gray nda Levitik 19:2, Mata 5:48.

¹ Ndana tama, zwana Lazglafta ya d̄vu tsi katakata kuni, ksawaksa ta sadani*. ² Ma slnaha ghuni ta magə kuni inda fitik, maraŋwamara ta d̄vu ŋa sanlaha. Mantsa ya d̄vuta Kristi ta amu ma mtutani ŋa mba-mafta. Tsa skwi maga tsi ya ná, zdəganazda ta Lazglafta† manda skwa pla ghəŋ ta vlanja lu.

³ Ya nda nza kuni ka ŋa Lazglafta ya, yaha kuni walaŋtá hliri, yaha kuni maga skwa hula, yaha kuni tsagana, yaha mndu da razaghunafta ta ghəŋa tsa skwiha ya. ⁴ Ra a guli ka saba skwa hula, nda tsaḅaku, nda 6la vgha ma wa ghuni wa. Skwi ta raku ka sabi ma wa ghuni ná, rfay ghuni ta Lazglafta ta ghəŋa inda skwiha magaghuna tsi. ⁵ Wya skwi ŋa snaŋta ghuni: Haď gwal ta hliri, nda gwal ta maga skwa hula, nda gwal ta tsagana, dza'a mutsaftá skwa za mgham ma luwa ga mghama i Lazglafta nda Kristi wa. Tsa gwal malaghumala d̄vafta taŋ ta tsagana ka Lazglafta ya ná, ka guram nda wuya skwi tsaya.

⁶ Yaha mnduha da nanaghatá kaghuni nda tsakalawa taŋ. Ta ghəŋa tsa ghwadaka skwiha ya ta 6asa Lazglafta ta juďuf dza'a kəl tsi ka tsanaghatá guma ta gwal ta maga tsa ghwadaka skwiha ya. ⁷ Ma guyə kuni ta vgha nda tsa gwal ta maga mndərga tsa ghwadaka skwiha ya. ⁸ Si ma grusl nzatá nzakwa ghuni ghalya. Ndana tama, nda ndi'a kuni nda Mgham Yesu, ma tsuwadak‡ nzatá nzakwa ghuni, nzawanza tama ta nzakwa ghuni manda gwal ta nzaku ma tsuwadak. ⁹ Kəl yu ka mnay mantsa ya ná, ta sli'agapta ma tsuwadak§ na skwiha d̄nada, nda skwiha tđukwatđukwa, nda kahwathwata. ¹⁰ Nəvawaŋa ka tsəmapta skwi ta zdəganatá Mgham, ka maga kuni. ¹¹ Ma fam kuni ta ghəŋa ghuni da ghwadaka skwiha ta magə gwal ma grusl*, haď hay-hayani wa. «Na skwi ta magə kuni na ná,» d̄na a wu, ka kuni mnananťta həŋ banluwa katak. ¹² Ta ksaku ka hula dər gwadaŋ ma wi ta tsa skwi ta magə həŋ ma d̄fa madifa ya. ¹³ Ka kligin̄kla lu ta ghəŋa tsa skwiha ya ta daḅi katsi ná, dza'a nzakway tsuwadaka. ¹⁴ Ka nda ghada saba skwi ta daḅi katsi ná, gi tsuwadak nzakwani. Tsaya ta kəl lu ka mnay kazlay:

«Kagha mndu ta hani, sli'afsl'i'a ta hani. Sli'afsl'i'a mataba gwal nda rwa, ka tsuwadakhaghafta Kristi» kə'a ya.

¹⁵ Mantsa tama, dasuwa ka kuni nda nzaku ta nzaku kuni. Ma nzaku kuni manda la rgha, nzawanza manda gwal nda

mahizl ma ghəŋa taŋ. ¹⁶ Inda fitika mutsafta ghuni ta maga skwi d̄na ya ná, gi magawamaga, kabga ndada a ghwadaka skwiha ta magə mnduha ta na fitik na wa. ¹⁷ Tsaya tama ná, ma nza kuni manda la rgha, ŋavawaŋa ka sna skwi ta mnaghunata Mgham ŋa magay ghuni.

¹⁸ Ma ghuyaf kuni nda ima inabi, ya ta 6adzay ta nzakwa mndu, Sulkum nda ghu6a katsi mbutá kaghuni. ¹⁹ Wadahanafwa vgha sani nda sani mataba ghuni, nda inda mndera lahaha ya ta vlaghunata Sulkum. Zləzlvawa Lazglafta ma hyahya juďufa† ghuni nda lahaha. ²⁰ Rfawarfa ta Lazglafta ta nzakway ka Da inda fitik ta ghəŋa inda skwi ta maga ghunata tsi nda ma Yesu Kristi.

Nzakwa i zə'al nda marakw

²¹ Hanaganawa hana ta ghəŋa ghuni mista sani nda sani, kabga ta zləŋay kaghuni ta Kristi.

²² Kaghuni mi'aha, ka hanaganahana dər wati ma marakw ta ghəŋ mista zə'ala taŋ. Manda tsaya dza'a maraŋta kuni ta hanatá ghəŋa ghuni mista Mgham Yesu. ²³ Zə'al ná, ghəŋa markwa taŋ ya, manda nzakwa Kristi ka ghəŋ ta ghəŋa Igliz ya. Kristi ta mba tsa gwal zlgħay nda juďuf ta nzakway ka slu'uvghani ya guli. ²⁴ Mantsa ya guli, inda mi'aha, ka hanaganahana dər wati ta ghəŋani mista zə'ala taŋ ma inda skwi, manda ya ta hanaganata Igliz ta ghəŋ mista Kristi ya.

²⁵ Kaghuni zə'alha, ka d̄vuta dər wati ma zgun ta markwa taŋ manda ya ta d̄vu Kristi ta Igliz, ka mtutá tsi kabgani ya. ²⁶ Mtumta ta ghəŋani, ka ghu6inťta tsi nda imi‡ nda ma gwadani kada nzakwa tsi hezle'. ²⁷ Ta kumay ta fatá Igliz ka makwatarka ta wa irani. Va a ta nzatani nda rdak wu, va a ta razu tida wu, va a ta dər wati ma bədzaku tida wa. Ta kumay ta nzakwani d̄na kul haď sana skwi tida. ²⁸ Manda tsaya guli, ka d̄vuta zə'al ta markwa taŋ, manda va ya ta d̄vuta tsi ta slu'uvghani. Mndu ta d̄va markwa taŋ ná, ghəŋani ta d̄vu tsi. ²⁹ Haď mndu ta husaŋta slu'uvghani wu, ta zuŋ za ta skwa zay, kelkelkel kə'a ta nghay, manda ya ta zə Kristi ta skwi ŋa Igliz, ka nghay kelkelkel ya, ³⁰ kabga inda amu slu'uvghani mu. ³¹ «Tsaya ta kəl zgun ka zlanťta dani nda mani, ka laghwi ndi'aftá vgha nda markwa taŋ, ka nzakwa taŋ ka slu'uvgha turtuktuk§,» ka defteri mnata. ³² Tsa gwada ya ná, nda la skwi mida. Ka i'i ta mnaghunata ná, ta ghəŋa i Kristi nda Igliz ta mna tsi ta tsa gwada ya. ³³ Tsaw nghaghunagha ngha tsa

† 5:2 Gray nda Sabi 29:18. Ta d̄vaftá amu: Ta d̄vaftá kaghuni, ka sanlaha. ‡ 5:8 Gray nda Isaya 60:1. 3. § 5:9

Tsuwadak: Sulkum, ka sanlaha (gray nda Galat. 5:22). * 5:11 Gray nda Ruma. 13:12. † 5:19 Gray nda Zabura

33:1. 3. ‡ 5:26 Nda imi: Tsaya ima batem (Gray nda Titus 3:5). § 5:31 Zlrafta 2:24.

gwada ya ta kaghuni guli. Inda mndu ka dvuta tsi ta markwa taj manda ya ta dvuta tsi ta ghonani. Inda marakw guli, ka sna tsi ta gwada da za'ala taj.

6

Nzakwa zwani nda dadaha taj

¹ Kaghuni zwani, snawasna ta gwada da dadaha ghuni, kabga tsaya skwi ta zdanatá Mghama mu, tsaya skwi tdukwa guli. ² «Sna ta gwada da i da gha nda ma gha,» ka lu vindafta ma deftera Lazglafta. Tsaya tantanja zlahu fanava Lazglafta nda tata imi ta slomaj tavatani. ³ Wya tsa tata imi ta slomaj ya: Ka ta snay ka ta gwada da dadaha gha, «dza'a zda nzakwa gha, dza'a slraku hafa gha ta ghonja hadik*,» ka'a.

⁴ Kaghuni dadaha, ma ganaf kuni ta basa nuduf ta zwana ghuni. Galawagala ta hon, taghawatagha ta skwiha na taj, zlahawazlaha ta hon manda ya ta kumá Mghama mu.

Nzakwa kwalvaha nda danahaga taj

⁵ Kaghuni la kwalva, snawasna ta gwada da danahaga ghuni ma na ghonja hadik na. Zlonawa zlonja ta hon, ka vla kuni ta glaku na taj nda nudufa ghuni turtuk, manda skwi na Kristi ta maga kuni. ⁶ Ta wa ira taj kwenkwen yeya a dza'a maga kuni manda gwal ta zba rfanaghata mnduha ta hon wa. Magawamaga ta inda slna ghuni nda nuduf turtuk manda ya ta kumá Lazglafta, kabga kwalva Kristi kaghuni. ⁷ Maganawamaga ta slna ta hon nda zdakwa nudufa ghuni manda skwi ta maga kuni na Kristi, na mnduha yeya a wa. ⁸ Der má ka Kwalva ka, der má ka kwalva a ka wu, ka magamaga ka ta slna dina, dza'a mutsay ka ta nisala gha da Mgham.

⁹ Kaghuni danahagaha guli, manda tsaya ka kaghuni magay na kwalvaha ghuni. Ma nrühá kuni ta hon. Dina ka snanja ghuni kazlay: Nda kaghuni tani nda hahon tani, danahaga turtuk ta nzakway ta luwa danahaga ghuni k'a. Had' tsatsi ta gala mndu[†] wa.

Huzla vulu ya ta vla Lazglafta

¹⁰ Wya kdavakta gwada da ta mnaghunata yu: Mbrawa vgha ma guyatá vgha ghuni nda Kristi, nda tsa mbrakwani dagala ya. ¹¹ Vlaghunavla Lazglafta ta inda huzla vulu na vulu nda halaway. Hlawahla demdem, na dihavata ghuni ta lagha halaway da dzagha kaghuni. ¹² Ta vulu nda mnda sala a amu ta vulu wa. Ta vulu nda ghwadaka sulkumha nda mghamha taj ta ga mgham

ta maga ghwadaka skwi ta na ghonja hadik na amu, nda ya nda ghwadaka sulkumha nda mbra nda mbra ma ghuvanata luwa mu guli. ¹³ Tsaya tama, hlawahla ta inda tsa huzla vulu ta vlaghunata Lazglafta ya, da hwayafta kuni saghar ghuya dajwa, na dihavata ghuni ka ndanja ka ghzlafta, ta darra kaghuni.

¹⁴ Hbafwa vgha! Ka nza kahwathwata da kaghuni manda hbatá hudí nda banava. Magawa tdukwa skwi, kabga maga skwi tdukwa ná, manda suda ta gudum na kata vgha ya nzakwani. ¹⁵ Dza'a da mna Lfida Gwada ta vla zdaku ná, nda nza manda sudatá baáah ma sala na dza'a da vulu. ¹⁶ Ma inda skwi demdem ta magá kuni ná, fafwa ghonja ghuni ta Yesu Kristi. Zlghay nda nudufa ghuni ná, nda nza manda zalam na huzla hava ka vu ghandand ta pghu halaway ta kaghuni. ¹⁷ Grafwa gra kazlay: Mbaghunaf mba Lazglafta k'a, tsaya dza'a nzakway manda takazak ta famta kuni ma ghonja na kata ghonja ghuni ya. Nanawaja ta gwada Lazglafta, tsaya ta nzakway manda budugwa faghunam Sulkum nda ghuáa[‡] ma dzvu. ¹⁸ Ma inda tsa skwiha ta magá kuni ya, magawamaga ta du'a da Lazglafta, dawawadawa ta kataghunatani inda fitik manda ya dza'a pghá Sulkum nda ghuáa ta kaghuni. Nzawanza ndiri, yaha kuni walanja zlanja maga du'a. Magawa du'a inda fitik ta ghonja mnduha Lazglafta. ¹⁹ Magawa du'a ta ghonja i'i guli, ka saba gwada tdukwa ma wa da ta gunafta yu ta wi ka mna gwada Kristi, kada nzata yu wadaha na tsislanaptá mnduha ta skwi nda difa ma Lfida Gwada. ²⁰ Yesu Kristi ta zbaptá i'i na ghunayni da mna Lfida Gwada. Ta ghonja tsaya kalu ka tsamtá i'i ma gamak ndanana. Magawa du'a da Lazglafta ta ghonja i'i ka nzata yu wahwah ka mna gwadani manda ya ta raku.

Ga zgu

²¹ Ta kumay yu guli ta snanja kaghuni ta nzakwa da nda skwi ta magá yu tani. Dza'a mnaghunamna Tisik[§] ta inda skwi ta ghonja da. Tsatsi ná, zwanama mu ma zlghay nda nuduf ya ta dvu mu ta maganatani ta slna ta Mghama mu ya. ²² Wya yu ta ghunadapta da kaghuni na mnaghunanja[†] nzakwa nni, na ksaghunamtá nuduf.

²³ Inda kaghuni zwanama, ka vlaghunavla Lazglafta ta nzakway ka Da, nda Mghama mu Yesu Kristi ta zdaku, nda tva dvuvustá vgha sani nda sani, ka dza'a

* 6:3 Aya 2:3. Sabi 20:12, Vrafta ta zlahu 5:16. † 6:9 Gray nda Vrafta ta zlahu 10:17. ‡ 6:17 Vliha na gra aya 14 ka labá ta 17: Aya 14: na gray nda Isaya 11:5, 59:17. Aya 15: Na gray nda Isaya 52:7. Aya 16: Ghwadak tsaya nzakw ka mnda maga ghwadaka skwi, (Mata 6:13, Yuhwana 17:15). Aya 17: Gray nda Isaya 59:17, 49:2. § 6:21 Tisik: gha ta slna gwal ghunay 20:4.

kuni ta kəma ta kəma nda zlgħay ya zlgħaf kuni ta Kristi. ²⁴ Ka vlarvla Lazglafta ta zđakatahudani ta inda gwal ta đvutá Mghama mu Yesu Kristi nda đvu ya kul had ta kđaku.

Tsgha ta Iwa Pwal ŋa La Filipiya

Ga zgu

¹ I'i Pwal kawadaga nda Timute, kwalwa Yesu Kristi ŋni. Ta ga zgu ŋni ŋa ghuni inda mnduha Lazglafta ma Yesu Kristi, ma luwa Filipiya. Nda gwal ta ngha kaghuni, nda gwal ta ksaghunatá slna tani.

² Ka vlaghunavla Da mu Lazglafta nda Mghama mu Yesu Kristi ta zdakatahudani nda zdakwani.

Rfay Pwal ta Lazglafta

³ Inda fitika ndananŋa da ta kaghuni ya ná, ta rfanagharfa yu ta Da da Lazglafta.

⁴ Inda fitika magay dá ta du'a da Lazglafta ta ghøŋa kaghuni ya ná, wadah ŋudufa da.

⁵ Ta rfay yu ta Lazglafta, kabga daga ma fitika zrafta* ghuni ta nzaku ka gwal ta zlgħaftá Yesu Kristi nda ŋuduf, ha ka sagħa ta gita, nda guya kuni kawadaga nda i'i ma slna mna gwada Lazglafta. ⁶ Grafgra yu kazlay: Zlrafzlr Lazglafta ta maga nørma slna ma ŋudufa ghuni kə'a. Dza'a kdanjka da magay ŋa kdɪŋtani badu vragata Yesu Kristi†.

⁷ Tsa ndanu ta ndanu yu ta ghøŋa ghuni ya ná, tdúkwa nzakwani, grafgra yu, kabga lagħula kuni da ŋudufa da. Kaghuni dem-dem kawadaga kuni nda i'i. Nda guya mu ma zdakatahuda Lazglafta, ma na nzakwa da ma gamak ná, nda ya ma ŋavata ta ŋavata yu ka mnigɪŋtá gwada Lazglafta kahwath-wata ka dihavata ka zlerdatá Lfida Gwada. ⁸ Nda sna Lazglafta kazlay: Ta dvudva yu ta kaghuni katakata kə'a. Dvudva yu ta kaghuni ma kdavakta hyahya ŋudufa da ma Yesu Kristi.

⁹ Wya skwi ta magə yu ta du'a da Lazglafta ta ghøŋa ghuni: Ka dza'a kuni ta kəma ta kəma nda dvutá sani nda sani. Tsaya dza'a kəl kuni ka snanŋá skwi dīna, ŋa snanŋa ghuni ta dganatá nørma skwi nda skwi kul dīnaku, ¹⁰ ŋa snanŋa ghuni ta zbaptá skwi dīna ŋa magay ghuni ta slna nda tsi. Kada nzakwa kuni ka gwal tdúkwa kul had'rutsak ta kaghuni ha badu vragata Kristi. ¹¹ ŋa nzakwa ghuni ka gwal maga skwi tdukwa nda mbrakwa Yesu Kristi. Na nghanŋa mnduha ta tsa nørma skwi ta magə kuni ya, ŋa zləzlvay tanŋa ta Lazglafta, ŋa vlay tanŋa ta glaku ŋani guli.

Takwa Lfida gwada ma luwaha

¹² Zwanama da, wya skwi ta kumə yu ta snanŋa ghuni: Nana ghuya danŋa ta slidighata hadna na ná, hlana a ta mna gwada Lazglafta wa. Katək ná, ta kəma ta

kəma ta kla tsi. ¹³ Skwi kəl yu ka mnay mantsa na: Inda gwal ta ngha həga ŋumna la Ruma, nda inda hamata sanlaha ma mnduha ná, nda sna həŋ kazlay: Nda tsa yu ma gamak kə'a ta ghøŋa magay dá ta slna ŋa Kristi‡. ¹⁴ Sana skwi guli ná, nana nzakwa tsatá i'i ma gamak na ná, zagħer gwal sganagħa tsi ta mbrakwa faftá ghøŋ ta Mgham Yesu na həŋ mataba gwal zlgħay nda ŋuduf. Nda ta us tira tanŋa ka dza'a ta kəma ta kəma ma mna gwada Lazglafta ŋa mnduha.

¹⁵ Aŋ mndani! Ka draku ta mna sanlaha ta gwada ta Kristi. Sanlaha ya, nda ŋuduf turtuk ta mna hahøŋ. ¹⁶ Tsa hahøŋ ya, ta mnay həŋ kabga dvudva həŋ ta i'i. Nda sna hahøŋ kazlay: Lazglafta ta ghunaktá i'i da hadna ŋa dihavata da ka zlerdatá Lfida Gwada ŋa mnduha kə'a. ¹⁷ Tsa gwal draku ya ná, ta mnay hahøŋ ta gwada ta Kristi, kabga ta kumay hahøŋ ta malaghuta ka i'i. Nda ŋudufa tanŋa ta mna həŋ ta tsa gwada ya wa. Ta kumay həŋ ta sgidighatá ghuya danŋa ma na gamak na.

¹⁸ Kuzliha a tsaya ta i'i wa! Dər makləwmakləw ta mna həŋ, mnamna həŋ ta gwada Kristi, ta rfu yu ta ghøŋani tada. Manda wa tsaya, ta kəma ta kəma ta dza'a i'i nda rfay. ¹⁹ Nda sna i'i kazlay: Dza'a mbaku yu ma tsa ghuya danŋaha ya, kabga du'a ghuni. Ta katay Sulkum nda għuəa ma Yesu Kristi ya ta i'i guli kə'a. ²⁰ Skwi ya ma ŋudufa da faf i'i ta ghøŋa da tida ná, had' yu dza'a walaŋta magatá skwi dza'a pghidagħatá hula wa. Má vlihata skwi ta mbrakwa su'ay yeya katsi. Skwi kumaf maya da ndanana, dər má yawu tsi, ka dər ta ndiri yu, ka dər mtaku a ta slidighata, ka zləzlvay mnduha ta Yesu Kristi nda ma nzakwa da, ŋa da. ²¹ ŋa i'i tada, ka tata hafu yu ná, Yesu Kristi na nørma skwa da. Ala ka nda mta yu ya guli, ndela da tsa. ²² Ka tata nzaku yu nda hafu katsi, dza'a magay yu ta slna ŋa katanŋá mnduha. Ka mantsa tsi katsi tama ná, sna a yu ta skwi ŋa psa'ata da wa. ²³ Ta tada i'i tsa skwiha ya his his. Mtuta da má si ta zdighata ŋa dza'a da nghanŋa Yesu Kristi, si má mal tsaya yu. ²⁴ ŋa kataghunata guli ya, dīna nzata da nda hafu. ²⁵ Mantsa ya nzakwani grafgra yu. Ta dza'a nzanza yu nda hafu, ŋa nzata da kawadaga nda inda kaghuni, ŋa kataghunata ma dza'a ta kəma ta kəma nda rfu ta tva Lazglafta ma zlgħay ghuni nda ŋuduf. ²⁶ Mantsa, dza'a sgavaghasga għubaray ghuni ta Yesu Kristi, kabga nghanŋa ghuni ta i'i, vrəgladagħar yu da kaghuni dza'azlay.

Ŋavata ka ŋa Lfida gwada

* 1:5 Ngha ta Slna gwal ghunay 16:13-15. † 1:6 Gray nda 1:10, 1 La Kwareŋt 1:8. ‡ 1:13 Gray nda Slna gwal ghunay 28:30, Afisus 3:1, 4:1.

²⁷ Skwi ná, nzawanza ta nzaku ya ta raku ña nghanja mnduha kazlay: Gwal ta maga skwi manda ya ta mnə gwada Kristi kuni kə'a. Skwi ta kumə yu ta snanja ná, ta nzaku ka kuni manda ya ta raku. Dər má labla ya da kaghuni, dər má labə a yu da kaghuni wu, nda guya ka ghəña ghuni. Ta ñavajə ka kuni nda ñuduf turtuk ka dza'a ta kəma ta kəma nda mna gwada Lazglafta. ²⁸ Yaha kuni zləña ghumaha ghuni. Ka zləñaf a kuni ta həñ wu katsi, tsaya dza'a kəl hən ka snanja kazlay: Dza'a tsanaghatsa Lazglafta ta guma ta həñ kə'a, ta mbaghu-naftá tsi ta kaghuni. Da Lazglafta tsaya. ²⁹ Zdaghunanzda Lazglafta ta huđi nda ma Yesu Kristi kəl kuni ka zlgħafta. Zlgħafta ghuni kwenkwen yeya a wu, ta ghuyay kuni ta dənwa ka ñani guli. ³⁰ Nda nghan kuni ta wdawəš yu. Ndanana, nda sna kuni kazlay: Tata wdaywday yu kə'a, ka lamə kaghuni guli dida.

2

Nzaku nda dzratawi

¹ Tsa ndi'atá vgha ghuni nda Kristi ya a ta vlaghunatá dra ñuduf ra? Tsa dvudvaf tsi ta kaghuni ya a ta mbra kaghuni ra? Nda sulkum nda ghuəa a guyatá vgha ghuni ra? Ta dvuvustá vgha a kuni sani nda sani mataba ghuni ra? Ta tawa hidahida a kuni sani nda sani mataba ghuni guli ra? ² Ka si mantsa tsi, kada zdidifta kuni ta ñudufa da ná, nzawanza nda dzratawi. Ka dva kuni ta sani nda sani. Ka skwa turtuk ka ñudufa ghuni, ka ndana turtuk ka ndana ghuni guli. ³ Ma dagə kuni ta vgha ka gla ghəñ, leβtekwa ka kuni nzata. Ka mali ta ghəña kaghuni ka kuni nghan mnduha. ⁴ Inda kaghuni, ma laghu kuni nghutá ghəña ghuni, nghapwa nghan ka sanlaha. Mantsa ya dza'a kəl kuni ka zdidiftá ñudufa da.

Nzakwa Yesu ka kwalva

⁵ Magawamaga ta skwi ya nda ra, ma ndi'atá vgha ghuni nda Yesu Kristi.

⁶ Kulam nda nzakwa tsatsi ka mnda turtuk nda Lazglafta, zbanj a ta nzaku ka guram nda Lazglafta* wa.

⁷ Ka zlanjtá tsi ta tsa vli ya ka niñtá ghəñani ka kwalva†, ka nzaku tsi manda mndu. Ma tsa nzakwani manda mndu ya,

⁸ ka hanaganatá tsi ta ghəñani, ka snatá tsi ta ña Lazglafta, ka mtutá tsi. Tsa mtakwani ya ná, ta udza zləñay mtakwa tsi.

⁹ Tsaya kəl Lazglafta ka kapanafta ka vlanjtá glaku, ka vlanjtá hgu ya ta malaghutá hga inda skwi demdem. ¹⁰ Na hganjtá

hga Yesu ya, inda gwal ta luwa, nda gwal ta hadik, nda gwal ma hadik, ta tsələu ta kəmani.

¹¹ Inda mndu dza'a mnay nda wani kazlay: Yesu Kristi Mgham‡ kə'a, ña zləzlvay tanj ta Lazglafta ta nzakway ka Da.

Nzakway ka tsuwadək ma ghəña hadik

¹² Zwanama da gwal ta dvu yu nda ñudufa da, ya wya nda sna kuni ka Yesu hanaganatá ghəñani mista Lazglafta ya, hanaganawahana kaghuni guli ta ghəña ghuni mistani. Ma fitika nzakwa mu kawadaga ná, si ta snay kuni ta gwadani. Magawamaga manda va tsaya daga ndanana dər had yu kawadaga nda kaghuni. Kawadaga nda zləña Lazglafta, magawamaga kaghuni guli ta slna nda tsa mbaku vlaghuna lu ya.

¹³ Lazglafta kaghəñani ta maga slnani ma kaghuni, dza'a kəl kuni ka dvaftá skwi ya ta zdəganata ña magay ghuni ta slna nda tsi guli.

¹⁴ Ma inda skwi ta magə kuni ya, ma rurunwaku kuni ta rurunwaku, ma zlərdə kuni ta wi. ¹⁵ Kada nzakwa kuni kul had rutsak ta kaghuni, nda ghuəa. Kada nzakwa kuni ka vardə zwana Lazglafta kul had maslvinza ta kaghuni mataba mnduha nda bədzə ta maga bədzaku ta na ghəña hadik§ na. Nzawanza ta wdaku mataba tanj manda gumbəzla, ¹⁶ ka vlanja kuni ta gwada hafu ta həñ. Ka magamaga kuni mantsa, dza'a rfu yu badu vragata Yesu Kristi, kabga nzata a tsa slna ñava yu ta magata ya ka bətbət wa.

¹⁷ Tsa zlgħay zlgħaf kuni ta Yesu ya ná, nda nza manda planatá ghəñ ta Lazglafta*. Ka waya ka skwi dza'a dzadzə həñ ta i'i, dza'a nzakway usa da ka skwi dza'a tđanaghata yu ta ghəña ña ghuni. Ka mantsa tsi katsi, dza'a mamu yu nda rfu, dza'a rfay yu ta rfu kawadaga nda kaghuni. ¹⁸ Kaghuni guli ka nzata kuni nda rfu. Ka rfa kuni ta rfu kawadaga nda i'i.

I Timute nda Ipafrudita

¹⁹ Nda mbrakwa Mghama mu Yesu, nda fa ghəña da ta ghunadapá Timute da kaghuni dazlay ña vlaghunatá mbraku, ña vragap-tani da rusidiftá tva nzakwa ghuni, ña vli-hatá mbraku ta i'i guli. ²⁰ Tsatsi yeya nda ndanu manda ña da mana vəl na, Nda da a ta ndana tsi ta kaghuni wa. ²¹ Inda hamata sanlaha ná, skwi ta zdəganatá ghəña tanj yeya ta ndanu həñ, had həñ ta ndana skwi ta zdəganatá Yesu Kristi wa. ²² Kaghuni, nda sna kuni kazlay: Nərma mndu Timute kə'a, ksagapksa ñni ta slna mna gwada Lazglafta kawadaga nda tsi. Katihakata ma slna

§ 1:30 Nghan ta slna gwal ghunay 16:19-40. * 2:6 Gray nda Zlrafta 3:5. † 2:7 Gray nda Isaya 52:13-53, Mata 20:28.

‡ 2:11 Aya 10-11: Ta gray ta vgha nda Isaya 45:23. § 2:15 Ta gra vgha nda Vrafta ta zlahu 32:5, ka ta nghan lu ta gwada Grek ña ghalya. * 2:17 Gray nda Timute 4:6.

manda zwanj ta kata dani ma slna. ²³Tama ná, kdiñta tanj ta dgiñtá gwada ta i'i ya, dza'a gi ghunadapghuna yu da kaghuni. ²⁴I'i guli nda fa ghañja da ta Mghama mu, dza'a gi labla yu da kaghuni dazlay.

²⁵Dina ka ghunadaghunapta da ta zwanjama da Ipafrudita†, gra ta ksa slna da ta wudə ñni ta slna kawadaga nda tsi. Tsatsi mndu ya si ghunagap kuni nda skwi ña katihata. ²⁶Si ta ndanay ta labə da nghaghunaghata manda sñañtani kazlay: Sñaghunaghasna si kwalani kul dughwanaku kə'a. Nda sli'a ghəñjani ña labə. ²⁷Kahwathwata, si nda ksa da tsa danjwa ya, wər ghatalakw ta psaghutá hadik ta ghəñjani, əñka'a ka Lazglafta ta tawatá hidahida tida. Tsatsi nda ghəñjani yeya a tawa tsi ta hidahida tida wu, nda i'i tani. Yaha ñuduf dzaghata kə'a nda i'i kəl tsi ka mbanafata. ²⁸Zdigihazda tsa ghunədaghunapta da ya, ña nghanjta kaghuni nda ira ghuni, ña rfay ghuni ta rfu, wutsañ ndana i'i dza'azlay guli. ²⁹Ka bhadapəha tsi ya, ka zlgħafta kuni dina, ka rfa kuni ta rfu, kabga zwanama kuni ta tva Mghama mu Yesu. Vlanjwa glaku ta mndərga tsaha ya ma mndu. ³⁰Pərdá ka mtuta ta ghəñja slna Kristi, fafa ta ghəñjani ña kata i'i da manaka kaghuni.

3

Fafta Pwal ta ghəñjani ta Yesu

¹Kdavakta gwada da zwanama ná, rfawarfa ta rfu kabga ndi'atá vgha ghuni nda Mgham Yesu. Va tsa gwada si vindaghunaf yu ya tata vrafta yu tida, hərfava a yu ma vəl vindgalta wu, dina tsaya ña haghunamta ma ghəñj ña kata kaghuni. ²Mantsa tama, dasuwa ka kuni nda gwal ta maga ghwadaka slna, tsa la kriha* ta ndana datsiñtá fafad ya. ³Katak ná, amu vərda gwal ta tsa fafad, ta maga du'a da Lazglafta nda mbrakwa Sulkum nda ghuəa, ta ghərəaku ta Yesu Kristi. Had amu ta walanjta faftá ghəñj mu ta skwi ta maga'ata mnda səla wa.

⁴Ka si ñərma skwi, skwi ta maga'ata mnda səla katsi ná, ma dihafdiha i'i guli ta vgha da tida. Ka si mamu mndu ta mnay kazlay: Ta skwi ta maga'ata mnda səla ta fafta yu ta ghəñja da kə'a katsi ná, má mal i'i tama. ⁵Kəl yu ka mnay mantsa na: 'Buzula la Hebru i'i, zivra la Isra'ila, mndara la Ben-zamenj. Ta má tghasa fitik manda yata lu ta i'i tsihata lu ta fafada da. Tvə zlahá la Yahuda guli ná, tekw i'i mataba la Farisa. ⁶His his dzvu ñanata yu ta tva nzakwa la Yahuda ha ka ghuyay da ta danjwa ña gwal zlgħay nda ñuduff. Had zlahá la Yahuda

zlanaghu yu dər turtuk wa. Had sana skwi dza'a tsadivata lu wa. ⁷Mamu ndela da mida ka yu sizlay, tsaw nda nza tsa skwiha ya ka skwi bətbət, kada ñatsafta yu ta Kristi katak. ⁸Mantsa ya nzakwani, ka skwi bətbət inda tsa skwiha ya da i'i, kabga nda sna yu ta Yesu Kristi Mghama da. Malaghumala tsatsi ta ghəñja inda skwi, kəl yu ka pghiñtá inda hamata skwi. Manda ñədək ta ngha yu ta tsa skwiha ya, kada ndi'afra yu ta vgha nda Yesu Kristi, ⁹ñan zakwa da dekdek ka ñani. Walglanjta a i'i ta mnay kazlay: Tuđukwa mndu yu kə'a ta kəma Lazglafta, kabga snata da ta zlahá la Yahuda wa. Skwi ta niđifta ka mndu tđukwa ta kəmani ná, vəl zlgħafta da ta Yesu Kristi ya. Lazglafta ta niđifta ka mndu tđukwa, kabga zlgħafta da. ¹⁰Skwi turtuk ta kumə i'i ná, sñañta da ta Kristi nda mbrakwani ya kəl tsi ka sli'agapta ma mtaku. Ta kumay i'i guli ta ghuzlanjta da ta iri manda ñani, ña nuta da manda tsatsi ma fitika mtakwani ya, ¹¹ñan lavinjta i'i guli ta sli'agapta ma mtaku manda ñani.

Hwaya ña kđanakta

¹²Mna a i'i kazlay: Nda ghada kđanakta da kə'a wa. Mna a i'i kazlay: Slafsla i'i kə'a guli wa. Ta ghəñja ñavata ka dza'a ta kəma ta kəma kada kđanakta yu ta ksamta da dzva da yeya ña da ta magay, kabga nda na yu ka ña Yesu Kristi. ¹³Mantsa ya nzakwani zwanama, mna a i'i kazlay: Ksamksa yu ta tsa skwiha ya ma dzva da kə'a wa. Kđavakta skwi ta maga i'i ná, zanaptá skwiha ta luta, ka ñavata ka dza'a ta kəma ta kəma ña ksaktá tsa skwi ta kəma ya ña da. ¹⁴Ñavata ka dza'a ta kəma ta kəma ña kđanakta, ña mutsa nisəla vəl hgaf hgafta Lazglafta ta amu, ña da. Tsa nisəla ya ná, nzata da ta luwa kawadaga nda tsi nda ma Yesu Kristi ya.

¹⁵Mantsa ya skwi ña ndanay amu gwal nda ndəha ta tva Lazglafta. Ka had kuni ta nzaku manda tsaya wu, dza'a tsalaghunapt-sala Lazglafta. ¹⁶Mali ma skwi na kđanjta mu ta ksa na tvi ksaf mu na nzakwani.

¹⁷Kaghuni demdem zwanama da, ksawaksa ta sada da, fafwa ira ghuni ta gwal dina mbada tanj manda ya ta ngəhə kuni ta mbada arñi ya. ¹⁸Nda ndəgha gwal ta nzakway ka ghuma mtatá Kristi ta udza zlanj, ka yu si ta gdata ta mnay ña ghuni. Tata kđanjka yu ta mnay guli ña ghuni ta nda va nana nda taw nda taw. ¹⁹Kđavaktani ná, dza'a zwađu zwađu həñ, kabga fafa həñ ta huđa tanj ka Lazglafta tanj. Dər skwa hula† ta magə həñ ná, rfa tanj ña tanj. Ta ghəñja skwa ghəñja hadik yeya ña tanj ta ndanay. ²⁰Amu ná, ta luwa vla nzakwa mu. Mghama mu Yesu Kristi mnda

† 2:25 Ngha ta 4:18. * 3:2 Ngha ta Mata 7:6. † 3:6 Ngha ta Slna gwal ghunay 8:3, 22:4, 26:9-11. ‡ 3:19 Huđa tanj; (gray nda Ruma 16:18, Kwalasuha 2:16, 20-21.) Pəghanaghatá hula ta həñ; Nghanaghatá tsa fafad (gray nda Galat 6:13, 15).

mba amu dza'a saha ta luwa da slamaghatá ña amu ña kzláy. ²¹ Sahani dza'azlay ná, ña mbədanaftani ta na vgha mu kul had hayhayani na, ka ñlanafá manda ñani, nda mbraku ya kəl tsi ka nzanaghatá inda skwi, dza'a maga tsi.

4

Vla hidaku

¹ Zwanama dá gwal dvu yu nda ñudufa dá, mamaya ghuni ta kshihata, ta kumay yu ta nghəlanjá kaghuni. Ta kaghuni ta ghərba yu ta ghərbaaku, ta kaghuni ta rka yu ta rka. Ka si mantša tsi tama zwanama, nzafwanza ta Mgham manda va ya taghaghunaf yu.

² I Ivudi nda Siñtika, wyawa dzvu, nza-wanza nda dzratá ghəñ, kabga nda guya kuni ta Mgham turtuk. ³ Ka yu ta mnaghatá kagha guli gra ta ksa slna dá ná, wya dzvu, katanjata ta tsa mi'aha ya. Nda tsa mi'aha ya, nda Kliman, nda hamata gwal ta ksa slna kawadaga nda i'i, dagala slna maga həñ kawadaga nda i'i, ghuyghuya ñni ta dənja nda həñ ta mna gwada Lazglafta ña mnduha. Hahəñ ná, vindafvinda Lazglafta ta hga tan ma defteri ta vindi tsi ta hga gwal ta mutša hafu*.

⁴ Rfawa ta rfu ma nzatá nzakwa ghuni ma Mgham Yesu. Rfawa ta rfu ka yu ta vrəglinjá mnaghunata.

⁵ Nda zdaku ka kuni nzata nda inda mnda sála, ndusa Mgham Yesu ka saha. ⁶ Yaha kuni ndana sana skwi†. Ka mamu skwi ta ndanə kuni ya, dawawadawa da Lazglafta nda maga du'a, nda rfanaghata guli. ⁷ Ka mantša ya ka kuni magay katsi, dza'a vlaghunavla Lazglafta ta zdaku, zdaku ya ta malaghutá mbrakwa mnda sála, ña ksaghu-namtani ta ñudufa ghuni nda ndana ghuni guli ma Yesu Kristi.

⁸ Zwanama dá, wya kdavakta gwada dá: Skwi ña ñanata ghuni ná, ñanawa ña ta inda kahwathwata, nda inda skwi dīna ta ghubu lu, nda inda skwi tdúkwa, nda inda skwi nda tsala, nda inda skwi ta raku ka mamay, nda inda skwi ta raku, nda inda skwi ta dīnuta, nda inda skwi ta raku ka zləzlvay. Tsaha ya skwiha ña ñanata ghuni ma ghəña ghuni. ⁹ Magawamaga ta skwiha taghaghunaf yu, nda skwiha mutsaf kuni ta snarja da i'i, nda skwiha ya nghan kuni ta i'i ta magay guli. Tsaha ya skwi ña magay ghuni, dza'a nzanza Lazglafta ta vla zdaku kawadaga nda kaghuni.

Rfanaghatá la Filip ta ghəña skwi vla həñ

* 4:3 Gray nda Suna Yuhwana 3:5. † 4:6 Gray nda Mata 6:25-34. ‡ 4:15 Mekaduniya: Ngha ta 2 La Kwareñt 1:16. § 4:16 Aya 15-16: Ngha ta Slna gwal ghunay 17:1, 2 La Kwareñt 11:9. * 4:18 Gray nda Sabi 29:18, Afisus 5:2. † 4:22 Gray nda 1:13.

¹⁰ Yaw, ta rfu yu katakata da Mgham Yesu kabga ta nghapngaha kuni ka i'i. Kahwathwata ta ndanay kuni ta i'i, fitika ghuni kul had ya kəl tsi ka zagaptá fitik. ¹¹ Htaghuta skwi da i'i a kəl yu ka mnay mantša guli wa. Dər má kinawu nzakwa dá, mamu skwi da i'i, had skwi da i'i katək wu, taghaftagha yu ta tva nzaku nda rfu. ¹² Ka had skwi ya ná, nda sna yu ka yu ta zay. Bađu mutsatani ya guli, nda sna yu ka yu ta zay. Dər nda bagha yu dər nda maya yu, dər mamu skwi, dər had tsi katək wu, taghaf tagha yu, nda sna yu ka yu ta nzaku mida. ¹³ Lavinlava yu ta ñaftá tsa skwiha ya nda mbrakwa Yesu Kristi ta vlihata. ¹⁴ Dər má mantša ya nzakwani mndani, dīna na skwi maga kuni, ka katihata ma ghuya dənja dá na.

¹⁵ Nda sna kaghuni ka ghəña ghuni la Filipiya kazlay: Ma fitika zrafta dá ta mna gwada Lazglafta ma hadika Mekaduniya ná, had sana Igliz vluvus‡ ñni ta skwi nda həñ wu kə'a. Kaghuni yeya ta katihata ta sli'aftá yu ma Mekaduniya. ¹⁶ Ma fitika nzakwa dá ma Tesalunik guli, si ta taghay kuni ta skwi§ na dá. ¹⁷ Gatá skwa ghuni a ta gatə yu wu, ta rfu yu katək kabga nda sna yu ta dza'a tfaghunaghatfa Lazglafta ta wi ta ghəña skwi vla kuni kə'a. ¹⁸ Zlg hafzlgħa yu ta tsa zđakatahuda ghuni tsghaf kuni ta Ipafrudita ya. Had skwi ta pədagəlta yu wu, hwaslu hwasla katakata. Tsa skwi vla kuni ya ná, manda skwi dranaf lu ta Lazglafta ta zđəganata* katakata ya nzakwani. ¹⁹ Ma inda skwi htəghu kuni ya ná, Lazglafta dá dza'a hdəghunamta, dza'a magay nda glakwa gadghəlani ma Yesu Kristi. ²⁰ Ña Lazglafta glaku ña kdekedzen. Amin!

Gazgu

²¹ Ka ganaghata kuni ta zgu ta inda mnduha Lazglafta ma Yesu Kristi. Ta ga zgu gwal kawadaga nda i'i guli ña ghuni. ²² Ta ga zgu pdakwa mnduha Lazglafta ña ghuni, katkatatani gwal ma həga ga Sezar† la Ruma.

²³ Ka tfaghunaghatfa Mgham Yesu Kristi ta wi.

Tsgha ta lwa Pwal ŋa La Kwalus

Gazgu

¹ I'i Pwal, ta nzakway ka ghunata mnda Yesu Kristi nda dɔafta Lazglafta, kawadaga ŋni nda Timute zwanjama mu ta vinday ŋa ghuni.

² Mnduha Lazglafta ma luwa Kwalus, ta nzakway ka ŋerma zwanama ŋni ma Kristi. Ka vlaghunavla Lazglafta ta nzakway ka Da mu ta zdakatahudi nda zdaku.

Rfanaghata Pwal ta Lazglafta

³ Ta rfay yu ta Lazglafta ta nzakway ka Dani ma Mghama mu Yesu Kristi, ta magə yu ta du'a da tsi ta ghəŋa kaghuni inda fitik. ⁴ Snaŋnagha sna ya ká kuni zlghafta Yesu Kristi, nda ya ká kuni ta dɔvuta inda mnduha Lazglafta. ⁵ Kəl kuni ka maga tsaha ya ná, nda fa ghəŋa ghuni ta ŋerma skwi payaghunaf Lazglafta ta luwa. Tsaya zdákwa gwada ya mna ghuna lu daga tanɔŋ, ta nzakway ka Lfida Gwada kahwathwata snaŋ kuni, ka faftá kuni ta ghəŋ tida*. ⁶ Manda va ya bhadagha tsa Lfida Gwada ya da kaghuni ya ná, mantisa ya tata tsi ta ghəŋa hadik demdem. Ndada a tfawi ta klakta tsi wa. Mantisa ya nzakwani guli da kaghuni daga badu tsu'afɔta ghuni ka snantá kuni ta zdakatahuda Lazglafta kahwathwata. ⁷ Ipafras ta nzakway ka ŋerma gra ta ksa slna ŋni, ta taghaghunaftá tsaya. Tsatsi ná, ŋerma mnda ksanatá slna ta Kristi† ya tavata kaghuni. ⁸ Tsatsi ta mnaŋnantá gwada ta dɔvu faghunamə Sulkuma Lazglafta ya.

⁹ Tsaya tama, manda kdákwa ŋni ta snantá gwada ta kaghuni, zлана a ŋni ta maga du'a ta ghəŋa kaghuni, ŋa ndəghaghunaftani nda hidaku, nda difil ya ta vlə Sulkum wa. Tsaya dza'a kəl kuni ka snantá ta skwi ya ta kumə tsatsi,¹⁰ ŋa nzay ghuni ta nzaku manda ya ta kumə Mgham Yesu, ka maga skwi ya ta zdaganata, ŋa gdata ghuni ta maga skwi dinadina, ŋa sgakwa snantá ghuni ta Lazglafta. ¹¹ Dza'a mbray Lazglafta ta kaghuni nda mbrakwani dagala dər ma wati ma skwi, ŋa lavinɔta ghuni ta sladata his his səla ka su'a inda skwi nda rfu. ¹² Rfawarfa ta Dada. Tsatsi ta vlaghunatá mbrakwa mutsa skwiha dinadina ya payanaf tsi ta mnduhani ma ga mghama tsuwadək. ¹³ Tsatsi ta hlaptá amu ma dzva mbrakwa grusl‡, ka hladamamta da ga mghama zwanjani ya dɔvu tsi. ¹⁴ Ma

ndi'atá vgha mu nda tsa Zwanj ya mutsafta mu ta fala'uwatá vgha, kabga mutsafmutsa mu ta platá dmakwa mu§.

¹⁵ Tsa Kristi ta maramantá Lazglafta kul nghanɔta lu ya, tsatsi tanɔŋa yaku ta ghəŋa inda skwi zlaganap* lu. ¹⁶ Ma tsatsi zlaganapta Lazglafta ta inda skwi ta luwa nda ya ta hadik, skwiha nghanj lu nda ya kul nghanɔta lu, gwal nda mbra nda mbra nda gwal ga mgham†, nda gwal dagala dagala. Inda tsahaya ná, nda tsatsi tsafta lu, ŋani tsafta lu guli. ¹⁷ Ma kdə inda skwi demdem ná, mamu Kristi. Nda nza inda skwi demdem, nda ma tsatsi. ¹⁸ Tsatsi ghəŋ ta ghəŋa Igliz. Tsatsi zlriftani, ta nzakway ka tanɔŋa sli'agapta ma mtaku, ŋa nzakwani ka tanɔŋani ma inda skwi demdem, ¹⁹ kabga kurakura Lazglafta ta nzamta dar ma tsatsi. ²⁰ Tsatsi ta kuratá slərɔaptá zughu nda inda skwi nda usa zwanjani. Ka famtá tsi ta zdaku matabani nda inda skwiha ta hadik, nda ya ta luwa nda ma pghuta usa zwanjani ta udzu.

²¹ Kaghuni ghalya ná, ka mayəm, nda ghuma Lazglafta si nzakwa ghuni, ta tva ndana ghuni, nda ghwadaka slna ta magə kuni. ²² Ndana, slərɔapslərɔa Lazglafta ta zughu nda kaghuni, nda ma mtakwa zwanjani ya ta ghuyaptá dənwa ma slu'uvgha. Mantisa ya magata tsi ŋa ghubaghunata hezle', ŋa hladaghunaghata ta kəma Lazglafta, kul had' sana rutsak, nda ghwadaka skwi ta kaghuni. ²³ Gdávawagda ma zlghay nda nɔdɔf, dihavawadiha ma gigdava kuni. Ma dgaghu kuni ta vgha nda Lfida Gwada. Tida fatá ghəŋa mu, ka lu mnamata. Tsa Lfida Gwada ya ná, ŋa inda mndu ta ghəŋa hadik ta mna lu. Nana i'i Pwal na ná, mna tsa Lfida Gwada ya slna da.

Ghuya dənwa Pwal ta ghəŋa slna Lazglafta

²⁴ Ndanana, ta rfu yu nda ghuya dənwa ta ghuyə yu ta ghəŋa kaghuni. Ghuya dənwa Kristi ma slu'uvghani ta nzakway ta ghəŋa Igliz ya ta kdantá yu ta ghuyay ma slu'uvgha da. ²⁵ Nya Igliz ta ksanata yu ta slna, manda ya fidigha Lazglafta ŋa magaghunata. Fidighafa ta tsa slna ya, ŋa mnaghunata vərda gwada Lazglafta. ²⁶ Tsa gwada ya ná, difatá gwada ya ta difaghuta daga manda ghalya ya. Ndanana tama, ka zlaganaptá Lazglafta ta mnduhani. ²⁷ Ta kumay ta snantá tanj ta glakwa tsa gadghəlani nda difa ta wudaku, ya payana tsi ŋa inda gwal kul nzakway ka la Yahuda ya. Tsa difatá skwi ya ná, Kristi ya ma nɔdɔfa ghuni. Nda ma tsatsi fafta kuni ta ghəŋa nzata

* 1:5 Gray nda 1 La Kwareŋɔ 13:13. † 1:7 Ipafras: Gray nda 4:12. ŋa ghuni: ŋa amu, ka sanlaha. ‡ 1:13 Mbrakwa grusl: Gray nda Lukwa 22:53. § 1:14 Gray nda Ifesus 1:7. * 1:15 Gray nda Mahdihi 8:32-36, Yuhwana 1:1-3. † 1:16 Gray nda Galat 4:3.

kawadaga nda tsi ma glakwa Lazglafta. ²⁸ Tsa Kristi ya ta mnə ɲni ta gwada ta ghəɲani, ka vla hidaku ɲa inda mndu, nda tagha skwi nda difil ya laviɲ lu ya, ɲa nuta inda mndu ka mndəra mnduha ma Kristi. ²⁹ Tsaya ta kəl yu ka wuda maga slna nda mbrakwa Kristi, ya ta maga slna nda mbraku ma i'i ya.

2

¹ Ta kumay yu ta snaghunamta kazlay: Nda bla na slna ta magə yu ɲa ghuni, nda ya ɲa gwal ma luwa Lawdikiya*, nda sanlaha ta kul pghafta ira tan ta i'i na kə'a. ² Ta kumay yu ta nzata tan nda hbatá ɲuduf, ka nzəvuvusta həɲ ta vgha ma ɲvu, ka ndəghafta həɲ nda vərda hidaku ɲa snanɲa difatá skwa Lazglafta, ta nzakway ka snanɲa Kristi ya. ³ Inda gadghala difil nda ghunizlak ná, ma Yesu Kristi difaghuta həɲ. ⁴ Kəl yu ka mna tsaya ná, yaha mndu da nanaghunafata nda gwadaha ka bətbət. ⁵ Dər má di'ɲ yu ma slu'vgha nda kaghuni má mndani, kawadaga yu nda kaghuni ma ndana da. Zda ɲudufa da ka nda sna yu ta dza'a inda skwi nda tvani da kaghuni, nda diha zlgghay nda ɲudufa ghuni ta Kristi kə'a.

Kristi turtukwani ta vla hafu

⁶ Zlgghazgha kuni ta Yesu Kristi ka nzakw tsi ka Mghama ghuni. Ndi'anavawandi'a tavatani ndi'ets. ⁷ Dihavawadiha tida manda dihatá fu ta hadik nda slrəɲhani ya. Mbranafwa zlgghay nda ɲuduf manda va ya taghaghunaf lu. Ka rfa kuni ta Lazglafta kahwathwata.

⁸ Daswa ka kuni, da nanaghata mnduha ta kaghuni nda ndana ghəɲa hadik, ka nda baru ta sabi ma ndana ghəɲa mnduha ta sladafta ta mbrakwa ghəɲa hadik†, kul had Kristi ya a tsi. ⁹ Inda glakwa Lazglafta ná, nzamə ma Kristi. ¹⁰ Nda ndi'a vgha kaghuni guli dardar nda Kristi, tsatsi ta nzakway ka Mghama mbraku ta ghəɲa inda mbrakuha nda gwal ta nanzanaghata mnduha ya.

¹¹ Ma tsatsi mutsafta kaghuni ta tsatá fafad. Nda dzva mnda səla a tsata lu wu, Kristi kaghəɲani ta tsata. Nda nza tsa tsatá fafad ya, manda klinɲa dmaku ta ga mgham ta ghəɲa ghuni ya. ¹² Ma magaghunafatá batem fadata lu ta kaghuni kawadaga nda Kristi da kulu, ka sli'agaptá kuni kawadaga nda tsi guli nda ma zlgghafta ghuni ta mbrakwa Lazglafta ta sli'aganaptá Kristi ma mtaku‡ya. ¹³ Kaghuni, si nda rwa kuni ta kəma Lazglafta, kabga dmakwa ghuni, nda kwala fafada ghuni kul tsaku guli. Ka vraghunamtá Lazglafta nda hafu

kawadaga nda tsi, ka plamatá inda dmakwa mu. ¹⁴ Ka hərđɲta tsi ta batá dməɲ ya ta hbutá amu, ta raghwa amu ya. Ka hərđɲta tsi ma zləɲafta ta udza zləɲay. ¹⁵ Mantša ya hləgadanaghata Lazglafta ta mbraku ta ghwadaka sulkum ta nzanaghata mnduha nda ga mgham ta ghəɲa tan. Ka pghanaghata tsi ta hula ta həɲ ta kəma inda mnduha, ma hlaftá həɲ ka vu'a zatá ghwa zwanjani ta udza zləɲay.

¹⁶ Tsaya tama, yaha mndu da kəa kaghuni ta ghəɲa skwi ɲa zay nda za, nda ya ɲa say nda sa, ka ta ghəɲa sanlaha ma fitika skalu a tsi, nda ya ta ghəɲa nghakwa tili, nda ya ta ghəɲa fitika Sabat§. ¹⁷ Inda tsahaya ná, nda nza ka sulkuma skwi dza'a sagha nda sa. Vərdani tama ná, Kristi ya. ¹⁸ Yaha kuni zlananɲta ghəɲa ghuni ta sanlaha ma mnduha, tsa gwal ta tsələbu ta kəma duhwalha Lazglafta ta mna gwada ta ghəɲa mazəzməma nghan həɲ manda skwi ma suni ya, da ɲrapta həɲ ta kaghuni. Tsa mnduha ya ná, ndana mnda səla ma ghəɲa tan, ¹⁹ ndi'a a vgha tan nda Kristi ta nzakway ka ghəɲ ya wa. Əɲka'a ka Kristi ta kəl vgha ka baghaku. Tsatsi ta gwayanafatá vla nzugu nda malaha tani ta kəl tsi ka glaku manda ya ta kumə Lazglafta ya.

Mtuta ɲa nzakw kawadaga nda Kristi

²⁰ Wya mtumta kuni kawadaga nda Kristi, ta had mbrakwa na ghəɲa hadik* na ta ga mgham ta ghəɲa kaghuni wa. Kabgawu tama ta kəl kuni ka gdata ta magaku manda ɲa gwal ma ghəɲa hadik na? Kabgawu ta kəl kuni ka sna na zlahuha tan ta mnay kazlay: ²¹ «Ma kapan ka ta yeya, ma tapana ka ta yeya, ma ksəɲ ka ta yeya,» kə'a ya na. ²² Had sana skwi ta magata tsa zlahuha ya ksəɲer lu wa. Mnda səla tani ta tsa'ata fatá tsa zlahuha ya ka taghay mantša ya. ²³ Ka nda ghada klafta mndu ta tsa zlahuha ya ka sana skwi ná, ta dzadza ta vghani ka tsələbu ɲa tsa mbrakuha ta nzanaghata ya, ka va magayni ta tsa slnaha ya, ka va zlahafta vghani. Kulam nda tsa, had dza'a katanɲa ɲa dzatá ghudzaku ma vghani wa.

3

¹ Kawadaga nda Kristi sli'agapta kuni ma mtaku. Zabawazaba tama ta skwiha ya ta luwa, ma vli ya nza Kristi nda ga zeghwa Lazglafta* ya. ² Ta luwa ká fatá ghəɲa ghuni, ma nza tsi ta hadik. ³ kabga mtumta kuni, nda nzula hafa ghuni kawadaga nda Kristi da Lazglafta. ⁴ Vərdá hafa ghuni ná,

* 2:1 Ngha ta 4:13. † 2:8 Ngha ta Galat 4:3 nda skwi ya vindir lu mistani ɲa ɲanata. ‡ 2:12 Gray nda Ruma 6:4.

§ 2:16 Gray nda Ruma 14:1-6. * 2:20 Ngha ta Galat 4:3 nda skwi ya vindir lu mistani ɲa ɲanata. * 3:1 Ngha ta Zabura 110:1.

Kristi ya. Baɗu da zlagapər tsi, dza'a zlagaku kaghuni guli kawadaga nda tsi. Tekw kaghuni ma glakwani dza'azlay.

Halata hafu nda lfidani

⁵ Zadanawa zaɗa ta ɗa ghəɗa haɗik ma kaghuni ta nzakway ka: Sli'ɗɗli'ɗɗ, ghurduɗaku, hliri, hara'utiri, tsagana, ka guram tsa tsagana ya nda wuya skwi. ⁶ Ta ghəɗa tsa skwiha ya dza'a kəl ɓasa ɗuɗufa Lazglafta ka lanaghatá gwal ta kwalaghuta snanata gwadani. ⁷ Mantsa ya si nzakwa kaghuni guli si ghalya ma fitika nzakwa ghuni ta ma dmaku.

⁸ Ndanana tama, zlanwazla ta inda tsahaya: Daga dugun, ɓasa ɗuɗuf, sidi, yaha razu nda ɗruhu tani sabi ma wa ghuni. ⁹ Ma tsanawa kuni ta gwada ta mndu, kabga sabisa kaghuni sudek ma halata nzaku, sudɗɗuɗa kuni ta ghwadaka nzaku. ¹⁰ Sudava suda kuni ta lfiɗa nzaku, ka nuta kuni ka lfiɗa mndu, ta naku ka lfiɗ ka lfiɗ vgha ghuni ka gra vgha nda mndu ta tsafta†. Mantsa ya dza'a kəl kuni ka snanɗa Lazglafta dardar. ¹¹ Ndanana tama, ta haɗ mɗay kazlay: La Grek yehaya, la Yahuda yehaya, gwal nda tsa fafaɗa tan yehaya, gwal kul tsaku fafaɗa tan yehaya, gwal ma mtak yehaya, gwal kul gunaku ghəɗa tan yehaya, la vu'a yeya, gwal falau' vgha tan yehaya ya kə'a wa. Mamu Kristi ta nzakway ka hɗatani ma inda tan.

¹² Mantsa ya tama, Lazglafta ta psapta kaghuni ɗa nzakwa ghuni ka mnduhani, ta ɗvay ta kaghuni. Kaghuni guli, nzawanza nda tawa hidahida ta mndu, nda zɗaku, nda hanata ghəɗ, nda nzakw leɓtekw, nda ksanata ɗuɗuf. ¹³ Katuvuswa vgha, pluvuswa dmaku ka mamu skwi gana sani ta sani. Manda wa ya plighunis‡ Kristi ta dmakuha ghuni ya ná, pluvuswa dmakwa ghuni guli. ¹⁴ Ya ta malapta katak ná, ɗvuvusta ghuni ta vgha ghuni. Tsa ɗvuvusta vgha ya ta nzakway ka tɓan ta ɗəzlaghunata. ¹⁵ Ka pgha zɗakwa Kristi ta ɗuɗufa ghuni. Guyaghuna guya Lazglafta ka vgha turtuk ɗa nzakwa ghuni ma tsa zɗaku ya. Rfawarfa. ¹⁶ Ka nzamnza gwada Kristi mataba ghuni gerger. Mnuvuswa mna ta gwada mataba ghuni, vlvuswavla ta hidaku sani ɗa sani nda kɗavakta hidaku. Fawa laha ɗa Lazglafta ma yahya ɗuɗufa ghuni nda rfu, ka zləzlvə kuni, ka ghuba kuni nda inda laha ta vlaghunata Sulkum§. ¹⁷ Dər nahgani ta magə kuni, dər nahgani ta mnə kuni, magawamaga ma hga Mghama mu Yesu, ka rfa kuni ta Lazglafta Da mu nda ma tsatsi.

Gwata vgha ma lfiɗa hafu

¹⁸ Mi'aha, hanaganawa hana ta ghəɗa ghuni mista zə'alha ghuni manda ya ta raku ka magay ta kəma Mgham Yesu.

¹⁹ Zgwana, ɗvuwadva ta mi'a ghuni. Ma ɗruhə kuni ta hən.

²⁰ Zwani, snawa gwada da dadaha ghuni ma inda skwi demdem. Tsaya skwi ta zɗaganatá Mgham Yesu.

²¹ Dadaha, ma ganaf kuni ta ɓasa ɗuɗuf ta zwana ghuni, da kulistá ghəɗa tan.

²² Kwalvaha, snawa gwada ma inda skwi da ɗanahəga ghuni ta na ghəɗa haɗik na. Ta wa ira tan yeya a dza'a maga kuni ta skwi ɗina manda skwi ɗa zɗaganata ghuni ta hən wa. Magawamaga ɗa tan nda vərɗa ɗuɗufa ghuni, kabga zlanɗa ghuni ta Mgham Yesu. ²³ Inda skwi ta magə kuni ná, magawamaga nda vərɗa ɗuɗufa ghuni manda skwi ta magə kuni ɗa Mgham Yesu, nza a ka ɗa mnduha wa. ²⁴ Dina ka snanɗa ghuni kazlay: Dza'a plaghunapla Mgham Yesu nda skwi ya payana tsi ta mnduhani* kə'a. Vərɗa ɗanahəga ná, Kristi ya. Tsatsi mndu ta maganata kuni ta slna. ²⁵ Mndu ta maga ghwadaka skwi ná, wa tsa ghwadakani ya ɗani dza'a mutsay, kabga haɗ Lazglafta ta gala mndu nda gala† wa.

4

¹ Kaghuni ɗanahəgaha, ɗanawanɗa ta kwalvaha ghuni ta tɗukwani nda rakwani. Dina ka snanɗa ghuni guli kazlay: Mamu ɗanahəga kaghuni guli ta luwa kə'a.

Vla hidaku

² Gəɗawa gɗa ta maga du'a, mantsa ya dza'a kəl kuni ka nzata hzlenɗa nda rfanaghatá Lazglafta. ³ Magawa du'a guli ta ghəɗa anɗi, kada gunanɗa Lazglafta ta watga ɗa mnananɗa gwadani ta mnduha, mnananɗa ɗni ta ɗifata skwa Kristi guli ta hən. Tsa vəl magay ɗa ta ɗifata skwa Kristi ya kəl lu ka hɓamtá i'i. ⁴ Magawa du'a ta ghəɗa ɗa ɗa lavinɗa ɗa ta mnanɗa gwada ta ghəɗani dardar manda ya ta raku.

⁵ Nzawanza nda ɗifil tavata gwal kul zlglafta Kristi. Dər yawu mutsafta kuni ta katsafta maga ɗerma skwi ya, ma zlidin kuni ta tsa fitik ya. ⁶ Ma gwada ta gwada kuni, gwada tɗukwa katsi sabi ma wu-bisima ghuni, hmətət ka tsi nzata. Nda tvani ka kuni zlghawɗi ɗa mndu.

Ga zgu

⁷ Tisik* ta nzakway ka zwanɗama, hamha ta ghəɗani ma slna Kristi. Kawadaga ɗni nda tsi ta ksa slna Mgham Yesu. Dza'a mnaghunamna ta gwada ta ghəɗa ɗa. ⁸ Ta

† 3:10 Gray nda Zrafta 1:26. ‡ 3:13 Gray nda Mata 6:12, 14. § 3:16 Gray nda Ifisuha 5:19-20. * 3:24 Gray nda Galat 4:1-2. † 3:25 Gray nda Vrafta ta zlahu 10:17. * 4:7 Ngha ta Slna gwal ghunay 20:4 Afisus 6:21-22.

ghunadapghuna yu padak da kaghuni na snanja ghuni ta nzakwa ni, na vlaghunatani ta mbraku guli. ⁹ Kawadaga hanj ta labə da kaghuni nda Unesima†, ta nzakway ka zwanjama mu. Tsatsi guli, nərma mndu ya, zwanja ghuni ya guli. Dza'a mnaghunamna hanj ta skwi ta magaku hadna.

¹⁰ Ta ga zgu Aristarkus‡ na ghuni hbam lu kawadaga nda i'i. Ta ga zgu Markus ta nzakway ka zbughuma Barnabas ya na ghuni guli. Ka bhadaghaḁha tsi da kaghuni, ka tsu'afra kuni. Nda ghada snanja ghuni ta gwada ta ghəjani. ¹¹ Ta ga zgu Yustus, ta hga lu ka Yestus ya na ghuni guli. Tsa hahəj yeya la Yahuda ta ksa slna ga mgham Lazglafta kawadaga nda i'i hadna. Ndaḁa a ksidimta hanj ta nɔduf wa.

¹² Ta ga zgu Ipafra§ ta nzakway ka mnda ghuni ya, na ghuni guli. Kwalva Yesu Kristi ya. Had ta zlanja maga du'a da Lazglafta ta ghəja kaghuni wa. Ta magay ta du'a na dihavata ghuni, na sifaghunafta ta tva Lazglafta. ¹³ Nda naha yu ka ghəja da kə'a ta va nɔvata ka ksa slna ta ghəja kaghuni, nda ya ta ghəja gwal ma luwa Lawdikiya, nda luwa Hierapolis. ¹⁴ Ta ga zgu Lukwa* vərda mnda mu ta nzakway ka duhtura ni ya guli na ghuni. Mantsa ya Demaska guli.

¹⁵ Ka ganaghata kuni ta zgu ta zwanama ta nzakway ma luwa Lawdikiya, nda Nimfa, nda Igliz ta gujavata ga tanj ya. ¹⁶ Manda kənja ghuni ta dzanafra na delewer na na, ka tsghanafta kuni ta Igliz ma luwa Lawdikiya na dzanafra hahəj guli. Na dzanafra kaghuni guli ta ya dza'a tsghəgaghunafra gwal ma luwa Lawdikiya. ¹⁷ Mnanawamna ta Artipus† «ka nɔvata tsi ma slna ya vlanj Mgham Yesu Kristi, na kənanafra.»

¹⁸ Nda dzva da vindaghunafta yu kazlay: Ta ga zgu i'i Pwal na ghuni kə'a. Havapwahava ta hbatə i'i ma gamak. Ka nza zdakatahudi nda kaghuni!

† 4:9 Naha ta Filimuj 10-15. ‡ 4:10 Aristarkus: Naha ta Slna gwal ghunay 19:29, 27:2. Markus: Naha ta Slna gwal ghunay 12:12, 25, 13:13, 15:37-39. Barnabas: Naha ta Slna gwal ghunay 9:27, 11:22, 30, nda padkwani. § 4:12 Ipafra: Naha ta 1:7. * 4:14 Lukwa: Naha ta 2 Timute 4:11, Filimuj 24. Demaska: Naha ta 2 Timute 4:10, Filimuj 24. † 4:17 Artipus: Naha ta Filimuj 2.

Tanjanja tsghatá lwa Pwal nja 1 La Tesalunik

¹ I'i Pwal ta vindaghunafta, kawadaga nji nda i Silas nda Timute, nja kaghuni Igliz, mnduha Lazglafta Da nda Mgham Yesu Kristi ma luwa Tesalunik. Ka vlaghunavla Lazglafta ta zdakatahudi, nda zdakwani.

Zlghay nda nudufa la Tesalunik

² Ta gdagda nji ta rfa Lazglafta ta ghənja kaghuni demdem. Ta kulay nji ta kaghuni ma du'a nji. ³ Ta gdagda nji guli ta havakta ta kəma Lazglafta Da nji ta slna zlghay nda nudufa ghuni, nda yifatá slna ta magə kuni, kabga dvafta ya dvaf kuni nda dihata fatá ghənja ghuni ta Mgham Yesu Kristi. ⁴ Zwanama da, nda sna mu kazlay: Dvudva Lazglafta ta kaghuni ka zbaftá tsi ta kaghuni nja nzakway ka njaní kə'a. ⁵ Ma mnaghunata nji ta Lfida Gwada ná, gwada nda wubisim kwenkwen yeya a mnaghuna nji wu, nda mbrakwa Sulkum nda ghuəa guli mnaghunata nji. Nda sna anji kazlay: Vərdá gwada tsa gwada ta gwadə nji ya kə'a. Nda sna kaghuni ka anji nzakwagaptá nzaku da kaghuni nja kata kaghuni. ⁶ Kaghuni, ksafksa kaghuni ta sada nji, nda nja Mgham Yesu. Dər má ta ghuya danja kuni katakata, tsu'aftsu'a kuni ta gwadani nda rfu ma mbrakwa Sulkum nda ghuəa*. ⁷ Mantsa ya marananta kuni ta nərmata nzakwa ghuni ta mnduha Lazglafta ta hadika Mekaduniya nda ya ta hadika Akaya. ⁸ Əjka'a ka kaghuni kəl ndəghatá mnduha ka snantá gwada Mgham Yesu ma inda vli. Ta hadika Mekaduniya nda Akaya yeya a kuraghuta tsi wu, snanaghasna ta mnduha dər ndigandiga ká kuni zlghaftá Lazglafta. Had gwada nja mnəgalta nji nja tanj ta ghənja ghuni wa. ⁹ Nda wa tanj ta rusa mnduha nja nji, ká kuni tsu'aftá anji ma lagha nji da kaghuni, nda ya ká kuni zlanjá skwa wuyay ka mbədavata tsələb ta kəma vərda Lazglafta ya ta vla hafu, ¹⁰ nja kzla zwanani Yesu, ta saha ta luwa. Tsa zwanani sl'aganap Lazglafta ma mtaku, ta klaptá amu ma guma Lazglafta ta sagha ya.

2

Slna Pwal ma luwa Tesalunik

¹ Zwanama da, nda sna kaghuni kazlay: Nza a tsa lagha lagha nji da kaghuni ya ka bətbət wu kə'a. ² Nda sna kaghuni guli ka nji ghuyə ta danja ma luwa Filipiya, nda ya ká həj razanjan. Ama ka taftá nji ta

us tiri nda mbrakwa Lazglafta ka mnaghunata Lfida Gwada ta sagha da Lazglafta mataba ndəghata ghuya danja. ³ Gwada ya mnə nji ná, had tsakalawi mida wu, had nənəba kaghuni mida wu, had bara kaghuni mida guli wa. ⁴ Katak ná, manda va ya klaf Lazglafta ta anji kazlay: Nda ra kuni ka mna Lfida Gwada kə'a ka vlajnata ya, manda va tsaya ta mna anji. Mna a anji nja zdanaftá nuduf ta mnduha wu, nja zdanaftá nuduf ta Lazglafta ta mna anji. Nda sna tsatsi ta skwi ma nudufa mu. ⁵ Nda sna kaghuni kazlay: Ta walan a anji ta hihijanjá hihijaku da mndu wu kə'a. Had gwada nja hahatá mndu gwada nji wa. Nda sna Lazglafta kazlay: Mantsa ya nzakwani kə'a. ⁶ Nəvan a anji ta rfanaghata mnduha, dər kaghuni, dər sanlaha ma mnduha wa. ⁷ Dər má dza'a maray nji ta glakwa nza-kwa nji ka ghunata mnda Kristi mndani ná, maran a anji wa. Katak ná, ləbtekw hanaganata nji ta ghənja nji manda ya ta nghə marakw* ta zwanani ya. ⁸ Ma tsa fatá ghənja nji naghuni ya ná, mnaghunata Lfida Gwada ta sabi da Lazglafta kwenkwen yeya a mnaghuna nji wa. Kumanjuma nji ta vlaghunata nda hafa nji tani, kabga lamla kuni da nudufa nji kahwathwata. ⁹ Zwanama da, ta havakhava kuni ta datá vgha nji ka maga slna da kaghuni. Si ta ksay nji ta slna nda rvidik tani, nda fitik tani, kada kwala nji da ghuyanaptá danja ta dər wati mataba ghuni, nda skwi nja zay nji ta mnə nji ta Lfida Gwada ta sagha da Lazglafta nja ghuni.

¹⁰ Nda sna kaghuni kazlay: Nda nza kaghuni ka masləmtsəka nji kə'a. Mantsa ya nzakwani da Lazglafta guli. Ka nərma mnduha nzata nji da kaghuni, ka mnduha Lazglafta, ka gwal tdukwa nzakwa nji, had sana skwi nja tsanjavata wa. ¹¹ Nda sna kaghuni guli kazlay: Manda nzatá nzakwa i da nda zwanani ya nzata nji nda inda kaghuni, ¹² ka vla hidaku nda mbraku nja ghuni. Vlaghunavla nji ta hidaku, nja nzay ghuni ta nzaku manda ya ta kumə Lazglafta ya ta hgaftá kaghuni nja lama ghuni da ga Mghamani nda glakwani ya.

¹³ Ta gdagda nji ta rfa Lazglafta guli, kabga ma fitika mnaghunata nji ta gwada Lazglafta ná, tsu'aftsu'a kuni, ka zlghafta manda va gwada gwadagap Lazglafta, manda va gwadagap mnduha a wa. Manda va tsaya nzakwani kahwathwata, sagha da Lazglafta tsa gwada ya, ka ksə tsi ta slna ma kaghuni ta zlghafta ya. ¹⁴ Zwanama da, nuna kaghuni manda Igliza Lazglafta ta nzakway ma Yesu Kristi ta hadika Zudiya†

* 1:6 Ngha ta Slna gwal ghunay 17:5-9.

* 2:7 Mamu dzəghu ma ləbtekwaku: Nzanza nji ləbtekw. Ka nzatá nji manda zwani kwitikw kwitikw, ka sanlaha ta mnay.

† 2:14 Ngha ta Slna gwal ghunay 17:5-6.

ya. Ghuyə ghuya kaghuni ta dāŋwa da gwal ta hadika ghuni, manda ya ghuyanap la Yahuda ta hahəŋ ya. ¹⁵ Tsa la Yahuda ya ta pslatá la anabi, ka dzatá həŋ ta Mgham Yesu, ka limistá həŋ ka giri† ŋa mu guli. Zdəgana a tsa skwi ta magə həŋ ya ta Lazglafta wu, nda nza həŋ ka ghuma inda mnduha. ¹⁶ Ta kumay həŋ ta pyaftá aŋni ta mna gwada Lazglafta ŋa gwal kul nzakway ka la Yahuda, yaha həŋ da mbafta. Ndanana, hđanamhda həŋ ta dmakwa tan, ka kdavakta tsi nda 6asafat Lazglafta ta ŋuduf ta ghəŋa tan[§].

¹⁷ Aŋni zwana ma, tahula dgata mu ta vgha labla fitik mida, kuma mu yeya kul guyafat. Nziya nza tsi ná, kawadaga mu ma ŋuduf. Ta ksəŋnaksə mamaya ghuni katakata. Ta kumay ŋni ta nghaghunaghata. ¹⁸ Mantsa ya ná, kumafkuma ŋni ta vradaghata da kaghuni. Nda kđa fitika i'i Pwal ka ghəŋa dā ta fatá fitikani, ama ka pyaftá halaway ta aŋni. ¹⁹ Ta wa fatá ghəŋa ŋni, nda haratá ghəŋa ŋni, nda ghər6a zewazewa glaku dza'a ŋni mutsay badu fitik dza'a sagha Mgham Yesu Kristi ya katək na? Ta kaghuni ya a katək tsa wa? ²⁰ Manda va tsaya nzakwani, kaghuni glakwa ŋni, kaghuni haratá ghəŋa ŋni.

3

¹ Sana skwi guli ná, ma trapta ŋni ta kzlay, mal nzaghu mu hadna ma luwa Atina*, ka ŋni ² ka ghunadapta da kaghuni ta Timute ta nzakway ka zwanama ŋni, ta ksa slna Lazglafta ya guli. Kawadaga ŋni nda tsi ta mna Lfidá Gwada ta ghəŋa Yesu Kristi. Ghunadap ghuna ŋni da kaghuni ŋa sgaghunaghata mbraku, ŋa dihavata ghuni ma zlgəŋ nda ŋuduf, ³ kada kwala ŋudufa dər wa da tđu ma na ghuya dāŋwa ndanana, kabga nda sna kaghuni kazlay: Favamafa Lazglafta ta tsaya kə'a. ⁴ Ma fitika nza-kwa ŋni da kaghuni ná, ghadaghada ŋni ta mnaghunata kazlay: Dza'a mamu ghuya dāŋwa katakata kə'a. Tsaya tama ta slaku manda va ya snəŋ kuni. ⁵ Ma trapta dā ta hbanatá ŋudufa dā, kal yu ka ghunadapta Timute da kaghuni, ŋa snəŋtá nzakwa zlgəŋ nda ŋudufa ghuni. Ta zlgəŋ yu ta baraghata halaway ta kaghuni, da nzatá tsa slna maga ŋni ya ka bətbət.

⁶ Ndanana tama, sli'afsl'i'a Timute da kaghuni† ka vragaghata da aŋni, ka rusanəŋaftá tsi ta gwada ta zlgəŋ nda ŋudufa ghuni, nda ya ká kuni ta dvtúta mndu. Ka mnanəŋaftá tsi guli ya ká kuni ta famtá aŋni ma du'a ghuni dardar, nda ya ka

kuni ta kuma nghəŋlantá aŋni, manda ya ta kumə aŋni ta nghanjta kaghuni ya guli. ⁷ Tsaya tama zwanama, l6aŋnal6a zlgəŋ nda ŋudufa ghuni ta ŋuduf, ma tsa ghuyata dāŋwa ŋni basu ŋni ya. ⁸ Ndanana tama ná, ta hafu ŋni, kabga dihatá vgha ghuni ma ndi'atá vgha ghuni ta Mgham Yesu. ⁹ Ndaw dza'a rfa ŋni ta Lazglafta ŋni ta ghəŋa kaghuni ma na zdāŋnafta zdāŋnaf kuni ta ŋuduf ta kəmani na? ¹⁰ Nda rvidikani tani, nda fitikani tani ŋni ta ndi'ata ka maga du'a da tsi, ŋa vlanəŋatani ta tvi, ŋa lagha ŋni da nghaghunaghata, nda ya ŋa kdighunistá skwi ya ta pdaghuta ma zlgəŋ nda ŋudufa ghuni.

¹¹ Má ka 6hadanəŋgha6ha Lazglafta tsatsi ka ghəŋani ta nzakway ka Da mu, nda Mghama mu Yesu, da kaghuni. ¹² Kaghuni ya guli, má ka sgaghunagha sga Mgham Yesu ta tsa dvu mataba ghuni ya, nda ya ta magə kuni ŋa inda sanlaha ma mnduha ya guli, ka nzakwa tsi manda va ya ta dvu aŋni ta kaghuni ya. ¹³ Má ka sladanafslada Lazglafta ta ŋudufa ghuni ŋa nzakwa ghuni nda ghu6a kul had gwada ta ghəŋa ghuni ta kəma Lazglafta Da mu, badu sagha dza'a sagha Mghama mu Yesu Kristi kawadaga nda inda duhwalhani ya.

4

Nzaku ta zdəganatá Lazglafta

¹ Zwanama dā, nu skwi ta pdaku ŋa mnay, ya nda ghada taghaghunafat ŋni ka kuni da magay ŋa zdəganatá Lazglafta. Ya manda va tsaya ta nzakwa kuni ta tsa nzaku na. Ta nd6a ghuna nd6a ŋni ta dzvu katakata, ta vlaghunavla ŋni ta hidaku manda va tsaya. Ma hga Mghama mu Yesu Kristi, ka kdəŋta kuni ta dza'a ta kəma ta kama. ² Nda sna kuni ta nzaku ya taghaghunaf ŋni nda ma mbrakwa Mghama mu Yesu. ³ Skwi ya kumə Lazglafta ná, nzata ghuni hezle' a ta kəmani kul had hliri. ⁴ Snaŋta dər wa ta nzaku nda markwa tan, ka vlanjta glaku manda ya ta kumə Lazglafta, ⁵ ŋa ghudzaku tida manda ŋa gwal kul snəŋta Lazglafta ya a guli wa. ⁶ Ma tsa skwiha ya tama ná, ma tsaghu sani ta sani ka nəŋbapta, kabga dza'a ghuzlanap ghuzla Lazglafta tiri ta gwal ta maga mndarga tsaya, manda ya ghada ŋni ta mnuta ya. ⁷ Hgaf a Lazglafta ta amu ŋa maga sli'insli'ŋ wa. Hgaf ŋa nzata mu hezle' a ta amu. ⁸ Tsaya tama, ka va a yu ta tsa gwada ya wu ka mndu katsi, mndu a vzij tsi wu, Lazglafta ta vlaghunatá Sulkumani nda ghu6a ya vzij tsi.

† 2:15 Ngha ta Slna gwal ghunay 9:23, 29, 13:45, 50, 14:2, 5, 19, 17:5, 13, 18:12. § 2:16 Ta ghəŋa aya 15-16 ná, grawa gra nda Ruma 11, ma vla mnay Pwal ta gwada ta ghəŋa kdəŋaktani kahwathwata ta mna gwada ta mbaku, ŋa la Yahuda.

* 3:1 Ngha ta Slna gwal ghunay 17:15-16. † 3:6 Ngha ta Slna gwal ghunay 18:5.

⁹ Ta ghəŋa d̄vuvusta ghuni ta ghəŋa ghuni ná, ta dza'a vindaghunafta nda vinda a lu wu, kabga ghadaghada Lazglafta ka ghəŋani ta taghaghunafta. ¹⁰ Tsaya skwi ta magə kuni na inda* mnduha Lazglafta ta hadika Mekaduniya demdem. Ta ndəba dzva yu da kaghuni zwanama, ka kdənta kuni ta magay ta kəma ta kəma. ¹¹ Nəvawəŋa ka nzata kuni nda zdaku, ma tsatsafaku kuni ta tsatsafaku, magawamaga ta slna nda dzva ghuni na kata ghəŋa ghuni, manda ya ghada ŋni ta mnaghunata ya. ¹² Ka mantša ka kuni magay katsi, dza'a vlay gwal ta kul zlglafta ta glaku na ghuni, had kuni dza'a slashlamaku guli wa.

Gwada ta sagha Mgham Yesu

¹³ Zwanama da, ta kumay yu ta snaŋta ghuni ta skwi ta ghəŋa gwal nda rwa, da nzatá kuni sasuanaka manda gwal ta kul faftá ghəŋa tanj ta Yesu. ¹⁴ Tsəhala grafgra amu kazlay: Mtumta Yesu ka sli'agaptá tsi kə'a ya, mantša ya guli ná, grafma gra guli kazlay: Dza'a sli'aganapsli'a nda ma Yesu ta inda gwal ta rwuta kawadaga nda Yesu ma zlgħay nda ŋuduf guli kə'a.

¹⁵ Na gwada dza'a ŋni mnay ndanana ná, gwada ya mna Mgham Yesu ya. Bađu tsa fitik dza'a vragata tsi ya ná, tinlaghuta a amu ta ndiri ya ta gwal nda rwa wa. ¹⁶ Bađu tsaya, dza'a ghudzaga ghudzaga lwa Lazglafta, na kapanja mali ta ghəŋa duh-walhani ta lwi, ka vyatá dula Lazglafta, na saha Mghama mu Yesu ka ghəŋani ta luwa, na sli'agapta gwal nda rwa ma Kristi karaku tantanj, ¹⁷ na hla amu ta ndiri ya kawadaga nda hən ma ghwayak, na dza'a guyaku nda Mgham Yesu ma ghuvanata luwa. Mantša ya tama, na nzakwa mu na dekdek kawadaga nda Mgham† Lazglafta. ¹⁸ Tsaya tama lbuvuswa ŋuduf nda tsa gwadaha ya.

5

Sna a lu ta fitik dza'a vragata Yesu wa

¹ Zwanama da, pahəgla a kuni ta vindaghunafta ka ta wati fitik, nda ya ka ta wati luwa dza'a magakwa tsa skwiha ya wa. ² Nda sna kaghuni ka ghəŋa ghuni kazlay: Manda ghali ta sagha girvidik* ya dza'a sagha fitika Mgham Yesu kə'a. ³ Ma fitika mnay mnduha kazlay: Zda nzaku, ta had hwazlaḅaku† wu kə'a ya, gi ma tsaya dza'a slakwa ḅadzaku, manda va ya ta sagha fitika dgakwa marakw nda hudí dluk ya. Had hən dza'a ndapta mida wa. ⁴ Kaghuni zwanama da, ma grum a nzatá nzakwa

kaghuni, na sagha tsa fitik ya ksaghu-naghata manda ghali wa. ⁵ Kaghuni demdem ná, zwana tsuwaḅaka fitik kaghuni. Nza a amu manda gwal ma grum girvidik ya wa. ⁶ Ka si mantša tsi katsi, ma ksu hani ta amu manda na sanlaha ya. Katək ná, nzamanza hzleŋa ndiri ka zlahə vgha mu. ⁷ Gwal ta hani ná, girvidik ta hana hən ta hani, girvidik ta ghuyakwa hən ta ghuyaku guli. ⁸ Amu ya, giftik ta mbada amu ta mbada. Zlahə ma vgha mu. Klafma zlgħay nda ŋuduf nda d̄vu ka nzakwa hən manda sudatá lguta kufur na wara nda tsi. Fafma ghəŋa mu ta mbaku manda fatá takazak‡ ma ghəŋ. ⁹ Pağha a Lazglafta ta amu na ghuzlamap tiri wa. Hgafhga ta amu na mbamafta nda ma Mghama mu Yesu Kristi. ¹⁰ Ta ghəŋa amu mtuta Yesu, na nzakwa mu kawadaga nda tsi. Dər má ta nda iri mu, dər má nda rwa mu, kawadaga nzatá nzakwa mu nda tsi. ¹¹ Tsaya tama, mbruvuswambra ta vgha ghuni, katuvuswa kata ta vgha ghuni manda ya ta magə kuni ndanana ya.

Dzatá ghəŋa gwada Pwal

¹² Zwanama da, ta ndəba dzvu yu da kaghuni, vlawa glaku na gwal ta ksa slna Lazglafta mataba ghuni, gwal zbap Lazglafta ka fata ta ghəŋa kaghuni na taghaghunaftá tvani ya. ¹³ Vlawa glaku na tanj dar ka d̄vuta kuni ta hən katakata ta ghəŋa slna tanj. Nzuvuswanza nda zdaku mataba ghuni, nda ya nda sanlaha guli.

¹⁴ Zwanama da, ta ndəba dzvu yu da kaghuni, dvawadva ta gwal ta yaḅi, tsa-farawa gwal huleḅhuleḅa, vlawa mbraku na gwal htu mbrakwa tanj, ka ksa kuni ta ŋuduf nda inda mndu. ¹⁵ Daswa ka kuni, da vranamtá mndu ta ŋaslu ta mndu nda ŋaslu. Nəvawəŋa katək, ka maga skwi ya dina mataba ghuni, nda ya na hamata sanlaha tani.

¹⁶ Nda rfu ka kuni nzakwa ghuni. ¹⁷ Ma zlanap kuni ta maga du'a. ¹⁸ Rfanaghawa Lazglafta dər ta ghəŋa wati ma skwi tsi, kabga tsaya skwi na magay ghuni ta zdəganatá Lazglafta, na tsa kaghuni gwal nda ndi'a nda Yesu Kristi ya.

¹⁹ Ma su'ufin kuni ta Sulkum nda ghuḅa, ²⁰ Ma mnə kuni ta mtsiri'u' nda gwada la anabi. ²¹ Ama kwatsadapwa inda skwi demdem, ka zbapta kuni ta ya dina, ²² ka tsaghuta kuni ta vgha nda inda ḅədzaku.

²³ Ka ghuḅaghunaghuḅa Lazglafta ya ta vlatá zdaku kaghəŋani, ka naghunaftá tsi ka ŋani dardar. Ka nğha tsatsi ta kaghuni tsuhtsuh, nda sulkuma ghuni tani, nda hafa ghuni tani, nda slu'uvgha ghuni tani. Tsaya

* 4:10 Nğha ta 2 La Kwarentj 1:16. † 4:17 Aya 15-17: Gray nda 1 La Kwarentj 15:51-52. * 5:2 Gray nda Mata 24:43, Lukwa 12:39, 2 Piyer 3:10. † 5:3 Gray nda Irmija 6:14, 8:11. ‡ 5:8 Gray nda Isaya 59:17, Afisus 6:11-17.

dza'a kwal rutsak kul nzafta ta kaghuni ma fitika sagha Mghama mu Yesu Kristi.

²⁴ Dza'a magay tsa Lazglaftha ta hgaftá kaghuni ya, kabga ta magay ta inda skwi ya mna tsi.

²⁵ Zwanama dá, ndáɓawa dzvu ta ghəŋa aŋni.

²⁶ Ka ganaghata kuni ta zgu ta zwanama nda dfaftá vgha hmətət.

²⁷ Ta ndáɓa ghunatá dzvu yu ma hga Mgham Yesu. Ka dzaŋanafta kuni ta na delewer na ta inda zwanama.

²⁸ Ka nza zdakatahuda Mghama mu Yesu Kristi kawadaga nda kaghuni.

Mahisa tsghatá lwa Pwal ña la 2 La Tesalunik

Ga zgu

¹ I'i Pwal, kawadaga nda i Silas nda Timute, ta vinda na délewer na ña kaghuni Igliza Lazglafta ma luwa Tesalunik, kaghuni ta nzakway ka ña Da mu Lazglafta, nda Mghama mu Yesu Kristi ya. ² Ka nza zdákatahuđi nda zdákwa i Da mu Lazglafta nda Yesu Kristi ta għanja kaghuni.

Dza'a sasa Yesu da tsa guma

³ Zwanama da, had' ñni ta zlanja rfanaghatá Lazglafta ta għanja kaghuni wa. Nda nza tsaya tdúkwa, kabga ta dza'a ta kəma ta kəma zlgħay nda ñudufa ghuni, nda dvu ta dza'a ta kəma ta kəma ta magə inda kaghuni ña sanlaha ya. ⁴ Tsaya ta kəl ñni ka ghubakwa ñni ta għanja kaghuni da sanlaha ma Igliza Lazglafta. Kaghuni ná, ñananja kuni ta zlgħay nda ñuduf, ka su'a ghuya danja nda giri ta gə lu ña ghuni.

⁵ Tsa ghuya danja ya ta maray kazlay: Tuđukwa guma Lazglafta kə'a, ña klaftani ta kaghuni ka gwal nda ra ña da ga mghama Lazglafta, ya ta ghuyə kuni ta danja ta għanjani ya. ⁶ Skwi tdúkwa dza'a magata Lazglafta, na tsa ghuyanaptá danja dza'a ghuyanapta tsi ta tsa gwal ta ghuyaghu-naptá danja ya guli. ⁷ Ma zlagapta dza'a zlagapta Mgham Yesu Kristi ná, dza'a vlaghuna-avla ta mbi'a vgha ta kaghuni ta ghuytá danja ya, nda anjni tani. Ta luwa dza'a saha tsi kawadaga nda duhwalha Lazglafta gwal nda mbra ya. ⁸ Ma takataka vu ta zlgħaku dza'a saha həñ ña ghuzlanaptá iri ta gwal kul snantá Lazglafta*, ta kwalagħutá snatá Lfida Gwada Mghama mu Yesu Kristi ya. ⁹ Tsa ghuzla iri dza'a ghuzlanapta lu ta həñ ya ná, tsaya zadánatá həñ dza'a zadánata lu di'ij nda wa ira Mgham Yesu, nda glakwa mbrakwani† tani. ¹⁰ Ma sahani dza'a magakwa tsaya, ña zləzlvay inda gwal ta zlgħafta, ña ndərmimay inda tanj nda ndərmima. Tekw kaghuni mataba tanj, kabga zlgħafzlgħa kaghuni guli ta gwada ya mnaghuna ñni.

¹¹ Tsaya ta kəl ñni ka gdáta ta maga du'a da Lazglafta ta għanja ghuni, kada nzata kuni ka guram nda skwi ya hgaf tsi ta kaghuni, ka zlgħaftá kuni ya. Ka katá tsi ta kaghuni nda mbrakwani, ña magay ghuni ta skwi dínadina, nda ya ña yifanaftani ta zlgħay nda ñudufa ghuni. ¹² Mantsa ya tama, dza'a mutsay hga Mghama mu Yesu Kristi

ta glaku nda ma kaghuni, ña vlaghunatani guli ta glaku. Nda nza tsaya ka zdákatahuđa Lazglafta mu nda Mghama mu Yesu Kristi.

2

Skwi dza'a magaku ta saha Yesu

¹ Zwanama da*, ta kumay ñni ta mnaghunata gwada ta fitika sagha dza'a sagha Mghama mu Yesu Kristi, nda gwada ta fitika tskavata dza'a tskavata mu ta kəmani ya. Wya skwi ta ndəbu ñni ta dzvu da kaghuni: ² Ka mamu mndu ta mnaghunata kazlay: Saghasa fitika sagha Mgham Yesu kə'a, aha kuni da zləñ ka ghuya għanja ghuni. Dər má la anabi tsi, dər má snaj nda sna a kuni ta gwaday, dər i'i a ta vindaghunafta ká lu má mnaghunata. ³ Yahayaha mndu da nanaftá kaghuni dər nda wati ma tsakalawi. Gi banjalaj a dza'a sagha tsa fitik ya wa. Makəd tsaya ná, nda ndagha gwal dza'a gaftá sidi nda Lazglafta, ña saba tsa ghwadaka mndu ya dəday ta dađi. Tsatsi mndu ta nzakway ka ghuma. ⁴ Dza'a sli'avafslí'a ta għanja inda skwi nda ghuđa, nda ya ta għanja inda skwi ta tsəlbu lu ta tsəlbu ta kəmani. Ña nzamtani ma həga Lazglafta, ña mnayni kazlay: I'i Lazglafta† kə'a. ⁵ Mnaghunamna yu ta inda tsa skwiha ya ma fitika nzakwa da da kaghuni. Zaghunapza ra? ⁶ Ndanana ná, nda sna kuni ta skwi ta ñagħutá tsa ghwadak ya. Ka saghasa tsa fitikani ya ná, dza'a zlagapzlagá. ⁷ Anj mndani, nda ghada ta magakumagaku slnahani. Ma tsananja tsa mndu ta ñagħuta ya ta tvi dza'azlay ná, kđekkdək a dza'a maga tsi ta slnani wa. ⁸ Dza'a sabsa ta dađi. Ma sagha dza'a sagha‡ Mghama mu Yesu ma glakwani, ña zadánatani nda hafu dza'a vuslagapta tsi ma wani. ⁹ Nda mbrakwa halaway dza'a saba tsa ghwadaka mndu ya, ña magayni ta inda mazəmzəmha, nda inda skwi ya ta ndrakawu lu nda ndrakawa, nda inda mandərmimi ña nana§ mnduha. ¹⁰ Dza'a magay ta inda ghwadaka skwiha ña nanagħatá gwal ta zada għanja tanj, kabga kwalagħuta tanj ta tsu'af, dvaf a həñ ta kahwathwata má dza'a mbanafatá həñ ya wa. ¹¹ Tsaya kəl Lazglafta ka ghunagatá mbrakwa zadaku ta għanja tanj ña zlgħafta tanj ta tsakalawi, ¹² kada tsanagħata Lazglafta ta guma ta inda tsa gwal ta kwalagħuta zlgħaftá kahwathwata, zdəgana maga ghwadaka skwi ta həñ ya.

Nzaku ka mnda zlgħay nda ñuduf nda diha

¹³ Anjni, nda ra ka rfay ñni ta Lazglafta ta għanja kaghuni zwanama. Dvuđva Mgham

* 1:8 Grawa nda Isaya 66:15. † 1:9 Gray nda Isaya 2:10, 19, 21. * 2:1 Gray nda 1 Tesalunik 4:15-17. † 2:4 Gray nda Daniyel 11:36, Izeikiyel 28:2. ‡ 2:8 Gray nda Isaya 11:4. § 2:9 Gray nda Mata 24:24.

Yesu ta kaghuni kabga Lazglafta ta zbaptá kaghuni daga ta tanjan, na mbaghunafta nda ma slna Sulkum, ka faghutá kaghuni nda ghuá, ma zlgħafta ghuni nda n̄udufa ghuni ta tsa kahwathwata ya. ¹⁴ Na tsaya kəl tsi ka hgafá kaghuni nda ma Lfidá Gwada ya mnaghuna n̄ni, na mutsafta ghuni guli ta glakwa hga Mghama mu Yesu Kristi. ¹⁵ Tsaya tama zwanama dá ná, dihavawa diha, ka n̄anata kuni ta inda tsa skwiha taghaghunaf n̄ni ya, d̄er ya mnaghuna lu nda mna, d̄er ya vindaghunafta lu nda vinda a tsi.

¹⁶ Ta maga du'a yu da Mghama mu Yesu Kristi tsatsi ka gh̄n̄ani, nda ya da Da mu Lazglafta ya ta d̄vutá amu, ya ta zd̄antá hudi ka l̄amatá n̄uduf na k̄dekedzen, nda skwi faf mu ta gh̄n̄ tida. ¹⁷ Ka l̄aghunatá tsi ta n̄uduf, ka vlaghunatá tsi ta mbrakwa ḡdata ta maga skwi d̄inad̄ina ma slna nda ya ma gwada.

3

Magawa du'a ta gh̄n̄a n̄ni

¹ Skwi ya ta pdaku tama zwanama dá, magawa du'a ta gh̄n̄a n̄ni, kada dza'a gwada Mgham Yesu ta kama ta kama misimmisim, nda ya na ghubaray mnduha manda ya ta magaku da kaghuni ya. ² Magawa du'a guli ta gh̄n̄a n̄ni na katar̄natani da mnduha ta sidi, kabga inda mndu a ta tsu'a na gwada ta mn̄ n̄ni na wa.

³ Mgham Yesu ná, v̄erda mndu ya, dza'a mbraghunafmbra, na nghayni ta kaghuni da halaway*. ⁴ Wya skwi graf n̄ni ta gh̄n̄a kaghuni ma ndi'atá vgha n̄ni nda Mgham Yesu: Ta n̄an̄a kuni ta hidaku ya ta vlaghunata n̄ni, nda ḡdata ta ḡdata kuni ta magay nda ya dza'a kuni magay manda tsaya.

⁵ Ka maraghunamara Mgham Yesu ta tvi na d̄vuta ghuni ta Lazglafta, nda ya na h̄bay ghuni ta n̄uduf manda na Kristi.

Maga slna manda va na Pwal

⁶ Zwanama dá, ma hga Mghama mu Yesu Kristi ta mna n̄ni ta na gwada na na ghuni, tsaghwa vgha tavata mnda zlgħay nda n̄uduf ta yad̄i, kul had ta maga skwi taghaghunaf n̄ni. ⁷ Kaghuni, nda sna kaghuni ta skwi na magay, na ksay ghuni ta sada n̄ni. Ma nzakwa n̄ni da kaghuni ná, nza a n̄ni ka gwal ta yad̄i wa. ⁸ Zan̄ a n̄ni ta skwa zaya mndu ka mbalay wa. N̄ni ka gh̄n̄a n̄ni ta slavapta nda rvidik tani, nda fitik tani ka maga slna na zay n̄ni, kabga va a n̄ni ta ghuyaghunaptá d̄an̄wa[†] ta gh̄n̄a skwa zay n̄ni wa. ⁹ Nza a v̄el magay n̄ni mantsa ya kazlay, ra a ka mutsay n̄ni ta skwi da kaghuni wu k̄'a wa. Nda nza tsa slna maḡ n̄ni ya na tagha skwi na ghuni. ¹⁰ Ma tsa

fitika nzakwa n̄ni da kaghuni ya ná, wya ka n̄ni si ta mnaghunata: «Ka va a mndu ta maga slna ya wu ná, ma vlan̄ kuni ta skwa zay guli,» ka n̄ni.

¹¹ Tsa nzakwani ya, sn̄n̄n̄ghasna kazlay mamu sanlaha ta yad̄i mataba ghuni, kul had ta maga slna k̄'a. Ta gh̄n̄a valu da kiwa ghatalakw yeya skwi ta maḡ h̄n̄. ¹² Skwi ta mn̄ n̄ni na tsa mnduha ya, nda hga Mgham Yesu Kristi na: Magawamaga ta slna nda tvani, ka mutsa kaghuni ka gh̄n̄a ghuni ta skwi na zay ghuni, ka n̄ni.

¹³ Kaghuni ya zwanama ná, ma h̄rfaku kuni ta maga skwi d̄ina. ¹⁴ Ka had yu ta sna tsa gwada vindaf lu ya wu, ka mndu katsi, mnan̄n̄wa mnduha demdem, ka dgaghuta kuni ta vgha nda tsi, na ksaf̄tani ka hula. ¹⁵ Nziya nza tsi, yaha kuni da klaftá h̄n̄ ka ghuma ghuni. Zlahawazlaha nda tvani, kabga zwanama ghuni ya.

¹⁶ Ka vlaghunavla Mgham Yesu tsatsi ka gh̄n̄ani ta vla zd̄aku ya, ta zd̄aku d̄er ta wati luwa tsi. Ka nza Mgham Yesu kawadaga nda kaghuni demdem.

¹⁷ I'i Pwal ta vindaghunafta nda dzva dá, ta ga zgu yu na ghuni. Tsaya thatá dzva dá ta inda delewerha ta vindafta yu. Mantsa ya ta vinda yu.

¹⁸ Ka nza zd̄akatahuda Mghama mu Yesu Kristi kawadaga nda kaghuni demdem!

* 3:3 Gray nda Mata 6:13, Yuhwana 17:15. † 3:8 Gray nda Slna gwal ghunay 20:34, 1 Tesalunik 2:9.

Tan̄tan̄a tsghatá lwa Pwal̄ n̄a 1 Timute

Gazgu

¹ I'i Pwal, ghunatá mnda Yesu Kristi, manda ya mnaf Lazglafta mnda mba amu nda Yesu Kristi ya faf mu ta ghəŋ tida ta vinda na delewer na.

² Na kagha Timute*, vərda zwan̄a dā ma zlḡhay nda ɲuduf ta vinda yu. Ka vlaghavlā Lazglafta ta nzakway ka Da, nda Mghama mu Yesu Kristi ta zdakatahudani, nda tawa hidahidani, nda zdakwani.

Dasuwa ka kuni nda gwal ta taghanatá ghwadaka skwi ta mndu

³ Manda ya si ta mnə yu n̄a gha ma sli'a dā da luwa Mekaduniya ya kay, ka nzata ka ma luwa Afisus, kabga mamu gwal ta tagha tsakalawi n̄a mnduha. Ka dvanaghata ka ta həŋ n̄a zlan̄ta tan̄. ⁴ Ka mnanata ka ta həŋ, yaha həŋ da laghwi da hamtá ghəŋ ma gwada ta prukutunzum, nda mbəda mndəra mndu kul had̄ lu dza'a kdanakta. Ta klaktá hwazlabaku, ka zlan̄ta ɲaku ta kama ta kama ma slna Lazglafta ma zlḡhay nda ɲuduf tsaha ya. ⁵ Klatá ghəŋa tsa gwada ta mnaghata yu ya ná, tsaya sli'anaftá d̄vu ya ta sabi ma ɲuduf ya nda ghuḅa, nda vərda ndanu kul had̄ sana dga ghəŋ, nda vərda zlḡhay nda ɲuduf. ⁶ Tsughwadaghu tsughwada sanlaha ta tvi, ka laghwi zadamta ma tsa hwazlabakuha dza'a kwal katanafatá həŋ ya. ⁷ Ta kumay həŋ ta nzakway ka gwal ta taghanafatá zlahā Lazglafta ta mnduha, ama sna a vərda hahəŋ ta skwi ta mnə həŋ wa. Sna a həŋ ta vərda skwi ya sladaf həŋ tida guli wa.

⁸ Nda sna amu kazlay: Dina zlahu kə'a, ka nda tvani ksa mndu ta slna nda tsi. ⁹ Nda sna amu guli kazlay: Fa a lu ta zlahu ka n̄a gwal tdukwa wu kə'a, ama fafa lu ta zlahu n̄a gwal kul sna gwada da mndu, nda gwal ta maga mbrəs, nda gwal ta sidi, nda gwal dmaku, nda gwal kul zlan̄ta Lazglafta, nda gwal kul snan̄tá dzahay', nda gwal ta pslatá dadaha tan̄, nda gwal ta pslatá mndu. ¹⁰ Nda gwal ta hliri, nda gwal ta hahanaku zgun nda zgun, nda gwal ta dzawaptá mndu ka vu'a, nda gwal tsakalawi, nda gwal ta wada a ta wadu ka bətbət, nda ya n̄a gwal ta maga sanlaha ma ghwadaka skwiha, ka zlan̄tá vərđaka tagha skwi. ¹¹ Tsa vərda tagha skwi ya ná, ta slanaghata ma Lfida Gwada fađim lu n̄a mnay ta ghəŋa glakwa Lazglafta lu.

Rfanaghatá Kristi

* 1:2 Ngha ta slna gwal ghunay 16:1. † 1:13 Ngha ta slna gwal ghunay 8:3, 9:4-5. ‡ 1:20 Gray nda 1 La Kwarentj 5:5, 2 Timute 2:17, 2 Timute 4:14. * 2:4 Gray nda Izekiyel 18:23. † 2:6 Gray nda Mata 20:28. ‡ 2:7 Gray nda 2 Timute 1:11.

¹² Ta rfay yu ta Yesu Kristi Mghama mu, ta vlihatá mbraku prak maga slna dā. Ta rfay yu ta ghəŋa vəl klaftani ta i'i ka mndu nda ra n̄a faftá ghəŋ tida, n̄a maganatá slna. ¹³ An̄ mndani, nda nza yu ka mndu si ta pgha rutsak tida ghalya, ka mnda giri ɲani, ta balanata, ama ka tawatá Lazglafta ta hidahida ta i'i, kabga ma kwala dā kul snan̄ta si ta maga† yu ta tsa skwiha ya. Si had̄ zlḡhay nda ɲuduf da i'i wa. ¹⁴ Ka zdāɲntá Mghama mu ta hudi katakata, ka vlihatá zlḡhay nda ɲuduf, nda d̄vu ya ta mutsu lu ma guyatá vgha nda Yesu Kristi. ¹⁵ Wya tsa vərda gwada nda ra ka tsu'afatá inda mndu ya: Sasa Yesu Kristi ta ghəŋa hadik n̄a mbanafatá gwal dmaku. I'i mali mataba tan̄. ¹⁶ Tsaya kəl Lazglafta ka tawatá hidahida ta i'i. Kuman̄kuma Yesu Kristi ta maravata ma i'i ta nzakway ka mali mataba gwal dmaku ya, ta glakwa ksa ɲudufani. Nda nza ka gray n̄a gwal dza'a zlḡhaftá tsatsi, n̄a nzakwa tan̄ nda rfu n̄a kdekedzen. ¹⁷ Ka nza sgit nda glaku n̄a dekdek n̄a Mgham kul had̄ ta mta-vata, kul had̄ ta nghavata, tsatsi turtuktuk Lazglafta n̄a kdekedzen. Amin!

¹⁸ Timute zwan̄a dā, na gwada ta mnaghata yu ná, manda ya na mna la anabi ta gwada ta ghəŋa gha ghalya ya, n̄a nzakwa na gwada na n̄a vlaghatá mbraku, kada lavin̄ta ka ta vulafatá vərđaka vulu. ¹⁹ Nanan̄a ta zlḡhay nda ɲudufa gha nda fatá ndana gha kul had̄ sana dga ghəŋ. Vzin̄vza sanlaha ta tsa fata ndanu kul had̄ dga ghəŋ ya, ka dzatá zlḡhay nda ɲudufa tan̄. ²⁰ Mataba tsa mnduha ya na i Himene nda Alegzandra. Vlan̄vla yu ta həŋ ta halaway†, kada kwala həŋ razəgəltá Lazglafta.

2

Na wa rakwa tsəlbay mu ta tsəlbū na?

¹ Skwi ya vli yu ta mbraku tan̄tan̄ ta ghəŋani karaku ná, tsaya dawa skwiha da Lazglafta nda maga du'a, nda taw ma ghuvani, nda rfanaghata ta ghəŋa inda mnduha. ² Dina ká maga du'a ta ghəŋa mghamha nda inda gwal ta ɲanatu ga mgham, kada mutsafta mu ta nzaku lebtew, ma zdaku, ma zlan̄ta Lazglafta nda tvani, n̄a nzay mu ta nzaku manda ya ta raku dər ta wati ma tvi tsi. ³ Tsaya skwi dīna ta zdaganatá Lazglafta mnda mba amu. ⁴ Ta kumay tsatsi ta mbafta* inda mndu, ka mutsafta tan̄ ta snan̄tá kahwathwata. ⁵ Na nzakwani ná, turtuktuk Lazglafta. Turtuktuk mndu ta guyanafatá mndu nda Lazglafta guli. Tsa mndu ya ná, Yesu Kristi ya ⁶ ta vlatá ghəŋani n̄a varatá inda mnduha

demdem†. Tsaya skwi ya maga tsi ma fitik ya fa Lazglafta. ⁷ Na tsaya kəl lu ka fatá i'i ka mnda mnay, ka mnda ghunay† guli. Nda nza yu ka mnda taghanaftá gwal kul nzakway ka la Yahuda§ ta gwada ta zlg hay nda n̄uduf, nda kahwathwata. Tsakalawa da a wu, kahwathwata ta mnə yu.

Imi'aha nda zgwana

⁸ Ta kumay yu tama ta magay zgwana ma inda vli ta du'a nda kapatá dzvu ya nda ghu6a hezle' nda ta luwa, nda gatá sidi a wu, nda zlerdawi a guli wa.

⁹ Na mi'aha ya guli ná, ka nzakwa hahəŋ nda hba vgha manda ya ta raku. Ma laghu həŋ da rka nda datá ghəŋ ya nda bla. Ma laghu həŋ da rka nda dasu, dər nda mizidikw, dər nda lgut ya nda bla dzvani* a tsi. ¹⁰ Ka rka həŋ ta rka nda n̄ermata slnaha tan, manda ya ta ran̄ta mi'aha ta maran̄tá zləŋay tan ta Lazglafta. ¹¹ Ma fitika tagha skwi ya guli, seftekwa ka marakw nzata, nda hanatá ghəŋ. ¹² Vlan̄ a yu ta tvi ta marakw n̄a taghanaftá skwi, dər n̄a ga mgham ta ghəŋa zgun wa. Seftekwa katsi nzata. ¹³ Adamu na tan̄tan̄a mndu zlaganap Lazglafta, kada magaftá tsi ta Hawa. ¹⁴ Adamu a nanaf halaway guli wa, marakw ya nanaf tsi, ka kwalaghutá marakw ta snatá gwada Lazglafta†. ¹⁵ Dər má mantisa tsi, dza'a mbanafmba Lazglafta ta marakw nda ma yayni ta zwani, ka gdavagda tsi ta n̄avata ma zlg hay nda n̄udufani, nda dvutá mndu, nda nzaku nda ghu6a.

3

Gwal ngha Igliz

¹ Nana gwada dza'a yu mnay na ná, gwada n̄a faftá ghəŋ tida ya. Ka dvafdvá mndu ta slna nzakw ka mali ta ghəŋa Igliz katsi ná, n̄erma skwi ya dvan̄ tsi. ² Dina ka nzakwa mali ta ghəŋa Igliz, ka mndu kul had rut-sak tida, turtuk ka markwani, zlahafzlahá katsi ta ghəŋani, ta ndanay katsi ta ndanu tdukwa, dina ka nzakwani, ta tsu'ay katsi ta matbay ga tan, nda sna katsi ta taghanaftá skwi ta mndu, ³ ma nza tsi ka mndu ta sa ima inabi, ma nza tsi ka mndu ta sidi, ama le6tekw ka nzakwani. Ma nza tsi ka mndu ta ghazenzen, ma nza tsi ka mndu dvutá ta tsemi. ⁴ Nda sna katsi ta n̄anatá həgani, nda sna katsi ta zlahá zwanani n̄a nzakwa tan ka zwani ta sna gwada nda hanata ghəŋ guli. ⁵ Ka si sna a mndu ta n̄anatá həgani wu katsi, wa kə'a dza'a lavintá ng haftá Igliza Lazglafta na? ⁶ Ma nza tsa mndu ya ka lfida mndu ma zlg hay nda n̄uduf, da glə tsi ta ghəŋ, da zləmbamtá tsi ma mndərga tsa

guma tsanagha lu ta halaway ya. ⁷ Dina ka nzakwani ka mndu ya ta ghubu dər gwal kul snan̄tá Lazglafta, kada nzakwa tsi ka mndu kul had lu ta gagay nda gaga, da zləmbamtá tsi da də6la halaway*.

Gwal ksa slna ma səla mnduha

⁸ Gwal ta ksa slna ma səla mnduha ya guli, dina ka nzakwa tan. Yaha həŋ pgha wirak his ma vu, yaha həŋ nzakway ka gwal ta sasaku, ka gwal ta zba tsemi nda ta ghwadaka tvi. ⁹ Dina ka nzakway tan ka gwal ta n̄anatá kahwathwata ya marigin̄ lu ma zlg hay nda n̄uduf nda fata ndanu kul had sana dga ghəŋ. ¹⁰ Dina ka dzəghantá həŋ karaku. Tahula tsa, ka had sana skwi n̄a mnafta ta həŋ wu katsi, lavinjla həŋ ta nzakway ka gwal dza'a ksa slna ma səla mnduha. ¹¹ Mantisa ya mi'aha ta ksa slna ma səla mnduha guli. Dina ka nzakwa tan. Had wu ka həŋ ta kuslembəru, zlahafzlahá ka həŋ ta ghəŋa tan, ka n̄ermani ka həŋ nzakway ma inda skwi. ¹² Mndu ta ksa slna ma səla mnduha ná, turtuk ka markwani, pərdafpərdá katsi ta zlahá zwanani nda gwal ga tan tani. ¹³ Ka nda tvani ta ksa gwal ta ksa slna ma səla mnduha ta slna katsi ná, ta vlan̄vla lu ta glaku ta həŋ ma inda vli. Lavinjla həŋ ta gwada tan kul had zləŋ ma fatá ghəŋa tan ma zlg hay nda n̄uduf ma Yesu Kristi.

Hya skwi ta vlamata zlg hay nda n̄uduf

¹⁴ Ta vindi yu ta na delower na n̄a gha ná, nda fa n̄udufa da ta labə da nghaghaghta. ¹⁵ Ala, ka gərdugərdá yu katsi, dza'a nda sna ka káka dza'a nzaku ma haga Lazglafta ta nzakway ka Igliz, hahəŋ gugudí ta dihanatá kahwathwata. ¹⁶ Manda va tsaya ná, dagala nzakwa skwi ya nda difa payaf Lazglafta, ta nzakway ka Kristi ya zlg haf mu.

Marigin̄ mara Lazglafta ka mnda səla. Tudukwa nzakwani, ka Sulkum nda ghu6a† maran̄ta. Nda ngha duhwalha Lazglafta, ka mnə lu ta gwada tida, n̄a inda gwal kul nzakway ka la Yahuda. Ka zlg haftá mnduha ma inda vli ta ghəŋa hadik. Ka klaghatá Lazglafta ta luwa da vla glakwani.

4

Tagha skwa gwal tsakalawi

¹ Tsalintsala Sulkum nda ghu6a kazlay: Ma kdavakta fitik ná, dza'a zlanavazla sanlaha ta zlg hay nda n̄udufa tan, ka laghwi da sna n̄a sulkumha ta nana mndu, nda tagha skwi ya ta klagapta ghwadaka sulkumha kə'a. ² Na nanaghata gwal ta

§ 2:7 Gwal kul snan̄tá Lazglafta Da mu ta Luwa. * 2:9 Gray nda 1 Piyer 3:3. † 2:14 Aya 13-14: Ngha ta Zlrafta 2:7, 21-22, 3:1-6. * 3:7 Aya 2-7: Gray nda Titus 1:6-9. † 3:16 Gray nda Ruma 1:4.

maga madgwirmaḍgwir, ta mna tsakalawi, ta hən. Vli ma ndana tsa mnduha ya ná, manda datá kufur ghandand ma vu ya nzakwani. ³Dza'a lmay hən ta kla marakw, dza'a lmay hən ta zay lu ta sanlaha ma skwiha zay. Wya Lazglafta ta zlagigintá tsa skwiha ya n̄a zay gwal zlḡhay nda n̄uduf, gwal nda sna ta kahwathwata. Ta zə hən ya, n̄a rfay tan̄ ta Lazglafta ta ghənjani. ⁴Manda va tsaya, inda skwi zlagigin̄ Lazglafta ná, d̄ina* nzakwani. Ka ta rfanagharfa lu ta Lazglafta ta ghənja skwi ta zə lu, had̄ sana skwi n̄a wudanaghuta wu, ⁵kabga ghuḍin̄ ghuḍa Lazglafta nda gwadani nda ya nda ma maga du'a guli.

Nzakway ka vərda mnda maganata slna ta Yesu Kristi

⁶Ka taghanaftagha ka ta inda tsa skwiha ya ta zwanama katsi, dza'a nzakway ka ka n̄ərma kwalva Yesu Kristi. Dza'a maran̄mara ka kazlay: Nda bagha ka nda gwada zlḡhay nda n̄uduf, nda ya nda vərđaka tagha skwi ya taghaf ka kə'a. ⁷Zluḗzla ta gwada prukutunzumha ta gwadə halata mi'aha. N̄avaḗa kagha, ka nza ka ta nzaku ma ndi'ata vgha gha nda Lazglafta. ⁸Skwi d̄ina zavzava n̄a hwaya us ma vgha, ama sira a katu mida wa. Ndi'atá vgha nda Lazglafta katak na vərda skwi ta kata mndu ma inda skwi, kabga da tsatsi na ta imi ta sləmən̄ ta ghənjazaku ya ndanana, nda nzaku ya ta kəma. ⁹Nana gwada na ná, vərđa gwada ya, nda ra ka tsu'af̄ta inda mndu kul had̄ sana dzudzukway. ¹⁰Taghənja tsaya ta kəl mu ka dzatá vgha ka n̄avata ka maga slna, kabga nda fa ghənja mu ta Lazglafta ya nda hafu mida. Tsatsi ta nzakway ka mnda mba inda mndu, katkatatani gwal zlḡhay nda n̄uduf. ¹¹Tsaya skwi dza'a ka sladanata, ka taghay.

Nzanza ka mndu n̄a ksa sadani

¹²Yaha mndu da hərtətátá nzakwa gha ta ka zwan̄. Katak ná, nzanza ka n̄a gwal zlḡhay nda n̄uduf, ka mndu n̄a kla sadani ma tva gwada, ma tva nzaku, nda ya ma tva nzaku nda ghuḍa. ¹³Ma kdaku yu ka labə ya, ka gđata ka ta dzananaftá gwada† Lazglafta ta mnduha, ka vli ka ta mbraku n̄a tan̄, ka tagha ka ta skwi n̄a tan̄. ¹⁴Yaha ka da ganavatá masfa ta skwi ya vlagha Sulkum ma kagha, ya vlagha lu ma fitika mnata la anabi, ka faghaghatá la galata mndu ta dzvu ya. ¹⁵Naf̄ja ta vgha ta tsa skwiha ya, ka maga ka nda kdavakta n̄udufa gha, n̄a nghan̄ta inda mnduha káka ta dza'a ta kəma ta kəma. ¹⁶Dasuwa ka ka nda nzakwa gha, dasuwa ka ka nda skwi ta taghə ka guli. Ndi'amndi'a mida. Ma tsa magay gha

mantsa ya, dza'a mbanaf̄ta ka ta ghənja gha, nda gwal ta fata sləmən̄ ka snay tani.

5

Vla ta hidaku n̄a inda gwal zlḡhay nda n̄uduf

¹Ma davə ka ta glata mndu. Nda dasuwa ká ka gwada nda tsi, manda skwi nda da gha*. Manda mna gwada n̄a zwan̄ama gha ka ka gwada nda zwana duhwalha. ²Galata mi'aha ya guli ná, manda mamaha gha, káka n̄gha hən. N̄gha ta daghala mi'aha manda kwagha ma gha kul had̄ ndanan̄tá sana skwi nda hən.

Mi'a wadgu

³Vla ta glaku n̄a vərđaka mi'aha ka wadgu, ka matun̄ulum. ⁴Ka si mamu zwana tsa wadgu ya, ka zighihani a tsi katsi, tin̄əl hahən dza'a zrafta katan̄tá gwal ga tan̄, n̄a planam̄tá dzva tan̄. Tsaya skwi ta dzəganatá Lazglafta. ⁵Tsa vərđa wadgu ta nzakway ka matun̄ulum kul had̄ mndu n̄a katan̄ta ya ná, ta Lazglafta fafta tsatsi ta ghənjani. Had̄ ta zlan̄ta maga du'a, ka tawa ghənj da Lazglafta nda fitik tani, nda rvidik tani, n̄a dawa katu da tsi wa. ⁶Ama wadgu ya ta nzaku ta daghayakwani ná, nda mta tsaya dər má ta ndiri tsi. ⁷Tsaya skwi dza'a ka havanaktá hən, kada nzakwa hən kul had̄ rutsak ta hən. ⁸Ka had̄ mndu ta n̄ghapta ka la tan̄, katkatatani la ma həga ga tan̄ wu katsi, bliḗbla tsa mndu ya ta zlḡhay nda n̄uduf, mal tsatsi badzatani ka mndu kul zlḡhaftá Yesu.

⁹Marakw ya mtu zə'ala tan̄ ná, ta magay ka imani ta mku' mbsak, kada mbəd̄amta lu mataba mi'a wadgu. Tsa si turtuktuk yeya ka zə'al sn̄aj tsi guli. ¹⁰Ta ghubay ka lu ma n̄ərma slnahani ta magə tsi. Va galan̄afgala katsi d̄ina ta zwani, ta tsu'ay katsi ta matbay ga tan̄, ta mbazay katsi ta səla gwal zlḡhay nda n̄uduf, ta katay katsi ta gwal ta sa duni, fafa katsi ta ghənjani ka maga inda n̄ərma slna. ¹¹Yaha ka mbəd̄am̄tá mi'a wadgu ta ka daghali ma tsa mbsak ya, kabga bad̄u sli'avaf̄ta d̄va zgun ma vgha tan̄, ka dganatá hən nda Kristi ná, zbay tan̄ ta dza'agəla da zə'al. ¹²Dza'a ksay guma ta hən kabga ḍlanap̄ḍla hən ta skwi ya si kura hən tan̄tan̄. ¹³Taghənja tsa guli, had̄ sana skwi ta magə tsi ta ghənja sli'ani da ra watgha həga ga mndu wa. Dza'a ra watgha həga ga mndu yeya a guli wu, dagala ya yawa tan̄. Gwada kul nghanatá hən ná, tsaghuzlaram ka hən dida. ¹⁴Tsaya tama, ta kumay yu ta sli'a mi'a wadgu ta ka daghali ya da zə'alha tan̄, ka yaya hən ta zwani, ka n̄gha hən ta həga tan̄, kada kwala ghumaha mu ta mna gwada kul raku ta amu. ¹⁵Mamu sanlaha ta gi ghadata mbəd̄aghutá vgha, ka zluḗtá vərđa tvi, ka

* 4:4 Gray nda Zrafta 1:31. † 4:13 N̄gha ta Lukwa 4:16-21. * 5:1 Gray nda Levitik 19:32.

laghwi mista halaway. ¹⁶ Ka mamu sana marakw ta zlgħaftá Yesu, nda mi'a wadgu ma mndara tanj katsi, ka kata tsi ta hən, yaha tsi zlananjá Igliz, kada laviñta Igliz ta katanjá vərđá wadguha ya ta dunlujwaku.

Gwal ngha Igliz

¹⁷ La galata mndu ta ksa slna đina mataba Igliz ná, đina ka vla glaku dagala ŋa tanj. Katkatatani gwal ta mna gwada, nda gwal ta tagha skwi ŋa mnduha. ¹⁸ Ka lu vindafuta ma gwada Lazglafta na: «Hađ kuni dza'a hbunustá budzanj ta wi ta sla ta dga hya wu,» ka'a. Mantsa ya ka'a guli na: «Ranjra vlanjá nisəlani† ta mndu ta ksa slna,» ka'a. ¹⁹ Ma gi tsu'af ka ta gwada ta mnafta lu ta sani ma glata mndu ta ksa slna mataba Igliz. Ba mamu ka maslamtsək tađ his ka hkən a tsi ta snanaghata. ²⁰ Gwal ta ga dmaku ya, dvanaghadvá ta hən ta kəma inda mnduha, kada ganafuta tsi ta zləŋ ta sanlaha.

²¹ Ta ndəba dzvu yu ŋa gha ta kəma Lazglafta, nda Yesu Kristi, nda ya ta kəma duhwalhani zabap Lazglafta. Snasna ta tsa gwada ya, yaha ka da laghwi da đva ghəŋ. Yaha ka da gala mndu nda gala. ²² Yaha ka da gi hwaya fanaghatá dzvu ta ghəŋa mndu ŋa vlanjá slna mataba Igliza Lazglafta. Yaha ka da hba huta mista mndu ta gatá dmaku. Ngha ta ghəŋa gha, yaha ka faftá rutsak ta vgha gha.

²³ Yaha ka gđata ta sa imi kwenjkwəŋ, ama ka sa ka ki'a ta ima inabi, ŋa ghzla skwi ma huđá gha, nda ya ŋa ghzla tsa gđata ta gđata ka kul dughwanaku ya.

²⁴ Sanlaha ma mnduha ná, ta dađi dmakwa tanj, dər ta la a lu tsanaghatá guma ta hən. Ama tahula tsanaghatá guma ta hən ta nghavata ŋa sanlaha. ²⁵ Manda va tsaya guli, ta nghaku ŋərma slna ta dađi, dər má sabə a tsi ta dađi gi hadahada wu, difaghuta a wa.

6

La vu'aha

¹ Inda gwal ta ga vu'a, ka vla hən ta glaku ŋa danahagaha tanj, kada kwala mnduha ta raza Lazglafta, nda skwiha ya ta taghə mu. ² Ka gwal zlgħay nda ŋuđuf na danahagaha tanj katsi, yaha hən da kwal kul sna gwada da hən, kabga nzakwa tanj ka zwanama ma zlgħay nda ŋuđuf. Ka ŋavanja hən katak ka maganata slna tanj nda tvani, kabga tsa danahagaha tanj ta maganata hən ta slna ya ná, gwal zlgħay nda ŋuđuf ta đvu Lazglafta hən.

Ma tseđi ta saba inda ghwadaka skwi

Tsaya skwiha ŋa taghay gha ŋa mnduha. Ka vla ka ta mbraku ŋa tanj. ³ Ka lagha mndu ka tagha sana skwi tsəkəm, ka zluñtá vərđaka gwada Mghama mu Yesu Kristi, nda skwi ya ta taghə mu ta ranjá zlgħay nda ŋuđufa amu katsi, ⁴ tsa mndu ya ná, gla ghəŋ ta glə tsi, hađ sana skwi snanj tsi wa. Dughwana a ma ndanani wa, zlərdútawi nda mbada gwada yeya snanj tsi. Ma tsaya ta saba drakuha, nda zlərdútawi, nda razuha, nda ghwadaka uwa'uwalakuha ⁵ nda zlərdútawi kul kdavakta mataba gwal kul hađ ghunis-lak ma ghəŋa tanj. Snagla a hən ta kahwath-wata wa. Dina ná, skwi ŋa mutsa gadghəl ya ka hahən ta ndanay.

⁶ Manda va tsaya nzakwani, dina ná, mghama gadghəl ya, ka ta rfu mndu nda kuraghuta skwi ya da tsi. ⁷ Añ mndani, hađ sana skwi ya klaganam mu da ghəŋa hađik wa. Manda va tsaya guli ná, hađ sana skwi ya dza'a klinja mu guli wa. ⁸ Tsaya tama, ka mamu mu nda skwi ŋa zay, nda skwi ŋa suday ta vgha ya ná, prək mu nda tsa. ⁹ Ama gwal ta zba nzaku ka gadghəl ná, ta dađamdəda hən da skwi ta dzəgha mndu. Ŋa dađamta tanj da dađla ghwadaka mnduha ta bađza mndu, nda ya ta zadanatá mndu ŋa dekdek. ¹⁰ Đvutá tseđi ná, ta klakkla ta slrəŋa inda ghwadaka skwi. Ma tsa đvuta tanj ta tseđi ya, ka zlanavatá hən ta zlgħay nda ŋuđufa tanj, ka garađ tsi ta hən katakata.

Vərđaka vula zlgħay nda ŋuđuf

¹¹ Ama kagha mnda Lazglafta, wara ta tsa skwiha ya. Ka zba ka ta tva nzaku tđukwa, nda tva ndi'avnatá vgha ta Lazglafta, nda tva zlgħay nda ŋuđuf, nda tva đvutá mndu, nda tva ksa ŋuđuf, nda tva nzaku ləbtekwa guli. ¹² Lma ta vərđá lma zlgħay nda ŋuđuf. Zak za ta hafu ŋa kdekdezenj, kabga hgafghaf Lazglafta ta kagha ta ghəŋani ma mnanja gha ta ŋərmata zlgħay nda ŋuđufa gha ta kəma ndəghata masləmtsəkha. ¹³ Ka yu ta mnaghata ta kama Lazglafta ta vla hafu ŋa inda skwi, nda ya ta kəma Yesu Kristi ta mniginjá vərđá gwada ta kəma Pwanəs Pilat* ná, ¹⁴ ka ŋanata ka ta na gwada ta mnaghata yu na. Ka nzata ka kul hađ sana skwi ta kagha, kul hađ rutsak, ha ka sagha fitik dza'a kəl Mghama mu Yesu Kristi ka maravata. ¹⁵ Dza'a maravamara bađu fitik ya tsaf Lazglafta. Da tsa Lazglafta ya inda mbraku. Tsatsi Lazglafta turtuktuk. Tsatsi dzuđaya zdaku. Tsatsi ta ga Mgham ta ghəŋa mghamha†. Tsatsi mgham ta malaptá mghamha. ¹⁶ Tsatsi turtukwani kul hađ ta mtavata, ta nzaku ma tsuwadak kul laviñtá mndu ta đhanavata. Hađ mndu ta kdə nghanja wa. Hađ mndu dza'a laviñtá

† 5:18 Ngha ta Vrafta ta zlahu 25:4 nda 1 La Kwərenj 9:9, Mata 10:10, Lukwa 10:7. * 6:13 Ngha ta Yuhwana 18:36-37, 19:11. † 6:15 Gray nda Vrafta ta zlahu 10:17, Zabura 136:3. † 6:16 Gray nda Zabura 104:2, Sabi 33:20, Yuhwana 1:18.

nghañta† guli wa. Nani glaku, nda mbraku,
 ña kćekedzej. Amin!

Vlanťá hidaku ta gwal ka gadghəl

¹⁷ Mnanamna ta gwal ka gadghəl ma na
 ghəña hadik na, yaha həñ da ghərǒaku,
 yaha həñ da laghwi da faftá ghəña tanj ta
 gadghəla§ tanj ya dza'a kwal kul nzđavata.
 Ta Lazglafta ya ta vlamatá inda skwi ka
 haslay ña nzakwa mu nda rfu ka həñ faftá
 ghəña tanj. ¹⁸ Mnanamna ta həñ ka maga
 həñ ta zdaku. Ka sganaghata həñ ta maga
 skwiha dinadina. Mnanamna ta həñ ka
 muvla həñ ta muvla, ka vla həñ ta skwi ña
 katanťá sanlaha nda tsi. ¹⁹ Ka mantsa ya ka
 həñ magay, dza'a tskanatska həñ ma ñərma
 vli ta skwiha tanj, ña slafta tanj tida badu
 mahtsim*, kada mutsafta həñ ta vərđa hafu.

Dzatá ghəña gwada

²⁰ Timute đa, đasuwa ka ka ñanatá skwi ya
 fagham Lazglafta ma dzvu. Ma fam ka ta
 wa gha da gwadaha ka bətbət kul gra vgha
 nda zlgħay nda ñuduf, nda tagħa skwi ya ta
 mnə lu kazlay: Snañťá skwi kə'a ya, tsaw
 tsakalawi ya. ²¹ Ma famťá ghəñ ka tagħa tsa
 skwiha ya, kəl sanlaha ka Pak zlgħay nda
 ñuduf. Ka nza zdakatahuda Lazglafta nda
 kaghuni!

Mahisa tsghatá lwa Pwal ña 2 Timute

Ga zgu

¹ I'i Pwal ta vindaftá na defteri na. Nda nza yu ka mnda ghunay Yesu Kristi, manda ya kumaf Lazglafta. Nda fa yu ña mna gwada ña mnduha ta ghəña gwada ta hafu, ya tanaf Lazglafta ta imi ta sləmən ta gwal ta ndi'áftá vgha nda Yesu Kristi.

² Ña kagha Timute* zwanja dá, ya ta dvu yu ta vindaghafta yu. Ka vlaghavla Da mu Lazglafta nda Yesu Kristi Mghama mu ta zdakatahudani, nda tawa hidahidani, nda zdakawani tani.

Rfay Pwal ta Lazglafta

³ Ta rfay yu ta Lazglafta ta ghəña kagha. Nani ta maganata yu ta slna nda ñudufa da turtuk, manda ya si ta maganata† dzidziha da. Inda fitika magay da ta du'a da Lazglafta nda fitik tani nda rvidik tani ya ná, ta havay yu ta kagha. ⁴ Havakta da ta fitika mbəzay gha ta ima taw ná, ta mamay yu katakata ta nghəglantá kagha, kada ndəghafta ñudufa da nda rfu. ⁵ Ta havay yu, ya káka zlglafta kahwathwata nda ñudufa gha ta Yesu Kristi. Tsa zlglay nda ñuduf ya ná, tiñəl midza gha Luwis ta zlglafta, ka fiñtá ma gha Unis. Grafgra yu kazlay: Zlghafzlgla kagha guli kə'a. ⁶ Tsaya ta kəl yu ka havglaghakta, yaha ka da wudjntá skwi ya vlagha Lazglafta, ma fitika faghaghata da ta dzvu ya. ⁷ Sulkum ya vlama Lazglafta ná, ña zbukwa vgha a wa. Katək ná, ta mbrə nda mbra ta amu. Ta vlamavla ta dvu nda ksanatá ghəñ.

⁸ Yaha ka da hula mna gwada ta Mghama mu. Yaha ka da hula mna gwada ta i'i tsam lu ma gamak ta gwada ta tsatsi ya guli. Katək ná, zlghafzlgla ta ghuya dənwa kawadaga nda i'i ta ghəña Lfida Gwada, nda fata ghəñ ta mbraku ya ta vlə Lazglafta. ⁹ Tsatsi ta mbamafata. Ka hgaftá tsi ta amu ña nzakwa mu ka mnduhani. Nza a kabga vəl magata mu ta skwi dina wu, ama mantsa ya kurata tsi nda zdakatahudani. Tsa zdakatahudani ya, vlamavla lu nda ma Yesu Kristi ma kdaku lu ka fatá ghəña hadik. ¹⁰ Ka maravatá tsi ndana tama nda ma zlagapta Yesu Kristi, mnda mba amu. Tsatsi ta klinjtá mbrakwa mtaku, ka maramata nda ma Lfida Gwada ta tva nzaku nda hafu ña kdəkedzenj.

¹¹ Ña mna tsa Lfida Gwada ya ña gwal kul nzakway ka la Yahuda fata Lazglafta ta i'i ka mnda ghunay, ka taghay‡ da ña tanj. ¹² Ta ghəña tsaya ta kəl yu ka ghuya na dənwa na.

Ama ksa a hulani ta i'i wu, kabga nda sna yu ta mndu ya faf yu ta ghəñ tida. Grafgra yu guli kazlay: Mamu tsatsi nda mbraku, ña ñanatá tsa Lfida Gwada fadim tsi ma dzvu ya ha ka sagha fitika tsa guma kə'a.

¹³ Ka nza kahwathwata gwada ya snəñ ka da i'i ka skwi ña klay gha ta sadani. Ka nzamta ka ma zlglay nda ñuduf, nda ya ma dvu ya vlama Yesu Kristi. ¹⁴ Ñanəña ta ñərma tagha skwi ya fagham lu ma dzvu, nda mbrakwa Sulkum nda ghuəa, ya ta nzaku ma amu ya.

¹⁵ Nda sna ka kazlay: Zlidivazla inda gwal ta hadika Asiya kə'a. Tekw i Fazel nda Hermuzena mataba tanj. ¹⁶ Ka maranəñmara Lazglafta ta tawa hidahidani ta ghəña həga ga Unesifura, kabga si ta gdagda ta ksidimta ñuduf. Ksaf a na tsatá i'i ma gamak na ka hula wa. ¹⁷ Katək ná, ma bhagaghatani da luwa Ruma, ka zbə tsi ta i'i ka ñdandə, ka slaftá tsi ta i'i. ¹⁸ Má ka vlanjvla Mgham Yesu Kristi ta mutsaftani ta tawa hidahida Lazglafta badu fitika tsa guma. Mal kagha guli nda sna ta katu ya katiha tsi ma nzakwa da ma luwa Afisus.

2

Nzanza ka vərđaka sludza Yesu Kristi

¹ Kagha tama zwanja dá, mbra ta vgha ma zdakatahudi vlama lu ma Yesu Kristi. ² Skwi ya snəñ ka da i'i ta kəma ndəghata maslėmsəkha ya, taghanaftagha ta ñərma mnduha ta lavinjta taghanaftá sanlaha guli.

³ Su'a ta ghuya dənwa ta slaghaghata ta ghəña gwada ta Yesu Kristi, manda ya ta su'u vərđa sludzi. ⁴ Ka ta ga sludzi mndu katsi, had ta laghwi da famtá ghəñani manda ya ta magə hamata mnduha, ka ta kumay tsi ta zdanaftá ñudufa malani wa. ⁵ Manda tsaya mndu ta hwaya guli. Ka hwaya a tsi ta tsa hwaya ya nda tvani* wu katsi ná, mutsaf a ta nisəlani wa. ⁶ Mndu ta ñavata ka hva guli ná, tiñəl tsatsi ta za yakwani. ⁷ Ndana ta skwi ta mnaghata yu. Ka ta ndanay ka katsi, dza'a vlaghavla Lazglafta ta tva snatá inda skwi.

⁸ Havakhava ta Yesu Kristi, tsatsi ta nza-kway ka zivra Dawuda, tsatsi ta sli'agapta nda hafu mataba gwal nda rwa, manda ya ta taghə na Lfida Gwada ya ta mnə yu na. ⁹ Taghəña tsa Lfida Gwada ya ta ghuya yu ta dənwa ha ka tsamtá i'i ma gamak manda mndu ta magatá ghwadaka skwi. Ama dar má mantsa tsi, hbam a lu ta gwada Lazglafta wa. ¹⁰ Tsaya ta kəl yu ka su'a inda skwi, ña mutsafta gwal zabap Lazglafta ta dəkwa tanj, kada mutsafta hahəñ guli ta mbaku ta nzakway ma Yesu Kristi, ña nzakwa tanj ma

* 1:2 Ngha ta Slna gwal ghunay 16:1. † 1:3 Ngha ta Filipiya 3:4-5. ‡ 1:11 Gray nda 1 Timute 2:7. * 2:5 Gray nda 1 La Kwərenj 9:24-27.

glaku kul had kɔavaktani ya. ¹¹ Nana gwada dza'a yu mnay na na, gwada nda ra ya.

Ka mtumta mu kawadaga nda tsi, dza'a nzakway mu nda hafu kawadaga nda tsi guli.

¹² Ka ta su'ay mu ta ghuya danwa kawadaga nda tsi, dza'a gay mu ta Mgham kawadaga nda tsi guli.

Ka sna a nni ta kagha wu ka mu nda tsi, sna a yu ta kaghuni guli wu, ka'a dza'azlay nda amu.

¹³ Ka dar nza a mu ka nɔrma mndu tawa irani wu, tsatsi tani, ta nzakwani tsatsi† ka nɔrma mndu,

kabga laviŋ a tsatsi ta mnay kazlay: Sna a yu ta kagha wu ka'anda ghɔnani wa.

Mna ta vɔrdaka gwada Lazglafta

¹⁴ Havanakhava ta tsa skwiha ta mnaghata yu ya ta sanlaha. Mnanamna ta hɔn ta kɔma Lazglafta, ka zlanja hɔn ta zlerɔdawi ta ghɔnja gwadaha. Had sana skwi ta katanja tsa zlerɔdawi ya ta mndu wu, ta ghɔnja zadintá gwal ta snay yeya katak ta zadintá tsi. ¹⁵ Kagha, nɔvanja ka nzakwa ka ta kɔma Lazglafta ka mndu nda ndaha, ka mnda maga slna kul had hula ta ksafra ma slnani, ta mna vɔrda gwada nda tvani.

¹⁶ Ma fa ka ta wa gha da gwadaha ka bɔtbɔt kul ksa vgha nda zlgħay nda nɔdɔf, kabga gwal ta famtá ghɔnja tan da mndɔrga tsa gwadaha ya ná, ta sgaku nda sga di'inghuta tan nda Lazglafta. ¹⁷ Gwada ma wa tan guli ná, manda tsakwa gurdza nzakwani. Tekw i Himene‡ nda Fileta mataba tsa mnduha ya. ¹⁸ Zluŋzla hɔn ta tva kahwathwata. «Nda ghada luta sli'agapta ma mtaku,» ka hɔn ta mnay. Mantsa ya ka hɔn ta zlanbintá sanlaha ma zlgħay nda nɔdɔfa tan. ¹⁹ Tsaw tsa dihatá dughwanja skwi thaf Lazglafta ya ná, gigidavaf a wa. Wya ka lu vindafta ta tsa dughwan ja: «Nda sna Mgham Lazglafta ta gwal ta nzakway ka nani§.» Ka lu guli na: «Inda mndu ta mnay kazlay: Nja Mgham Lazglafta yu ka'anda ná, ka mbɔdanambɔda tsi ta hul ta maga ghwadaka skwi,» ka'a.

²⁰ Huzla tsatsaf lu nda dasu nda ya nda ghuva tili yeya a ta slanaghata lu ma hɔga dagala wa. Fidatá fu sanlaha, tsatsaf nda rɔisɔ lu ta sanlaha. Nja maga slna baɔu gwada dagala sanlaha, nja maga slna nda hamata fitik sanlaha guli. ²¹ Ka Zlanzla mndu ta maga tsa ghwadaka skwiha mnɔ yu ya kati, dza'a nzakway tsa mndu ya ka guram nda huzla ta kɔl lu ka ksa slna nda tsi baɔu gwada dagala, ya faghu lu nda paya nja maga inda slna dinadina.

Nzanza ka vɔrda mnda ksa slna Mgham Yesu

²² Tsaghutsa ta vgha nda ghwadaka ndanu ya ta kuma duhwal ta magay. Zba ta tva maga skwi tɔdukwa, nda tva zlgħay nda nɔdɔf, nda tva ɔvu, nda tva zɔdaku kawadaga nda gwal nda ghua nɔdɔfa tan, ta hga hga Mgham Lazglafta. ²³ Ma fam kagha ta wa gha da zlerɔdawiha ka bɔtbɔt, kul had hayhayani, kabga ta sabsa zlerɔdawi mida. ²⁴ Vani ná, had mndu ta ksa slna Mgham Lazglafta ta zlerɔdawi wa. Katak ná, ta mamay ká inda mnduha ta tsa mndu ya, laviŋlava kati ta taghanafá skwi ta mnduha. Ta ksay kati ta nɔdɔf ma skwi ta mnɔ mnduha tida. ²⁵ Nda hanatá ghɔn kati gwada nda gwal ta mbɔdanafá gwadani. Ka waya ka skwi dza'a vlayvlay Lazglafta ta tvi ta hɔn nja mbɔdanafra tan ta nzakwa tan, nja snanja tan ta kahwathwata. ²⁶ Nja vrakta ghɔnja tan, nja ndapta tan ma dɔɔla halaway ya si ta ksaghutá hɔn nja snanatá skwi ta kumɔ tsi.

3

Kɔavakta fitik

¹ Wya skwi nja snanja gha: Ma kɔavakta fitik ná, dza'a mamu ghuya danwa, ² kabga dza'a nzakway mnduha ka gwal ta ɔvutá ghɔnja tan, ka gwal ta ɔvutá tseɔi, ka gwal ta ghɔrbaku, ta gla ghɔn, ka gwal ta kwarakwara ta ghɔnja Lazglafta, ka gwal kul had nzi'inja tan ta dadaha tan, ka gwal kul had ta rfa mndu, ka gwal kul had ta zlanja Lazglafta. ³ Dza'a nzakway hɔn ka gwal tanjanja ghɔnja tan, ka gwal kul had ta tawa hidahida ta mndu, ka gwal ta tsanavatá gwada ta mndu, ka gwal kul zlahavata, ka gwal ta sisi, ka gwal ka ghuma skwi dina. ⁴ Dza'a nzakway hɔn ka gwal ta dzawaptá mndu, ka gwal ta valafta ta mndu, ka gwal ta gharbuta ma val gla ghɔn. Mal skwi ta zɔɔganatá hɔn ɔvu hɔn ka Lazglafta. ⁵ Manda va gwal ta tsɔlɔ nja Lazglafta ka hɔn ta ngɔ lu, ama va a hɔn ta snanja mbrakwa Lazglafta wa. Ma guyɔ ka ta vgha nda mndɔrga tsa mnduha ya guli. ⁶ Mamu sanlaha mataba tan ta ra watgħa, ka dza'a da hɔga da hɔga ga mndu da gataftá mi'aha kul had mbrakwa tan, hbu dmaku ta hɔn, ta zawataku hara'utiri kavghakavgha ma ghɔnja tan. ⁷ Inda fitik hɔn ta tagħa skwi mndani, ama trid, laviŋ a hɔn ta snanja kahwathwata wa. ⁸ Manda va pghay pghɔ i Zanes nda Yambres ta ghɔn ghɔnɔghɔnɔ nda Musa ghalya ya ná, manda va tsaya ta pgha sanlaha ma tsa mnduha ya ta ghɔn ghɔnɔghɔnɔ nda kahwathwata. Gwal nda hwaɔa ghwinzlak tan hɔn. Had hayhaya zlgħay nda nɔdɔfa tan wa. ⁹ Ama had hɔn dza'a zaptá mtak wa. Gi dza'a nda ngħa

† 2:13 Aya 11-13: Gray nda Ruma 6:8, Mata 10:33 nda Lukwa 12:9, Mbsak 23:19. ‡ 2:17 Himene: Ngħa ta 1 Timute

1:20. § 2:19 Gray nda Mbsak. 16:5.

inda mnduha ta tsa tsa bakwa tan ya, manda ya tsa na i Zanes nda Yambres ya.

Vla hidaku

¹⁰ Ama kagha, ksafksa kagha ta skwi ta taghə yu, nda tva nzakwa da, nda klatá ghəŋa slna ta magə yu, nda tva zlgħay nda ŋudufa da, nda ksa ŋuduf ta ksə yu, nda ya ka yu ta dʷutá mnduha, nda ya ka yu ta gđavata. Nda sna kagha guli ¹¹ ta tsa giri ya gidip lu, nda ghuya daŋwa ya ghuydip lu ma luwa Anṭakiya, nda ya ma luwa Ik-waniya, nda ya ma luwa Lистра ya. Wati ma giri ya kul gidiptá lu na? Nduk nda tsaya ná, Lazglafta ta katagidipta ma indani*. ¹² Nziya nza tsi, inda gwal ta kuma nzaku manda ya ta kumə Lazglafta ma ndi'atá vgha nda Yesu Kristi ná, dza'a ganapga lu ta iri ta həŋ. ¹³ Ama ghwadaka mnduha nda gwal nənba mnduha ná, ta kəma ta kəma ta badzakwa nzakwa tan. Dza'a nənbaŋnənba həŋ ta sanlaha, dza'a nənbaŋnənba həŋ ta ghəŋa tan guli. ¹⁴ Ama kagha, ma skwi ya taghafka, káka gđavata. Ka fafta ka ta ghəŋa gha dar tida, kabga nda sna ka ta mndu ta taghagħaftá. ¹⁵ Daga ma ga zwaŋa gha, nda sna ka ta skwi ma vindatá gwada nda ghuəa ta nzakway ka gwada Lazglafta. Dza'a vlagħavla ta difil ta kla mndu da mbaku nda ma zlgħaftá Yesu nda ŋuduf. ¹⁶ Inda skwi nda vinda ka gwada Lazglafta ná, Lazglafta ta mnafta. Dina ŋa tagha kahwathwata, ŋa daŋiŋtá krughuvi, ŋa payaftá mndu, ŋa taghanafatá nzaku tdukwa ta mndu, ¹⁷ kada nzakwa mnda Lazglafta nda payatá vgha prək ŋa maga inda skwi ŋa maga skwi dina.

4

Mna ta gwada Lazglafta

¹ Ka yu ta mnaghata ta kəma Lazglafta nda ya ta kəma Yesu Kristi, ya ta dza'a da tsa guma ta ghəŋa gwal nda hafu nda ya ta ghəŋa gwal nda rwa. Ka yu ta mnaghata nda ma hga sagha ya dza'a sagha Kristi, nda ya nda ma ga mghamani ná, ² mna ta gwada Lazglafta, ka gđata ka ta vrafta tida, dər ma fitikani tsi, dər ma fitikani a tsi wu. Zlaha ta gwal ta maga ghwadaka skwi, dva ta həŋ, vla ta mbraku ŋa tan, hbatá ŋuduf ka tagha ka ta skwi ŋa tan, ³ kabga mamu sana fitik dza'a sagha ŋa kwala mnduha kul snəgaltá vėrdaka tagha skwi. ŋa lagħwa tan sna skwi ya ta kumə ghəŋ tan. ŋa lagħwa tan da mbala ghwadaka gwal tagha

skwi ŋa taghanatá skwi ya ta kumə həŋ. ⁴ Dza'a nu'afnu'a həŋ ta sləməŋa tan yaha həŋ snanṭá kahwathwata, ka mbədafghutá vgha da sna tsakalawi. ⁵ Ama kagha ya, gđavagda gha ma ghunislaka gha, su'a ta ghuya daŋwa, magatá kahwathwata slna mndu ta mna Lfida Gwada. Kđanafkda ta slna nzakwa gha ka mnda maganatá slna ta Lazglafta.

⁶ I'i, nda maga fitika da, tagħwan a yu ka mtaku wa. Ndu sak ndusa fitika sli'a da. ⁷ Vulavula yu ta vėrdaka vulu, kđanakkda yu ta vėrdaka hwaya da, ŋanaŋa yu ta zlgħay nda ŋudufa da. ⁸ Ndanana, ta kzlazk-zlay nisəla vəl zaktá da ta ghwa ta i'i. Tsa nisəla ya ná, zewzewa mbaku ya dza'a vli-hata mnda tsa guma tdukwa, bađu fitika tsa guma. ŋa da ndagħəŋa da yeya a wu, nduk nda inda gwal ta kzla dvaftá saghani.

Skwi ngħadap Pwal kaghəŋani

⁹ Ka ŋavata ka ka sabi slidighata misim-misim. ¹⁰ Wana zlidivazla na Demaska*, kabga lagħula dʷutá skwa ghəŋa hadik, ka sli'aftá tsi ka lagħwi da luwa Tesalunik. Lagħula na Kresen ta hadika Galat, ta lagħu Titus ta hadika Dalmatiya guli. ¹¹ Lukwa turtukwani yeya tavatá i'i. Ta sabə ka ya, ka klaganapta ka nda Markus, dza'a katay ta i'i katakata ma slna† da. ¹² Ghunaghaghuna yu ta Tisik da luwa Afisus†. ¹³ Ta sabə ka ya, ka laba ka nda ma luwa Truwas, ka klagidipta ka ta lguta ghzla mtasla da ga Karpus ya. Ka klaganapta ka nda defteriha, katkatatani, tsa ka hutá§ ya.

¹⁴ Dagala ghwadaka skwi magiha Alegzandra ta nzakway ka dəgha. Mgham Lazglafta dza'a planamtá skwi maga* tsi. ¹⁵ Kagha guli, dasuwa káka nda tsi, kabga nzanza ghəŋagħəŋa nda skwi ya ta mnə mu.

¹⁶ Bađu tanṭaŋa lagħa da da guma da mbəda gwada ta ghəŋa da ná, had'sana mndu ta katihata wu, zlidivazla həŋ demdem. Ma tsunus Lazglafta ta gumani ta həŋ. ¹⁷ Tsaw nzanza Mgham Lazglafta kawadaga nda i'i, ka vlihatá tsi ta mbraku, kəl yu ka kđanaktá mna gwadani, ka snanṭá inda gwal kul nzakway ka la Yahuda. Katigipkata Lazglafta guli ma wa rveri. ¹⁸ Nda sna yu guli ná, dza'a katigipkata Lazglafta ma inda ghwadaka skwi. Dza'a katay ta i'i ŋa lafa da ta luwa da vla ga mghamani. ŋani glaku ŋa kđekedzen. Amin!

* **3:11** Anṭakiya (ma Pisidi), Ik-waniya, Lистра: Ngha ta Slna gwal ghunay 13-14. Mgham ma indani: Gray nda Zabura 34:20. † **3:14** Ngha ta 1:5, 2:2. * **4:10** Demaska: Ngha ta Kwalaŋsuha 4:14, Filimuŋ 24. Ti, ngha ta 2 La Kwareŋt 8:23, Galat 2:3, Ti 1:4. † **4:11** Lukwa: Ngha ta Kwalaŋsuha 4:14, Filimuŋ 24. Markus: Ngha ta Slna gwal ghunay 12:12, 25, Kwalaŋsuha 4:10 Filimuŋ 24. ‡ **4:12** Tesik: Ngha ta Slna gwal ghunay 20:4, Afisus 6:21. 22, Kwalaŋsuha 4:7. 8. § **4:13** Tesik: Ngha ta Slna gwal ghunay 20:6. Delewera: Huta rini, katkatatani ŋa tuwak, ka ŋa gu a tsi ta payafta lu ŋa vindi tida. * **4:14** Alegzandra: Ngha ta 1 Timute 1:20. Mgham, skwi ya maga tsi: Grafgra nda Zabura 62:13, Mahdihi 24:12, Ruma 2:6.

Gazgu

¹⁹ Ka ganaghata ka ta zgu ta i Priskila, nda Akilas, nda gwal ga Unesifura[†] tani guli. ²⁰ Ta ma luwa Kwarent na Irasta. Ma luwa Miletus zlanata yu ta Trufim kul dughwanaku[‡]. ²¹ Ka n̄avata ka, ka sabi mis-immisim ma k̄daku fitika mazlam.

Ta ga zgu i Yubulus, nda Puder̄sa nda Linusa, nda Klawdiya, nda inda zwanama, n̄a gha.

²² Ka nza Mgham Lazglafta nda kagha. Ka nza z̄akatahuda Lazglafta guli nda kaghuni demdem!

[†] **4:19** I Priskila nda Akila: Ngha ta Slna gwal ghunay 18:2. Unesifura: Ngha ta 1:16-17. [‡] **4:20** Irasta: Ngha ta Slna gwal ghunay 19:22, Ruma 16:23. Trufim: Ngha ta Slna gwal ghunay 20:4, 21:29.

Tsgha ta lwa Pwal ɲa Titus

Ga zgu

¹ I'i Pwal ta nzakway ka kwalva Lazglafta, ghunatá mnda Yesu Kristi, ɲa katanjta mnduha dagap Lazglafta ɲa nzakway ka ɲani, ɲa snanamtá hɛɲ ta vɔrdáka tagha skwi ta maramatá tva nzaku ta zdəganatá Lazglafta ya. ² ɲa nzakwa tanj nda fatá ghɛɲ ta mutsa hafu ɲa kdekedzeɲ, kabga ghadaghada Lazglafta kul had ta tsakalawi ta tamaftá imi ta sləmɛɲ, ma kdaku tsi ka tsaftá ghɛɲa hadik. ³ Ka kligintá Lazglafta ta gwadani ɲa mnduha ma fitik ya kumanj tsi nda ma mna gwadani. Tsatsi Lazglafta mnda mba mndu ta ghunaftá i'i ɲa magay.

⁴ ɲa kagha Titus*, vɔrdá zwanja dá ma zlgħay nda ɲuduf ta vinda yu. Ka nza zdakatahudi nda zdakwa Da mu Lazglafta nda Yesu Kristi mnda mba amu kawadaga nda kagha.

Mndɔrga nzaku ta ranjta mnda mali mataba guyata ghɛɲ

⁵ Zlagħazla yu ma luwa Kret ɲa payanata gha ta skwiha ta padaku. Ka zabapta ka ta gwal ngha Igliz ma inda luwa manda ya taghaghaf yu. ⁶ Tsa gwal dza'a zabapta ka ya ná, gwal kul had gwada ta ghɛɲa tanj katsi, gwal turtuk turtuk markwa tanj, zlgħafzlgħa ka zwana tanj ta Yesu, ksu a sli'ij ta hɛɲ wu, had hɛɲ ta mbrəs wu, katsi. ⁷ Mndu kul had gwada ta ghɛɲani katsi, kabga slna Lazglafta ta magə tsi. Má ma nza tsi ka mndu tsu'aslanjla, ka mndu ta gufwaku ɲudufani, ka mndu ta ghuyaku, ka mnda ghazɛɲɛɲ, ma nza tsi ka mndu ta nɛnɔaptá mndu ma tseɲi. ⁸ Ta tsu'ay katsi ta mndu ga tanj, ta dvay katsi ta maga skwi dɪna, mndu nda hanata ghɛɲ katsi, tdukwa mndu katsi, mndu nda ghuɔa katsi, mndu ta ngha ghɛɲani katsi. ⁹ Mndu ta laviɲta ɲanatá gwada Lazglafta tafta skwi manda va ya taghanaf lu katsi. Tsaya dza'a kəl tsi ka pardafta katanjta sanlaha nda taghanaftá skwi tdukwa manda va ya ta raku ta hɛɲ, ɲa maranajtá krughuva tanj ta gwal ta mbədanaftá† gwada.

¹⁰ Kəl yu ka mna tsaya ná, kabga nda ndagha gwal kul had ta sna gwada da mndu, ta tsabaku, ta babara mnduha. Wya mal mataba gwal nda tsatsa fafaɔa tanj na tsa gwal ta maga tsa skwiha ya. ¹¹ Ka hanaf ta lu ta wi ta hɛɲ, kabga ta ɔadza nzaku ma hɛga ga mndu hɛɲ nda tagha skwiha kul raku ɲa mndu, ɲa mutsa skwi ta tvi kul dɪnaku.

¹² Ka sana slayanj mataba la Kret ta mny na: «Tsakalawi slna la Kret, la tsuday hɛɲ, la yaɔi, la mahahau' hɛɲ,» ka'a. ¹³ Ta ɲa tsa mndu ya tsa gwada ya. Mantsa tama, dvanaghadva ta hɛɲ ka ɲdanɔa, ka ksa hɛɲ ta tva Lazglafta dɪna. ¹⁴ Dvanagha dva ta hɛɲ ka zlanjta hɛɲ ta sna tsa garaku ta garə la Yahuda, nda tsa zlahuha mnduha ta mbədanatá hul ta kahwathwata ya. ¹⁵ Nda ghuɔa inda skwi demdem ɲa gwal nda ghuɔa. Had skwi nda ghuɔa da gwal kul ghuɔaku kul zlgħaftá gwada Lazglafta wu, dɪna a ndana tanj wu, dɪna a ghunislaka tanj wa. ¹⁶ Nda sna ɲni ta Lazglafta ka hɛɲ ta mny, nda ta tva skwi ta magə hɛɲ ya ná, sna a hɛɲ ta Lazglafta wu, nda nza hɛɲ ka skwa mbiday ka gwal mbrəs, laviɲ a hɛɲ ta magatá skwi dɪna dər ka ki'a wa.

2

Tva nzakwa mnda zlgħay nda ɲuduf

¹ Wya skwi dza'a kagha magay: ɲavanja ka tagha ka ɲa mnduha ta hyahya skwi ta ghɛɲa dɪna. ² Ka mna ka ɲa la galata mndu, ka nzata hɛɲ nda hanatá ghɛɲ ka gwal nda ra vla glaku ɲa tanj, ka gwal nda vɔrdá ghunislak da hɛɲ, nda zlgħay nda ɲuduf tdukwa, nda vɔrdá dɪnu, ka nzata hɛɲ ka gwal ksa ɲuduf guli. ³ Mantsa ka ka da mnanatá la galata mi'aha guli, ɲa magay tanj ta ɲərma skwi manda ya ta zdəganatá Lazglafta. Yaha hɛɲ da tsa mndəra mndu, yaha hɛɲ da ghuyaku, ka tagha hɛɲ ta skwi dɪnadɪna ɲa sanlaha. ⁴ Mantsa ya tama dza'a kəl hɛɲ ka taghanaftá dagħala mi'aha ta dva zə'alha tanj nda zwana tanj, ⁵ nda tva ndanu tdukwa, ta hɛɲ. Ka nzakwa hɛɲ ka gwal nda ghuɔa. Ka ɲanata hɛɲ ta hɛga tanj dɪna. Ka nzakwa hɛɲ ka ɲərma mi'aha. Ka sna hɛɲ ta gwada da zə'alha tanj. Mantsa ya ka hɛɲ da magay kada kwala lu ta vza rutsak ta gwada Lazglafta.

⁶ Ka mnanata ka ta zwana duhwalha guli, ka hananata hɛɲ ta hɛɲ ⁷ ma inda skwi. Kagha guli, ka maga ka ta skwi dɪna ɲa nghay tanj ta kagha, ɲa ksay tanj ta sada gha. Nda ɲuduf turtuk káka tagha skwi ta taghə ka ɲa tanj. Yaha ka da tsabaku. ⁸ Hyahya gwada káka mny, ɲa ksutani ta gwal mbədanaftá gwada ka hula kada kwala hɛɲ mutsaftá vzaftá rutsak ta amu.

⁹ Ka mnanata ka ta la vu'aha guli, ka sna hɛɲ ta gwada da danahəga tanj ma inda skwi. Ka maganata hɛɲ ta skwi dza'a zdənanftá ɲuduf ta hɛɲ. Yaha hɛɲ da mbəɔawi nda hɛɲ guli. ¹⁰ Yaha hɛɲ da kasanjta skwiha tanj. ɲərma skwi ka hɛɲ da magay katak, kada grafta danahəga tanj kazlay: Tudukwa mnduha hɛɲ kə'a. Mantsa dza'a kəl mnduha

* 1:4 Tit: Ngha ta 2 La Kwarent 8:23, Galat 2:3, 2 Timute 4:10. † 1:9 Aya 6-9: Gray nda Timute 3:2-7.

ka ghuba tsa skwiha ta taghə mu ta ghəŋa Lazglafta mnda mba amu ya.

Mbanafita Lazglafta ta mnduha ma dmakwa taŋ

¹¹ Dina ka magay mnduha Lazglafta ta tsa skwiha mnə yu ya, kabga maranmara Lazglafta ta zdakatahudani ta nzakway ka dzubaya mbaku ŋa inda mnduha demdem, ŋa mutsay taŋ ta mbaku. ¹² Tsa zdakatahudi vlama Lazglafta ya, ta taghamatá kwal kul mbədglanatá hul, ŋa kwal kul maməgaltá skwa ghəŋa hadik, ŋa nzay mu ta nzakwa mu ma na ghəŋa hadik na nda hanatá ghəŋ, nda maga skwi tdúkwa, nda sna gwada Lazglafta, ¹³ ma na nzakwa mu ta kzla ŋərma fitik faf mu ta ghəŋ tida dza'a maravata glakwa Lazglafta dagala, ta nzakway ka Yesu Kristi mnda mba amu ya, ¹⁴ ta vlatá ghəŋani ka mtuta ma vla mu ŋa varagamapta ma dmakwa mu, ŋa nzakwa mu ka gwal nda ghuba ta kəmani, kada nuta mu ka mnduhani ta mama maga ŋərma* slnaha inda fitik.

¹⁵ Mantsa ya káka da taghanaftá həŋ. Ka vlanŋa ka ta mbraku ta həŋ. Ka dvanaghata ka ta gwal kul sna gwada nda inda mbraku ya vlagha Lazglafta. Yaha mnduha da hertəta ta kagha.

3

Nzaku ta ranŋá mnda zlgħay nda ŋuduf

¹ Havanakhava ta gwal zlgħay nda ŋuduf, ka hanaganata həŋ ta ghəŋ mista mghamha* nda ya da la ŋumna ka maga həŋ ta skwi ta mnanata lu ta həŋ. ² Mnanamna ta həŋ, yaha həŋ da mna ghwadaka skwi ta mndu, nda zdaku ka həŋ nzaku nda mndu. Ka gwal dzra nzaku ka həŋ, leftekwa ka həŋ nzata nda inda mndu, ³ kabga si ka rgha dər amu ghalya, had mu si ta sna gwada da mndu wa. Si nda zada mu, ka nzaku mu ka vu'a maga ghwadaka skwi nda hara'u ta iri. Ta nzaku nda sisi kawadaga nda ghudzaku mu ta nzaku, prək má ka mbida amu. Ta husanhusa amu ta mnduha, ta husamahusa mnduha guli. ⁴ Ama, manda maranŋa Lazglafta mnda mba amu ta zdakwani nda dva mndani katakata, ⁵ ka mbamaftá tsi. Vəl magata mu ta skwiha tdúkwa a wu, hidahida tawa tsi ta amu, ka ghušimistá mbrakwa Sulkum nda ghuba, † kəl mu ka mutsafaftá lfida yaku. ⁶ Tsa Sulkum nda ghuba ghunaga Lazglafta nda ma Yesu Kristi ya ta ndəghanaftá ŋudufa mu. ⁷ Mantsa ya kə'a zdəŋtahudi ka namafta ka ŋərma mnduha ŋa mutsay mu ta hafu ŋa

kəfekedzeŋ ya faf mu ta ghəŋ tida. ⁸ Vərda skwi na gwada ta mnə yu na.

Ka gdata ka ta mna tsa gwada ya ka ŋdərda ŋa mnduha, kada maga gwal zlgħay nda ŋuduf ta ŋərma skwiha inda fitik. Tsa ya vərda skwi ta kata mnduha. ⁹ Tsaghutsa ta vgha nda zlərdutawi ka bətbət ta ghəŋa gwada ta mbəda mndəra mndu† nda ya nda gwada ta ghəŋa zlahá Musa. Had hayhaya tsa skwiha ya wu, kata a ta mndu wa. ¹⁰ Ka mamu mndu ta kladamtá daga vgha da taba gwal zlgħay nda ŋuduf katsi, ka dvanaghata ka karaku. Ka ta zlanŋ a tsi tahula dvəglanaghata gha ka mahis§ wu, ka zlinŋa ka ta tvani. ¹¹ Mndərga tsa mndu ta daga mndu mantsa ya ná, nda sna kazlay: Nda zada yu ma tvi kə'a. Ta kəma ta kəma ta dza'a tsi nda maga dmaku, nda má dzvudzvani ksuvuta tsi ta ŋani.

Hidaku vlanŋ lu ta Titus

¹² Ka ghunadapghuna yu ta Artimas ka Tisik a tsi katsi, ka saba ka misimmisim slidighata ma Nikwapwalis, kabga hada dza'a za yu ta fwaka da, ka yu ndanapta. ¹³ Ma fitik dza'a sli'afita i Zenas mnda tsa guma nda Apwalus ma Kret ka sli'i ya, ka katanŋa ka ta həŋ, da htugudunŋtá skwi ta həŋ ma tvi. ¹⁴ Dina ka taghanaftá gwal zlgħay nda ŋuduf manda amu ta ŋavata ka maga skwiha dīnadīna, ŋa katanŋa taŋ ta gwal htaghū skwi da həŋ, kabga dza'a mutsay həŋ ta nisəla taŋ.

Ga zgu ŋa kdīŋta

¹⁵ Ta ga zgu inda gwal kawadaga nda i'i ŋa gha, ka ganaghata kagha guli ta zgu ta inda graha u ma zlgħay nda ŋuduf.

Ka nza zdakatahuda Lazglafta kawadaga nda kaghuni demdem.

* 2:14 Gray nda Zabura 130:8, Izekiyel 37:23, Sabi 19:5, Vrafta ta zlahu 14:2, 1 Piyer 2:9 Ifesuha 2:10.

* 3:1 Gray

nda Ruma 13:1, 1 Piyer 2:13. † 3:5 Gray nda Yuhwana 3:5.

† 3:9 Ngha ta 1 Timute 1:4.

§ 3:10 Gray nda Mata

18:15-17.

Tsgha ta lwa Pwal ŋa Filimunj

Ga zgu

¹ I'i Pwal Tsam lu ma gamak ta ghəŋa vəl maganata da ta slna ta Yesu Kristi*, kawadaga nda zwanjama mu Timute ŋni ta vindaghafta, a gra Filimunj ta nzakway ta gwa ghəŋ nda anjni ma mndərga na slna na.

² Ta ga zgu ŋni ŋa mukuma mu Apiya nda Artipus† ya ta wda slna Lazglafta manda anjni guli. Ta ga zgu ŋni guli ŋa pɔakwa sanlaha ma Igliz ta tska vgha ma həga ga ghuni ka maga du'a. ³ Ka nza zdakatahuda Lazglafta da nda Mghama mu Yesu Kristi ta ghəŋa ghuni. Ka vlaghunata hən ta zdaku.

Rfay Pwal ta Lazglafta ta ghəŋa Filimunj

⁴ Inda fitika magay da ta du'a, ta kulay yu ta hga gha, ka rfa Lazglafta ta ghəŋa kagha, ⁵ kabga snidighasna na zlghay ya zlghaf ka ta Mghama mu Yesu Kristi, nda dvtuta ya dvtu ka kahwathwata ta gwal zlghay nda ŋuduf. ⁶ Ta maga du'a yu da Lazglafta ka maravata pghatá ghəŋa na zlghay nda ŋuduf nda gwa u mida na, nda ma slna u. Mantsa, ka zlagapta nərma skwi ta kumə ŋni ta magata gha ŋa Kristi bɔanay ta daɓi. ⁷ Zwanjama da, mndərga tsa dvtu ta dvtu ka ta gwal zlghay nda ŋuduf ya ná, vlihavla ta rfu, ta ufihata vgha guli, kabga dvtudva ka ta gwal zlghay nda ŋuduf, ka mbanaftá hən.

Ndəba dzva Pwal da Filimunj ŋa tsu'aftá Unesima

⁸ Anj mndani, má si slaghusla yu ma nza-kwa da ka ghunatá mnda Kristi, má ŋa mnaghatá tva skwi ma ŋa magay gha dīna. ⁹ Ama dzvu ta ndəbu yu da kagha nda ma dvtu. I'i Pwal ya, glata mndu yu guli, wana ndanana tsamtsa lu ta i'i ma gamak, kabga maganata da ta slna ta Yesu Kristi. ¹⁰ Ta ndəba dzvu yu da kagha ta ghəŋa zwanja da Unesima ya mutsaf yu ma Kristi, ma na nzakwa da ma gamak na. ¹¹ Wya si had hay-hayani da kagha ghalya wa. Ndana tama, dza'a katay ta kagha nda i'i tani.

¹² Wya yu ta ghunədaghapta, ya hara da ya. ¹³ Si má ta kumay yu ta ŋaghuta tavata i'i hadna ma na nzakwa da tsam lu ma gamak ta ghəŋa Lfida Gwada, má ŋa magihatá slna ma vla gha, ya má da dawu yu ta magihata gha. ¹⁴ Tsaw tama ná, lavinj a yu ta magay ga ghəŋ ga ghəŋa da kul snanata yu da kagha wu, ba má da kagha katsi sabi da nzakw tsa zdakwa gha ya ka mbla kagha.

¹⁵ Ba kada vrəglavafta nzakwa ghuni ŋa kdekedzen ká skwi nda Unesima kəl tsi ka dgata vgha nda kagha ŋa fitik kwitikw. ¹⁶ Ndanana ná, ta ka vu'a a nzakwani wu, mal tsatsi ka vu'a, nda nza ka zwanjama mu tegedteged. Dvtudva i'i, kagha yeya dza'a kwal kul dvafta rki. Mnda səla ya, zwanjama gha ya guli ma Kristi.

¹⁷ Ka si klafkla ka ta i'i ka gra gha katsi ná, ka zlghafta ka manda skwi vardá i'i ta zlghə ka. ¹⁸ Ka si mamu dmaku mataba ghuni, nda ya ka mamu skwa gha da tsi, da i'i dawa ka. ¹⁹ I'i Pwal, ta vindafta nda dzva da yu, dza'a play yu, dməŋa da kagha ma zlgha nda ŋuduf a skwi ta kumə yu ta mnay guli wa. ²⁰ Mantsa zwanjama da, ta ndəba dzvu yu da kagha ma hga Mghama mu, ka lóihata ka ta ŋudufa da ma guyatá vgha u ma Kristi.

²¹ Ta vindi yu ta na delewer na ná, nda sna yu kazlay: Dza'a magihamaga ka ta skwi ta dawu yu da kagha, nda sna yu guli dza'a magamaga ka ka malaghutá ya mna yu kə'a. ²² Mantsa, ta daway yu ta payidifta gha ta dzuguvi guli. Ta grafta yu ná, dza'a tsu'aftsu'a Lazglafta ta du'a ghuni ŋa vli-hatani ta tvi ŋa bhadaghata da da kaghuni.

Ga zgu ŋa dza ghəŋa gwada

²³ Ta ga zgu Ipafras† ŋa gha, ya tsam lu ma gamak kawadaga nda i'i ta ghəŋa mag-anatani ta slna ta Yesu Kristi. ²⁴ Ta ga zgu i Markus nda Aristarkus nda Demaska nda Lukwa, gwal ta ksə ŋni ta slna[§] kawadaga da hən, ŋa gha guli.

²⁵ Ka nza zdakatahuda Mghama mu Yesu Kristi nda kaghuni.

* 1:1 Ngha ta ayaha 13, 22 nda 23. † 1:2 Ngha ta Ruma. 16:5. ‡ 1:23 Ipafras: Ngha ta Kwalasuha 1:7, 4:12.

§ 1:24 Markus: Ngha ta 2 Timute 4:11, Aristarkus: Ngha ta Slna gwal ghunay 19:29, 27:2, Kwalasuha 4:10. Demas: Ngha ta Kwalasuha 4:14, 2 Timute 4:10. Lukwa Ngha ta Kwalasuha 4:14, 2 Timute 4:11.

Tsgha ta lwi ŋa La Hebru

Gwadgamata Lazglafta nda ma Zwanjani

¹ Manda ghalya ná, nda kɔa fitika Lazglafta ta gwadganatá dzidziha mu nda ta tvi kavghakavgha nda ma wa la anabi. ² Ama ndanana, nda ma Zwanjani ta gwada Lazglafta ta gwada nda amu. Ma fitika zlagiginjta Lazglafta ta ghəŋa hadik* ná, nda tsa Zwanjani ya zlagiginj tsi. Tsa Zwanjani ya guli fanagha tsi ta ga mgham ta ghəŋa inda skwi. ³ Tsa Zwanjani ya ta mara glakwa Lazglafta. Manda va nzakwa Lazglafta ya ná, manda va tsaya nzakwa tsatsi guli. Nda ma mbrakwa gwadani ŋanata tsi ta inda skwi ta ghəŋa hadik. Tahula kdɔntani ta magatá slna ghuɔinjta dmakwa mnduha, ka nzatá tsi ta luwa nda ga zeghwa Lazglafta† ya ta ga mgham ta ghəŋa inda skwi.

Mal Yesu ka inda duhwalha Lazglafta

⁴ Mantsa ya kəl tsa Zwanjani ya ka malaghutá duhwalha Lazglafta, manda va hgu ya vɔŋ tsi ka malaghutá ŋa tanj ya. ⁵ Had duhwalha Lazglafta ya ta kdə walaŋta Lazglafta ta mnanata kazlay:

«Kagha ná, Zwanjani da ka, nda nza yu ka Da gha daga gita» kə'a wa.

Had ya guli ta kdə walaŋta tsi ta mnanata kazlay: Dza'a nzakway yu ka Da gha, dza'a nzakway kagha ka Zwanjani da† kə'a guli wa.

⁶ Sana skwi guli, ma fitika dza'a Lazglafta ghuŋagatá kdakwa Zwanjani da ghəŋa hadik, ka'a mantsa:

«Ka tsəlɔfa inda duhwalha Lazglafta ta tsəlɔbu ŋani,» ka'a.

⁷ Ama wya ka'a mnata ta ghəŋa duhwalani: «Gwal ksihatá slna hahəŋ, ŋa nanaftá həŋ manda falak,

ŋa nzakwa tanj manda ghanika vu,» S ka'a.

⁸ ŋa Zwanjani ya, wya ka Lazglafta mnata ta ghəŋani:

«Dughurukwa ga mghama gha Lazglafta ná, nda nza ŋa kdəkedzej. Dafa ga mghama gha ná,

nda nza ŋa ga mgham ta ghəŋa mnduha nda tvi tdukwa.

⁹ Skwiha tdukwatdukwa ta zdəgaghatá kagha,

dva a kagha ta ghwadaka skwiha wa.

Tsaya kəl Da gha Lazglafta ka pghaghaghatá rda zdaghaftá ŋuduf,

ka dvtutá tsi ta kagha ka malaghutá graha* gha,» ka'a.

¹⁰ Ka'a guli:

«Kagha ná, Mgham ka.

Ma zraftani, kagha ta magaftá ghəŋa hadik. Luwa guli ná, magatá slna dzva gha ya.

¹¹ Inda tsa skwi ya ná, dza'a hardu hərdə həŋ. Ama kagha ná, nda nza kagha ŋa kdəkedzej.

Tsa hadik ya nda luwa tani ná, dza'a haluhala həŋ manda halakwa lgut.

¹² Manda ya ta mbsafta lu ta lgut ya, manda tsaya dza'a mbsafta ka ta həŋ.

Dza'a mbədavafmbəda həŋ, manda ya ta mbədavafnta lgut.

Ama kagha, manda va tsa nzakwa gha ya ná,

manda va tsaya ka, had kdavakta† nzakwa gha wa.»

¹³ Ta walaŋ Lazglafta ta mnanatá ya dər turtuk mataba duhwalhani kazlay:

«Sawi nzata nda ga zeghwa da, dza'a pghapgha yu ta ghumaha gha

ŋa nzakwa tanj ka skwata pgha səlaha† gha» kə'a wa.

¹⁴ Duhwalha Lazglafta ná, sulkumha ta maganatá slna ta Lazglafta, ta ghwanu lu ta həŋ ŋa katantá gwal ta nzakway ŋa mutsa mbaku ya.

2

Mbaku ta fortuta katakata

¹ Tsaya tama ná, nda ra ka sganaghata mu ta maga dasuwa nda skwi ya snəŋ mu, kada kwalma mu ta zwaduta ma tvi. ² Tsa gwada si ta mnə duhwalha Lazglafta* ghalya ya ná, nda mbra nzakwani. Inda gwal ta kwal kul klaftá tsa gwada ya ka gwada, ka kwalaghutá snata ná, mutsafmutsa həŋ ta guma ya ta ranjta həŋ. ³ Ka si mantsa ya tsi, waka amu dza'a ndapta ma tsa guma ya, ka si kwalaghukwala mu ta tsa glakwa glakwa mbaku ya tama? Wya tinjəl Mgham Yesu ta mna tsa gwada ta mbaku ya tama, ka sganaghatá gwal ta snantá tsa gwada ya guli kazlay: Kahwathwata tsa gwada ya kə'a. ⁴ Ka ŋlanaghatá Lazglafta kaghəŋani guli ta tsa gwada tanj ya, nda ma maga njizlaha, nda ma skwiha ka mandərmimi,† nda mazəzməma kavghakavgha. Dəganafha Sulkum nda ghuəta ta slna ta mnduha ŋa maga skwiha kavghakavgha manda ya kumanj tsi guli.

Mndu ya ta hla mnduha da mbaku

* 1:2 Ngha ta Yuh. 1:3. † 1:3 Ngha ta Zab 110:1. ‡ 1:5 Ngha ta Zab 2:7 nda 2 Sam. 7:14. § 1:7 Aya. 6:7. Vrafta ta zlahu 32:43 nda Zab 104:4. * 1:9 Aya. 8:9. Ngha ta Zab 45:7-8. † 1:12 Aya. 10:12. Zab 102:26-28. ‡ 1:13 Ngha ta Zab 110:1. * 2:2 Duhwala Lazglafta si ta kla lwa Lazglafta ghalya slna gwal ghunay 7:53. † 2:4 Ngha ta Markus 16:17-18, 20, 5:12.

⁵ Mantsa ya ná, duhwalhani a vlanj Lazglafta ta ga mgham ta ghəŋa zamana ta sagha ta mnə mu ya wa. ⁶ Katək ná, wya ka sana mndu vindafta ma deftera Lazglafta: «Sanawu mndu ka ka ní Lazglafta kəl ka ka havapta ka tsatsi.

Sanawu mnda sɛla kəl ka ka nghapta ka tsatsi na?

⁷ Anj mndani, vraganavgha ka gudzekw ŋa fitik kwitikw mista duhwalha Lazglafta.

Tahula tsa, ka fanaghatá ka ta glaku nda sgit.

⁸ Ka vlanjá ka ta ga mgham† ta ghəŋa inda skwi demdem,» ka'a.

Ka vlanjá Lazglafta ta ga mgham ta ghəŋa inda skwi, ka lu ya ná, had' sana skwi kul had' tsi ta ga mgham ta ghəŋani nda tsaya wa. Anj mndani, ta ngha a mu karaku kazlay: Ta gay mndu ta mgham ta ghəŋa inda skwi kə'a wa. ⁹ Tsa mndu vragana lu ŋa fitik kwitikw mista duhwalha Lazglafta ta nzakway ka Yesu ya nghanj amu. Ka vlanjá Lazglafta ta glaku, nda sgit ta ghəŋa val mtutani, ka ghuytá danjwa. Mantsa ya tama, ma zdakatahuda Lazglafta ná, ka ŋa inda mndu danja tsi ta mtaku.

¹⁰ Inda skwi ná, Lazglafta ta magafta. Ka ŋani nzakwani guli. Mantsa, ka dvaftá Lazglafta ta payaftá Yesu nda ma ghuya danjwa ya ghuyə tsi, kada mutsafta ndaghata mnduha ta nzaku ka zwanani, ŋa hlanyi ta hən da glakwani. Yesu tsa mndu dza'a hla hən da mbaku ya.

¹¹ Tsa mndu ta ghuḅa mndu ya nda tsa gwal ghuḅinj lu ya tani ná, ma da turtuk hən. Tsaya tsa kwal hula ksantá Yesu ka hga hən ka zwanamani ya. Ka'a nda Lazglafta mantsa:

¹² «Dza'a mnanjmnə yu ta hga gha da zwanama dá.

Dza'a zləzlvay yu ta hga gha mataba tskata mnduha,» ka'a.

¹³ Ka'a guli mantsa:

«I'í ná, nda fa ghəŋa dá dar ka ŋa Lazglafta,» ka'a.

Ka'a guli na:

«Wana yu kawadaga nda zwaniha ya vliha* Lazglafta,» ka'a.

¹⁴ Tsa zwaniha mnə tsi ya ná, mnda sɛla hən demdem. Ka nutá Yesu ka ghəŋani guli ka mnda sɛla manda va hahən, kada lavinjta tsi ta mtuta, ŋa nanatá halaway ta ŋanatá mbrakwa mtaku ya, ka mbegi. ¹⁵ Mantsa ya magata Yesu, ŋa zlu'agaptá hən ta gdata ta nzaku ma zləŋa mtaku ya ta ninjta hən

ka vu'ani ya. ¹⁶ Mantsa ya nzakwani, duhwalha Lazglafta a sa tsi da katanja wa. Zivra Abraham⁷ ya sa tsi da katanja. ¹⁷ Tsaya tama kəl tsi ka nzakway ka skwi nda ra ka nutani ka gra vgha nda zwanamani, kada nzakwa tsi ka mali ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta. Tsatsi ná, dagala tawa hidahida da tsi, nərma ya ma slna Lazglafta, ŋa platá dmakwa mnduha.† ¹⁸ Ndanana tama, lavinjlava ta katanja gwal ta dzəghu halaway, kabga dzghanjdzgha lu ta tsatsi ka ghəŋani, ka ghuyanaptá danjwa.

3

Yesu mali ta ghəŋa Musa

¹ Mantsa tama zwanama, kaghuni gwal hganj Lazglafta ŋa nzakw ka ŋani, fafwa ndana ghuni ta Yesu ghunatá mnda Lazglafta, ka mali ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta ya. Tsatsi tsa zlgħaf mu ta mnə mu banjluwa ya. ² Yesu ná, Lazglafta ta zbafta ŋa maga tsa slna ya. «Ka nzaku tsi ka nərma mndu ma tsa slna ya, ma nzakwani da Lazglafta manda va ŋa Musa, ma magayni ta slnani ŋa inda gwal ma həga Lazglafta* ya.» ³ Mal mndu ta ba hga ta vlanjta lu ta sgit ŋani, ka vərda tsa həga ya. Mantsa ya ná, dina ka vlanjá glaku ta Yesu ka malaghutá ŋa Musa. ⁴ Inda həga ná, mndu ta bafta. Mndu ta baftá inda skwi guli ná, Lazglafta ya. ⁵ Musa ná, nərma mndu ya ma slna si ta maga tsi ma inda həga Lazglafta. Slənani ná, mnananjta mnduha ta skwiha má dza'a mnə Lazglafta ya. ⁶ Kristi ná, zwanj ta nzanaghata ta ghəŋa həga ya. Amu tsa həgani ya, ka gdanagda mu ta ŋanatá zlgħay nda nḅufa mu, ka ghərḅay mu ta ghərḅaku ma fatá ghəŋa mu.

Mbi'a vgha fana Lazglafta ta mnduhani

⁷ Tsaya tama kəl Sulkum nda ghuḅa ka mnay kazlay:

«Gita, ka nda sna kuni ta lwani,

⁸ yaha kuni tənanaftá ghəŋa ghuni manda ŋa dzidziha ghuni,

ta sli'ananaftá gwada ma fitika dzəghanja tanj ta Lazglafta ma mtak ya.

⁹ Ka Lazglafta ná, kulam nda nghanja tanj ta nərma skwi magə yu ŋa tanj ma vaku fwad mbsak ná,

ka dzəghihatá hən.

¹⁰ Tsaya tama kəl yu ka gaftá sidi nda hən.

Ka yu mantsa:

«Ta dza'a ta kəma ta kəma hən nda ghwadaka ndanu,

sna a hən ta skwi ta kumə yu da hən wa.»

¹¹ Ma tsa gatá sida dá ya ná, wadawada yu,

† 2:8 Aya. 6:8. Ngha ta Zabura 8:5-7. § 2:12 Ngha ta Zabura 22:23. * 2:13 Ngha ta Isaya 8:17, 18. † 2:16 Ngha ta Isaya 41:8-9. † 2:17 Ngha ta Livitik. 4:20, 26, 35 nda 16:6, 10, 11. * 3:2 Ngha ta Mbsak 12:7 nda skwi ya vindinj lu mistani ŋa ŋanata. † 3:11 Aya 7-11, Zabura 95:7-1.

had hən dza'a walaŋtá lami da tsa vla mbi'a†
vgha payanaf yu ta hən ya wa,» ka'a.

¹² Dasuwa ka kuni zwanama da, yaha ya dər turtuk mataba ghuni da nzata nda ghwadaka ɲuduf ka zlanavatá Lazglafta ta vla hafu ya. ¹³ Ta hɣa Lazglafta ta kaghuni «gita» guli. Mbruvuswa vgha ghuni inda fitik, kada kwala dmaku nanaghatá kaghuni, da tənanaftá ya dər turtuk ma kaghuni ta ghən. ¹⁴ Amu ná, graha Yesu Kristi mu ka ɲanaɲa mu his his dzvu ta kahwathwata fatá ghən ya mutsaf mu daga taŋtaɲ ya.

¹⁵ Wya ka lu mnata daga ghalya:
«Gita, ka nda sna kuni ta lwani,
yaha kuni tənanaftá ghəɲa ghuni, manda
ɲa dzidziha ghuni ta sli'anaftá gwada
nda tsi† ya.»

¹⁶ I wa tsa mnduha ta snaŋtá lwa Lazglafta ka sli'anaftá hən ta gwada nda tsi ya na? Tsa gwal ta sabə ta hadika Masar hlagap Musa ta hən ya a ra? ¹⁷ Ta ghəɲa i wa ta ga Lazglafta ta sidi ma tsa vaku fwaɗ mbsak ya guli na? Ta ghəɲa tsa gwal ta gatá dmaku ka rwutá hən ma mtak ya a ra? ¹⁸ Na i wa waɗata tsi kazlay: Had hən dza'a walaŋtá lami da tsa vla mbi'a vgha payanaf tsi ta hən ya wu kə'a ya na? Na tsa gwal ta sli'anaftá[§] gwada ya a ra? ¹⁹ Nda ngha mu ná, traptra ta hən ta lami da tsa vla mbi'a vgha payanaf lu ta hən ya, kabga kwalaghuta taɲ ta zlglafta.

4

¹ Tshala tamafta Lazglafta ta imi ta sləmənɣ kazlay: Dza'a laviɲlava kuni ta lami da vla mbi'a vgha ya payaghunaf yu kə'a ya, dasuwa ka kuni tama, da pɗaghutá sani dər turtuk mataba ghuni ka kwal lami. ² Guli ná, mnamamna lu ta Lfida Gwada manda ya ya mnana lu ta dzidziha mu ghalya. Ama katanɣ a tsa gwada mnana lu ta hən ya dekdək wa. Manda snaɲta taɲ ta tsa gwada ya, ka kwalaghutá hən ta zlglafta nda ɲudufa taɲ. ³ Amu gwal ta zlglaftá tsa gwada ya dza'a lami da tsa vla mbi'a vgha ya. Ka Lazglafta mnata na:

«Wadawada yu ma gata sida da:
Dza'a nghay yu ka waka hən dza'a lami da
tsa vla mbi'a vgha* si payanaf yu ta
hən ya,» ka'a.

Aɲ mndani, kdɲkɗa ta magatá slna daga ma zrafta ghəɲa hadik. ⁴ Ka lu mnata ma sana vli ma deftera Lazglafta ta ghəɲa mandəfəɲa fitik na: «Badu mandəfəɲa fitik mbi'apta Lazglafta ta vghani ma inda slnani†,» ka'a. ⁵ Ka'a guli manda va ya ghada tsi ta mnata na: «Had hən dza'a walaŋtá lami da tsa vla mbi'a vgha† ya si

payanaf yu ta hən ya wu,» ka'a. ⁶ Tsa gwal ta snaɲta taɲtaɲ ta tsa Lfida Gwada ya ná, lamə a hən wu, kabga kwalaghuta taɲ ta snanata gwada Lazglafta. Tsaw nda ghada fata Lazglafta kazlay: Dza'a lamla sanlaha kə'a guli. ⁷ Tsaya tama kə' tsi ka tsəglafá sana fitik ta nzakway ka «gita». Di'ɲ fitik tahula tsa, ka mnigintá tsi ta tsa gwada ya nda ma wa Dawuda, ta slanaghata lu ta vindatani:

Gita, ka snaɲsna kuni ta lwani,
yaha kuni da tənanaftá ghəɲa[§] ghuni kə'a ya.

⁸ Ka si má va ɓhadanaɲ ɓha Dzesuwa ta hən da tsa vla mbi'a vgha* ya ná, má mnəgla a Lazglafta ta gwada ta tsa sana fitik ya wa. ⁹ Tsaya tama ná, ta mamu tsa mbi'a vgha ya ɲa mnduha Lazglafta manda va tsa fitika mbi'a vgha badu mandəfəɲ ya. ¹⁰ Mndu ya ta lami da vla mbi'a vgha ya payaf Lazglafta ya ná, ta mbi'a vgha tsatsi guli ma ɲani ma slna manda mbi'apta mbi'ap Lazglafta ma ɲani ya guli. ¹¹ Tsaya tama ná, ɲavamaɲa ka lama mu da tsa vla mbi'a vgha ya. Dasuwa ka mu da kwalaghutá mu ta snanata gwada Lazglafta, manda tsa ɲa dzidziha mu ya.

¹² Gwada Lazglafta ná, nda hafu mida, mbrumbra katakata guli. Zuza ka malaghutá wa limay his his. Laviɲlava ta zlagadamta da ɲuduf, nda vla nzugu tani dikw da dudzi. Nda sna ta dgaptá skwi ta ɗaslu mndu, nda skwi ta ndanu tsi tani. ¹³ Had sana skwi ta difaghuta ta wa ira Lazglafta wa. Nzidid hən demdem ta wa irani. Nda ngha irani ta inda skwi demdem. Dza'a mnay mu ta inda skwi ta kəmani.

Yesu mali ta ghəɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta

¹⁴ Tshala mamu mu nda mali ta ghəɲa gwal ta dra skwi ɲa Lazglafta ta hemanata, ta nzakway ka Yesu Zwaɲa Lazglafta, ta ɓhadafta ta luwa da Lazglafta ya, sladafmaslada dar ta zlgɣay nda ɲudufa mu. ¹⁵ Mali ta ghəɲa gwal ta dra skwi ɲa Lazglafta ya nda hta mbrakwani ka su'a skwi kawadaga nda amu ma hta ta mbrakwa mu a ɲa amu wa. Katək ná, dzghaɲdzgha lu ta mala mu ta ghəɲa gwal ksa slna Lazglafta manda va amu, ama ga a tsatsi ta dmaku wa. ¹⁶ Ka si mantsa tsi tama, gavanamavagava nda fatá ghəɲ ta Lazglafta, tsatsi ta vla ɗakatahudi, ɲa tawatani ta hidahida ta amu, ɲa vlamatani ta ɗakatahudani ɲa katamata ma fitik ya nda ra.

† 3:15 Zabura 95:7-8, manda ya mnaf gwada Grek ɲa ghalya mnafta lu. § 3:18 Aya 16-18: Ngha ta Mbsak 14:1-35.

Aya 18: Zabura 95:11. * 4:3 Ngha ta Zabura 95:11. † 4:4 Zrafta 2:2. ‡ 4:5 Zabura 95:11. § 4:7 Zabura

95:7-8, manda ɲa gwada Grek ɲa ghalya mnaf ta lu. * 4:8 Ngha ta Vrafta ta zlahu 31:7, Dzesuwa 22:4.

5

¹ Inda mali ta ghəŋa gwal ksa slna Lazglafta ná, mataba mnduha zabapta lu. Slna tan ná, ŋa maganátá slna ta Lazglafta da manaka tan ya, ŋa vla skwi nda pla ghəŋ ŋa Lazglafta ta ghəŋa dmakwa mnduha. ² Tsa la mali ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta ya ná, nda sna hahəŋ ká həŋ dza'a maga skwi dīna ŋa gwal kul snan̄tá maga skwi dīna, ta maga dmaku, kabga wanafwa skwiha ta hta mbraku ta tsatsi guli. ³ Tsaya tama dza'a kəl tsatsi ka pla ghəŋ ŋa Lazglafta, ta ghəŋa dmakuhani*, ta ghəŋa dmakuha mnduha yeya a wa. ⁴ Had mndu ta klaftá tsa glaku ŋa nzaku ka mali ta ghəŋa gwal maga slna Lazglafta ya ka fanaghatá ghəŋani wa. Lazglafta ta hgan̄ta manda ya hgan̄ tsi ta Haruna.

⁵ Manda wa tsaya Kristi guli, tsatsi a ta fanaghatá ghəŋani ta nzaku ka mali ta ghəŋa gwal ksa slna Lazglafta wu, ama Lazglafta ta nzakway ka Da ta mnay ŋani kazlay:

Kagha ná, Zwan̄a dá ka,
nda nza yu ka Da gha gita kə'a.

⁶ Ka'a ta mnay ma sana vli guli na:

«Kagha mali ŋa kdekedzen ta ghəŋa gwal ta ksa slna Lazglafta,

manda ŋa Melkisedek† ya,» ka'a.

⁷ Ma fitika nzakwa Yesu ma ghəŋa hadik ná, ka magə tsi ta du'a ka taw ka ŋdan̄da da Lazglafta ta laviŋtá mbanaf̄ta ma mtaku†. Ka snanátá Lazglafta ta ghəŋa val hananatani ta ghəŋani. ⁸ Kulam nda nzakwani ka Zwan̄a Lazglafta ná, ka sutá tsi ta duni, kəl tsi ka snan̄ta kazlay: Snatá gwada ná, skwi nda bla ya ka'a. ⁹ Manda kđiŋta Lazglafta ta dzanaghatá ghəŋa skwi ya kuman̄ tsi nda ma tsatsi, ka nzaku tsi ka mndu ya ta mba inda gwal ta snanátá gwadani, ŋa nzakwa tan nda hafu ŋa kdekedzen. ¹⁰ Ka fatá Lazglafta ka mali ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta manda ŋa Melkisedek.

Dasuwa ka kuni da zlan̄tá kuni ta zlḡhay nda ŋuduf

¹¹ Mamu skwi dagala ŋa mnay ta ghəŋani, tsaw nda bla tsislay ŋa ghuni, kabga la a da sləmən̄a ghuni wa. ¹² Nda kda fitik má prək ka nzakwa ghuni ka gwal taghanátá skwi ta sanlaha, kabga nda kda fitika ghuni ta tagha skwi, ama ta sna a kuni wa. ŋa sləglavapta nda sla vgha ka taghəgəlta ŋa ghuni ta va tsa skwiha ma gwada Lazglafta taghu kuni daga tan̄tan̄ ya. Ta sna a kuni karaku ta za skwa zay ta zə la galata mndu wu, manda zwan̄ ta ghuvata tata sa u'a ya kuni. ¹³ Mndu tata zba sa u'a ná, ta ka zwan̄ ta ghuvata tsaya

ma mndu. Ta sna a tsa mndu ya ta skwi tdukwa§ wa. ¹⁴ ŋa galata mndu na skwa zay tan̄tan̄a ta gdata həŋ ta zay, ka slavaptá həŋ ka tagha dganátá skwi dīna, nda ya kul dīnaku, ŋa magay tan̄ ta skwi dīna.

6

¹ Mantsa ya tama, zluŋmazla ta hamata zwana tagha skwi ya ta taghə mu ta ghəŋa Kristi, mbadma ta ghəŋa tagha skwa gwal nda ndəha. Ma laghu mu vrəglaf̄ta ta ghəŋa dughwan̄a skwi ta nzakway ka: Gwada ta ghəŋa pla dmaku, ŋa zlan̄ta mnduha ta maga slnaha ya ta kla həŋ da Zadaku, nda gwada ta zlḡhaftá Lazglafta nda ŋuduf, ² nda gwada ta batemha, nda gwada ta fa dzvu ta ghəŋa mndu, nda gwada ta sli'agapta ma mtaku, nda gwada ta tsatá ghəŋa guma ŋa dekdek ya. ³ Zluŋmazla ta tsahaya, mbadma ta kəma ta kəma. Wya skwi ŋa magay mu nda kumay Lazglafta.

⁴ Skwi ŋa snan̄ta mu na: Nda bla ma mnduha ya si tsuwadakanaf̄ tsuwadaka Lazglafta, gwal ya ta tapanatá skwi ya vla Lazglafta, gwal ya si ta mutsaf̄tá Sulkum nda ghuba ma ŋudufa tan̄, ⁵ gwal ya si ta dan̄tá zdakwa gwada Lazglafta, gwal ya si ta mutsaf̄tá mbraku ya ta nzakway ka ŋa zamana ta sagha, ⁶ ta zləmbuta ka vrəglamta da nzakwani ghalya ná, nda bla ka vrəglakta tan̄ da pləgaltá dmakwa tan̄. Zlən̄əglaf̄zlan̄a həŋ ta Zwan̄a Lazglafta ta udza zlən̄ay, ka razay* ban̄luwa.

⁷ Lagha imi ka gdata ta nzaku ta vwah, ka magaf̄ta skwi tida ŋa katan̄tá gwal ya ta hvay ná, nda tfawa tsa hadik ya da Lazglafta nda tsa. ⁸ Ka laghani, teki nda hiwir yeya ka tsa vwah ya dyanaf̄ta ná, kataf a tsa ta mndu tama wu, dza'a ksi'afksi'a Lazglafta, dza'a drin̄dra† lu.

⁹ Zwanama da, an̄ mndani dər má mantsa mnata ŋni ná, da sna an̄ni kazlay: Ta n̄erma tvi ta nzakway ka tva mbaku ya kaghuni kə'a. ¹⁰ Lazglafta ná, tdukwa tsatsi, had dza'a zanaptá slna ghuni ya maga kuni, ŋa katan̄tá zwanama ghuni gwal zlḡhay nda ŋuduf, ya ta gdata kuni ta kata həŋ ndanana guli ya wa. ¹¹ Ndanana ná, ta kumay ŋni ta ŋavata inda kaghuni nda fata ghəŋ ta skwi ya faf kuni ta ghəŋ tida ha ka kdavaktani. ¹² Ma ksu yađi ta kaghuni. Ksawaksa ta sada gwal ta ŋavata ma zlḡhay nda ŋuduf, gwal ta faftá ghəŋa tan̄ ta Lazglafta ka mutsaf̄tá həŋ ta skwi ya tanaf Lazglafta ta imi ta sləmən̄ ta mndu.

Kahwathwata tanafta Lazglafta ta imi ta sləmən̄ ta Abraham

* 5:3 Ngha ta Levitik 9:7. † 5:6 Aya 5-6: Zabura 2:7. Zabura 110:4. ‡ 5:7 Ngha ta Mata 26:36-46, Marku 14:32-42, Lukwa 22:39-46. § 5:13 Aya 12-13: Gray nda 1 La Kwən̄t 3:2. * 6:6 Aya 4-6 gray nda 10:26. † 6:8 Gray nda Zlrafta 3:17-18.

¹³ Ma fitika tanafta Lazglafta ta imi ta sləməŋ ta Abraham ná, ka wadánatá tsi nda vərđá htsinjani, kabga hađ sana mndu ta malaghutá tsatsi ŋa wadánatani nda tsi wa. ¹⁴ Ka'a nda Abraham mantša: «Dza'a ftaghaghatfa yu ta wi. Kahwathwata dza'a yanaf ya yu ta zivra[‡] gha tusak,» ka'a. ¹⁵ Mantša ya, ka ŋavatá Abraham, ka mutsaftá tsi ta tsa skwi tanaf Lazglafta ta imi ta sləməŋ ya. ¹⁶ Ta wađu mndu ta wađu ná, nda skwi ta malaghutá htsinja vərđá tsatsi ta wada tsi. Tsa wađu ya guli dza'a hlanatá inda tsa skwi ta zlərdə lu ta ghəŋani ya. ¹⁷ Nda tsaya ná, kumaŋkuma Lazglafta ta tsalanaptá tsa gwal dza'a tsu'a tsa skwi tanaf tsi ta imi ta sləməŋ ta mndu ya kazlay: Hađ yu dza'a mbədanafá skwi mna yu wu kə'a, kəl tsi ka sganaghata nda wađu. ¹⁸ Mantša ya ná, his skwiha ya dza'a kwal lu kul lavinjá mbədanafá. Skwiha ya tanaf tsi ta imi ta sləməŋ ta mndu nda wađu ya wada tsi nda tsi. Hađ dza'a walanjá tsakalatawi[§] midá wa. Mantša ya guli ná, ta vlamavla ta mbraku ta amu gwal ta hwayamta da ghuva Lazglafta, ŋa ŋavata mu nda fatá ghəŋ ta skwi ya tamaf Lazglafta ta imi ta sləməŋ ya. ¹⁹ Tsa skwi faf mu ta ghəŋ tida ya ná, nda nza manda skwa sladanatá kwambalu ma nza-kwa mu. Kahwathwata dihatani hađ skwi ta gigđanja wa. Zlaganapzłaga ta złala ka ǧhadamtá* da vla nzakwa Lazglafta. ²⁰ Da hada tinlaghuta Yesu ta lami ka amu, ŋa nzaku ŋa kdekedzen ka mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta manda ŋa Melkisedek ya.

7

Melkisedek Mgham ta ghəŋa ksa slna Lazglafta

¹ Tsa Melkisedek ya ná, si mghama luwa Salem ya. Mali ta ghəŋa gwal ksa slna Lazglafta ta nzakway ta luwa ya guli. Ka sli'afá tsi ka laghwi da guya Abraham ta vrakta ta kwarafá sana mghamha nda vulu. Ka tfanaghatá tsi ta wi. ² ŋa tsa Melkisedek ya hlanafá Abraham ta Zaka inda skwi zagagha tsi ma vla tsa vulu ya. Klatá ghəŋa tsa Melkisedek ya ná, «mgham tđukwa ya.» Guli na: Mghama luwa Salem ya. Tsa mghama luwa Salem ya guli ná, «mghama zđaku» ya. ³ Tsatsi ná, hađ dani wu, hađ mani wu, hađ dzidzani wa. Hađ vəl mnay kazlay: Bađu yeya yata lu, bađu yeya mtuta tsi kə'a guli wa. Manda Zwanja Lazglafta nzakwani. Nda nza ŋa kdekedzen ka mnda ksa slna Lazglafta.

⁴ Tsa Melkisedek ya ná, mndu dagala ya, ka klaftá Abraham ta nzakway ka dzidzi ya ta zaka ma inda skwi zagagha tsi, ka vlanja. ⁵ Skwi ŋa snanja ná, mndəra la Levi ta nzakway ka gwal ta ksa slna Lazglafta ná, złaha Musa ta mnanatá hahəŋ, ŋa dza'a taŋ da đawa zaka da inda la Isra'ila. Zwanama taŋ tsa gwal ta đawu həŋ da həŋ ya. Anj mndani, zivra Abraham hahəŋ guli. ⁶ Melkisedek ná, tekwa tsatsi mataba mndəra la Levi wu, ama ka klaftá Abraham ta zaka ma skwi zagagha tsi, ka vlanja. Ta ghəŋa tsa guli ná, ka tfanaghatá Melkisedek ta wi ta mndu ya tanaf Lazglafta ta imi ta sləməŋ. ⁷ Hađ sana zlərdəy wu ná, tsa mndu ka mali ya ta tfanaghatawi ta tsa mndu ka sagəŋ ya. ⁸ Mndəra la Levi ta złgha zaka ma skwi mutsaf lu ya ná, ta mtay həŋ ta mtaku. Ama tsəna Melkisedek ta złghafta zaka da Abraham na ná, mndu ta nzaku nda hafu ŋa kdekedzen ya, manda ya nda vinda ma defteri. ⁹ ŋa tsinjá ghəŋani, tsa Levi ta tsu'a zaka da sanlaha ya ná, klaflka tsatsi guli ta zaka ka vlanja Melkisedek nda ma dzidza taŋ Abraham. ¹⁰ Anj mndani, ta ya a Abraham ta Levi, ta lagha Melkisedek da guyaku nda Abraham wu, ama mamu tsatsi ma vgha dzidzani.

¹¹ ŋa mndəra la Levi ta nzakway ka gwal ta ksa slna Lazglafta, vlanja Lazglafta ta złahu ta la Isra'ila*. Ama tsa slna taŋ ya ná, slaghwa a ŋa dzanaghatá ghəŋa skwi ya kumaŋ Lazglafta, ta vlanja tsi ta złahu ta həŋ wa. Ka má si slaghusla tsi katsi ná, má zbəga a lu ta sana mali ta ghəŋa gwal ksa slna Lazglafta, manda Melkisedek ya wu, má gi kla'atá mndu mataba mndəra la Levi manda Haruna má dza'a nzakwa tsi. ¹² Ka si mbədapmbəda Lazglafta ta mndərga mali ta ghəŋa gwal ta ksa slnani mantša katsi ná, nda nza tkwe' ka mbədapá złahu guli. ¹³ Tsəna mghama mu ta gwađə lu ta na gwada na ta ghəŋani ná ná, Yesu ya. Mataba mndəra sana mndu ta kul walanja ksa slna Lazglafta ta gwir tsatsi. ¹⁴ Nda sna lu guli ta tsatsi kazlay: Sabi ma mndəra la Yuda[†] kə'a. Nziya ya nza tsi ná, gwadaŋ a Musa ta gwada ta ghəŋa tsa mndəra taŋ ya ma fitika gwadaŋni ta gwada ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta wa.

Sana mali ta gara vgha nda Melkisedek

¹⁵ Skwi ta kdəglinjá tsalinjá ná, zlagapzłaga sana mnda ksa slna Lazglafta. Manda wa Melkisedek tsatsi guli. ¹⁶ Nza a tsa mndu ya ka mndu ta ksa slna Lazglafta manda ya ta mnata złahu ta fata mndu wa. Tsatsi ná, nzanza tsatsi nda mbrakwa hafu ya

[‡] 6:14 Złrafta 22:16-17. [§] 6:18 Gray nda Mbsak 23:2.

* 6:19 Gray nda Livitik 16:2.

* 7:11 Vla skwi ŋa

Lazglafta, la Isra'ila, mmana nda mna lu ta la Isra'ila ta złahu ta ghəŋa vla skwi ŋa Lazglafta, ka mbədatani ma sana vli.

[†] 7:14 Ngha ta Mata 1:1-2, Lukwa 3:33.

kul kdavakta. ¹⁷ Ka lu vindafu ma deftera Lazglafta na:

«Nda nza ka ŋa kdekedzen ka mnda ksa slna Lazglafta,

manda Melkisedek[†] ya» ka'a.

¹⁸ Mantsa ya ná, nda hērdá zlahu ŋa ghalya, kabga nda hta mbrakwani, hađ hayhayani wa. ¹⁹ Zlaha Musa ná, lavin a ta nanafu mndu ka mndu tdukuwa ta wa ira Lazglafta wa. Ama ndanana ná, mutsafmutsa mu ta fata ghəŋ ta malaghuta. Tsaya dza'a 6hadamaghata da Lazglafta.

²⁰ Ta ghəŋa tsa guli ná, ma fitika dza'a Lazglafta fata Yesu ka mali ta ghəŋa gwal ksa slnani ná, ka wadafu tsi ta wadu. Ama ma fitika pghatani ta la Levi, wadu a ta wadu wa. ²¹ Yesu ná, nda wadu fata Lazglafta ka mnda ksa slnani, ma fitika mnatani kazlay: I Lazglafta na:

«Wadawadu yu,

hađ yu dza'a vrəglafu tida wu:

«Nda nza ka ka mnda ksa slna ŋa kdekedzen[§] » ka'a.

²² Ma tsa wadu wada Lazglafta ya ná, grafgra amu ma Yesu kazlay: Mamu mu nda slərɓatá zughu ya ta malaghuta ka'a.

²³ Guli ná, tsa sanlaha ma gwal ksa slna Lazglafta ya ná, nda tska hahəŋ, kabga ta mtay hahəŋ ta mtaku hađ həŋ ta gdavata wa. ²⁴ Yesu ná, ŋa kdekedzen nzatá nzakwa tsatsi. Slna tsa nzakwani ka mnda dra skwi ŋa Lazglafta ya guli, hađ dza'a tsavapta wa. ²⁵ Tsaya guli kəl tsi ka slaghuta ka mnda mbanafu ŋa kdekedzen ta inda gwal dza'a 6haku da Lazglafta nda ma tsatsi. Yesu ná, ŋa kdekedzen nzatá nzakwani ka maga du'a da Lazglafta ta ghəŋa tan.

²⁶ Tsaya tama ná, nda nza Yesu ka mali ta ghəŋa gwal ksa slna Lazglafta ya pahan mu. Tsatsi ná, nda ghuba nzatá nzakwani, hađ rutsak tida wa. Hađ dmaku tida guli wa. Nza a tsatsi manda gwal dmaku wa. Klagha kla lu ta luwa. ²⁷ Nza a tsatsi manda hamata sanlaha ma la mali ta ghəŋa gwal ksa slna Lazglafta wa. Zba a tsatsi ta pla ghəŋ inda fitik ŋa ghəŋani, nda ya ŋa hamata mnduha guli wa. Turtuktuk plata tsatsi ta ghəŋ ma vlatani ta ghəŋani. ²⁸ La mali ta ghəŋa slna Lazglafta ya ta zbapta zlahu Musa ná, gwal nda hta nzakwa tan ya. Ma fitika wadafu Lazglafta ta tsa wadu wadu tsi ya, mbədafu tsa gwadu ya ta zlahu Musa. Ka fatá tsi ta zwanani ŋa kdekedzen ka mali ta ghəŋa gwal ksa slna Lazglafta, ŋa dzanaghatá ghəŋa skwi kumarj tsi.

8

Yesu mali ta ghəŋa gwal ksa slna Lazglafta

¹ Wya mala dughwanja skwi ta mnə ŋni: Mamu mu nda mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta. Tsatsi ná, ta luwa ta nzakwa tsatsi nda ga zeghwa dughurukwa Lazglafta*. ² Ta ksa slna tsatsi ma vərda həga tumpul ya magaf Mgham Lazglafta ta luwa ma vla nzakwa Lazglafta, ya magaf dzva mndu a wa.

³ Inda mali ta ghəŋa gwal ksa slna Lazglafta ná, fafa lu ŋa vla skwi ta vlata lu, nda skwa pla ghəŋ tani. Nda ra ka mutsafu ŋa amu ma mali ta ghəŋa gwal ksa slna Lazglafta guli ta skwi ŋa vlayni. ⁴ Ka má si ta hadik na Kristi katsi ná, ma hađ fitik dza'a nzata tsi ka mnda dra skwi ŋa Lazglafta wu, kabga nda ghada kluta gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta ta vli manda ya mnaf zlahu. ⁵ Tsa slna ta magə tsa gwal ta maga slna Lazglafta ya ná, fwata skwi ta magaku ta luwa ya, sulkuma skwi ta magaku ta luwa ya guli. Ma fitika dza'a Musa ba həga tumpul ná, wya ka Lazglafta nda tsi: «Dasuwa káka, manda va tsa nzakwani maragha yu ta ghwá[†] ya ná, manda va tsaya káka da bafta,» ka'a. ⁶ Kahwathwata ná, slna dagala vlan lu ta Yesu. Tsatsi ta nzamta ma takataka slərɓatá zughu dīna ta malaghuta, thaf lu ta tatá imi ta sləməŋ dīna ta malaghuta ya guli.

⁷ Ka si ma hađ rutsak ta tsa tanjanja dzratawi ya wu katsi, ma zbəgla a lu ta mahisani wa. ⁸ Manda tsaya ná, mamu rutsak kəl Lazglafta ka mnay ŋa tan. Ka'a mantsa:

«Dza'a saghasa fitik,

dza'a dzerəglafdzra yu ta wi ka lfidani mataba da nda la Isra'ila,

nda ya nda la Yuda,

⁹ nzata a manda tsa dzratawi dzraf yu

nda dzidziha tan ma tsa fitika hlagapta da ta həŋ

nda dzva da ma hadika Masar ya wa.

Hahəŋ ka ghəŋa tan ta 6adziŋtá tsa si dzratawa da nda həŋ ya, ka zliŋtá i'i ta həŋ guli,

¹⁰ Mantsa tama, wya tsa dzratawi dza'a dzrafu yu nda la Isra'ila tahula tsa fitik ya.

Dza'a taghanaftagha yu ta zlahuha da ta həŋ, ŋa hanamta da ta həŋ ma ndana tan,

thanamha yu ta həŋ ma ŋudufa tan. Dza'a nzanza yu ka Lazglafta tan, ŋa nzakwa hahəŋ ka mnduha da guli.

¹¹ Hađ mndu dər turtuk dza'a taghəglanaftá mndera tan, dər zwanamani kazlay: Snaŋsna ta Lazglafta ka'a wa.

Inda tan dza'a nda sna həŋ ta i'i, nda zwani tani, nda glata mndu tani.

¹² Dza'a planapla yu ta krughuva tan,

† 7:17 Zabura 110:4.

§ 7:21 Zabura 110:4.

* 8:1 Ngha ta Zabura 110:1.

† 8:5 Ngha ta Sabi 25:40.

havglakta a yu dekdék ta dmakuha tanj wu,»
ka'a.

¹³ Ma tsa mna gwaða ta dzratawi ka lfid ya, ninjña Lazglafta ka halatani ta tsa tantanjani ya. Tsa njña ghalya ta halaku ya, ta ghwanj a ka hluta wa.

9

Tsälbu ña Lazglafta ta hadik, nda ya ta luwa

¹ Ma tsa tantanja dzratawi ya, mamu tvi ya ta raku ña magay ka lu dza'a tsälbu ña Lazglafta. Mamu hëga guli ya banaf lu ta Lazglafta ta hadik, ² nda tumpul bafta lu ta tsa hëga ya. Tantanja huða tsa hëga ya ná, vli nda ghuða ta hga lu. Mida famta lu ta pitirla, nda tabël, nda buradi ña Lazglafta. ³ Tahula mahisa zlala, mamu sana huði ta hgu lu ka vli nda ghuða katakata. ⁴ Mida famta lu ta skwi ya tsaf lu ka dasu ta kël lu ka dra urdi, nda blukuma dzratawi maganava lu ta dasu. Ma tsa blukum ya guli mamu siga ka dasu ndëgham lu ta mana mida, nda dafa Haruna si ta dzuslafta dzuslu ya, nda klamha his nda vinda ta gwaða dzratawi tida. ⁵ Ka tsatsaftá lu ta Kerubuha his ta mara glakwa Lazglafta ta nzëganaghatá tsa blukum ya ka pghëganaghatá zlabak ta vli ya ta vlë lu ta us ña Lazglafta ña pla dmaku. Ama had lu dza'a pasla gwaða* ta tsa ya ndana wa.

⁶ Mantasa ya gwagwatá nzakwa tsa hëga ña gdáta gwal ta dra skwi ña Lazglafta ta lami da maga slna tanj ma tantanja huðani ya. ⁷ Ama ma tsa mahisa huði ya, mali ta ghëña gwal ta dra skwi ña Lazglafta turtukwani ta lami dida, turtuk ma vaku, ña kladanamtani nda usa rini, ña vlantá Lazglafta ña plinistá krughuvani†, nda ya ña plinistá ña hamata mnduha guli. ⁸ Mantasa ya kumanja Sulkum nda ghuða ta mnamanta kazlay: Had tvi ña lami da tsa huði nda ghuða katakata ya, ka ta gdávagða tsa tantanja huði ya wa. ⁹ Tsaya skwa gray nda skwi ta magaku gitana. Ta maray kazlay: Vla skwi ta vlë lu, nda pla ghëñ ta plë lu ña Lazglafta ná, slaghu a ña dzanaghatá ghëña ghuðatá dmakwa gwal ta tsälbu ñani wu k'a. ¹⁰ Gwaða ta skwa zay, nda skwa say, nda tva ghuðaku kavghakavgha kwenkwenj ta taghamafta tsahaya. Tsa skwiha fafa lu lavinj mnduha ta magay ya ná, nda nza tsahaya ña kzla mbëdanafta Lazglafta ta inda skwi.

¹¹ Ndanana ná, saghasa Kristi ta nzakway ka mali ta ghëña gwal dra skwi ña Lazglafta

famatá vërða skwiha ya ta tsu'u mu. Ka lami tsi nda ma hëga tumpul dagala ta dínuta katakata, ya kul baftá mnda sëla. Ta ghëña na hadik na a bafta Lazglafta guli wa. ¹² Ma tsa lami lamë Yesu turtuktuk da tsa huði nda ghuða katakata ya ná, lamë a nda klatá usa duguzumha nda zwanja lghëñ wa. Vërða ñani ma us vla tsi, ka mbamafta ña dekdék ma dmakuha mu. ¹³ Ghalya, ta pslapsla lu ta duguzumha, nda lghëña ka wutsika usani ta gwal ta gatá krughuvi manda ya ta mnë zlahu ya. Ta ksafksa lu ta vlëk guli ka drata nda dra‡, ña fadaftá hutidifani ka dzay ta mnduha guli. Tsaya dza'a kël tsa krughuva tanj ya ka saha ta hëñ manda ya ta mnë zlahu. ¹⁴ Ka si mantasa ya tsi, malaghumala usa Kristi pyu ka tsahaya. Ga a Kristi ta dmaku wu, ama ka klaftá tsi ta ghëñani ka vlantá Lazglafta nda mbrakwa Sulkum nda ghuða. Ña kdekedzenj tsa Sulkum ya. Tsa usa Kristi ya ta ghuðinjta ñudufa mu, ña zlanja mu ta maga ghwadaka skwiha ya ta kla mndu da mtaku, ka magay mu ta slna Lazglafta ya ta vla hafu.

¹⁵ Tsaya kël Kristi ka sladamta matakataka i Lazglafta nda mnduha, ña dzrëglafatani ka lfid nda hëñ, ña zlghey gwal hafag Lazglafta ta tsa ñerma skwi tanaf tsi ta imi ta slëmëñ ta hëñ ña vlantá hëñ, ña nzakwani ka ña tanj ña dekdék ya. Æñka'a ka mtakwa Kristi ta varagaptá mnduha ma ghwadaka skwiha ya ta magë hëñ ma dzratawi ya ña ghalya.

¹⁶ Ka fafa mndu ta slëkadani ná, ba graftá mtatá tsa mndu ta fatá slëkadani ya kada dga tsa skwani fa tsi ka slëkadani ya. ¹⁷ Ka ta ndiri mndu ta fatá slëkadani ya wa, ba tahula mtutani kasi'i. ¹⁸ Mantasa ya guli, ðer tsa tantanja dzratawi ya ná, nda us magafta lu. ¹⁹ Tahula mnanafata Musa ta inda zlahu ta mnduha demdem, manda ya mnaf zlahu, ña klaftani ta usa zwana lghëñ nda ña duguzumha ka gaßanafta nda imi. Bëlahu ta sluhwa fwa izwap nda swida tuwaka dva hbuñ lu ta wa udzu, ka tsughumamta ma tsa us ya, ka wutsikay ta tsa deftera zlahu ya, nda ya ta inda mnduha. ²⁰ «Nana na usa dzratawa Lazglafta nda kaghuni ka ñanata kuni ta tsa dzratawi§ ya,» ka'a ta mnay ta wutsik tsi ta hëñ. ²¹ Wutsikafha guli ta tsa hëga tumpul ya, nda inda huzlama mida ta kël lu ka ksa slna ka tsälbu ta këma Lazglafta ya. ²² Manda ya mna zlahu ná, wër nda us ta ghuðinjta lu ta inda skwi. Ka pghu* a us ná, had platá dmaku wa.

* 9:5 Ayaha ta gara vgha nda aya 2-5: Aya 2: Sabi 26:1-30, 25:31-40, 25:23-30. Aya 3: Sabi 26:31-33. Aya 4: sabi 30:1-6, 25:10-16, 16:33, Mbsak 17:16-26, Sabi 25:16, Vrafta ta zlahu 10:3-5. Aya 5: Sabi 25:17-22. † 9:7 Aya 6: Mbsak 18:2-6.

Aya 7: Ngha ta Livitik 16:2-34. ‡ 9:13 Ngha ta Levitik 16:14-16, Mbsak 19:9, 17-19. § 9:20 Sabi 24:8. Ña ayaha

19-20, ngha ta 24:3-8. * 9:22 Aya 21: Ngha ta Livitik 8:15. Aya 22: Ngha ta Livitik 17:11.

Platá ghəŋ pla Kristi ta ghuḅa dmaku

²³ Nda ra ka ghuḅinta mantsa ya ta tsəna skwiha ta ghəŋa hadik na, kabga fwata vərda tsa skwiha ta luwa ya hən. Tsaha ta nzakway ka vərđakani ta luwa ya guli ná, nda ra ŋa tanj nda pla ghəŋ ya ta malaptá tsa tanjanani ya. ²⁴ Lamə a Kristi da tsa vli nda ghuḅa katakata ma həga tumpul magaf mnda səla ya wa. Fwata tsa vərđani ta nzakway ta luwa ya tsaya. Tsatsi ná, ta luwa laghwa tsatsi. Ndanana, ta nzaku ta kəma Lazglafta ta gwada ma vla mu. ²⁵ Inda vaku tsa mali ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta ta dza'a da tsa vli nda ghuḅa katakata ma həga tumpul ya nda tatá usa rini. Ama Kristi ná, lamə a tsatsi ŋa gđata ta vlatá ghəŋani wa. ²⁶ Ka má mantsa tsi ná, má mbəđava a fitika ghuyayni ta đanwa daga ka yawu zlagapta ghəŋa hadik wa. Turtuktuk səla zlagapta tsatsi ma na kđavakta fitik na. Ka vlanjta tsi ta ghəŋani ta Lazglafta ŋa hərdiŋtá dmakwa mu dekdek. ²⁷ Inda mnda səla ná, thanaftha lu ta mtutani turtuktuk səla, tahula tsa ŋa tsanaghata Lazglafta ta guma. ²⁸ Manda tsaya Kristi guli, turtuktuk səla mtuta tsi, ŋa vlanjta ghəŋani ta Lazglafta, ŋa hərdiŋtá dmakwa ndaghata mnduha†, ŋa vrəglagatani kamahis. Tsa vrəglagata dza'a vrəglagata tsi ya, ŋa hərdgəltá dmaku a wa, ama ŋa mbanafť gwal ta fata vgha ka kzlay.

10

¹ Zlaha Musa ná, vərđaka nzidida tsa skwi ta sagha ya a wu, fuwatani ya. Lavinj a dekdek ta payafť gwal ta gavanavatá Lazglafta ŋa nzakwa tanj manda ya ta kumay tsi wa. Waka tsa pla ghəŋ ta gđata lu ta magay inda fitik, vaku nda vaku ya dza'a ghuḅinta hən ta wa ira Lazglafta na? ² Ka si má ta ghuḅay tsi katsi, magata tanj turtuktuk ya ná, má ndanəgla a hən ta dmakuha tanj wu, má zlanjla lu ta pləgəltá ghəŋ. ³ Tsaw mantsa ya a wa. Katək ná, tsa pla ghəŋ ta plə hən ya, ta havanaktá hən ta dmakuha tanj vaku nda vaku, hadť ta ghuḅintá hən, ⁴ kabga hadť usa lghəŋha, nda duguzumha ta hərdiŋtá dmaku wa.

⁵ Tsaya kəl Kristi ka mnay ŋa Lazglafta ma fitika dza'ani saha ta ghəŋa hadik, ka'a mantsa:

«Va a ka ta plaghatá ghəŋ nda rini wu, va a ka ta vlaghatá sana skwi ŋa plaghatá ghəŋ guli wa.

Ama ka vlihatá ka ta slu'uvgha ŋa vlaghata.

⁶ Zđəgagha a skwi nda səla ta drə lu nda dra ta gwir,

nda skwi ya ta vlaghata lu nda vla ŋa pla ghəŋ ta ghəŋa dmaku wa.

⁷ Ka yu mantsa: «Wana yu Lazglafta, sasa yu ta ghəŋa hadik da maga skwi ya ta kumə ka,

manda ya nda vinda ta ghəŋa da ma deftera zlahu*,» ka'a.

⁸ Ka Kristi mnuta karaku na: «Nda pla ghəŋ nda skwi nda səla tani, nda skwiha ta klafta lu ka vlaghata nda vla tani, nda skwiha nda səla ta drə lu nda dra ta gwir tani, nda skwi nda səla ta klafta lu ŋa pla ghəŋ ta ghəŋa dmaku tani, va a ka ta hən wu, zđəgagha a hən guli wu,» ka'a. Ta wya maga manda va ya mna zlahu lu ta tsa pla ghəŋ ya kay guli. ⁹ Ka'a guli mantsa: «Wana yu, saghasa yu ŋa maga skwi ya ta kumə ka,» ka'a. Ka hlanatá tsi ta tsa tanjanə pla ghəŋ ta plə lu ya, ka mbəđapta nda mahisani. ¹⁰ Magamaga Yesu Kristi ta skwi ta kumə Lazglafta. Ka vlanjta tsi ta ghəŋani ŋa pla ghəŋ turtuktuk səla. Mantsa ya kəl mu ka nzakway nda ghuḅa ta wa ira Lazglafta.

¹¹ Inda gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta turtuktuk, ta sladu ta sladu ta nzata hən ka maga slna tanj inda fitik, ta gđata ta vla va tsa skwi turtuk ŋa hərdiŋta dmaku ya, ama lavinj a ta hərdiŋta wa. ¹² Ama Yesu Kristi ná, turtuktuk vlatá tsatsi ta ghəŋani ŋa pla ghəŋ ŋa hərdiŋta dekdek ta dmakwa mnduha. Tahula tsa, ka nzatá tsi nda ga zəghwa Lazglafta. ¹³ Ndanana, hada nzata tsi ka kzla pghanata Lazglafta ta ghuma-hani ka skwa ta dinlay səlani. ¹⁴ Ma tsa vlatani ta ghəŋani turtuktuk ya, ka nanafť tsi ka gwal tdukwa ŋa dekdek ta wa ira Lazglafta, ta gwal ta ghuḅinta tsi ta dmakwa tanj. ¹⁵ Ta tsalamaptsala Sulkum nda ghuḅa guli kazlay: Prək tsa pla ghəŋ turtuktuk ya kə'a. Ka'a karaku na:

¹⁶ «Wya tsa dzratawi dza'a yu dzrafta nda hən ma tsa fitik ya, ka Mgham Lazglafta.

Dza'a famfa yu ta zlahuha da da ŋuđufa tanj, dza'a thanamtha yu ta hən ma ghunislaka tanj,» ka'a.

¹⁷ Ka'a guli mantsa: «Hadť yu dza'a havglakta dekdek ta dmakuha tanj, nda krughuvha tanj wu,» ka'a. ¹⁸ Ka plinispla Lazglafta ta dmakwa mnduha ná, pahəgla a mnduha ta skwi ŋa vlanjta Lazglafta ŋa hərdiŋtá dmakuha wa.

Gavanamava gava ta Lazglafta

¹⁹ Mantsa tama zwanama da, nda pla vgha mu ta lami da tsa vli nda ghuḅa katakata ya nda ma usa Yesu. ²⁰ Tanaptá Yesu ta zlala, ka tamaptá lfida tvi ŋa lami nda tida ŋa mutsa hafu. Tsa zlala kuhwanap lu ya ná, vərđa ka vgha Yesu dza lu yeya.

²¹ Tsaya tama ná, mamu mu nda mali ta

† 9:28 Gray nda Isaya 53:12. * 10:7 Aya 5-7: Zabura 40:7-9, manda ya ta mnə Grek ŋa ghalaya.

ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ta hem-anata, ta nzanaghatá haga Lazglafta. ²² Ma tsa nzakwani mantša ya tama, gavanamava gava ta Lazglafta nda ŋuduf turtuk, nda fata ghəŋ dar, nda ghubata ŋuduf kul had dmaku mida, nda mbazataba nda imi tsələŋa. ²³ Sladafmaslada ta fatá ghəŋa mu ka gđata mu ta va mnay kazlay: Tsa mndu ta tamaftá imi ta sləməŋ ya ná, ŋərma mndu ya kə'a. ²⁴ Nghapma ngha ka sani nda sani, ŋa vlamatá mbrakwa dvuvustá vgha nda maga skwi dīna. ²⁵ Ma tsanap mu ta tska vgha mu manda ya ta snuta sanlaha ta tsanapta ya. Katak ná, vluvusma mbraku sani nda sani. Sganaghamasga, kabga nda sna mu kazlay: Ndusa fitika vragata Mgham Yesu kə'a.

²⁶ Tahlua snanpta mu ta vərđa tvi, ka gđata mu ta gəgəltá dmaku ka palama katsi, graf-magra kazlay: Ta had sana skwi dza'a vlata lu ŋa pla ghəŋ ŋa hərđiŋtá dmaku wu kə'a. ²⁷ Ta ghəŋa kzlay ma zləŋ dza'a kzlə lu ta guma Lazglafta. Tsa guma ya ná, nda bla katakata, ka vu ghandand nzakwani dza'a dra ghumahani. ²⁸ Dər wati ma mndu ta kwalaghuta snatá zlahá Musa, ka mamu masləmtsəkha his ka hkən a tsi ta grafta katsi, ta dzadza lu ta tsa mndu ya, had tawa hidahidá tida wa. ²⁹ Ka si mantša ya nzakwani nda zlahá Musa ya ní, kighkigh dza'a nzakwa tsi nda mndu ta zlrđiŋtá Zwanja Lazglafta, ka razanaftá Sulkum ya ta vlamatá zdakatahudi ya tama? had hay-hayani wu, ka'a nda us ya kəl Lazglafta ka dzraftawi nda tsi, ka ghubiŋta nda tsi ya. ³⁰ Nda sna amu ta tsa mndu ta mnay kazlay: I'i dza'a vranamtá mndu ta skwi ya maga tsi, i'i dza'a planamta kə'a ya. Ka'a guli na: «Dza'a tsanaghatsa Mgham Lazglafta ta guma ta mnduhani,» ka'a. ³¹ Skwa zləŋay gwadá ta dədamta mndu da dzva Lazglafta ya ta vla hafu.

³² Havakwahava ta nzakwa ghuni ghalya ma tantanja snanpta ghuni ta gwadá Lazglafta. Ma tsa fitik ya ná, susa kuni ta duni, ka su'uwaftá kuni ta indani. ³³ Ta kəma inda mnduha rarazata lu, ka ganaptá iri ta sanlaha mataba ghuni tazlay. Ma sana fitik guli, ta gway kuni ta vgha nda sanlaha ta ghuya mndərga tsa dənja ya. ³⁴ Ksuxka ka hidahidá ta kaghuni, na gwal ya hlaf lu ka pghamta ma gamak ta gwadá ta Yesu. Hlугudughunusha lu ta huzla ghuni, ta rfu nda rfa kuni, ndananj a kuni wu, kabga nda sna kuni mamu skwi da kaghuni ta malaghutá inda skwi kə'a. Tsa skwi ya guli ná, ŋa kəkəkədzeŋ nzakwani. ³⁵ Mantša tama, ŋavawa ŋa ka dza'a kuni ta kəma ta kəma nda fata ghəŋa ghuni ta Lazglafta. Ka ŋavanja kuni, dza'a mutsay kuni ta nisəla ghuni dagala. ³⁶ Skwi ya ta raghunata ná,

nzata ghuni nda su'ay, ka maga skwi ya ta zdəganatá Lazglafta, ŋa vlaghunatani ta skwi ya taghunaf tsi ta imi ta sləməŋ. ³⁷ Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na:

«Ta bəts nzdá guli ná,
dza'a saghasa tsa mndu dza'a sagha ya,
gərdata a wa.

³⁸ Mndu ya tđukwa ta wa ira đa ná,
dza'a nzakway nda hafu nda ma zlghay nda ŋudufani.

Ama ka vraghuvra tsi nda hul zdəgləghata a tsa mndu ya wa,» ka'a.

³⁹ Amu ná, nza a amu tek w mataba gwal ta vru nda hul ŋa zadđiŋtá ghəŋa tanj ya wa. Ama nda nza amu tek w mataba gwal ta zlghafta ta dza'a mutsa mbaku ya.

11

Zlghay nda ŋuduf

¹ Zlghay nda ŋuduf ná, graftá skwi ya faf lu ta ghəŋ tida ya. Fatá vgha kazlay: Mamu tsa skwi ya kahwathwata kə'a ya, dər ta ngha a iri. ² Ta ghəŋa zlghay nda ŋudufa tanj, kəl Lazglafta ka ghubanaghatá mnduha ghalya.

³ Nda ma zlghay nda ŋuduf snanpta mu kazlay: Nda gwadani magafta Lazglafta ta inda skwiha kə'a. Inda skwi ya ta nghanpta lu nda iri ná, sabə ma skwi ya kul nghanpta* iri hən.

⁴ Nda ma zlghay nda ŋudufani klafta Abel ta skwa pla ghəŋ ta malaghutá dīnaku ka ŋa Kayinu, ka vlanpta Lazglafta. Tsa zlghay nda ŋudufani ya kəl Lazglafta ka klafta ka mndu tđukwa, kabga tsu'aftsu'a ta tsa skwi vlan tsi ya. Nda mta† Abel má mndani, ama kabga zlghay nda ŋudufani ná, tata gwadá tsatsi.

⁵ Nda ma zlghay nda ŋuduf kəl Lazglafta ka klaghatá Inuk ta luwa, đanj a ta mtaku wa. Ngha a lu guli wu, kabga klaghakla Lazglafta da tsatsi. Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na: Zdəganazđa Inuk ta Lazglafta‡ ma kdaku tsi ka klaghata ta luwa.

⁶ Ka had zlghay nda ŋuduf wu ná, had fitik zdəgana mndu ta Lazglafta wa. Mndu ta gavagaghata da Lazglafta ná, dīna ka graftani kazlay: Mamu Lazglafta, ta magay ta skwi dīna guli ŋa gwal ta zbay kə'a.

⁷ Nda ma zlghay nda ŋuduf snata Nuhu ta gwadá ya mnana Lazglafta ta ghəŋa skwi dza'a magaku ta kul nghanpta iri karaku. Ka tsaftá tsi ta kwambalu dagala manda ya mnanaf Lazglafta. Ka lamə tsi dida nda gwal ga tanj tani, ka mbaftá hən. Ma tsa magatani mantša ya tsanaghata tsi ta guma ta ghəŋa hadik. Ka klaftá Lazglafta ka mndu tđukwa§ kabga zlghay nda ŋudufani.

* 11:3 Ngha ta Zlrafta 1, Zabura 33:6, 9. † 11:4 Zlrafta 4:3-10. ‡ 11:5 Zlrafta 5:24. § 11:7 Zlrafta 6:13-22.

⁸ Nda ma zlgħay nda ɲuɖuf snata Abraham ta hgu hgaf Lazglafta, ka sli'aftá tsi ka lagħwi ta hadik ya dza'a vlan̄ta Lazglafta ɲa ɲani. Ta sli'aftá tsi, sna a ta vli ta dza'a tsi wa. ⁹ Nda ma zlgħay nda ɲuɖuf, ka lagħa tsi nzata ka matbay ma tsa hadik dza'a lu vlan̄ta, tanaf Lazglafta* ta imi ta slaməɲ ya. Ka nzaku tsi ta nzaku ma həga tumpul, mantsa ya i Izak nda Yakubu guli ta nzakway ka gwal nda gwa həɲ ma tsa tatá imi ta slaməɲ ya. ¹⁰ Ka nzatá Abraham ka kzla tsa luwa dihana Lazglafta ta tughwani† ya. Lazglafta ka ghəɲani ta garafta, tsatsi mnda bafta guli.

¹¹ Nda ma zlgħay nda ɲuɖuf mutsafta Abraham‡ ta zwan̄ ma halatani katakata. Markwa tan̄ Sara guli tsutsa ka dzəghəɲ. Ka fatá tsi ta ghəɲani kazlay: Dza'a magay Lazglafta ta skwi manda ya mna tsi kə'a. ¹² Mantsa ya, ma mndu turtuk ya nda hala, ta ghwan̄ a ka mtaku wu, yata lu ta zivra mndu nda ndəgha manda tekwatsa ta luwa, nda ya manda wutak ma ghwa§.

¹³ Ma zlgħay nda ɲuɖuf rwuta həɲ demdem, ta kul mutsaftá həɲ ta magatá tsa skwi tanaf Lazglafta ta imi ta slaməɲ ta həɲ ya. Ama grafgra həɲ kazlay: Dza'a magaku tsa skwi ya kə'a, harharhar ghəɲa tan̄ ta ghəɲani. Ka graftá həɲ kahwathwata kazlay: Matbay ɲni ta wawutá wawaku* ta na ghəɲa hadik na kə'a. ¹⁴ Tsa gwal ta mnay mantsa ya ná, maran̄mara həɲ ban̄luwa kazlay: Ta kzla vla tan̄ həɲ kə'a. ¹⁵ Ndanəgla a həɲ dekdek ta tsa vli sabə həɲ ya wa. Ka má ta ndanay həɲ katsi, má si vraghuvra həɲ. ¹⁶ Kahwathwata ná, vli ta malagħutá tsaya ɲa tan̄ ta pahan̄ta, vli ya ta nzakway ta luwa. Tsaya kəl tsi ka zdəganatá Lazglafta, na hɣay ta hgə həɲ ka Lazglafta tan̄. Ka payanaftá tsi ta luwa tan̄ ta həɲ.

¹⁷ Nda ma zlgħay nda ɲuɖuf kumafta Abraham ta vlatá zwan̄ani Izak ɲa pla ghəɲ ma dzəghan̄ta ya dzəghan̄ Lazglafta. Ka kumaftá tsi ta vlatá tsa kdakwakdakwa zwan̄ani turtuktuk ya, dər má si tanafta Lazglafta ta imi ta slaməɲ ta ghəɲa tsa zwan̄ ya. ¹⁸ Ka Lazglafta si mnanata na: «Nda ma Izak ya taghaf yu ta imi ta sləmen† ya dza'a yagapta zivra gha,» ka'a. ¹⁹ Ka fata Abraham ta ndanani kazlay: Lavin̄lava Lazglafta ta vraganaptá mndu ma mtaku nda hafu kə'a. Tsaya tama ná, ka nzaku

Izak manda mndu vraganap lu ma mtaku kahwathwata.

²⁰ Nda ma zlgħay nda ɲuɖuf tfanaghata Izak ta wi ta i Yakubu nda Isuwa, ta ghəɲa nzaku ya ká həɲ dza'a nzakway ta kəma.

²¹ Nda ma zlgħay nda ɲuɖuf tfanaghata Yakubu ta wi ta zwana Yusufu ma ndusakwani ka mtaku. Ta tfə tsi ta tsa wi ya ɲa tan̄, ka dzuɔuntá tsi ta vgha ta wa dafani ka tsəlú ta kəma Lazglafta‡.

²² Nda ma zlgħay nda ɲuɖuf mnanata Yusufu ta zwana la Isra'ila ma ndusakwani ka mtaku kazlay: Dza'a sli'apsli'a həɲ ma hadika Masar kə'a. Ka mnanatá tsi ta həɲ guli ta skwi ka həɲ dza'a magay nda ghudzifani§.

²³ Nda ma zlgħay nda ɲuɖuf difanata dadahani ta Musa ka tili hkən manda yata. Dinadina tsa zwan̄ ya ta wa ira tan̄. Zlən̄af a həɲ ta blənanpta tan̄ ta zlaha mghama Masar wa.

²⁴ Nda ma zlgħay nda ɲuɖuf kwalaghuta «Musa ma glatani ta hɣay ka zwan̄a makwa Fir'awna.* ²⁵ Ta dran̄ ghuyay dá ta dan̄wa kawadaga nda mnduha Lazglafta, ka rfay dá ta rfu ma gay dá ta dmaku ɲa fitik kwitikw. ²⁶ Mal ghuydipta mnduha ta dan̄wa manda ya dza'a ghuyanapta lu ta Kristi ya, ka inda skwa gadghəl ta hadika Masar,» ka'a, kabga nda fa ɲuɖufani ta skwi ya dza'a vlan̄ta Lazglafta ta kəma.

²⁷ Nda ma zlgħay nda ɲuɖuf sli'afta Musa ka zlanatá hadika Masar, kul zlan̄anta gatá sida mgham. Ka dihavatá tsi manda skwi nda ngha ta Lazglafta ya kul lavin̄ta lu ta nghan̄ta nda iri ya.

²⁸ Nda ma zlgħay nda ɲuɖuf tahanatá tsi ta skala Pak. Tahafwa taha ta us ta watgha, ka'a nda la Isra'ila, kada kwala duhwala Lazglafta ya dza'a ghunakta lu da rwa zuma la Masar da rwintá ɲa ghuni guli, ka'a.

²⁹ Nda ma zlgħay nda ɲuɖuf tsughwadapta zwana la Isra'ila ta drəfa dva manda skwi ta ghwalata vli. Ama ka tsughwadadapta an̄ni manda ɲa tan̄ ya ka la Masar ná, ka nu'amtá† həɲ mida.

³⁰ Nda ma zlgħay nda ɲuɖuf zlin̄ta la Isra'ila ta muhula luwa Yeriku manda magata tan̄ ta fitik ndəfən̄ ta wawanafta.

³¹ Nda ma zlgħay nda ɲuɖuf tsu'afə† Rahab, sana marakw ta hla iri ta mnduha la Isra'ila ta labə da vitsa luwa tan̄. Ma lagħa

* 11:9 Aya 8-9: Ngha ta Zlrafta 12:1-5, 23:4, 35:12, 27. † 11:10 Ngha ta 11:16, 12:22. ‡ 11:11 Ngha ta Zlrafta 18:11-14, 21:2. § 11:12 Ngha ta Zlrafta 22:17. * 11:13 Ngha ta Zlrafta 23:4, 1 Krunik 29:15, Zabura 39:13. † 11:18 Ngha ta Zlrafta 22:1-14, Aya 18: Ngha ta Zlrafta 21:12. ‡ 11:21 Aya 20: Ngha ta Zlrafta 27:27-29, 39-40, aya 21: Ngha ta Zlrafta 48:1-20, 47:31. § 11:22 Ngha ta Zlrafta 50:24-25, Sabi 13:19. * 11:24 Aya 23: Ngha ta Sabi 2:2, 1:22. Aya 24: Ngha ta Sabi 2:10-12. † 11:29 Aya 27: Ngha ta Sabi 2:15, aya 28: Ngha ta Sabi 12:21-30. Aya 29: Ngha ta Sabi 14:21-31. ‡ 11:31 Aya 30: Ngha ta Yusuwa 6:12-21, aya 31: Ngha ta Yusuwa 6:22-25, 2:1-21.

la Isra'ila da rwanatá gwal pgha ghøj nda Lazglafta, ka zlanatá høj ta tsatsi nda hafu.

³² Nu dza'a mnægáta yu ka malaghutá tsa tama? Nda hta fitik ka mnægáta dá ta gwadá ta ghøjai: Zideyuj, nda Barak, nda Samsuj, nda Yafte, nda Dawuda, nda Samuyel, nda la anabihaš. ³³ Hahøj ná, nda ma zlgħay nda njuđuf zazakta høj ta hadikha nda vulu. Ka magatá høj ta skwi tdúkwa, ka mutsafa høj ta skwi ya tanaf Lazglafta ta imi ta sləmøj ta høj. Ka hahanafá høj ta wi ta rveriha. ³⁴ Ka niñtá høj ta zlgħakwa vu lámak. Ma sli'a mnduha pslata høj nda kafay, ka ndaptá høj mida. Had mbraku ma høj wu, ama ka nuta høj ka gwal nda mbra. Ma fitika vulu, ka nuta høj ka bigwala, ka njawafá høj ta sludza hadikha kavghakavgha. ³⁵ Ka nghəlganjá mi'aha ta mnduha tanj si ta rwuta ta vragapta* nda hafu.

Ama sanlaha ya ná, kwihij nda kwikwiha lu ta høj ka tatadapta høj, ka kwalaghutá høj ta zlanatá høj nja mutsa sli'agapta ma mtaku nda hafu ya ta malaghuta. ³⁶ Nja sanlaha ya guli ná, gagə nda gaga lu ta høj, ka sləvaptá høj. Tsatsaf nda tsatsa lu nda zida ta sanlaha ka pghamta ma gamak. ³⁷ Nda pala zlazlərtsata lu ta sanlaha ka pslatá høj, datsanap nda datsa lu ta sanlaha, tsasla nda kafay lu ta sanlaha, ka pslatá høj. Hwayapta ka ra vli nja sanlaha, ka nutá høj ka pdu ka kla huta ta tuwak nda nja gu ta vgha. Ka ghuyanaptá lu ta danjwa, ka ganaptá lu ta iri† ta høj. ³⁸ Hwahwayaku ka ra vli kurandazl ma mtak, nda ya ma għurum ma hadik nja sanlaha. Ra a ghøjna hadik ka nja tsa mnduha ya wa.

³⁹ Inda tanj zdəganazdá høj ta Lazglafta, kabga zlgħay nda njuđufa tanj. Tsaw ta mutsaf a høj ta tsa skwi ya tanaf Lazglafta ta imi ta sləmøj ta høj ya wa. ⁴⁰ Payafpaya Lazglafta ta skwi ta malaptá dínuta nja mu. Ma ndanani ná, va a ta dzanaghatá ghøjna slnani nda hahøj nda ghøjna tanj kul had amu hada wa.

12

Mbra vgha ma ghuya danjwa

¹ Tsaya tama, mantsa ya ndəghata tsa masləmtsəkhata ta wamafta ya. Pghijmapgha ta inda skwi ta ndəgamata ta gərdá amu, nda dmakuha ta kasa amu, ka hwaya mu dina ta vėrdaka hwaya ya mnama Lazglafta nja hwayay. ² Ka fafta mu ta iri ta Yesu ya ta tahamatá zlgħay nda njuđuf, tsatsi guli dza'a

6hadamaghata da vla dzatá ghøjani. Tsatsi ta tsu'afá mtutani ta udza zlənjay. Ksa a ka hula nda mndərga tsa mtaku ya wu, kabga nda fa ghøjani ta rfu ya payana Lazglafta. Ndana tama, nda ga zəghwa Lazglafta* ta nzakwa tsi.

³ Ndanawandana ta ghøjna ya ka Yesu su'afá mndərga husanjta ya husanj tsi ta ghwadaka mnduha, kada kwala kuni ta rwa malandugu. ⁴ Ma vulu ya ta vulu kuni nda dmaku ná, ta vula a kuni karaku ta ya dza'a kladaghunaghata ta wa hdak wa. ⁵ Zanapza kuni ta gwadá Lazglafta ta vla mbraku nja zwanani ra?

«Zwanja dá! Ka ta zlahay Mgham Lazglafta ta kagha katsi, fafa ta ghøj,

ma kla ka ta ghøj tida ka dvaghaghadvá tsi.

⁶ Mndu ta zlahu tsi ta dnu Mgham Lazglafta.

Mndu ya klaf tsi ka zwanani† ta dzə tsi guli.»

⁷ Su'uwasu'a ta ghuya danjwaha ya ta kəl Lazglafta ka zlahá kaghuni nda tsi. Tsa ghuya danjwa ya ta maranjta kazlay: Klaf ka zwanani Lazglafta ta kaghuni kə'a. Mamu zwan kul had dani ta zlahay ra? ⁸ Ka si zlahá a tsi ta kaghuni ka zwanani ya wu katsi ná, vėrdá zwanani a kuni wu, masagwa kuni nda tsa. ⁹ Skwi guli ná, mamu mu nda dadaha mu ma na ghøjna hadik na ta zlahá amu, ta snay mu ta gwadá da høj. Dani ma Sulkumha yeya tama dza'a kwal mu sna gwadá da tsi nja mutsa hafu rki na? ¹⁰ Ta zlahay dadaha mu ta amu nja fitik kwitikw, manda ya ta gradapta høj kazlay: Ma dza'a dina mantsa kə'a. Ama Lazglafta ná, nja kata amu ta zlahá tsi ta amu, nja mutsaj mu ta mayaka mu ma tsa nzakwani nda ghuəa ya. ¹¹ Ma tsa fitik ta zlahu lu ta amu ya ná, nda nza ka skwi kul zdəgamata, rfa a mu ta rfu ta ghøjani wa. Ama tahula tsa, nja yiganaptani ta zdaku, nda nzaku tdúkwa ta tsa gwal zlahaf lu ya.

Dvu nda zlahu

¹² Ka si mantsa tsi, dayapwadaya ta dzvuha ghuni ta hərfuta ya. Sifanafwa sifa ta karama ghuni ta laəbta ya guli.

¹³ Mbadawambada ta mbadá ta tvi ya nda slada‡, kada kwala səla ya nda wėrdá ta kdijnta, katak ná, ka mbafta tsi.

¹⁴ Zbawazba ta nzata nda zdaku nda inda mndu. Ka nzata kuni nda ghuəa ta wa ira Lazglafta. Ka had tsi mantsa wu ná, had ya dər turtuk ma kaghuni dza'a ngħanjta kuma Lazglafta wa. ¹⁵ Dasuwa ka kuni yaha mndu dər turtuk da mbədanatá hul ta zdakatahuda Lazglafta. Yaha ya dər ka

§ 11:32 Ngha ta Guma 6-7, 4-5, 11-12, 1 Samuyel 16:1-1 Mghamha 2:11, 1 Samuyel 1:1—25:1. * 11:35 Aya 33: Ngha ta Daniyel 6, aya 34: Ngha ta Daniyel 3:1-30, aya 35: Ngha ta 1 Mghamha 17:17-24, 2 Mghamha 4:18-37. † 11:37 Aya

36: Ngha ta 1 Mghamha 22:26-27, 2 Krunik 18:25-26, Irmija 20:2 37:15, 38:6, aya 37: Ngha ta 2 Krunik 24:21. * 12:2

Ngha ta Zabura 110:1. † 12:6 Ngha ta Mahdihi 3:11-12.

‡ 12:13 Aya 12-13: Ngha ta Isaya 35:3 nda Mahdihi 4:26.

§ 12:15 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 29:17.

turtuk da nzakway manda slrəŋ dāhdāha da dyaṃta ka ɓadza ndəghata mnduha[§].
¹⁶ Dasuwa ka kuni, yaha gwal ta hliri nzakway mataba ghuni. Yaha mndu dər turtuk mataba ghuni da vziŋtá skwi ta nzakway ka ŋa Lazglafta, manda Isuwa ta skwaptá ma malmalani nda skwa zay kweŋkweŋ ya.
¹⁷ Tahula tsa, manda ya snəŋ kuni, ka lagha tsi da zlgħa tfawani da dani, ka kwalagħutá dani. Traptra ta ksanaktá ghəŋa dani, kulam nda psayni ta tsa tfawi ya nda ima taw* ta iri.

¹⁸ Gavadagħa ta vata ghwá Sinay laviŋ lu ta ksanjta nda dzvu ya a kuni wa. Dər tavata vu ta zlgħaku gigiga, dər tavata grusl tđik, dər tavata mghama falak,¹⁹ dər tavata ghudzaga duli, dər tavata kuzlahatá lwi ya kəl gwal ta snay ka mnay kazlay: Ma gwadgəlgana† ka kə'a ya a kuni wa.
²⁰ Ndəbāndəbā həŋ ta dzvu, kabga laviŋ a həŋ ta ŋaftá tsa skwi mnana lu ta həŋ kazlay: Inda mndu dza'a ksanjta tsa ghwá ya, dər má nimtak tsi, dza'a zlərtsazlərtsa lu nda pala kə'a ya.
²¹ Ka ganafá tsa skwi nghan həŋ ya ta zləŋ ta həŋ, ka mnə Musa kazlay: Ta ghudzaku vgha dá da zləŋ† katakata kə'a.

²² Ama kaghuni, gavadagħa ta vata ghwá Siyuna, nda ya tavata luwa Lazglafta ya ta vla hafu tsaya ta nzakway ka Ursalima ta luwa, nda tskata vgha duhwalha Lazglafta ka rfu kul laviŋtá lu ta mbədfáftá həŋ ya kuni.
²³ Gavadagħa tavata guyatá vgha mnduha Lazglafta ta nzakway ka zumalihi vindam lu ta hga taŋ ka defteri ta luwa kuni. Gavadagħa tavata mnda tsa guma ta ghəŋa inda mnduha demdem ta nzakway ka Lazglafta kuni, nda ya tavata sulkuma mnduha tđukwa, gwal ta kđanakta ya kuni.
²⁴ Gavadagħa tavata Yesu ta nzamta mataba mnduha nda Lazglafta ŋa dzraftawi ka lfid ya kuni. Gavadagħa tavata usa Yesu ya kəl tsi ka wutsikatá mnduha nda tsi ya kuni. Malagħumala gwadá ta gwadə tsa us ya, ka ŋa Abel[§] ta mnata.

²⁵ Dasuwa ka kuni! Yaha kuni da kwalagħutá snanjta lwa Lazglafta ya ta gwadá nda kaghuni! Ghalya, tsa gwal ta kwalagħutá snatá gwadá tsa mndu ta mnay ŋa taŋ ta ghəŋa hadik* ya ná, ndap a həŋ ma guma wa. Amu yeya dza'a ndapta ka mbədanambəda mu ta hul ta Lazglafta ta gwadá nda amu daga ta luwa rki tama?
²⁶ Ma tsa fitik ya, ka ghudzanafá lwa Lazglafta ta hadik. Ndanana, ka tamaftá

tsi ta imi ta sləməŋ kazlay: Ta turtuktuk ta dza'a ghudzanafá yu guli ŋa kwanahani. Hadik nda ghəŋani a dza'a yu ghudzanafá wu, nda luwa† tani kə'a.
²⁷ Tsa gwadá ya mnə tsi kazlay: Ta turtuktuk kə'a ya ná, ta maray ŋa mu kazlay: Inda skwi ya zlaganap lu nda tsa ná, dza'a ghudzanafghudza lu ŋa hlutani, kada gđavata tsa kul had ta ghudzavata ya.

²⁸ Ya mantsa tsi ya, rfamarfa ta Lazglafta ta vlamatá ga mgham ya kul had ta ghudzavata. Maraŋmamara ta tsa rfay mu ya nda ma maganatá slna ya ta zdəganata nda hanijntá ghəŋ, nda ya nda zləŋay.
²⁹ Lazglafta mu ná, vu ta zadənatá† skwi ya.

13

Vərdá gwal nda guya ghəŋa taŋ

¹ Gđavawagđa nda đvuvustá sani nda sani manda la zwanama.
² Yaha kuni zanaptá tsu'afá dīna ta matbay. Ma tsa magay mantsa ya kəl sanlaha ka tsu'afá duhwalha Lazglafta kul snanjta* həŋ.
³ Havapwahava ka gwal ma gamak, manda skwi kawadaga kuni nda həŋ. Havapwa hava ka gwal ta gə lu ta iri ŋa taŋ, kabga mnda səla kaghuni guli manda va hahəŋ.

⁴ Inda kaghuni demdem, vlanjavla ta sgit ta kluvtá vgha, yaha marakw dər zə'al da hliri, kabga dza'a tsay Lazglafta ta guma ta ghəŋa gwal ta maga sli'insli'in, nda gwal ta hliri tani.

⁵ Yaha tsedi da tdagħatá kaghuni. Rfawarfa ta rfu ta ghəŋa kuraghuta ya da kaghuni, kabga ka Lazglafta na: «Had yu dza'a zlagħata wu, had yu dza'a walanjta† vzighista wu,» ka'a.
⁶ Tsaya ta kəl dər wati ma amu ka mnay nda fata ghəŋ kazlay: ta katay Mgham Lazglafta ta i'i, had sana skwi ta zləŋə yu wu,

nu dza'a magihata mndu† na kə'a ya.

⁷ Havakwa maliha ghuni, gwal ta mnaghunatá gwadá Lazglafta. Havakwahava ká həŋ nzakwagapta, nda ya ká həŋ mtaku[§]. Ka kla kuni ta sadá zlgħay nda ŋudufa taŋ.
⁸ Va tsa Yesu Kristi ya ta nzakway dāhawu, tsa tsatsi ya ta nzakway gita, tsatsi dza'a nzakway ŋa kđekedzeŋ guli.
⁹ Dasuwa ka kuni, yaha sana ghwadaka tagħa skwiha kavghakavgha da sagħa da ghəŋa ghuni. Zđakatahuda Lazglafta na skwi ta mbranafá ŋudufa mndu. Tagħa skwi kavghakavgha ta ghəŋa za skwa zay a

* **12:17** Aya 16-17: Ngha ta Zlrafta 25:29-34, 27:30-40. † **12:19** Aya 18-19: Ngha ta Sabi 19:16-22. ‡ **12:21** Aya 20: Ngha ta Sabi 19:12-13, aya 21: Gray nda Vrafta ta Zlhu 9:19. § **12:24** Ngha ta Zlrafta 4:10. * **12:25** Gray nda Sabi 20:22. † **12:26** Ngha ta Hagay 2:6. ‡ **12:29** Ngha ta Vrafta ta Zlhu 4:24. * **13:2** Ngha ta Zlrafta 18:1-8, 19:1-3. † **13:5** Ngha ta Vrafta ta Zlhu 31:6, 8, Yusuwa 1:5. ‡ **13:6** Ngha ta Zabura 118:6. § **13:7** Gray nda 10:32-33. * **13:9** Ngha ta Ruma 14:2-23, 1 La Kwareŋt: 8:8, La Kwalus 2:16-22, 1 Timute 4:3.

wa. Gwal ta ksa tva mndərga tsa tagha skwi ya ná, had' ta kata* həŋ wa.

¹⁰ Tsa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta mataba la Yahuda ya ná, had' wa taŋ ka za skwi ta ŋa mu ma gwir† wa. ¹¹ Tsa mali ta ghaŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta mataba la Yahuda ya ná, usa rini ŋani ta kladamta da tsa vli nda ghuḅa katakata ya, ŋa pla dmaku. Ama slu'a tsa rini ya, ta driŋta tahula luwa‡ lu. ¹² Tsaya kəl Yesu ka mtuta guli tahula luwa§, ŋa ghuḅirjta dmakwa mnduha nda ma ŋani ma us. ¹³ Sli'afmasli'a amu tama ka dza'a mu da guyyahula luwa, ka su'a amu guli ta mndərga tsa giri ganap lu ya, ¹⁴ kabga ta na ghaŋa hadik na a luwa amu ŋa kdekedzeŋ wa. Ama luwa dza'a nzakway* ŋa kdekedzeŋ ŋa amu ta pahay. ¹⁵ Gdamagda ta zləzlvə Lazglafta ka nzakwa tsi manda skwa pla ghəŋ nda ma Yesu Kristi. Zləzlvəma hganí nda gwada ma wa mu. ¹⁶ Yaha kuni zlanatá maga zdaku, nda katarjta mndu, kabga mndərga tsa skwiha ta vlata həŋ ya ta zdəganatá Lazglafta.

¹⁷ Snawasna ta gwada da maliha ghuni, ka sna kuni ta skwi ta mnaghunata həŋ. Hahəŋ ta nghapta ka hafa ghuni, kabga dza'a zlgəhay həŋ ta wani da Lazglafta. Snawasna ta gwada da həŋ, ya dza'a kəl həŋ ka maga slna taŋ nda rfu, nda ŋada ghəŋ a wa. Ka nda ŋada ghəŋ tsi ná, kataghunaftá a tsa wa.

¹⁸ Magawa du'a ta ghaŋa aŋni. Grafgra ŋni kazlay: Had' sana bədzaku ya maga ŋni wu kə'a ma ndana ŋni. Ta kumay ŋni ta gdata ŋni ta maga skwi dínadina inda fitik. ¹⁹ Kdəkwəkdək, ta ndəḅa dzvu yu da kaghuni, magawa du'a ta ghaŋa da, ka mutsidifta Lazglafta ta vradapta da misim-misim da kaghuni.

Maga du'a

²⁰ Lazglafta ya ta vla zdaku ta vraganaptá Mgham mu Yesu mataba gwal nda rwa, ka nzakw tsi ka mndu dagala ta ngha tuwakha. Nda ma usani vli tsi ŋa pla ghəŋ, mutsafta lu ta dzraftawi ŋa kdekedzeŋ. ²¹ Ka vlaghunavla Lazglafta ta mbrakwa maga inda skwi dīna, ŋa magay ghuni ta skwi ya ta kuma tsi. Ka maga tsi ma amu ta skwi ya ta zdəganata nda ma Yesu Kristi ta nzakway ŋani glaku ŋa kdekedzeŋ ya. Amin!

Kdīŋta nda ga zgu

²² Zwanama da, vindaghunaf vinda yu ta na delewer na ŋa vlaghunatá mbraku. Ki'a nda ki'a yeya vindaghunafta yu. Kdəkwəkdək ka ŋanata kuni ta tsəna gwadaha na ma ŋudufa ghuni. ²³ Ta

snaghunamsna yu kazlay: Zligiŋzla lu ta zwanama mu Timute† ma gamak kə'a. Ka ḅhagagha ḅha tsi misimmisim, dza'a labla yu da kaghuni kawadaga nda tsi.

²⁴ Ka ganaghata kuni ta zgu ta maliha ghuni demdem, nda inda mnduha Lazglafta tani. Ta ga zgu zwanama ma luwa Italiya ŋa ghuni.

²⁵ Ka nza zdakatahuda Lazglafta kawadaga nda kaghuni demdem.

† 13:10 Gray nda 9:11-14, 13:11-12. ‡ 13:11 Zlahu 16:27.

nda 11:10, 16. † 13:23 Ngha ta Slna gwal ghunay 16:1.

§ 13:12 Ngha ta Yuhwana 19:17, 20.

* 13:14 Gray

Tsgha ta lwa Yakubu

Gazgu

¹ I'i Yakubu ta nzakway ka kwalva i Lazglafta nda Mgham Yesu Kristi, ta ga zgu yu ŋa ghuni mndəra mnduha Ghwanjəde his ta wutsa ta vgha ta ghəŋa hadik*.

Mbra vgha ma ghuya danjwa

² Zwanama da, ka slaghunaghasla dər mndərga wati ma ghuya danjwa tsi katsi, nghawa ngra manda skwa rfu. ³ Dina ka snanja ghuni kazlay: Skwi ta dzəghantə zlgħay nda ŋudufa ghuni ná, ta klaghunak kla ta ksa ŋuduf kə'a. ⁴ Ama dina ka maravata tsa ksa ŋudufa ghuni ya kahwathwata, kada nzakwa kuni ka gwal kul had sana skwi ta ghəŋa ghuni, ka gwal nda dede'a, ka gwal kul had sana skwi ta htapta ma hən dekdək. ⁵ Ka mamu sana mndu mataba ghuni pdugudunus difil katsi, ka dawa tsi da Lazglafta, dza'a vlanjla†. Ta muvla Lazglafta nda inda mndu, ta vlay nda zdaku. ⁶ Ama ka dawa tsi nda zlgħay nda ŋuduf, yaha tsi dganjə ghəŋ dər ka ki'a ta ghəŋani. Ka ta dga ghəŋ mndu ná, nda nza ka guram nda gamtsa'uwakwa drəf ta vyə falak dər ndiga ndiga ya nzakwani. ⁷ Yaha mndərga tsa mndu ya da ndanay kazlay: Dza'a mutsay yu ta sana skwi da Mgham Lazglafta kə'a, ⁸ kabga mndərga tsa mndu ya ná, his ŋudufani, slada a ghəŋani ma vlaka turtuk ma inda skwi ta magə tsi wa.

Pdu nda Gadghal

⁹ Ka rfa zwanjama ya ta nzakway ka pdu ta rfu, kabga nda nza ka mndu nda kapa da Lazglafta. ¹⁰ Ka rfa mndu ka gadghəl guli ta rfu, nda vraganata Lazglafta, kabga dza'a lula manda gəgdakwa vzlizla. ¹¹ Safa fitik ghədanəŋ dzafatə ta kuzunə ná, ŋa ghwalutani, ŋa rkuta vzlizlahani, ŋa luta‡ dinakwa rkatarikani. Manda tsaya dza'a luta mnda gadghəl ma slnahani ta magə tsi.

Tijwa a Lazglafta ta mndu da ghwadaka skwi wa

¹² Rfu da mndu ta ksa ŋuduf ka su'a skwi ta dzghantə, kabga tahula dzghantə, dza'a mutsay ta zewzewa hafu ya tanaf Mgham Lazglafta ta imi ta sləmənəŋ ta inda gwal ta dvuta. ¹³ Ka dzghanjdzgha skwi ta mndu, yaha da mnay kazlay: Lazglafta ta dzəgha i'i kə'a. Had ghwadaka skwi ta dzəgha Lazglafta wa, dzəgha a tsatsi guli ta mndu wa. ¹⁴ Ka dzghanjdzgha skwi ta dər wati ma

mndu ná, ghudzaku ma vghani ta barafta, ka tdamta tsi. ¹⁵ Ka zlananjla lu ta ghəŋ ta tsa ghudzaku ya katsi, ŋa zlgħaftani ta hudi, ŋa yatani ta dmaku. Tahula ndəhafta dmaku, ŋa klaktani ta mtaku guli. ¹⁶ Zwanama da, gwal ta dvu yu, ma nanə kuni ta ghəŋa ghuni. ¹⁷ Inda skwi ya ta dinuta, nda inda mbəhu ya kul had sana skwi ta ghəŋani ná, ta luwa ta saha tsi, da Lazglafta ta nzakway ka Dani ma tsuwadakhə. Had tsatsi ta mbədavafatə wa, had sana skwi ta zawataku ka grum da tsatsi wa. ¹⁸ Tsatsi ka ghəŋani ta dvutə vlamata hafu nda ma gwadani ta nzakway ka kahwathwata, kada nzakwa mu ka tanjanani mataba skwiha ya zlaganap tsi.

Ksa slna nda gwada Lazglafta snanər lu

¹⁹ Zwanama da gwal ya dvu yu, wya skwi ŋa snanja ghuni: Dina nzakwa inda mndu ka mndu ta gi slru gwada da sləmənəŋani. Ka mndu kul had gwada ta nzuŋta ta wi a wu, ka mndu ta gi 6asa ŋuduf§ a wu, ²⁰ kabga had mndu ta 6asa ŋuduf ta maga skwi ya dina ta zdəganatə Lazglafta wa. ²¹ Tsaya tama, pghinjwapgha ta inda skwiha ya ta ŋriŋjə mndu, nda inda ghwadaka skwiha. Tsu'awatsu'a nda hanatə ghəŋ ta gwada ya ŋə6am Lazglafta ma kaghuni ta lavinjə mbanafatə hafa ghuni.

²² Nzawanza ka gwal ta ksa slna nda tsa gwada ya. Yaha kuni da nzakway ka gwal ta snamtə snaysnay, da nanətə kuni ta ghəŋa ghuni. ²³ Ka lagha mndu ka snanjə gwada kul ksa slna nda tsi ná, ka guram tsa mndu ya nda mndu ya ta ngra tsata vghani ma dalagar. ²⁴ Tahula nghanjani ta tsatə vghani ka laghu tsi, ŋa gi zanaptani ta tsa nzakwa tsatani ya. ²⁵ Ama mndu ya ta faftə irani ta zlahuha Lazglafta, zlahuha ya ta vlamata fala'uwatə vgha, ka ndi'afatə vgha tdukwa tida, kul had ta zanaptə gwada tahula snanjani, ta ksay ta slna nda tsi ná, dza'a nzakway tsa mndu ya nda rfu ma inda skwihani ta magə tsi.

²⁶ Ka mnda dina yu ka mndu ta gray, tsaw sna a ta ksanaghutə ghanikani wu katsi, nana ghəŋani ta nanə tsi, bətbət tsa dinani ya. ²⁷ Wya vərda dina ya ta ngrə Lazglafta ka dina nda ghu6a kul had rutsak tida: Ngrhapta ka zwana tawakri nda wadguha ma danjwaha* tanj, nda ngrhay mndu ta ghəŋani ma ghwadaka skwiha ta ghəŋa hadik da ŋriŋjə tsi ta ghəŋani.

2

Gala mndu nda gala ná, bliŋjə zlahu ya

¹ Zwanama da, yaha kuni da gala mndu nda gala* ma nzakwa ghuni ma zlgħay

* 1:1 Ngrha ta Mata 13:55, Markus 6:3, Slna gwal ghunay 15:13, Galat 1:19. † 1:5 Ngrha ta Mahdihdi 2:3-6. ‡ 1:11

Aya 10-11: Ngrha ta Isaya 40:6-7. § 1:19 Ngrha ta Ekleziyast 7:9. * 1:27 Ngrha ta Isaya 1:17. * 2:1 Ngrha ta Ayuba 34:19.

nda nɔdɔf, ma glakwa Mgham Yesu Kristi. ² Grafta: Mbadaka mndu ka gadghal ka lami da taba guyata ghɔɔa ghuni, nda fata halagara dasu, nda sudatá lgut nda bla ta vgha. Ta lamə sana mndu guli ka pɔu nda sudatá gəɔɔanani ta vgha guli. ³ Ka lagha ghuni ka laghwɔ da nghapta ka tsa mndu nda sudatá lgut nda bla ya, ka kuni nda tsi mantsa: «Nzanza kagha ma ya vli dɔna ya,» ka kuni. Ka kuni nda tsa pɔu ya guli mantsa: «Slada slada kagha nda slada hada,» ka «nzanza hada ta hadik» a ka kuni nda tsi. ⁴ Ka si mantsa tsi, daganap a kuni ta vgha ma vgha ghuni nda tsa ra? Nza a kuni ka gwal tsa guma nda ghwadaka ndanu nda tsa guli ra?

⁵ Zwanama da gwal dɔvu yu, fawafa ta sləmɔɔ, Lazglafta a ta zabaptá gwal ka pɔu ta wa ira gwal ma ghɔɔa hadik, ɔa nzaku ka Gadghal ma zlghay nda nɔdɔf, ɔa mutsay tan ta ga mgham ya tanaf tsi ta imi ta sləmɔɔ, ta gwal ta dɔvuta ra? ⁶ Ama kaghuni, ka hertatá kuni ta gwal ka pɔu. Tsaw sna a kaghuni kazlay: Tsa gwal ka gadghal ya ta giri ɔa ghuni, ta tsaha kaghuni da vla guma ka a katak ra? ⁷ Hahɔɔn a tsa gwal ta mbərsu'a tsa nɔɔma hgu mutsaf kuni ya guli ra?

⁸ Ka snasna kuni ta zlaha Lazglafta, manda ya nda vinda kazlay: Dɔvudva ta mnda sala manda va ghɔɔa gha† ka'a ya ná, magamaga kuni ta skwi dɔna. ⁹ Ama ka ta gala mndu kuni katsi ná, nda nza ka mnda ɔlanaptá zlahu ta kaghuni, kabga sna a kuni ta ɔani wa. ¹⁰ Dəɔ wati ma mndu ta snatá inda zlahu, ka ɔlanaptá tsi ta ya turtuk ná, ɔlanapɔla ta indani demdem nda tsa. ¹¹ Va tsa mndu ta mnay kazlay: Yaha ka da hliri ka'a ya ná, va tsatsi guli ta mnay kazlay: Yaha ka da dzatá mndu† ka'a. Ala, tsa lagha gha ka kwal kul hlatiri, ka laghwa ka dzatá mndu katsi ná, nda nza ka mnda ɔlanaptá zlahu. ¹² Tsaya kəl yu ka mnay ɔa ghuni kazlay: Gwadawagwada ta gwada, ka ndana kuni ta ndanu, manda vɔɔda mnduha dza'a tsanaghata lu ta guma ta hɔɔn nda ma zlahu ya ta vlamatá fala'uwata vgha ka'a ya. ¹³ Badu fitika tsa guma ná, had Lazglafta dza'a tawa hidahida ta mndu ya kul had ta tawa hidahida ta sanlaha wa. Ama tawa hidahida ta ga mgham ta ghɔɔa guma.

Zlghay nda nɔdɔf kul had slnani ná, nda mta

¹⁴ Zwanama da, nu katanaf mnay mndu kazlay: Mamu yu nda zlghay nda nɔdɔf ka'a, ka had tsi ta maga slnani na? Dza'a mbanafimba tsa zlghay nda nɔdɔfani ya nda

tsa ra? ¹⁵ Ka waya ka skwi, mamu sana zwanama, ka sana mukuma a tsi, ka fərdi'u, had sana skwi ɔa zanɔa tan inda fitik guli wu katsi. ¹⁶ Ka sani mataba ghuni nda hɔɔn mantsa: «Lawala nda vghata dzaku, ka vlaghunavla Lazglafta ta skwi ɔa bukwa ghuni, nda skwi ɔa zay ghuni,» ka'a, mataba tsa, ta vlan a kaghuni ta skwi ɔa katantá hɔɔn ya kay wu, nu kataf tsaya na? ¹⁷ Manda va tsaya nzakwa zlghay nda nɔdɔf guli. Ka had slnani ta maravata wu katsi, nda mta ma vghani.

Had zlghay nda nɔdɔf, ka had slnani wa

¹⁸ Ama ka waya ka skwi dza'a mnay sana mndu kazlay: Zlghay nda nɔdɔf ɔa kagha ta ɔanata, maga slna ɔa i'i ka'a. Ala, «mariha mara kagha ta zlghay nda nɔdɔf kul had slnani, ta maraghatá i'i ta zlghay nda nɔdɔf nda ma slnaha da.» ¹⁹ Zlg hafzlg ha kagha kazlay: Turtuktuk Lazglafta ka'a, mantsa nzakwani, ta ɔa gha tsa. Ama dɔna ka snanɔa kagha guli kazlay: Zlg hafzlg ha ghwadaka sulkumha guli manda va tsaya ka'a, ta ghudzaku hɔɔn da zlanɔ. ²⁰ Rghargha vghana. Ta kumay ka kulam gita ta mnaghanta kazlay: Zlg hay nda nɔdɔf kul had slnani ná, had hayhayani wu ka'a ra? ²¹ Ma fitika vlata dzidza mu Abraham ta zwanani Izak ta gwir* ná, ka mndu tdúkwa a hga lu nda ma tsa slnani ya ra? ²² Hada ná, nda nga ka ká zlg hay nda nɔdɔfani ta dza'a kawadaga nda slnani. Slna ta hɔanaghatá ghɔɔa zlg hay nda nɔdɔf. ²³ Mantsa ya dzatá ghɔɔa skwi ya vindam lu ma defteri kazlay: Zlg hafzlg ha Abraham ta Lazglafta, kəl Lazglafta ka klafta ka mndu tdúkwa†. Tsaya kəl lu ka hga Abraham ka gra† Lazglafta ka'a. ²⁴ Nda nga kuni tama ká mndu nzakway ka mndu tdúkwa ta wa ira Lazglafta nda ma slnaha, nda ma zlg hay nda nɔdɔf kwenkwen yeya a wa.

²⁵ Manda va tsaya‡ nzakwa sana marakw ta hliri, Rahab hgani. Ka marakw tdúkwa ta wa ira Lazglafta nda ma slnaha, ma tsu'afani ta gwal vitsa tsa luwa ya, ka kataftá tsi ta hɔɔn, ka kdikiɔtá hɔɔn nda ta sana tvi*. ²⁶ Tsaya tama, ka had hafu ma slu'uvgha ná, nda mta nzakwani, manda va tsaya zlg hay nda nɔdɔf guli, ka had slnani wu ná, nda mta nzakwani guli.

3

Ghwadaka skwi ghanik

¹ Zwanama da, yaha kuni da pghamtá vgha ɔəska' ɔa nzaku ka gwal tagha skwi,

† 2:8 Ngha ta Zlahu 19:18. † 2:11 Ngha ta Sabi 20:14, nda Vrafta ta Zlahu 5:18, Sabi 20:13, nda Vrafta ta Zlahu 5:17.

§ 2:19 Ngha ta 1 Timute. 4:1 nda Mata 8:29, Markus 1:24, 5:7, Lukwa 4:34. * 2:21 Ngha ta Zlrafta 22:9. † 2:23

Ngha ta Zlrafta 15:6 † 2:23 Ngha ta Zlrafta 15:6, Isaya 41:8, 2 Krunik 20:7. § 2:25 Ngha ta Yusuwa 2:1-21 * 2:25

Ngha ta Yusuwa 2:1-21.

kabga mal ta ghəŋa amu dza'a tsanaghata lu ta guma katakata. ² Ina amu ná, dagala krughuvi kavghakavgha ta gə mu. Ka had mndu ta guvtá krughuvi ma gwada wu ná, nərma mndu tsaya ta laviŋta nghaftá vghani demdem. ³ Ka fanamfa mu ta tshwal ma wi ta plisha ŋa snamata taŋ ta gwada mu katsi ná, laviŋlava mu ta kla inda vghani demdem dər ndiga tsi. ⁴ Nghawangha guli 6a ta kwambalu dagala. Mghama falak yeya ta tinjway. Nda zwanja suwak kwitikw ta kla mndu ta sway da inda vli ta kumə tsi. ⁵ Manda va tsaya guli ná, sana skwi ki'a katakata na ghanik, mataba fawayha ta mndu. Nduk nda tsa ná, ta għər6aku nda skwiha dagala dagala.

Nghawangha guli ta vu ndez kwitikw, laviŋlava ta driŋtá mghama zivak nekwnekw. ⁶ Ghanik guli ná, manda vu nzakwani. Ma tsa ghanik ta nzakway ma amu ya, nzamta inda ghwadaka skwi. Mataba fawayha mu nzamta ghanik, ka pgha 6ədzaku ta vgha demdem. Ta ghanika mu nzafta duda vu, mbadaka ghanik tama ka pgha vu ta nzakwa mu daga yagatá amu ha ka mta ta amu. ⁷ Nda mndərga skwiha: Dər nimitak tsi, dər zarak tsi, dər nahadik tsi, dər klipit tsi, mndu ta zlahafta. ⁸ Ama ghanik ná, had mndu ta laviŋtá zlahafta wa. Sana ghwadaka skwi ya kul laviŋtá lu ta zlahafta. Dagala gruma ta dza mndu mida. ⁹ Nda tsi ta zlazlva mu ta Mghama mu ta nzakway ka Da mu, nda tsi guli ta ksi'a amu ta mnduha magaf lu ta gara vgha* nda Lazglafta. ¹⁰ Ma va tsa wubisim ya ta sl'i'agapta tfawi nda ksi'i tani. Zwanama dá, ra a ka nzakwani mantsa wa. ¹¹ Ta mbəzagapmbəza imi zda nda imi daháha ma va tsa dzubəy turtuk ya ra? ¹² Zwanama dá, Had fwa ghuraf dza'a walanjá yafta yakwa Zaytuŋ wa. Had fwa inabi dza'a walanjá yaftá yakwa ghuraf guli wa. Manda va tsaya guli ná, had imi zda ta sabi ma imi nəmnnəma guli wa.

Da Lazglafta ta mutsaf lu ta difil

¹³ Wati ma mndu ya nda difil ma ghəŋani nda sna ta skwi na? Ka mara tsi ta slnahani nda ma nzaku dina, nda hanata ghəŋa ya ta mutsu lu ma difil. ¹⁴ Ama ka ndughundughwa ŋudufa ghuni nda draku, nda ya nda dva ghəŋ kati, ma ghər6ə kuni ta ghər6aku ka bətbət, ma tsakalana kuni ta wi ta kahwathwata. ¹⁵ Mndərga tsa difil ya ná, ta saha ta luwa a wa. Ŋa ghəŋa hadik tsaya, ŋa sluvvgha ya, ŋa halaway ya guli. ¹⁶ Ma vli ta gə draku nda dvtu ghəŋ ta mgham ná, mamu hwazlabaku nda inda mndərga ghwadaka slnaha tani. ¹⁷ Taŋtaŋ karaku, difil ya ta saha ta luwa

ná, nda ghu6a. Tahula tsa, ta klakla ta zdaku nzaku, le6tekwa, ta dzra ghəŋ, dagala hidahida da tsi, slna dinadina ta sabi da tsi, had ta gala mndu wu, had madgwirmadgwir da tsi wa. ¹⁸ Gwal ta dva zdaku ná, zdaku ŋa taŋ ta sləgay, yakwani ya ta mutsu həŋ ná, tsaya nzaku tdukwa.

4

Ghwadaka ndanu ta klatá zlərdə wi

¹ Nu ta klaktá lmu nda zlərdəwi mataba ghuni na? Vəl hara'uwa skwiha kavghakavgha, ta za vgha ma vgha ghuni ya. ² Ta hara'uway kuni ta skwi, sew mutsaf a kuni wu, ka psə kuni ta mndu. Ta mamay kuni ta skwi, trid mutsaf a kuni wu, ka zlərdə kuni ta wi, ka lmə kuni ta lmu. Had kuni ta mutsafá skwi ta kumə kuni wu, kabga dawa a kuni da Lazglafta wa. ³ Ta daway kuni mndani, had kuni ta mutsafu wu, kabga nda tvani a ta dawa kuni wu, ŋa maga skwi ta zdəgaghunata ta dawa kuni. ⁴ Fkərwaha na! Sna a kuni kazlay: 'Dvutá ghəŋa hadik ná, ga ghuma nda Lazglafta ya kə'a ra? Mndu ya ta kuma ksa gra nda ghəŋa hadik ná, ta kumay ta nzakway ka ghuma Lazglafta. ⁵ Ta grə kuni ná, ka bətbət skwi mna defteri ta mnay kazlay: 'Dvudva Lazglafta katakata ta tsa sulkum fam tsi ma amu ya kə'a ya ra? ⁶ Ta vlay katak ta zdakatahudi ya ta fərtuta kəl defteri ka mnay kazlay: 'Ta pgha ghəŋ Lazglafta nda gwal ta gla ghəŋ, ama ta vlay ta zdakatahudani* ŋa gwal ta hanaganat† ghəŋa taŋ kə'a ya. ⁷ Hanaganawahana ta ghəŋa ghuni ŋa Lazglafta, ka pgha kuni ta ghəŋ nda halaway ŋa hwayaghutani di'ŋ nda kaghuni. ⁸ Gavanavawagava ta Lazglafta, dza'a gavaghunavagava‡ tsatsi guli. Mbaziŋwa dzva ghuni, kaghuni gwal ta nzakway ka gwal dmaku. Ghu6inwa ŋudufa ghuni, kaghuni gwal nda ghwadaka ndanu. ⁹ Tapafwatapa ma vgha ghuni ta tulekatá kaghuni. Tawawatawa ta taw, mbəzawambəza ta ima taw. Ka nuna ghu6asu ta ghu6asu kuni ka taw. Ka nuna rfu ta rfu kuni, ka 6asa ŋuduf. ¹⁰ Hanaganawa ghəŋa ghuni ta kəma Mgham, dza'a kapaghunaf kapa.

Ma tsə kuni ta guma ta sanlaha

¹¹ Ma vazu kuni ta rutsak ta sani nda sani. Mndu ya ta vza rutsak ta zwanama, ka ta tsanaghatá guma a tsi ná, ta vza rutsak tsa mndu ya ta zlahu. Ta tsanaghatá guma guli ta zlahu nda tsa. Ala, ka ta tsanaghatá ka ta guma ta zlahu katsi ná, nza a kagha ka mnda sna zlahu nda tsa wa, ama mnda

* 3:9 Ngha ta Zlrafta 1:26-27. * 4:6 Ngha ta Mahdihdi 3:34. † 4:6 Ngha ta mahdihdi 3:34 mna lu ma gwada Grek ghalya. ‡ 4:8 Gray nda Zakari 1:3, Malatsi 3:7.

tsa guma kagha nda tsa. ¹² Lazglafta turtukwani ta vlatá zlahu, tsatsi guli ta tsa guma. Tsatsi ta lavinjá mbanaftha, tsatsi guli ta lavinjá zadánata. Ama wa kagha tama, ta tsanaghatá guma ta zwanjama gha?

Na ghuni a mahtsim wa

¹³ Ndanana tama, fawafa ta sləmən, kaghuni gwal ta mnay kazlay: Gita ka mahtsim a tsi dza'a dza'a mu da luwa manda ya, ŋa zata mu ta vaku, ŋa tsakalay mi ta tsakala, ŋa mutsakta mu ta tsemi kə'a ya. ¹⁴ Tsaw sna a kaghuni ta skwi dza'a magaku mahtsim^s wa. Sna a kuni ta nzakwa hafa ghuni guli wa. Manda nzakwa kusay ta zlagapta sel, bəts nzdani ŋa gi zwađutani ya nzakwa ghuni. ¹⁵ Skwi má da mnə kuni katək ná, «ka ta đvafđva Lazglafta ta kladamapta nda hafu katsi ná, dza'a magay ŋni ta skwi manda ya, nda skwi manda ya,» ka kuni má dza'azlay. ¹⁶ Ama ndanana ná, ta ghərəaku kuni ma ndana ghuni, ka gla ghən. Ghwadaka skwi na mndərga tsa gəla ghən ya. ¹⁷ Mantsa tama, mndu ya nda sna ta maga skwi đina má ŋa magayni, ka kwalaghutá tsi ta magay ná, gaga ta dmaku.

5

¹ Ndana tama, fawafa ta sləmən kaghuni gwal gadghəl. Tawawa tawa ta taw, ka waha kuni ta wahu, ta ghəŋa ghuya đanjwa ya dza'a đadəgaghunaghata. ² Rwurwa skwa gadghəla ghuni ghunzəđək, zuza zahar ta lgutha ghuni. ³ Hpađuhpada hzay* ta dasuha ghuni nda tsemi ghuni. Tsa hzayha tan ya dza'a mna gwada ta kaghuni, ŋa dughwaduta tan ta vgha ghuni, manda ya ta dghwadu vu ta skwi. Ta sagha kdakwa ghəŋa hadik ya ná, ta tskanata kaghuni ta skwa gadghəl. ⁴ Wya plana a kuni ta nisəla gwal ta ksaghunatá slna ma vwah† wa. Nranafŋra kuni ta ŋudufa tan. Ta wahu hən. Ka snanaghatá tsa waha tan ya ta Lazglafta Mgham ya ta mbruta. ⁵ Zuza kuni ta mghama ghuni ma ghəŋa hadik, magamaga kuni ta skwiha ya kumanj maya ghuni. Nu'af nu'a kuni ta vgha ghuni, ka kzla fitika hnay. ⁶ Tsanagha tsa kuni ta guma ta gwal kul had' dmakwa tan, pslapsla kuni ta tđukwa mnduha kul pghanjta ghən nda kaghuni.

Ksatá ŋuduf, wya Mgham Yesu ta saha

⁷ Mantsa tama zwanama da, nzawanza nda ksa ŋuduf ha ka sagha fitika sagha Mgham. Nghawangha ba ta mnda hva, ya kə'a ta nzata ka kzla ŋərma skwi ya ta sabi

ma hadik. Nda ksa ŋuduf ta nzata tsi ka kzlay ha ka mutsaftani ta tanja ima sləgu nda kwanaha ima fwak†. ⁸ Kaghuni guli ná, nzawanza nda ksatá ŋuduf ka mbra kuni ta vgha, kabga ndusa fitika saha Mgham.

⁹ Zwanama da, ma ŋadə kuni ta ghən ta ghəŋa sani nda sani kada kwala lu tsaghu-naghatá guma. Ya wya mnda tsa guma ta wa tgha. ¹⁰ Zwanama da, klawakla ta sada satá duni nda ksa ŋudufa la anabi, gwal si ta mna gwada nda hga Mgham. ¹¹ Nda tfawi ta ghəŋa ghuni ka anji ta mnay nda gwal ta ghuya đanjwa nda ksa ŋuduf. Sniŋsna kuni ta mna gwada ta ksatá ŋudufa Ayuba, nda ngha kuni ta kdavakta skwi ya vlanj Mgham Lazglafta. Lazglafta ná, dagala tawa hidahida nda zđaku^s da tsi.

¹² Zwanama da, sana skwi guli ná, ma wadu kuni ta wadu, đər nda luwa, đər nda hadik, đər nda wati ma skwa wadu tsi. Ama ka «anji» tsi, ka nza tsi ka anji. Ka «mantsa a tsi wu,» ka nza tsi ka mantsa a wu, kada kwala kuni đədamta ma guma Lazglafta*.

Ndəba dzvu ta ghəŋa đanjwa

¹³ Mamu sana mndu mataba ghuni ta sa duni ra? Ka ndəba tsi ta dzvu da Lazglafta. Mamu sana mndu mataba ghuni ta rfu ra? Ka fa tsi ta laha. ¹⁴ Mamu sana mndu mataba ghuni kul dughwanaku ra? Ka hga tsi ta gwal ta ngha Igliz. Ka maga hən ta du'a da Lazglafta ta ghənani, nda pghanaghatá rđi nda hga Mgham†. ¹⁵ Ka nda ŋuduf turtuk magata lu ta tsa du'a ya katsi ná, dza'a mbanafmba ta tsa mndu kul dughwanaku ya. Dza'a mbanafmba Mgham ma tsa đanjwani ya. Ka si mamu dmakuha maga tsi, dza'a plinispla Lazglafta. ¹⁶ Mantsa ya tama, mnvuswa dmakwa ghuni mataba ghuni, ka maga kuni ta du'a da Lazglafta ta ghəŋa sani nda sani, kada mbaghunaftha Lazglafta ma inda đanjwaha ghuni. Maga du'a mndu tđukwa ná, ta ksay ta slna nda mbraku kahwathwata. ¹⁷ Iliya ná, mndu ya manda va amu. Ka ndi'ata tsi ka maga du'a da Lazglafta, ŋa kwala imi kul sagha. Ka kwalaghutá imi ta sagha ta ghəŋa hadik ka vaku hkən nda tili mku'. ¹⁸ Tahula tsa guli, ka magəglata tsi ta du'a da Lazglafta, ka zliginjta luwa ta imi, ka zlrəglafatá skwiha ta đayaku† ta hadik.

Vranakwa gwal ta zwađuta ma kahwathwata

¹⁹ Zwanama da, ka mamu sani mataba ghuni ta di'ijaghuta nda kahwathwata Lazglafta, ka vranaktá sani ma mndu katsi,

§ 4:14 Aya 13-14: Ngha ta Mahdihdi 27:1. * 5:3 Aya 2-3: Ngha ta Mata 6:19. † 5:4 Gray nda Zlahu 19:13, Vrafta ta Zlahu 24:14-15. ‡ 5:7 Vrafta ta Zlahu 11:14, Yuwel 2:23. § 5:11 Ngha ta Ayuba 1:20-22, 2:10, 42:10-17. Nda Zabura 103:8. * 5:12 Ngha ta Mata 5:34-37. † 5:14 Ngha ta Markus 6:13. ‡ 5:18 Aya 17-18: Ngha ta 1 Mghamha 17:1, 18:1, 18:42-45.

²⁰ Dina ka snarɗani kazlay: Mndu ya ta vranaktá mnda dmaku ma tvi ya si zwaɗu tsi ná, mbanafmba ta hafa tsa mnda dmaku ya ma mtaku. Ma tsa slna maga tsi ya guli ná, dza'a plinjla Lazglafta ta ndəghata dmakuha§.

---

§ 5:20 Ngha ta Mahdihi 10:12, 1 Piyer 4:8.

Tanjanja tsghatá lwa 1 Piyer

Gazgu

¹ I'i Piyer ghunatá mnda Yesu Kristi ta vinda na delewer na ŋa zabatá mnduha Lazglafta ta wutsatá vgha ta nzaku ka matbay ta hadika Punj nda Galat, nda Kapadus, nda Asiya, nda ya ta hadika Bitani*.² Lazglafta ta nzakway ka Da ta zabaptá kaghuni manda va ya ghada tsi ta payafta. Ka faghutá tsi ta kaghuni ka ŋani nda ma Sulkumani nda ghuḅa, ŋa nzakwa ghuni ka gwal ta snanatá gwada Yesu Kristi, ŋa wutsikaghunaftá usani ka ghuḅighunista nda tsi. Ka vlaghunavla Lazglafta ta zdakatahudani nda zdakwani tani katakata.

Faftá ghəŋ ta mbaku

³ Zləzlvama Lazglafta ta nzakway ka Dani ma Mghama mu Yesu Kristi. Ma glakwa Zdakwani, ka yaḡlatá tsi ta amu ka vlamata hafu ka lfid ma sli'aganaptani ta Yesu Kristi mataba gwal nda rwa. ⁴ Mantsaya tama, mamu mu nda fata ghəŋ ta nzaku nda hafu ka lfid, ⁴ ka kzla skwi ya kul badzavata, kul kə rdak, kul kdavakta, fana Lazglafta ta zwanani ta luwa. ⁵ Kaghuni, ka zlg hafzlgħa kuni katsi, ta ngha kaghuni Lazglafta nda mbrakwani ŋa mbaghunafta. Tsa mbaku ya ná, ma kdavakta fitik dza'a snanja kuni.

⁶ Tsaya tama kəl kuni ka nzata nda rfu. Anj mndani, ndanana nda ŋra ŋudufa ghuni ŋa fitik kwitkw da skwiha kavghakavgha ta dzəghaghunata. ⁷ Tsa skwiha ta dzəgha kaghuni ya ná, nda nza ŋa maranjá nzakwa zlgħay nda ŋudufa ghuni. Ta badzaku na dasu mndani, ama ta famfa lu ma vu ŋa nghay ka vərđani tsi, ka ki tsi. Mantsaya nzakwani guli nda zlgħay nda ŋudufa ghuni ta malapta ka dasu ya. Mantsaya tama, ŋa klaghunaktá tsa zlgħay nda ŋudufa ghuni ya ta zləzlvu, nda glaku, nda sgit, badu tsa fitik dza'a zlagapta Yesu Kristi ya. ⁸ Anj mndani, ta ngha† a kuni ta Yesu nda ira ghuni wa, ama dvuḍva kuni, zlgħafzlgħa kuni guli dər ta ngha a kuni. Tsaya ta kəl kuni ka rfu katakata kul mnavata nda wi, ⁹ kabga mutsafta ghuni ta mbaku ta nzakway ka klatá ghəŋa zlgħay nda ŋudufa ghuni ya.

¹⁰ Ghalya, zbanzba la anabi dīna ta tvi ya ká Lazglafta dza'a mbanaftá mnduha, ka mnutá hən ta gwada ta ghəŋa tsa zdakatahudí payaghunaf Lazglafta ya. ¹¹ Ka mnə Sulkuma Kristi, ta nzakway ma ŋudufa tanj ta gwada ta ghuya danjwa ya dza'a ghuyta

Kristi, ma kdaku tsi mutsa glaku. Ka ŋavatá tsa anabiha ya ka psa snanjta, ka yawu dza'a magakwa tsa skwi ya, nda ya ka kinawu kə'a dza'a magaku ya‡. ¹² Ka snanamtá Lazglafta ta tsa la anabi ya kazlay: Ka ŋa tanj a tsa gwada ya wu, ka ŋaghuni nzakwani kə'a. Ndanana, mnaghunamna gwal ta mna Lfida Gwada ta tsa skwiha ya. Nda mbrakwa Sulkum nda ghuḅa ghunagata Lazglafta snaghunamtá hən ta tsa gwada ya. Tsa gwada ya guli ná, kumanjkuma duhwalha Lazglafta ta snanjta.

Nzaku ya ta ranjá gwal zlgħay nda ŋuduf

¹³ Tsaya tama, payavawapaya ŋa ksa slna, nzawanza nda fata ghəŋ hzleja. Fafwa fa ta ndana ghuni ta zdakatahudí ya dza'a vlaghunata lu badu zlagapta Yesu Kristi. ¹⁴ Ya nda nza kuni ka zwana Lazglafta ta snanatá gwadani ya, ma zlananj kuni ta vgha ghuni ta ghwadaka skwiha, ya si ta zdəghaghunata ghalya ma nzakwa ghuni ta kul snanjá Lfida Gwada. ¹⁵ Tsa Lazglafta ta hgaftá kaghuni ya, nda ghuḅa tsatsi. Nzawanza kaghuni guli nda ghuḅa manda va tsatsi. ¹⁶ Ka lu vindafata ma deftera Lazglafta na: «Nzawanza nda ghuḅa, kabga nda ghuḅa§ i'i,» ka'a.

¹⁷ Ka ta hgaŋ kuni ma du'a ghuni ka «Da» ta Lazglafta, ya ta tsa guma ta ghəŋa inda mndu taḡta slnani maga tsi kul gala mndu nda gala ya, nzawanza nda zləŋay ma na nzakwa ghuni tata na ghəŋa hadik na. ¹⁸ Nda sna kuni kazlay, varagap ma nzaku ka rgha, zlgħunanj dzidza ghuni lu ta kaghuni kə'a. Nda dasu nda ya nda dzindar ta badzaku ya a varata lu ta kaghuni wu, ¹⁹ ama nda usa Kristi* ta bluta varata lu ta kaghuni. Manda zwanja tuwak kul had maslivinza, kul had rdak tida ya, na tsa Kristi ya. ²⁰ Lazglafta ta thanafta mantsaya daga ma kdaku lu zlaganaptá ghəŋa hadik, ka marigintá tsi ma na kdavakta fitik na, ŋa kata kaghuni. ²¹ Nda ma tsatsi zlgħafta kuni ta Lazglafta ya ta sli'aganapta ma mtaku mataba gwal nda rwa, ka vlanjá glaku. Tsaya kəl kuni ka zlgħafta, ka faftá ghəŋa ghuni ta Lazglafta.

²² Nda nza kuni ka gwal nda ghuḅa, ma snanata ghuni ta gwada Lazglafta, ŋa dvtu ghuni ta zwanama ghuni nda ŋudufa ghuni. Gdawagda tama ta dvtuvustá vgha ghuni kahwathwata nda ŋuduf turtuk. ²³ Mantsa ya tama ná, nda sna kuni kazlay: Nda ya yakwa mahisa ghuni nda mbrakwa gwada Lazglafta ya ta vla hafu ta nzaku ŋa kdəkedzen kə'a. Lazglafta ya kul had ta mtavata ta vlaghunatá tsa hafu ya, ya ta

* 1:1 Gray nda Yakubu 1:1. † 1:8 Gray nda Yuhwana 20:29. ‡ 1:11 Ngha ta Zabura 22, Isaya 53, Lukwa 24:25-26.

§ 1:16 Livitit 19:2. * 1:19 Ngha ta Kwalasuha 1:20.

mtaku a wa. ²⁴ Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na:

«Inda mnda sɛla ná, manda kuzurj nzakwani.

Sgitani guli ná, manda vzlizla kuzurj nzakwani guli.

²⁵ Ama gwada Lazglafta ná, ɲa kdekedzenj† nzakwani,» ka'a.

Tsa gwada ya ná, tsaya Lfida Gwada ya mnaghuna lu.

2

¹ Hliɲwahla ta inda ghwadaka skwiha ma ɲudufa ghuni, ma kuslember kuni ta kuslemberaku, ma pghə kuni ta wirak his ma vu, ma hara'u kuni ta hara'uwaku, ma tsanava kuni ta skwi ta mndu guli. ² Manda zwanja vzi'uwa ta mama u'a da mani ya, mantsaya ka kaghuni guli mama vərda gwada Lazglafta ɲa glay ghuni ta glaku nda tsi, ɲa mutsay ghuni ta mbaku ɲa dekdek. ³ «Lawa ta kəma ta kəma, kabga tapanatapa kuni ta zdakwa* Mgham Yesu Kristi.»

⁴ Gavanavawagava ta Mgham Yesu Kristi. Tsatsi tsa pala ta vla hafu wuɲidinj mnduha ya. Tsatsi zbap Lazglafta ta hemanata inda skwi ta wa irani. ⁵ Kaghuni guli, nzawanza ka pala nda hafu mida, ya ta kəl lu ka ba həga mndərga ɲa Sulkum, ɲa nzakwa ghuni ka guyata ghəɲa gwal nda ghuɓa ta vla skwi manda ya ta kumə Sulkum. Tsaya skwi ta zdəganatá Lazglafta nda ma Yesu Kristi. ⁶ Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na:

«Wana zbapzba yu ta vərda palaka tughwa ba həga,

ka fata ma luwa Siyuna. Mndu ya ta fafta ghəɲani tida ná,

had sana skwi dza'a pghanaghatá hula dekdek wu,» ka'a.

⁷ Ka ɲa kaghuni gwal ta zlghafta ya ná, dagala sgitani, ama mantsaya a da gwal kul zlghafta ya. Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na:

«Va tsa pala wuɲidinj gwal ba həga ya, ta nuta ka vərɲaka pala tughwa həga.»

⁸ Ka lu vindafta guli na:

«Tsa pala ya ná, ta dza mndu ka tuthun.

Tsa pala ya ta zlanbaptá† mnduha,» ka'a. Ta dzay ta həɲj ka tuthun, kabga kwalaghuta tanj ta snanatá gwada Lazglafta. Manda tsaya thanafta Lazglafta ta həɲj daga manda ghalya.

⁹ Ama kaghuni ya, nda nza kaghuni ka mndəra mndu zabap Lazglafta, ka guyata ghəɲa gwal ta vla skwi ɲa Lazglafta, ka gwal faghu Lazglafta ka ɲani. Tsatsi ta hagaftá kaghuni ka hlagaghunapta ma grusl, ka

pghaghunamta ma tsuwadək ta ndərmim lu nda ndərmima, ɲa mna skwi maga tsi ta malaghutá mbraku‡. ¹⁰ Ghalya ná, si nza a kuni ka mnduha Lazglafta wu, ama ndanana, nda nza kuni ka ɲani. Ghalya mutsaf a kuni ta tawa hidahida Lazglafta wu, ama ndanana, mutsafmutsa§ kuni.

Nzawanza ta nzaku ka mnduha Lazglafta

¹¹ Zwanama da gwal ta dvu yu nda ɲudufa da, dɪna ka snajtá ghuni kazlay, manda matbay nzakwa ghuni, gɲavata a kuni ma na ghəɲa hadik na wu kə'a. Tsaya ta kəl yu ka vla mbraku ɲa ghuni, ka wara kuni ta skwi ya ta hara'uwa kaghuni. Ya hafa ghuni ta zbə tsa skwiha ya. ¹² Dɪna ka kuni nzaku mataba gwal kul snajtá Lazglafta. ɲa nzakwani dər má ta vaza rutsak həɲj ta kaghuni, ɲa nghay tanj ta ɲərma slna ya ta magə kuni, ɲa zləzlvay tanj ta Lazglafta badu dza'a sagha tsi da guyaku nda həɲj.

¹³ Ma tsa nzakwa ghuni ka ɲa Yesu Kristi ya, hanaganawahana ta ghəɲa ghuni mista inda gwal ta ga mgham ta ghəɲa mnduha. Haniɲwa ghəɲj mista mgham dagala, ta ga mgham ta ghəɲa inda skwi.

¹⁴ Haniɲwa ghəɲa ghuni mista ɲumna ya fa lu ɲa tsanaghatá guma ta gwal ta maga ghwadaka skwi, nda ya ɲa ghuba gwal maga skwi dɪna*.

¹⁵ Kumanjuma Lazglafta ta magay ghuni ta skwi dɪna, ɲa hanafá wi ta gwal kul snajtá skwi, ta gutá rgha tanj. ¹⁶ Nzawanza ka gwal fala'u vgha tanj. Nziya nza tsi ná, ma nza tsa fala'uwata vgha ghuni ya, ka skwi ɲa bukwanatá ghwadaka skwi. Ama nzawanza ta nzaku ya ta maranjá nzakwa ghuni ka gwal ta ksanatá slna ta Lazglafta. ¹⁷ Vlawavla ta glaku ɲa inda mndu, dvuwadva ta zwanama ghuni ma zlghay nda ɲuduf, zləɲawazləɲa ta Lazglafta, vlawavla ta glaku ɲa Mgham dagala.

Klawa sada Kristi

¹⁸ Kaghuni la kwalva, hanaganawa ghəɲa ghuni mista danahəga ghuni, ka zləɲa kuni ta həɲj kahwathwata. Mista gwal zɲa ghəɲa tanj nda gwal leɲtekwə yeya a wu, ama nduk nda ya mista gwal təɲtəɲa nzakwa tanj tani. ¹⁹ Ka lagha mndu ka su'a ghuya danja, ta ghəɲa kumayni ta nzaku manda ya ta zdəganatá Lazglafta, dər má si ra a ghuyayni ta tsa danja ya wu katsi ná, skwi dɪna ya. ²⁰ Ka lagha ghuni ka gatá gwada, ka ghuyə lu ta danja ɲa ghuni ta ghəɲani, ka su'afá kuni katsi, mamu mndu dza'a ghuba kaghuni ra? Ama ka lagha ghuni ka magatá skwi dɪna, ka ghuyə lu ta danja

† 1:25 Aya 24-25: Isaya 40:6-8, mnaɲ lu manda ya nda Grek ɲa ghalya. * 2:3 Ngha ta Zabura 34:9. † 2:8 Aya 6:

Ngha ta Isaya 28:16. Aya 7: Ngha ta Zabura 118:22. Aya 8: Ngha ta Isaya 8:14. † 2:9 Ngha ta Sabi 19:5-6, Isaya 43:20,

Sabi 19:5, Vrafta ta Zlahu 4:20, 7:6, Isaya 43:21, 9:1. § 2:10 Huseya 1:6, 9, 2:1, 23, 25. * 2:14 Aya 13-14: Ngha ta

Ruma 13:1-7.

ña ghuni ta ghəjani, ka su'aftá kuni katsi, skwi dina tsaya da Lazglafta. ²¹ Ka ña tsaya hgafta lu ta kaghuni, kabga ghuyghuya Yesu Kristi ta ñaŋwa guli ta ghəja kaghuni. Tvi ya taghunap tsi ña ksay ghuni guli ta selani. ²² Tsatsi ná, walaŋ a ta gatá dmaku wu, had' sana tsakalawi ta sabi ma wani† wa. ²³ Ma fitika razay mnduha, vranam a ta həj nda razu wa. Ma fitika ghuyay lu ta ñaŋwa ñani, tha a kazlay: Nya', kabgawu na kə'a wa. Ka zlanarjta tsi ta ghəjani ta Lazglafta ya ta tsa guma nda tvani ya. ²⁴ Tsatsi ka ghəjani ta klaftá dmakwa mu ta vghani ma zləjta lu ta udza zləjay. Ña nzakwa mu ka gwal nda rwa tvə dmaku, ña nzay mu ta nzakwa tdukwa. Nda ma tsa balanata ya mbaghunafta lu. ²⁵ Ghalya si nda nza kuni manda tuwakha nda zadá†, ama ndanana tama, vrakvra kuni da mnda ngha tuwak ta nghapta ka hafa ghuni guli.

3

Nzakwa i marakw nda zə'al

¹ Kaghuni guli mi'aha, haniŋwahana ta ghəj mista zə'alha* ghuni. Ka ta magay kuni mantsa, dər má sna a sanlaha ta gwada wu, ña nghay tarj ta ñərma nzakwa mi'a tarj, ña mbədanafta tarj ta nzakwa tarj, dər má pslaf a kuni ta wi. ² Dza'a nghanŋgha həj ta ñərmeta nzakwa ghuni, nda ya ká kuni ta sna gwada da həj. ³ Yaha rka ghuni da nzakway ka skwa nghay wa iri, manda: Datá ghəj ya nda bla, nda ya nda mizidikwa dasu, nda ya nda lgut nda bla nda bla† dzvani. ⁴ Ka nza rkatarka ghuni ka skwi nda difa ma ñudufa ghuni, ka nzakwa tsi ka rka ya kul had ta badzavata, manda: Nzaku lebetekwa, tšekwa. Tsahaya skwi dagala sgitani da Lazglafta. ⁵ Ghalya, mantsaya si ta rka mi'aha ta fafta ghəj ta Lazglafta ta rka, ma haniŋta tarj ta ghəja tarj mista zə'alha tarj. ⁶ Mantsaya si ta maga Sara, ta sna gwada da Abraham. «Mghama dá†!» ka'a si ta hgay guli. Kaghuni guli ná, kwaghani kuni, ka ta magay kuni ta skwi dina, ka ksu a zləj ta kaghuni.

⁷ Kaghuni zə'alha guli, dina ka kuni nzaku nda mi'a ghuni, ka famta kuni ta difil ma ghəj, ya gwal nda hta mbrakwa tarj hahəj. Ka vla kuni ta sgit§ ña tarj, kabga tsa hafu ya ta vlə Lazglafta ka zdakatahudani ya ná, nda hahəj tani, nda kaghuni tani mida. Ka mantsaya ka kuni magay na: Ta snay Lazglafta ta du'a ghuni.

Ghuya ñaŋwa ta ghəja maga skwi dina

⁸ Ña kdinŋa ná, guyawa guya ta ndana ghuni kaskwa turtuk, tawavuswa hidahida, dvuvuswa vgha ghuni ka zwanama nda kwaghama, magawa zdaku nzawanza nda hanatá ghəj. ⁹ Ka magamaga mndu ta ghwadaka skwi, ma vranam ka nda ghwadaka skwi. Ka razaghaf raza mndu, ma vranam ka nda razu, «katak na tfanaghatfa ta wi*,» kabga ña tsaya hgafta Lazglafta ta kaghuni, ña tfaghunaghatani ta wi ta kaghuni guli. ¹⁰ Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na:

«Ka ta kumay mndu ta zdakwa nzakwani, ka ta kumay mndu ta rfayni ta rfu ma nzakwani, ksanatani ta ghanikani, zlanŋtani ta tsakalawi.

¹¹ Zlanŋtani ta maga ghwadaka skwi, ka maga skwi dina.

Zbayni ta zdaku ka ñavata mistani.

¹² Nda fa ira Lazglafta ta gwal ta maga skwi tdukwa.

Nda fa sləməjani ka sna du'a tarj.

Ama gwal ta maga ghwadaka skwi ná,

ta mbədanambəda Lazglafta ta hul ta həj†,» ka'a.

¹³ Ka ñavaŋa kuni ka maga skwi dina ná, wati ma mndu ya dza'a maga ghwadaka skwi ña ghuni na? ¹⁴ An mndani dər má ta ghuyay kuni ta ñaŋwa ta ghəja vəl magay ghuni ta skwi tdukwa ná, dza'a rfay kuni ta rfu. Ma zləj kuni ta gwal ta kuma magaghunatá ghwadaka skwi. Ma tdú tsi ta ñudufa ghuni. ¹⁵ Fafwafa ta ghəja ghuni ta Yesu Kristi turtukwani, ka ga tsi ta mgham† ma ñudufa ghuni. Fata kaghuni ta ghəja ghuni ña ghuni ña zlgħawi da inda gwal ta dawaghunata ka kabgawu kəl kaghuni ka faftá ghəja ghuni ta Yesu Kristi. ¹⁶ Ta zlgħa kuni ta tsa wi ya, zlgħawazlgħa nda hanatá ghəj, nda ya nda vla glaku ña tarj guli. Gədatá kaghuni ta maga tsa skwi dina ya ñaghuni, kada ksuta tsi ka hula ta həj, dər klafta həj ta kaghuni ka ghwadaka mnduha, ka raraza ñərmeta nzakwa ghuni ta tva Kristi. ¹⁷ Ta draŋ ghuya ñaŋwa ta ghəja maga skwi dina, ka si mantsaya kumanŋta Lazglafta, ka ghuyay ta ghəja magatá ghwadaka skwi. ¹⁸ Mantsaya luta tsi guli nda Yesu Kristi, tsatsi ta nzakway ka tdukwa mndu, ka mtutá tsi turtuktuk ta ghəja ghwadaka mnduha, ña bhadamaghata da Lazglafta. Ma nzakwani ma slu'uvgha dzata lu, ka nzaku tsi nda hafu ma Sulkum§. ¹⁹ Nda mbra tsa Sulkum ya. Ka laha tsi da mna gwada Lazglafta ña sulkumha tsam

† 2:22 Ngha ta Isaya 53:9. ‡ 2:25 Aya 24-25: Ta gray lu nda Isaya 53:4-6. * 3:1 Ngha ta Afisus 5:22, Kwalasuha 3:18. † 3:3 Ngha ta 1 Timute. 2:9. ‡ 3:6 Ngha ta Zlrafta 18:12. § 3:7 Ngha ta Afisus 5:25, Kwalasuha 3:19. * 3:9 Ngha ta Mata 5:44. † 3:12 Aya 10-12: Ngha ta Zabura 34:13-17. ‡ 3:15 Ngha ta Mata 5:10, aya 14-15: ngha ta Isaya 8:12-13. § 3:18 Ngha ta Ruma 1:4.

lu ma gamak. ²⁰ Tsa sulkumha ya ná, hahəŋ gwal ta kwalaghutá snanátá gwada Lazglafta ghalya. Anj mndani, nzđavanzđa Lazglafta ka ksanatá nđudufani ma fitika tsay Nuhu ta kwambalu. Ka mba'atá mbsaka mnduha hutsekw ma tsa imi* ya nda ma tsa kwambalu ya. Tghas yeya həŋ kwenkwen. ²¹ Tsa imi ya ná, gray nda batem ta mba kaghuni gitana ya. Rdak ta vgha a ta ghuúbu na batem wa. Magaftá batem ná, vlanja mu ta ghəŋa mu ta Lazglafta nda vərđa nđudufa mu ya. Ndana guli, ta mbay batem ta kaghuni nda ma sli'agapta Yesu Kristi ma mtaku. ²² Vraghuvra Yesu Kristi ta luwa, ta nzaku nda ga zeghwa Lazglafta, ta ga mgham ta ghəŋa duhwalha Lazglafta, nda inda sanlaha ma skwiha nda mbra nda mbra.

4

Maga skwi ya ta zđəganatá Lazglafta

¹ Nda sna mu kazlay: Ghuyghuya Kristi ta đanwa ma slu'uvgha kə'a. Kaghuni guli, nzawanza nda fata vgha nja ghuyay manda nani. Mndu ta ghuytá đanwa ma slu'uvgha ná, had' ta gəgəltá dmaku wa. ² Ma na pdákwa fitik nja zay ghuni nda hafu ta na ghəŋa hadik na ná, nzawanza ta nzaku manda ya ta zđəganatá Lazglafta, manda ya ta hara'u slu'uvgha ya a wa. ³ Ma nzakwagapta ghuni manda ghalya ná, mburapmbura kuni ma maga skwi ta zđəganatá gwal kul snantá Lazglafta. Ma magay ghuni ta sli'insli'in, nda hara'u ta iri, nda ghuyaku, nda zđakwa skwi katakata, nda sasaku, nda manzakđawaya skwa wuyayha. ⁴ Ndanana tama, ta ndərmim nda ndərmima gwal kul snantá Lazglafta ta kwalaghuta ghuni ta gugəltá ghəŋ nda həŋ ma tsa nzakwa sli'insli'in ya, ka razu həŋ ta kaghuni. ⁵ Ama hahəŋ nda wa tanj dza'a mnanjtá slna tanj ta kama Lazglafta ya nda fa vghani nja tsanaghatá guma ta gwal nda hafu nda gwal nda rwa tani. ⁶ Tsaya kəl lu ka mnanatá Lfida Gwada ta đar gwal nda rwa, nja nzakwa tanj nda hafu manda ya ta kumə Lazglafta nda ma Sulkum đar má tsanaghatá Lazglafta ta guma ta həŋ ma ghəŋa hadik, manda va nja hamata mnda sala.

Nzaku ma gyyatá ghəŋ

⁷ Nduusakndusa kđavakta fitika inda skwi. Nzawanza hzlenja nda difil ma ghəŋ, nja njavata ghuni ma maga du'a. ⁸ Mali ma inda skwi ná, tsaya gđavata ghuni nda đvuvustá vgha nda nđuduf turtuk sani nda sani, kabga ta tinjway đvu ta mndu nja plinistá ndəghata dmakwa* mnduha. ⁹ Ma ruruŋwaku kuni

ta ruruŋwaku ta tsu'a matbay ta lagha da kaghuni. ¹⁰ Inda kaghuni, magawamaga ta slna nda tvani nja sanlaha nda skwi ya vlaghuna Lazglafta. Mantsaya dza'a kəl kuni ka nzakway ka vərđa gwal ta ksa slna nda zđakatahudi kavghakavgha ya ta vlə Lazglafta. ¹¹ Ka vlanjvlə Lazglafta ta mbrakwa gwada ta mndu katsi, ka mna tsi ta skwi mnana Lazglafta. Mndu ya vlanj Lazglafta ta mbrakwa maganata† slna ta mndu guli, ka maga tsi nda mbraku ya vlanj Lazglafta. Magawamaga mantsaya nja zləzlvay mnduha ta Lazglafta ma inda skwi, kabga Yesu Kristi. Nani glaku, nda mbraku, nja kdekedzen. Amin!

Ghuya đanwa nzaku ka mnda Kristi

¹² Zwanama da gwal ta đvu yu, yaha kuni da ndərmima ghuya đanwaha ya ta fwaghunata da nzaku tsi ka skwa madukwa da kaghuni. ¹³ Rfawarfa ta rfu katək, nda nzakwa ghuni kawadaga nda Kristi ma ghuya đanwa, kada ndəghafta nđudufa ghuni nda rfu badu dza'a maranjta tsi ta glakwani nja inda mndu. ¹⁴ Ka ta razay mnduha ta kaghuni, ta ghəŋa nzakwa ghuni ka nja Kristi katsi, rfawarfa ta rfu kabga ta nzaku Sulkum ya dagala ta nzakway ka Sulkuma Lazglafta ta ghəŋa kaghuni. ¹⁵ Ka ta ghuyay sani mataba ghuni ta đanwa katsi, ma nza tsi, kabga vəl dzatani ta mndu, kabga ghalatani ta ghali, kabga vəl magatani ta ghwadaka skwi, kabga vəl valamtani da skwi kul nghanata. ¹⁶ Ala, ka lagha mndu ka ghuya đanwa, kabga vəl nzakwani ka krista katsi, yaha tsaya da ksay ka skwa hula. Katək na, ka rfa tsi ta Lazglafta ta ghəŋa vəl favatani ta tsa hgu ya.

¹⁷ Saghasa fitik nja zlraftá Lazglafta ta tsa guma. Tinjəl ta ghəŋa hagani dza'a zlrafta tsi ta tsay. Ala, ka si nda amu ka lu zlrafta katsi, kinawu dza'a kđavakta tsi ta ghəŋa gwal kul snatá Lfida Gwada Lazglafta na? ¹⁸ Ka lu vindafata ma deftera Lazglafta na:

«Ka nda đanwa mbafta mndu tđukwa katsi, kinawu dza'a kđavakta nja ghwadaka mnduha, nda gwal ta ga dmaku‡ na?» ka'a.

¹⁹ Tsaya tama, gwal ta ghuya đanwa manda ya ta kumə Lazglafta ya, ka gđata həŋ ta maga skwi đina. Ka fanamta həŋ ta ghəŋa tanj ma dzvu ta Lazglafta ya ta magaftá həŋ, kul had' ta mbəđanaftá skwi mna tsi ya.

5

¹ Ndanana tama, wya ka yu ta mnanatá la galata mndu ta nghan Igliz mataba ghuni. I'i guli ná, gwal mndu yu manda va hahəŋ. Masləmtsaka ghuya ta đanwa ghuyə

* 3:20 Nghan ta Zlrafta 6:1—7:24.

* 4:8 Nghan ta Mahdihi 10:12, Yakubu 5:20.

† 4:11 Nghan ta Slna gwal ghunay

6:2-4, Ruma 12:7. ‡ 4:18 Nghan ta Mahdihi 11:31, Irmiya 25:29.

Kristi yu, dza'a mutsay i'i guli ta mayaka da ma glakwa Kristi ya dza'a marañta Lazglafta. ² Wyawa dzvu, ka n̄gha kuni ta bra ya faghunam* Lazglafta ma dzvu. Nghawangha nda n̄duf turtuk manda ya ta kumə Lazglafta. Ma nza tsi ka mbla kaghuni nda mbla. Ma magə kuni kabga n̄a mutsa tseɗi, ama magawamaga kabga d̄vu. ³ Ma zbə kuni ta ga má mghammgham ta ghəŋa gwal pghaghunam Lazglafta ma dzvu. Nzawanza ka gwal n̄a ksay taŋ ta sada ghuni. ⁴ Ka mantsaya ka kuni magay, baɗu zlagagaghata mghama gwal ta n̄gha rini ná, n̄a mutsay ghuni ta zewzewa nda sgit tida, kul ɓadzavata ya.

⁵ Kaghuni guli duhwalha, hanaganawa ghəŋ mista la galata mndu ta n̄gha Igliz. Kaghuni demdem nzawanza nda hanatá ghəŋ ma gwaya v̄gha ghuni, kabga «zdəgana a gwal ta gla ghəŋ ta Lazglafta wu, ama ta zdənan̄ zɗa ta huɗi ta gwal ta hanaganatá† ghəŋ.» ⁶ Hanaganawa ghəŋ mista mbrakwa Lazglafta, kada kapaghunafta tsi ma fitik ya kuman̄† tsi. ⁷ Pəghanamwa p̄gha ma dzvu ta inda ɗañwa ghuni, kabga tsatsi ta nghapta ka kaghuni§.

⁸ Nzawanza hzlen̄a nda ɗifil, kabga ta p̄gha buɗukwa ghuma ghuni halaway manda rveri ta hurgu ta zba skwi n̄a dughwadutani. ⁹ Dihavawa diha ma zlḡhay nda n̄duf, ma zlan̄a kuni ta tvi. Nda sna kuni kazlay: Mndərga va tsa ɗañwa ya ná, slanaghasla ta inda zwanama ghuni ta ghəŋa haɗik demdem kə'a. ¹⁰ Tahula ghuyta ghuni ta ɗañwa ma fitik kwitikw ya, dza'a vlaghunavla Lazglafta ya ta gɗata ta vla zɗakatahuɗi, ta hgaftá kaghuni ma Yesu Kristi, n̄a lami da glakwani ya n̄a kɗekedzen̄, n̄a payafta tsatsi kaghəŋani ta kaghuni, n̄a dihaghunatani, n̄a mbraghunaftani, n̄a kwala skwi kul gigidantá kaghuni. ¹¹ Nani mbraku n̄a kɗekedzen̄. Amin!

Ga zgu

¹² Silven̄ ta katihata kəl yu ka vindaghu-naftá na zwan̄a ɗelewer na. Nda sna yu kazlay: N̄erma mndu ya kə'a* ta tva Lazglafta. N̄a vlaghunatá mbraku kəl yu ka vindaghu-nafta. Nda ya n̄a graghunaftá kahwathwata zɗakatahuɗa Lazglafta. Dihavawa diha nda mbraku ta tsa zɗakatahuɗa Lazglafta ya.

¹³ Ta ga zgu Igliz ma Babila n̄a ghuni, gwal ɗagap Lazglafta manda va kaghuni guli. Ta ga zgu zwan̄a† ɗa Markus guli n̄a ghuni. ¹⁴ Guvuswa ga ta zgu sani nda sani nda brusa v̄gha hmətət.

* 5:2 N̄gha ta Yuhwana 21:15-17, Slna gwal ghunay 20:28. † 5:5 N̄gha ta Mahdihi 3:34. ‡ 5:6 N̄gha ta Mata 23:12, Lukwa 14:11, 18:14. § 5:7 N̄gha ta Zabura 55:23. * 5:12 Silas: N̄gha ta Slna gwal ghunay 15:22, 40. † 5:13 Babila: N̄gha ta Suna Yuhwana 17:5, Slna gwal ghunay 12:12, 25, 13:13, 15:37-39, Kwaliasuha 4:10, Filipiya. 24. Zwan̄a ɗa: Ma sulkum (n̄gha ta 1 Timute. 1:2).

Mahisa tsghatá Iwa 2 Piyer

Gazgu

¹ I'i Simurj Piyer ta nzakway ka kwalva nda ya ka ghunatá mnda Yesu Kristi ta vinda na delewer ná, ña gwal ta mutsaftá zlg hay nda ñuduf ka guram nda va ñañni, nda ma zdákwa Lazglafta nda Yesu Kristi. ² Ka sgaghunagha sga Lazglafta ta zdákatahudi nda zdaku ma sñanjtá i Lazglafta nda Yesu Kristi Mghama mu.

Nzaku ya taranjtá mnda zlg hay nda ñuduf

³ Yesu Kristi ta sñamamtá Lazglafta ya ta hgaftá amu ña dguvusta mu ta glakwani nda zdákwani. Mantsa tama, ka vlamatá tsi nda ma mbrakwani ta inda skwi ya ta ramata, ña nzay mu ta nzaku manda ya ta zdéganatá Lazglafta. ⁴ Nda ma tsa skwiha ya vlamata tsi ta tsa skwiha ta ñinuta katakata, ya tamaf tsi ta imi ta slamañ daga manda ghalya ña vlamata ya. Ma mutsafta ghuni ta tsa skwiha ya, lavinjta kuni ta ndapta ma ghwadaka skwiha ya ta hara'uwa iri ta ghèña hadik, ka ksay ghuni ta sada Lazglafta. ⁵ Mantsaya tama, ñavava ña ka sganaghata kuni ta ghèña zlg hay nda ñudufa ghuni ta nzaku ñina. Ta ghèña nzaku ñina, ka sganaghata kuni ta sñanjtá skwi. ⁶ Ta ghèña sñanjtá skwi, ka sganaghata kuni ta ksanatá ghèñ. Ta ghèña ksanatá ghèñ, ka sganaghata kuni ta ñavata. Ta ghèña ñavata, ka sganaghata kuni ta nzaku ta zdéganatá Lazglafta. ⁷ Ta ghèña nzaku ta zdéganatá Lazglafta, ka sganaghata kuni ta nzaku hmətət manda la zwanama. Ta ghèña nzaku hmətət manda la zwanama, ñvutá mndu. ⁸ Ka mamu kuni nda mndèrga tsa nzaku ya, ta gdavagda kuni ta maga slna nda tsi katsi, had kuni dza'a nzata nda zókwatá vgha wa. Dza'a dza'a kuni ta kəma takma nda sñanjtá Mghama mu Yesu Kristi. ⁹ Mndu kul had nda mndèrga tsa nzaku ya ná, manda ghulpata mndu ta lulumaku ya nzakwani. Zanapta ta tsa mbanaf ta mbanaf Lazglafta ma mdukhani maga tsi ghalya ya.

¹⁰ Tsaya tama zwanama dá, ñavawaja ka nzafta kuni ta tsa hgu hgaf Lazglafta ta kaghuni, ka dagaptá kaghuni ya. Ka mantsaya ka kuni magay had kuni dza'a dədamta da ghwadaka skwi wa. ¹¹ Mantsaya, nda fa ghèña ghuni ta gunaghunata Lazglafta ta watgha lami da ga mgham ña kdekedzen ta nzakway ka ña Yesu Kristi Mghama mu, ta mba amu ya guli.

¹² Tsaya ta kəl yu ka gdavata ta hava tsa skwiha ya ña ghuni, ñar má nda ghada sñanjtá ghuni, ta ñavaja kuni ma tsa kahwathwata taghaghunaf lu ya. ¹³ Ka tata hafu yu katsi ná, nda nza ka skwi ñina na havay dá ta tsa skwiha ya ñaghuni, kada nzata kuni nda fatá ghèñ hzlerja. ¹⁴ Nda sna yu kazlay: Ta ghwanj a kdavakta hafa dá ma na ghèña hadik na wu kə'a, manda ya sñidim Mghama dá Yesu Kristi. ¹⁵ Ama dza'a magay yu ta kdavakta mbrakwa dá, ña nzakwani ñar má nda mta yu, ña lavinjta ghuni ta hava tsa skwiha ya.

Gwal ta nghanjtá glakwa Kristi

¹⁶ Ma fitika mnaghunata ñni ta saha dza'a saha Yesu Kristi ma mbrakwani ná, prukutunzum ya gi ta tsa'ata mnduha ma ghèña tarj a mnaghuna ñni wu, ama skwi ghada añni ta nghanjtá mbrakwani nda ira ñni ya mnaghuna ñni. ¹⁷ Ma fitika mutsaftani ta sgit, nda glaku da Lazglafta ta nzakway ka Da ná, hada añni. Nda sna añni nda slamañ ñni ta mnə Lazglafta ya ta hemanatá inda skwi kazlay: Nana na zwanja dá ya ñvu yu ta zdəghata katakata kə'a. ¹⁸ Vərdá añni ka ghèña ñni ta sñanjtá saha tsa lwi ya daga ta luwa, ma fitika nzakwa ñni kawadaga nda tsi ta ghwá nda ghuḅa*.

¹⁹ Ta ghèña tsaya guli ná, nda fa ghèña ñni ta gwada ya klak la anabi. Dina má ka ñanata ghuni dasuwa ta tsa gwadaha tarj ya, kabga nda nza manda pitirila, ya ta tsuwadakaku ma grum. Dina ka gdata ghuni ta snay, ha ka tsadata vli, ka sfa gumbəzla ña nghanjtá ghuni ta tsalatá inda skwi ma ñudufa ghuni. ²⁰ Karaku ná, wya skwi ña sñanjtá ghuni: Tsa gwadaha hlak la anabi ghalya, ka vindamta ma deftera Lazglafta ya ná, tsa a ma ghèña tarj a həñ wa. ²¹ Tsa gwadaha hlak la anabi ya ná, had ya walañ mnda səla ta tsa'ata ma ghèñani wa. Sulkum nda ghuḅa ta vlanjtá mbraku ta həñ, ña mna skwi ya mnanaf Lazglafta ta həñ.

2

Ghwadaka anabiha

¹ Ghalya, zlagapzлага ghwadaka anabiha mataba mnduha Lazglafta, mantsaya guli dza'a zlagapta ghwadaka gwal tagha skwi mataba ghuni. Dza'a kladamkla həñ ta ghwadaka tagha skwi ña zadinjta mnduha, ña vzinjtá tarj ta Yesu Kristi ta nzakway ka mnda tagha skwi ta mbanafjtá həñ ya. Mantsaya gi dza'a tdakta həñ ta zadaku ta ghèña tarj. ² Nda ndəgha gwal dza'a ksa səla tarj ma tsa ghwadaka nzaku ya, ña razay mnduha ta vərda tva Lazglafta kabga hahəñ. ³ Ta tadaku ira tsa ghwadaka mnduha ya ta skwa mndu, ña tsakalay tarj ta

* 1:18 Aya 17-18: Ngha ta Mata 17:1-5, Markus 9:2-7, Lukwa 9:28-35.

wi ña gatugadughunustá skwa ghuni. Tsaw nda ghada tsatá guma ta ghəña tanj daga manda ghalya, ta kzlajkzlay zadaku ta həñ.

⁴ Dər tsa duhwalha Lazglafta ta ga ta dmaku ghalya ya ná, zлана a Lazglafta ta həñ mantša wa. Ama ka pghaghatá tsi ta həñ da dudu vu, ka tsamtá həñ nda zida ma grum, ka kzla fitika guma. ⁵ Tsa mnduha ghalya ta gatá dmaku ya guli ná, zлана a Lazglafta ta həñ mantsaya guli wa. Ka zadanatá tsi ta tsa gwal ta maga ghwadaka skwi ya nda ima mabudbud. Ta ghəña Nuhu si ta mnay ña mnduha kazlay: Magawa skwi tđukwa kə'a yeya mbanaf tsi, nda sanlaha ma mnduha* ndəfáj guli. ⁶ Mantsaya tsanaghata tsi ta guma ta luwa Suduma nda Gwamura guli, ka zadanatá tsi ta həñ nda vu, ka niñtá həñ ka hutidif. Mantsaya maranənta tsi ta tsa gwal ta maga ghwadaka skwi kə'a dza'a slanaghata həñ†. ⁷ Ludu ná, tđukwa mndu ya. Ta kuzlanjkuzla tsa maga sli'insli'ij ta magə gwal ma luwa Suduma ya ta ñudufani katakata‡. ⁸ Mataba tanj ta nzakwa tsa tđukwa mndu ya. Inda fitik ta nghay, ta snay, ta inda tsa sli'insli'ij ta magə həñ ta hla səla mndu ya. Ta gurdá ñudufani, kabga tđukwa mndu tsatsi. ⁹ Tsaya tama ná, nda sna Mgham Lazglafta kə'a ta hlingintá tđukwa mnduha ma skwi ta dzəghanjtá həñ. Nda sna guli kə'a ta pghaghatá gwal ta maga ghwadaka skwi ña ganaptá iri ta həñ badu fitika tsa guma. ¹⁰ Katkatatani ná, ta ghəña gwal ta maga ghwadaka skwi kuməñ slú'uvgha tanj, nda gwal ta hartətatá ga mghama Lazglafta, dza'a tsi giri ña tanj.

Tsa mnduha ta tagha ghwadaka skwi ya ná, had hula ta wa ira tanj wa. Ta gla ghəñ həñ. Vla a həñ ta glaku ña duhwala Lazglafta ta luwa wa. Ta razu nda raza həñ. ¹¹ Dər duhwalha Lazglafta ya ta malaghutá tsa gwal ta tagha ghwadaka skwi nda mbraku ya má, had həñ ta ghuḅasa həñ, ka raza həñ ta kəma Lazglafta wa. ¹² Tsa mnduha ya ná, had ghəñ da həñ wa. Manda nimtək ta yaku ña kasuta, ka psliñtá həñ ya, ka həñ ta magaku. Dər skwi kul snanjtá həñ tsi ná, razay tanj ña tanj. Manda va tsaya ná, dza'a zadanazada lu ta həñ manda nimtəkha. ¹³ Nda ghuya dəñwa dza'a vranamta Lazglafta ta həñ. Manda ya ghuyanap hahəñ ta dəñwa ta sanlaha ya. Ka skwa zdanafatá vgha ta həñ ka həñ klaftá sasaku, nda maga sli'insli'ij dər nda fitik ma ghəñ tsi. Ka skwa hula nzamta tanj mataba ghuni, ta kuzlaku ta ñuduf guli. Ta zay həñ ta say həñ kawadaga nda kaghuni, ama mbədata tanj ta hul ná, skwi ta kumə maya§ tanj ta magə həñ. ¹⁴ Ta tadaku ira

tanj ta mi'aha, hərfava a həñ ma vəl maga dmaku wa. Bla a ta barafatá həñ ta gwal nda hta mbrakwa tanj ka pghamtá həñ da dmaku wa. Yukyukyuk ka ira tanj ta tadaku ta skwiha. Mndərga tsahaya ma mnduha ná, nda ghada ksuta guma Lazglafta ta həñ. ¹⁵ Zlunzla həñ ta vədaka tvi, ka zwaduta, ka ksaghatá tvi manda ña Balama zwanja Baswara zđugudunj tsemi ka magatá tsi ta ghwadaka skwi ya. ¹⁶ Ka dvanaghatá lu ta ghəña kwalaghutani ta snatá gwada, ha ka gwadganatá kdih kul had ta gwada ya nda gwada manda va ña mndu. Ka hanafatá tsi ta tvi ta tsa anabi* ya yaha da gəgəltá tsa rghani ya.

¹⁷ Ka guram nda ghwa swi'ap imi mida tsa mnduha ta tagha ghwadaka skwi ya, ka guram nda ghwayak ta turinjta falak ya həñ guli. Payanapaya Lazglafta ta vli ta həñ ma grusl tđik katakata. ¹⁸ Ta ghərbaku həñ ka yawu bətbət, ka bara gwal tsaghuta tanj yeya ta vgha nda gwal ta gdatá ta nzaku ma dmaku. ¹⁹ «Falau' vgha ghuni dza'azlay,» ka həñ ta mnay ña tanj. Hahəñ ya kay tatanj, nda ghada nzatá həñ ka vu'a bədzaku ta kla həñ da zadaku. Nda sna kuni ná, ka nu tsa skwi ta hbutá tsa mndu ya ná, vu'a tsa skwi ya tsa mndu ya. ²⁰ Ka lagha tsa gwal ta zlu'agaptá vgha ma ghwadaka skwi ta bədzá mndu ma ghəña hadik ya, manda snanjtá tanj ta Mghama mu Yesu Kristi ta nzakway ka mnda mba amu ya guli, ka vrəglamta da maga tsa ghwadaka skwi ya katsi, dza'a malaghumala bədzatá həñ ka nzakwa tanj tanjtanj. ²¹ Ta dər má kwala tanj kul snanjtá tsa tvi tđukwa ya, ka ya ghada həñ ta snanjtá tsa tvi ya dinadina, tahula tsa, ka zlanavata tanj ta zlahuha Lazglafta ya mnana lu ta həñ. ²² Tsa skwi ta slanaghata həñ ya, maranməra kazlay: Kahwathwata tsa gwada mahdihdi ta mnata ya kə'a. Ka'a na: «Ta vradaghavra kri da ni'iglaftá vnihatá vnihani†.» «Tahula mbazanatá mbaza ta ghuvazu ná, ña vrəglamtani da dzazlak guli,» ka'a ya.

3

Faftá ghəñ ta vragata Mgham Yesu

¹ Graha dā ya ta dvu yu, mahisa delewerha dā nana vindaghunaf yu na. Ma tsəna delewerha dā his vindaghunaf yu na ná, vraftá ya ta vrafta yu ta skwiha ya ghada kuni ta snanjtá, ña ndanay ghuni ta ndanu nda tvani ta ghəña tanj. ² Ta kumay yu ta ndanay ghuni ta skwiha ya mna la anabi nda ghuḅa ghalya. Nda zlahá Mgham Yesu Kristi ta nzakway ka mnda mba amu, taghaghunaf gwal ghunay,

* 2:5 Ngha ta Zlrafta 6:1—7:24. † 2:6 Ngha ta Zlrafta 19:24. ‡ 2:7 Ngha ta Zlrafta 19:1-16. § 2:13 Ngha ta Yuda aya 12. * 2:16 Aya 15-16: Ngha ta Mbsak 22:4-35. † 2:22 Ngha ta Mahdihdi 26:11.

ghunədaghunagha lu ya. ³ Skwi ña snan̄ta ghuni karaku ná, d̄ina ka snan̄ta ghuni kazlay: Ma ndusakta kd̄avakta fitik ná, dza'a sli'agapsli'a inda gwal ta maga skwi manda ya kuman̄ gh̄n̄a tan̄, dza'a ghūbasay h̄n̄ ta kaghuni kə'a. ⁴ «Dza'a vragavra yu a katsi tamaftá imi ta sl̄m̄n̄ kay ra? Ga tsi kay ka na? Ka yawu rwakta dzid̄ziha mu, ta nzaku inda skwi manda va vl̄ni daga ka yawu zlagapta gh̄n̄a had̄ik,» ka h̄n̄. ⁵ Gwal ta mn̄ay mantsaya ná, mamu skwi ya nda maya zanap h̄n̄ ka palama. Daga manda ghalya ta magaftá Lazglafta nda gwad̄ani ta luwa nda had̄ik. Kligiñ ma imi lu ta had̄ik, nda imi guli magafta lu ta had̄ik. ⁶ Nda imi ta nzakway ka ima mabud̄bud̄ zad̄anamta* Lazglafta ta gh̄n̄a had̄ik ghalya. ⁷ Na luwa nda gh̄n̄a had̄ik ta ngh̄ mu ndanana ná, va tsa gwada Lazglafta ya ta ñanata, ña zad̄anata nda vu. Ñan̄a ta h̄n̄ ha sagha fitika guma, ña zad̄anata ghwad̄aka mnduha.

⁸ Graha d̄a gwal ta d̄vu yu, mamu skwi turtuk dza'a kwal kuni zanapta: Da Mgham Lazglafta ná, fitik turtuk ya ná, manda fitik d̄ambu' nzakwani. Fitik d̄ambu' ya guli ná, manda fitik turtuk† nzakwani. ⁹ Gerd̄a a Lazglafta ka maga skwi ya tamaf tsi ta imi ta sl̄m̄n̄ manda ya ta ndanu sanlaha ya wa. Ama kaghuni nza tsi kat̄ak ka kzlay, kabga va a ta zad̄avaghuta d̄ar wati ma mndu wa. Ta kumay kat̄ak ta mutsafta inda mndu ta mb̄ad̄anaftá nzakwani.

¹⁰ Nduk nda tsaya tani ná, dza'a sagha manda ghali tsa fitika Mgham Yesu ya. Ma tsa fitik ya dza'a nda sna lu ta ghudzagata skwi nda mbraku, ña zwad̄uta luwa gi r̄ak. Ña driñta vu ta inda skwi ta luwa, ña zwad̄uta‡ gh̄n̄a had̄ik nda inda skwi mida tani. ¹¹ Ka si mantsa dza'a zwad̄uta inda tsa skwiha ya ná, mnd̄erga wati nzaku ta raku ña nzakway ghuni? Nzawanza ta nzaku ya nda ghūba. Ka vl̄n̄ta kuni ta gh̄n̄a ghuni ta Lazglafta ma inda skwi. ¹² Kzlawakzla ta tsa fitika Lazglafta ya, ka ñavata kuni nda inda mbrakwa ghuni ña sagha tsa fitik ya gi misimmisim. Tsa fitik dza'a zad̄anata lu ta luwa ña nu'uta inda skwi da vu ya, tsa fitik ya. ¹³ Ta kzlaykzlay mu ta tsa lfida luwa nda tsa lfida had̄ik§, ma vli ya dza'a gd̄avata nzaku td̄ukwa manda ya tamaf tsi ta imi ta sl̄m̄n̄ ya.

¹⁴ Tsaya tama graha d̄a ya ta d̄vu yu, ñavawa ña, ña slaghunaghatani nzidid̄ kul had̄ sana skwi ta kaghuni, ña nzakwa ghuni nda zd̄aku nda tsi. ¹⁵ Havakwahava kazlay: Skwi ya k̄al Mgham Yesu ka gerd̄aku ná, kabga ña mutsafta mnduha ta mb̄ad̄anaftá

nzakwa tan̄, ña mbanafani ta h̄n̄ ya kə'a. Manda va tsaya vindaghunafta zwan̄ama mu Pwal ya ta d̄vu mu guli nda difil ya vl̄n̄ Lazglafta. ¹⁶ Tsaya skwi ta mn̄ tsi ma inda delewerhani ya, ta gwad̄ tsi ta gwada ta gh̄n̄a mnd̄ara tsa skwiha ya. Mamu sana skwi ya nda bla ta vindamta tsi ma tsa delewerhani ya, ta t̄rd̄anafta gwal kul snan̄tá skwi, nda gwal kul taghaku skwa tan̄, ta klatá gh̄n̄a skwi mida. Manda va tsaya ta snuta h̄n̄ ta magay nda sana vliha ma skwi vindaf lu ma sanlaha ma delewer. Manda tsaya ta klanakta hah̄n̄ ka gh̄n̄a tan̄ ta zad̄aku.

¹⁷ Kaghuni graha d̄a ya ta d̄vu yu, snaghunamsna lu ndana tama. Dasuwa ka kuni, yaha krughuva ghwad̄aka mnduha da zad̄ighunista da tsaghutá kuni ta vḡha ta fatá gh̄n̄a ghuni. ¹⁸ Ama gd̄avawagda ta dza'a ta k̄ama ta k̄ama ma snan̄tá Mghama mu Yesu Kristi mnda mba amu, ña vlaghunatani ta zd̄akatahud̄ani. Ñani glaku, daga ndanana nda ya ña kd̄ekedzen̄. Amin!

* 3:6 Aya 5: Ngha ta Zlrafta 1:6-9, aya 6: Ngha ta Zlrafta 7:11. † 3:8 Ngha ta Zabura 90:4. ‡ 3:10 Ngha ta Mata 24:43-44, Lukwa 12:39-40, 1 Tesalunik 5:2. § 3:13 Ngha ta: Isaya 65:17, 66:22.

Tanjanja tsghatá lwa 1 Yuhwana

Gwada Lazglafta ná, ta vlay ta hafu

¹ Nana skwi ta vindaghunafta ñni na ná, gwada ta ghəŋa mndu ta vla hafu ta nzakway daga ta kul zlraftá* inda skwi ya. Ta ghəŋa skwi snaŋ ñni nda skwi nghanj ñni nda ira ñni, nda ya vitsanava ñni, nda ya ksəŋ ñni nda dzva ñni ta mnaghunata ñni. ² Na zlagapta tsa mndu ta vla hafu ya, ka nghanjá aŋni nda ira ñni. Tsaya kəl aŋni ka nzakway ka masləm-tsəkani, kəl ñni ka mnay ŋa ghuni ta gwada ta hafu ŋa kdekedzeŋ si ta nzaku tavata Da mu, ka maravatá† tsi ta wa ira mu. ³ Tsa skwi nghanj ñni nda ya snaŋ ñni ya, tsaya ta mnaghunata aŋni kada nzakwa kuni nda guya nda aŋni. Ka nda guya ghəŋa mu katsi, nda guya ghəŋa mu kawadaga nda Lazglafta Da, nda ya nda zwanjani Yesu Kristi. ⁴ Kada kdɨnta rfa mu† ta ndəghafta ta kəl ñni ka vindaghunaftá na skwiha na.

Mbada ma tsuwadək

⁵ Tsuwadaka nzakwa Lazglafta, had skwi ka grum da tsi wu, na skwi snaŋ aŋni da tsi, ta mnaghunata aŋni. ⁶ Ka nda guya ghəŋa mu nda Lazglafta ka mu katsi, ta ghəŋa tsa tata mbada mu ma grum, tsakalawi tsa ta tsakala mu, maga a mu ta skwi tdukwa wa. ⁷ Ala ka si ta mbada ma tsuwadək mu ta mbada manda nzakwa Lazglafta ma tsuwadək ya, nda guya ghəŋa mu sani nda sani nda tsa ŋa ghubimista usa Yesu Zwanja Lazglafta ta inda dmakuha mu.

⁸ Ka had mu ta ga dmaku wu ka mu katsi ná, nana ghəŋa mu ta nanə mu, had kahwathwata ma amu nda tsa wa. ⁹ Ala ka si mnigijmna mu ta dmakwa mu nda wa mu katsi, dza'a plimispla Lazglafta ta dmakwa mu, ŋa ghubijntani ta inda dmakwa mu§, ŋa nzakwa mu tsuwedək ta kəmani, kabga tsatsi Lazglafta tdukwa. Skwi mna tsi ta magamaga manda va tsaya. ¹⁰ Ka ta ga amu ta dmaku wu ka mu katsi, ta tsakalawi Lazglafta ka'a mu nda tsaya. Had tsa gwadani ya ma ñudufa mu nda tsa tama wa.

2

¹ Zwana dá, skwi kəl yu ka vindaghunaftá na skwi na ná, vindaghnaf vinda yu ŋa mbəl ŋa waray ghuni ta maga dmaku. Ala ka si magamaga mndu ta dmaku katsi, mamu mndu tdukwa ta nzaku tavata Lazglafta ta

kla lwa mu ñani. Tsa mndu ya, Yesu Kristi ya. ² Tsatsi ta mtuta ŋa pla ghəŋ kada plimista Lazglafta ta dmakuha* mu. Nza a ŋa pla dmakuha amu ndaghəŋa mu wu, lavinjlava ta pla dmakwa inda mnduha ta ghəŋa hadik demdem guli.

Lfida zlahu

³ Ka ta magay mu ta skwi ta mnamata Lazglafta katsi ná, tsaya ta maramanġa kazlay: Nda sna mu kahwathwata ta Lazglafta kə'a. ⁴ Ka ka mndu mantša, «nda sna yu ta Lazglafta,» ka'a, ta sna a ta skwi ta mnata Lazglafta kay guli wu, tsa mndu ya ná, ta tsakalawi. Had kahwathwata dekdek ma ñudufani wa. ⁵ Mndu ta snatá gwada Lazglafta ná, dvudva ta Lazglafta kahwathwata. Tsaya ta graafta kazlay: Nda ndi'a mu nda Lazglafta kə'a. ⁶ Ka nda ndi'a nza-kwa dá kawadaga nda Lazglafta, ka mndu katsi ná, ka maga tsi ta skwi manda ŋa Yesu Kristi.

⁷ Zwanama dá, ka lfidani a na zlahu ta vindaghunafta yu na wu, va tsa zlahu manda ghalya yeya. Nda sna kuni ta tsa zlahu ya daga ma zlraftá† mnaghunatá gwada Lazglafta. Va tsaya tsa gwada snaŋ kuni ya. ⁸ Aŋ mndani, lfidani na zlahu ta vindaghunafta yu na, kabga nzakwa Yesu Kristi ná, vərda lfidá nzaku ya maramanġ tsi. Mantša ya kaghuni guli. Manda skwi ta had grum tama wu, ta zlagəzlagu vərda tsuwadək.

⁹ Ka «ma tsuwadək yu» ka mndu ta gray, tata husanġhusa zwanjani ta nzakway ma zlgħay nda ñuduf katsi ná, ta ma grum tsa mndu ya manda va nzakwani ghalya. ¹⁰ Ala ka ta dvay mndu ta zwanjani katsi, nda nza nzakwa tsa mndu ya ma tsuwadək, had sana skwi dza'a sabi da tsi ŋa zləmbijntá mndu wa. ¹¹ Mndu husanġ zwanjani ná, ma grum nzatá nzakwani, ta tatdamaku tsa mndu ya ma grum. Sna a ta vli ta mbada tsi ta mbada mida wu, kabga tđikanaf tđika grum ta irani.

Ma dvu kuni ta ghəŋa hadik

¹² Zwana dá, ka yu ta vindaghunafta na: «Plighunis pla Lazglafta ta dmakuha ghuni, kabga slna Yesu Kristi ta magata.» ¹³ Kaghuni dadaha, ka yu ta vindaghunafta na: «Nda sna kaghuni ta tsa mndu ta nzakway daga ta kul zlraftá† inda skwi ya.» Kaghuni duhwalha, ka yu ta vindaghunaftá kaghuni guli na: «Ghubasapghubasa kaghuni ta halaway.»

¹⁴ Kaghuni zwani, ka yu ta vindaghunafta na: «Nda sna kaghuni ta Da mu Lazglafta.» Kaghuni dadaha, ka yu ta vindaghunafta

* 1:1 Gray nda 2:13. Yuhwana 1:1. † 1:2 Ngha ta Yuhwana 1:14. ‡ 1:4 Rfa mu: Ma sana vliha ná, rfa ghuni. § 1:9 Gray nda Zabura 32:1-5. * 2:2 Gray nda Ruma. 3:25-26. † 2:7 Ngha ta Yuhwana 13:34. ‡ 2:13 Gray nda 1:1.

na: «Nda sna kaghuni ta tsa mndu ta nza-kway daga ta kul zlraftá inda skwi ya.» Kaghuni duhwalha, ka yu ta vindaghunafta na: «Nda mbra kaghuni, nzamnza gwada Lazglafta ma kaghuni, ka ghuḅasaptá kuni ta halaway.»

¹⁵ Ma hara'u kuni ta tva nzakwa mnduha ma ghəja hadik. Ma laghu kuni ngha skwiha ma ghəja hadik. Ka laghula mndu da hara'uwa skwiha ma ghəja hadik katsi ná, dva a tsa mndu ya ta Da mu Lazglafta wa. ¹⁶ Skwi ta maga mnduha ma ghəja hadik ná, maga skwi kumaf slu'uvgha tanj nda skwi kumaf ira tanj ya. Mutsafta tanj kay guli, glay tanj ta ghəj nda tsi. Mndərga tsahaya ma nzaku ná, Da mu Lazglafta a ta taghamafta wu. Nja na ghəja hadik na mndərga tsaya. ¹⁷ Dina ka snənta kaghuni kazlay: Ta kdakukdaku nana ghəja hadik na kə'a. Inda na skwiha ta mama mnduha na guli ná, dza'a kdakda. Mndu ta maga skwi ta kumə Lazglafta ya ná, tsaya mndu dza'a nzata nda hafu nja kdekedzerj.

Ghuma Kristi

¹⁸ Zwana da, ndusa ghəja hadik ka kdaku, manda va ya snəj kuni kazlay: Dza'a saghasa ghuma Kristi kə'a ya ná, daga ndana ná, sli'agapsli'a ghumaha Kristi. Tsaya ta gramafta kazlay: Ndusa kdakwa ghəja hadik^s kahwathwata kə'a. ¹⁹ Tsa ghumaha ya ná, mataba mu sli'agapta həj. Si nza a nzakwa tanj kawadaga nda amu wa. Ka má nda nza nzakwa tanj kawadaga nda amu ná, má gdavagda həj tavata amu. Magamaga manda tsaya kabga nja snənta kazlay: Mataba amu a həj demdem wu kə'a.

²⁰ Kaghuni ya, vlaghunavla Kristi ta Sulkumani. Kaghuni demdem, nda sna kaghuni ta vərda skwi ta ghəja Yesu Kristi. ²¹ Kəl yu ka vindaghunafta na: «Kwalaghuni kul snəntá vərda skwi a wu, kabga nda sna kuni.» Nda sna kuni guli kazlay: Guya a tsakalawi ta vgha nda kahwathwata wu kə'a.

²² Wa va na mghama tsakalawi na? Mndu ta vziñtá Yesu kazlay: Kristi a wu, ka'a a tsa wa. Tsa mndu ya ná, ghuma Kristi ya ta vziñtá i Lazglafta nda Yesu tani ya. ²³ Dər wati ma mndu ta vziñtá Zwanja Lazglafta ná, had' tvani nja nzuvta nda Lazglafta ta nzakway ka Dani wa. Ala dər wati ma mndu ta mnay banluwa kazlay: Yesu ná, Zwanja Lazglafta ya kə'a, nda nza nzakwani nda Lazglafta ta nzakway ka Dani^{*} guli.

²⁴ Kaghuni, njanawa nja ta tsa skwi snəj kuni daga zlrafta ghuni ta zlghaftá gwada Lazglafta ya. Ka njanəja kuni ta tsa skwi snəj kuni daga zlrafta ghuni ta zlghaftá gwada Lazglafta ya katsi, dza'a gdavagda

nzakwa ghuni kawadaga nda Zwanj nda Lazglafta guli. ²⁵ Ka Kristi tamaftá imi ta sləməj ná, dza'a vlaghunavla yu ta hafu nja kdekedzerj, ka'a.

²⁶ Vindaghunafvinda yu ta tsa skwiha ya, kabga ka maga kuni ta dasuwa nda tsa gwal ta kuma hla səla ghuni ya. ²⁷ Kaghuni, tsa Sulkum vlaghuna Kristi ya ná, ta nzaku ma kaghuni. Wya ta mamu tsa Sulkum ya ma njudufa ghuni ya, psəgla a kuni ta sana mndu nja taghaghunaftá sana skwi wu, kabga ta taghaghunaftagha tsa Sulkum ya ta inda skwi. Tsa skwiha ta taghaghunafta tsi ya guli ná, vərda skwiha ya. Had' tsakalawi mida wa. Gdávawagda kawadaga nda Yesu Kristi manda ya ta taghaghunafta Sulkumani.

²⁸ Mantsa tama zwana da, gdávawagda kawadaga nda Yesu Kristi, nja kwala zləj ksa amu badu vragata dza'a vragata tsi, nja kwala hula ksa amu guli ta kamani.

Zwana Lazglafta amu

²⁹ Ka si nda sna kuni kazlay: Tudukwa mndu Yesu Kristi kə'a, nda ra guli ka snənta ghuni kazlay: Gwal ta maga skwi tdukwa ná, zwana Lazglafta həj kə'a.

3

¹ Nghawa ka Da mu Lazglafta dvutá amu 6a! Zwana da kə'a ta hga amu. Manda va tsaya nzakwani guli, zwana Lazglafta^{*} amu. Tsaw sna a mnduha ma ghəja hadik ta amu wu, kabga sna a həj ta Lazglafta wa. ² Zwanama da, daga ndanana zwana Lazglafta amu. Nziya nza tsi, tsa nzaku ká mu dza'a nzakway ta kəma ya ná, ta ma difa karaku. Tsaw nda sna amu kazlay: Badu vragata dza'a vragata Kristi ná, dza'a nzakway amu manda tsatsi kə'a, kabga dza'a nda ngha mu ta nzakwani. ³ Ka si mantsa tsi katsi, inda mndu ta faftá ghəjani ta Kristi ná, dza'a waray ta ghəjani da dmaku manda nja Kristi kul gatá dmaku ya.

⁴ Ka ta gdagda mndu ta maga dmaku katsi ná, sna a tsa mndu ya ta zlahá Lazglafta wa. Dmaku ná, kwal kul sna zlahá Lazglafta ya. ⁵ Wya nda sna kaghuni kazlay: Sasa Yesu Kristi ta ghəja hadik da klaghutá dmakwa mnduha kə'a. Tsatsi ná, had' dmaku dekdek tida wa. ⁶ Inda mndu ta gdávata kawadaga nda Yesu Kristi ná, had' ta gəgəltá dmaku wa. Inda mndu ta gdáta ta maga dmaku guli ná, ta tsatsaf a ta Yesu Kristi wu, ta sna a guli wa.

⁷ Mantsa tama zwana da, ma snə kuni ta bara mnduha. Mndu ta gdáta ta maga skwi tdukwa ná, tdukwa tsa mndu ya manda nzakwa Yesu Kristi ka mndu tdukwa ya. ⁸ Mndu ta gdáta ta maga dmaku ná, mista halaway

§ 2:18 Ngha ta Mata 24:5, 23-24, Markus 13:21-22.

* 2:23 Ngha ta Mata 11:27, Yuhwana 5:23, 15:23.

* 3:1 Ngha

tsa mndu ya, kabga ta maga dmaku halaway daga ka yawu zlraftani ta gata. Tsaya kəl Zwanja Lazglafta ka saha. Sahani ta ghəŋa hadik ná, ŋa zliŋtá slna halaway.

⁹Dər wati ma mndu ta nzakway ka Zwanja Lazglafta, had' ta ga dmaku wu, kabga mamu Sulkuma Lazglafta ma ŋudufani. Had' ta kdantá maga dmaku dekdek wu, kabga nda nza Lazglafta ka Dani. ¹⁰Dər wati ma mndu kul had' ta maga skwi tdukwa, nza a tsa mndu ya ka Zwanja Lazglafta wa. Mantsa ya mndu kul dva zwanjmani guli. Ta tsahaya ta tsatsafta lu ta nzakwa zwana Lazglafta nda nzakwa zwana halaway.

Dvuma mndu manda ŋa Kristi

¹¹Daga zlrafta ghuni ta zlghaftá gwada Lazglafta mnaghunata lu kazlay: Dvumadva ta sani nda sani† kə'a. ¹²Yaha amu da nzakway manda Kayinu. Tsatsi ná, nda nza ka zwanja halaway, ka dzatá tsi ta zwanjmani. Kabgawu kəl tsi ka dzata na? Kabga ghwadaka skwi ŋa Kayinu ta magay, tdukwa† skwi ŋa tsa zwanjmani ya ta magay, kəl tsi ka valafta tida ka dzata.

¹³Zwanama dá, ka ta husanjhusa§ kuni ta mnduha ma ghəŋa hadik katsi, yaha da nzakway ka skwa ndarmimay da kaghuni. ¹⁴Amu ná, nda sna amu kazlay: Sabsa amu ma mtaku ka nzata nda hafu* kə'a, kabga ta dvuta amu ta zwanama mu. Mndu kul dva zwanjmani ná, ma mtaku ta gdavata tsatsi. ¹⁵Mndu husanj zwanjmani ná, mnda dzatá mndu tsa mndu ya. Nda sna kaghuni guli kazlay: Mndu ta dzatá mndu ná, ta mutsa a hafani ŋa kdekedenj wu kə'a. ¹⁶Wya tvi kəl amu ka snantá skwi ta hgə lu ka dva mndu: Dvudva Yesu Kristi ta amu, ka saha tsi vlatá ghəŋani ma vla amu. Amu guli ná, vlamavla amu ta ghəŋa mu guli ma vla zwanama mu. ¹⁷Ka mamu skwi da mndu, ka nghanjta tsi ta zwanjmani ta pdaj, ka laghu tsi da nghay nda iri† katsi ná, lavinj a tsa mndu ya ta mnay kazlay: Ta dvay yu ta Lazglafta kə'a wa. ¹⁸Zwana dá, gwaday ma wi kwenjkenj a dva zwanjama wa. Dvumadva kahwathwata ma ŋudufa mu, ka maga mu ta skwi manda tsaya.

¹⁹Mantsa ya dza'a grafta mu kazlay: Ta mbada ta verda tvi mu ta mbada kə'a. Tsaya tama ná, nda lba ŋudufa mu ta kama Lazglafta. ²⁰Ka ta dga ghəŋ mu ta ghəŋa skwi maga mu katsi, nda sna amu kazlay: Mal Lazglafta nda sna ta inda skwi ta magə mu ka ŋudufa mu kə'a. ²¹Zwanama dá, ka had' dga ghəŋ ta dgə mu ta ghəŋa skwi maga mu wu katsi, wadaj vgha mu ta sladu ta kəma Lazglafta. ²²Dər má nu dawaj mu

da tsi ta vlamavla kabga ta snanasna mu ta zlahani, ma maganamaga mu ta skwi ta zdəganata. ²³Ká tsa zlaha Lazglafta ya ta mnay na: «Fafwafa ta ghəŋa ghuni ta hga Yesu Kristi zwanjani, ka dvuvusta kuni ta vgha ghuni sani nda sani,» ka zlahani ta mnamata†. ²⁴Mndu ta sna zlaha Lazglafta ná, ta gdavagda kawadaga nda Lazglafta, ta gdavagda Lazglafta guli kawadaga nda tsatsi. Nda sna amu guli kazlay: Ta gdavagda Lazglafta ma amu nda ma Sulkum ya vlama tsi kə'a.

4

¹Zwanama dá, ma gi sna kuni ta gwada mndu ta mnay kazlay: Mamu Sulkuma Lazglafta ma i' kə'a ya. Daslawa tsa skwi ta mnə tsi ya karaku, ka mamu Sulkuma Lazglafta* mida, ka had' wa a tsi. Kəl yu ka mna tsaya ná, kabga nda ndəgha ghwadaka anabiha ta sli'agapta ta ghəŋa hadik. ²Ka mnaghunamna yu ká kuni dza'a graftá mndu nda Sulkuma Lazglafta mida 6a: Ka ta mnay mndu kazlay: Yesu ná, Kristi ya, sa daga da Lazglafta, ka yatá lu, ka mndu kə'a ná, mamu Sulkuma Lazglafta ma tsa mndu ya. ³Ka had' tsa mndu ya ta mnay kazlay: Manda tsaya nzakwa Yesu kə'a wu ná, had' Sulkuma Lazglafta ma tsa mndu ya wa, sulkuma ghuma Kristi mida. Nda ghada snanjta ghuni ta mnay kazlay: Dza'a saghasa tsa ghuma ya kə'a. Nda ghada saghani ndanana tama ta ghəŋa hadik.

⁴Kaghuni zwana dá, zwana Lazglafta kaghuni, ghuḅasapghuḅasa kaghuni ta tsa gwal nana mndu ya, kabga mal tsa Sulkum ma kaghuni ya mbratani ka tsa sulkum ma gwal ma ghəŋa hadik ya. ⁵Hahəŋ ná, ŋa ghəŋa hadik həŋ. Tsaya ta kəl həŋ ka mna skwi ta zdəganatá mnduha ma ghəŋa hadik. Ta fana fa mnduha ma ghəŋa hadik ta sləməŋ ta həŋ guli ka snay. ⁶Amu ná, zwana Lazglafta mu. Mndu nda sna ta Lazglafta ná, ta snay ta skwi ta mnə ŋni. Ka Zwanja Lazglafta a mndu wu katsi ná, fa a ta sləməŋ ka sna skwi ta mnə ŋni wa. Mantsa ya ta tsatsafta mu ta gwal nda verda Sulkum ma həŋ nda gwal nda sulkuma nana mndu ma həŋ.

Lazglafta ná, dvu ya

⁷Zwanama dá gwal dvu yu, gdəmagda ta dvutá sani nda sani. Tva dvutá mndu ná, ta sagha daga da Lazglafta. Inda mndu ta dvutá mndu guli ná, nda na tsa mndu ya ka Zwanja Lazglafta, nda sna ta Lazglafta guli. ⁸Mndu kul dvutá mndu ná, sna a tsa mndu ya ta Lazglafta wu, kabga nzakwa Lazglafta

† 3:11 Ngha ta Yuhwana 13:34. ‡ 3:12 Ngha ta Zlrafta 4:1-8. § 3:13 Ngha ta Lukwa 6:22, Yuhwana 15:18-19. 17:14. * 3:14 Ngha ta Yuhwana 5:24. † 3:17 Ngha ta Vrafta ta Zlalu 15:7-8. ‡ 3:23 Ngha ta Yuhwana 13:34, 15:12, 17. * 4:1 Ngha ta Vrafta ta Zlalu 13:2-6.

ná, dvu ya. ⁹ Wya ká Lazglafta maramanť tva dva mndani: Ghunagaghuna ta zwanjani turtuktuk ta ghəŋa hadik kada nzakwa mu nda hafu ma tsatsi†. ¹⁰ Tinjəl Lazglafta ta dvtutá amu ka ghunagatá tsi ta Zwanjani ka saha da mtuta ŋa pla ghəŋ ŋa plamata Lazglafta ta dmakwa‡ mu. Tsaya na vərda dvtutá mndu, da thə amu kazlay: Tinjəl amu ta dvtutá Lazglafta kə'a.

¹¹ Zwanama dá gwal ta dvu yu, ka si mantša ya dvtuta Lazglafta ta amu katsi ya, dvtama dva amu guli ta vgha mu sani nda sani. ¹² Had mndu ta kədfnghanť Lazglafta§ nda irani wa. Tsa dvtutá vgha mu ta dvtuta mu sani nda sani ya ná, nzakwa Lazglafta ta gdávata kawadaga nda amu tsa. Ta dvtudva mu ta Lazglafta dar manda ya kumanť tsi kə'a guli.

¹³ Lazglafta ná, vlamavla ta Sulkum. Tsaya kəl mu ka grafta kazlay: Ta gdávagda amu kawadaga nda tsi, tsatsi guli ta gdávagda kawadaga nda amu kə'a. ¹⁴ Ghunaga ghuna Lazglafta ta zwanjani ta nzakway ka mnda mba mndu ta ghəŋa hadik*, ka nghanť aŋni nda ira ŋni, tsaya ta mnə aŋni ŋa mnduha. ¹⁵ Mndu ta mnay banluwa kazlay: Yesu ná, Zwanja Lazglafta ya kə'a, nda nza nzakwa Lazglafta nda tsa mndu ya, nda nza nzakwa tsatsi guli nda Lazglafta. ¹⁶ Amu ná, nda sna amu kazlay: Dvtudva Lazglafta ta amu. Ta tsaya fafta amu guli ta ghəŋa mu.

Lazglafta ná, dvu ya. Tsaya tama, mndu ta gdáta ta dva mndu ná, nda nza nzakwani nda Lazglafta nda nza nzakwa Lazglafta guli nda tsatsi. ¹⁷ Dza'a kəl amu ka grafta kazlay: Ta dvtay amu ta Lazglafta dar kə'a ná, wya tsi: Bađu tsa fitik dza'a tsə Lazglafta ta guma ta ghəŋa mnduha ya ná, had amu dza'a zləŋa tsa guma ya wu, kabga nda nza nzakwa mu ta ghəŋa hadik ka guram nda Yesu. ¹⁸ Ka nda sna amu kazlay: Dvtudva Lazglafta ta amu, had amu dza'a zləŋay wa. Tsa dvtutadvu Lazglafta ta amu ya ná, ta hlirť zləŋ dekdek ma amu. Ala, ka tata zləŋ mndu katsi, murmura ŋudufani, ta fa a ghəŋani ta tsa dvtudvu Lazglafta ya wu, kəl tsi ka zləŋ.

¹⁹ Amu ná, dvtudva mu ta Lazglafta kabga tinjəl tsatsi ta dvtuta amu. ²⁰ Ka «dvtudva yu ta Lazglafta» ka mndu, tata husanhusa zwanjani katsi ná, tsakalawi tsa ta tsakal tsa mndu ya, dvu a ta Lazglafta wa. Ka dvu a mndu ta zwanjani ya nghanť tsi nda irani wu katsi ná, waka a dza'a dvtutá Lazglafta ya kul nghanť tsi na? ²¹ Ka dvtudva yu ta

Lazglafta ka mndu katsi ná, ka dvtudva tsi ta zwanjani† guli, ka zlaha Kristi mnata.

5

Zlghafta ta Zwanja Lazglafta, tsaya ghubasaptá ghəŋa hadik

¹ Dər wati ma mndu ta zlghaftá mnay kazlay: Yesu ná, Kristi ya kə'a, tsa mndu ya ná, nda na ka Zwanja Lazglafta. Ka dvtudva tsa mndu ya ta Dani Lazglafta katsi ná, dza'a dvtudva guli ta zwana Lazglafta. ² Ka dvtudva mu ta Lazglafta, ta snay mu ta zlahani guli ná, tsaya kəl amu ka snanť dvtudva mu ta Zwana Lazglafta kə'a. ³ Snata mu ta zlaha Lazglafta ná, tsaya dvtuwa mu ta Lazglafta kahwathwata. Bla a tsa zlahuhani* ya guli wa. ⁴ Inda zwana Lazglafta ná, ghubasapghuḅasa həŋ ta ghəŋa hadik. Nda ghubasa ghəŋa hadik, kabga nda fa ghəŋa mu ta Yesu Kristi. ⁵ Wa mndu ta ghubasaptá ghəŋa hadik ná? Ba mndu ta zlghafta kazlay: Yesu ná, Zwanja Lazglafta ya kə'a ta ghubasapta.

Masləmtsəka Yesu Kristi

⁶ Yesu Kristi ná, sasa ta ghəŋa hadik, ka lamə tsi nda ma ima batem, ka pghintá tsi ta usani ma mtakwani†. Lami nda ma ima batem kwenkwen yeya wu, pghinpgha ta usani guli. Sulkuma Lazglafta ta mnamatá tsa skwiha ya kazlay: Mantša ya nzakwani kə'a, kabga had tsatsi ta tsakalawi wa. ⁷ Hkən skwi† ta maramanť kazlay: Yesu ná, Zwanja Lazglafta ya kə'a. ⁸ Tsa skwiha hkən ya ná, mamu Sulkuma Lazglafta, nda imi, nda us. Tsa skwiha hkən ya ná, ka skwa turtuk gwada tanť. ⁹ Ka si ta tsu'ay mu ta gwada ta mnata mnduha ta ghəŋa skwi ta nghanť həŋ ya ní, malaghumala a ŋa Lazglafta ma gwada ta mnata, ka ŋa mnduha ra? Lazglafta ka ghəŋani ta mnantá tsa skwiha ya ta ghəŋa zwanjani. ¹⁰ Mndu ta zlghaftá Zwanja Lazglafta ná, nda sna tsatsi kazlay: Kahwathwata tsa skwiha ya kə'a. Mndu kul zlghaftá Lazglafta guli ná, niŋna ta Lazglafta ka tsakalawi, kabga kwalani kul zlghaftá skwi mna Lazglafta ta ghəŋa zwanjani. ¹¹ Vlamavla Lazglafta ta hafu ŋa kdekedzenť. Tsa hafu ya guli ná, nda ma zwanjani Yesu ta mutsakwa tsi. Mantša ya ka Lazglafta mnamata. ¹² Mndu ta zlghaftá Zwanja Lazglafta, nda mutsa hafani. Mndu kul zlghatá Zwanja Lazglafta guli ná, mutsa a hafani§ wa.

Hafu ŋa kdekedzenť da Lazglafta

† 4:9 Ngha ta Yuhwana 3:16. ‡ 4:10 Ngha ta 2:2. § 4:12 Ngha ta Yuhwana 1:18. * 4:14 Ngha ta Yuhwana 3:17, 4:42. † 4:21 Ngha ta Mata 22:36-40, Markus 12:28-31, Lukwa 10:25-28. * 5:3 Ngha ta Yuhwana 14:15. † 5:6 Ngha ta Yuhwana 19:34. ‡ 5:7 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 19:15. § 5:12 Ngha ta Yuhwana 3:36.

¹³ Vindaghunaf vinda yu ta tsa skwiha ya, ɲa kaghuni gwal ta zlgħaftá Zwanja Lazglafta, kada grafta kuni kazlay: Mut-safimutsa kuni ta hafu ɲa kǵekedzeɲ kǵ'a. ¹⁴ Ta lagha mu ta kǵema Lazglafta da ɗawa skwi manda ya ta zǵǵanata ná, har ghǵɲa mu, kabga ta snamasna. ¹⁵ Ka nda sna mu kazlay: Ta snamasna ta inda skwi ta ɗawu mu da tsi kǵ'a, nda sna mu guli kazlay: Ta vlamavla kahwathwata ta inda skwi ɗawan mu kǵ'a.

¹⁶ Ka nda ngha mndu ta zwanamani ta ga dmaku, dza'a kwal kul klagħata da mtaku ɲa kǵekedzeɲ katsi, ka maga tsi ta du'a da Lazglafta ta ghǵɲa tsa mndu ya ɲa vlanɲa Lazglafta ta hafu. Tsa hafu ya, ɲa gwal ta ga dmaku dza'a kwal kul klagħatá hǵɲ da mtaku ɲa kǵekedzeɲ dza'a vla lu. Mamu dmaku ta kla mndu da mtaku ɲa kǵekedzeɲ. Mna a i'i kazlay: Ka maga kuni ta du'a da Lazglafta ta ghǵɲa mndǵrga tsaya kǵ'a wa. ¹⁷ Inda skwi ta magǵ lu kul ɗinaku ná, dmaku ya. Nziya nza tsi, mamu dmaku kul haɗ ta kla mndu da mtaku ɲa kǵekedzeɲ.

¹⁸ Nda sna amu kazlay: Dǵr wati ma mndu ta nuta ka Zwanja Lazglafta ná, haɗ ta gǵǵaltá dmaku wa. Zwanja Lazglafta ta nghay, lavinɲ a halaway ta ksarɲta wa.

¹⁹ Nda sna amu kazlay: Nda na amu ka zwana Lazglafta kǵ'a. Sanlaha ma mnduha ta ghǵɲa haɗik ná, ta ma dzva halaway hǵɲ demdem.

²⁰ Nda sna amu guli kazlay: Sasa Zwanja Lazglafta ta ghǵɲa haɗik ka vlamatá tsi ta ɗifil ɲa snarɲtá vǵrɗa Lazglafta kǵ'a. Ka ndi'aftá mu ta vgħa nda vǵrɗa Lazglafta nda ya nda zwanani Yesu Kristi. Tsatsi ná, vǵrɗa Lazglafta ta vlamatá hafu ɲa kǵekedzeɲ ya.

²¹ Zwana ɗa, ɗasuwa ka kuni, yaha kuni da ɲana vgħa nda skwa wuyay.

Mahisa tsghatá lwa 2 Yuhwana

Gazgu

¹ I'i glata mndu ta vindafá na tsghatá lwi ná, ña makwata rka ya zbap Lazglafta, nda ya ña zwanani ya ta d'vu yu kahwathwata. I'i turtukwa dá yeya a ta d'vutá kaghuni wu, nduk nda inda gwal nda sna ta kahwathwata tani. ² Ta d'vay ñni ta kaghuni kabga mamu kahwathwata, dza'a gdavagda guli ma amu.

³ Má ka vlamavla Lazglafta ta nzakway ka Da nda Yesu Kristi ta nzakway ka Zwanani, ta zdakatahudani nda tawa hidahidani, nda zdakwani ña nzakwa mu ma kahwathwata nda ya ma d'vutá mndu.

Kahwathwata, nda d'vu

⁴ Manda sanja dá kazlay: Nanaña sanlaha ma zwana gha ta kahwathwata manda ya taghamaf Da mu Lazglafta kə'a ná, ka tuta yu da rfu katakata. ⁵ Ari makwata rka, ya lfida zlahu a na skwi ta vindaghafta na wu, va tsa zlahu da amu daga manda zlrafta* mu ta zlghaftá gwada Lazglafta yeya. Skwi ta ndəbu yu ta dzvu da kagha ná, d'vumadva amu gwal ta zlghafta Kristi ta vgha mu. ⁶ Vərdá tva d'vutá mndu manda ya kumaj zlahu Lazglafta ná, tsaya nzata ghuni nda d'vutá mndu, kabga mantsa ya taghamaf lu daga zlrafta mu ta zlghaftá gwada Lazglafta.

Dasuwa ka kuni nda gwal ta tsakalawi

⁷ Kəl yu ka mnay mantsa ná, nda ndəgha gwal nana mndu ta tamtá vgha ma ghəña hadik. Ka həj ta mnay ná, ka mndu tsakwam a saha Yesu Kristi ta ghəña hadik wu, ka həj. Tsa mndu ta mnay mantsa ya ná, ghuma Kristi ya. Tsatsi ná, nana sanlaha ma mnduha ta nanə tsi. ⁸ Dasuwa ka kuni nda həj, da dədəgudughunusta hyahya skwi ya mutsaf kuni da añni, ya dza'a mutsay kuni ta nisəla ghuni katakata.

⁹ Dər wati ma mndu ta kwal kul ñanatá tagha skwa Kristi, ka tsanaghatá ñani nda tsa, ta ndi'a a nzakwani nda Lazglafta wa. Ala ka gdavagda mndu ma tagha skwi taghanaf Kristi katsi ná, nda ndi'a nzakwa tsa mndu ya nda Da mu Lazglafta nda ya nda Yesu Kristi Zwanani. ¹⁰ Ka Lagha la mndu da Kaghuni, ka taghə tsi ta skwi tskəm nda skwi taghaghunaf Kristi katsi ná, ma tsu'af kuni ta tsa mndu ya ma həga ghuni, ma gə kuni dər zgu ñani. ¹¹ Ka «hudukhuduk» ká mndu ganaghatá zgu katsi ná, nda gwa wa tsa mndu ya ma tsa ghwadaka slnani ya.

Gazgu

¹² Ta teke'a ndəghata pdakwa skwiha má ña mnaghunata dá mndani, tsaw va a yu ta vindaghunaf nda vinda ta delewer wu. Ta kumay yu ta laba dá nda la da kaghuni, ka nzata mu, ka gwaduvusta mu ka skwa turtuk. Kada zdavafá ñudufa mu.

¹³ Ta ga zgu zwana mukuma gha ya zbap Lazglafta guli ña gha.

* 1:5 Ngha ta Yuhwana 13:34, 15:12, 17.

Mahkəna tsghatá Iwa 3 Yuhwana

Ga zgu

¹ I'i glata mndu ta vinda na delewer na ŋa gra dá Gayus* ya ta d̥vu yu kahwathwata.

² Zwanama dá, ta kumay yu ta nzakwa inda skwi demdem d̥ina da kagha. Má d̥ughwana ka nzakwa gha ma slu'uvgha gha manda nzakwa gha ma zlg̥hay nda ŋudufa gha ya.

Gayus mnda kahwathwata

³ Tuta yu da rfu katakata manda sagha zwanama da rusay ŋa dá ya káka ta nzaku ta vərda tvi nda ŋuduf turtuk. Nda sna yu guli kazlay: Mantša ya nzakwani kə'a.

⁴ Had skwi taβta snaŋta dá ta dihatá nzakwa zwana dá ta vərda tvi wa. ⁵ Zwanama dá, tsa nghapta ta nghapta ka ka zwanama ma zlg̥hay nda ŋuduf dər má ka matbay hən ya ná, ŋərma mndu ka. ⁶ Tsa mnduha katanj ka ya ná, ta ghubay hən ta kagha da gwal zlg̥hay nda ŋuduf hadna. Ndadá a d̥vaf̥ta tsi ta aŋni wu, ka hən ta mnay. Wya dzvu, ka kdanja ka ta kata mndərga tsa mnduha ya, kada kd̥inja hən ta wawakwa tanj manda ya ta kumə Lazglafta. ⁷ Tsa wawaku ta wawaku hən ya ná, ta wawu ka maga slna Yesu Kristi hən. Had sana skwi ta mutsafta hən da gwal kul zlg̥haftá Yesu wa. ⁸ Amu gwal ta zlg̥haftá Kristi, d̥ina ka katay mu ta mndərga tsa mnduha ya, kada nzakwa mu nda gwa ma tsa vərda slna ta magə hən ya.

Danwa gwal guyata ghən

⁹ Si vindanafvinda yu ta d̥lewer ta Igliza ghuni, tsaw va a Diyatref ta sna tsa gwadá ŋni ya wu, kabga ta kumay ta nzaku ka mali. ¹⁰ Badulaba dá da kaghuni ya ná, dza'a rusanafrusa yu ta mnduha ta tsa ghwadaka skwiha ta magə tsi ya, nda tsa raraza i'i ta rarazə tsi ya. Ta ghəŋa tsaya guli ná, had ta tsu'a zwanama ma zlg̥hay nda ŋuduf ta lagha hən da tanj ka matbay guli wa. Na slí'a sanlaha dá tsu'a mnduha ya guli ná, pyayni ta hən, ka ŋawa hən mataba guyatá ghən.

¹¹ Gra dá ya ta d̥vu yu, ma ksə ka ta sadá mnduha ta maga ghwadaka skwi, ksa ta sadá gwal ta maga skwi d̥ina. Mndu ta maga skwi d̥ina ná, nda na tsatsi ka Zwanja Lazglafta. Mndu ta maga ghwadaka skwi ya guli ná, ta sna a tsatsi ta Lazglafta wa.

¹² Ya wya Dematriyus ya ní, ndadá a ta ghuba mnduha wa. Ma nzakwani ná, ta nghaku ŋərma slna ta magə tsi. Aŋni guli ná, ŋərma mndu ya ta mna aŋni. Nda sna kagha guli kazlay: Kahwathwata ta mnə ŋni kə'a.

Ga zgu

¹³ Ta nda ndəgha skwiha ta kumə yu ta mnaghata, tsaw va a yu ta vindaghafta nda vinda ta delewer wa. ¹⁴ Nzdavata a yu ka labə da kaghuni wu, ŋa guyakwa u tsa, ŋa gwadáy u.

¹⁵ Ka nza zd̥aku kawadaga nda kagha!

Ta ga zgu inda graha gha hadna ŋa gha. Ka ganaghata kagha guli ta zgu ta inda graha mu turtuk turtuk.

* 1:1 Ngha ta Slna gwal ghunay 19:29, Ruma. 16:23, 1 La Kwarent 1:14.

Tsgha ta Iwa Yuda

Gazgu

¹ I'i Yuda ta nzakway ka kwalva Yesu Kristi, zwanamani ma Yakubu*, ta vindaghunaftá na delewer na. Ta ga zgu yu nja ghuni gwal hagaf Lazglafta Da, gwal d'vu tsi ka pghata nja Yesu Kristi.

² Ka nza hid'ahida Lazglafta nda zdakwani nda d'vutá mndani kawadaga nda kaghuni.

Guma ta ghəŋa gwal ghwadak

³ Graha dá ya ta d'vu yu ma n'udufa dá, gitagita a ta d'vuta yu ta vindaghunaftá skwi ta ghəŋa gwada ta mbaku ya ka skwa turtuk mu mida wu, kabga tsa, nda nza tkwe' ka vindaghunafta dá, nja vlaghunatá mbraku, nja n'avata ghuni ma zlg'hay nda n'uduf ya zlg'haf kuni, ya vlan Lazglafta ta mnduhani. Tsa gwada ta mbaku ya ná, had' dza'a walanja mbədavafu wa. ⁴ Klə' yu ka mna tsaya ná, nda ndəgha mnduha ta kdikadamta da taba ghuni, ka badza zdakatahuda Lazglafta. «Lma a Lazglafta ta magay mndu ta ghwadaka skwi ta kumə mndu wu,» ka həŋ ta mnay. Mantsa ya vzintə həŋ ta Yesu Kristi ta nzakway ka Mgham ta ghəŋa amu. Mndərga tsa mnduha ya ná, nda ghada vinda ta tsatá guma ta ghəŋa tanj daga ghalya.

⁵ Ka havaghunakhava yu ta skwi ghada kuni ta snanjta 6a. Ghalya, ka katanjta Lazglafta ta la Isra'ila, ka hlagaftá həŋ ma Masar. Ka rwanaghutá tsi ta gwal kul faftá ghəŋa tanj ta tsatsi. ⁶ Havak kuni guli ta mnduha Lazglafta ta Pak vla ga mgham vlan lu ta həŋ, ka zlanavatá tsa vli si vlan Lazglafta ta həŋ ya. Ta ghəŋa tsaya kəl Lazglafta ka hlafatá həŋ ka tsamta, ka zlanjta həŋ ma vəl tđika nja kzla kdinjta Lazglafta ta tsatá guma ta ghəŋa tanj badu tsa fitik dagala ya. ⁷ Havak kuni guli ta luwa Suduma nda luwa Gwamura, nda sana luwaha ta wanaftá həŋ. Ka magə mnduha ma tsa luwaha ya ta sli' injli' inj manda nja tsa duhwalha Lazglafta ya. Ka sli' amtá həŋ da hliri nda slu' uvgha ya kul raku ka magay mnda sala. Ka pghamtá Lazglafta ta həŋ ma vu kul mtavata dekdek. Tsaya ná, nja marananjta mnduha ta skwi ya dza'a magə Lazglafta nda gwal ta magaku mantsa ya.

⁸ Tsa mnduha ta lamə da taba ghuni ya ná, mndərga ya ghwadaka skwiha ya ta magə həŋ. Ta sli' amsli'a həŋ da maga

ghwadaka skwi ta zdəganatá həŋ manda ya ta fanaghata suni ta həŋ. Vla a həŋ ta glaku nja Lazglafta wu, mbada həŋ ka raraza gwal dagaladagala ta luwa. ⁹ Dər Misel mali mataba duhwalha Lazglafta má, walanj a ta razanaftá halaway badu zlerday tanj ta wi ta ghəŋa mbala Musa wa. Skwi mnana tsi kwenjkenj ná, «Ka dvagha dva Lazglafta†,» ka'a, ¹⁰ Hahəŋ ta tanj, raraza skwi kul snanjta həŋ yeya nja tanj. Manda nimitak magakwa tanj, ghəŋa zadaku ta kala həŋ. ¹¹ Dəŋwa nja tanj, kabga mndərga skwi maga Kayinu ghalya ta magə həŋ. Ka vzintə həŋ ta ghəŋa tanj ka maga ghwadaka skwi nja mutsa tseidi manda nja Balama ghalya guli, nja rwakwa tanj kabga sli' avafu tanj nda zlerd'utawi manda nja Kware† ghalya. ¹² Ta ksaku ka hula nzata ghuni ka za skwa zay kawadaga nda həŋ. Ghəŋa tanj skwi snanj həŋ. Hahəŋ gwal ta nriŋjta skwa zay ma vli guyatá ghəŋa mnduha ka za skwi, ksa a hula ta həŋ wa. Manda natá matəđtu ta vusliŋ falak ya həŋ, manda fu kul had' ta yafu dar ma fitika yakwani tsi ya həŋ. Manda fu tđin lu nda slrəŋ nda slrəŋ ta mtuta ka ghwaluta dzurəŋ ya həŋ. ¹³ Manda tska ta nədək ta wa sgam, tskana vəl va gamtsa' uwakwa draf ya na dmakuha tanj. Manda tekwatsa ta sli' afta ta vli tanj ka ndandaraku ta luwa ya həŋ. Ma vəl ka nra tđik fanata Lazglafta ta vli nja nzakwa tanj nja kdəkedenj§.

¹⁴ Ka Inuk ta nzakway ka mandafəŋa dzidzi daga ta Adamu mnata ta ghəŋa mndərga tsa mnduha ya daga ghalya na: «Wya Mgham ta saha kawadaga nda duhwalhani nda ndəgha nədđəm, ¹⁵ nja tsa guma ta ghəŋa inda mndu ta ghəŋa hadik, nja tsanaghatani ta guma ta inda gwal kul sna gwada da tsi. Ta ghəŋa vəl maganata tanj ta ghwadaka skwi, nda ya ta ghəŋa njaslu badzakana həŋ guli,» ka'a. ¹⁶ Ta ghəŋ tsa mnduha ya mna Inuk ta tsa gwada ya kazlay: Ruruŋwaku nda nada ghəŋ yeya nja tanj inda fitik. Skwi ta kumə ghəŋa tanj ta magə həŋ, ghuba mndu nja gatu ta wi skwi ta gwada həŋ.

Dəvu nda zlahu

¹⁷ Kaghuni graha dá ya ta d'vu yu, havakwahava ta gwada ghada mnduha Mgham Yesu Kristi ta mnaghunata. ¹⁸ Ka həŋ mnaghunata na: «Mamu mnduha dza'a ghubasa gwal ta zlg'haftá Lazglafta ma kdavakta fitikha. Nzaku manda ya kumanj tsa ghwadaka ndana* tanj ya, nja tanj.» ¹⁹ Tsa

* 1:1 Yakubu: Ngha ta Mata 13:55, Markus 6:3. † 1:9 Ngha ta 1 Tesalunik 4:16 Ngha ta Daniyel 10:13, 21, 12:1, Suna Yuhwana 12:7. Mbəla Musa: Gray nda Vrafta ta zlahu 34:6, gray nda Zakari 3:2. ‡ 1:11 Kayinu: Ngha ta Zlrafta 4:3-8, Balama: ngha ta Mbsak 22:1-35, Kware: Ngha ta Mbsak 16:1-35. § 1:13 Ngha ta Zlrafta 5:18, 21:24. * 1:18 Ngha ta 2 Piyer 3:3.

hahəŋ ya ta klaktá daga vgha mataba mnduha. Ghəŋa taŋ ta d̥vu həŋ. Had̥ Sulkuma Lazglafta ma həŋ wa.

²⁰ Kaghuni tama graha d̥a ta d̥vu yu nda ŋudufa d̥a, katuvuswa vgha ghuni ma zlg̥hay nda ŋudufa ghuni, ka glakwa kuni. Ŋavawaŋa ka maga du'a nda mbrakwa Sulkum nda ghuḅa. ²¹ Nzawanza ma d̥vutá mnda Lazglafta. Fafwa ghəŋa ghuni hzleŋa ta zdakatahuda Mghama mu Yesu Kristi ŋa mutsa hafu ŋa kd̥ekedzeŋ. ²² Tawawa hidahida, ka katan̄ta kuni ta gwal ta daga ghəŋ. ²³ Mbanafwamba ta sanlaha guli nda td̄igin̄tá həŋ ma skwi dza'a klamtá həŋ da vu. Tawawa hidahida ta sanlaha, ama daswa ka kuni da td̄amtá həŋ ta kaghuni da dmakwa taŋ.

Vlan̄ta glaku ta Lazglafta

²⁴ Ka nza glaku ŋa Lazglafta ya ta lavin̄tá ngha kaghuni, yaha kuni zlumbutá, tsatsi dza'a ghuḅighunista tsezle' ŋa rfay ghuni ta rfu ta hladaghunaghatá tsi ta kəma glakwani. ²⁵ Ŋa Lazglafta turtukwani ya ta mbamafta nda ma Yesu Kristi Mghama mu ga mgham, nda mbraku, nda glaku, daga manda ghalya nda ya ndanana ha ŋa kd̥ekedzeŋ. Amin.

Suna Yuhwana

Skwiha mariginj Yesu Kristi ma na delewer na

¹Nana delewer na ná, ta gwaday ta gwada ta ghəŋa skwi ya maranaŋ Yesu Kristi ta gwal ka kwalva Lazglafta. Lazglafta ta vlanťá tsa skwiha ya ŋa maranaŋťá həŋ, ŋa snaŋta taŋ ta skwi ta dza'a gi magaku. Tsaya tama kəl Yesu Kristi ka ghunaftá duhwalani da kwalvani Yuhwana ŋa maranaŋťá tsa skwiha ya. ²Inda na skwiha nghanj yu na ná, gwada Lazglafta ya kahwathwata, masləmtsəka Yesu Kristi yu, ka Yuhwana. ³Tfawi ta ghəŋa gwal ta dzaŋa na delewer na. Tfawi ta ghəŋa gwal ta snaŋťá tsəna tsghatá lwa Lazglafta na. Ka snatá inda na skwiha nda vinda na. Grafgra kazlay: Nduusakndusa fitika magakwa tsa skwiha ya kə'a.

Tsgħa ta lwi ŋa Iglizha ndəfáj

⁴I'i Yuhwana ta vindaŋ ŋa ghuəa Iglizha ndəfáj ta hadika Asiya.

Ka vlaghunavla Lazglafta ta zďakatahudiŋ nda zďakwani. Tsatsi Lazglafta daga manda ghalya, va tsa tsatsi ya guli ndanana, tsa tsatsi ya guli ta kəma. Ka vlaghunavla tsa Sulkumhani ndəfáj ta nzaku tavata dughurukwani ya, ta zďakatahudiŋ nda zďaku guli. ⁵Ka vlaghunavla Yesu Kristi ta nzakway ka vėrďa masləmtsək ya guli, ta zďakatahudiŋ nda zďaku. Tsatsi na taŋtaŋa mndu ta sli'agapta ma mtaku nda hafu. Tsatsi ta ga mgham ta ghəŋa inda mghamha ta ga mgham ta ghəŋa hadik.

Dvuďva tsa Yesu Kristi ya ta amu. Ka pghinjťá tsi ta usani ŋa varagamapta ma dmaku. ⁶Tsatsi ta namafta ka gwal ta ga mgham, ka gwal ta vla skwi ŋa Lazglafta ta nzakway ka Dani. Nani glaku nda mbraku ŋa kďekedzeŋ. Amin!

⁷Wya tsi dza'a sagma ma ghwayak. Dza'a nda nghan inda mnduha nda ira taŋ, nduk nda tsa gwal ta dzata ya tani. Dza'a taway inda mndəra mndu ta taw ta ghəŋani.

Manda va tsaya dza'a nzakwa tsi. Amin!

⁸«I'i zľraftani, i'i kďavaktani,» ka Mgham Lazglafta mnata. Tsatsi Lazglafta ta mbruta, tsatsi ya manda ghalya, tsatsi ya ndanana guli, tsatsi ya guli ta kəma.

Nghanja Yuhwana ta Kristi ma glakwani

⁹I'i Yuhwana zwanama ghuni ya ta vindaŋnafta. Nda i'i tani, nda kaghuni tani, nda guya vgha mu ma Yesu. Ta kuwa turtuk

mu ma ghuya danja. Su'uway ta su'u mu demdem. Ma ga mghamani mu. Ksafksa lu ta i'i, ka klaghata vziŋta ta tsatá hadik ma takataka drəf ta hgu lu ka Patmus*, ta ghəŋa vəl mnay da nda tvani ta gwada Lazglafta nda kahwathwatani ya mariginj tsi ma Yusa.

¹⁰Ma sana fitik baďu Dəmas, ka ksuta Sulkum nda ghuəa ta i'i. Ka snaŋta yu ta lwi ta gwadata nda lwi dagala manda ghudzaga duli nda ga mahulhula da. ¹¹Ka'a mantsa: «Kľafkla ta delewer ka vindamta ka mida ta skwi nghanj ka. Ka tsaghanafťa ka ta ghuəa Iglizha ndəfáj, ta nzakway ka luwa: Afisus, Samirna, Pergam, Tiyatir, Sardis, Filadelfi nda Lawdikiya,» ka'a.

Na snaŋta da ta tsa lwi ya, ¹²ka mbəďavata yu ka nghanj ka wa tsa mndu ta gwada nda i'i ya. Mbəďavata da, ka nghanja yu ta pitirlaha dasu ndəfáj. ¹³Ma takataka taŋ, mamu sana mndu ta sladu manda tsatá Zwanja mndu, nda sudatá lgut zutut dikw ta səla ta vghani, hbana tsi ma ghuya nda banava magaf lu nda dasu. ¹⁴Ka ŋuslij tilil swidi ma ghəŋani manda bəta swida tuwak nda ya manda bəta papla. Ta zľghaku iri ma ghəŋani manda vu. ¹⁵Ta wudaku səlahani manda kufur sluw lu ma vu. Manda ghudzaga bərzlakwa imi ka lwani ta ghudzaga. ¹⁶Ka ŋanatá tsi ta tekwatsaha ndəfáj ma dzva zeghwani. Ka sabə kafay nda za sləpuhani his his ma wani. Ta wudaku kumani manda wudakwa fitik ma ghəŋ. ¹⁷Manda nghanja da, ka zľmbatá yu ta kəmani manda mndu nda mta. Ka ľaftá tsi ta dzva zeghwani ta i'i, ka'a mantsa: «Ma zľŋ ka ta zľŋ! I'i taŋtaŋani, i'i kďavaktani†, ¹⁸i'i hafu. Si nda mta yu, ama nda hafu yu ndana ŋa kďekedzeŋ. Ma dzva da ŋanata yu ta makuəla mtaku nda həga mtaku tani. ¹⁹Vinda tama ta inda skwi ya nghanj ka, nda inda skwi ya ta magaku ndanana, nda inda skwi ya dza'a gi sagma tahula tsa. ²⁰Wya kľatá ghəŋa skwi ya nda đifa ma na tekwatsaha ndəfáj ta nghə ka ma dzva zeghwa da, nda ya ma pitirlaha dasu ndəfáj na: Tsa tekwatsaha ndəfáj ya ná, duhwalha Lazglafta ta ghəŋa ghuəa Igliz ndəfáj ya. Tsa pitirlaha ndəfáj ya guli ná, tsa Igliz ndəfáj yeya guli.»

2

Tsgħa ta lwi ŋa Igliz ma Luwa Afisus

¹Vinda ŋa duhwala Lazglafta ta nzakway ka ŋa Igliz ma luwa Afisus:

«Wya skwi ya mna mndu ya ta ŋanata tekwatsaha ndəfáj ma dzva zeghwani, ta mbada mataba pitirlaha dasu ndəfáj. Ka'a mantsa: ²Nda sna yu ta slnaha għa, ta

* 1:9 Patmus: sana zwanja vli ya ta tsavata ma drəfa Ege, ta maga meli 100 nda luwa Afisus. Vli ya ta hľaghata lu ta gwal ta tsanaghata la ŋumna Ruma ta guma ta həŋ, na tsa vli ya. † 1:17 Aya 13. 15: Nghan ta Daniyel 7:13, nda 10:5, nda 7:9, nda 10:6. Aya 16:17. Nghan ta Isaya 49:2, Hebru 4:12, Isaya 44:6, nda 48:12.

dzadza ka ta vgha me' ka magay, ta n̄avan̄a ka. Had' ka ta dzrawi nda gwal ta sidi wa. Ghunatá mndu n̄ni, ka sanlaha ma mnduha ta mnay. Tsaw ta ghunata mndu a h̄əj kay guli mataba tsa wa. Ka dzəghantá ka ta h̄əj, ka tsatsaftá ka kazlay: Gwal tsakalawi h̄əj kə'a. ³ Ta n̄avan̄a ka, ka su'a ghuya d̄anjwa ta gh̄əja gwadá ta i'i. Had' ka ta rwa mala gulu wa. ⁴ Ama, mamu sana skwi ta d̄vu yu ta kagha ta gh̄əjani. D̄vəgla a ka ta i'i manda ya si ta d̄və ka tant̄əj wa. ⁵ Havak hava, ka ma v̄əl ga zlambuta ka ya. Ka payanata ka ta nzakwagha, ka vranafata ka ta nzakwa gha manda va ya si ghalya. Ka kwalaghukwala ka ta mbədanafata nzakwa gha katsi, dza'a laghala yu da slaghaghata, n̄a klaghuta pitirla gha ma vlani. ⁶ Nziya nza tsi ná, mamu sana skwi ta zd̄gihata ma kagha. Ta husa gha husa slna la Nikwalay manda va ya ta husihata tsi ta i'i ya guli.

⁷ «Ka mamu sləm̄əja snay da mndu, ka sna tsi ta skwi ta mnə Sulkum n̄a Igliz!

«N̄a gwal ta zaktá ghwa ya, dza'a v̄lan̄v̄la yu ta fwa hafu ta slanaghata lu ma gama Lazglafta* ya ta h̄əj, n̄a zay tan̄.»

Tsgha ta lwi n̄a Igliz ma luwa Samirna

⁸ «Vinda n̄a duhwala Lazglafta ta nzakway ka n̄a Igliz ma luwa Samirna:

«Wya gwadá ta mnə mndu ta nzakway ka tant̄əjani nda kd̄avaktani, mndu ya si ta mtuta ka vragapta nda hafu ya. ⁹ Nda sna yu ta sa duni ta sə ka, nda pd̄a gha. Tsaw ka gadgh̄əl ka. Nda sna yu ta rutsak ya ta pgh̄ə lu ta kagha, nda ya ta pgh̄ə tsa gwal ta mnay kazlay: La Yahuda an̄ni kə'a ya, tsaw mantsa ya a h̄əj wu, guyata gh̄əja mnduha halaway h̄əj. ¹⁰ Ma z̄lən̄ ka ta ghuya d̄anjwa ya dza'a ka da ghuyay. Ya wya halaway dza'a hlafata sanlaha ma kaghuni ka pghamta ma gamak n̄a dzəghaghunata, n̄a zaghunatá fitik ghwan̄ ta giri n̄a ghuni. Ka sladafta ka ta zlḡhay nda n̄ud̄ufa gha d̄ər n̄a dzata kagha tsi. Dza'a v̄laghavl̄a yu ta hafu n̄a nisəla v̄əl zata gha ta ghwa.

¹¹ «Mndu ya nda sləm̄əja snay, ka sna tsi ta skwi ta mnə Sulkum n̄a Igliz.

«Mndu ya ta zata ghwa ná, had' mtakwa mahis dza'a walan̄ta ksan̄ta wa,» ka'a.

Tsgha ta lwi n̄a Igliz ma luwa Pergam

¹² «Vinda n̄a duhwala Lazglafta ya ta nza-kway ka n̄a Igliz ma luwa Pergam:

«Wya gwadá ya mna mndu ta n̄anata kafay ya nda za wani his his. ¹³ Nda sna yu kazlay: Ma v̄la ga mghama halaway nzata ka kə'a. Kulam nda tsa, ndi'afndi'a ka ta vgha ta i'i. Zlana a ka ta zlḡhay nda n̄ud̄ufa

gha, d̄ər ma fitika dzata An̄tipas ta nzak-way ka n̄ərma mndu, ka masləmtsəka da ma luwa ghuni, ma v̄la nzakwa halaway ya wa. ¹⁴ Ama wya skwiha ta dvaghaghata yu: Mamu sanlaha mataba ghuni ta d̄vutá tagha skwa Balam, ya ta taghanafá Balak, ka pghamta zwana la Isra'ila da ga dmaku, n̄a za slu'a skwa wuyay, nda ya n̄a maga sli'insli'in̄† ya. ¹⁵ Manda tsaya guli ná, mamu sanlaha mataba ghuni ta d̄vuta tagha skwa la Nikwalay‡ guli. ¹⁶ Mbədanafmbəda ta nzakwa gha. Ka mbədanaf a ka wu katsi, wya yu ta gi lagha slaghaghata. Dza'a lmay n̄ni nda h̄əj nda kafay ya ta sabi ma wa da.

¹⁷ «Ka mamu mndu nda sləm̄əja snay, ka sna tsi ta skwi ta mnə Sulkum ta Igliz!

«Mndu ya ta zatá ghwa ná, dza'a v̄lan̄v̄la lu ta skwa zay ya nda d̄ifa. Dza'a v̄lan̄v̄la yu ta inda tan̄ guli ta pala ka n̄uslīn̄ ya vindaf lu ta lfida h̄gu§ tida. Tsa h̄gu ya ná, had' sana mndu nda sna wu, ba tsa mndu ta zlḡhafta ya,» ka'a.

Tsgha ta lwi n̄a Igliz ma luwa Tiyatir

¹⁸ «Vinda n̄a duhwala Lazglafta ya ta nza-kway ka n̄a Igliz ma luwa Tiyatir.

«Wya gwadá ya mna Zwan̄a Lazglafta ya ta zlḡhaku iri ma gh̄əjani manda zlḡhakwa vu, ta wudaku səlahani manda kufur sluwap lu ma vu ya. ¹⁹ Ka'a mantsa: Nda sna yu ta slnaha ya ta magə ka, nda d̄va mndu ya ta d̄və ka, nda gd̄avata ya gd̄ava ka ma zlḡhay nda n̄ud̄uf. Nda sna yu kazlay: Mal slnaha gha ya ta magə ka ndanana ka ya maga ka tant̄əj kə'a. ²⁰ Ama mamu skwi ya ta dvaghaghata yu ta gh̄əjani. Zlan̄əzla ka ta tvi ta sana marakw ta h̄gə lu ka Zizabel*, ta mnay kazlay: Mnda kla lwa Lazglafta yu kə'a ya. Mbada kə'a ka tagha tsakalawi, ka nanaghata gwal ta kshihata slna da da maga sli'insli'in̄, nda ya da za slu'a skwa wuyay. ²¹ Zlan̄əzla yu ta fitik ma n̄a mbədanafani ta nzakwani, ama va a ta zlan̄ta maga tsa sli'insli'in̄ani ya wa. ²² Tsaya tama, dza'a vzafvza yu ta gh̄z̄lən̄a ghuya d̄anjwa. Dza'a ganappa yu ta iri katakata ta inda gwal ta hliri nda tsi guli. Ala, ka mbədanafmbəda h̄əj ta nzakwa tan̄, ka zlan̄ta maga tsa ghwadaka slna tan̄ nda tsi ya katsi, ba tsa kasi'i. ²³ Ta gh̄əja tsaya guli, dza'a rwanarwa yu ta zwanani. Tsaya dza'a kəl Igliz ka snan̄ta kazlay: I'i mnda tsatsafta skwi ma ndana mndu, nda skwi ma n̄ud̄ufa mndu tani kə'a. Taḅ ta slna ya maga† mndu dza'a planamta yu ta mndu guli.

²⁴ «Ama pd̄akwa kaghuni gwal zlḡhay nda n̄ud̄uf ma luwa Tiyatir, kul snata tsa

* 2:7 Ngha ta Zlrafta 2:8. 9, nda Suna Yuhwana 22:2. † 2:14 Ngha ta Mbsak 31:16 nda 25:1-2. I Balama nda Balak: Ngha ta Mbsak 22:24. ‡ 2:15 Ngha ta 2:6, nda skwi ya n̄a n̄anata. § 2:17 Ngha ta Sabi 16:14. 15, 33:34 nda Isaya 62:2, 65:15. * 2:20 Ngha ta 1 Mghamha 16:31, 19:1. 2, 2 Mghamha 9:22, 30. † 2:23 Ngha ta Zabura 7:10, Irmiya 17:10, Zabura 62:13.

ghwadaka tagha skwi ya, kul taghaftá tsa skwi ta hgə həŋ kazlay: Dífata skwa halaway kə'a ya, had sana skwa ndəgaku ta faghunaghata yu wa. ²⁵ Nənanəŋa kahwathwata ta zlgəhay nda n̄udufa ghuuni ta vragaghata yu.

²⁶ «Mndu ya ta zata ghwa, ta n̄anata slna dā ha ka kdāvaktani, dza'a vlanvla yu ta mbraku ta ghəŋa inda mndəra mndu. ²⁷ Tsa mbraku dza'a vlanvta yu ya ná, tsa mbraku vliha Da dā yeya. N̄a gayni ta mgham nda saraka kufur ta ghəŋa mnduha. Dza'a dzaɓɓɨndzaɓa ta ghwadaka mnduha, manda ya ta dzaɓɓɨta lu ta siga r̄ɓɩsl ya. ²⁸ Dza'a vlanvta yu ta gumbazla sərđək† guli.

²⁹ «Ka mamu mndu nda sləməŋa snay, ka sna tsi ta skwi ya ta mnə Sulkum n̄a Igliz,» ka'a.

3

Tsgħa ta lwi n̄a Igliz ma luwa Sardis

¹ «Vinda n̄a duhwala Lazglafta ta nzakway ka n̄a Igliz ma luwa Sardis.

«Wya skwi mna mndu ta n̄anata Sulkumha ndafāŋ ka n̄a Lazglafta nda tekwatsaha ndafāŋ. Ka'a mantsa: Nda sna yu ta inda slnaha gha. Nda hafu ma i'i ka ka ta gray, tsaw nda mta ka. ² Sli'avaksli'a, mbra ta gwal ta nda hafu ma həŋ sli'e'efi sl'efa makəd həŋ dā kdīvta. Ta n̄ghə yu ta slna gha ta kəma Lazglafta dā ná, kdānak a ka wa.

³ Havakhava gha tama ka kinawu mutsafta ka ta skwi taghaghaf lu nda ya ka ka snan̄ta. Snasna ka mbədanafta ka ta nzakwa gha. Ka si va a ka ta snata wu, dza'a laghala yu manda ghali ksaghaghata, snan̄ta a ka, ka ta wati luwa dza'a lagha yu wa* . ⁴ Nziya nza tsi, mamu sanlaha ma mnduha gha, ma va tsa luwa Sardis ya kul n̄riŋta lguta taŋ. Tsahaya, dza'a sli'i həŋ kawadaga nda i'i nda sudata lguta n̄usliŋ, kabga ran̄ra ta həŋ.

⁵ «Mantsa ya dza'a sudānavata lu ta lguta n̄usliŋ ta mndu dza'a zata ghwa. Had yu dza'a walan̄ta h̄ərđɨŋta h̄gani ma deftera ya vindam lu ta h̄ga gwal nda hafu n̄a kdēkedzeŋ wa. Dza'a mn̄an̄mna yu ta h̄gani ta kəma Da dā, nda ya ta kəma duhwalhani kazlay: N̄a dā həŋ kə'a.

⁶ «Ka mamu mndu nda sləməŋa snay, ka sna tsi ta skwi ta mnə Sulkum n̄a Igliz,» ka'a.

Tsgħa ta lwi n̄a Igliz ma luwa Filadelfi

⁷ «Vinda n̄a duhwala Lazglafta ta nzakway ka n̄a Igliz ma luwa Filadelfi.

«Wya gwada ta mnə mndu ya nda ghuɓa. Tsatsi kahwathwata, tsatsi ta n̄anata makuɓla mgham Dawuda. Ka guna guna tsi, had wa mndu ka hafta wa. Ka hafna tsi

guli, had wa mndu ka gunata guli wa. ⁸ Ka'a mantsa: Nda sna yu ta inda slnaha gha. Nda sna yu guli kazlay: Nda hta mbrakwa gha kə'a. Kulam nda va tsaya tani, n̄anəŋa ka ta gwada dā. Ta mna a ka kazlay: Sna a yu ta kagha wu kə'a nda i'i wa. Tsaya tama, ta gunagha guna yu ta watgha. Had mndu dza'a hafta wa. ⁹ Wya skwi dza'a yu magay n̄a guyata ghəŋa mnduha halaway ta mnay kazlay: La Yahuda an̄ni kə'a, kul nzakway manda tsaya. Tsakalawi ta tsakalə həŋ. Dza'a tin̄waftiŋwa yu ta həŋ n̄a lagha dā tsəl̄bu ta kəma gha ka v̄la glaku n̄a gha, n̄a snan̄ta taŋ kazlay: Dvudva† yu ta kagha kə'a.

¹⁰ Manda va ya n̄ana kagha ta gwada dā ka gdāvata mida ya, dza'a n̄a gha n̄a i'i ta kagha guli ma ghuya dāŋwa dza'a dādanaghata inda ghəŋa hadik n̄a dzəghant̄a həŋ ya. ¹¹ Ndusa yu ka lagha. N̄anəŋa nda mbraku ta tsa skwi dā kagha ya, kada kwala sani ma mndu klugudughusta nisəla zata ghwa gha.

¹² «Dza'a nanafina yu ta mndu ta zata ghwa ka gugud̄i ma h̄aga Lazglafta dā. Had dza'a walan̄ta sabi mida wa. Dza'a vindafvinda yu ta h̄ga Da dā nda h̄ga luwa Da dā tani tida. Tsa luwa ya ná, lfidā Ursalima ya dza'a saha ta luwa, ghuñaf Lazglafta. Dza'a vindafvinda yu guli tida ta lfidā hgu† ya mutsaf yu.

¹³ «Ka mamu mndu nda sləməŋa snay, ka sna tsi ta skwi ta mnə Sulkum n̄a Igliz,» ka'a.

Tsgħa ta lwi n̄a Igliz ma luwa Lawdikiya

¹⁴ «Vinda n̄a duhwala Lazglafta ta nzakway ka n̄a Igliz ma luwa Lawdikiya.

«Wya gwada ta mnə mndu ta hgə lu ka Amin. Mndu ya ta nzakway ka v̄ərđa tughwani nda kahwathwatani. Nda ma tsatsi magafta Lazglafta ta inda skwi demdem. ¹⁵ Ka'a mantsa: Nda sna yu ta inda slna gha. Nda sna yu kazlay: Ləŋlən̄a a ka wu, ghwitaktaka a ka wu kə'a. ¹⁶ Ma ta dər nzakwa gha ləŋlən̄a ka ghwitaktaka a tsi. Dza'a vn̄ihigiŋvniha yu ta kagha ma wa dā.

¹⁷ Ka kagha ta mnay na: Ka gadghəl yu, nda na yu ka gadghəl, «had sana skwi ta p̄du yu wu,» ka ka. Tsaw sna a ka kazlay: dāŋwa n̄a gha, ta ksaku ka ka hidahidā kə'a wa. Ka p̄du ka, ka fərdi'u ka, nda ghulpa ka guli.

¹⁸ Hidaku ya ta vlə yu n̄a gha ná, skwa dā i'i ta dasu ya sluwap lu ma vu, ka dā nzakwa ka, ka gadghəl. Skwa guli ta lguta n̄usliŋ n̄a sudāvata gha, ka bukwanatā hula nzakwa gha ka fərdi'u. Skwa ta ghwana skwi ta iri n̄a ta ira gha, kada nghan̄ta ka ta vli. ¹⁹ Gwal ta d̄vaŋs yu ná, ta dvay yu ta həŋ, ta zlahay yu ta həŋ. Mantsa ya, n̄avan̄a ka payanata ka ta tva gha. ²⁰ Wana yu ta sladu ta watgha

† 2:28 Ngha ta Zabura 2:8, 9, grafgra nda Mbsak 24:17, Suna Yuhwana 22:16. * 3:3 Grafgra nda Mata 24:43, 44,

Lukwa 12:39, 40, 1 Tesalunik 5:2, 2 Piyer 3:10. † 3:9 Ngha ta Isaya 49:23, 60:14, 43:4. † 3:12 Ngha ta Isaya 62:2.

§ 3:19 Ngha ta Mahdihi h̄di 3:12, nda Hebru 12:6.

ka dza watgha. Ka snaḡsna mndu ta lwa ḡa ka gunihata wa tgha, dza'a lamla yu da tan, dza'a zay yu ta skwa zay kawadaga nda tsi, dza'a zay tsatsi kawadaga nda i'i guli.

²¹ «Mndu ya dza'a zata ghwa, dza'a nzanafza yu kawadaga nda i'i ta dughurukwa ḡa, manda ya ya za i'i ta ghwa ka nzafṡa yu kawadaga nda Da ḡa ta dughurukwani ya.

²² «Ka mamu mndu nda sləmənḡa snay, ka sna tsi ta skwi mnə Sulkum ḡa Igliz,» ka'a.

4

Falaha ta luwa ma glakwa Lazglafta

¹ Tahula tsa, ka nghanṡa yu ta gunatá watgha ta luwa.

Ka snəglanṡa yu ta tsa lwi si ta gwadḡihata nda lwi dagala manda ghudzaga duli ya kay. Ka'a nda i'i mantsa: «Safsa da hadna ka maraghata yu ta skwi ya dza'a magaku tahula tsa,» ka'a.

² Ka gi klaghata Sulkum ta i'i. Ka nghanṡa yu ta sana dughurukwa ga mgham. Ta tsa dughuruk ya, mamu sana mndu ta nzaku tida. ³ Tsa mndu ta nzaku tida ya, ta wudaku manda sana palaha ta hgə lu ka Dzaspā nda Sardwan. Dakwambuhwali ta wudaku manda pala ta hgə lu ka Imrud* ta wanaftá tsa dughuruk ya. ⁴ Mamu dughurukha hisamsak fwad mida guli ta wanafta tsa dughuruk ya. Hisamsak fwad mida galata mnduha guli ta nzanafza tida, nda susudatá lguta ḡusliḡ ta vgha tan, nda wawa ta zewzewa dasu guli ma ghəḡa tan. ⁵ Mamu wudakwa luwa, nda hlawa skwiha, nda ghudzaga luwa ta sli'agapta ma tsa dughuruk ya. Ta kəma tsa dughuruk ya, mamu pinatá vu ndəfāḡ. Tsa pinatá vuha ya ta nzakway ka Sulkumha Lazglafta† ndəfāḡ. ⁶ Mamu sana skwi guli ta kəma tsa dughuruk ya manda dərəfa kwalaba ta wdaku manda dalagar.

Ma takataka tsa dughuruk ya nda ya nda ta hulani ta wanafta ná, mamu sana skwiha nda hafu ma hən, ka iriha dze'dze' nda tvə kuma tan nda ya nda tvə hula tan. ⁷ Tsa tanṡanṡa skwi nda hafu mida ya ná, manda rveri nzakwani. Tsa mahisani ya guli, manda zwanḡa lghən nzakwani. Tsa mahkənani ya, manda kuma mndu kumani. Tsa mafwadani ya guli, manda dzala ta ndəru† ya nzakwani. ⁸ Tsa skwiha fwad nda hafu ma hən ya ná, mku' mku' zlam-bakha tan. Ka iri dze'dze' wawa ta zlam-bakha tan nda vli nda ma hudani tani. «Nda ghuḡa! Nda ghuḡa! Nda ghuḡa! Na nzakwa Mgham Lazglafta,

ya nda mbra.

Kagha manda ghalya, kagha ndanana,

kagha guli dza'azlay ta kəma§,»

ka hən ta vaghay nda vagha, ka hanay nda hana, ta mnay.

⁹ Ta vlə tsa skwiha fwad nda hafu mida ya ta glaku nda zləzlvu, ka rfa Lazglafta ta nzaku nda hafu ḡa kḡekedzən, ta nzaku ta dughurukwa ga mgham ya, ¹⁰ ta zlambatá tsa galata mnduha hisamsak fwad mida ya ta kəma Lazglafta ta nzaku ta dughurukwa ga mgham. Ta tsəlḡu hən ta tsəlḡu ta kəma Lazglafta ya nda hafu ḡa kḡekedzən ya, ta hlapta hən ta tsa zewzewaha ma ghəḡa tan ya ka pghata ta kəma tsa dughurukwa ga mgham ya. Ka hən mantsa:

¹¹ «Mghama ḡni, Lazglafta ḡni,

kagha ta zlaganaptá inda skwi.

Manda ya dṡaf ka zlaganapta ka ta hən,

Ka gi nzaku hən.

Tsaya tama kəl tsi ka nzakway ka skwi nda ra ka vlaghata glaku, nda zləzlvu.

Nagha mbraku guli,» ka hən.

5

Deftera zwanḡa tuwak

¹ Ka nghanṡa yu ta mbsatá defteri vindaf lu ta vindi ta hulani his his ma dzva zeghwa tsa mndu ta nzaku ta dughuruk ya. Ka ndi'anaftá lu nda ḡizlaha ndəfāḡ. ² Ka ngəy yu ta sana duhwal nda mbra, duhwala Lazglafta, ta hagaku nda lwi dagala dagala. Ka'a mantsa: «Wa ya nda ra ḡa ḡlanapta na ḡizla na, ka gunanafta na defteri na?» ka'a.

³ Lay! Had sana mndu dər ta luwa, dər ta ghəḡa hadik, dər ta mnaka hadik*, ta laviḡta gunanafta tsa defteri ya, dər ka nghanṡa dida wa. ⁴ Ka taw yu ta taw katakata, kabga kwala lu kul slafta ta mndu nda ra ḡa gunanafta tsa defteri ya dər ḡa nghanavata ya wa. ⁵ Ka sani ma tsa galata mnduha ya nda i'i mantsa: «Ma taw ka ta taw, wya rveri mataba mndəra la Yuda, ma zivra Dawuda, ta zata ghwa. Tsatsi dza'a ḡlanaptá tsa ḡizla ya, ka gunanafta tsa defteri ya,» ka'a.

⁶ Ka nghanṡa yu ma takataka tsa dughuruk ya, nda ya mataba tsa skwiha fwad nda hafu mida ya, nda ya ma takataka tsa galata mnduha ya ta Zwanḡa Tuwak manda skwi si dzadza lu. Ndəfāḡ duliḡani, ndəfāḡ irihani ta nzakway ka Sulkumha Lazglafta ndəfāḡ ghunaf lu ta inda ghəḡa hadik ya. ⁷ Ka lagha tsi da tsa mndu ta nzaku ta dughuruk ya, ka zlgaghutá tsa defteri ma dzva zeghwani ya. ⁸ Manda zlgahfta tsa Zwanḡa Tuwak ya ta tsa defteri ya, ka zləmbata tsa skwiha

* 4:3 Aya 2-3: Ngha ta Izekiyel 1:26-28, 10:1. Imrud: Ngha ta 21:19-20 nda skwi ḡa ḡnanata gha. † 4:5 Ngha ta Sabi

19:16, Izekiyel 1:13, Zakari 4:2. ‡ 4:7 Aya 6:7. Ngha ta Izekiyel 1:22, 1:5, 10, 10:14. § 4:8 Ngha ta Izekiyel 1:18,

10:12, Isaya 6:2, 3. * 5:3 Ngha ta la Filipiya 2:10 nda skwi ya ḡa ḡnanata.

fwaď nda hafu mida, nda tsa galata mnduha hisamsak fwaď mida ya ta kəmani. Ina tan, nda njanatá htimbil, nda ndaghatá legh-waha dasu nda urdi ta nzakway ka du'a gwal nda ghu6a, ma dzva tan. ⁹ Ka fə hən ja ta lfida laha. Ka hən mantsa:

«Nda ra ka ka klafta na defteri na, ka 6lanaptá njizlahani, kabga si dzadza lu ta kagha,

ka varanaktá ka ta Lazglafta nda usa gha ta inda mndəra mndu ma inda mndəra gwadá ta gwadá lu, nda inda mnduha, nda inda zivra mnduha.

¹⁰ Nanafna ka ta hən ja ka mnduha Lazglafta, kagha ta nzakway ka Mgham.

Nanafna ka ta hən ja ka gwal ksanatá slna ta Lazglafta,

nə gay tan ja mgham ta ghənja mnduha ma ghənja hadik.»

¹¹ Ka nghanja yu ta nədəmə† ta duh-walha Lazglafta kul laviŋta lu ta mbədəfta ta wanafta tsa dughuruk ya, nda tsa skwiha nda hafu ma hən ja, nda tsa galata mnduha ya tani. Ka fə hən ja ta laha. ¹² Ka hən ja lwi dagaladagala mantsa:

«Tsa Zwanja Tuwak si dza lu ya kay ná, ranra zlgħaftani ta ga Mgham, nda gadghəl, nda difil, nda mbraku, nda zləzlvu, nda glaku, nda ghubu.» ka hən ja.

¹³ Ta snə yu, ka inda skwiha zlaganap Lazglafta ta luwa, nda ya ta ghənja hadik tani, nda ya ta mnaka hadik tani, nda ya ma drəf tani, nda inda skwi ya mamu tani, ka hən ja guli mantsa:

«Ŋa mndu ta nzaku ta dughuruk, nda Zwanja Tuwak na zləzlvu, nda ghubu, nda glaku, nda mbraku nə kədəkedzen!» ka hən ja.

¹⁴ «Mantsa ya nzakwani!» ka tsa skwiha fwaď nda hafu ma hən ja. Ka zləmbata tsa galata mnduha ya ka tsəl6u ta kəmani.

6

Nizlaha

¹ Tahula tsa, ka nghanə yu ta psplanapta tsa Zwanja Tuwak ya ta tantan tsa njizlaha* ndəfəŋ ya. Ka snə yu ta mnay sana tantanja tsa skwiha fwaď nda hafu ma hən ja, nda lwi manda ghudzaga luwa. Ka'a mantsa: «Sawi,» ka'a. ² Kə'a ka yu ná, ka nghanjə yu ta sana plis ka nusliŋ. Ta nzaku mndu tida nda nja ta lghed da tsi. Ka lanja lu ta zewzewa. Tsatsi ta zata ghwa, ka laghu tsi da za ghwa guli.

³ Manda psplanapta tsa Zwanja Tuwak ya ta mahisa tsa njizlaha ya, ka snə yu ta mnay sana mahisa tsa skwiha nda hafu ma hən ja. Ka'a mantsa: «Sawi,» ka'a. ⁴ Ka sagha sana

plis ka dva. Ka vlanjə lu ta mbrakwa hliŋjə inda zdaku ta ghənja hadik ta tsa mndu tida ya, kada psluvusta mnduha ta vgha tan. Ka vlanjə lu ta sana kafay dagala.

⁵ Manda psplanapta tsa Zwanja Tuwak ya ta tsa mahkəna njizla ya, ka snə yu ta mnay tsa sana mahkəna skwiha nda hafu ma hən ja. Ka'a mantsa: «Sawi,» ka'a. Kə'a ka yu ná, ka nghanə yu ta zlagapta sana plis ka nra†. Nda skwa gara skwi ma dzva tsa mndu ta nzaku tida ya. ⁶ Ka snə yu ta gwadagapta sana lwi ma takataka tsa skwiha fwaď nda hafu ma hən ja. Ka'a mantsa: «Darama alkama turtuk ya ná, prək ka kwa6a vgha mndu turtuk ta ksa slna. Darama hupa hya hkan ya guli ná, prək ka kwa6a vgha mndu turtuk ta ksa slna. Ama rdí nda ima inabi ya, ma ksan ja ta tsahaya,» ka'a.

⁷ Manda psplanapta tsa Zwanja Tuwak ya ta tsa mafwadə njizla ya, ka snə yu ta mnay tsa sana mafwadə tsa skwiha nda hafu ma hən ja. Ka'a mantsa: «Sawi!» ka'a. ⁸ Kə'a ka yu ná, ka nghanə yu ta zlagapta sana plis ka kuzunjkuzun. Mtaku hga tsa mndu ta nzaku tida ya. Mistani ta dza'a vla nzakwa gwal nda rwa. Ka vlanjə lu ta mbraku ta hən ja ta ghənja sləghw turtuk ma dgata ghənja hadik fwaď nja rwanatá mnduha mida nda kafay, nda ya nda maya, nda ya nda danwaha, nda ya nda nimtakha†. ⁹ Manda psplanapta tsa Zwanja Tuwak ya ta tsa mahutafa tsa njizla ya, ka nghanə yu mista gwir ta hafa gwal psla lu ta ghənja gwadə Lazglafta nda ya ma vəl mnay si ta mnə hən ja. ¹⁰ Ka hən ja lwi dagaladagala mantsa: «Mgham Lazglafta ta mbruta, ya nda ghu6a, ya kahwathwata. Bađu yawu dza'a tsa ka ta guma ta ghənja na ghənja hadik na, nja planamta gha ta hən ja ta vəl psłata tan ja anji na?» ka hən ja. ¹¹ Ka daganafna lu ta lghu nusliŋ ta inda tan. Ka lu nda hən ja mantsa: «Swidwa karaku, ksanawa ksa ta nđuf nja fitik kwitikw, ha ka hđamta mbsaka zwanama ghuni nda graha ta ksa slna ghuni ya dza'a psłata lu manda kaghuni ya,» ka lu nda hən ja.

¹² Ka nghanə yu ta psplanapta tsa Zwanja Tuwak ya ta tsa mamku' a njizla ya. Ka gigdavafta ghənja hadik katakata. Ka nuta fitik ka nra manda biwa nra. Ka nuta tili ghuz ka dva manda us. ¹³ Ka rkagata tek-watsaha ta luwa ta hadik manda rkakwa yakwa ghuraf ta ka gurambazlak gigdanaf falak nda mbraku nda mbraku ya. ¹⁴ Ka mbsagħutá luwa ta vgha manda mbsa defteri ta mbsafta lu ya. Ka sli'aftá inda ghwáha nda inda hadikha tsatam imi ma vla§ tan, ka laghwi. ¹⁵ Ka sli'aftá la ka mgham ta hadik, nda gwal dagala dagala, nda la

† 5:11 Nghan ta Daniyel 7:10. * 6:1 Nghan ta 5:1 nda skwi nja njanata. † 6:5 Aya 2:5. Nghan ta Zakari 1:8, 6:1. 8.

‡ 6:8 Nghan ta Izekiyel 14:21. § 6:14 Aya 12-14: nghan ta Isaya 13:10. 13, 34:4, Izekiyel 32:7. 8, Amus 8:9, Yuwel 2:10, 3:3-4.

mghama sludzihá, nda la ka gadghəl, nda gwal nda mbra nda mbra, nda inda gwal ta ga vu'a, nda inda gwal kul had' ka vu'a, ka laghwí da dídifá ma galighaha nda ya ma dzanha ta ghwá. ¹⁶ Ka hən nda ghwá nda ya nda dzan mantasa: «Dədəganəghawa dədə, ka bukwanə nata kuni, yaha tsa mndu ta nzaku ta dughuruk ya nghanə tá anjani, yaha Zwanə Tuwak da tsanəghatá guma, ¹⁷ kabga saghasa fitika basata njudəfa tan. Wati ma mndu ya dza'a nafa* na?» ka hən.

7

Nizlaha Lazglafta nda mnduha 144,000

¹ Tahula tsa, ka nghanə tá yu ta duhwalha Lazglafta fwaď ta sladu ta slərpuha hadik fwaď. Ka naghuta hən ta vyaku ta hadik dər ta drəf, dər ta fuha. ² Ka nghə yu ta sana duhwala Lazglafta ta safi nda ma mndəra luwa nda nətá nízla† Lazglafta ta vla hafu. Ka hganə tá tsi nda lwi dagaladagala ta tsa duhwalha Lazglafta valan lu ta hən ta mbrakwa bədzinə tá hadik nda imiha tani ya. ³ Ka'a nda hən mantasa: «Ma bədzin kuni karaku ta dər hadik, dər drəf, dər fuha ta kul nde'anafa mu ta nízla ta kuma ta gwal ta ksanatá slna ta Lazglafta‡ mu ya,» ka'a. ⁴ Ka mniđinjta lu ta mbsaka tsa gwal nde'anaf lu ta nízla Lazglafta ya. Dəmbu' dərmək nda fwaď mbsak fwaď mida hən. Tsa mnduha ya ná, sabə ma mndəra inda la Isra'ila hən. ⁵ Dəmbu' ghwanəpdə his mataba mndəra la Yuda. Dəmbu' ghwanəpdə his mataba mndəra la Ruben. Dəmbu' ghwanəpdə his mataba mndəra la Gada. ⁶ Dəmbu' ghwanəpdə his mataba mndəra la Asira. Dəmbu' ghwanəpdə his mataba mndəra la Naftali. Dəmbu' ghwanəpdə his mataba mndəra la Manasa. ⁷ Dəmbu' ghwanəpdə his mataba mndəra la Simeyuna. Dəmbu' ghwanəpdə his mataba mndəra la Levi. Dəmbu' ghwanəpdə his mataba mndəra la Isakar. ⁸ Dəmbu' ghwanəpdə his mataba mndəra la Zabulun. Dəmbu' ghwanəpdə his mataba mndəra la Yusufu. Dəmbu' ghwanəpdə his mataba mndəra la Benzamen. Inda tsa mnduha ya ndende'anaf lu ta nízla Lazglafta ta hən.

Mndəra mndu ma inda vli

⁹ Tahula tsa, ka nghanə tá yu guli ta nədəmə nədəmə ta mnduha kul lavinjta lu ta mbədəfta. Tsa mnduha ya ná, sabə ma inda hadikha, nda ya ma inda mndəra mndu, nda ya ma inda zivra mnduha, nda

ya ma inda gwaďa ta gwaďə mndu saba hən. Ta sladu hən ta kəma dughuruk nda ya ta kəma Zwanə Tuwak nda sudatá lguta nulin nda nətá zlizlam ma dzvu, hən. ¹⁰ Ka hən nda lwi dagaladagala mantasa: «Da Lazglafta ta nzaku ta dughuruk, nda ya da Zwanə Tuwak mutsafta mu ta mbaku,» ka hən. ¹¹ Inda duhwalha Lazglafta, nda la halata mndu, nda tsa skwiha fwaď nda hafu ma hən ya kay tani ta wanafta tsa dughuruk ya. Ka zləmbata hən ta kəma tsa dughuruk ya ka tsəlbu nə Lazglafta. ¹² Ka hən mantasa: «Mantsa nzakwani! Nda ra Lazglafta mu ka zləzlvay, ka ghubay, nda difil ma ghəjani, nda ra ka rfay, ka vla glaku nani, da tsatsi mbraku, mbrumbra, nə kəkəkəzən tsatsi. Amin!»

¹³ Ka sani ma tsa la halata mndu ya nda i'i mantasa: «I wa na mnduha nda sudata lguta nulin ta vgha na na? Sagha ga hən na?» ka'a. ¹⁴ «Kagha yeya nda sna Mghama da,» ka yu nda tsi. Ka'a nda i'i mantasa: «Hahən ná, gwal ta sabi ma giri§ ganap lu ta hən katakata ya hən. Ka ghwabaptá hən ta lguta tan, ka bəbaptá hən ma usa Zwanə Tuwak. ¹⁵ Tsaya ta kəl hən ka sladu ta kəma dughurukwa Lazglafta, ka zləzlvay tsa mndu ta nzaku ta dughuruk ya nda fitikani tani nda rvidikani tani ma həgani. Nə katay tsa mndu ta nzaku ta dughuruk ya ta hən. ¹⁶ Had' maya nda ndala dza'a kuzlaglanə hən wa. Had' fitik nda vis dza'a dzəgəlta hən guli wa, ¹⁷ kabga tsa Zwanə Tuwak ma takataka tsa dughuruk ya dza'a ngha hən, nə hlaini ta hən ta dzubəya ima hafu, nə masanapta Lazglafta ta inda ima taw ma ira* ta hən.»

8

Mandəfəna nízla

¹ Manda psanapta Zwanə Tuwak ta mandəfəna nízla*, ka nzatá vli sriw ta luwa ha ka magata rita awa. ² Ka nghə yu ta duhwalha Lazglafta ndəfəj ta sladu ta kəmani. Ka vlanəta lu ta duliha ndəfəj guli ta hən.

³ Ka sagha sana duhwala Lazglafta sladata ndusa nda gwir nda nətá skwa dra urdi ka dasu. Ka vlanəta lu ta urdi njulum nə dray ta tsa gwira dasu ta kəma dughuruk† ya kawadaga nda du'a gwal ta nzakway ka nə Lazglafta. ⁴ Ka slifəfta dīnə tsa skwi ta drə lu ya kawadaga nda du'a mnduha Lazglafta ta kəma Lazglafta. ⁵ Ka klaftá duhwala Lazglafta ta skwa dra urdi, ka ndəghanafəta

* 6:17 Aya 16: Ngha ta Izekiyel 10:8, Lukwa 23:30. Aya 17: Ngha ta Yuwel 2:11, Sefuni 2:2. 3. * 7:1 Ngha ta Irmiya 49:36, Daniyel 7:2, Zakari 6:5. † 7:2 Ngha ta 5:1 nda skwi nə njanata. ‡ 7:3 Ngha ta Izekiyel 9:4. 6. § 7:14 Ngha ta Daniyel 12:1, Mata 24:21, Markus 13:19. * 7:17 Aya 16:17. Ngha ta Isaya 49:10, Zabura 23:1, Izekiyel 34:23 Zabura 23:2, Isaya 49:10, 25:8. * 8:1 Ngha ta 5:1 nda skwi nə njanata. † 8:3 Ngha ta Sabi 30:1. 3.

nda vu ta gwir, ka wdagata ta hadik. Ka ghudzagata luwa, ka hlə skwiha ta wi, ka wdə luwa ta wdu, ka ghudzavafta hadik†.

Duliha

⁶ Ka hbə tsa duhwalha Lazglafta ndəfáj ta njanatá duli ya kay ta vgha nja vyay.

⁷ Ka vyata tsa tanjana duhwalha Lazglafta ya ta nani ma duli. Ka sli'agata papla nda vu gabanaf lu nda us ta hadik. Ka dravaghuta faway turtuk ma dгатá hadik hkən, nda faway turtuk ma dгатá fuha hkən, nda faway turtuk ma dгатá kuzunja mukwanek§ hkən.

⁸ Ka vyatá tsa mahisa duhwalha Lazglafta ya ta nani ma duli. Ka vzadatá lu ta sana skwi manda ghwá dagala ta draku da dráf. Ka mbədavaftá faway turtuk ma dгатá imi hkən, ka us. ⁹ Ka rwuta faway turtuk ma dгатá skwiha nda hafu ma imi hkən, zadanaha lu ta faway turtuk ma dгатá kwambalu hkən guli.

¹⁰ Ka vyata mahkəna duhwalha Lazglafta ta nani ma duli. Ka dədagata mghama tek-watsa ta zlgħaku manda vu ta luwa, ka dədafta ta faway turtuk ma dгатá zala hkən nda ya ta dzuəay. ¹¹ «Njilahlaha,» hga tsa tek-watsa ya. Ka nzatá fawaya dгатá imi hkən njilah, ka rwuta ndəghata mnduha ta sanjta tsa imi ya, kabga nzakwani njilahlaha.

¹² Ka vyatá mafwada duhwalha Lazglafta ta nani ma duli. Ka dzadzantá lu ta faway turtuk ma dгатá fitik hkən, nda faway turtuk ma dгатá tili hkən, nda faway turtuk ma dгатá tek-watsaha hkən, kada htavaghuta faway turtuk ma dгатá tsuwadək hkən. Mantsa ya, ka htavaghuta faway turtuk ma tsuwadaka fitik hkən, ka htavaghuta faway turtuk ma tsuwadaka* rvidik hkən.

¹³ Tata nghayngay yu, ka snə yu ta dzala ta zaghuta da ghuvanata luwa, ka'a mantsa: «Danja! Danja! Danja nja mnduha ta ghənja hadik ghudzagarə vyata duhwalha Lazglafta hkən ta dula tan, dza'a vyata hən ya,» ka'a.

9

Vyatá mahutafa duli

¹ Ka vyatá mahutafa duhwalha Lazglafta ta nani ma duli. Ka gi nghə yu ta dədagata tek-watsa ta luwa ta hadik. Ka vlanjta lu ta tsa tek-watsa ya ta makuəla mghama gudzu-vrun. ² Ka gunanaftá tsi ta tsa mghama gudzu-vrun ya, ka saf dīn kudumbul mida manda dīnja mghama* vu ta zlgħaku. Ka nutá vli ma ghuvanata luwa nda fitik tani

tdik da tsa dīn ta safi ma tsa gudzu-vrun ya. ³ Ka sli'agaptá hi'i ma tsa dīn ya ka tatá vgha ta hadik. Ka vlanjta lu ta mbraku ta hən, manda mbraku ya vlanj lu ta rda† ta hadik. ⁴ Ka lu nda hən mantsa: «Yaha kuni da ksantá kuzun ta hadik, dər fur, dər wati ma skwi ta dyafata nda dya. Mnduha kul had njizla† Lazglafta ma bizbizla kuma tan yeya kwenkwen dza'a kuni hahay. ⁵ Yaha kuni da pslatá hən nda psla, ama ka ganapta kuni tiri ta hən ka tili hutaf,» ka lu nda hən. Manda va kuzlakwa vəl hata rda ta mndu ya, manda va tsaya kuzlakwa vəl hatani ta mndu. ⁶ Ma tsa fitik ya, dza'a zbay mnduha ta mtaku, ama mutsafta a hən wa. Ta kumay hən ta mtuta tan, ama dza'a hwayugadunus hwaya§ mtaku ta hən.

⁷ Manda nzakwa plis ta dza'a da vla vulu ya nzakwa tsa hi'i ya. Manda zewazewa dasu ya watá skwi ma ghənja tan. Manda tsatá kuma mndu ya kuma tan guli. ⁸ Manda səmbəka ta swidi ma ghənja marakw ya swidi ta hən. Manda sli'inj ma wa rveri ya sli'inja tan. ⁹ Nda skwi manda zalama kufur mbəghata ghuya tan. Manda ghudzaga mwata plisha ta hwaya da vla vulu* ya ghudzaga zlabaka tan. ¹⁰ Huturha tan ná, ta haha mndu manda va huturha rda. Ma tsa huturha tan ya ta mutsa han ta mbrakwa haha mnduha ka tili hutaf. ¹¹ Mghama tan ná, tsaya duhwalha halaway ya ta ga mgham ta ghənja tsa gudzu-vrun ya. «Abadun,» ka lu ta hgay nda gwada Hebrun. Nda gwada Grek ya guli ná, «Apwalian,» ka lu ta hgay. «Tsaya zadaku.»

¹² Tanjana ghuya danja tsaya ta luta. Tahula tsaya, wya ghuya danjaha his guli ta sagha.

¹³ Ka vyata mamku'a duhwalha Lazglafta ta nani ma duli guli. Ka snə yu ta lwi ta sabi ma tuldiha fwad, ta nzakway ka tulda gwira dasu ta kəma Lazglafta† ya. ¹⁴ Ka'a nda tsa mamku' a duhwalha Lazglafta nda duli da tsi ya mantsa: «Paliñpala ta tsa duhwalha halaway tsam lu ta wa mghama dref ta hgə lu ka Ifrata ya,» ka'a. ¹⁵ Tsa duhwalha fwad ya ná, payaf paya lu ta hahən nja tsa vaku ya, nda ya nja tsa tili ya, nda ya nja tsa fitik ya, nda ya nja tsa nzemndi ya. Ka zlazligintá lu ta hən nja zadanatá fawaya turtuk ma dгатá mbsaka mnduha hkən. ¹⁶ Ka snadimta lu ta mbsaka sludzihana tan ta plis ta plis. Mlenji his dərək hən. ¹⁷ Mantsa ya maridinta lu. Ka nghanjta yu ta plisha nda mnduha tida, nda sudatá lguta kufur manda vu ta vgha

† 8:5 Ngha ta Levitik 16:16-12, Izekiyel 10:2, Sabi 19:16.

§ 8:7 Ngha ta Sabi 9:23-24, Izekiyel 38:22. * 8:12 Aya

10: Ngha ta Isaya 14:12, Aya 11: Ngha ta Irmia 9:14. Aya 12: Ngha ta Sabi 10:21. 23. * 9:2 Ngha ta Zlrafta 19:28.

† 9:3 Ngha ta Sabi 10:12. 15. Rda: Ngha ta Lukwa 10:19 nda skwi ya nja njanata. † 9:4 Ngha ta 5:1 nda skwi nja njanata.

§ 9:6 Ngha ta Ayuba 3:21, Irmia 8:3. * 9:9 Aya 7:9. Ngha ta Yuwel 2:4, 1:6, 2:5. † 9:13 Ngha ta 8:3 nda skwi nja njanata.

tanj. Ka kubalkubal manda pala ta hgə lu ka Safir nzakwani. Ka ghuvazwanjghuvazwanj ghandand kay guli. Ghənja tsa plis ya ná, Manda tsatá ghənja rveri nzakwani. Skwi ta sabi ma wa tanj ná, vu, nda đin, nda ghandandatá vu ya. ¹⁸Nda tsa skwiha hkən ta nzakway ka vu, nda đin, nda tsa ghandandatá vu ta sabi ma wa tanj ya, ka rwiñtá lu ta faway turtuk ma dгатá mbsaka mnduha hkən. ¹⁹Mbrakwa tsa plisha ya ná, ma wa tanj, nda ya ma hutura tanj nzakwani. Manda nzakwa tsata nahadik nda ghənj tida ya nzakwa tsa huturha tanj ya. Nda tsa hutura tanj ya ta babala hən ta mnduha.

²⁰Má ŋa mbədanaf ta pđakwa mnduha kul rwanatá tsa ghuya đanjwaha ya ta nzakwa tanj ma slnaha tanj ta magata hən ya ná, ka kwalaghutá hən. Ka đdavata hən ta tsəlbu ŋa halaway, nda ya ŋa skwa wuyayha. Hahən ná, ngha a hən ta vli wu, sna a hən ta sləmən wu, had hən ta mbadu wu, nda dasu tsafta lu ta sanlaha, nda kufur sanlaha, nda ghuya tili sanlaha, nda udzu sanlaha. ²¹Ka kđanjtá hən ta va psala mndu, ka va mbadəkwa tanj, nda va hlira tanj, ka va ghala tanj, Zlana a hən dekdek wa.

10

Zwanja tuwak nda zwanja defteri

¹Ka nghanja yu ta sana duhwala Lazglafta bukwan lu ma kusay ta saha ta luwa, nda watá dakwambuhwali ma ghəjani. Manda fitik nzakwa kumani. Manda zlgħakwa vu ya nzakwa səlahani. ²Ka ŋanata tsi ta gunata zwanja defteri ma dzvani. Ka fatá səla zeghwani ta drəf, faha ta sala zlađani ta hadik. ³Ka hurgwatá tsi nda lwi dagala manda hurgwa rveri. Manda hurgwatani, ndəfənj ka luwa ŋəzlata. ⁴Manda ŋəzlata tsa luwa ya ndəfənj, ka kumə yu ta vinda tsa skwi mna tsi ya. Ama ka sana lwi gwadagata ta luwa mantsa: «Ma vində ka, ŋamja ma ghənja gha ta tsa skwi mna tsa ŋəzlata ŋəzla luwa ndəfənj ya,» ka'a.

⁵Ka nghanjá yu ta kapaf ta duhwala Lazglafta ta sladata ta drəf, nda ya ta hadik ya, ta dzva zeghwani nda ta luwa. ⁶Ka wadata tsi nda hga Lazglafta ta nzaku ŋa kđekedzen, ta zlaganaptá luwa nda inda skwiha tida tani, ta zlaganaptá hadik nda inda skwiha tida tani, ta zlaganaptá drəf nda inda skwiha mida tani ya. Ka'a mantsa: «Ta had gđglata ta gardaku wu, ⁷ama badu da vyata tsa mandəfənj duhwala Lazglafta ya ta ŋani ma duli, badu tsaya dza'a hdamta Lazglafta ta đifatá skwi ya si mnana tsi ta

gwal ksanatá slna, ta nzakway ka la anabi* ya,» ka'a.

⁸Ka gwadəlgihatá tsa lwi si ta gwadagata ta luwa ya. Ka'a mantsa: «La! Ka zlgħafta ka ta tsa zwanja defteri nda guna ma dzva tsa duhwala Lazglafta ta sladata ta drəf nda ya ta hadik ya,» ka'a.

⁹Ka labə yu da tsa duhwala Lazglafta ya. Vlihavla ta na defteri na, ka yu nda tsi. «Zlgħa, ka dughwaduta ka. Gun dza'a nzata tsi ma wa gha manda zudum. Tahula dughwaduta gha, đah dza'a nzata tsi ma huda gha,» ka'a nda i'i.

¹⁰Ka zlgħaftá yu ta tsa zwanja defteri ya ma dzva tsa duhwala Lazglafta ya, ka dughwadutá yu. Ka nzatá tsi gun ma wa da manda zudum. Ama tahula dughwaduta da, ka nzatá vəl ma huda† da đah manda kurak.

¹¹Ka lu nda i'i mantsa: «Ka kləgelta ka ta lwa Lazglafta ta gwaday ta ghənja ndəghatá mndəra mnduha, nda ya ta ghənja hadikha, nda gwadaha kavghakavgha, nda mghamha tani,» ka'a.

11

Masləmtsəkha his

¹Ka vlihatá lu ta sana sləka, manda sarak nzakwani ta kəl lu ka gra skwi. Ka lu nda i'i mantsa: «Sli'afslia ka grafta ka ta həga Lazglafta nda gwir tani. Ka mbədaf ka ta gwal ta tsəlbu ŋa Lazglafta mida*.² Ka zlanata ka ta gra rmakani. Yaha ka da grafta, kabga zlananjtá gwal kul nzakway ka la Yahuda lu ta tsaya. Hahən gwal dza'a đinla luwa nda ghuđa ka tili fwad mbsak his mida†. ³Dza'a ghunafghuna yu ta masləmtsəkha da his, ŋa sudavata tanj ta buhu ta vgha, ŋa zata tanj ta fitik dəmbu' nda his dərək nda mku' mbsak ta mna gwada da ma tsa fitikha ya.»

⁴Tsa masləmtsəkha ta sladu ta kəma Mgham Lazglafta ta ga mgham ta ghənja hadik‡ ya ná, fwa zaytunja his nda pitirlaha dasu his ya. ⁵Ka kumanjuma mndu ta maganatá ghwadaka skwi ta hən katsi, dza'a sabsa vu ma wa tanj, ŋa zadanatá tsa ghumaha tanj ya. Mantsa ya dza'a zadanata lu ta mndu ya ta kumanjta maganata ghwadaka skwi ta hən. ⁶Mamu hən nda mbrakwa haghuta luwa, ŋa kwala imi nzaku ma tsa fitik ta klə hən ta lwa Lazglafta ya. Mamu hən guli nda mbrakwa mbədanafta imi guli ka us. Mamu hən nda mbrakwa gaktá đanjta ta ghənja mnduha ta ghənja hadik ma fitik ya kumanj hən§.

* 10:7 Aya 5:7. Ngha ta Sabi 20:11 Zlahu 32:40, Daniyel 12:7, Amus 3:7. † 10:10 Aya 8:10. Ngha ta Azekiyel 2:8, 3:3.

* 11:1 Grafgra nda Izekiyel 40:3, Zakari 2:5. 6. † 11:2 Grafgra nda Lukwa 21:24. ‡ 11:4 Grafgra nda Zakari 4:3, 11:14. § 11:6 Grafgra nda 1 Mghamha 17:1, Sabi 7:17. 19, 1 Samuyel 4:8. * 11:7 Grafgra nda Daniyel 7:3, 7, 21.

⁷ Manda kdɪŋta tanj ta ga maslɛmtɛsaka tanj, ŋa linista tsa nɪmtak ta safi ma gudzuvruŋ ya ta hɔŋ nda lmu ŋa mbranaghatani ta hɔŋ, ŋa rwanatani* ta hɔŋ, ⁸ ŋa nzakwa mbla tanj ta dabi ma luwa dagala, vli ya kɛl lu dalafta Mghama tanj ta udza zɛŋay. Ta grɛ nda luwa Suduma nda ya nda luwa Masar† lu ta tsa luwa ya. ⁹ Ŋa nghay inda mndɛra mndu ta mbla tanj, dɛr ta nzaku ta hadik ga hɔŋ, dɛr wati gwada ta gwadɛ hɔŋ, ŋa zata tanj ta fitik hkɛn nda rita ta nghay. Dvanja a hɔŋ ta padamta tsa mbliha ya wa. ¹⁰ Ŋa rfay mnduha ma ghɔŋa hadik ta rfu katakata, ka vavalaku, ka mbahuvta vgha ta ghɔŋa rwatá tsa mnduha ya, kabga ganapga hɔŋ tiri katakata ta mnduha ta ghɔŋa hadik.

¹¹ Tahula tsa fitik hkɛn nda rita ya, ŋa vuslanamta Lazglafta ta hafu ta hɔŋ. Ŋa sli'avakta‡ tanj ka sladata nda sɛla tanj. Ŋa ksuta zɛŋ katakata ta inda gwal ta ngha hɔŋ. ¹² Manda sli'avakta tanj ka sladata, ka sana lwi gwadagata ta luwa nda hɔŋ mantsa: «Safwa sa da hadna,» ka'a. Ka ŋlaghatá hɔŋ ta luwa ma kusay§ ta nghay ghumaha tanj. ¹³ Gi ma va tsa fitik ya, ka gigdavafta hadik katakata ka hwanzabánapta faway turtuk ma dgatá tsa luwa ya ghwanj. Ka rwuta mnduha dɛmbu' ndafánj ma gigdavafta tsa hadik ya. Ka ksuta zɛŋ katakata ta gwal ta pdáku, ka zɛzlvu hɔŋ ta Lazglafta ya ta nzaku ta luwa.

¹⁴ Mahisa ghuya danja tsaya ta luta. Wya mahkanani ta gi sagha.

Mandafána duli

¹⁵ Ka vyata mandéfána duhwala Lazglafta ta ŋani ma duli. Ka snaku sana lwiha dagaladagala daga ta luwa. Ka hɔŋ mantsa: «Mgham Lazglafta ŋni nda Kristani ta ga mgham ta ghɔŋa hadik ndana. Tsatsi dza'a ga Mgham ŋa kdekedzen*,» ka hɔŋ. ¹⁶ Ka zɛmbata tsa halata mnduha hisamsak fwad mida ta nzanzafta ta dughuruk ta kɛma Lazglafta ya zluzlumbruh ka tsɛlɔu ŋa Lazglafta. ¹⁷ Ka hɔŋ mantsa:

«Mgham Lazglafta ta mbruta. Kagha ndanana,

kagha guli manda ghalya. Ta rfa kagha ŋni, kabga ŋanata gha ta tsa mghama mbrakwa gha ya,

ka nzaku ka ka Mgham,

¹⁸ Ka gavaghatá mndɛra mnduha ta sisi.

Ndana tama,

saghasa fitika ganavata kagha ta sida ta hɔŋ. Saghasa fitika tsanaghatá gha ta guma ta gwal nda rwa.

Dza'a valanvala ka ta nisɛla gwal ta ksaghatá slna ta nzakway ka la anabi, nda gwal nda ghuɛa, nda gwal ta zɛŋja hga gha,

nda zwani tani, nda galata mndu tani.

Saghasa fitik guli ŋa zadánata gha ta inda gwal ta badziŋtá ghɔŋa hadik†,» ka hɔŋ.

¹⁹ Ka gunatá hɔga Lazglafta ya ta luwa, ka zlagaptá akwata dzratawi mida. Ka wdɛ luwa ta wɛfu, ka snaku hla wi, ka ŋzɛ luwa ta ŋzlu, ka gigdavaftá hadik, ka saha papla guli.

12

Sana marakw nda makdakatandanj

¹ Tahula tsa, ka zlagapta sana mandɛrmimi ta luwa. Sana marakw ya bukwam lu nda fitik manda skwi nda lgut. Ka sladafta tsi ta tili nda wa ta tekwatsa ghwanjpdɛ his ma ghɔŋ. ² Nda hudí tsa marakw ya ta ɛasa yaku, ta dgakudgaku. Ka wah tsi ta wahu, kabga kuzlanjani.

³ Ka zlagɛglapta sana mandɛrmimi ta luwa. Sana mghama makdakatandanj ya ka dva manda vu. Ndéfánj ghɔŋani, nda wawa ta zewazewa mida. Ghwanj duli hani guli. ⁴ Ka slpidiŋtá tsi ta faway turtuk ma dgatá tekwatsaha hkɛn ta luwa ta hadik nda hturani. Ka sladata tsa makdakatandanj ya ta kɛma tsa marakw ta dza'a dgaku ya ŋa ndutá tsa zwanjani ya dgar* tsi. ⁵ Ka yatá tsi ta zwanja zgun ya dza'a ŋanatá inda mndɛra mnduha nda saraka kufurani†. Na gi frekw saha tsa zwanj ya, ka gi klaghatá lu da Lazglafta nda dughurukwa ga mghamani. ⁶ Ta hwayaghatá tsa marakw ya da mtak, da vli ya payaf Lazglafta, ŋa zunustá skwa zay hada ka fitik dembu' nda his dɛrmɛk nda mku' mbsak.

⁷ Ka lmanafta lu ta lmu ta luwa. Ka lmanaftá i Misel‡ nda duhwalhani ta lmu nda makdakatandanj. Ka lmu i makdakatandanj nda duhwalhani tani.

⁸ Ka ŋwafata i Misel nda duhwalhani ta hɔŋ. Ta had wa tanj ŋa nzɛglata ta luwa wa. ⁹ Ka sliŋwigigtá lu ta tsa mghama makdakatandanj ya. Tsaya ta nzakway ka dzidza nahadik, ta hgɛ lu ka halaway, ghwadaka sulkum ta nana inda ghɔŋa hadik. Ka sliŋwigigtá lu ta hadik kawadaga nda duhwalhani tani§.

¹⁰ Ka snantá yu ta sana lwi ta luwa ta gwadana nda mbraku, ka'a mantsa:

«Ndana tama, mbamafmba Lazglafta,

† 11:8 Grafgra nda Isaya 1:9, 10. Suduma: Ngha ta Zlrafta 18:19. ‡ 11:11 Grafgra nda Izekiyel 37:5, 10. § 11:12 Grafgra nda 2 Mghamha 2:11. * 11:15 Grafgra nda Sabi 15:18, Daniyel 2:44, 7:14, 27. † 11:18 Grafgra nda Zabura 2:1, 5, 110:5, 115:12. 13. * 12:4 Ngha ta Daniyel 8:10. † 12:5 Grafta nda Isaya 66:7, Zabura 2:9. ‡ 12:7 Misel: Ngha ta Yuda 9 nda skwi ŋa ŋanata. § 12:9 Grafta nda Zlrafta 3:1, Lukwa 10:18.

maran̄mara ta mbrakwani. Tsatsi ta ga Mgham.

Maran̄mara Kristi ta n̄jani ma mbraku guli, kabga sliñwigin̄tani ta hadik ta mndu ya ta gd̄ata ta nana zwanama mu.

Tsatsi ya ta gd̄ata ta wla zwanama mu ta k̄ema Lazglafta* mu nda fitik tani nda rvidik tani.

¹¹ Nrap̄nra h̄əj,

kabga v̄əl varata Zwan̄a Tuwak ta h̄əj nda usani,

nda ya kabga v̄əl mnay tan̄ kazlay: Kah-wathwata gwada Lazglafta k̄ə'a.

Zl̄əjan̄ə a h̄əj ta mtaku

ka laghwi da d̄vut̄a hafa tan̄ wa.

¹² Tsaya tama, rfa ta rfu kagha luwa, nda gwal ta nzaku tida tani. Dan̄wa n̄a gha hadik nda dr̄əf,

kaghuni dza'a ghuya dan̄wa,

kabga la da kaghuni halaway nda ga ta sidani katakata.

Nda sna kazlay: Ta sira a fitika da wu» k̄ə'a.

¹³ K̄ə'a ka makd̄akatandan̄ ná, sliñwigin̄sliñwa lu ta hadik. Ka liñt̄a tsi ta tsa marakw ta yat̄a zwan̄ ya. ¹⁴ Ka v̄lan̄t̄a lu ta zlam̄bakha his manda n̄a dzala ta tsa marakw ya, n̄a ndr̄aghatani da mtak da vli ya payanaf Lazglafta, n̄a kwala nahadik 6hanavata. Hada dza'a zunusta lu ta skwa zay ka vaku hk̄ən, fwađ ka man̄zlawats†.

¹⁵ Ka v̄nihid̄int̄a tsa nahadik ya ta imi ma wani mista tsa marakw ya manda zala, má n̄a klaghata. ¹⁶ Ama ka kataft̄a hadik ta tsa marakw ya, ka gunat̄a wi ka ndaghat̄a tsi ta tsa zala zliḡin̄ makd̄akatandan̄ ma wani ya. ¹⁷ Ka 6asaft̄a tsa makd̄akatandan̄ ya ta n̄uduf nda tsa marakw ya. Ka sli'aft̄a tsi ka laghwi da lmu nda pd̄akwa zivra tsa marakw ya, gwal ta n̄an̄at̄a zlahuha Lazglafta, nda ya nda gwal ta n̄an̄at̄a ta nzaku ka masl̄əmts̄əka Yesu.

¹⁸ Ka laghu tsa makd̄akatandan̄ ya sladafta ta wutak ta wa dr̄əf.

13

Nimtak ta sabi ma dr̄əf

¹ Tahula tsa, ka nghan̄t̄a yu ta sana nimtak ta sabi ma dr̄əf. Nd̄əf̄an̄ gh̄əj tida, ghwan̄ dulani, nda wawa ta zewazewa tida. Ta tsa gh̄əjhani ya mamu vindat̄a h̄ə n̄a raza Lazglafta. ² Tsa nimtak ngh̄ə yu ya ná, manda maspata nzakwani. Manda s̄əla mandundi s̄əlahani. Manda wa rveri wani. Ka v̄lan̄t̄a makd̄akatandan̄ ta mbrakwani, nda dughurukwani, nda ga mgham dagala ta tsa nimtak ya. ³ Ka nghan̄t̄a yu ta balat̄a sani ma tsa gh̄əjha tsa nimtak ya manda skwi si dza'a lu dzata. Ama ka mbaft̄a tsa lkwani ya. Ka ndr̄əmmim inda mnduha ta

gh̄əjha hadik demdem ta tsa nimtak ya, ka sli'i h̄əj mistani. ⁴ Ka tsal̄bu h̄əj ta tsal̄bu n̄a tsa makd̄akatandan̄ ya, kabga v̄lan̄t̄ani ta ga mgham ta tsa nimtak ya. Ka tsal̄bu h̄əj ta tsal̄bu n̄a tsa nimtak ya guli, ka h̄əj mant̄sa: «Wa kamtagha na nimtak na na? Wa dza'a lav̄in̄ta guya kuma nda tsi?» ka h̄əj.

⁵ Ka v̄lan̄t̄a lu ta tvi gi ka ghar̄b̄ə tsi ta ghar̄b̄əku ka raraza Lazglafta. Ka v̄lan̄t̄a lu ta mbrakwa magay manda tsaya ka tili fwađm̄bsak his mida. ⁶ Ka zraft̄a tsi ta raraza Lazglafta, ka raraza hgani, nda v̄la nzakwani tani, nda inda gwal ta nzaku ta luwa tani. ⁷ Ka zlan̄ant̄a lu ta tvi n̄a vulu nda mnduha Lazglafta, n̄a ghu6asaptani ta h̄əj*. Ka v̄lan̄t̄a lu ta ga mgham ta gh̄əjha inda mnd̄əra mndu, nda inda zivra mndu, nda ya ta gh̄əjha inda gwada ta gwad̄ə lu, nda ya ta gh̄əjha inda hadikha. ⁸ n̄a tsal̄bay inda mnduha ta gh̄əjha hadik ta tsal̄bu n̄ani, Tsa gwal kul vindaku h̄ə tan̄ ma defteri hafu daga zrafta gh̄əjha hadik da Zwan̄a. Tuwak ya si dza lu ya dza'a tsal̄ba tsa tsal̄bu ya.

⁹ Ka mamu mndu nda sl̄əm̄əjə snay, ka sna tsi.

¹⁰ Ka nda fa mndu n̄a ksaghat̄a da ga vu'a ya ná,

dza'a ksaghaksa lu da ga vu'a.

Ka nda fa mndu n̄a dzata nda kafay ya guli ná,

dza'a dza dza lu nda kafay.

Tsaya tama ná, d̄ina ka nzata mnduha Lazglafta nda ksanat̄a n̄uduf nda ya nda zlḡh̄ay nda n̄udufa tan̄.

Nimtak ta sab̄ə ma hadik

¹¹ Ka nghan̄t̄a yu ta saba sana nimtak guli ma hadik. His dulani manda n̄a zwan̄a tuwak. Ta gwada guli manda n̄a makd̄akatandan̄. ¹² Mbrakwa tsa nimtak tan̄tan̄ ya da tsi. Ka mar̄ə tsi ta tsa mbraku ya ta k̄ema tsa tan̄tan̄a nimtak ya. Ka mbl̄ə tsi ta mnduha ma gh̄əjha hadik, nda inda skwiha mida n̄a tsal̄bu n̄a tsa tan̄tan̄a nimtak si balana lu manda skwi n̄a dzata, ta mbafta ya. ¹³ Ka maḡə tsi ta mand̄ərmimi katakata, ha ka klagata tsi ta vu ta luwa ta hadik ta wa ira inda mnduha. ¹⁴ Ka nanaghat̄a tsi ta inda mnduha ma gh̄əjha hadik nda skwa ndr̄əmmimay ya v̄lan̄ lu ta tvi n̄a magay ta k̄ema tsa tan̄tan̄a nimtak ya. Ka'a nda mnduha ma gh̄əjha hadik mant̄sa: «Maga-fwamaga ta skwa wuyay n̄a v̄lan̄t̄a glaku ta tan̄tan̄a nimtak si balana lu manda skwi n̄a dzata, ka mbafta tsi ya,» ka'a. ¹⁵ Ka v̄lan̄t̄a lu ta tvi ta tsa mahisa nimtak ya n̄a vuslanamta hafu ta tsa skwa wuyay tsaf lu manda tsa tan̄tan̄a nimtak ya, n̄a gwadayni ta gwada, n̄a psilatani ta inda gwal kul v̄lan̄t̄a glaku. ¹⁶ Ka tsa mahisa nimtak ya mant̄sa:

* **12:10** Grafta nda Ayuba 1:9. 11, Zakari 3:1-2. † **12:14** Grafta nda Daniyel 7:25, 12:7. * **13:7** Aya 5:7. Grafta nda Daniyel 7:8, 25, 11:36, 7:21.

Tahanafwataha ta njizla ta dzva zeghwi, ka ma bizlbizla kuma a tsi ta zwani, nda galata mnduha, nda la ka gadghel, nda la ka pdu, nda la kul had ka vu'a, nda la ka vu'a tani. ¹⁷ Ka had tsa njizla ta nzakway ka hga tsa nimitak ya, ka mbsaka hgani a tsi ya, ta tsa mndu ya wu katsi, yaha da skwa skwi, yaha da dzawaptá skwi guli, ka'a.

¹⁸ Wana fitika zlagakwa mndu ya nda difil ma ghənjani. Mndu ya nda difil ma ghənjani ná, dza'a nda sna ta skwi ta kumə mbsaka hga tsa nimitak ya ta mnay. Tsa mbsak ya ná, manaka hga mndu ya. Mku' dərɲək nda mku' mbsak mku' mida nzakwani.

14

Laha gwal varagagha lu

¹ Ka nghanjá yu kay guli ta Zwanja Tuwak ta sladu ta ghwá Siyuna. Ta sladu mnduha dambu' dərɲək nda fwad mbsak fwad mida kawadaga nda tsi. Inda tan, nda vinda hga Zwanja Tuwak nda hga Dani guli ma bizlbizla kuma* tan. ² Ka snanjá yu ta sani lwi ta ghudzagata manda ghudzaga mghama zala nda ya manda ghudzaga nɔzla luwa. Tsa lwi ta snə yu ya ná, manda ghudzaga htimbil ta dzə lu ya nzakwani. ³ Lfida laha ta fa tsa ndəghata mnduha ya ta kəma dughuruk, nda ya ta kəma tsa skwiha fwad nda hafu ma hən yu ya, nda ya ta kəma tsa halata mnduha ya. Had sana mndu ta lavinjta taghaftá tsa laha ya, ka tsa mnduha dambu' dərɲək nda fwad mbsak fwad mida si ta hadik vara lu ta hən yu a tsi wa.

⁴ Hahən ná, nriŋ a hən yu vgha tan nda hliri wa. Ksanaksa hən yu vgha tan, ka nzata hən hezle'. Mista Zwanja Tuwak ta mbada hən yu mbada dər ta dza'a diga tsi. Varagap mataba mnduha lu ta hən. Nda nza hən ka tanjanani vlan lu ta Lazglafta nda ya nja Zwanja Tuwak. ⁵ Ta sna a lu ta tsakalawi† ma wa tan wa. Had sana maslivinza ta hən guli wa.

Duhwalha Lazglafta hkən

⁶ Ka nghanjá yu ta sana duhwala Lazglafta ta ndrə ma ghuvanjata luwa. Mamu Lfida Gwada nja kdekedzen da tsi nja mnay nja mnduha ta ghənja hadik, nja inda hadikha, nja inda mndəra mndu, nja inda mndəra gwada ta gwada lu, nja inda zivra mnduha. ⁷ Ka'a nda lwi dagaladagala mantasa: «Zlənjawazlənja ta Lazglafta ka zləzlvá kuni, kabga saghasa fitika tsayni ta guma. Tsəlɔawatsəlɔa ta tsəlɔu nja mndu ya ta magaftá luwa, nda hadik, nda drəf, nda dzuɔayha‡,» ka'a.

⁸ Ka sabə mahisa sana duhwala Lazglafta. Ka'a mantasa: «Kweŋ tama! Nda zləmba Babila ta nzakway ka luwa dagala. Snusna ta ima inabi ta inda mnduha, sa tsa ima inabi ya ná, hliri ya manda njanis,» ka'a.

⁹ Ka sabə mahkəna sana duhwala Lazglafta guli. Ka'a nda lwi dagaladagala mantasa: «Ka ta tsəlɔay mndu ta tsəlɔu nja tsa nimitak ya, nda ya nja tsa skwa wuyay tsaf lu ya, ka tsu'aftá tsi ta njizla ta bizlbizla kumani ka ta dzvani a tsi, ¹⁰ dza'a say tsatsi guli ta ima inabi gatá sida Lazglafta kul had sana skwi gaɔam lu mida. Tsa ima inabi ya ná, ma leghwa basatá nɔdɔfa Lazglafta pghamta lu. Nja gay lu ta iri njanima ghandanda ta vu ta kəma mnduha Lazglafta nda ya ta kəma Zwanja Tuwak*. ¹¹ Dinja tsa vu ta gə lu ta iri nja tan ya ná, dza'a gdavagda ta nlu ta luwa ha nja kdekedzen†. Tsa gwal ta tsəlɔu nja tsa nimitak ya, nda ya nja tsa skwa wuyay tsaf lu ya, nda inda gwal ta zlghaftá tsa mbsaka hgani ya ná, had mbi'a vgha tan ma ghuya danwa nda fitik tani, nda rvidik tani wa,» ka'a.

¹² Tsaya tama, kaghuni gwal ta snatá zlahá Lazglafta, ta zlghaftá Yesu nda nɔdɔf, gdavawagda mantasa ya. ¹³ Ka snanjá yu ta sana lwi ta gwadagata ta luwa. Ka'a mantasa: «Vinda! Daga ndana ná, "Rfu da gwal ta rwuta ma slna Lazglafta," ka'a. "Mantsa nzakwani, kada mbi'a hən yu vgha ma slnaha tan, kabga ta dza'a mista tan slnaha tan,» ka Sulkum.

Guma Lazglafta ta ghənja mnduha ta ghənja hadik

¹⁴ Kə'a ka yu guli ná, ka nghanjá yu ta ghwayak ka njuŋliŋ. Ta tsa ghwayak ya, mamu sana mndu manda Zwanja mndu‡ ta nzaku tida, nda wa ta zewazewa dasu ma ghənjani, nda nətá vdu ya nda za ma dzvani guli. ¹⁵ Ka sabə sana duhwala Lazglafta guli ma həga Lazglafta. Ka'a nda lwi dagaladagala nda tsa mndu ta nzaku ta ghwayak ya mantasa: «Kla ta tsa vuda gha ya, ka tska ka ta skwi ta vwah, kabga saghasa fitika tska skwis ta vwah. Nda ndəha nimaya ta hadik,» ka'a. ¹⁶ Ka wudidinjta tsa mndu ta nzaku ta ghwayak ya ta tsa vudani ya, ka gi tskatá lu ta nimaya ta ghənja hadik.

¹⁷ Ka sabə sana duhwala Lazglafta ma həga Lazglafta ya ta luwa. Mamu vdu ya nda za da tsaya.

¹⁸ Ka sabə sana duhwala Lazglafta ma gwir, ya ta nzakway ta ga mgham ta ghənja vu. Ka'a nda lwi dagaladagala nda tsa mndu ta njanatá vdu nda za ya mantasa:

* 14:1 Grafta nda 7:3, 8, Izekiyel 9:4. † 14:5 Grafta nda Sefuni 3:13. ‡ 14:7 Grafta nda 10:6, 7 nda skwi ya nja njanata. § 14:8 Grafta nda Isaya 21:9, Irmija 51:7, 8. * 14:10 Grafta nda Isaya 51:17, Zlrafta 19:24, Izekiyel 38:22. Haga vu: Ngha ta Lukwa 17:29 nda skwi nja njanata. † 14:11 Grafta nda Isaya 34:10. ‡ 14:14 Grafta nda 1:13, Daniyel 7:13. § 14:15 Grafta nda Yuwel 4:13.

«Wuđiđiwuđa ta tsa wuđa gha nda za ya, ka tskanata ka ta yakwa inabiha ta hadik, kabga nda ndaha tsa yakwani ya,» ka'a. ¹⁹ Ka gi wuđintá tsa duhwala Lazglafta ya ta tsa wuđani ya ta hadik. Ka tskatá tsi ta yakwa inabi ta hadik. Ka pghamtá tsi ta tsa skwi tska tsi ya ma mghama glifinja basata nuđufa Lazglafta. ²⁰ Ka hu'anaptá lu ta tsa yakwa inabi ma tsa glifin ja ta hula luwa. Ka mbəzagaptá us mida ka ta ta vgha ka mbada manda zala ha meli hkan dərmək*. Latani guli, ka lamlá plis dida ná, ghəngəhəj yeya dza'a nghanu.

15

Kdávakta ghuya danwa

¹ Tahula tsa, ka nghanjá yu ta sana njizla dagala nzakwani ta ndərmim lu nda ndərmima. Ka nghanjá yu ta duhwalha Lazglafta ndəfánj nda njanatá ghuya danwaha ndəfánj ma dzva tanj guli. Tsahaya kdávakta ghuya danwa, kabga tsahaya dzatá ghənja basata nuđufa Lazglafta.

² Ka nghanjá yu ta sana skwi manda drəf ta wuđaku manda dalagar, nda vu mida guli. Ka nghanjá yu guli ta gwal ta ghuəsapata tsa nimitak ya, nda tsa skwa wuyay tsaf lu ya, nda tsa mbsaka hgani ya. Ta sladu hən ja ta tsa drəf ta wuđaku manda dalagar ya, nda njanatá htimbil ya vlanj Lazglafta ta hən. ³ Fa laha ya si ta fə Musa ta nzakway ka kwalva Lazglafta nda laha ya si ta fə Zwanja Tuwak, ta fə hən. Ka hən mantsa:

«Mgham Lazglafta ta mbruta, dagala slna gha ya ta magə ka, ka skwa ndərmimay nzakwani. Kagma Mgham ta ghənja inda hadikha. Inda skwi ta magə ka ná, tdukwatdukwa nzakwani,

kahwathwata nzakwani guli. ⁴ Mghama da! Wati ma mndu ya dza'a kwal kul vla glaku nja gha ka zləzlvá kagma na?

Kagma turtukwa gha ya nda ghuəa. Dza'a sli'agaghasli'a mnduha ta inda hadikha da tsəlbu ta kəma gha, kabga nda nghan hən ja inda skwi ta magə ka ná,

tdukwa nzakwani*,» ka hən.

⁵ Tahula tsaya guli, ka nghanjá yu ta gunatá həga tumpul ma həga Lazglafta ta luwa† ya ta kal mnduha ka guya vgha nda Lazglafta. ⁶ Ka sli'agaptá tsa duhwalha Lazglafta ndəfánj ya kay ma həga Lazglafta, nda njanatá ghuya danwaha ndəfánj ma dzva tanj, nda sudatá lguta nşliñj tilil ta wduku ta vgha tanj. ⁷ Ka hlaftá sani mataba tsa

skwiha fwađ nda hafu ma hən ja kay ta leghwaha ndəfánj ka dasu ka dasu, ka vlanjá tsa duhwalha Lazglafta ndəfánj ja kay. Tsa leghwaha ya ná, nda ndagha nda ndagha hən nda basata nuđufa Lazglafta ta nzakway nja kdekedzenj. ⁸ Ka ndəghanaftá đin ja sabi ma glakwa Lazglafta nda ya ma mbrakwani‡ ta tsa həga Lazglafta ya. Had tvi nja ləglama mndu da tsa həga Lazglafta ya, ha ka dzatá ghənja tsa ghuya danwaha ndəfánj da tsa duhwalha Lazglafta ya wa.

16

Leghwa basatá nuđufa Lazglafta

¹ Ka snə yu ta sana lwi dagala ta sabi ma həga Lazglafta. Ka'a nda tsa duhwalha Lazglafta ndəfánj ya mantsa: «Lawala da pghadata ta hadik ta tsa leghwa basatá nuđufa Lazglafta ndəfánj ya,» ka'a.

² Ka sli'aftá tanjanja duhwala Lazglafta, ka laghwi pghadatá njan ma leghwa basata nuđufo ta hadik. Ka slaftá ghwadak ghwadaka lkuha ta kuzlaku* ta gwal nda njizla nimitak, nda ya ta gwal ta tsəlbu nja tsa skwa wuyay tsaf lu ya, ta hən.

³ Ka pghadatá mahisa duhwala Lazglafta ta njan ma leghwa basata nuđufo da drəf. Ka nuta drəf manda usa mndu nda mta. Ka rwuta inda skwi nda hafu ma drəf.

⁴ Ka pghadatá mahkəna duhwala Lazglafta ta njan ma leghwa basata nuđufo da ghwa nda ya ta dzuəbayha. Ka mbədavaftá imi ka us†. ⁵ Ka sana duhwala Lazglafta ya ta njanatá imi ta snə yu mantsa:

«Kaha ná, nda tvani tsata ka ta tsa guma ya. Manda ghalya ka, mamu ka ndanana guli. Nda ghuəa nzakwa gha.

⁶ Tsa mnduha ya ta pghintá usa mnduha gha nda la anabiha gha, Lazglafta.

Tsaya ta kəl ka ka vlanjá us ta hən nja say tanj. Mutsaf mantsa hən ja skwi ta ranja hən,» ka'a.

⁷ Ka sana duhwala Lazglafta ma gwir ta snə yu mantsa: «Mantsaya nzakwani Mgham Lazglafta ya ta mbranaghata inda skwi. Ta tsay ka ta guma kahwathwata nda tvani,» ka'a.

⁸ Ka pghanaftá mafwada duhwala Lazglafta ta njan ma leghwa basata nuđufo ta fitik. Ka mutsafa fitik ta tvi nja dra mnduha nda vu. ⁹ Ka kdahə tsi ta mnduha ka ndanja. Ka razə mnduha ta hga Lazglafta, ya nda mbraku ta ghənja tsa ghuya danwa ya. Ama ka kwalaghutá hən ja paya tva tanj nja vla glaku njan.

* **14:20** Aya 19:20. Grafgra nda Isaya 63:1. 6. Nəđá ghəj 1:15. * **15:4** Ngha ta Sabi 15:1nda Irmiya 10:7, Zabura 86:9.

† **15:5** Grafta nda Sabi 38:21. ‡ **15:8** Grafta nda Sabi 40:34. 35, 1 Mghamha 8:10. 11, Isaya 6:4. * **16:2** Ngha ta

Sabi 9:10. † **16:4** Gray nda Sabi 7:17. 21.

¹⁰ Ka pghaftá mahutafa duhwala Lazglafta ta nani ma leghwa basata nduf ta dughurukwa nimitak. Ka nutá ga mghamani tdiik ka grusl[†]. Ka hpadé mnduha ta sli'inja tanj, kabga vól basá kuzlakwani. ¹¹ Ka razé hən ta Lazglafta ta luwa ta ghəja lukwa tanj, nda ghuya danjwa tanj. Ka kwalaghutá hən ta paya tva tanj ma slnaha tanj.

¹² Ka pghaftá mamku' a duhwala Lazglafta ta nani ma leghwa basata nduf ta ghwa dagala ta hgə lu ka Ifrata. Ka su'itá tsa ghwa ya nja paya tvi nja mghamha ta sli'agafata nda ma mndəra luwa. ¹³ Ka nghanjə yu ta saba ghwadaka sulkumha hkan manda klən manda klən ma wa makdakatanjan, nda ya ma wa nimitak, nda ya ma wa ghwadaka anabi. ¹⁴ Tsa ghwadaka sulkumha ya ná, sulkumha halaway ya ta maga skwa ndərmimay. Ka laghu hən slanaghatá mghamha ta ghəja hadik demdem, nja hagaktá hən nja vulu badu tsa mghama fitik ta nzakway ka nja Lazglafta ta mbruta ya.

¹⁵ «Wya yu ta lagha manda ghali. Rfu da mndu ya ta nzata hzlenja, ta ngha lgutani da mbada tsi ta mbada ka fərdi'u, da ksutá tsi ka hula da mnduha,» ka Mgham.

¹⁶ Ka tskanata tsa sulkumha ya ta tsa mghamha ya kay, ma sana vli ta hgə lu nda gwada Hebrew ka Harmagedun.

¹⁷ Ka pghadaftá mandəfənja duhwala Lazglafta ta nani ma leghwa basata nduf da ghuvanəta luwa. Ka snagaptá sana lwi ma dughuruk ma həga Lazglafta. «Nda kda!» ka'a. ¹⁸ Ka wda luwa ta wdu, ka hlə lu ta wi, ka nza luwa ta nzlu, ka ghudzavafta hadik. Ka yawu ka yawu fatá mndu, ta ghudzavaf a hadik katakata ta6 ta tsaya wa. ¹⁹ Ka kwahavaptá tsa luwa dagala ya hkan. Ka hwanza6tá inda luwaha ta ghəja hadik guli. Ka havaktá Lazglafta ka luwa dagala ta nzakway ka Babila, nja sunustá leghwa basata ndufani[§] katakata ya. ²⁰ Gi rək, zwazwada inda hadikha ta tsatsamta ma drəf. Gi lpay nghagla a lu ta ghwaha guli wa. ²¹ Ka rkagatá paplaha* dagaladagala ta luwa ta ghəja mnduha. Ka rarazé mnduha ta Lazglafta ta ghəja tsa ghuya danjwa tanj da tsa paplaha ya, kabga fərtufərtə tsa ghuya danjwa ya katakata.

17

Guma taghəja Babila

¹ Tahula tsa, ka gavagaghatá sani turtuk ma tsa duhwalha Lazglafta ndəfənj ta njanatá leghwaha ndəfənj ya tavata i'i. Ka'a mantsa:

«Sawi ka maraghata yu ka lu dza'a tsa guma ta tsa mghama hliri ta nzakway ka luwa dagala, ta nzafta ta imiha ya 6a. ² Nda tsatsi ndəramta mghamha ta ghəja hadik ta hliri, ka ghuytá mnduha ta ghəja hadik durinj da tsa hliri* ya,» ka'a.

³ Ka lamə Sulkum da i'i, ka klaghatá duhwala Lazglafta ta i'i da mtak. Ka nghanjə yu ta sana marakw ta nzafta ta nimitak ka dva ghlez hada. Rakwatsak, vivindatá ta hga rarazatá Lazglafta ta tsa nimitak ya, ndəfənj ghəjni, ghwanj dulihani. ⁴ Tsa marakw ya ná, lguta dvandvanja nda ya ka dva ghlez sudava tsi, nda rka ta rka nda mizidikwa dasu, nda ya nda pala ta wduku, nda ya nda zidaha nda bla nda bla dzvani. Leghwa dasu njana tsi ma dzvu nda ndəghata manzakdaway, nda ghwadaka skwiha ma vól hlirani mida. ⁵ Nda vinda hga difatá skwi ma bizlbizla kumani. «Luwa Babila, mani ma gwal ta hliri, nda ya nda manzakdawayha ta ghəja hadik.» ⁶ Ka nghə yu ta ghuyatá tsa marakw ya da usa mnduha Lazglafta, nda ya da usa masləmstəkha Yesu.

Na tsa nghanjə da mantsa ya ná, ka ndərmimə yu nda ndermima katakata. ⁷ Ka tsa duhwala Lazglafta ya nda i'i mantsa: «Nya ta ndərmimə ka mida? Dza'a mnaghamna yu ta klatá ghəja difatá skwi ta ghəja tsa marakw ya, nda ya ta ghəja tsa nimitak ya nzaf tsi tida, ndəfənj ghəjni, ghwanj dulani ya. ⁸ Tsa nimitak nghə ka ya ná, si mamu ghalya, ama ta had ndanana wa. Dza'a safsa ma gudzuvruj[†] ka dza'a da vla zadakwani. Mnduha ta nzaku ta ghəja hadik, tsa gwal kul vindaku hga tanj ma deftera hafu daga ma zrafta ghəja hadik, ya hən, nja ndərmimay tanj nda ndərmima nghanjə hən ta tsa nimitak ya. Nziya nza tsi, si mamu tsatsi ghalya, ama ta had ndanana wu, ta dza'a zlagapzлага guli.

⁹ «Hadna, nda nza na fitik na nja snanjə skwi nda mahizl, nda ya nda difil mida. Tsa ghənja ndəfənj ya ná, tsaya ghwaha ndəfənj nzanaf tsa marakw ya ta hən. Nda nza hən guli ka mghamha ndəfənj. ¹⁰ Hufaf gwal ta zlamute mataba tanj. Ta teke'a sani turtuk. Ta sagha a sani guli karaku wa. Dər saghaha tsatsi dazlay katsi, sira a dza'a nzdavata tsa ga mghamani ya wa. ¹¹ Tsa nimitak si ghalya ya kay, kul had ndanana ya, tsatsi dza'a nzaku nja matghasa mgham. Tekw tsatsi mataba tsa mbsakha ndəfənj ya, ama ta dza'a da vla zadaku.

¹² «Tsa duliha ghwanj nghə ka ya ná, mghamha ghwanj[†] ta kul mutsəftá ga mgham ya. Ama dza'a mutsəfmutsa hən ta ga mgham ma fitik kwitkw kawadaga nda

† 16:10 Gray nda Sabi 10:21. 22. § 16:19 Gray nda Isaya 51:17. * 16:21 Gray nda Sabi 9:23. 24. * 17:2 Aya 1:2 Gray nda Irmiya 51:13, Isaya 23:17, Irmiya 51:7. † 17:8 Ngha ta 11:7 nda skwi nja njanata vindinj lu mistani. ‡ 17:12 Gray nda Daniyel. 7:24.

tsa nimitak ya. ¹³ Ka skwa turtuk ndana tsa mghamha ya ŋa zlananta tanj ta mbrakwa tanj, nda ga mghama tanj, ta tsa nimitak ya. ¹⁴ Dza'a vulay hən̄j ta vulu nda Zwanja Tuwak, ŋa ŋrapta Zwanja Tuwak kawadaga nda mnduhani gwal hagaf tsi, gwal zabap tsi, gwal ka ŋərmani ya, ta hən̄j. Zwanja tuwak mgham ta ghəŋja mghamha, tsatsi mali ta ghəŋja maliha guli,» ka'a.

¹⁵ Ka tsa duhwala Lazglafta ya nda i'i guli mantasa: «Tsa imiha nghə ka nzaf gwal ta hliri tida ya ná, mnduha, nda damga, nda hadikha, nda gwadaha ta gwadə lu, tsahaya. ¹⁶ Tsa duliha ghwanj nghanj ka nda nimitak ya, dza'a husarjhusa tsa marakw ta hliri ya ta hən̄j, ŋa sudata tanj ka zlanja ka fərdi'u, ŋa zuta tanj ta slu'ani ka zadana nda vu. ¹⁷ Mantasa ya ná, Lazglafta ta fanamta hən̄j ma ndana tanj ŋa magata tanj ta skwi ya ta kumə tsi. Ka sagha ndana tanj ka skwa turtuk, ka vlanja hən̄j ta ga mghama tanj ta tsa nimitak ya ha ka sagha fitika dzatə ghəŋja gwada Lazglafta.

¹⁸ «Tsa marakw nghə ka ya guli ná, tsaya luwa dagala ta ga mgham ta ghəŋja mghamha ta ghəŋja hadik,» ka'a.

18

Zlambata Babila

¹ Tahula tsaya, ka nghanja yu ta sana duhwala Lazglafta ta saha daga ta luwa, dagala glakwa mbrakwani. Ka tsuwadakanafatə tsa glakwa mbrakwani ya ta ghəŋja hadik demdem. ² Ka gugudatə tsi nda lwi dagala dagala. Ka'a mantasa:

«Nda zlamba!

Ya nda zlamba Babila ta nzakway ka luwa dagala.

Nuna ka luwa nzakwa halaway ndana tama.

Hada vla difa inda ghwadaka sulkumha nda ghwadaka zarakha ta mbiđu lu.

³ Zlambuzlamba luwa Babila,

kabga fafa ta ghəŋjani ka maga sli'insli'inj.

Sasusasa inda mndəra mndu ta ima inaba kbatə tsa sli'insli'injani ya.

Fa fa mghamha ta ghəŋja hadik ta ghəŋja tanj ka maga sli'insli'inj nda tsi.

Nuna gwal ta tsakala ta ghəŋja hadik ka gadghəl

nda skwiha ta tadaku iri tida si da tsi,» ka'a.

⁴ Ka sanja yu guli ta sana lwi ta gwadagata ta luwa. Ka'a mantasa:

«Mnduha da! Sli'apwasli'a ma tsa luwa ya, kabga yaha kuni da ŋlamta ma tsa dmakwani ya,

da dadamtə kuni ma ghuya danja manda ŋani guli.

⁵ Sli'apwasli'a,

kabga fartuforta ndikata tsa dmakwani ya dikw ta luwa.

Zanap a Lazglafta ta tsa ghwadaka slnani ya wa.

⁶ Ghuyanaapwaghuya ta danja manda

va ya ghuyanaap tsatsi ta mnduha!

Manda va tsaya manda va tsaya his

ka kuni planamtə skwi ya magana tsi ta sanlaha.

Ka leghwa wud' turtuk ka tsatsi tanafta ima inabani ta mndu ya,

ka leghwa wudwud' his ka kaghuni planamta.

⁷ Ta6 ta tsa glakwani nda zatə mghamani ya ka kuni dza'a ganap tiri ka nija ka skwa hidahida.

Ka'a ta ndanay ma ghəŋjani na:

«Nda nza nzakwa da ka mgham, nza a yu ka wadgu wu,

walanja a yu ta nzata ka skwa hidahida wu,» ka'a.

⁸ Tsaya tama, badu va tsa fitik turtuk ya dza'a slanaghata ghuya danjani

ta nzakway ka mtaku,

nda nzaku ka skwa hidahida,

nda maya, ŋa drijta nda vu guli.

Mgham Lazglafta ná, Lazglafta ta mbruta ya.

Tsatsi ta tsanaghatə guma*,» ka'a.

⁹ Nghanja inda mghamha ta ghəŋja hadik ta gutə sli'insli'inj nda tsi, ta zatə mgham da tsi ta diŋa tsa luwa ya ta draku, dza'a tawinj tawa hən̄j, dza'a ŋadinjada hən̄j ta ghəŋj. ¹⁰ Di'inj dza'a nzakta hən̄j, kabga zəŋja tsa ghuya danja hada ya. Ka hən̄j dza'azlay mantasa:

«Aya! Aya Babila ta nzakway ka luwa dagala,

luwa ya ta mbruta!

Gi hadahada ná, tsaghaghata guma† tsa re!» ka hən̄j.

¹¹ Ka taw gwal ta tsakala ta ghəŋja hadik ta taw, ka ŋada hən̄j ta ghəŋja tsa luwa ya, kabga had' mndu dza'a skugəltə huzla tanj wa. Tsa huzlaha ya ta nzakway ka ¹² dasu, nda dzindar, nda palaha nda bla nda bla dzvani, nda skwiha lwi, nda lgutha kulefedfa, nda lgutha ka dva ka dva, nda lgutha ta wdaku, nda sanlaha ma lgutha dinadina, nda inda mndərga udzuha nda bla mutsay, nda inda mndəra skwiha magaf lu nda sli'inja gwi'an, nda skwiha magaf lu nda kufur ka ghuvazwanj zwanj. Sanlaha guli ná, magaf nda pala lu. ¹³ Ta dzawapdzawa hən̄j guli ta urdiha kavghakavgha, nda sluhwaha dzadzə zi'akwani, nda ima inabi, nda rdi, nda hupu,

* 18:8 Vli ŋa gray nda aya 4:8. Aya 4: Isaya 48:20, Irmiya 50:8, 51:6, 45. Aya 5: Zlrafta 18:20. 21, Irmiya 51:9. Aya 6: Zabura 137:8, Irmiya 50:29. Aya 7:8. Isaya 47:7. 9. † 18:10 Aya 9:10. Gray Izekiyel 26:16-17.

nda hya, nda slaha, nda tuwakha, nda plisha, nda vu'aha ta nzakway ka mnda səla guli. Ta had' mndu ta skugə́lta hən̄ wa. ¹⁴ Ka tsa gwal tsakala ya nda tsa luwa ya mantsa: «Nda zadá inda tsa skwiha ta zə́əgaghata ya, zwaduzwadá inda gadghə́la gha, nda inda skwiha ta zə́ə ka ta mghama gha tida.

Mutsə́glaf a ka wa,» ka hən̄.

¹⁵ Tsa gwal tsakala ta tsakala tsa skwiha ma tsa luwa, ka nuta hən̄ ka gadghəl ya, di' in̄ nzakta hən̄ kabga zlə́n̄a tsa ghuya dən̄wani† ya. Dza'a taway hən̄ ta taw n̄a nzakwa tan̄ ka skwa hidáhida. ¹⁶ Ka hən̄ dza'azlay mantsa: «Aya! Aya Babila! Ta nzakway ka luwa dagala,

si ta rkafatarka nda lgut kulefedfeda,

nda ya nda lguta dva,

nda ya nda lgut ta wdaku,

nda ya nda mizidikw. Magaf nda dasu lu ta sanlaha,

nda palaha ta dínuta sanlaha.

¹⁷ Gi hadahada ná,

ka zadanata mndə́rga tsaya ma gadghəl re!» ka hən̄.

Ka nzaktá inda gwal ta swa kwambalu, nda gwal ma kwambalu tani, nda la sludza imi tani nda gwal kasa klipi tani, di' in̄ nda tsi. ¹⁸ Na nghay tan̄ ta dukwakwa dín̄a drakwa tsa luwa ya, ka wahu hən̄ ta wahu. Ka hən̄ mantsa: «Wati luwa ya dagala n̄a gray nda tsa luwa ya na?» ka hən̄. ¹⁹ Ka tsə́də́ hən̄ ta hadik ta ghən̄, ka taw, ka n̄adá ghən̄, ka wahu. Ka hən̄ mantsa:

«Aya! Aya luwa dagala!

Luwa ya ta nanaftá gwal kwambalu ka gadghəl.

Gi hadahada ná, gi zadanatá§ tsa re!» ka hən̄.

²⁰ Kaghuni gwal ta luwa, rfawarfa kaghuni ta rfu ta ghən̄a zadanatá tsa luwa* ya. Kaghuni mnduha Lazglafta nda gwal ghunay, nda la anabi. Rfawarfa ta rfu kaghuni guli, kabga tsanaghata Lazglafta ta guma ta ghən̄a tsa skwi magaghuna tsi ya.

²¹ Tahula tsa, ka klafta sana duhwal nda mbra ta nzakway ka duhwala Lazglafta ta sana pala dagala manda buna ka vzaghata da drə́f. Ka'a mantsa: «Mantsaya dza'a vzidín̄ta lu ta Babila ta nzakway ka luwa dagala, n̄a kwal kul nghə́glan̄ta. ²² Had' lu dza'a snə́glan̄ta ghudzagata htimbil, dər gwal ta fa laha ka dza dewdew, nda gwal ta vya sin̄lak, nda gwal ta vya talakwa tani ma luwa Babila wa. Had' lu guli dza'a slə́glanaghata gwal vivdá dər má wati ma sana skwi tsi

wa. Had' lu dza'a snə́glan̄ta ghudzaga buna ma luwa Babila guli wa. ²³ Had' tsuwadaka pitirila ta dza'a tsuwadəkə́glaku ma Babila wa. Had' lu dza'a snə́glan̄ta lwa zwan̄amidzi nda makwamidzi ma Babila wa. Ghalya ná, malaghumala gwal ta tsakalaghata tsakala ka pdakwa sanlaha ta ghən̄a hadik. Nda tsa mbə́dakwa gha ya gataghata ka ta inda mndə́ra mnduha†,» ka'a.

²⁴ Ta ghən̄a tsa guli ná, ma Babila slanaghata lu ta pghatá usa la anabi, nda usa mnduha Lazglafta, nda usa inda gwal psła lu ta ghən̄a hadik†.

19

Laha zatá ghwa

¹ Tahula tsa, ka snan̄ta yu ta lwi dagala ta n̄zlata ta luwa manda lwa tskata mnduha. Ka'a mantsa:

«Zlə́zlvawa Lazglafta, tsatsi ta mba mnduha.

N̄a Lazglafta mu glaku nda mbraku tani.

² Nda tvani manda ya ta raku ta tsa tsi ta guma.

Ka tsanaghata tsi ta guma ta tsa mghama sli' in̄

ta 6adzin̄ta hadik nda tsa sli' in̄sli' in̄ani ya.

Ganappa Lazglafta tiri

kabga vəl pslatani ta kwalvahani,» ka'a.

³ Ka hən̄ ka mahis mantsa:

«Zlə́zlvawa Lazglafta.

Had' tsa dín̄ ta dukwaku ma vəl dra tsa luwa ya dza'a hlata wa,

n̄a kdekedzən̄ dza'a gdavata tsi,» ka hən̄.

⁴ Ka gi zlambatá tsa halata mnduha hisamb-sak fwad mida ya, nda tsa skwiha fwad nda hafu ma hən̄ ya, ka tsə́lbu ta kə́ma Lazglafta ta nzaku ta dughuruk. Ka hən̄ mantsa: «Amin! Zlə́zlvawa Lazglafta,» ka hən̄.

⁵ Ka gwadagapta sana lwi ma tsa dughuruk ya. Ka'a mantsa:

«Inda kaghuni kwalvahani,

kaghuni gwal ta zlə́zlvay,

zwani nda galata mnduha tani,

zlə́zlvawa Lazglafta,» ka'a.

⁶ Ka gi snan̄ta yu ta sana lwi manda lwa tskata mnduha, ta ghudzagata manda zala dagala ma ghwa, ta n̄zlu manda n̄ə́zla luwa ta ghudzagata nda mbraku. Ka'a mantsa:

«Zlə́zlvawa Lazglafta! Mghama mu Lazglafta ta mbruta,

tsatsi ta ga Mgham*.

⁷ Rfamarfa ta rfu, wadáh ká mu nzata,

vlan̄mavla ta glaku,

kabga nda maga fitika klay Zwan̄a Tuwak ta makwamidzani,

† **18:15** Aya 11:15. Gray nda Izekiyel 27:31, 36, 27:12, 13, 22, 27:31, 36. § **18:19** Aya 17:19. Gray nda Izekiyel 27:29

34. * **18:20** Gray nda Irmija 51:48. † **18:23** Aya 21:23. Gray nda Irmija 51:63, 64, Izekiyel 26:21, 26:13, Isaya 24:8,

Irmija 7:34, 25:10. † **18:24** Gray nda Irmija 51:49.

* **19:6** Aya 5:6. Gray nda Zabura 135:1, Izekiyel 1:24, Zabura 97:1, 99:1.

nda hba vgha makwamidzani guli.

⁸ Vlanjvla lu ta tvi nja sudavatá lgut kulefedé fedá,

ta wuđáku, nda ghu6a guli,» ka'a.

«Tsa lgut kulefedé fedá ya ná,

slna tđukwa maga mnduha Lazglafta ya.»

⁹ Ka sana duhwala Lazglafta nda i'i mantsa: «Vindafvinda kazlay: Rfu da gwal hagaf lu da vla za skwa zaya klay Zwanja Tuwak† ta makwa» kə'a. Ka'a nda i'i guli mantsa: «Nana gwadaha na ná, gwada Lazglafta ya kahwathwata,» ka'a.

¹⁰ Na tsa snanjá dá mantsa ya, ka zlambata yu ka tsəlbu ta kəmani. Ama ka'a nda i'i mantsa: «Nawa, ma magə† ka mantsa! Mnda ksanatá slna ta Lazglafta yu manda va kagha, manda va zwanama gha ta njanatá kahwathwata ya mariginj lu nda ma Yesu. Nja Lazglafta dza'a tsəlba ka ta tsəlbu,» ka'a.

Tsa kahwathwata mariginj lu nda ma Yesu ya ta vlata mbrakwa kla lwa Lazglafta.

Mndu ta nja plisa njsliņ

¹¹ Tahula tsa, ka nghanjá yu ta gunatá luwa, gi ka zlagapta sana plis ka njsliņ. Njorma mndu nda vərđa mndu ta hga lu ta tsa mndu ta tsa plis ya. Tudukwa ta tsa tsi ta gumaš, tđukwa ta vula tsi ta vulu guli. ¹² Manda zlgħakwa vu ya irani. Nda ndəgha zewazewaha ma ghənjani. Mamu sana hgu vindaf lu ta vghani. Tsa hgu ya ná, had sana mndu nda sna wu, ba tsatsi turtukwani yeya nda sna. ¹³ Lgut tsghumam lu ma us sudava tsi ta vgha. «Gwada Lazglafta» hgani. ¹⁴ Mbadá la sludziha ta luwa ka sli'i mistani ta plis ka njsliņ ka njsliņ, nda susudata lgutha kulefedé fedá, ka njsliņ ka njsliņ, nda ghu6a nda ghu6a guli. ¹⁵ Ka sabə na kafay nda za wani pit ma wani nja zadanatá mnduha kul snatá njani, nja gayni ta mgham ta ghənja tanj nda mani'uwa kufur, nja hu'anaptani ta hənj manda hu'a yakwa inabi ma glifinj nja diza imani ya. Tsaya dza'a maranjta kazlay: Katakata basatá njudufa Lazglafta ta mbruta kə'a. ¹⁶ «Rveri ta ghənja rveriha, Mgham ta ghənja mghamha,» ká lu vindafstá hgu ta lgotani nda ya ta rkufani.

¹⁷ Tahula tsa guli, ka nghanjá yu ta sana duhwala Lazglafta ta sladu ta fitik. Ka gugudata tsi nda lwi dagala dagala. Ka'a nda inda zarak ta ndaraku ma ghuvanata luwa mantsa: «Sli'akwa sli'a ka ts kavata kuni nja za skwa zaya skalu dagala da Lazglafta. ¹⁸ Sawa da za slu'a mghamha, nda slu'a mghamha sludziha, nda slu'a gwal nda mbra nda mbra, nda zlu'a plisha nda gwal tida tani, nda slu'a inda mnduha ta

nzakway ka vu'a, nda gwal kul had ka vu'a, zwani nda galata mnduha* tani,» ka'a.

¹⁹ Ka gi nghanjá yu ta tsa nimitak ya, nda mghamha ta ghənja hadik, nda sludziha tanj tani, ta ts kavata nja vulu nda tsa mndu ta nzafta ta plis ya, nda ya nda sludzihani tani. ²⁰ Ka gi ksuta lu ta tsa nimitak ya kawadaga nda tsa ghwadaka anabi si ta magatá mazəmzəmha ta kəma tsa nimitak ya. Nda tsa mazəmzəmha maga tsi ya nanaghata tsi ta gwal ta tsu'afstá tsa nimitak ya ka tsəlbu nja skwa wuyayni ya. Ka pghaghatá lu ta hənj his his ta ndiri ta ndiri da dudu vu ghandand. ²¹ Ka gi pslatá lu ta sanlaha nda kafay ya ta sabi ma wa tsa mndu ta nzafta ta plis ya. Ka babaghutá zarakha da slu'a tanj.

20

Vaku dambu'

¹ Tahula tsa, ka nghanjá yu ta saha duhwala Lazglafta daga ta luwa, nda klatá maku6la gudzuvrunj nda ya nda mghama zida ma dzvu. ² Ka ksafstá tsi ta tsa makđakatandəj dzidza nahadik, ta nzakway ka mghama ghwadaka sulkum, halaway hgani ya. Ka habafta tsi nja za vaku dambu'. ³ Ka vzaghatá tsi da tsa gudzuvrunj ya, ka hunustá tsi ta wa tghani ka njəzlafta, kada kwala tsi ta nangaltá mnduha ta ghənja hadik ha ka hdatá tsa vaku dambu' ya. Tahula tsaya, nja zliginjta nja vaku kwitikw.

⁴ Tahula tsa guli, ka nghanjá yu ta dughurukha*. Ka vlanjá lu ta mbrakwa tsa guma ta gwal ta nzaku tida. Ka gi nghanjá yu ta hafa gwal datsaghu lu ta ghənja tanj ta ghənja vəl mna gwada Yesu nda ya ta ghənja gwada Lazglafta. Hahənj ná, tsəlbanj a hənj ta tsəlbu nja tsa nimitak ya nda ya nja skwa wuyayni tani wa. Had njizlani ta kuma tanj nda ya ta dzvuha tanj wa. Ka vramatá hənj, ka gə hənj ta mgham kawadaga nda Yesu Kristi ka vaku dambu'. ⁵ Tsaya tanjtanja sli'agapta ma mtaku. Sanlaha ma gwal ta rwuta ná, vrəglam a hahənj nda hafu ha ka kdatá tsa vaku dambu' ya wa. ⁶ Rfu da tsa gwal ta sli'agapta tanjtanj ma mtaku ya, nda ghu6a hahənj. Ta had mahisa mtaku nda mbraku ta ghənja tanj wa. Hahənj ná, dza'a nzakway hənj ka gwal ta dra skwi nja Lazglafta nda ya nja Yesu Kristi, nja gay tanj ta mgham kawadaga nda Kristi ka vaku dambu'.

Kdatá mbrakwa halaway

⁷ Manda kdatá tsa vaku dambu' ya, nja pliginjta halaway ma gamakani, ⁸ nja sabani

† 19:9 Gray nda Mata 22:1-14, Lukwa 14:15-24. † 19:10 Gray nda 22:8-9. § 19:11 Gray nda Izekiel ... 1:1, Zabura 96:13, Isaya 11:4. * 19:18 Aya 17:18. Gray nda Izekiel ... 39:17-20. * 20:4 Gray nda Daniyel. 7:9, 22.

da nangelta mnduha ta ghəŋa hadik demdem, ta nzakway ka hadika Gwagw nda Magwagw, kada tsanata tsi ta həŋ ŋa wulu. Manda wutak ma ghwa mbsaka tan. ⁹ Ka sli'agaghata həŋ ma inda vli ta ghəŋa hadik, ka wamtá həŋ ta ghuəa mnduha Lazglafta nda tsa luwa dvu Lazglafta ya tani. Ama ka saha vu daga ta luwa ka dughwadutá həŋ. ¹⁰ Ka gi klaftá lu ta tsa halaway ta nana həŋ ya ka vzaghata da dudu vu ghandand ma vli hada tsa nimitak nda ghwadaka anabi ya, ŋa giri ŋa tan hada nda fitik tani, nda rvidik tani ha ŋa kdekeden.

Dzatá ghəŋa guma

¹¹ Tahula tsa, ka nghanjá yu ta sana dughuruk ka ŋusliŋ dagala, ta nzaku mndu tida. Ka nutá hadik nda luwa lay ta kəmani. Nghəlanja a lu ta həŋ wa. ¹² Ka gi nghanjá yu ta gwal ta rwuta, galata mnduha nda zwani tani ta nzaku ta kəma tsa dughuruk ya. Ka gwananaftá lu ta defteriha. Ka gunanaftá lu ta sana defteri ta nzakway ka deftera hafu. Ka tsanaghata lu ta guma ta gwal ta rwuta taəta slnaha tan ta magata həŋ manda va ya nda vinda ma tsa defteriha ya. ¹³ Ka varanaktá drəf ta mnduha ya si rwana tsi. Ka varanaktá mtaku nda vli tska vgha gwal ta rwuta ta ya si da hahəŋ. Ka tsanaghata lu ta guma ta həŋ taəta slnaha tan ta magata həŋ. ¹⁴ Ka gi klafta lu ta mtaku nda vli tska ta vgha gwal ta rwuta tani, ka pghaghata da dudu vu. Tsa dudu vu ya ta nzakway ka mahisa mtaku. ¹⁵ Ka slanagha a lu ta vindatá ta hga dər wati ma mndu ma tsa deftera hafu ya wu katsi, dza'a klafkla lu ta tsa mndu ya ka vzaghata da dudu vu.

21

Lfida luwa nda lfida hadik

¹ Tahula tsa, ka nghanjá yu ta sana lfida luwa nda sana lfida hadik. Lula tanjana luwa nda tanjana hadik, ta had drəf guli wa. ² Ka gi nghanjá yu ta saha luwa dagala nda ghuəa, ta nzakway ka luwa Ursalima ta luwa daga da Lazglafta. Nda rkarkani manda makwa ta dza'a da zə'al. ³ Ka sanjá yu ta sana lwi ta gugudagapta ma dughuruk. Ka'a mantsa: Wya həga tumpula nza-kwa Lazglafta mataba mnduha! Ŋa nzakwani kawadaga nda həŋ, ŋa nzakwa tan ka mnduhani, ŋa nzakwa tsatsi guli kawadaga nda həŋ, ⁴ ŋa masanaptani ta həŋ ta inda ima taw ma ira tan. Ta had mtaku dza'azlay dekdek wa. Ta had taw dza'azlay dekdek guli wu, dər wahu, dər kuzlakwa skwi, kabga lula* tanjana skwiha.

⁵ Ka tsa mndu ta nzafta ta dughuruk ya mantsa: «Ndana tama, wana yu ta magaftá inda skwi demdem ka lfidani,» ka'a. Ka'a guli mantsa: «Vindaf vinda, kabga na gwadaha na ná, kahwathwata nzakwani, skwi ŋa faftá ghəŋ tida ya,» ka'a.

⁶ Ka'a nda i'i guli mantsa: «Nda kda tama! I'i zraftani nda kdavaktani, i'i nahani nda kwanahani. Mndu ya kuzlanja ndala, dza'a vlanjva yu ta dzuəaya imi ta vli hafu ka mbalay. ⁷ Mndu ya ta zatá ghwa, dza'a vlanjva lu ta tsa skwiha ya. Dza'a nzakway yu ka Lazglaftani, dza'a nzakway tsatsi guli ka zwaná† dā. ⁸ Ama gwal ta yadi, nda gwal ta mbrəs, nda gwal ta maga manzakdaway skwiha, nda gwal ta psalatá mndu, nda gwal ta maga sli'ŋusli'ŋ, nda gwal ta mbadaku, nda gwal ta wuya skwi, nda inda gwal ta tsakalawi ya, da dudu vu ghandand dza'a pghaghata lu ta həŋ. Tsaya ta nzakway ka mahisa mtaku,» ka'a.

Lfida Ursalima

⁹ Tahula tsa, ka sagha sani turtuk mataba tsa duhwalha Lazglafta ndəfán, ta ŋanjanatá leghwaha ndəfán, nda ndaghatani nda tsa ghuya dāŋwaha ndəfán ka kwanahani ya. Ka gwadgihatá tsi, ka'a mantsa: «Saghasa! Ka maraghata yu ta makwamidzi ta nzakway ka markwa Zwanja Tuwak,» ka'a.

¹⁰ Ka klaghatá tsi ta i'i kay guli ma Sulkum ta sana ghwá‡ dagala nda slra. Ka marihatá tsi ta luwa dagala nda ya nda ghuəa ta nzakway ka Ursalima ta saha ta luwa daga da Lazglafta. ¹¹ Tsa luwa ya ná, ta wdaku da glakwa Lazglafta, ta wdaku manda pala nda sgit tida, manda pala dzasfa ta wudaku manda dalagar. ¹² Nam ma muhul dagala nda slra lu ta tsa luwa ya. Ghwanjpdə his watghaha tida, ghwanjpdə his duhwalha Lazglafta ta wa tsa watghaha ya, nda vivindatá hgəha tida guli. Hgəha mndəra zwana la Isra'ila ghwanjpdə his tsa hgəha ya. ¹³ Watghaha hkən nda tvə mndəra luwa, watghaha hkən nda tvə Nur, watghaha hkən nda tvə Sud, watghaha hkən nda tvə Mazu§. ¹⁴ Ta palaha ghwanjpdə his thafta lu ta mndəra tsa muhula tsa luwa ya. Ka vivindaftá lu ta tsa palaha ya ta hgəha gwal ghunay ghwanjpdə his, gwal si ta dza'a mista Zwanja Tuwak.

¹⁵ Da tsa mndu ta gwada nda i'i ya ná, mamu dafa dasu ma dzvani ŋa graftá tsa luwa ya, nda watghahani, nda muhulani* tani. ¹⁶ Fwad slərpa tsa luwa ya. Ka gragra tsa slərpuhani ya guli. Ka graftá tsi ta tsa luwa ya nda tsa dafa ya ka meli dambu' his nda fwad dərmerk. Slrakwani nda

* 21:4 Aya 1:4. Gray nda Isaya 65:17, 66:22, 52:1, 61:10, Izekiel ... 37:27, Livitik 26:11-12, Isaya 25:8, 35:10, 65:19.

† 21:7 Gray nda 2 Sam. 7:14, Zabura 89:27-28. ‡ 21:10 Gray nda Izekiel ... 40:2.

§ 21:13 Aya 12:13. Gray nda Izekiel ... 48:30-35. * 21:15 Gray nda Izekiel ... 40:3.

bughwatani, nda lafani ta luwa, ka skwa turtuk tsahaya. ¹⁷ Ka graftá tsi ta slada tsa muhul ya, ka mbəđáftá tsi ka səla dərmək nda fwad mbsak fwad mida. Manda va ya snu mnduha ta mbəđay mbəđafta duhwala Lazglafta. ¹⁸ Baf nda sana pala ta hgə lu ka Dzaspa lu ta tsa muhul ya. Tsa luwa ya, baf nda dasu dze'dze' lu manda skwi ka dalagar. ¹⁹ Thatá mndəra muhula tsa luwa ya ná, nda palaha kavghakavgha ya ta dínuta katakata rkanafu lu ta rka. Tanjanja palaka thatá mndərani, nda palaka Dzaspa. Mahisani, nda palaka Safir. Mahkənani, nda palaka Kalsedwan. Mafwadəni, nda palaka Imrud. ²⁰ Mahutafani, nda palaka Sarduniksa. Mamku'ani, nda palaka Sardwana. Mandəfəjani, nda palaka Krisuwalit. Matghasani, nda palaka Beril. Matəmbayani, nda palaka Tupaz. Ma ghwanjani, nda palaka Krisupraza. Maghwanjəpə nderjani, nda palaka Hyasiŋta. Maghwanjəpə hisani, nda palaka Tista. ²¹ Tsa watghaha ghwanjəpə his ya ná, palaha ghwanjəpə his ya. Tsa palaha ya ta hgə lu ka Perla. Tvi ma tsa luwa ya ná, ka dasu dze'dze' nzakwani, ta wđaku manda dalagar.

²² Ma tsa luwa ya, ngha a yu ta həga Lazglafta wa. Mgham Lazglafta ta mbruta ta nzakway ka həgani, mantsa ya Zwanja Tuwak guli. ²³ Zba a tsa luwa ya dər fitik, dər tili ŋa tsuwadaka vli mida wa. Glakwa Lazglafta ta tsuwadaka vli mida. Zwanja Tuwak pitirla tsa luwa ya. ²⁴ Dza'a mbadə ma tsuwadək inda mndəra mnduha ta mbadə, ŋa hladamta mghamha ta ghəŋja hadik ta gadghəla tanj da tsa luwa ya. ²⁵ Had lu dza'a walənta hahafatə watgha tsa luwa ya giftik wa, ta had rvidik dekdek hada wa. ²⁶ Dza'a hladamhla lu ta inda skwiha dínadina nda gadghəla inda mndəra mnduha da tsa luwa ya. ²⁷ Had skwi kul ghuəaku dza'a lami da tsa luwa ya dər mndu ta vzintə ghəjani ka maga manzakdaway skwi, nda gwal ta tsakalawi wa. Ba gwal nda vinda hga tanj ma deftera hafu da Zwanja Tuwak† yeya dza'a lami.

22

¹ Tahula tsa, ka marihatá tsa duhwala Lazglafta ya ta ghwa ima ta vla hafu, ta wudaku manda dalagar, ta mbəzagapta ma dughurukwa i Lazglafta nda Zwanja Tuwak*, ² ta mbadə ta tvi ma tsa luwa ya guli. Ta slərpuha tsa ghwa ya guli, mamu fwa hafu. Ghwanjəpə his kə'a ta yafu ma vaku. Tili tili kə'a ta yaku. Ta mbamba inda mndəra mnduha lu nda sluhwahani. ³ Had

skwi ksi'af Lazglafta† dza'a lami da tsa luwa ya wa.

Dughurukwa Lazglafta nda ŋa Zwanja Tuwak dza'a nzaku ma tsa luwa ya, ŋa tsəlbəy kwalvahani ta tsəlbə ŋani. ⁴ Dza'a nghanjəgha həŋ ta kumani, dza'a mamu hani ma bizlbizla kuma tanj guli. ⁵ Had ta a rvidik dekdek wa. Zbəgəla a həŋ dər pitirla, dər tsuwadaka fitik wu, kabga Mgham Lazglafta dza'a tsuwadaka həŋ ŋa gay tanj ta mgham ha ŋa kdėkedzenj.

Vragata Yesu Kristi

⁶ Tahula tsa, ka tsa duhwala Lazglafta ya nda i'i mantsa: «Kahwathwata na gwada na, gwada ŋa faftá ghəŋ tida ya, Mgham Lazglafta ya ta valəntá Sulkumani ta la anabi ta ghunafatə duhwalhani ŋa maranata kwalvani ta skwi ya gi dza'a magaku,» ka'a.

⁷ Ka Yesu mantsa: «Wya yu gi ta lagha, tfawi ta ghəŋja gwal ta ŋanata tsghatá lwa Lazglafta ma na defteri na!» ka'a.

⁸ I'i Yuhwana ta snənta nda sləmənja dā, ka nghanjə yu nda ira dā ta tsa skwiha ya. Manda snənta dā ka nghanjə yu, ka zləmbatá yu ta kəma tsa duhwala Lazglafta ta maray ŋa dā ya, ka tsəlbə ŋani.

⁹ Ama ka'a nda i'i mantsa: «Nawa, ma magə ka mantsa! Mnda ksa slna yu manda va kagha, manda va zwanama gha la anabi, manda va gwal ta snatá gwada ma na defteri na, ŋa Lazglafta tsəlbə ka ta tsəlbə,» ka'a.

¹⁰ Ka'a nda i'i guli mantsa: «Yaha ka da kwal kul mna na tsghatá lwa Lazglafta ma na defteri na, kabga ndusakndusa fitik.

¹¹ Ka ghwadaka skwi kumanj mndu ta magay ya, kdəyni ta maga ghwadaka skwani. Ka skwi ŋa mbidəy nda mbidə kumanj mndu ta magay ya, kdəyni ta magay. Ka nzaku tđukwa kumanj mndu ta magay ya guli, kdəyni ta magay. Mndu ya nda ghuəa ya, ka kđa tsi ta nzakwani nda ghuəa†,» ka'a.

¹² Ka Yesu mantsa: «Wya yu gi ta lagha, dza'a kladanaghata nda nisəla yu, ŋa vləntá inda mndu taəta slnani maga tsi. ¹³ I'i z-lraftani, i'i kdəvaktani. I'i nahani, i'i kwana-hani. I'i tanjanjani, i'i kdəvaktani,» ka'a.

¹⁴ Nda tfawi ta ghəŋja gwal ta ghuəaptá lguta tanj. Hahəŋ gwal dza'a mutsəftá lavinjta za yakwa fwa hafu\$, nda lami nda ta watgha tsa luwa ya. ¹⁵ Ama gwal ta nzakway ta magaku manda kriha, nda gwal ta mbədaku, nda gwal ta maga sli'insli'ij, nda gwal ta pslatá mndu, nda gwal wuya skwi, nda inda gwal zđagana tsakalawi, ta tsakalay həŋ guli ya, ma bli dza'a zlanata lu ta tsahaya.

† 21:27 Aya 23:27. Gray nda Isaya 60:19-20, 60:3-5, 60:11, 52:1, Izekiyel ... 44:9. * 22:1 Gray nda Izekiyel ... 47:1,

Zakari 14:8. † 22:3 Gray nda Zakari 14:11, Zlrafta 3:17.

† 22:11 Gray nda Daniyel. 12:10. § 22:14 Gray nda

2:7, Zlrafta 2:9, 3:22.

¹⁶ «I'i Yesu ta ghunaftá duhwala da ña mnanantá tsa skwiha ya ta Igliz. I'i ná, zivra mghama Dawuda yu, gumbəzla ta wɔaku gasərdək yu,» ka'a.

¹⁷ Ka i Sulkum nda makwamidzi mantasa: «Saghasa,» ka həŋ.

Ka inda mndu ya ta snay guli mantasa: «Saghasa,» ka'a.

Mndu ya ta kuzlanɗa ndala, ka sawi tsi da sa ima hafu, dza'a vlanɗla lu ka mbalay*.

Dzatá ghəŋani

¹⁸ Ka yu ta mnanantá dər wati ma mndu ya ta snantá na tsghatá lwa Lazglafta ma na defteri na ná. Ka sganaghasga mndu ta

sana skwi katsi, dza'a ganappa Lazglafta tiri nda tsa ghuya dənɗaha vindam lu ma na defteri na. ¹⁹ Ka klanaghukla mndu ta sana skwi mataba gwadaha ma na defteri† ta nzakway ka tsghatá lwa Lazglafta na katsi, dza'a klanaghukla Lazglafta ta mayakani ma yakwa tsa fwa hafu ya, nda ya nda tsa luwa nda ghuɓa ya, manda va ya nda vinda ma na defteri na.

²⁰ Ka na mndu ta nghanɗá na skwiha na ta mnay ná, «Anji, wya yu gi ta lagha.»

Amin! Saghasa gha Mgham Yesu‡!

²¹ Ka nza zdakatahuda Mgham Yesu nda kaghuni demdem.

* 22:17 Gray nda Isaya 55:1. † 22:19 Aya 18:19. Gray nda Vrafta ta zlahu 4:2, 13:1. ‡ 22:20 Gray nda 1 La Kwareŋt 16:22.